

Książka oprawiona dzięki
ofiarności prof. Janusza Tazbira

Pyborowski

OBRAZ
BIBLIOGRAFICZNO-HISTORYCZNY
LITERATURY I NAUK
W POLSCE.

ORRIN

AMERICAN-HISTORICAL

MUSEUM

WOLSON

O B R A Z

BIBLIOGRAFICZNO-HISTORYCZNY LITERATURY I NAUK W P O L S C E,

OD WPROWADZENIA DO NIEJ DRUKU
PO ROK 1830 WŁĄCZNIE,

Z PISM JANOCKIEGO, BENTKOWSKIEGO, LUDWIKA SO-
BOLEWSKIEGO, OSSOLIŃSKIEGO, JUSZYŃSKIEGO,
JANA WINC. I JERZ. SAM. BANDTKÓW i t. d.

WYSTAWIONY

P R Z E Z

ADAMA JOCHERA

MAG. FILOZ., POM. BIBL. CES. AKAD. MEDYKO-CHIR. WILEŃSKIEJ.

INSTYTUT
BADAŃ LITERACKICH PAN
BIBLIOTEKA

00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
Tel. 26-68-63

Non satis est Ithacam reveli patriosque Penates
Aspicere? Hon.

TOM I.

Wydanie Adama Zawadzkiego.

W I L N O.

NARŁADEM I DRUKIEM JÓZEFA ZAWADZKIEGO.

1840.

F.-6138

Pozwolono drukować pod warunkiem złożenia po wydrukowaniu egzemplarzy prawem przepisanych w Komitecie Cenzury.

Wilno, 1839 roku 23 Marca. — 1839 r. 12 Lipca. — 1840 r. 1 Marca. — 1840 r. 22 Kwietnia. — 1840 roku 19 Lipca.

Cenzor, Professor b. Uniwer. Wileńskiego, Radzca Kollegialny

JAN WASZKIEWICZ.

6138/1

OD WYDAWCÓW.

Wydając z pod prassy Tom Iszy **Obrazu Bibliograficzno-Historycznego, Literatury i Nauk w Polsce**, nie od rzeczy będzie, zdaje się nam, kilka słów o postępach samego dzieła powiedzieć. Rzut oka na cel, skład i pożytki jego, niżej sam uczony redaktor zamierzył podać: nam jako Wydawców-nakładców, o przyczynach i przysposobieniach doń, nim na świat wychodzić zaczęło, nieco przemówić wypada.

Już blisko temu lat trzydzieści, jak ś.p. Józef Zawadzki wydał własnym nakładem, FELIXA BENTKOWSKIEGO **HISTORJĄ LITERATURY POLSKIEJ**. Dzieło to śmiało rzec można, ważnym zjawiskiem w Literaturze Polskiej się stało: rozproszone bowiem wyobrażenia, pojęcia, próby, kuszenia rozliczne o jej dzieje, tu się dopiero pierwszy raz, niejako skupione, w nieco jaśniejszym i wyższym względzie w jedną już wyraźniejszą całość zlane objawiły — Odtąd zaczęto pilniej się krzątać kolo wyszukiwania i dokładniejszego opisywania dzieł dawnych polskich, gromadzono snadniej materjały do Bibliografji Polskiej, a wszyscy prawie odnosili się do dzieła Bentkowskiego, do niego czynili dodatki, poprawki, jedném słowem, dzieło to stało się, że tak powiem, kamieniem gruntowym, na którym inni różnie budowac zaczęli. Im bardziej jednak te wyobrażenia się kształciły i rozwijały, tym mocniej po jakimś czasie, dzieła w tym rodzaju, obszerniejszego, głębszego, na większy rozmiar założonego, dawała się uczuć potrzeba. — Najnieobojętniejszym, owszem najgorliwszym w owym czasie pracownikiem okolo Bibliografji i w części okolo Historji Literatury krajowej, okazał się Ludwik Sobolewski, Bibliotekarz byłego Uniwersytetu Wileńskiego; ten zwiedziwszy kilka bibliotek w kraju i za granicą, o których na inném już miejscu powiedziano, poczynił ważne dodatki i sprostowania, we trójnasób powiększając dzieło Bentkowskiego, nagromadził mnóstwo notat, wiadomości o dziełach dawnych, wyciągów z nich, w osobnych zbiorach, i tym sposobem stał się jednym z najzdolniejszych, nowe dzieło tego rodzaju wypracować. Dawniejsze, Historji Literatury wydanie, już się zaczynało wyczerpywać po księgarniach, stawało się do nabycia trudnijszém; życzenia i odezwy różne o nowe dzieło, coraz to częściej w pismach perjodycznych opinją publiczną objawiały, a ś.p. Józef Zawadzki zawsze o rzecz Literatury krajowej dbał coraz już mocniej o nowém wydaniu przemyślać

począł. *W* tymże czasie, uprosił on naprzód *P. Mik. Malinowskiego*, o zbieranie notat do *Bibliografji Polskiej* w bibliotekach *St Petersburga*, dość zamożnych w dawne i rzadkie dzieła tej literatury, następnie zniósł się z tylko co wspomnianym *Sobolewskim*, któryby tak dobrze oczekiwaniom *Publiczności* odpowiedzieć potrafił, i już się o wydawanie nowego dzieła układał, kiedy nieprzewidziane wypadki a najbardziej śmierć nieodżałowanego uczonego bibliografa, wszystko przerwała, i znowu na czas nieoznaczony, wykonanie tak znacznego przedsięwzięcia, zgodnego z najszczerzszemi chęciami ś. p. *Józefa Zawadzkiego* zawiesiła.

Po kilku latach przerwy i odrętwienia, literatura krajowa znowu się wznosić i ożywać poczyniła, wszystkie jej gałęzie kształciły się, doskonalily, coraz to nowej świetności nabierały. *Bibliografja* i *Historja Literatury*, również zaniedbywane nie były, raz wraz nowe, ważne czyniono odkrycia, wszędzie skrętniej opisywano po pismach publicznych stare, rzadkie dzieła, wielkie zewsząd gromadzono materiały, znakomitsi uczeni, tu i ówdzie znaczące rzucali myśli o dziejach samejże literatury. Brakowało tylko trafnej ręki biegłego mistrza, żeby z tego chaosu różnorodnych zdań, pojęć i materiałów, jedną całość, godząc opinie wszelkie, z największym dla nauk pożytkiem wyprowadzić. Ale gdzież było szukać pisarza, którego by ta olbrzymia praca niezraziła? gdzie wydawcę i nakładcę, coby kosztów i trudów tak ogromnego przedsięwzięcia się nie uląkł? *Józef Zawadzki*, który w tak ważnych zamiarach nikomu by się uprzędzić nie dał, który chęć przysłużenia się krajowi tak znakomitę dziełem, w pierwszym kładł rzędzie, szukał już nawet ochotnego, coby i jego i uczonej *Publiczności* żądaniom godnie zadość uczynić potrafił. Niestety! gorliwym staraniom jego długo rozliczne trudności i nadzwyczajne przeszkody stały na zawadzie; tak, że zwątpiwszy wreszcie o skutku swych niezmordowanych zabiegów, nie porzucając wszakże nigdy ukochanej myśli stania się kiedyś wydawcą wielkiego dzieła, tymczasem już tylko drugie wydanie dzieła *Bentkowskiego*, światłym chęciom gorliwego nauk protektora, *Ed. Hr. Raczyńskiego*, odstąpić zamyślał.

W tymże czasie niżej podpisany zwiędziwszy z woli ś. p. ojca swego niektóre biblioteki zagraniczne, a mianowicie *Toruńską*, *Gdańską* i nieco później *Królewską* w *Berlinie*, powrócił do kraju z poczynionemi w nich do *Bibliografji* polskiej notatami, a zarazem z przekonaniem i świadectwem, jak niecierpliwie w *Prowincjach* dawnej *Polski*, albo nowego wydania dzieła *Bentkowskiego*, albo innego obszerniejszego, z trafniejszym planem poczętego, dokładniejszego oczekują. — *W* ten czas to, z większym niż kiedy zapalem, postanowił *Józef Zawadzki* przystąpić do ulubionego sobie przedsięwzięcia; wnet znacznym kosztem nabył od *Familji Ludwika Sobolewskiego* wszelkie jego prace i notaty w licznych rękopismach pozostałe, uczynił odezwę do spółobywateli posiadających w bibliotekach swoich ważne zabytki i rzadkości bibliograficzne, tudzież do przelożonych różnych zakonów, iżby wiadomości o dziełach w ich bibliotekach będących udzielać chcieli, począł skwapliwiej szukać, i nakoniec po długich staraniach potrafił znaleźć, dla szaty skromności jaka go otaczała, mało komu znanego *człowieka*, z gruntowną nauką, z głęboką znajomością *Literatury Starożytnej*, i biegłego w rzeczach krajowych; słowem

nie
2. Ma
nie opowiadania znowy on protokolent, en Mecene, do czego wzięto 40. wstaw
ażli żądany nie ma prawa.

takiego, jaki mu do przyjęcia na siebie ogromnej i mozolnej pracy najzdolniejszym się wydał. Szło już o to tylko, jaki plan najwłaściwszy w nowém dziele przyjęc wypadło; jakoż bardzo różne w tym względzie objawiały się zdania. Byli tacy co mieli, że proste powtórzenie drukiem *Historji Literatury Bentkowskiego*, poprawiwszy ją tylko, gdzie mylnie co umieszczono i dodawszy opuszczone dzieła, byłoby najwłaściwszém; drudzy sądzili, że należało dzieło całe na dwie osobne rozdzielić części i bez żadnych o samej *Literaturze* rozpraw, naprzód bez przerwy *Bibliografją*, a następnie noty do niej wydrukować, inni nakoniec, chcieli mieć rozumowaną *Historję Literatury*, bez należytego wyczerpania *Bibliografji*, tylko z odniesieniem się do niej gdzieby tego potrzeba wymagała. Wszystkie te i wiele innych zdań jeszcze i planów, po ścisłym rozważeniu przyjęte być nie mogły: o to bowiem chodziło, żeby i uczonym pod względem wielości i ważności bibliograficznych materiałów, dzieło to pożytecznym uczynić, i ciekawym bez znużenia ich uwagi i znudzenia ciągłym tylko a suchym wyliczaniem bibliograficznym, o rozmaitych gałęziach nauk, i kolejach jakich doznały w dawnej Polsce, jasne i gruntowne dać wyobrażenie. Mając to na baczaniu, roztrząsnawszy wspólnie z uczonym *A. Jocherem* plan najłatwiejszy w tym względzie, przyjęliśmy nakoniec ten, jakiego się obecnie nasz redaktor trzyma, i jaki w przemowie swojej tuż następującej dobitnie wyjaśnił. — W materialnym układzie dzieła, ponieważ przed skończeniem części *Bibliograficznej*, część *Historyczno-krytyczną* drukowaną być nie może, użyliśmy w tej ostatniej do znaczenia stronicy liczby rzymskiej, która już w całym tomie przez wszystkie oddziały, choć przerywana *Bibliografją*, porządkiem idzie, a dla większego ułatwienia w tworzeniu rejestrów, cytowaniu dzieł, dat ich, autorów, jako też dla okazania na końcu jak wielka liczba dzieł była znajoma w czasie wydawania, przy opisywaniu tytułów wprowadziliśmy numer bieżący porządkowy przez wszystkie tomy, aż do zupełnego skończenia naszego dzieła.

Wiele już przygotowywawszy o ile możność dozwoliła, pokonawszy wszelkie miejscowe trudności, *J. Zawadzki* chcąc jeszcze więcej przysporzyć materiałów, zasięgnąc zdania różnych uczonych, poraz drugi wystąpił niżej podpisanego syna swojego za granicę, a mianowicie do *Provincyi* dawnej *Polski*, w celu wyszukania i nabycia, ważniejszych do swego przedsięwzięcia rękopismów. Tam to udało mu się nabyć w *Warszawie*, szacowny rękopism uczonego *Jana Win. Bankie*, *Historję* i *Bibliografję Prawa polskiego* wielce rozjaśniający, *Dodatki do Bentkowskiego*, najbardziej po *Bibliotekach Wiedeńskich* we 2^{ch} Tomach p. *Karola Siemkiewicza* poczynione, i zaginiony a przypadkiem tylko odkryty manuskrypt, zawierający wiadomość chociaż niedokładną o życiu i pismach wielu ascetów polskich przez *X. Juszyńskiego*. Wreszcie *P. R. Swidziński*, najlepszymi dla mającego się wydawać dzieła ożywiającymi chęciami, przy wielu światłych uwagach i radach, udzielił *Skorowidz Chronologiczny Ksiąg polskich* rzadszych znajdujących się w *Bibliotece* jego, i nadal pomoc swoją zapowiedział. W *Poznaniu*, uczoney *Bibliotekarz Biblioteki Imienia Raczyńskich*, *Józef Łukasiewicz*, również wspierając radą niżej podpisanego, największe rzadkości *Bibliografji Polskiej*, sam wypisawszy oddał, i o ile tylko był w stanie, do zebrania potrzebnych wiadomości najszerzej dopomógł. — Na skutek też uczynionej odezwy, zaczęto zewsząd w *Litwie*, zwłaszcza z kla-

*J. no tym
razu po
dy jak
lewy o*

sztorów, i z Królestwa Polskiego, różne mniej lub więcej ważne materiały nadsyłać, wszyscy skwapliwie szelązek wdowi dla ogólnego dobra składali. Wielu winniśmy za ich błogie chęci publiczną wdzięczność oświadczyć: prócz nazwisk wymienionych przez naszego Redaktora, nie możemy pominąć kilku jeszcze, którzy już to obfite notaty, już wiadomości o niektórych tylko dziełach rzadszych nadesłali a między tymi odznaczyli się, P. Kozmian w Piotrkowicach, Ignacy Hr. Włłowicz z Rzeszycy, Felix Hr. Czacki, synowiec wiekopomnej pamięci Tadeusza, Komornik Janiszewski i niektórzy inni.

Przysposobivszy z wielkim kosztem ogromne zapasy materyalów, zwaļczywszy mnogie przeszkody, znalazłszy komuby spokojnie redakcyą wielkiego dzieła mógł powierzyć, już cieszył się słodką nadzieją ś. p. Józef Zawadzki że nakoniec jego trudy požądany uwieńczy skutek, że jeszcze przy końcu zawodu, przy schyłku dni swoich, krajowi który często usilowania jego oceniać umiał, święty dług wyplacić potrafi, kiedy nagle zapadł na zdrowiu. Było to ku końcowi r. 1838: choroba zrazu mniej niebezpieczna, stała się wkrótce nieuleczoną. Chorystarzec, tą myślą najbardziej się niepokoił, że owocu swych starań, zupełnego wyjścia dzieła, celu najgorętszych swych życzeń niedoczeka, i że w tak ważnej dla domu swego chwili opuścić go będzie musiał. Już złożony na śmiertelnym łożu, jeszcze się najskwapliwiej o szczegóły i bieg redakcyi dzieła wypytywał, a w kilka dni później przeczytawszy z wielką uciechą gotowy już Prospekt, na **Obraz. Bibl. Hist. Lit. i Nauk w Polsce**, polecivszy uroczyście smutnym synóm gorliwość, niezrażanie się żadnemi trudnościami i wytrwanie w dokonaniu poczętego przezeń przedsięwzięcia, do ostatniej chwili dobro Literatury Krajowej mając na uwadze, Bogu sprawiedliwego ducha oddał.

Może się komu te szczegóły, wydadzą zbyt liczne i mniej stosowne, ale my, pochlebając sobie iż światła Krajowa Publiczność, nie weźmie za złe synóm, że chcieli cześć wyrządzić cenióm ukochanego rodzica, którego usilowania bez pożytku dla kraju nie były, którego zasługi choć maluczkie, jednak godne wspomnienia, odważyliśmy się rzucić te kilka kwiatów na grób jego, przy dziele, najtrwalszym dla niego pośmiertnym pomnikiem pozostać mającym.

Wziąwszy przed się po zgonie ojca, kierowanie tym ogromnym przedsięwzięciem, wydawanie z pod prassy tak ważnego dzieła, wiedzieliśmy dobrze jak ciężki przyjmujemy obowiązek, z ilu trudnościami i zawadami mierzyć się nam przyjdzie, ile nakładów ponosić, ile bezinteresowności okazać trzeba, lecz krzepiła nas gorąca chęć przysłużenia się Literaturze Polskiej, ożywiła myśl że wykonywając zamiary drogiego ojca najlepiej uczcimy jego pamiątkę.

Nie szczędziliśmy kosztów żeby dzieło to, i co do powierzchowności, stosownie do postępu sztuki typograficznej, wewnętrznnej wartości swej godnie odpowiadało, mamy też nadzieję, że światła Publiczność nie zostawi nas własnym siłom tylko, i dzielnie usilowania nasze wesprze zechce.

Pisałem w Wilnie
30 Czerwca. 1840.

Naczelnik Domu pod firmą:
Księgarnia i Drukarnia Józefa Zawadzkiego,
Wydawca ADAM ZAWADZKI.

Wśród zmian tyłu, jakim w nówszych czasach nauki i cele a dążenia ich uległy, nauka dziejów ludzkich doznała wstrząśnienia i poruszenia postępnego niemalej wagi, nie już tylko rozprzestrzenieniem widoków swoich, zaprowadzoną ścisłością rachuby, sądu i krytyki, ale przemianą zupełną stanowiska, z którego by nie tylko czasy i koleje pokoleń objaśnić się jak najwięcej dały, ale doszły, jeśliby możność była, prawa kierujące umysłem ludzkim w rozwijaniu się jego i zmianach. Tu człowiek, indywidualum, przestał być prawie przedmiotem filozoficznego badania, ale natomiast, cała jak wielka ludzkość, ale jej działania i przyczyny najbliższe, których przeciągła i różnobarwna osnowa, do naciągnięcia i wysnucia nowej, dziejów tegoż umysłu, posłużyć może. Zawód bez wątpienia trudny i wielki, baczenia, przenikliwości, rozbioru ścisłego wymagający. Same dzieje pisane, stają się tu już w użyciu podrzędne, pewności i wiary nieostatecznej, a wypadki uległy wykładóm i tłumaczenióm, mianowicie co do przyczyn i pobudek swoich. Wyjaśnienie prawdy dla dziejów, opartej na dowodach niezbitych, jest tu środkiem wiodącym do ostatecznych wniosków, a badania ścisłe, że tak rzec, umysłowo-realne, drogą, która doń doprowadzić powinna. Przed tym środkowym celem, wszystkie względy, żądza podniesienia i uzacnienia rodu człowieka, ulubione uprzedzenia, chluby narodowe, powaga czasów, owszem sama ich dawność i pomrōka z drogi ustąpić, rozjaśnić się muszą. Ale w zawodzie takim, w którym jak tylko co się napomknęło, dzieje umysłu człowieka, pierwszym stają się poszukiwania przedmiotem, słuszna zaiste, aby pomniki własnego

działania jego, stanęły badaczowi otworem, aby z ich dostojności i znaczenia, lub przeciwnie blahości i ponizenia w danym czasie, o stopniu umysłowego stanu społeczności wnioski pewne mógł wywieść. Jakoż u każdego ludu, który pewnego wyrobienia życia swego dosiagnął i wykształcenie otrzymał, nie nad te pomniki bardziej i rzetelniej za prawdą nie przemawia, nie o nim wyraźniejszego świadectwa dać nie może. Jest to skład, że tak rzec, wiary i wiedzenia ludu, zwierciadło ducha i usposobień jego, dążenia i kierunku, który wziął przed się, arka przeszłych i przyszłych jego kolei, owszem nieraz jednawca doli jego, jeśli z roztrząśnienia tych pamiątek, z pośród najśrodszej nieraz pomroki i niezbudzonego letargu, tam i ówdzie zabłyśnie światelko, dające znać, że i wśród nich były jednak dusze czuwające, dla których i obecność była mówiąca i następność nieosłoniąca. Taka zaś jest na szczęście rodu ludzkiego moc, dzielność i przewaga prawdy historycznej, iż nic ją stłumić nie jest zdolne, ani udanie ludzi, ani zabiegi ku jej pokryciu lub przekształceniu, ani na jej zagładę wysilenia i bój otwarty. Samo milezenie dziejów i pozostałych pamiątek, nieraz jest skazówką więcej znaczącą nad głos żywy, tak jak głos tenże i silnie podniesiony, nie zawsze dowodem, na którym z pewnością polegać można. Owoż przyczyny, dla których nigdy więcej jak dzisiaj, czuć się nie daje potrzeba ścisłego zbliżenia i związku, a raczej nierozdzielności wywodu pragmatycznych dziejów ludzkich, od wywodu kultury i umysłowego biegu ludów; owo czém wytlómaczyć się daje duch czasu zaciekania się, wzierania w czasy ubyle, zdejmowania pokładów gruzów i zgliszczów, na których kilka wieków przeleżało, przetrząsania dawnych zarzuconych piśmiennych zbiorów, których znaczenia i użytku nieprzewidywano, tak jak się nieprzewiduje użytek materiału, w którym tleje jednak ukryta przyrodzona iskra, aż ją ręka człowieka przypadkiem lub genialnym trąceniem ztamtąd nie wydobędzie i w jasną lunę nie roznieci.

Z pomiędzy innych wschodniej Europy słowiańskich ludów, Polska jak dla znaczenia swego, przestronności granic, położe-

nia bardziej do Europy wnikającego, zdawna najwięcej znana w niej była, tak najwcześniej, najżywiej, najrodowiciej rozwinęła życie swoje objawiające się w jej działaniu, dziejach, instytucjach, prawodawstwie, obyczajach i zwyczajach, niemniej jak we własnym charakterze. Jawność działania, rządu, polityki nie ukrytego niemającej, obrad, swoboda wydawania na jaw swych myśli, z dawnych czasów w tej krainie była największa i prawie jedyna, jak to nieraz od tych, co o niej pisali, było wykazane i różnie ocenione. Przy takim stanie rzeczy, u ludu udarowanego od przyrodzenia niepospolitemi zdolnościami, skłonnego do uczuć żywych, natchniętego chęcią chwały i popisu, u którego każdy od lat młodocianych żył, i niemal całe życie zwykł był pędzić w polu, w radzie, w izbie sądowej, musiała sama przez się zrodzić się potrzeba, w każdym kroku wynurzania, objawiania swych zdań i myśli. Mnogie wypadki krajowe, bądź sławę ludu całego, bądź imiów szczególnych podnoszące, ile przy silnej zrazu monarchicznej, dalej potężnego możnowładztwa przewadze, pokrzepianej wyobrażeniami szlacheckiej bratniej równości, obudzały jeszcze więcej tę potrzebę, i były pobudką zdolnościom różnego stopnia do popisu, a wsparcie możnych zachęceniem i pomocą. Tymczasem obok języka łacińskiego, wcześniej i silnie w narodzie zajętego, język polski, dzięki talentóm co muzóm przemawiać nim kazały, w wieku XVI., otrzymał niepospolite rozwinięcie, łatwość i siłę. Poezja i proza polska przed innemi ościennemi ludy, zajaśniały nie jednym znakomitym płodem, każdego cywilizowanego ludu chlubę podnieść mogącym, tak jak wielokroć już pierwiej wystąpili byli w Europie uczeni polscy, przemawiając do niej mową dobrze przyswojoną rzymską. Sąsiedztwo, handel, supremacja nad ludami obcemi, które się pod opiekę Polski cisnęły, mnożyły stosunki z niemi, dawały powód krajowóm wpływania na ich stan wewnętrzny, prawodawstwo, nauki i t. d. Duchowieństwo wyższe polskie, klasa wcześniej i świetnie ukształcona narodu, mianowicie przez zwiedzanie obcych krajów, szczególniej Włoch i Francji, jak pożytecznie

wpływała na ukształcenie niższego duchowieństwa i ludu, jak była pobudką i pomocą wielu do kształcenia się wyższego naukowego, tak i samo spełniało ważne dla kraju posługi i poruczenia, już do Stolicy Apostolskiej, już do Dworów zagranicznych, i w każdym razie tak okazałością zewnętrzną, jak dostojnością swoją i światłem, niemniej jak pismami z obowiązkiem urzędu związek mającemi, lub z zamiłowania nauki przez się wydanemi, okazało się w sposobie, zalety i uwielbienia najwyższego godnym. Rozróżnienia znowu religijne, mianowicie podczas żywo obudzonego socynjanizmu w Polsce, która czas niejaki była głównym jego przytułkiem i schronieniem, dały powód do pism niezliczonych, w których pierwsze w kraju talenta w szranki występowały. Też rozróżnienia były przyczyną licznych przekładów Pisma S. na język polski, gałąź jak wielkiej dla samego języka wagi, tak obchodząca w ogólności literaturę europejską.

Owoż kilka względów, które się nam na prędce stawiły, nie myślimy bowiem tu rzeczy wyczerpać, zamierzając jeszcze o niej gdzieindziej więcej się rozwieść, z których interes i ważność poznania literatury i nauk polskich w części wykazać się może. Wyliczywszy te, które dzieje nauk w ogólności wprost obchodzić mogą, pomijamy uboczne i miejscowe bardziej, odnoszące się, do dziejów ludu, który z tylu względów obchodził ludy inne i ważne dla nich podał nauki, oraz do roztrząsania i uwagi względny, z osobliwego składu politycznego swego bytu, rządu wewnętrznego i t. d., do języka jednego z najlepiej ukształconych, odnawiającego się coraz nowym urokiem piękności, rodowitej prostoty, siły, zamożności i bogactwa, do słowiańszczyzny samej, dla której drukarstwo polskie tak ważne położyło zasługi i t. d. To nawet, cośmy dotąd powiedzieli, lękamy się, ażeby zbyt cenne nie było, i nie traciło jakąś chęcią obudzenia interessu dla tej pracy, od czego wszakże dalecy jesteśmy: ten bowiem, jeśli jest jej jaka wartość, sam przez się obudzić się powinien. Chodziło nam o to tylko, aby ująć ogólnie kilka, po którychbyśmy do wykazania celu i zamiaru dzieła tego

dostać się mogli, usprawiedliwić oraz niedorozumienia, jakieby przeglądającemu je na drodze się stawiły. Szczerość, która w wykazie tym przewodniczyć nam będzie, zgodna jest z myślą całego dzieła na straży stojącą, i z tą miłością prawdy i słuszności, których uczucia i poznanie, pragniemy aby wciąż na chwilę nas nie opuszczały.

Coby u nas dotąd było, coby dzieje literatury i nauk na drodze historycznej wykazywało, z tém popisaćby się trudno. Nauki ludów niektórych, i nastania późniejszego, i wyrobienia niższego, daleko więcej dla dziejów nauk swoich posiadły, że wspomnę tu niektóre prowincje niemieckie Polsce pograniczne, Szląsk, dawne Prussy xiążęce, a nawet Inflanty, Pomerań. Dzieło zładnąd szacowne Bentkowskiego, prócz wstępu bardzo ogólnego, dla dziejów nauk szczególnych nic prawie nie zawiera, inne późniejsze pisemka mniej jeszcze. Wszystkich zajęły w tych nówszych nawet czasach, łatwe wypisy bibliograficzne, albo słowniki alfabetyczne, gdzie cała wiadomość utopiona jest często w gmatwaninie nazwisk i cytacji bez ładu i związku (*). Żadnych wręście, prócz krótkotrwałych Lengnicha, Mizlera i Janockiego aktów, efemerydów, gdzieby coś o nauki, lub zakładów naukowych czasach i perjodach historycznych dowiedzieć się można, lub sąd jakiś ustalić. Brak podobny, w literaturze takiej jak Polska,

(*) Każdy bez wymówki naszej, łatwo z tego wyłączy nowe dzieło P. Wiszniewskiego, *Historja Literatury Polskiej*, które nie wątpić, że usprawiedliwi oczekiwanie obudzone po ogłoszeniu Tomu I. i odpowie temu, co wręcz napisem swoim zapowiada. Oddając sprawiedliwość pracy szanownego autora, życząc dla niej najlepszego powodzenia, tuszac z niej dla dziejów nauk krajowych najlepsze widoki, nie możemy jednak zgodzić się z tém, co zdaje się wskazywać (str. 39 nast.), o *zbytecznym już bawieniu się bibliografją polską i małych z niej nadal dla dziejów literatury nadziejach*. *Historja Literatury, nie odbija się* zaiste cała, ani w drukach, ani nawet w *rękopismach*, tak jak dzieje pragmatyczne ludów nie odbijają się w aktach i tranzaktach dyplomatycznych, i nigdy ani jednej, ani drugiem zadość się nie stanie, jeśli się na tych tylko przestanie źródłach, a inne się nie dotkną. Cóżkolwiek bądź pamiątki piśmienne na jaw wydane, są bez zaprzeczenia prawdziwym wywnętrzeniem i objawieniem umysłowego życia ludzi im społecznych, świadectwem niestartem opinji publicznej, do których odwołać się zawsze śmiało i niezbicie można. Część niniejsza i następne dzieła tego, tak sobie tuszymy, skazówką będą, jak daleko w naszej bibliografji do zupełnego wyczerpania, i ile jeszcze do zrobienia w niej pozostaje. Ludy Europy największe obudzenie

*o powi
no zido
wanim
khorofli
tlografji
t Stuzgi
by bawie
nie zby
ni. Ze
y Wiszniewskiego widzi że on nie chce rowny Bibliografji bez tylos
obroni że zbyk Stuzgi bawiono się durne Bibliografje.*

nie może nie zastanawiać, nie zasmucac każdego, co ją poznał i wie ile jej dzieje zasługują na uwagę i zgłębienie, daje oraz skazówkę tego w niej bezrządu i zaniedbania, który w tylu innych rzeczach kraj ten był trapił. Co zaś gorszego, iż próżność ta przy kilku wieków nieczynności, do zapelnienia dziś trudna jest i prawie niepodobna, i to, że sama rzecz, pisma dawne polskie drukowane, niektóre w całkowitości zaginęły, inne bardzo są rzadkie i w zbiorach zupełniejszych się nie znajdują, lub rozrzucone są przestrzeniami krajów niezmierzonymi. Pełnego dzieła zatem do dziejów piśmiennych drukarskich, a zatem i literatury polskiej, we wszystkich względach odpowiedniego, oczekiwać nie można, aż pomnożone i trafnie a porządnie dokonane zbiory i dopełnienia z kilku wieków jej trwania, niedostatków w każdym kroku uczuć się dających nie zastąpią, ratując razem od zaguby to, co jeszcze dziś uratować można. Ułatwienie drogi i sposobu do tego, ułożenie wiadomości o znacznej liczbie pism polskich drukowanych, z przeszłych usiłowań i nowych, w światle dla dziejów nauk najprzyjaźniejszym, wyjednanie dla nich jak największej liczby prawd stałych i ugruntowanych, otwarcie jakby składu jakiego, w którymby nowe przybywające doń przedmioty, nadal rozmieścić się i rozstawić snadno mogły, połączyć z tém jak największą liczbę dat i wiadomości do dziejów czasów, społeczeństw i osób przydatnych, oto jest, co zamierzono w niniejszém przedsięwzięciu.

---

i życie umysłowe okazujące, Francja i Niemcy, nie napróżno tak starannie część tę literatury u siebie podtrzymują i żywią, i nie dla spekulacji tylko księgarskich zapewne, spisy swoje bibliograficzne tak starannie i porządnie układają, upatrując w danych tych skład bogaty, z których kiedyś dziejopis, nie jeden wniosek i prawdę o stanie społeczności, których umysłowego życia są one obrazem, wyprowadzić zdoła. Nie na bibliografją zatem, której dopełnienia porządnie czynione, zwłaszcza po tak długim zależeniu pola, zawsze są jeszcze pożądane, narzekać wypada, ale na bibliografów naszych dzisiejszych po większej części, jeśli miano to dawać można tym co dorywezo bez żadnego układu, bez ścisłości i krytyki, bez jednostajności i zgody, tytuły książek co im w ręce popadły spisywali, na zamęt i utrudnienia, które do poszukiwań tego rodzaju wprowadzili, powtarzając jedne rzeczy, a każdy swoim dworem inaczej, każdy z przydaniem błędu jakiego, mnożąc tym sposobem pytania wrzeczy, która sama przez się jest tak zmusna i utrudniająca. W niniejszém przedsięwzięciu, w którém źródła te wszystkie przetrząść trzeba było, najżywiej uczuć się te nieprzyzwoitości dały.

Zgodnie z tem, dzieło całe podzielone jest na trzynaście Oddziałów następujących:

- I. Literatura i Filologja starożytna.
- II. Nauki razem wzięte, Zbiory, Polygrafje.
- III. Nauki teologiczne.
- IV. Nauki filozoficzne.
- V. Polityka, Prawo i Ekonomja publiczne.
- VI. Prawo cywilne i kryminalne.
- VII. Nauki historyczne.
- VIII. Poezja, Wymowa, Sztuki piękne.
- IX. Nauki matematyczne.
- X. Nauki przyrodzone.
- XI. Nauka lekarska.
- XII. Ekonomja domowa, rękodzieła, rzemiosła.
- XIII. Filologja nowożytna.

oprócz ostatniego, który zawrze, bibliografją Pism treści niepewnej.

Każdy z tych oddziałów rozpada się na trzy części: 1. Część historyczno-krytyczna, 2. Bibliografja, 3. Noty, z których każda przyczynia się do wyjednania pożytków i założonych celów, tylko co zapowiedzianych. Jaki się sposób w każdej z tych części zachował i jakie środki stawiły się na podporządku, w krótkości wyłożyć za rzecz potrzebną poczytujemy.

I. *Część Historyczno-Krytyczna*, jest krótki wywód stanu i kolei, jakich doznała nauka każda w szczególności w krajach dawnej Polski, z wymienieniem i ocenieniem główniejszych plodów piśmiennych, któremi się w kraju tym odznaczyła. Wywód ten oparty jest *naprzód*, na faktach i dowodach z objawień najpewniejszych, to jest z pism drukowanych tuż przytoczonych, po których dokładniejszą wiadomość, odsyła się za każdym razem czytelnika do *Bibliografji*, przytoczeniem numeru, pod którym pismo tam jest wymienione; *powtóre*, z dostrzeżeń prosto z uwagi i przejrzenia czasów historycznych wywiedzionych, toż z opinji i ducha pisarzy w danym czasie, z ukształcenia i usposobień

ludzi jakie imię w dziejach noszących, ze stanu zakładów publicznych, sposobu w nich uczenia, i t. p. W obejrzeniu tém i rzucie oka ogólnym, jak tylko można najzwyczajniejszym, rzeczy wydatniejsze tylko, a zatym interes powszechniejszy mające podnosić starano się, drobne szczegóły w braku tylko pierwszych się przywodzą. Co do części krytycznej, nie można przemilczeć, iż z rzeczy gotowych, rzadko kiedy oprzeć się o co można było, do tyła względ ten zaniedbany był w literaturze polskiej, i nigdy, nawet w ostatnich czasach, nie otrzymał rozwinięcia i żadnej trwałszej posady. Niedostatki w obu tych przedmiotach, czynią położenie piszącego nader trudnym, prosto własnego mniemania i czucia indywidualnego, radzić się musząc i na niem przestawać; nieraz znown dzieła pod ręką nie mając, zdania o nim żadnego położyć nie jest w stanie. Są miasto tego zdania i mniemania ludzi, nówszych mianowicie czasów o literaturze polskiej, już w pismach publicznych ogłaszane, już częstém powtarzaniem silnie wkorzenione, o takim jej wygórowaniu, takich w niej ludziach, dowcipach i celnych dziełach, iż zdawałoby się, iż żadnej literaturze europejskiej, nie ona do zazdrośczenia niema, że wszystkie nauki i sztuki, do stopnia znacznego własnej kultury w Polsce doszły. Ile zdania takie od rzetelnej prawdy są dalekie, jak wywody podobne ze szczególnych jakichś przygód, lub pozornych błyskotek, dzisiaj mało współdzwięku u nas znaleźć mogą, tłumaczyć tego nie mamy potrzeby. Ochronić pismo nasze od podobnych zapędnych zdań, szkodliwych uprzedzeń, jałowych myśli, najmocniej staraliśmy się, i tak sądzimy, iż literatura polska tyle ma wewnętrznej rzeczywistej wartości i ceny, iż się bez tych przybranych i udanych, a z powagą jej i godnością mniej zgodnych barw obejść może. Jak zuchwałych zatym sądów i niewyrozumiałych, tak trącających przesadą pochwał uniknąć staraliśmy się, nie osłaniając ani zalet prawdziwych, ani strony słabej literatury i pisarzy szczególnych, przymioty nieodłączne od wszelkich usiłowań ludzkich, opierając się, ile to się tylko nada, na gruncie krytyki i mniemaniu

osób sąd dać o rzeczy najzdolniejszych, których rad zasięgać nie omieszkamy i uprzejmą pomoc wcześniej sobie zamawiamy. Zamknij część tę, i dzieło samo, rzut oka porównawczy na całą literaturę polską, jej zamożność i niedostatki, koleje których doznała i co je sprowadziło lub silniej na nie wpłynęło.

II. *Bibliografja.* W wyliczeniu bibliograficzném, to za prawidło stałe przyjęto, aby jak tylko można największą liczbę pism wszelkiego rodzaju w krajach dawnej Polski wydawanych zebrać i wymienić, nie odrzucając takich, które dla swojej drobnosci lub małego na pozór znaczenia, zgołoby na uwagę niezaslugiwać zdawały się. Nie jedno bowiem z tych ostatnich, jak to z własnego mamy doświadczenia, już z napisu, już z treści swojej, jest w stanie rzucić światło żywe na dzieje czasowe lub stan społeczności, albo łączy się i objaśnia inne, taki charakter noszące. Wszystko zatem, cokolwiek znaczenie jakie, chociaż chwilowe, dla dziejów miało, noty dyplomatyczne, deklaracje, instrumenta, listy urzędowe i t. p., zgromadzić tu starano się i tak połączyć, aby ich skupienie ciąg i pasmo jakies jak najmniej przerw mające stanowiło. W tymże celu, to jest dla wyjednania dla dziejów dat jak najliczniejszych, w układzie dla tej części przyjętym, względ ten dotyla przemógł, że przed nim inne z drogi ustąpić musiały, bądź co do celu, bądź tonu swojego. Takim sposobem nie jedno duchowne słowo i nauka, nie jedna poezja lub oratorska produkcja, tam się pomieściły, gdzie je historyczny interes powoływał: przez co, nie ma się czego obawiać, aby jaki uszczerbek stał się naukóm, do którychby inaczej odnieść się były powinny, tak bowiem jest małego dla sztuki znaczenia największa część pism takim sposobem przesiedlonych, iż ta jedna strona interessowana, największą im cenę i wagę dziś nadaje. Pisma same panegiryczne, które w tak ogromnej liczbie w Polsce wychodziły, iż śmiało twierdzić można, że nie ma kraju, któryby jej w tém wyrównał, stają się źródłem korzystnym dla dziejów domów i familij polskich, i otrzymały też miejsce swoje w Oddziale nauk historycznych, zkąd nie jedna data dla jakiegoś O-

kolskiego lub Niesieckiego da się wy dostać (*). Przeciwnie, tam gdzie wzgląd i zamiar celny pisma inne daleko przewyższał, wolności tej sobie nie dano, ale odniesiono je do właściwego miejsca swego. A tak między źródłami do biblijografji i historii nauk w Polsce, nie znajdzie się wiele pism u Bentkowskiego wymienionych, niemniej jak te, które do biblijografji i historii szczególnych nauk się odnoszą, przy tych właściwiej wymienione.

Nie ma pono kraju, w którymby trudniej było, dokonać zebranie pełne biblijograficzne jak w Polsce, czego przyczyny jedne już się wyżej przytoczyły, inne zawisłe są od szczególnych kraju okoliczności, mianowicie, częstych wewnętrznych zaburzeń i szkód, które były ich skutkiem, nieustalonego nigdy księgarstwa i handlu księgarskiego, rozrzucenia wielkiego sta bez mała miejsce, w których książki w Polsce drukowano, nie licząc miast zagranicznych, zaniedbania i nieczułości w utrzymywaniu składów książkowych, szczególnie przy drukarniach zakonnych, i t. d. Z tém wszystkiém, wielu bibliografją polską, już krajowców, już cudzoziemców zajmowało się, a zbiory ich, wielką dla dzieła tego były pomocą i zasiłkiem: z tych główniejsze na tytule dzieła wymienily się. Są jednak niektóre rękopiśmienne, w skład dzieła tego wprowadzone, które na szczególniejszą wzmiankę i opisanie tu zasługują, jako to:

1. Zbiór uczonego Ludwika Sobolewskiego Biblijotekarza b. Uniwersytetu Wileńskiego, ze zwiedzenia kilku biblijotek krajowych i zagranicznych, a mianowicie Xiążąt Czartoryskich w Puławach, Hrab. Ossolińskiego w Wiedniu, Hrab. Chreptowicza w Szczorsach, Biblioteki Królewskiej w Paryżu i t. d. Praca ta składa się z czterech części, *naprzód* z książki Bentkowskiego, *Historja Literatury Polskiej*, przelożonej kartami białemi i według układu jej dopełnianej, mnożonej, prostowanej, tak, iż wąt-

(*) Są jednak druki, których zbiorów dzieło to albo wyrzekło się, albo postradało nadzieję zebrania jakiej całkowitości, przez którą jedynie mogłyby obudzać interes, takie są: Kalendarze, Mowy pojedyncze sejmowe, Produkta w sprawach cywilnych i t. p. Pisma niepewne czyli były drukowane, i nieoznaczone co do czasu swego wyjścia z druku, prawie całkiem wyłączone.

nić nie można, iż Sobolewski zamierzał nowe znacznie pomnożone wydanie tego dzieła; *powtóre*, z pięciu tek sporych zawierających wypisy i notaty z dzieł, które miał w rękę, porządkiem alfabety autorów ułożone, który to zbiór Sobolewski przedsiębrał wydać, w takimże składzie, pod tytułem: *Biblioteka Polska*. Ta część trudu jego, zaleca się rzeczywiście najwięcej, interessem i wyjednaniami wielu szczegółów dla dziejów w ogólności i dla historii osob w szczególności; *potrzebie*, z dzieła Juszyńskiego: *Dykeyonarz Poetów polskich*, podobnie jak Historia Literatury Polskiej dopełnianego; *poczwarte* z tak nazwanych *Miscellaneów*, zawierających rozmaite notatki, także po największej części do Bibliografji Polskiej, jako to wypisy z Niesieckiego, z katalogów rozmaitych i dzieł bibliograficznych zagranicznych i t. d. Wszystkie te pisma Sobolewskiego, nabyte znacznym nakładem od familji zmarłego, przez ś. p. Józefa Zawadzkiego, wchodzą w skład dzieła niniejszego i rzecz można najlepszą część jego stanowią. Cóżkolwiek bądź, cały ten zbiór był jeszcze surowym niewyrobionym materiałem, który wnet nie tylko użyć, ale nawet wedle układu dla niniejszej książki przyjętego, rozłożyć się nie dawał, lubo albowiem wypisy te i notaty, na kartach odosobnionych spisywane były, jednak na każdej z nich po największej części, albo jednego autora dzieła treści różnej, albo nawet kilkanaście lub kilkadziesiąt, treści i pisarzy różnych rozpisanych było, (*) tak, iż wszystko prawie na nowo przepisywać, digerować, i urządzić wypadało, co do opóźnienia niniejszego przedsięwzięcia znacznie się przyczyniło, i odłożeniem na bok innych koniecznych dopełnień, jeszcze dotąd się przyczynia.

2. Jana Wincent. Bandtkie, dopełnienia i sprostowania do Bentkowskiego Tomu II., części bibliografją prawa zawierającej.

3. Karola Sienkiewicza, *Dodatki do Bentkowskiego*, 2 tomy w ćwiartce.

(*) Ta sama nieprzyzwoitość ciąży na opisy bibliograficzne do niniejszej pracy z różnych miejsc nadsyłane, wyjąwszy z Biblioteki P. Urbanowskiego w Horodcu.

kszy, nasamprzód, szczegóły zaś zajmujące, później się pomieściły, względ zaś na czas, czyli chronologiczny porządek, ostatni był, na który uwagę zwrócono. Co do podziałów bibliograficznych, tych rozdrobienia wielkiego uniknąć starano się, a główniejsze tylko wprowadzono; zamiast tamtych zaś, jedna, dwie lub trzy gwiazdeczki użyte były, przedział mniejszy lub większy znaczące, górna zaś część stronicy mieści napisy, z których co do rzeczy na niej pomieszczonych, objaśnienie znaleźć można. Napisy czyli tytuły książek przywodzone są pospolicie w całej obszerności, mianowicie kiedy potrzeba wyświecenia rzeczy lub wspomnienie daty jakiej, scisłość tę usprawiedliwia, inaczey skracano je ile możności. Są liczne przypadki, w których wątpliwość jakaś o autentyczności tytułu zachodzi, albo przywiedziony jest tytuł książki polskiej, w mowie obcej, po łacinie lub po niemiecku; w takich razach pospolicie nawiasem jest zamknięty, co także ma miejsce, jeśli dzieło bez imienia autora jest wydane, a to ostatnie z kąd inąd jest znajome. Format i liczba stron po największej części także jest przywiedziona, wyjąwszy kiedy objętość książki, sam jej napis niejako oznacza, jak to np. w kazaniach, mowach pogrzebowych i t. p. Przy każdej nadto książce, położony jest numer liczby bieżącej od początku do końca dzieła idącej, jeśli zaś jednegoż dzieła kilka było wydań, przy pierwszym tylko numer się znajduje, wyjąwszy inkunabuły, to jest książki od wprowadzenia druku do Polski po rok 1530, które także, otrzymały numery osobne.

Co się tycze ojczyściości pisarzy, a zaty m pobudek pomieszczenia ich w bibliografji krajowej, lub z niej wyłączenia, w tém taki względ zachowano, iż do niej policzono, oprócz krajowców w kraju i za granicą piszących, oprócz mieszkańców prowincji Polsce nigdy uległych, cudzoziemców od czasu jak tu byli zamieszkali, lub chociaż nie zamieszkali, ale wpływ na nauki w Polsce mieli. Wreszcie pisma cudzoziemskie w Polsce przedrukowane, za własność bibliografji jej także uważają się. Pisma całkiem obce, chociaż do kraju odnoszące się, w notach wymienione są na swoich miejscach.

III. *Noty.* Te, żadnej całości stałej ani pewnego związku między sobą nie zachowują, zbierane ze źródeł bardzo rozmaitych i jednych od drugich dalekich; wszystkie wszakże mają dążenie jedno historyczne, i zawierają albo miejsca bardziej wystające i oryginalnością odznaczające się z ksiąg samych, tąż samą liczbę w bibliografji naznaczonych, albo wzmianki o autorze i ludziach w dziejach wspominanych, o wypadkach szczególnych, zgola to wszystko, co tylko może rzucić jakieś światło na czasy, trwające opinie, zwyczaje, obyczaje, język i t. d. w szczególności zaś na dzieje nauk i uczonych w kraju. Co do biografji pisarzy, te tylko pomieszczono, które ze źródeł mniej znanych wynikły, wszystkie bez wyjątku wprowadzać nie jest ani w zakresie dzieła, ani materiały są po temu; inaczej byłoby to nic więcej prawie jak powtórzenie tego, co Starowski, Niesiecki, Bentkowski, Juszyński i dalsi bez należytego wyczerpania opowiadali.

Tak rozliczne i rozmaitej natury i interessu szczegóły i względy, o których dotąd się namieniło, w trzech wymienionych częściach dla każdego oddziału poświęconych zawarte, po rozmaitych stronach dzieła rozsiane, byłyby poniekąd stracone, gdyby skazówka jakaś do ich poszukiwania nie została podana. Tym celem, na końcu dzieła przydadzą się rejestra, jeden autorów, drugi osób i rzeczy, o których w niem jest wiadomość jaka. Przyda się nadto widok całego układu bibliograficznego dla dzieła przyjętego, z odesłaniem do liczb bieżących, przez cały ciąg jego prowadzonych.

Z tego co się dotąd rzekło, każdy już o naturze i granicach pracy tej będzie mógł powziąć wyobrażenie i ujrzy łatwo dwa cele, które w niej sobie zamierzono, *naprzód*, z obejrzenia pamiaćek epok drukarskich i czasów samych, skreślić obraz stanu literatury i nauk w Polsce, przez cztery wieki ich różnego życia; *powtóre*, przygotować wspomnienia i materiały, dla dziejów w ogólności i w szczególności interes mające. Oba te widoki zajęły mię żywo, odkąd w r. 1837 zacnej pamięci Józefowi Zawadzkiemu Typografowi, zdało się wezwać mię do kierunku niniej-

szego przedsięwzięcia, którego pierwsza myśl jemu i zabiegóm jego się należy. Dla tego zasłużonego literaturze i naukom człowieka, tym wdzięczniejszą pamięć za położoną we mnie ufność u siebie chowam, iż z imienia mego, którego rozgłos zawsze coś znaczy, niczém do podniesienia tego dzieła, w oczach publiczności przyłożyć się nie mogłem. Ochota i gotowość z jaką wziąłem się do tej pracy, zgodna była wprawdzie z obyczajem moim, z dawną skłonnością i młodszego wieku rojeniem, kiedym z częstych rozmów i pobudzeń niezapomnianego mi nauczyciela, Kazimierza Chromińskiego w Wilnie, znanego z zamiłowania i znajomości literatury polskiej, snuł nie raz po głowie i raptularzach tkaninę podobnego dzieła, ale gdym zawód którym miał przed sobą lepiej rozpatrzył, nie mogłem się nie obwinić o zbytę śmiałości z jaką się wziął do jego przebycia. I dziś jeszcze ten zarzutby mi ciężał, gdyby mię nie krzepiły zdania i zachęcenia osób, na których sądzie miło mi polegać, oraz nadzieja, że doznam w dalszém jej dokonywaniu pomocy, które pożytecznie na nią wpłyną. Teraz to, jakiegokolwiek jest oddaję w ręce i pod sąd światłej publiczności, to świadectwo mając przed sobą, iż usiłowania dokładałem, aby przedsięwzięcie to podnieść i jak najpożyteczniejszém dla nauki uczynić, czemu jeśli choć w części zadość się stało, innej chluby nie szukam, innej sobie nie przywłaszczam, więcej bowiem w tym razie, rzeczy samej i przygotowańóm w ręce podanym, aniżeli mnieby się należało, podobny do tego, któremu samo wpatwienie się dłuższe w kształt bloku do warstatu wniesionego, wraziło postaci, przedtym niemyślane i podało układ i zarysy grupy, pod dłóttem ożywić się mającej.

Wilno, dnia $\frac{1}{3}^{\circ}$ Czerwca
1840.

TOM I:

**I. Literatura i Filologia
Starożytna.**

**II. Nauki razem wzięte.
Zbiory. Polygrafie.**

REGISTR.

I. Literatura i Filologia Starożytna	I
CZĘŚĆ HISTORYCZNO-KRYTYCZNA	II
BIBLIOGRAFJA	
A. WSTĘPNE WIADOMOŚCI, HISTORJA LITERATURY, KRYTYKA	} 1
FILOLOGICZNA	
B. LITERATURA GRECKA; KOMMENTARZE, TŁÓMACZENIA	} 2
I. Poezja	
Homer, Q. Kalaber, Hezjod, Teognides, Foeylides, Anakreon, Pindar, Pytagoras, Ezop, Sofokles, Euripides, Bion, Moschus, Aratus, Muzeusz, Dionyzjusz Tessalon., Sibylla Erytr., Heliodor, Cyrjusz Teodor, Libanius, Gregorius Nazjan., Zenobius, Teofilaktes.	
II. Wymowa	9
Demostenes, Izokrates, Himerius Sof.	
III. Filozofia	10
Apostegmata, Cebes, Krates, Aristoteles, Teofrast, Hippokrates, Plutarch, Epiktet, Lucjan, Jan Chryzostom, Ś. Jan Damasc., (S. Hieronym), Synezjusz.	
IV. Historja	25
Plutarch.	
V. Retorowie	25
Dionyzjusz Halikar., Demetrjusz Falcr., Longin.	
VI. Matematyka	26
Euklides, Ptolemeusz, Proklus.	
VII. Medycyna	28
Hippokrates, Galen.	
C. LITERATURA RZYMSKA; KOMMENTARZE, TŁÓMACZENIA	} 30
I. Poezja	
Plaut, Terencjusz, Wirgiljusz, Horacjusz, Tybul, Owidjusz, Publ. Syrus, Fedr, Seneka, Marcjalis, Persjusz, Lukan, Juwenalis, Dec. Auzonjusz,, Klaudjan, Kato, Boecjusz.	

XXVIII

II.	<i>Wymowa</i>	44
	Cicero, Kwintiljan.	
III.	<i>Historja</i>	47
	Cicero, Salustjusz, Cezar, Korn. Nepos, (Dares), Liwjusz, Waler. Maxym, Kurcjusz, Tacit, Jul. Frontin, Pliniusz, L. Florus, Justin, Swetoniusz, Aur. Wiktor, Eutropjusz, Sex. Rufus, Wegecjusz.	
IV.	<i>Retorowie i Grammatycy</i>	56
	Cicero, Kwintiljan, S. Augustyn, Priscjan, Donat.	
V.	<i>Filozofia</i>	61
	Cicero, Seneka.	
VI.	<i>Prawo</i>	67
	Gajus, Ulpian.	
VII.	<i>Nauki Przyrodzone</i>	67
	Macer, Plinjusz.	
D.	FILOLOGJA STAROŻYTNA	68
	I. <i>Nauka języków</i>	68
	Języki wschodnie; Język grecki: <i>Grammatyka, Słowniki, Chrestomatje</i> ; Język łaciński: <i>Grammatyki, Słowniki. Chrestomatje</i> .	
	II. <i>Starożytności</i>	92
	Geografja, Historja, Mytologja, Stan polityczny, Prawo Rzymskie, Historja sztuki, Życie prywatne.	
	<i>Dodatek</i>	104
	NOTY	105
	(Wzmianka o Godfr. Ern. Groddeck)	208

II. Nauki razem wzięte. Zbiory.

	Polygrafje	XXXXI
	CZĘŚĆ HISTORYCZNO-KRYTYCZNA	XXXXIII
	BIBLIOGRAFJA	211
	I. Nauki razem wzięte	211
	A. WSTĘPNE WIADOMOŚCI	213
	B. WYCHOWANIE I KSZTAŁCENIE UMYSŁOWE	216
	w ogólności	216
	w szczególności	218
	C. DZIEJE OŚWIECENIA	218
	w ogólności	223
	w szczególności	230
	1. <i>Historja Literatury</i>	223
	2. <i>Bibliografja</i>	225
	3. <i>Biblioteki, Czytelnie, Księgarnie</i>	230
	4. <i>Drukarnie</i>	231
	5. <i>Towarzystwa uczone</i>	231

6. <i>Projekta, Prawa w rzeczy instrykcji i t. d.</i> . . .	232
7. <i>Szkoły</i>	} 235
<i>w ogólności</i>	
<i>w szczególności</i>	

BEREZEWECZ, BIAŁA, BIAŁYSTOK, BORUNY, BRODY, BRZEŚĆ LITEWSKI, CHELM (Culm), CHWAŁOJNIE, CYLICHOW, DATNOW, DOMBROWICA, DROHICZYN, EBLEŁĄG, GDAŃSK, KALWARJA, KIELCE, KIGW, ROCK, KOWNO, KRAKÓW: 1. *Akademja, Spory z Jezuitami, Sprawa z Najmanem, Prelekcje, Promocje*. 2. *Szkoły, Bursy*. KROŹE, KRZEMIENIEC, ŁĘCZYCA, LEWARTÓW, ŁONŻA, LUBIESZÓW, LUBLIN, ŁUCK, LWÓW, MIĘDZYBOŻ, MIĘDZYRZECZ, MIŃSK (Litewski), MOHILÓW, NIEŚWIŻ, NOWOGRÓDEK, PIŃCZÓW, PIŃSK, PIOTRKÓW, PODUBISIE, POZOCK, PONIEWIĘŻ, POZNAŃ, PULTUSK, ROSIENIE, SANDOMIERZ, SŁUCK, ŚWISŁOCZ, TELSZE, TORUŃ, TRASKUNY, WARSZAWA, WIDZE, WILNO: 1. *Akademja, Uniwersytet, Spory z Piarami, Prelekcje, Promocje*; 2. *Szkoły, Kollegia*. WINNICA, WISZNIÓW, ZABIAŁY, ZAMOŚĆ, ZBARAŻ, ŻYROWICE, ZYTOMIERZ.

Szkoły obce z wpływem polskim 281

D. DZIEŁA ENCYKLOPEDYCZNE 282

E. PISMA PERJODYCZNE 286

II. Zbiory 293

III. Polygrafie 295

Dodatki (Bibliografia) 298

NOTY 304

Dodatki (Noty) 433

Słów kilka do dziejów szkół polskich 468

SKRÓCENIA W CIĄGU DZIEŁA UŻYTE.

- A. Zaw. Noty. — Adama Zawadzkiego Noty bibliograficzne w rękopisie.
Acta Hist. Eccl. — Acta Historico Ecclesiastica oder gesammlete Nachrichten von denen neuesten Kirchen-Geschichten.
Acta Hist. Eccl. nos. temp. — Acta Historico-Ecclesiastica nostri temporis etc.
Al. Osiński Pochw. Kopeczyń. — Pochwała X. Onufr. Kopeczyńskiego przez X. Aloizego Osińskiego.
Albertr. Noty. — X. Jana Albertraudgo Noty bibliograficzne, w rękopisie.
Altes und Neues. — Altes und Neues von Schulsachen gesamlet von M. G. Biedermann.
Anecd. Jablon. — Anecdota Jablonoviana.
B. albo Bent. — Bentkowski, *Historya Literatury Polskiej*.
B. Horod. albo Bibl. Horod. — Biblioteka Horodecka P. Urbanowskiego, rękopis.
b. m. — bez miejsca druku.
b. m. i r. — bez miejsca i roku druku.
Band. H. B. U. J. — *Historya Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie* przez J. S. Bandtkiego.
Bandt. H. D. K. P. — Bandtkie, *Historya Drukarń Królestwa Polskiego*.
Ban. H. Dr. Kr. — *Historya Drukarń Krakowskich* przez J. Sam. Bandtkie.
Bentk. Noty MS. — Bentkowskiego Noty Manuscrip.
Bibl. Ossol. — Puł. — Biblioteka Ossolińskiego w Wiedniu — Puławska, z wypisów Ludw. Sobolewskiego.
Bibliot. Pol. — Biblioteka Polska, *Pamiętnik poświęcony umiejętnościom, w Warszawie*.
Bielski Vita et scr. — Bielski, *Vita et scripta quorundam e congregatione Cleri Regul. Scholarum Piarum*.
Catal. Bibl. Bunav. albo Bibl. Bunav. — *Catalogus Bibliothecae Bunavianae Franckii*.
Catal. Jansonii. — *Catalogus Variorum in quavis facultate librorum Officinae Aegidii Janssonii a Waesberge Gedani*.
Catal. de la Bibl. du Roy. — *Catalogue des livres imprimés de la Bibliothèque du Roy*.
Catal. Vars. S. P. albo Cat. B. C. V. S. P. — *Catalogus Librorum Bibliothecae Collegii Regii Varsaviensis Scholarum Piarum*.
Chł. — Chłędowski, *Spis dzieł polskich i t. d.*
Chodyn. — *Dykeyonarz Uczonych Polaków* przez X. Ignac. Chodyńskiego, we Lwowie 1833.

- Dzien. Wileń. — Dziennik Wileński.
- Elenchus Segeri. — Elenchus *Librorum Bibliothecam Georgii Segeri constituentium*.
- Enslin Bibl. Auct. Class. — Th. Chr. Fr. Enslin, *Bibliotheca Auctorum Classicorum. et Graecorum et Latinorum, Stuttgart 1831*.
- Fabricius, Bibl. Lat. Ern. — Fabricius, *Bibliotheca Latina rectius digesta et aucta diligentia Jo. Aug. Ernesti, Lipsiae 1773*.
- Fabricius ed. cur. Harles. — Fabricius, *Bibliotheca Graeca, Editio quarta curante G. C. Harles, Hamburgi 1790*.
- Gaz. Lit. Warsz. — Gazeta Literacka Warszawska.
- Gaz. War. — Gazeta Warszawska.
- Gaz. War. i Ob. — Gazeta Warszawska i Obca.
- Harles Intr. — Harles *Introductio in Historiam Litteraturae Graecae. Attenburgi 1795*.
- J. J. Zalusk. Bibl. *zob. niżej*: Muczk. w Bibliot. Zalusk.
- Jan. Exc. — Janocki *Excerptum Polonicae Litteraturae*.
- Jan. Fr. albo Jan. Sarm. Litt. Fr. — Janocki, *Sarmaticae Litteraturae nostri temporis Fragmenta*.
- Jan. Lex. — Janocki *Lexicon derer itzlebenden Gelehrten Polen*.
- Jan. Nachr. — Janocki *Nachricht von denen in der Hochgr. Zalusk. Bibliothek sich befindenden raren polnischen Büchern*.
- Jan. Pol. — Janocki *Polonia Litterata nostri temporis*.
- Jan. Spec. Catal. MS. — Janocki, *Specimen Catalogi Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Zaluscianae*.
- Jank. — Józ. Em. Jankowski, *Krótki Rys Logiki*.
- Jan. albo Janoc. — Janociana.
- Ju. — Juszyński, *Dykcyonarz Poetów Polskich*.
- Katal. B. U. W. — Katalog Biblioteki Uniwersytetu Wileń. *Rękopis*.
- Kat. Bie. — Nowy Katalog *Ksiąg Polskich w Magazynie J. F. Bietscha w Wilnie*.
- Kat. Friedl. — Katalog *Ksiąg Polskich i t. d., znajdujących się w Księgarni D. E. Friedleina. Kraków 1837*.
- Kat. Gr. — Katalog Grölla.
- Kat. Kieyd. — Katalog *Szkoły Kieydańskiej, rękopis*.
- Kat. Piar. War. 1822. *zob. Catal. Vars. S. P.*
- Kat. Pilch. — Katalog *Ksiąg darowanych do Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego przez Dawida Pilchowskiego. Rękop.*
- Kat. Zaw. — Katalog *Ksiąg polskich znajdujących w Księgarni Józefa Zawadzkiego, Wilno 1834*.
- Klu. — *Pamiętki Polskie w Wiedniu, zebrał J. F. Kluczycki. w Krakowie 1835*.
- l. c. — loco citato.
- L. S. — Ludwika Sobolewskiego *Rękopis*.
- Lel. — Lelewel, *Bibliograficznych Ksiąg dwoje*.
- Łuk. — *Rys dziejów Piśmiennictwa Polskiego ułoż. Lesł. Łukaszewicz, w Krakowie 1838*.
- Łukasz. O Kość. Br. Cz. — *O Kościołach Braci Czeskich w dawney Wielkopolsce przez Józefa Łukaszewicza. w Poznaniu 1835*.
- Łukasz. Obraz. Hist. Statyst. miasta Pozn. — *Obraz Historyczno-Statystyczny miasta Poznania i t. d. przez Józefa Łukaszewicza. w Poznaniu 1838*.
- Mecherz. — *Historja Języka łacińskiego w Polsce przez Kar. Mecherzyńskiego, w Krakowie 1835*.

- Minas. Zbior mn. Poezyi. — Minasowicz, Zbior mniejszy Poezyi Polskich.
- Mizler Acta. — Mizler, Acta *Litteraria Regni Poloniae*.
- Motyl, Kw. I. — *Pismo Peryodyczne Motyl*, Kwartal I. w *Warszawie 1828*.
- Muczk. Pauli Paulir. zob. niżej: Pauli Paulir.
- Muczk. w Bibliot. Żalusk. — J. J. Żaluskiego Biblioteka *Historyków, Prawników i t. d., nowemi przypisami pomnożył i wydał Józef Muczowski. w Krakowie 1832*.
- Nies. — *Korona Polska przez X. Kaspra Niesieckiego*.
- Noty L. Rogal. — Noty Leona Rogalskiego, rękopis.
- Ossol. — Ossoliński, *Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów Literatury Polskiej*.
- Pamięt. Lwow. — Pamiętnik Lwowski.
- Panz. albo Panzer. — Panzer, *Annales Typographici*.
- Pauli Paulir. — Pauli Paulirini etc. *Figinti artium manuscriptum librum descripsit Josephus Muczowski. Cracoviae 1838*.
- Pisan. Entw. — G. C. Pisanski, Entwurf der preussischen *Litterär-Geschichte*.
- Por. — Porównać.
- Raczyń. — *Biblioteka Klasyków Łacińskich wyd. p. Edw. Hr. Raczyńskiego Tom I w Wrocławiu 1837*.
- Rocznik Instyt. Nauk. Rocznik Instyt. Relig. — Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem. w *Warszawie 1824 i dal.*
- Rys Ogól. Planu Edukac. w Król. Pol. — Rys Ogólny Planu Edukacyi publiczney w Królestwie Polskiem.
- S. J. — Societatis Jesu.
- S. P. — Scholarum Piarum.
- S. Nowosz. — Samuela Nowoszyckiego *Noty w rękopisie*.
- Siarcz. — *Obraz wieku Panowania Zygmunta III przez Fraoc. Siarczyńskiego, we Lwowie 1828*.
- Siel. Pol. ed. Lips. — Sielanki Polskie edycja Lipska.
- Sienk. Dod. do Bent. — Sienkiewicz Dodatki do Bentkowskiego, *Rękopis*.
- Sienk. Kat. Dupl. Pol. — Sienkiewicz Katalog Duplikat Puławskich.
- Skor. Swidz. albo Swidziń. Skor. — Skorowidz *Chronologiczny dzieł polskich i t. d. znajdujących się w Bibliotece K. Swidzińskiego, Rękopis*.
- Sniad. Pis. Rozm. — Pisma Rozmaite Jana Sniadeckiego.
- Solt. — Soltykowicz, *O stanie Akademji Krakowskiej*.
- Sopikow. — Sopikow, *Опытъ Россійской Библиографіи*.
- str. — stron.
- str. liczbow. — nieliczb. — stron liczbowanych — nieliczbowanych.
- Tr. — *Zbiór Poetów Polskich (na czele Dykcjonarza Trotza, Tomu I.)*
- Tyg. Wil. — Tygodnik Wileński.
- Wiszn. Hist. Lit. Pol. — *Michała Wiszniewskiego Historia Literatury Polskiej, Tom I. w Krakowie 1840*.
- Wiz. — Wizerunki i Roztrząsania Naukowe w *Wilnie, r. 1834 nast.*
- Żał. — Żaluski, *Bibliotheca Poetarum Polonorum*.
- Zob. — Zobaczyc.

Uwaga. W przytoczeniach, liczba z porządku pierwsza, pospolicie rzymska, znaczy Tom, albo Część, druga arabska, stronicę.

I.

LITERATURA

I FILOLOGJA STAROŻYTNA.

Tom I.

*

I

LITTERATURA

FILOGIA STAROZYTA

LITERATURA

I FILOLOGJA STAROŻYTNA.

(CZĘŚĆ HISTORYCZNO-KRYTYCZNA.)

JESZCZE Polska na drodze postępów naukowych żadnego była nie uczyniła stanowczego kroku, a już język łaciński pewnej przynajmniej części jej mieszkańców znany byź musiał. Od wprowadzenia bowiem do niej religii Chrześcijańskiej i obrządku łacińskiego w wieku X., język ten został językiem liturgicznym (*), a ci z krajowców, co się powołaniu duchownemu poświęcać mieli, wnet ćwiczyć się w nim byli przymuszeni. Co się tycze nauk i instytucji religijnych ludu, trudno zapewne, aby te w mowie łacińskiej były odbywane: ułatwieniem w tej mierze, z pomiędzy przybyłego do Polski duchowieństwa, czescy kapłani byź musieli, których liczba znaczna z Dąbrówką, żoną Mieczysława I. do Polski przybyła (**). Jak zaś wszystkie dzieje polskie z czasów owych mało co pewnego mają, tak i co do pierwszych owych początków i prawdziwych *rudimentów*, do samych zapewne murów klasztor-nych ograniczonych, nic dobrze wywiezionego nie ma. A lubo są podania niektóre, bardzo niejasne o wprowadzeniu nauki języka łacińskiego do szkół w Polsce już w wieku tymże X., że już Bolesław Chrobry miał czytać kanony kościelne (**), że duchowieństwo

---

(*) Rakowiecki, Praw. Rus. I, 71.

(**) Lelewel Tygod. Wileń. I. 22.

(***) Lelew. Tyg. Wileń. I. 24. Bibl. Ks. Dw. II. 80.

z Włoch, Francji i Niemiec do Polski przybywające, oraz Benedyktyni wprowadzeni na początku wieku XI., znacznie wpłynęli na rozszerzenie w Polsce znajomości języka łacińskiego (*); narreszcie, że pierwsi kronikarze polscy z XII. wieku, jako to: *Mateusz* herbu *Cholewa*, *Marcin Gallus* i *Kadlubek*, mieli pewne nocje pisarzów starożytnych (**); ale tego rodzaju daty, już że wątle i wiary historycznej żadnej nie mające, już, że pojedyncze i zgoła do obrazu całkowitego narodowego kształcenia się zastosować się nie dające, na mały wzgląd tu zasługują. Ciekawych zatem do źródeł podań tych odsyłając, ponieważ w perjodzie już naukowym, książkowym, wywód nasz czynimy, tém samém do czasów więcej oznaczonych i pewnych rzecz naszą wnet przeprowadzić należy. Nie możemy jednak pominąć uwagi, która zapewne i bez nas nie jednemu się już stawiła, że prawodawstwo polskie, które już od połowy XIV. wieku wpływ na się praw Justinianowych uczuło, w miarę rozwijania się swego, coraz więcej z układu jego do się przybierało, i obeznanie się tak ze źródłem samém, jak licznymi komentarzami jego, a zatym i mową jedyną, łacińską, którą pisane były, powszechném i koniecznym czynić musiało. Jakoż od XII. już wieku, uczono się z Polski prawa rzymskiego po uniwersytetach włoskich i francuzkich, a od założenia uniwersytetu w Krakowie (r. 1347), sprowadzeni z obcych krajów mistrzowie, znajomość jego rozszerzali; w bulli zaś papieżkiej r. 1364, zatwierdzającej akademją krakowską, przepisane są katedry prawa rzymskiego, w skład tejże akademii wchodzić mające (**).

W wieku XV. Akademia Krakowska, na północy Europy jedyny nauk przytułek i świątynia, coraz głośniejszą stawać się poczyniała, i coraz większą liczbę cudzoziemców z okolicznych krajów do siebie ściagała. Nie ma jednak śladu, aby w pierwszej jeszcze wieku tego połowie, literatura starożytna w jakim znaczeniu tam była. Prawidła grammatyczne, zwiklane językiem djałektyki scholastycznej, ciemne i niezrozumiałe, stanowiły całą prawie owych czasów erudycją, i młodzi uczącej się instruceją. Pierwszy *Grzegorz z Sa-*

(*) Leleweł Tyg. Wilń. Mecherz. Hist. jez. łac. 6.

(**) Lelew. Uwagi nad *Mateuszem* herbu *Cholewa*. Tenże, w Tygod. Wilń. I. 53 nast. Ossoliński, Wiadom. Histor. II. 423. Mecherz. 17 nast.

(***) Danilowicz Dorpat. Jahrb. Riga und Dorpat, 1834, 2 Bd. 385 nast. Wizer, Nauk. Poczet Nowy. Tom. XIII. 96 nast.

noka, wstrząść tę powagę, wprowadzić do tej akademji nowy tryb nauk i mowę starożytnych Rzymian w niej dać słyseć odważył się. On pierwszy Georgiki Wirgiliusza publicznie tam wykladał i wielką liczbę słuchaczów na naukę sciągał (*). Lecz nie długo znakomity ten i wyższy nad współczesnych sobie w Polsce człowiek, funkcją tę wypełniał, wnet powołany do wyższych i ważniejszych zatrudnień (**). Wynaleziona sztuka drukarska, coraz częstsze Polski z zachodnią Europą polityczne i religijne związki, poselstwa królów do stolicy apostolskiej i cesarzów niemieckich, na które wybierane były już znamienitych familij osoby, już uczeni niektórzy, ciągle panujących, mianowicie Alexandra i dwóch Zygmunatów, tak z mocarzami innymi Europy, jak z wielą uczonymi zagranicznymi korespondencja, zawiązane z nimi wielu możnych stosunki, między innymi z Erazmem z Roterdamu, Filipem Melanchtonem i t. d. (***), wszystko to wielki wpływ na podniesienie nauki języka łacińskiego i jego literatury wywierało. Odtąd Polska zaczęła zajmować jakieś miejsce w wielkiem społeczeństwie ludów cywilizowanych Europy, wydać u siebie ludzi, którzy z pożytkiem i zaletą nauki starożytne uprawiali, biegłość zaś w pisaniu i mówieniu językiem łacińskim, stała się potrzebą wyższego ukształcenia, była na każde zawołanie w pogotowiu, owszem Polacy znajomością tą nieraz wyższymi się pokazali od innych ludów, wcześniej ze ćwiczenia się w naukach znajomych (****). Niebawem, na początku wieku XVI. i nauka języka greckiego do szkół polskich się wprowadziła, i nie jedna pracy uczonej pamiątka z głębszego jego poznania, na ziemi tej zachowała się. Nie długo trwały jednak był połysek ten i zorza dla nauki języków starożytnych: przyświecając czas niejaki, pod następcami dwóch Zygmunatów i Stefana, zgasła prawie bez powrotu, tak, iż śmiało

(*) *Primus itaque (mówi Kallimach Buonacorsi, biograf Grzegorza z Sanoka) sordem ac squallorem quem recentiores grammatici discentium ingenii offuderant detergere orsus, cultum ac splendorem antiquae orationis Cracoviam induxit.... Caeterum ille mox novam de se admirationem apud omnes excitavit, coepit enim Bucolicon, Carmen Virgilit publicitus interpretari, cuius et nomen et author ad eam diem extra omnem notitiam in ea regione fuerat. Tanto itaque consensu novitas rei ad eum audiendum homines attraxit, ut nemo fuerit qui non literas nosset qui non ad ipsius auditorium conveniret.* (Soltyk. O St. Akad. Krak. 216 nast.)

(**) Soltyk. l. c., Jan. Janoc. III. 268. Ten ostatni rok zgonu Grzegorza z Sanoka naznacza 1477, 29 Stycznia.

(***) Zob. Janoc. I. 14, 84 i na końcu *Nót* do tego Oddziału.

(****) Zob. Meeherz. Hist. jez. łac. 53 nast. 68 nast.

rzec można, że nauki starożytnego świata, tę jedną w dawnej Polsce chwilę piękną i godną uwagi w dziejach nauk tego kraju miały. Interes, jaki one obudzają, godzien jest bliższego zastanowienia się nad tém, co tu mianowicie ku ich dobru sprawiono. Do tego i rzecz sama i pamięć ludzi, którzy zasługi w niej położyli, silnie piszącego powołuje. W krótkiej uwadze tej, stosownie do zamierzenia dzieła, ciągle na oku spis nasz bibliograficzny mieć będziemy, tyle tylko od niego zbaczając, ile tego sposób opowiadania historyczny wyciągać będzie. Aby zaś względ ten w pewną całość zająć, nie od rzeczy będzie podzielić czas historyczny nauki pisarzy starożytnych na pewne okresy; te z uwagi rzeczy zdały się nam najdogodniejsze:

I. Od ustalenia drukarstwa w Polsce, do śmierci Króla Stefana, to jest od r. 1500, do 1586.

II. Od wstąpienia na tron Zygmunta III. r. 1587, do r. 1740.

III. Od poprawy szkół polskich przez Konarskiego, to jest od r. 1741, do czasów nówszych.

I. Sposobem i drogą innych dawniejszej Europy ludów polskie nauki na wzór tamtych pierwsze kroki kształcenia się swego na polu starożytnej literatury stawiać zaczęły (*). Pierwsze usiłowania, bez wątpienia trudne i niesilne, wnet wzmożone zostały i pokrzepione wpływem obcym. Byli pod ten czas we Włoszech, dwaj wielkiej nauki i zawołani nauczyciele, biegli w nauce języków starożytnych, Filip *Beroald* w Bononji, pierwszy wydawca Tacita, i Łazarz *Bonamico* w Padwie, znany ze swojej czci dla Cicerona. Ci, jak z innych krajów Europy, tak i z Polski wielu na naukę do siebie ściągali. Do liczby tych należą: sławny *Erazm Ciołek* Biskup Płocki, z woli Alexandra Króla do Włoch wysłany, *Józef Strut*, *Józef Zimmermann* z Krakowa, *Stanisław Hozjusz*, *Symon Marycki*. Po-

---

(*) Wiek XV i XVI. był to czas jeszcze, w którym żadna w Europie literatura, włoskiej nie wyjmując, tak wyłącznie i rodowicie się nie rozwinęła, by o własnych już siłach utrzymać się i postępować mogła, albo raczej chciała. Język łaciński nie tylko był jeszcze powagi i wziętości nie stracił, ale każdy narodowy, gmiany (*lingua volgare*) kroku mu ustępował, był to język dworu, publicznych obrad, wyższej społeczności, pleć piękną uczyła się go. Słowem nie było jeszcze prócz łacińskiego i jego literatury, po co wiele sięgać gdzieindziej, czém umysł zasilić. Literatura łacińska, była literaturą piękną owych czasów, a przepisy sztuki mownej i poetycznej nie zkadinał jak z Cicerona i Aristotelesa złacinionego i tyśiącznie przekształconego czerpano.

ciągnięni powabem nauki i zapalem wykładu, południowych krajów ludziom właściwego, nie dziw, że za powrotem do ojczyzny, prócz pamięci czasu na nauki dobrze wyłożonego, skłonność do zatrudnień podobnych zachowali, żarliwie je współziomkóm swoim zalecali i pomiędzy nimi starannie krzewili. Te są pierwsze nasiona dojrzałszej uprawy literatury klassycznej w Polsce.

Pierwsze teje literatury dzieła w Krakowie wydane r. 1500, były: Cicerona *Rhetorica* (501.) (*) i mowa jego za Ligarjuszem (381.), oba niewiadomych wydawców, zapewne z prasy Hallerowskiej; r. zaś 1503, Plinjusza Panegiryk (475). Dalej od początku tego wieku występują wciąż imiona tych, którzy bądź nauczycielskimi obowiązkami zajęci, bądź z czystego zamiłowania, pisarzy starożytnych z drukarni krakowskich wydawali. Imiona te najbliżej tak po sobie idą: *Sommerfeld*, inaczej zwany *Aesticampianus*, wydawca Libanjusza (66); *Tomasz Bederman* z Poznania, zwany także *Thomas Posnaniensis*, wydawca tłumaczenia Hezjoda (26 nast.), niektórych pism Cicerona (407, 506.); *Piotr Illicin* (zapewne Glicino), wydawca pism Cicerona (503, 406), tłumacz na łacińskie Biona (53); *Mikołaj Kopernik*, wydawca i tłumacz na łacińskie Theophylakta (70); *Jerzy Liban*, Szlązak, wydawca traktatu jednego Plutarchowi przyznawanego (164), *Cebes*a (87 nast.), wydał i objaśniał *Carmina Sibyllae* (60 nast.), i *Zenobiusa* (69); *Eck*, wydawca *Florusa* (481), *Horacjusza* (247, 249); *Jan Camers*, który zdaje się, iż czas niejaki w Krakowie mieszkał, wydawca traktatu jednego Cicerona (541); *Holnstein*, który odbywał nauki w Krakowie, wydawca tłumaczenia listów *S. Hieronyma* (179) (**); *Symon z Łowicza*, wydawca *Makra* (594). Około tegoż czasu wyszła, bodaj pierwsza książka grecka drukowana w Krakowie, r. 1524, *Moscha Amor fugitivus* (52) (***)

(*) Liczba ta i dalsze w ciągu całym odnoszą się do numerów spisu bibliograficznego.

(**) W spisie bibliograficznym, przez pomyłkę listy ś. Hieronyma pomieszczone są pod literaturą grecką, kiedy rzeczywiście należą do literatury rzymskiej, i powinny następować tuż po numerze 591. O wspomnianym tam *Marcinie Dobrgost*, i *Holnsteinie*, zob. *Janoc.* I.59. 124. Tu także wypada ostrzedz, iż z Ojców Kościoła te tylko pisma pomieszczone w tym Oddziale zostały, które są więcej obce naukom teologicznym, a w szczególności patrystyce.

(***) Domyślać się godzi, iż i to wyszło staraniem *Libana*. Żałujemy mocno, że nie możemy podać dokładniejszego opisu tej pierwszej próby greckiego druku w Polsce, jak świadczy *P. Swidziński*. Jeśli, jak sobie pochlebiamy, otrzymamy go od uczonego posiadacza tej rzadkości bibliograficznej, nie omisszamy dołączyć w inném miejscu.

kilka oraz wydań listów Seneki (579 nast.). Dalej idą: *Cox* Anglik wydawca Horacjusza (250) i jednego traktatu Cicerona (510, 511); Jan Bapt. *Novosoliensis*, Węgrzyn, wydawca niektórych pism Cicerona (382, 408, 508, 509); *Guglinger*, wydawca Plinjusza (596); *Ephorinus* także Plinjusza (597); *Hözjusz* tłumacz jednego traktatu ś. Jana Chryzostoma (177); *Mela* wydawca Owidjusza (273), i tłumaczenia Demostenesa (71); *Mymer* wydawca Plauta (218, 219); *Benedykt z Kozmina (Cosminius)*, wydawca Cicerona (380); Kor. Neposa (442); Lukana (332); *Wedelicus* rodem z Obornika w Wielkopolsce, i *Raygoza* tłumacze traktatów niektórych Hippokratesa (202 nast.); *Franconius* z Krakowa, komentator i wydawca niektórych pism Cicerona (520, 553, 411); Józef *Strut*, tłumacz na łacińskie Lucjana (171, 172) i Galena (210 nast.); Józef *Zimmermann (Tectander)* Krakowianin, tłumacz Galena, (208, 209); Marcin *Kromer* wydawca Cicerona (512), tłumacz Phocylidesa (31) i Pythagora (35); *Hegendorf*, tłumacz Demostenesa (72, 73) i Izokratesa (77), *Felstin*, wydawca traktatu ś. Augustyna de Musica (526); *Albinus* rodem z Kozmina, miasteczka hrabiów Gorków, wydawca Cicerona (375); *Marycki*, tłumacz na łacińskie i komentator Demostenesa (74, 75), Cicerona (393, 519); Albert *Novicampianus*, komentator Cicerona (539); Stanisław *Warszewicki*, tłumacz na łacińskie Heljodora (64); *Iłowski*, tłumacz i komentator listów Synezjusza (180), Dionyzjusza Halikarnas. (186, 187), Demetrjusza Phaler. (189); Stanisław *Grzebski*, komentator ś. Grzegorza Nazjan. (67); Benedykt *Herbest*, wydawca i komentator Cicerona (394, 395, 412, 521, 522); *Treter*, Poznańczyk, i Stanisław *Drożęński (Drosinius)*, autorowie Indexu do Horacjusza (259); Jakób *Gorski* i *Ujazdowski*, komentatorowie Cicerona (399), (396), nadto ten ostatni wydawca retoryki Aristotelesa (113); Jan *Kochanowski* dopełniiciel tłumaczenia Arata przez Cicerona (54 nast.); *Nidecki* wydawca fragmentów Cicerona (567 nast.), komentator Asconiusa (398) i Terentiana (*). Tłumaczy na polskie w tym okresie liczba jest

(*) Santenius w wydaniu poematu Terencjana, pod tytułem: *Terentianus Maurus de litteris syllabis pedibus et metris e recensione et cum notis Laurentii Santenii. Opus Santenii morte interruptum absolvit David Jacobus van Lennep. Traiceti ad Rhenam 1825. 4.*, w przedmowie p. IX nast. i XX. wymienia, że Nidecki z Kodedu nieznanego tego autora, poczynił poprawy tekstu wydania paryzkiego Mikolaja Brissé, drukowanego r. 1531. Noty te Nideckiego posiadał był Jo. Natalius Metellus Sequanus, żyjący w wieku XVI, a w nowszych czasach nabył je w War-

ryt. Felix Weiss

WYCISK OBUSTRONNY NA OPRAWIE ZBIORU KLASYKOW STA

<http://rcin.org.pl>

Cover Page

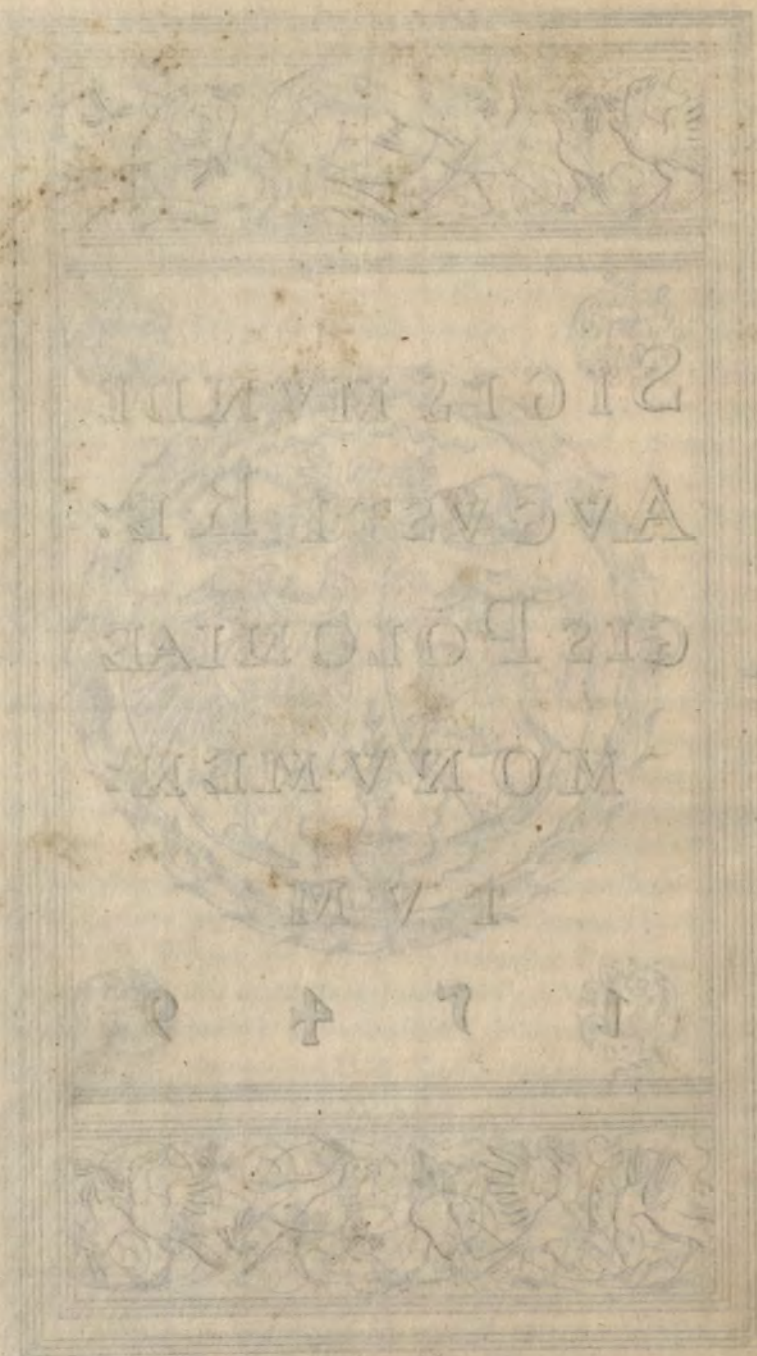

SIGISMUNDI
AVGVSTI RE:
GIS POLONIAE
MONV MEN:
TVM

1 5 4 9

Wilno Lith. Kluckowskiego

WYDAWCA: WYDZIAŁ HISTORII I SPOŁECZNOŚCI UCZELNI W BIAŁYMOSTKACH

jeszcze bardzo ograniczona; znajomi są: *Mymer* z przekładu Kacjana distichów (342 nast.) i *Plutarcha* (165), *Andrzej Glaber* z przekładu *Aristotelesa* (149), *Jakubowski*, *Muzeusza* (57), *Kosztowski*, (74) *Cicerona*, (550) *Jan Kochanowski*, *Arata* (56), *Homera* (*), *Anakreonta* (32), *Kurzelowczyk* *Owidjusza* (285), *Gliczner*, *Eutropjusza* (498), *anonym*, *Cebes*a (88).

W całym ciągu tych kilku dziesiątków lat, widzieć można wyraźne dążenie do obeznania się z czystymi wzorami starożytnymi, czego dowodzą liczne przedsięwzięcia drukarskie, chociaż między niemi żadnego nie ma, wielkich nakładów wymagającego; po największej części są to przedruki z edycji włoskich *Alda*. Najlichniesze są pisma retoryczne *Cicerona* i listy *Seneki*; *Wirgiliusz* i *Owidjusz* w małej wziętości, w większej *Horacjusz*. Literatura grecka w niemalém poważeniu, mianowicie w piérwszej połowie wieku *XVI.*; poszukiwane są wydania greckie dotąd nie-tłómaczone na łacińskie i przekładane od różnych. Uwagi jednak godna, iż ledwo jedno pokazuje się wydanie, *Retoryki* *Aristotelesa* (113), *Platona* nie zgóła. Za to przykładem *Niemiec* i *Francji*, liczne wychodzą wydania i komentarze pism innych *Stagiryty* i komentatura jego *Priscjana*, staraniem nauczycielów *Akademii Krakowskiej*, gdzie *Aristoteles* był w dziwnej w owym czasie powadze, a mianowicie *Sommerfelda*, *Grzegorza Stawiszyna*, *Jana Głogowczyka*, *Jana ze Stobnicy*, *Michała Wrocławczyka*

szawie *Bl. Mar. Laguna* i *Santenjusowi* udzielił. W wydaniu wyżej wymienioném r. 1825, pomieszczone są te poprawy na końcu dzieła, w *Addenda*, p. 385 nast. Napomnienie o tej pracy *Nideckiego* i exemplarz wydania *Terencjana*, winniśmy *Prof. P. Borowskiemu*.

- (*) *Zob. Jana Kochanowskiego dzieła polskie*, ed. *Mostowskiego*, Tom I. 250 nast. pod napisem: *Monomachia Parisowa z Menclausem*.—Między *Fraszkami* *Jana Kochanowskiego*, tamże w T. II. znajduje się niemalo epigramatów z greckiego tłómaczonych, które przez *Prof. P. Borowskiego* oznaczone, wedle *Antologii Bruncka*, z exemplarza dzieł *Kochanowskiego*, ed. tegoż uczonego *Mostowskiego*, tu niżej wymieniają się: str. 334, pod napisem: z *Greckiego*, *Anth. Br. I. 13. CXV.*, str. 336 pod napisem: *Ofiara*, *Anth. Br. II. 495. VIII.*, str. też sama, pod napisem: z *Greckiego*, *Br. II. 38. III.*, str. 338, pod napisem: *Ofiara*, *Br. I. 170. VII.*, *Na toż*, *Br. II. 294. V.*, str. 339, z *Greckiego*, *Br. I. 55. III.*, str. 340, z *Greckiego*, *Br. II. 148. 29.*, str. 343, z *Greckiego*, *Br. II. 103, str. 344, z Greckiego*, *Br. II. 167. IV.*, str. 367. *Br. I. 252. X.*, str. 368, *O Necie*, *Br. II. 395. XXII.* Tamże str. 352 z *Sappho*, *Do Anny*, z *Br. 369*, *O miłości* z *Cratesa*, str. 572, *Do Pana*, z *Platona*, str. 373, *O Łazebnikach*, z *Atheneusza* p. 695.—Tamże str. 513 nast. początek z *Euripidesa* tragedji *Alcesta*. Tamże w różnych miejscach znajdują się naśladowania *Rafulla*, *Horacjusza*, *Propercjusza*.

(91—144), także komentarze do Ptolemea i Prokla pism kosmograficznych: pomniki usiłowań ludzkich na zmyłonej drodze postępu, pamiątki razem pierwiastków i rychłego wzrostu sztuki drukarskiej w Polsce, i z tych raczej względów poważenia godne, jak żeby dla nauki samej pisarzy tych dziś jaką wartość lub znaczenie miały. Dążenie uczonych niektórych polskich do nauk przyrodzonych silnie także się tutaj objawia w przekładach Hipokratesa i Galena, z których dotąd niektóre powagę swoją zachowały.

Z pomiędzy imiön wyżej wyliczonych, wiele jest obcych, rzeczywiście cudzoziemskich, wiele z nich jednak Krakowowi i innym miastóm polskim należących się; cóżkolwiek bądź, sam zbieg do Polski tyłu ludzi w językach starożytnych biegłych, silnie za znaczeniem i zamiłowaniem tychże języków w kraju tym przemawia. Z pomiędzy krajowców, co rzetelne dla nauki ich zasługi położyli, oprócz *Struta*, *Kromera*, *Warszewickiego*, *Kochanowskiego* i t. d. na szczególniejszą uwagę zasługuje Symon *Marycki* Pilznianin, tłumacz Demostenesa. Ten odznaczył się, nie tylko gruntowną znajomością języków greckiego i łacińskiego, ale wyższém pojęciem nauki ich i szlachetności a godności powołania uczonego, które sam zajmował. Sposób jakim o nauce języków starożytnych mówi, młodzi uczące się zaleca i w oczach jej podnosi, taki jest, iż roczniki nauk i uczonych każdego wieku mógłby ozdobić, godny języka Mureta, Ernestego, Ruhnkena; moc i dzielność słów jego, technie żywością i zapalem jaki rzetelne przekonanie o prawdzie i pewności samego siebie nadaje. (Zob. Noty do NN. 74, 75.) Drugie po nim imię należy się, Andrzejowi Patrycemu *Nideckiemu*, przeto mianowicie, iż po Libanie, Grzebskim, Maryckim i Howskim był z liczby niewielu co w owym czasie zasługi położyli około krytyki filologicznej, z kąd znany jest i wspominany, w dziejach tej nauki. On też zamyka prawie szereg uczonych dawnej Polski, co się badanióm filologicznym oddawali. Obok imiön wyżej wyliczonych, sprawiedliwie położyć można, imiona znakomitych osób niektórych w kraju, co postępowi filologii starożytnej sprzyjali, mianowicie Jana, Franciszka i Seweryna *Bonerów*, Jana *Turzona* biskupa wrocławskiego, Jana *Latańskiego* biskupa Poznańskiego, Piotra *Kmity*, Piotra *Tomickiego* i Jana *Chojeńskiego* biskupów krakowskich, Jana *Łuskiego* synowca biskupa krakowskiego tegoż imienia. Wiele jest innych, któreby tu na wspo-

nnienie zasługiwały, z gruntownej znajomości języka łacińskiego i greckiego, którą w pismach swoich okazali, ale o nich na innym miejscu się powie, zwłaszcza, że wedle zamierzenia tego pisma, nie historia języka łacińskiego w Polsce, ale wykład dziejów literatury i filologii starożytnej, jest tu przedewszystkiém na oku. (*)

Oprócz przyczyn wyżej przytoczonych, nauce literatury starożytnej sprzyjających, oprócz swobody prass drukarskich niczém niehamowanych w swym ruchu, wiele zaiste działało, pomieszkaniem dworu w Krakowie, i usposobienie panujących, mianowicie królów Zygmunta I. i II. znanych z dzielnej pomocy naukom i uczy-nym. Związki ściśle pierwszego z nich, z Cesarzem niemieckim Maximilianem, drugiego sprzyjanie reformie Lutra, stosunki obu z Włochami, sprowadzały do stolicy Polski wielu cudzoziemców, którzy tu bawiąc, wyzywali różne przedsięwzięcia co do wydań pi-sarzów klassycznych, do których dobrze opatrzone drukarnie, Hallera, Wietora, Szarffenberga ułatwienia czynić były zdolne. (381, 491, 487, 374, 505.) Nadto, staraniem obu tych królów a w szczególności Zygmunta II. sprowadzane były wydania najcenniejsze pisarzów greckich i łacińskich, które umierając przekazał dla nie dawno założonego kollegium jezuickiego w Wilnie: przez czas długi, jedno z najcenniejszych uposażeń i ozdób biblioteki aka-demickiej wileńskiej. (**) Wszakże daleko już pierwej kodexa pi-sane i książki pisarzów starożytnych znane były w Polsce. (***)

(*) Czytać interesującą wiadomość pod tytułem: *Historja języka łacińskiego w Pol-sce* przez Karola Mecherzyńskiego. F. D. w Krakowie. 1833 8.

(**) Zob. Lelewela Bibl. Ks. Dw. II. 98 nast. — Znakomity filolog i znawca wydań starożytnych pisarzów, G. E. Grodeck, niegdyś bibliotekarz Uniwersytetu Wi-leńskiego, nie raz powiadał, iż w zagranicznych bibliotekach nie zdarzyło mu się nigdzie napotkać tak pięknego, tyle rzadkich wydań zawierającego zbioru pisarzów starożytnych, nad ten, jaki znalazł w Wilnie, z daru Zygmunta Augusta. Książki te po większej części w foljantach, opatrzone są na oprawie skórzaney bardzo ozdobnej z jednej strony wyciskiem złocistym herbów Polskich, z drugiej napisem: *Sigis-mundi Augusti Regis Poloniae Monumentum. 1549.* Zob. rycinę tu przyłączoneą.

(***) Bandtkie Hist. Bibl. Uniw. Krak. 10. 17. 25. Lelewel, Bibl. Ks. Dw. II. 83, 94. — Janocki Specim. Catal. Codd. MSS. Bibl. Zalusc. wymienia mnóstwo Kodexów dawnych pisarzów starożytnych, jako to: pod NN. II. XV. XVI. XX. LI. LIII. LV—LVII. LIX. CCXLIII—CCXLIX. CCLXI — CCLXV. CCCCXXI—CCCCXXVI. CCCCXC — CCCCXCIII. Z tych N. XX. kodex Solina z wieku XIII. który należał do Długosza Kanonika Krakow., N. CCCCXXV. Cicerona Fi-lipiki pisane przez Michala z Wielunia, *per Michaelem de Uiclun, collegiarum maioris collegii studii Cracouiensis Anno M.CCCCLXXXII die 24 Septembris.*

Że Długosz w wieku XV. wprowadził do Polski rękopisma pisarzy starożytnych łatwo być może, ale aby był pierwszym, co tę zasługę położył, niepodobna, chyba by to odnosiło się tylko do niektórych pism Cicerona, i historyków łacińskich. (*) Królowa też Bona księżniczka medjolańska, zwyczajem owych czasów język łaciński nad inne przekładała, i na dworze z królem i magnatami nie innym rozmawiała. (**) Stefan Król polski również językiem starożytnym i nauką był przyjazny, i w mówieniu językiem łacińskim dziwne miał upodobanie, oraz naukę jego młodzi zalecał, ale niedługie panowanie jego i przerywane wojnami, wiele ku dobru ich dokonać nie dozwoliło.

II. Niewiele zapewne przykładów stawia dzieje nauk, tak rażących, nagłego ich schyłku i poniżenia, jak literatura starożytna w Polsce pod koniec wieku XVI. Równy ze wstąpieniem na tron Zygmunta III. jakby ręką niszczącą tknięte, ustają usiłowania tak dobrze rozwijające się i nadal pomyslnie rokujące nadzieje. Był to czas, w którym zgromadzenie Jezuitów, silny wzrost wzięwszy w Polsce za Stefana Batorego, coraz bardziej rozprzestrzeniało swoje działanie, naukom w ogólności mało przyjazne. Zatrudnione już tu są związki z Niemcami, wrzęciami wzmacniającą się dzień w dzień reformą religijną i napływ ksiąg z tamąd wstrzymany; z Włochami i Francją jeszcze się utrzymują, ale dla odległości są mało znaczące. Nastaje cenzura duchowna a indexy wywołują ksiąg wiele, nie raz przeto tylko, iż reformatörów niemieckich nazwiska na sobie noszą. Kierunek wychowania młodzi w szkołach pod wiedzą Jezuitów zostających zmienia się, zwraca do własnych im widoków. Akademia i drukarnie Krakowskie od początku wieku XVI. zostają pod rodzajem interdyktu, zagrożony jest nawet byt jej blisko już trzechwiekowy. Prześladowania religijne dokonywają reszty. Łacina przestaje być poszukiwana w źródłach starożytnych, zaczyna się kazić i nakłaniać do szkolarstwa, polemiki i panegiryków; język grecki ustaje prawie zupełnie. Miejsce przedrukowywania pisarzy starożytnych z wydań włoskich Aldów, i Stefanów, zajmują *editio-nes castigatae, ab omni obscœnitate expurgatae* (321 nast, 274

(*) Por. Janoc. 11. 68. Lelew. I. c. p. 83. Tygod. Wil. I. 16.

(**) Janoc. II. 25.

nast. 251 nast.) Zgola przedsięwzięcia filologiczne w całym tym okresie z górą półtora stulecia zajmującym, są prawie żadne, a i w tych od początku wieku XVII więcej jest czynna nowo powstała (r. 1594) akademja Zamojska, aniżeli Krakowska. *Romer* ze Stężycy, komentuje i wydaje Cicerona (523, 365), *Patrycy* (może *Patrzycki* *Niesieckiego*) *Katona* (348), *Syxt* *Lwowianin*, wydaje *P. Syrusa* (299 nast.) i *Senekę* (585). *Birkowski* w *Zamościu*, *Dionyzjusza Halikarn.* z przekładem swoim na łacińskie (183 nast.), *Burski* objaśnia pisma filozoficzne Cicerona (575), *Piechowski* i *Cziczermann*, zbierają wyjątki z tegoż pisarza dla uczących się (576, 577), *Żorawski* tłómaczy na greckie mowę jedną Cicerona (376), *Cynerski*, wydaje *Tacita*, życie *Agrikoli* (467), *Słowikowski* komentuje *Tacita* (468), *Potocki* *Liwjusza* (459), *Broscius* *Aristotelesa* i *Euklidesa* (192). Od daty tych ostatnich pism, to jest: od połowy wieku XVII. przez całe panowanie Jana *Kazimierza* i dalsze, literatura starożytna wpada w zupełną oniemiałość i największe zaniedbanie, tak między uczonymi jak i po zakładach szkolnych. Łacina pisarzy jest wlokąca się, niedoleżna, mieszana nieraz polszczyzną. Ledwo kilka wysledzić można w przeciągu blisko stulecia wydań, albo raczej przedruków drukarni krakowskich *Franc. Cezarego*, *Schedla*, gdańskich *Hünefeldta* i *Förstera*; *Nowodworska* szkoła w *Krakowie* i *Zamojska* mało się wysiła, *Jezuickie* drukarnie w *Wilnie*, *Brunsbeargu* i innych miejscach nie prawie nie wydają. *Wirgiljusza Bukoliki* po raz pierwszy wychodzą w *Lesznie* r. 1642 (227), *Horacjusza* kilka jest wydań (251 nast.), historycy zaniedbani zupełnie, *Liwjusza*, *Sallustjusza*, *Cezara*, *Tacita*, a nawet *Korn. Neposa*, *Swetonjusza*, *Eutropjusza*, wydanie nie odkrywa się żadne, natomiast od początku XVIII. wieku, nabiera wziętości *Daresa* historia *trojańska* (452 nast.), której tłómaczenie przypisywane *Korn. Neposowi*; Cicerona pism retorycznych nie zgola, kilka ledwie przedruków niektórych listów jego (413 nast.) i traktatu *de Officiis* (543 nast.). Słowem jednym nauka języków starożytnych w *Polsce* okazuje w tym czasie toż samo opuszczenie, otrętliwość i uspienie, która wszystkie tam nauki wtenczas była ogarnęła. Przerwa najgłuchsza i zapomnienie jej zupełne trwa od r. 1685 do 1744, przez lat blisko sześćdziesiąt, podczas których żaden nie okazuje się ślad pamięci o literaturze staroży-

tniej, wtenczas kiedy ona tak świetnie występuje w innych krajach, mianowicie we Francji, Anglii i Hollandji. W przeciągu tym całym półtora wieka zajmującym, ledwie dwa imiona na wspomnienie zasługują, i to z czasów gasnącego w pierwszym okresie życia, to jest Birkowskiego dla literatury greckiej, i Burskiego dla łacińskiej, resztę z małym wyjątkiem pokrywa mgła gruba niewiadomości i pleśń nieprzebita czasu dla nauk najopłakańszego.

Z tém wszystkiém perjod ten nie jest bez interessu dla literatury starożytnej, ze względu na liczne które wydał pisarzów jej tłómaczenia na polskie, co mianowicie przypisać należy, więźności coraz większej języka polskiego, silnie rozwiniętego za dwóch Zygmunatów, wpływem wyraźnym na się języka łacińskiego. Temu nadewszystko winien był wydobyć się swoje z form obcych, piękny tok swój, prawdziwie łaciński, szczery, pełny, otwarty i odtąd wyraźną wyższość swoją nad inne djalekty sławiańskie, a mianowicie czeski, wedle którego przez czas długi się urabiał. Przekłady te nie odstępują od charakteru swego już w pierwszym okresie wydatnego i dalszy z niemi ciąg stanowią, z małą różnicą sztuki, języka, i usposobienia przekładaczy, którego w wyższém znaczeniu jeszcze w owych czasach upatrywać trudno. Pierwsze co do czasu zajmują tu miejsce: *Klonowicz* przekładem *Katona* (349 nast.), *Gornicki* *Seneki* (587), *Jędrzej Kochanowski* *Wirgiljusza* (235). Dalej idą: *Kotakowski*, tłómacz *Teognidea* (30), *Budny*, *Cicerona* (554, 550 c.) i *apostegmatów* (83), *Dębowski*, *Pudłowski*, *Owidjusza* (286 nast.), *Witkowski*, *Cyrjusa Teodora* (65), *Wargocki*, *Justina* (485, 486), *Cezara* (441), *Walerjusza Maxima* (462), *Kurcjusza* (464, 465), *Daniecki*, *Lucjana* (174 nast.), *Cielecki*, *Frontina* (472), *Adam Wrocławczyk*, *Katona* (357), *Januszowski*, *Plutarcha* (181), *Petrycy* *Aristotelesa* (152, 155, 156), *Horacjusza* (261), *Sakowicz*, *Aristotelesa* (150), *Żebrowski*, *Kitnowski*, *Owidjusza*, (289, 291), *Otwinowski*, *Owidjusza* i *Wirgiljusza* (290, 235 c.), *Falissowski*, *Flora* (482), *Rojalowicz*, *Tacita* (469), *Maczuski*, wyjątków z *Platona*, *Cicerona* i t. d. (86), *Libicki*, *Łochowski*, *Horacjusza* (260, 262), *Bardziński*, *Lucjana* (173), *Lukana* (334), *Boecjusza* (361), *Senekę* (317), *Ustrzycki*, *Klaudjana* (341), *Chrościński*, *Lukana* (333), *Owidjusza* (292). Tu znowu od końca wieku XVII. nastaje długa przerwa, którą zamyka, również

jak i okres ten, *Wielopolski*, przekładem z francuzkiego, Boecjusza (362).

Tu jest miejsce zastanowienia na chwilę uwagi nad licznymi przekładami pisarzy starożytnych w Polsce w wieku XVI. i XVII., już, że one stanowią rzeczywiście część ważną zamożności dawnej literatury polskiej, już dla charakteru, który je znamionuje, już że tak podzielone są zdania uczonych o ich wartości, że jedni do tyła je podnoszą i cenią, iż nie wiele do ich zupełnej doskonałości wymagać zdają się, drudzy przeciwnego są zdania (*). Dawne przekłady polskie pisarzy starożytnych zbliżone do przekładów ich, u innych ludów Europy, niewiele zapewneby na porównaniu straciły, a ztąd, iż pisane są językiem dotąd dla krajowców jasnym i zrozumiałym, pewną miejscową wyższość nad tamtymi zachowują: i język polski bowiem w porównaniu z niemieckim np. lub francuzkim, tak znacznym odtąd nie uległ odmianóm, i natura jego a skład, do natury i składu języków starożytnych, daleko więcej są zbliżone. Zkąd jeszcze i ta na stronę przekładów tych wynika zaleta, iż daleko więcej prostotę i szczerotę mowy starożytnej zachowują i wyraźniej się w nich wzory same, na pierwsze wejrzenie odbijają. Łatwość ta jednak i podobność języka, dała nieraz powód tłómaczóm, mianowicie prozaikóm, przekroczenia granic, i literalnego prawie trzymania się tekstu oryginału. Wreście trudno wymagać, aby język polski był w owych czasach równy ukształceniem, językóm greckiemu i łacińskiemu, cała strojność ich i barwa w przekładzie najczęściej znika, tak iż w suchość i ubóstwo zakrawać muszą. Nie są wolni od tej przywary wszyscy bez wyjątku owych czasów tłómacze polscy w prozie, najcelniejszych, Wargockiego, Kojalowicza i Falisowskiego niewyjmując. Przydać do tego małe upowszechnienie znajomości życia i świata starożytnego, co jest przyczyną wielu niedorozumień i myśli niezgodnie z prawdą oddanych. Zgoła język w przekładach tych jeszcze nieśmiały, ślad w ślad postępując za swym wzorem, formę jego więcej jak rzecz przelewa; brak w nich oraz tej swo-

(*) Zob. Przedmowę Naruszewicza do wydania Pieśni Horacjusza przekładania różnych. Warszawa 1773. Czartoryski Myśli o Pismach Polskich. Wilno 1812 p. 49. Borowski, w Przedmowie do wydania *Metamorphoseon* tłómacz. Żebrowskiego Wilno 1821 p. VI. nast. — X. Moszyński, Odpowiedź na recenzję dzieła Wiersz Horacego przekł. X. Ant. Moszyńskiego. Wilno 1836 p. 32. nast.

body i barwy oryginalnej, jaką myślący tłumacz, dobrze świadom trudności przedsięwzięcia i pokonać je zdolny, umiejętny oraz swej mowy, wyjednać i nadać umie. Słowem, w ówczesnym stanie języka polskiego i filologii starożytnej w Polsce, pragnąc przekładów, wymaganiom dzisiejszej krytyki więcej odpowiadających, trudno, ale za t $\acute{e}$ m nie poszło, aby przedsięwzięcia te były już raz ostatecznie dobre, i nie mogły być w wiekach następnych otrzymać ulepszeń, tak jak je otrzymały gdzie indziej, we Francji, Anglii i Niemczech, gdzie w miarę przybyłych pod rękę sposobów do zrozumienia pisarzy starożytnych, w miarę kształcenia się języka i zamożności jego, wzrosło nowe tłumaczyńskie pokolenie, dające przemawiać Ciceronom, Cezarom, Sallustjuszom, Tacitom, językiem nowożytnym, ale mową wierniej czasy starożytnej i charakter pisarza malującą.

Niemniej przeto, dalecy jesteśmy od lekceważenia i pomiatania pracami temi, dla historii literatury i kultury języka bardzo ważnemi, stąd mianowicie, jak sprawiedliwie uważa uczony Borowski, że one „przechowują w sobie wielkie przymioty mowy polskiej, mowy ustnej, która się w tej epoce od stylu mowy pisanej nie różniła; że za pomocą ich widzimy w języku tym większe pierwiastkowe zbliżenie dyalektów słowiańskich, a ztąd obszernie źródło rodzimego bogactwa mowy, już w wyrażeniu myśli, już w składzie wyrazów, w ich rozrodzeniach, w mocy znaczenia, w brzmieniach naśladowniczych i t. d. wszędzie za pośrednictwem natury, która sama najdoskonalej mowę polską długo przed pismem kształciła.„ Z pomiędzy trzech wyżej wymienionych imion, Kojalowicz w tłumaczeniu Tacita najwięcej się zasłużył, już poznaniem pisarza swego, i jego nieraz udawanej i strojonej zwięzłości, już pewnym ożywieniem i uroczystością mowy rzymskiej. Zaden może z polskich przekładów nad ten, nie jest w stanie tyle dać zrozumieć kształcenie się mowy polskiej na wzór łacińskiej i okazać tyle wyrażeń i sposobów mówienia, żywcem i szczęśliwie do niej przeniesionych. Falissowski, śmiałości i żywości opowiadania prawie poetycznego historii Flora jak najmniej uchybić usiłował, język też jego wyjąwszy czasowe ukształcenia niedostatki, godzi się z mową wzoru swego, i ile możności jej nastarcza. Z licznych prób tłumaczeń poezji starożytnej, w obu tych okresach, różne różnej są

wartości. Kształty poetyczne, przenaszane mniej więcej szczęśliwie, ale łatwiejsze do ujęcia od głębszego i nie raz ukrytego charakteru prozaików, więcej im podobieństwa do wzorów swoich nadają, a prostota i brak jeszcze wykształcenia języka polskiego, dziwnie się nieraz godzi z prostotą języka poetycznego starożytnych; ale i tu często brak ożywienia, słabe uczucie piękności wzoru, brak harmonji wiersza czuć się żywo daje. Z pomiędzy wielu tłumaczeń na uwagę zasługuje, tłumaczenie trzeciej rapsodji Homera, Jana *Kochanowskiego*, które jakkolwiek dalekie od poezji homerycznej i jej nienaśladowanych wdzięków, widać w nim jednak zawsze, że Kochanowski z oryginału przekładał i czuł jego piękności. Fenomena Arata są także z oryginału greckiego, z którego jak wiadomo, poeta i przekład łaciński dopełnił. W tłumaczeniu znowu ułamków tragików greckich, on pierwszy wprowadził wiersz miarowy od wierności i ducha poezji starożytnej nieodłączny. W tych i innych, dziś małoważnych przyswojeniach Kochanowskiego, technie jednakowa słodycz i prostota, główne znamiona xiążęcia poetów polskich i języka w owym czasie (*). Jest także w obu tych okresach kilka przekładów poezji Owidjusza. Z pomiędzy nich najcelniejsze miejsce trzyma przekład *Metamorfoz Zebrowskiego*. Wspomniany wyżej wydawca tego przekładu w r. 1821, znawca niepospolity literatury starożytnej, długą pracą i doświadczeniem, sędzia nader właściwy do oceniania pism dawnych polskich, daje mu pierwszeństwo przed tłumaczeniem *Otwinowskiego*. Oprócz piękności wiersza, mocy, łatwej wersyfikacji, a nawet harmonji wiersza, czém przekład ten przed innymi najbardziej zalecać zdaje się, to bogactwem mowy polskiej dziwnie ukształconej i w postępie łatwej, wielą wyrazami nowymi i pierwszykroć tu użyte mi. Jest to bogata mina językowa wyrażeń poetycznych i epitetów, prawdziwy słownik poetyczny języka polskiego, a przynajmniej dla pracującego kiedy nad dziełem podobnym, źródło do czerpania nadzwyczaj obfite. O tłumaczeniu *Otwinowskiego* mówi tenże uczony, iż ma zaletę z czystości języka i dokładności, ale myśl wzoru swego rozwleka i mało się o dobitność stara. Tych samych przywar nie uniknął *Otwinowski* w przekładzie *Georgik*

(*) Zdanie udzielone od Prof. P. Borowskiego.

Wirgiljusza: mimo to jednak z przyjemnością przekład ten czytać się daje. Mniej daleko szczęśliwym był Wirgiljusz w tłumaczu polskim Eneidy, Jędrzeju *Kochanowskim*, które jest po większej części prozaiczne i oprócz piękności języka polskiego, pisarzóm czasów owych właściwej, rzadkimi miejscami tylko się zaleca. Horacjusz miał trzech tłumaczy, ale żaden z nich nie ocenił trudności położenia swego, nie pojął swego poetę; w żadnym z nich attycyzmu, subtelności i humoru jego, atom jeden nie pozostał.

III. Około połowy wieku XVIII. nauka starożytnych języków zaczyna się cokolwiek ożywiać. Szkoły Pijarów, od sta lat już do Polski wprowadzonych, zaczynają być czynne. Konarski z tegoż zgromadzenia wywiera swój wpływ, przygotowuje reformę szkół polskich i nauk w nich wykładanych. Współzawodnictwo dwóch zgromadzeń uczących, jezuickiego i pijarskiego, pobudza oba do jakiegoś działania i przedsięwzięć jeśli nie ważniejszych, to przynajmniej szkolnych. Sam *Konarski* pierwszym jest przykładem i bodźcem: jego staraniem wychodzi Sallustjusz (427), Eutropjusz (492 nast.), *Dąbrowski*, pijar wydaje mowy Cicerona (366 nast.), X. *Antonowicz*, Ormianin (*Armenus*), *Perjsusza* (328, 329), *Marcjalisa* (324), *Grochowski*, listy Cicerona (423); drukarni jezuickiej w Wilnie przedsięwzięcia stają się ważniejsze; wychodzą tam mowy Cicerona z komentarzem w trzech tomach (368), *Wirgiljusza* dzieła (231) i t. d. Około tegoż czasu wychodzi z drukarni pijarów warszawskich, pierwsze zapewne w Polsce wydanie *Kwintiljana* (525), tamże wydanie bajek *Fedra* (302), *Erdman Uhsel* i *Romayer* wydają *Owidjusza* (280, 281), *Korneljusz Nepos* pokazuje się w kilku przedrukach w różnych miejscach (443 nast.), *Horacjusz* z komentarzem *Jouvancy* u *Jezuitorów* (255, 256). Około r. 1775 i dalej druki greckie zaczynają się nanowo pokazywać w Krakowie: *Epiktet* (168, 169), (*) *Izokrates* (78). (**) Wreszcie wszystkie te przedsięwzięcia jak nieliczne tak i bez krytyki dokonywane, ledwie obudzenia jakie-

(*) Inne wydanie *Epikteta* z wersją łacińską miało wyjść w Wilnie staraniem nauczyciela języka greckiego w Akademji tamecznej X. *Rogowskiego*. Mam nawet przed sobą exemplarz wydania *Epikteta*, u filologów wileńskich za to uchodzącego, ale bez karty tytułowej.

(**) Wyszło to staraniem X. *Idatte*; wyszły też *Ezopa Bajki* wydania tegoż: nie udało się go naprędce znaleźć.

goś w przeciągu wieku tego nauki pisarzy starożytnych dowodzą, zasługa dla nauki nie położona prawie żadna. Pod koniec dopiero wieku XVIII., *Wetzel* wydaje w Warszawie Cezara z krytycznym tekstem roztrząśnieniem (435). Do początku wieku XIX. Wilno prawie nieczynne, równo z wprowadzeniem do Szkoły tamecznej stałej nauki języków starożytnych i przybyciem do niej uczonego i pracowitego filologa G. E. *Groddeck*, rodem Gdańszczanina, podejmuje niektóre co do pisarzy starożytnych, greckich i łacińskich, przedsięwzięcia, po większej części nakładem Typografa Zawadzkiego, który pierwszy w nowszych czasach druk grecki tu wprowadził. Tak, wychodzą tam dwie tragedje Sofoklesa z komentarzami Grodka (45, 46), Cicerona kilka traktatów (517, 518, 559), Persjus (330). Oprócz tego, wydał był *Groddeck* komentarz do Teokryta (901), (*) o Hymnach homerycznych (23) (*). *Czerski* wydaje Fedra (308). (**) Uczniowie Grodka, *Borowski*, *Sobolewski*, pojedyncze komedje Terencjusza (224, 225), nadto ten ostatni Eutropjusza (496), (***) *Hryniewicz* Plauta, Sallustjusza (221, 222, 432), *Jeżowski*, wydaje i objaśnia, Horacjusza i Homera (257, 15), *Kowalewski*, *Owidjusza* (282, 283), *Bartoszewicz*, część *Liwjusza* z adnotacjami

(*) Zob. po notach do tego Oddziału.

(*) Są nadto jego o pisarzach starożytnych rozprawy w pismach rozmaitych niemieckich porozrzucane, i tak: 1. *Ueber die Argonautika des Apollonius Rhodius*, w *Bibliothek der alten Litteratur und Kunst* wydawanem przez Heeren'a i Tychsen'a r. 1787. I. Theil. N. 2 p. 61 — 114. 2. *Ueber das Lokal der Unterwelt bey dem Homer*, tamże r. 1758 N. 8. p. 15 — 34. 3. *Descriptio Codicis insignis Varaviensis, Senecae Tragoediae continentis, cum lectionum varietate ex Hercule furente*, tamże N. 10. p. 9 — 23. 4. *Ueber einige Stellen in Hrn Vossens Uebersetzung der Georgica Virgils*, w *Schul-Magazin*, wydawanym od Ruperti i Schlichthorst'a. r. 1792 N. 1, 2 p. 340 — 357, 61 — 93. 5. *Epistola Critica exhibens Phaenomenorum et Diosemeorum Arati lectionem variam e codd. Mstis in Bibliotheca Caesarea Vindobonensi asservatis annotatam cum animadversionibus*, w *A-rata* dziełach J. T. Buhle, Tomie II. 1796. 6. *Wykład nowego mniemania względem Poematów *Iliady* i *Odysei* Homerowi przypisywanych*, w *Dzienniku* Wiln. 1805 N. 2 p. 66 — 82. N. 3 i 4 p. 35 — 49. 7. Recenzje pism: *Clytemnestrae Tragoediae Sophoclis Fragmentum ineditum Mosquae 1805*, w *Gazecie Literac.* Wiln. 1806. Część I. p. 118 nast., recenzja wydania *Bajek Fedra* przez X. Stan. Czarskiego w *Dzien.* Wiln. r. 1815 T. I. p. 482 nast. W rękopismach pozostały: 1. *De oraculorum quae Herodoti historiis continentur natura et indole*. 2. *Commentarius ad Phaenomena Platonis*. 3. *Commentarius ad orationem Demosthenis pro Corona*. 4. *Commentarius ad Sophoclis Philocteta*.

(***) Ludwik Sobolewski, kosztem uniwersytetu wileńskiego wysłał w przedmiocie filologii starożytnej do Paryża, pracował tam nad porównaniem rękopismów li-

(458). Nakoniec *Münnich*, Sexta Rufa (499). W innych częściach dawnej Polski, działanie to mniej rodowicie i później jest obudzone; *Stoephasius* wydaje tam Sallustjusza i Cezara (431, 437), *Leps*, *Brom* i *Kotschul Fedra* (306, 309, 310), *Kainka*, Eutropjusza (497), *Jacob* komentuje Sofoklesa (49), *Muczowski* wydaje i objaśnia Aureljana Wiktora (490), *Maciejowski* komentuje jedno miejsce Wirgiljusza (234), *Hube* wydaje Gaja i fragmenta Ulpiana (592, 593). Pomimo słabych w ogólności postępów, widać w tym ostatnim przeciągu czasu od początku wieku XIX. poszukiwanie i autorów i wydań ich, staranniejsze, poprawność większą tekstu. Co do komentarzów i nót filologicznych, w ostatnich czasach prace Jeżowskiego, Kowalewskiego i Muczowskiego najlepiej się zalecają, i wydają silny wpływ nówszej szkoły niemieckiej, pod którym się kształcili.

Przekłady pisarzy starożytnych mianowicie pod koniec XVIII. i w XIX. wieku są liczne. *Nagurczewski* tłómaczy Wirgiljusza (235 c.), Cicerona (390), *Borejko*, Cicerona (524), *Minasowicz*, Auzonjusza (338), Petronjusza (318), Fedra, Gabryjasza, (314), Lucjana, Senekę, Syrusa, Sympozjusza, (*) *Poczobut* S. Grzegorza Nazianz. (68), *Pilchowski*, Sallustjusza (433), Senekę (588 nast.) *Potocki*, Fedra (311), *Korytyński*, Horacjusza (263), *Siemaszko*, mowy Cicerona (371), *Slonkowicz*, Persjusza (331), *Naruszewicz*, Tacita (470), Horacjusza (265), Anakreonta (32), *Siruć*, mowy przyznawane Kwintyljanowi (405), *Rniażnin*, Horacjusza i Anakreonta, (**) *Chodźko*, Fedra (313), *Paprocki*, Wegecjusza (500), *Toloczko*, *Karoli*, Cicerona (372, 549), (***) *Ossoliński*, Senekę (591), Juwenalisa (****), *Wulfers* Korneljusza Neposa (456), mowy z Liwju-

---

stów Juliana z wydaniem tychże listów przez Spanheima i innemi, zamierza toż porównanie uczynić z rękopismami tegoż autora w Anglii i Włoszech będącemi, dopełnić, sprawdzić, naprawić text i ogłosić klasyczną edycją tego autora, ale choroba jego i rychły potym powrot do kraju, naraztę zwrócenie usiłowań do innego wcale przedmiotu ze szkodą dla nauk starożytnych, dało mu tylko w części dokonać tego. Nie wiadomo co się z tą pracą jego stało. — Zob. Wizerunki i Roztrząs. Nauk. R. 1835. Cz. VII. p. 147. nast.

(*) Zob. Zbiór Rymów Polskich Józ. Minasowicza Cz. I. i Cz. IV.

(**) Tłómaczenie wielu Od Horacjusza nieogłoszonych w dawniejszém wydaniu dzieł Rniażnina i pismach perjodycznych, przydane jest do wydania pism tego poety r. 1829 w Warszawie drukowanego w Tomie VII. Tłómaczenie całe Anakreonta, umieszczone w témże wydaniu w Tomie III.

(***) Wyszło to ostatnie r. 1781 jak świadczy Bielski *Vita et scripta etc.* Vars. 1812.

(****) Satyry 1. 2. 8. 10, 13 i 14 niewiadomo czy drukowane. Raczyn. LXIII.

sza (461), Kurcjusza (466), *Podoski*, Frontina (473), *Matuszewicz*, *Izycki*, Satyry Horacjusza (266), (') *Hulewicz* Owidjusza (295, 296), *Przybylski*, Homera i Kwinta Kalabra (16, 18, 22), Hezjoda (29), Owidjusza (297), Horacjusza (264), Wirgiljusza (239, 242), *Dmochowski*, Homera (17), Wirgiljusza (240), Horacjusza (268), (") *Golański*, Plutarcha (182), *Bogusławski*, Juwenalisa (337, *Gurski*, Wirgiljusza, Klaudjana, ("" *Lipiński*, *Trębecki*, *Tański*, *Koźmian*, *Czajkowski*, *Wężyk*, *Jakubowski*, części różne Wirgiljusza (241, 240) ("" *Słowacki*, wyjątki z Wirgiljusza, Horacjusza, Properejusza, Owidjusza, ("" *Staszic*, Homera (19), *Skarbek*, Anakreonta (897), *Tymowski*, *Fijałkowski*, Horacjusza (269, 271), *Tymieniecki*, Terencjusza ~~cztery~~ Komedje, Cicerona Leljusza (""), *Frankowski*, *Gorczyzewski*, *Kotiużyński*, Wirgiljusza (243, 244, 245), *Kowalewski*, Longina (190), *Wiernikowski*, Pindara (34), *Sierociński*, Salustjusza (434), *Kiciński*, Owidjusza (297), *Kwiatkowski*, Swetonjusza (489), *Moraczewski*, Tibulla (272), *Eljaszewicz*, Sofokla, Euripidesa (49, 50), *Lippoman*, Fl. Jozefa (898), *Smaczniński*, Paterkula. (902) (""))

(') Tłomaczenie X. Izyckiego znajduje się w piśmie perjodycznym: *Zabawy Przyjemne i pożyte*. we wszystkich szesnastu tomach. Raczyn. cv.

(") Zob. także: *Pisma rozmaite Franciszka Dmochowskiego*: w Warszawie 1826. Część I. gdzie jest tłumaczenie dwóch Xąg Listów Horacjusza.

("") *Wal. Gurskiego Różne dzieła*, Tom V. Raczyn. LXXIX. ccv.

(""") Z tłumaczeń tych, Trębeckiego, Eneidy początek Księgi IV. znajduje się w zbiorach pism tego poety, tudzież w Dzieł. Krasickiego Tomie III. Koźmiana, Ekloga w *Gazecie* Warszaw. r. 1811. Tańskiego, Georgik Wirgiljusza Księga I. i Część II. w *Dziełach jego Pośmiertnych*, w Warsz. 1808. Czajkowskiego, tłumaczenia niektórych Ksiąg Eneidy, w piśmie perjodycznym: *Mrówka Poznańska*. Wężyka, Eneidy Księga I. w *Pamięt.* Warszaw. na rok 1809. Raczyn. cciii.

(""""") Dzieła Euzebjusza Słowackiego. Wilno 1824— 26. Tłomaczył też Słowacki miejsca niektóre z Sofoklesa Elektry, w *Rozprawie Konkursowej o Katedrę Wymowy* w uniwersyt. Wileńskim r. 1811. Por. G. E. Grodeck *Observations sur une Dissertation présentée au Concours pour la Chaire d'Eloquence*. à Vilna 1815 p. 14 nast.

(""""") Pisma Konstan. Tymienieckiego w Warszawie 1817. Tom II.

(""""") Zobacz ten numer po Notach do tego Oddziału.— Wymienione tu nie zostały po największej części próby rozmaite po różnych pismach perjodycznych porzucane lub w rękopismach pozostałe. Niektóre z nich wymienia Hrabia Raczyn. w starannie zrobionym alfabetycznym spisie przy dziele: *Biblioteka Klasyków Łacińskich*, w Wrocławiu 1837.

Te są znajomsze usiłowania tłumaczy polskich w przeszłym i bieżącym wieku z różnym powodzeniem i skutkiem dokonywane. Cecha przekładów tych jest zupełnie różna od cechy przekładów wieków przeszłych. Po długim zależeniu pola, przy nowém ocknieniu się i obudzonej czynności, niema ni sił ni czasu, podolywać i uprzętać trudności. Wpływ obcy, francuzki z dawno zaciągnionych związków, wnet się objawia i ułatwienia podaje. Język pod dawnym pisarzów, i nowym wpływem się wyrabia. Wśród tej słabości i niemocy, zastanawiają tłumaczenia *Wielopolskiego*, *Boecjusza*, *Nagurczewskiego*, przekład *Bukolik*; *Minasowicz* rwie się na różne przedsięwzięcia, lecz z małym powodzeniem. Ale tłumaczy w prozie do czasów *Pilchowskiego* niema; jego przekład *Sallustjusza* w r. 1767, jest ze wszech miar godny uwagi i przynosi prawdziwy zaszczyt nauce jego i znajomościom. Oprócz zalet języka polskiego i przyjemnego toku mowy, widać że autor starannie oryginału się dotknął, zrozumieć go, dorównać mu usiłował, i w rzeczy samej po największej części dorównał. (*) Cały do tego powab opowiadania, wszędzie podniesiona mowa, i godność stylu dziejopisa rzymskiego zachowały się w tym przekładzie, tak, że śmiało do najlepszych z nowoczesnych tłumaczeń policzony bydz może. Tuż po nim następuje przekład *Naruszewicza* *Tacita*, znaczniejszego rozmiaru, przedsięwzięcie bez wątpienia jedno z najtrudniejszych, i o które nie jeden się roztrącił. Przystąpił do tej pracy *Naruszewicz* w samej sile wieku, z wyższém wrodzonym usposobieniem, znajomością i dzielnością mowy polskiej niepospolitą, i dokonał dzieła z wytrwaniem. Z tém wszystkiém wiele w niem wedle wymagań ściślejszej krytyki, głębszego ocenienia i porównania z oryginałem, do pożądanego pozostało. Niema pisarza, coby tyle był zamknięty, zjęty w samym sobie, jak *Tacit*. Styl jego historyczny, jest rzeczy można, cały myślą, myślą nieraz głęboką, ukrytą; pojedyncze jej odnogi ubiera on w wysłowienia piękne, wysokie, ale myśli wysłowieniu nigdzie nie poświęca, tamta mu przewodzi, tém

---

(*) Zdaniem Prof. Literatury łacińskiej w Akademji Wileńskiej, P. Hryniewicza, który przez lat wiele *Sallustjusza* na lekcjach publicznych wykladał i oryginał z tłumaczeniem *Pilchowskiego* porównywał. Życzyć należy, aby uczony ten powtórzył wydanie tłumaczenia *Pilchowskiego* z własnemi poprawami, do czego ile nam wiadomo, ma przygotowane materiały.

rządzi i na wodzy trzyma, nieraz nawet piérwszej poświęca drugie, zamiecha coby mógl lub chciał powiedziec, dopelnienie swych mysli czytającym zostawując. Owoż tego głównego pism Tacita charakteru, Naruszewicz zgoła niepoznawać się zdaje, i tém największą ujmę pracy swej czyni. Ztąd wynika, iż często nie przekłada, ale raczej zgaduje Tacita, myślóm jego większą przestrzeń nadaje, dodatkami swemi dopelnia, barwi, nieraz znowu ogałaca z ozdób jakie mu są wrodzone, i podstawuje wyrażenia daleko niższe. Nie dość na tém, Naruszewicz do przekładu tego przeniósł właściwą pisaniu swemu nadętość i niejaką rubasznóść, która tak niedobrze z godnością, rzetelną mocą a dzielnością stylu dziejopisa rzymskiego się godzi, co tym dziwniejsza, że sam w Historji swojej polskiej, daleko w opowiadaniu jest prościejszy. Można by powiedziec, że mu przeto język historyczny jednym lub dwóma tonami wyżej nastroić zdało się, iż takiego pisarza jak Tacit wziął przed się. Do tego przystępuje, przy niezłej znajomości języka łacińskiego, niezajomość w nim wielka świata rzymskiego; zdaje się, iż Naruszewicz prócz przypisów błahych edycji Tacita Brotier'a, nie więcej ze starożytności rzymskich nie zgłębiał, na tamtych całkiem przestał: zkađ pochodzi w tym przekładzie nietrafne, nieraz błędne lub śmieszne oddanie textu oryginału, wyrażenia z życia nówszych czasów wzięte, do dawnego nieprzypadające. Przywary te we wszelkim innym przekładzie nie tak jawne, w przekładzie takiego pisarza jak Tacit, rażą, uderzają, i dowodzą, iż tłómacz do tej pracy, dłuższym rozmysłem i badaniem nie sposobił się, i raczej dorywczo wziął się do niej. Gdyby nie to, niktby zaiste nad Naruszewicza, godniejszym tłómaczenia Tacita nie był, nikt dzielniej językiem polskim w owych przynajmniej czasach nie władał. I z tego stanowiska praca jego uważana, nigdy na zaletach swoich nie straci, i zostanie na zawsze ważnym prozy polskiej pomnikiem. Nazwisko *Tłómacza Tacita*, niemniej dotąd przy Naruszewiczu pozostaje, nikt bowiem po takiej znakomitości, przedsięwzięcia tego tknąć się nie ważył. Porównyując przekład Naruszewicza z przekładem Kojalowicza, w wyższym tu stopniu zastosować się daje to, co o wszystkich przekładach celniejszych dawnych i nówszych powiedziec można, iż w tych ostatnich mowa ma więcej ukształcenia i ubarwienia, ale traci na rodowitości, naturalności i prostocie, które tak się dobrze godzą z mową ludów starożytnych. Z liczby

innych niewielu tłumaczeń w prozie, że o *Golańskiego* tłumaczeniu Plutarcha i *Lippomana*, Flawjusza Jozefa, zgola się przemilczy, na chlubną wzmiankę zasługują, *Kowalewskiego* Longin z greckiego oryginału, *Sierocińskiego* Sallustjusz, *Rwiatkowskiego* Swetonjusz, *Smacznińskiego* Paterkulusz; ten ostatni mianowicie dla przyjemnego toku swego z ukontentowaniem czytać się daje. (*)

Liczniesze daleko są przedsięwzięcia tłumaczeń poetów starożytnych, w całkowitości lub częściowo, jak się wyżej pokazało. *Przybylski* i *Dmochowski*, współcześni sobie tłumacze epików, celniejsze tu zajmują miejsce, tak rozległością pracy, jak sposobem jej dokonania. Obaj zaiste, zbyt są dalecy od swoich wzorów, aby porównanie z nimi jakie wytrzymać mogli. Ale zbliżeni do siebie, obóm nie braknie na pewnych zaletach: temu na popularności i przyjemnej wersyfikacyi, owemu na oryginalności i naukowém do pracy tej usposobieniu. *Dmochowski* nie zna oryginału greckiego, zna Homera, wiek jego i bohaterów z wersji francuzkiej, osłabia nieraz, wąfli niezrównane wieszczą tego obrazy, snuje epitetami pospolitemi, ale pociąga przyjemnością i płynnością wiersza, oraz ukształceniem wyższém języka, mało wreszcie zgodném z językiem prostym *Iljady*. *Przybylski* przekłada z greckiego, ślad w ślad ściga Homera, to jedno jest dlań główném: ocalić myśl i kształt jej homeryczny; wszystko zresztą jest dla niego podrzędném tylko: wdzięk języka, wersyfikacja, harmonja. Dla tego, prostota, cecha panująca *Iljady* i *Odysei* zachowały się w tym przekładzie, czasem aż do zbytku, ale nadto, nic więcej w nim nie szukać. Usposobienia przyrodzone tych dwóch znakomitych swego czasu ludzi, są całém niebem od siebie różne, i wiele na prace ich wpłynęły; połączone w jedno wielki skutek sprawićby mogły, pojedyncze, w każdym z nich są niedostateczne: *Przybylski* znał Homera z gruntu, ale więcej jako hellenista, jako grammatyk; nie czuł jego, i wielkości poetycznych jego przymiotów, duszą nie objął; *Dmochowski* przeciwnie, nie był w możności dotknąć się, że tak rzec, żywego Homera, śpie-

---

(*) Do szczerplej liczby tłumaczeń prozaików starożytnych, należałby z ostatnich czasów, przekład z greckiego historii Herodjana Ksiąg ośm, przez wcześniej dla nauk zgasłego Bieliniowicza, nauczyciela literatury starożytnej w gimnazjum Mińskiem; praca ta z zaletą, jak świadczy Prof. Borowski, u którego rękopism tłumaczenia tego znajduje się, dokonana, godnaby była wyjścia z ukrycia.

wać z nim razem, ale domyślał się Homera, przeczuł go prawie, i tak przeniósł do swego przekładu. Nie zajął on w nim zaiste wielu piękności jego wewnętrznych, ale te, które treścią już swoją silnie do duszy jego przemawiały i nią wstrząsły, oddał z urokiem prawdziwie godnym poety. Słowem, *Pamiętka Dziejów Bohатыrskich* Przybylskiego, zostanie jako dowód pracy tego człowieka żelaznej, niezmordowanej; *Iljada Dmochowskiego* zapewnia mu życie i sławę talentu prawdziwie poetyckiego. Przekład *Staszica* od obu jest niższy, a odjęcie rymów wierszóm, do ostatka je z prozą, i to ciężką a leniwą równa. Ludwik *Osiński* i Marcin *Molski*, probowali też pomyślnie sił swoich na tłómaczenie miejsc niektórych, pierwszy z *Iljady*, drugi z *Eneidy* (*). Tłómaczenie *Dmochowskiego* *Eneidy*, które tenże bez wątpienia z oryginału łacińskiego dokonywał, różne jest i mniej ma powabu od *Iljady*, bądź dla wieku podeszlejszego, bądź, iż po Homerze poezja *Wirgiljusza* wiele u niego na wartości utraciła, i mniej upodobania w pracy tej znajdował. Z pomiędzy trzech tłómaczów *Anakreona*, *Naruszewicza* jest najwolniejsze, i najmniej ma wdzięków poezji południowej strefy nieba; *Kniaźnina* jest najzupełniejsze i łatwość zwyczajną jego poezjóm posiada, *Skarbka* ma zaletę przekładu z samego oryginału, z tém wszystkiém mniej wierne i często parafrazowane. Wiele jest prób przekładów *Horacjusza*, w których w ogólności nie dość jest oceniony poeta i filozof wieku *Augustowego* i jednostronnie tylko poznany. Ze wszystkich najwięcej mają zalety przekłady, lubo cząstkowe, *Od*, *Kniaźnina* *Listów*, *Dmochowskiego*. Przekład *Fijałkowskiego* wszystkich dzieł *Horacjusza* prozą, tę ma wartość, że czytającym rozumienie poety w oryginale dobrze ułatwiać może. Z pomiędzy tłómaczeń *Owidjusza*, celniejsze miejsce zajmują *Metamorfozy* *Kicińskiego*. *Tymineckiego* przekład *Terencjusza* dość dokładny, i miałby większe zalety, gdyby tłómacz wierszowi, często słabemu, naturalności i jasności poety swego częstokroć nie poświęcał.

Kiedy nauka języka łacińskiego do szkół polskich zaprowadzona była, oznaczyć trudno. Już w wieku X., między r. 983 a

(*) Zob. *Roczniki Towarz. Warszaw. Przyjac. Nauk.* w Tomie IV. *Pamiętnik Warszaw.* na rok 1801.

1005, Urban II. Biskup Wrocławski, szkołę, w którejby łaciny uczono, w Smogorzewie miał założyć (*). Na początku wieku XI. sprowadzeni Benedyktyni, później Cystersi, Dominikanie, Franciszkanie, już dla pomocy Biskupów, już dla uczenia młodzi w szkołach przy kościołach katedralnych i konwentualnych. Do pierwszych zalecano: *Theodula* pisarza wieku X., *Ecloga qua comparantur miracula Veteris Testamenti cum veterum poetarum commentis*, *Disticha* Katona i Donata grammatykę (**). Z rozporządzenia Fulkona albo Pelki, Arcybiskupa Gnieźn. w r. 1237, widać, iż po szkołach wykładano już pisarzy łacińskich (***). Najdawniejsze grammatyki w Polsce używane, układane były wierszem, *per brocardica, versus memoriales*, jako to Piotra *Elius* (527), Donata (528 nast.), *Alexandra de Villa Dei* (649, 903) (****), *Galfredi de Fino Salvo Poetria nova* (*****). Dalej idą grammatyki *Zaborowskiego*, *Bartłomieja de Usingen*, *Regulae Congruitatis*, grammatyka *Pyrsera* od Sobolewskiego przytoczona, *Hontera*, *Andrzeja Salernitana*, także od Sobolewskiego widziana, *Jana Cerwa Tucholezka*, *Mikołaja Perot*, *Melanchtona*, *Zygmunta Lupulus*, *Erazma z Rotterdamu*, *Alberta Basaeus*, *Romera*, *Ursina*, tę ostatnią Sobolewski z pochwałą wspomina, *Valerjusza z Utrechtu* (652—668). Ostatnia ta grammatyka przez długi czas wielkiej była wziętości w szkołach, mianowicie Nowodworskich w Krakowie, aż miejsca nie ustąpiła znajomej grammatyce *Piotrowskiego*, wielokroć drukiem w tym i następnym wieku powtarzanej (669). W szkołach jezuickich zdaje się, iż od ich nastania w Polsce, Alwar musiał być wziąć wnet przewagę: pierwsze wydanie jego w Polsce odkrywa się w drugiej połowie wieku XVII., ostatnie jezuickie jeszcze r. 1819. (672). Szkoły znowu ewangelickie trzymały się wciąż *Cellariusu* (674). Od r. 1741,

(*) Sommersbürg Coll. II. p. 177. Mecherz. p. 5.

(**) Nowe Wypisy polskie, w Lesznie 1838. II. III.

(***) *Item statuimus ut omnes ecclesiarum rectores seu plebani per universam dioecesim Polonicae gentis constituti, pro honore suarum ecclesiarum et ad laudem dominicam habeant scholas per licentiam dominicam statutas, non ponant Teutonicam gentem ad regendum ipsas, nisi sint polonica lingua ad auctores exponendos pueris in latinum polonice instituti.* (Lelew. w Tygod. Wileń. I. 86 nast.)

(****) Zob. ten ostatni numer po Notach do tego Oddziału.

(*****) *Miscell. Nova Cracov.* I. 87. Mecherz. p. 12 nast. Ten ostatni wymienia międzygrammatykami pierwszymi w Polsce używanymi: *Johan. de Garlandia, Textus equivocorum cum commento* i *Synonyma* tegoż, wydane w Kolonji r. 1595; wszakże nie ma śladu, aby te książki przedrukowywane były w Polsce, ani autor popiera czemkolwiek twierdzenia swego o ich tam wziętości.

Grammatyka *Konarskiego* wchodzi w użycie, pod nazwiskiem Grammatyki *Pijarskiej* długi czas po szkołach znajoma (675). Pod koniec wieku XVIII. kilka innych grammatyk łacińskich w różnych miejscach wyszło (676 nast.); od r. 1780 z rozporządzenia Kommissyi Edukacyjnej wprowadzona w użycie grammatyka *Kopczyńskiego*, łącząca uczenie języka łacińskiego z polskim, myśl jeżeli przyjazna nauce tego ostatniego, to przeciwnie ograniczająca bardzo naukę drugiego. Z nowszych grammatyk wieku XIX., największe mają zalety *Trojańskiego* i *Jakubowicza* (683, 687), dla początkowych *Szulca* (684, 688).

Ze słowników łacińskich znajomych, najdawniej używany w Polsce, bo już od początku wieku XVI., był słownik *Murmeliusa* (701); pierwszy prawdziwie już polski jest *Mączyńskiego* w połowie tegoż wieku drukowany (705). W szkołach ewangelickich i w Prusiech polskich, długo mają wziętość słowniki: *Calagiusa*, *Volckmara*, *Tobolskiego*, *Fontaniego*, *Kommenjusza*, *Dazypodiusa*, *Rheniusa*, *Cellariusza* (707 nast.). Ale największe zasługi dla dawniejszej leksykografii języka łacińskiego w Polsce położył, *Knapski* Jezuita, człowiek jak niepospolitej znajomości języków starożytnych i polskiego, tak pracowity i wytrwały w przedsięwzięciu, Słownik jego wyszedł w trzech częściach, polsko-grecko-łacińskiej, łacińsko-polskiej i *Adagia*, każdej obszernie i z erudycją traktowanej (712 nast.). Część druga najwięcej była w użyciu i najwięcej miała wydań. Mniejszej wagi przedsięwzięcia są: *Brzewickiego*, *Szyrwida*, *Elgera*, *Zawadzkiego*, *Zeglickiego*, *Woronowskiego* (709, 717 nast.), po największej części skrócenia *Knapskiego*. W nowszych czasach, od ustanowienia Kommissyi Edukacji Narodowej r. 1773 dla szkół zbiory słownikowe wydawali: *Koźmiński*, *Rogowski*, *Korsak* (738 nast.). W wieku XIX. najstaranniej i najpomysłniej pracami tego rodzaju i wedle wzorów niemieckich zajmowali się: *Trojański*, *Czerski*, *Bobrowski*, *Garszyński*; ten ostatni tłómaczył słownik *Schellera* (741 nast.). Inne pomocy do uczenia się języka łacińskiego, jako to: *Chrestomatje* i zbiory rozmaite, dawniejsze, *Korwina*, *Hegendorfa*, *Piechowskiego*, *Brzewickiego* i t. d. (745 nast.); nowsze: *Stefazjusza*, *Bentkowskiego*, *Jakubowicza*, *Sobolewskiego*, *Trojańskiego* i t. d. (765 nast., 687 nast., 904)(^o).

(^o) Ten ostatni numer zob. po Notach do tego Oddziału.

Nie brakło i takich, co już w dawnych czasach pisarzy starożytnych prywatnie lub publicznie wykładali, i tak, nie powtarzając już *Grzegorza z Sanoka*, od r. 1520 *Antoni z Napachania* wykladał w Krakowie *Encydę*, *Walerjusza Maxima*, (Zob. po N. 523, *Donati Barbarismus* bez numeru), *Jerzy Liban*, *Cebes* (Nota do N. 60), *Hegendorf* w Poznaniu, *Illicinus* pisarzy greckich w Krakowie, *Marycki* i *Jan Novosoliensis* tamże (*). W fundacji znowu Tylickiego biskupa Krakowskiego dla Akademii Krakowskiej, na początku wieku XVII. zawarowano było, aby na zawsze, sięga Cicerona *de Oratore* wykładana w tej Akademii była (**). Od końca wieku XVI. i dalej, nauka języka łacińskiego ogranicza się do grammatyki, a w wykładzie pisarzy starożytnych po zakładach publicznych, wysilają się raczej na scholastyczne podziały i rozumowania, lub przestają na nędznych zbiorach, kolektaneach i t. p. Ponawiające się tam i ówdzie, jak się wyżej okazało, lubo nieczęste wydania pisarzy starożytnych, dowodzą ich użycia niejakiego, ale dla objaśnienia ich tekstu i ducha nic nie zrobiono. Tryb taki uczenia przeciąga się wszędzie z małemi różnicami aż do wieku XVIII. W roku 1755, *Albert Jan Kanty Biegaczewicz*, stosownie do woli fundatora Tylickiego, wyklada w Akademii Krakowskiej w Kollegjum większym Cicerona, *de Oratore*, w Kollegjum Mniejszym są dwaj nauczyciele języka łacińskiego, *Hyacint Sojecki* i *Stanisław Barański*. W Wilnie około połowy tego wieku (r. 1755), jest w akademii czterech profesorów języka łacińskiego, *Franc. Księżkiewicz*, *Marcin Poczobut*, *Adam Naruszewicz* i *Andrzej Berent* (**). Wykładane tam są już, lubo z obcych źródeł, mowy Cicerona i *Wirgiljusz* (368, 231). Później (r. 1782) jeden tam tylko jest nauczyciel i to na oba języki, łaciński i grecki, *Kazimierz Rogowski*, po nim *Pilchowski* i *Golański*, u których wykład pisarzy starożytnych jest pomocniczy, uboczny, nie tak dla nich, jak dla retoryki; w Akademii Zamojskiej r. 1755 jeden tylko jest wymieniony nauczyciel grammatyki, *Franciszek Cresconi*, w gimnazjum Poznańskim *Józef Niklewicz*, we Lwowskiem *Seba-*

(*) Jan. I. 109. 145. 180. 196.

(**) Soltyk. O St. Ak. Krak. 454.

(***) Janoc. Lexic. II. 61, 63, 71.

stjan *Kruze* i *Jakób Dzyanoly*. W Kollegjach jezuickich, jako to: poznańskim, sandomirskim, lwowskim, jarosławskim, przemyskim, gdańskim, brzeskim, lubelskim, warszawskim, drohickim, pultuskim, płockim, witebskim, było po kilku nauczycielów języka łacińskiego, ale tryb uczenia się nie zmieniał. Między ludźmi tu użytymi na wspomnienie zasługuje *Franciszek Bohomolec*, który w Collegium Nobilium warszawskim około r. 1755 wymowy łacińskiej uczył (*); w Akademji Krakowskiej r. 1787, *Marcin Fialkowski*; w Warszawie jedne szkoły pijarskie są czynne. Po szkołach innych pod koniec tego wieku i w początkach następnego, nauka języka łacińskiego idzie zawsze bardzo opieszale. W pierwszych klassach uczą grammatyki, i to łacińsko-polskiej, lub raczej polsko-łacińskiej, czytają wypisy z *Korneljusza Neposa*, listy *Cicerona* i *Plinjusza*, w klassach wyższych nie ma oddzielnej lekcji języka łacińskiego, a tłumaczenie miejsc niektórych *Wirgiljusza*, *Cicerona*, *Liwjusza*, *Kurcjusza* i wypisów z *Kollumelli* i t. p., poruczane nauczycielom *Moralnej Nauki*, *Fizyki*, *Ogrodnictwa* i t. d.

Jednakże od r. 1810 tryb ten uczenia zaczyna ulegać wielu odmianom. Tam i ówdzie po szkołach zaprowadzone lekcje oddzielne języka łacińskiego i czytanie pisarzy klassycznych. W Litwie na tę odmianę wpływa *Groddeck*, w Warszawie *Stoephasius*, gdzie w Lyceum kilku było nauczycielów języka łacińskiego, *Sibert*, *Jasiński*, *Zaballewicz*, *Szweykowski*, *Dąbrowski*, *Bentkowski*. Już w roku 1805, *Groddeck* zaczyna wykladać krytykę i hermeneutykę, tłumaczy *Horacjusza* i *Cicerona*, w roku następnym, przybywa na katedrę literatury łacińskiej, *Paweł Tarenghi*, a od r. 1808 obie katedry, literatur starożytnych pierwszy zajmuje sam jeden. W tymże roku za jego staraniem i wpływem założone nakładem ówczesnego Kuratora Uniwersytetu Seminarjum filologiczne, z którego wychodzą ludzie z jaśniejszym o naukach starożytnych wyobrażeniem i gruntowniejszym wykładania pisarzy starożytnych pojęciem. Sposób jakiego sam *Groddeck* w wykładzie się trzymał, śródkował między ścisłością i zgłębieniem wykładaczów niemieckich, a jasnością i trafnością francuzkich, ani się w krytycyzm pierwszych

(*) Jan. 1. c. 76, 79, 83 nast.

zbyt zaciękać, ani od estetyczności odbiegając drugich, ze zwróceniem zawsze pilnego baczenia na to wszystko, co do historii czasów, życia, obyczajów, sztuki dawnej, charakteru pisarzy samych odnosiło się, z jasnością nie do życzenia niezostawiającą. (*) Oprócz tego, w każdym tygodniu poświęcał Grodecki godziny, w których uczniowie po przygotowaniu się w domu, pisarza jakiego starożytnego wykładac w jego obecności byli obowiązani, co ile do wprawy i łatwości tłumaczenia się, oraz wielostronnego widzenia pisarzy pomocne było, każdy łatwo osądzi. Z pod takiej ręki, łatwo kształcili się nauczyciele, którzy potem z pożytkiem język i literaturę starożytnych w szkołach i zakładach publicznych w Litwie wykładali, i do pism swoich nabytą naukę przenieśli, jako to: Leon *Borowski*, Maxymiljan *Jakubowicz*, Ignacy *Jagiello*, Ludwik *Sobolewski*, Stanisław *Hryniewicz*, Cyprjan *Bielinowicz*, Alexander *Bohatkiewicz*, Józef *Jeżowski* i inni. Z tych *Sobolewski* i *Borowski* wcześniej się Grodkowi zalecili, przykładaniem się i łatwością postępu w literaturze mianowicie greckiej, trafność zaś ^{po prostu} drugiego i dowcip w domniemaniach do miejsc trudnych pisarzy tego języka, zapowiadały jemu w nim ucznia, który naukom zaszczyt miał przynieść i miejsce jego kiedyś godnie zastąpić. *Jeżowski* w nauce języka greckiego, niepospolitą też pracę i zdolność rozwinał; badania jego około charakteru i ducha pism Platona i krytyczne nad niemā uwagi, biegłość i dojrzałość zdania w filologu tym dowodzą (14). *Hryniewicz* zrazu do gimnazjum, potem do uniwersytetu na nauczyciela powołany, zgłębieniem natury języka łacińskiego, i wypracowaniem do lekcji swoich niektórych części gramatyki tegoż języka zajmował się, a w mowie pisanej łacińskiej, wedle ducha pisarzy klasycznych ukształconej, szczególną łatwość w wielu zdarzeniach okazał, w czem inni też wyżej wspomniani uczniowie Grodka, niemniej dobrze się ukształcili. Słowem Grodecki był pierwszy, co obudził zamiłowanie literatury starożytnej w Litwie, wskazał drogę do poszukiwania, pojmowania i oceniania jej wzorów, wedle wymagań i zasad krytyki tak silnie w nów-

(*) Grodecki do wykładania pisarzy starożytnych zwyczajnie łacińskiego języka używał, zwykł jednak był przeplatać opowiadanie swoje mową polską, którą znał dobrze, a w dōporze wyrazów polskich łacińskim odpowiednich dziwną posiadał łatwość.

szych czasach przez filologów włoskich, francuzkich, hollenderskich i niemieckich rozwiniętej, przepisywał ucznióm swoim prawidła ku usposobieniu się najwyższemu w naukach filologicznych, (*) zarzuty przeciw nauce języków starożytnych z drogi uprzął (661 (**)); oprócz lekcji literatury zaprowadzona była od r. 1815 w uniwersytecie lekcja języka łacińskiego, sposobiąca do pierwszej, a tę nasamprzód wykladał Andrzej *Lewicki*, po nim *Sobolewski* i *Hryniewicz*. W Warszawie języka i literatury łacińskiej w ostatnich czasach uczyli, August Ernest *Zinserling* i Jan Kajetan *Trojański*, w Krakowie Jerzy Samuel *Bandtkie*, w Poznaniu Jan *Muczkowski*, w Połocku w Akademji Jezuickiej, Ignacy *Iwicki*. Historją literatury rzymskiej wykladał *Groddeck*, jak się niżej jeszcze powie.

Nauka języka greckiego silnie się była zajęła w Krakowie już na początku wieku XVI., mianowicie odkąd Polacy szkoły włoskie zwiedzać poczęli; w zakładach zaś naukowych, odkąd Jerzy *Liban* Szlązak pierwszy tego języka nauczyciel w Krakowie, na wezwanie Piotra Tomickiego biskupa krakowskiego do miasta tego przybył (***). Wnet od początku jednak, doznał on wielu trudności i zamitrzeń od samych osób w skład akademji wchodzących, którzy naukę tego języka równie jak hebrajskiego, za wywierającą szkodliwy wpływ na religją katolicką poczytywali. (Zob. Notę do N. 60). Po *Libanie* uczył języka greckiego w Krakowie *Illicin* rodem Włoch, około tegoż czasu w Poznaniu *Hegendorf* (****). Wielu nadto uczonych słynęło w tych i późniejszych czasach ze znajomości jego, oprócz tych, których prace w spisie bibliograficznym się przytaczają, jako to: Andrzej *Trzeciński*, Jakób *Przyłuski*, Stanisław *Sokolowski*, Jan *Grodecki*, Andrzej *Troper*, Jakób *Wujek*, Bazyl *Golyński*, Adam *Opatowiusz*, Stanisław *Phoenicius*, Symon *Symonowicz* i wielu innych. Od połowy

(*) Zob. *Dzien. Wil.* 1817 T. 6 p. 247 nast. gdzie Instrukcjä dla Ludw. *Sobolewskiego* udalającego się za granicę, ułożona przez *Grodka*.

(**) Tłómaczenie na polskie pisma tego *Grodka* przez Ludwika *Sobolewskiego*; zob. w *Dzien. Wileń.* na rok 1819, II. 642 nast.

(***) P. *Bentkowski* w *Hist. Liter.* T. I. p. 120 w nocie, za *Janockim* toż samo o *Libanie* powtarza, ale w T. II. p. 591 tenże zaszczyt przyznaje *Teofilowi Balińskiemu* za Króla Jana Alberta żyjącemu. Uwaga Lud. *Sobolewskiego*.— Co tamże P. *Bentkowski* twierdzi o wczesniejszem tego języka do Polski zaprowadzeniu prócz domysłu na niczem nie jest oparte.

(****) *Janoc.* I. 144. 208.

wieku XVI. nie było prawie szkółki w Krakowie, w którejby języka greckiego nie uczono. Jednakże Benedykt *Herbest*, który to świadczy, (*) podając nowy rozkład nauk dla szkoły przy kościele S. Marji w Krakowie, w dedykacji do Senatu miasta Krakowa powiada, iż zastał szkołę tę w wielkim bezładzie; sam chce, aby połowa czasu na naukę języka greckiego, połowa na łacińskiego łożona była. Na początku jeszcze wieku XVII. (r. 1611), Andrzej *Schoneus* na utrzymanie nauki języka greckiego w Akademji Krakowskiej fundusz zapewnia. (**) Że tak w ciągu tego wieku jak i następnego, nauka języka greckiego w szkołach przynajmniej głównych miała miejsce, świadczą same książki, we Lwowie, Wilnie, Gdańsku wydawane (625 nast.). W wieku XVIII. pierwsza grammatyka języka greckiego wydana w Wilnie r. 1725 (631), około r. 1756 tamże nauczycielem języka greckiego, Michał *Wichert*, (***) a około tegoż czasu w Kollegjum mniejszem w Krakowie, Jakób *Angrocki* i Józef *Markiewicz*, w Kollegjum jezuickim w Brunsbergu Antoni *Poltz* (****). Pod koniec tego wieku, aż po rok 1790, uczył języka greckiego w Krakowie Krzysztof *Idatte*, rodem Lotaryńczyk, wydawca bajek Ezopa i Izokratesa (78). Po nim nastąpił Jacek *Przybylski*, człowiek niepospolitej erudycji, uczeń X. Sebastopoli w Rzymie, autor grammatyki greckiej (634). Około tegoż czasu uczył języka greckiego w Wilnie *Rogowski*, jak się już wyżej rzekło. Niedaleko tegoż czasu żył w Litwie *Fabrycki* Zak. Bazyl., który najpierwszy Żukowskiego do nauki języków greckiego i hebrajskiego zachęcił. Żukowski za pomocą tego przewodnika i kilku książek, sam łamał się z trudnościami, i do tyła się usposobił, że Groddeck za przybyciem swoim do Wilna, znalazł w nim jednego, co mu pomocą jaką w trudach jego wnet być obiecywał. Jakoż Żukowski już od roku 1805 naukę greckiego języka w uniwersytecie wykładał wciąż aż po rok 1830, i niektóre dzieła do nauki jego wydał (635, 642). Z tém wszystkiem i w tej części, jak Żukowski tak i wszyscy późniejsi, wyższe usposobienie swoje winni byli Groddeckowi, który ani pracy ani zabiegów nie szczędził, aby upodoba-

(*) Cracoviensis scholae apud S. Mariae templum institutio. Cracoviae 1559.

(**) Soltyk. O St. Ak. Krak. 297.

(***) Jan. Lex. II. 68.

(****) Jan. Lex. II. 69, 115.

ne sobie zatrudnienia jak najrychlej tu wzniecić i rozkrzewić. W jakim stanie znalazł Groddeck nauki greckie w Wilnie, z tego osądzić można, iż w księgarniach wileńskich, kilka exemplarów pisarza do wykładu greckiego, dopytać się nie można było. (*) Wkrótce jego staraniem i czułą pracą, gdy oprócz publicznych, prywatnie godzin kilka w tygodniu, uczeniu języka greckiego poświęcał, wychodząca młodzież, była w stanie wykladać początki jego w gimnazjach, do których się udawała. Piérwsze z tych opatrzone nauką tą było, grodzieńskie w Swisłoczy, w osobie znanego dziś literata Prof. *Borowskiego*, dalej wileńskie r. 1812 pod kierunkiem tegoż, a później X. Stanisława *Czerskiego*. W Krzemieńcu roku 1810 wyklada język grecki Michał *Jurkowski*, w tymże roku w Białymstoku Karol *Trondorf*, na którego miejsce nastąpił Ludwik *Sobolewski*, w Mińsku, szkoły tamecznej dawny filolog Karol *Thiele*, a potem Marcin *Rzeczycki* i *Bielinowicz*, roku 1818 w Winnicy Ignacy *Jagiello*, w Połocku w Szkole pijarskiej X. Jan *Łaszkiewicz*, w Grodnie w szkole Powiatowej X. Marcejalis *Drozdowski*, roku 1828 w Krożach Mikołaj *Pawłowicz*, w Słucku, X. Felicjan *Wannowski*. Niemaló innych wyszło z tejsze szkoły, co albo w publicznym zawodzie naukę języka greckiego upowszechniali, wszyscy niedawno wyżej wspomniani, do których liczby dodać można nazwiska Józefa *Rowalewskiego* i Jana *Wiernikowskiego*; albo w domowych zatrudnieniach, ulubione zeń sobie uczynili zatrudnienie, jako to: Adolf *Abicht* Dokt. Med., Ludwik *Kiersnowski*, *Szyrma*, Adam *Mickiewicz*, Mikołaj *Malinowski*. Nauka też Pisma ś. w pierwiastkowych źródłach czerpana, powołuje wielu do uczenia się języka greckiego, oraz hebrajskiego. Pierwsze tego przykłady z siebie dają z seminarjum duchownego w Wilnie: XX. Antoni *Zyszkowski*, Antoni *Fijałkowski*, Mamert *Herbert*, Jan *Gintylto*, Michał *Bobrowski*, który prócz Wilna, w Paryżu u de Sacy języków orjentalnych uczył się, Platon *Sosnowski* i wielu innych. Groddeck sam silnie obstaje w wielu zdarzeniach

(*) W niedostatku, trzeba było szukać w dawnych zarzuconych składach książkowych akademickich, i szczęściem znaleziono kilkanaście exemplarów Epikteta wydanych podobno w Wilnie. Patrz wyżej. To dziełko piérwszym dla uczących się przewodnikiem było. Mamy to z ust ucznia w owych czasach Grodka, P. *Borowskiego*.

za tą instytucją duchowieństwa, w roku zaś 1814 na poparcie tego, na posiedzenia Rady Uniwersytetu czyta rzecz o tém mianą przez sławnego Jakóba *Facciolati* i drukiem z przedmową swoją ogłasza. (*) Po śmierci Grodka roku 1825 literaturę grecką wykladał w Wilnie Wilhelm *Münnich*, a w roku 1830 Symon *Zukowski*. W innych częściach dawnej Polski, język grecki na nowo wprowadzać się zaczął później cokolwiek od Wilna; w Krakowie za nowego składu uniwersytetu tamiecznego, uczył języka greckiego, Herman *Schugt*, w Warszawie literaturę grecką wykladał Aug. Lud. Willh. *Jacob* i Fr. Antoni *Woelke*, w Akademji Połockiej Piotr *Hawryłowicz*. Co do pomocy do nauki języka greckiego i jego literatury, na pierwszą tu wzmiankę zasługuje, *Groddeck*, mianowicie, przez Historją literatury greckiej, wydaną nasamprzód r. 1811 i w powtórném wydaniu znacznie pomnożoném roku 1821—23 (8), dzieło z powszechnym oklaskiem uczonych w Niemczech, i za przewodnika w niektórych wyższych zakładach, w Rosji przyjęte, także grammatykę grecką z *Butmana* dla uczących się, kształtnym językiem łacińskim wyłożoną, tłómaczoną na polskie przez *Hryniewicza* (637, 638). Tu też należą inne jego prace (3, 4, 9, 11, 12, 13, 23), niemniej jak dzieła *Jurkowskiego* (641, 643), *Stoephasiusa*, X. M. *Jeżowskiego*, *Gronostajskiego* (636, 639, 640).

Wprowadzenie nauki języka hebrajskiego do Krakowa, równie jak greckiego, należy się biskupowi *Tomickiemu* (**), za którego staraniem nasamprzód tam przybył Leonard *David*, pierwszy w Akademii tamiecznej języka tego nauczyciel, i tam r. 1530 elementarz hebrajski *Nowenjana* wydał (607), we cztery lata później przybył tamże znajomy Jan *Campensis*, albo van der *Campen*, rodem z *Hollandji*, i tamże dzieło pomocnicze do nauki języka tegoż ogłosił (608). Jednak w początkach nauka języków tak greckiego, jak hebrajskiego szła opornie i mało zwolenników znajdowała; *Józef Strut* w roku 1531 utyskuje na małą ich wziętość (Zob. Notę do N. 171). W kilka lat potym wspomniany już nieraz *Jerzy Liban* w dziele: *de Accentuum Ecclesiasticorum exquisita ratione*, o ak-

(*) *Oratio de S. Scripturae studio cum veterum linguarum studiis coniungendo. Filinae* 8.

(**) *Janoc. I. 31. 55. Sołtyk. O St. Akad. Krak. 296 nast.*

centach hebrajskich i greckich traktował (*). Już r. 1530 są druki hebrajskie w Krakowie (**). Około roku 1540 officyna Pawła Helicza zaczyna być czynną (***), r. 1548 wydaje tam *Stankar* grammatykę swoją hebrajską (609). Odtąd przez czas długi, lubo druki krakowskie książkami hebrajskimi są bardzo zajęte, ksiąg do nauki języka tego nie widać, aż w połowie wieku XVII. wyszła tam znowu grammatyka *Slonkowieza*, nauczyciela języka hebrajskiego w Akademji Krakowskiej (612) (****), a w wieku XVIII. grammatyka hebrajska *Hulewicza* za granicą wychodzi (614). Roku 1755 uczą w Krakowie w Kollegium mniejszém języków orjentalnych, Tomasz *Matyszko* i *Sebastjan Salomon*, w Brunsbergu Antoni *Poltz* (*****). W wieku XIX. Symon *Zukowski*, pierwszym jest nauczycielem języka hebrajskiego w szkole wileńskiej. On też jest pierwszym w tych czasach autorem grammatyki i wypisów hebrajsko-polskich (615, 621), i jemu się należy rozprzestrzenienie znajomości jakiejkolwiek tego języka w Litwie, mianowicie między duchowieństwem, pierwsze oraz usiłowania tutaj sledzenia textu Pisma ś. w textcie oryginalnym. Tłómaczył on też z hebrajskiego na polskie znaczną część Psalmów Dawidowych, z tych niektóre drukowane w piśmie w Wilnie dawniej wychodzącém: *Dzieje Dobroczynności*, znaczna część w rękopismie dotąd pozostaje. Między pierwszymi uczniami jego największą w nauce hebrajskiego języka usilność okazali wspomniani wyżej XX. Mamert *Herbert*, Jan *Gintyllo* i Jan *Skidell*. O pracach *Zukowskiego* w Archeologii biblijnej na inném jeszcze miejscu się powie. Poprzedzili *Zukowskiego* w znajomości języka hebrajskiego w Polsce Jacek *Przybylski*, w Litwie *Fabrycki*, jak już wyżej się wspomniało. W uniwersytecie Warszawskiej dobrze później wykładał naukę języka hebrajskiego A. L. *Chiarini*, który tamże grammatykę i słownik hebrajski wydał (616, 618), w Wilnie znowu słowniczek chaldejsko-hebrajski, nauczyciel domu XX. Missjonarzów Wileńskich X. *Giraud*. W Akademii Jezuickiej w Połocku r. 1815 wykładał język i literaturę hebrajską, Mateusz *Molinari* i Bonawentura *Villaume*, w Krakowie około r. 1830, języki: hebrajski, chaldejski i sy-

(*) Jan. Nachr V. 200.

(**) Ban. H. D. R. P. I. 227.

(***) Lelew. I. 188.

(****) Janoc. III. 306.

(*****) Jan. Lex. II. 63, 115.

rijski X. Piotr *Pękalski*, Zgrom. Kanon. Regul. Co do nauki innych języków starożytnego Wschodu, w dawnej Polsce żadnego ich śladu nie ma, wyjąwszy jedno imię Karola *Wojdy* z Wielkopolski, wydawcy grammatyki i słownika egipsko-lacińskiego *Schol-tza* (602, 603). Praca *Rzewuskiego* (604), może więcej do języków wschodnich nowożytnych odnosi się.

Nauka starożytności greckich i rzymskich w ogólności wzięta w wiekach dawniejszych, żadnego rozwinięcia w Polsce nie wzięła. W wieku dopióro XIX. *Kaulfus* w polskim języku określił jakąś całość tej nauki i znaczenie (776), a *Groddeck* starożytności rzymskie w jednym okresie wystawił (780). Wreszcie do nauki tej dzieł przewodniczących żadnych nie ma, prócz książki *Sirucia*, o starożytnościach rzymskich (779), tłumaczenia dzieła *Barthelemy* i kilku słowników starożytności i mytologii z obcych literatur wziętych lub przerobionych (777, 781 nast., 850 nast.). Niektóre części starożytności rzymskich w szczególności, w przeszłych wiekach z pożytkiem traktowane były i weszły w skład wielkiego zbioru *Grewiusza*, a mianowicie: *Zamojskiego* (879), *Kobierzyckiego* (893), *Jonstona* (840), *Grzebskiego* (894); z nowszych zalecają się prace *Albertrandego* (860 nast.), *Lelewela* (895), *Jurkowskiego* (862), *Grodka* (863, 864). Z tych co przypisy przyłączali do wydań pisarzy starożytnych, lub przekładów, nawet w nowszych czasach, niewiele co pożywnego znaleźć; między innemi na wzmiankę zasługuje *Klucz Staroświecki* Przybylskiego (18, 4).

Sztuki u Dawnych jak zbiorów żadnych w dawnej Polsce nie upatrzeć, tak i dzieł do ocenienia jej zgoła nie było. W nowszych czasach Król Stanisław August, przyjaciel i miłośnik wielki sztuk pięknych, ze znacznym nakładem zgromadzał przedmioty rozmaite sztuki dawnej. Zbiór jego numizmatów starożytnych do najszacowniejszych zbiorów w Europie należał, urządził go zaś i opisał Jan *Albertrandi* (890) (*). Po śmierci jego nabyty zbiór ten został do Lyceum Wołyńskiego w Rzemieniu. Wielu też magnatów polskich w podróżyach do Włoch zajmowało się zakupowaniem i zbieraniem przedmiotów sztuki starożytnej; między nimi słusznie pierwsze zajmuje miejsce Stanisław Hrabia *Potocki*

(*) Oprócz katalogu drukowanego, jest inny kilka tomów infolio zajmujący, pisany ręką *Albertrandego*, z wielką erudycją i dokładnością, który wraz z gabinetem samym znajduje się dziś w Uniwersytecie S. Włodzimierza w Kijowie.

i małżonka jego z Xiążąt *Lubomirskich*, z niepospolitego w obojgu zamiłowania i znajomości w tej pięknej odnodze nauk. Temuż *Potockiemu* należy się pierwsze dzieło w języku polskim o *Sztuce u Dawnych* (880, 881). Zbiorów numizmatycznych prywatnych z czasów starożytnych niemało znajdowało się w różnych miejscach dawnej Polski; znajomość nauki samej posiadali w wysokim stopniu, wyżej wspomniany *Albertrandi*, który wydał obszerne dzieło o numizmatach (891) (*); *Groddeck*, który opisał zbiór numizmatyczny wileński (**); *Lelewel*; *Alexander Bohatkiewicz* dopełnił opisanie *Albertrandego* zbioru krzemienieckiego przywiezionego do Wilna r. 1828, i opisanego nanowo za rozkazem Najwyższym. *Groddeck* nadto wydał kilka rozpraw o teatrze Greckim (883 nast.) (***). Tu należy także pismo X. Marcina *Poczobuta* o *Zodjaku* w *Denderah* (905) (****). O sztukach i naukach u dawnych, oprócz *Potockiego*, pisali: *Przybylski* (888), *Jan Kossakowski*, *Krzysztof Wiesiołowski* (*****). *Jan Saunders* zaś historją sztuki u dawnych wykładał w uniwersytecie wileńskim przez lat kilka od r. 1810. Oprócz tego przybyły do Warszawy około r. 1818 ze Włoch *Sebastjan Ciampi*, w piśmie w Warszawie i Medjolanie wychodzącem, pod tytułem: *Feriae Varsavienses*, jak innych rzeczy filologicznych, tak i sztuki starożytnej w kilku dotknął traktatach (883 nast.). O Prawie rzymskiem czystem niewiele w dawnych czasach w Polsce pisano: *Starowolski* komentował *Instytucje Justinjana* (868), *Minocki* pisał o opiekach (869), inni odnosili więcej prawo rzymskie do prawa polskiego. Do szkoły jednak *Krakowskiej* nauka prawa oddawna była wprowadzona. Pierwsi jej nauczyciele byli: *Grzegorz z Szamotuł* (*Shamotulanus*) od r. 1524. *Stanisław Sroła* z *Kazimierza* (r. 1531. *Jakób z Belz* 1545, *Stanisław Leopolita*, *Piotr Maurus Royzius* i t. d. (*****). W po-

(*) Zob. także *Roczniki Towarz. Przyj. Nauk Warsz.*

(**) Praca ta *Grodka* drukiem nie była ogłoszona.

(***) Dwie z tych rozpraw umieszczone są w *Analecta Litter. Vol. II.* p. 99 nast., wydawanych przez *Fr. Aug. Wolfa*, i tamże z pochwałą od tego znakomitego starożytnika wspomniane.

(****) Zob. po *Notach* do tego *Oddziału*.

(***** O Sztukach wyzwolonych i naukach u dawnych *Etrusków* i t. d. O pożytkach wynikających z nauki starożytnych numizmatów w *Rocznik. Tow. Przyj. Nauk Warszaw.* Tom. VII.

(***** Danilowicz, *Dorpat. Jahrb.* II. 482. *Wizer. i Roztrząsania Naukowe.* *Poczet Nowy*, Tom. 13, 113 nast.

źniejszych czasach wyłącznie prawo rzymskie nie jest traktowane. Około roku dopiero 1787, wymieniony jest w Krakowie professor prawa rzymskiego Bonifacy *Garycki*, w Wilnie Bernard *Siruć*, od r. 1805 wykłada tamże prawo rzymskie, Aloizy *Cappelli* później cokolwiek w Krakowie historją, prawa i Instytucje, Augustyn *Badurzyński*, Piotr *Bartynowski* i Konstanty *Massalski*, w Warszawie, w ostatnich czasach Waclaw Alexander *Maciejowski* i Romuald *Hube*, w Połocku w Akademii Jezuickiej, Klemens *Piotrowski* i Jozafat *Zaleski*. Co do pism wydanych, najlepiej się w tych ostatnich czasach w tym przedmiocie zasłużyli: *Cappelli*, *Bantkie* i *Maciejowski* (865 nast., 870 nast.).

W zakładach naukowych publicznych długo nauka starożytności, wedle znaczenia swego, oddzielnie wykładana nie była, przestawano w powszechności, przy czytaniu pisarzy starożytnych na objaśnieniach niektórych, bez żadnego wyczerpania i ścisłości. Pod koniec wiekn XVIII., pierwszy Jacek *Przybylski* naukę starożytności w Akademii Krakowskiej roku 1785 w jakimśi obszerniejszym obrębie (*) wykładać począł. W Wilnie i ztąd pierwsze są nieśmiertelnego *Grodka* zasługi, który już w roku 1804 dwa razy w tygodniu starożytności rzymskie tłómaczył, a w roku 1807 encyklopedją filologiczną, jako wstęp do nauk starożytnych, wszystkie względy nauki starożytności zajmującą wykładając począł, odtąd kurs swój statecznie na dwa dzieląc latatak, iż w jednym właściwe starożytności (*Antiquitates*), w drugim historją literatury greckiej i rzymskiej brał za przedmiot swych lekcyj. Po zgonie *Grodka*, *Münnich*, pierwiej uczący w Krakowie, w daleko ciałniejszej i ubózszej obręb naukę tę zajął; aż w roku 1830, *Hryniewicz* w tymże co dawniej okresie wykładać ją począł. Od założenia uniwersytetu w Warszawie, naukę starożytności wykładał tam X. *Ciampi*, później *Woelke*, w Krakowie *Münnich*.

Między pismami do nauki historji starożytnej pomocniczemi, a mianowicie do Geografji w upłynionych wiekach w Polsce nic znacniejszego nie ma, wyjąwszy w wieku XVII. pisma *Kluwera* rodem z Gdańska (785 nast.). W wieku XVIII. jakby łuna dla nauk zaświecił nagle Jan *Potocki*, znany z pism swoich w kraju i za granicą (789, 795, 797 nast.). Zalecają się one

(*) *Prospect. Praelect. Acad. in Pr. Reg. Sch. Cracov. 1787. fol.*

wszystkie żywością dowcipu i przenikliwością dociekań, zbyt jednak czasami śmiałych i należycie niezgłębionych; w wieku XIX. przodkują *Lelewela* dzieła geograficzne (744, 792, 793), między którymi najcenniejsze miejsce trzymają jego: *Badania we względzie Geografji*, ztąd mianowicie zalecenia godne, iż autor wywody swoje czerpa ze źródeł najpierwszej noty, a mianowicie pisarzów greckich i rzymskich: Herodota, Dionyzjuszów, Eratostenesa, Hipparcha, Ptolemea, Pomponiusza Mela, Ammjana i innych. Część historyczna o nauce geografji tamże, jest pełna erudycji i interessu. Dołączone są karty geograficzne przez autora rytowane, powtórzone w Warszawie dla szkół r. 1828 (796). Przydać do tego Geografją *Uldyńskiego* (792) (*). O numizmatyce wyżej się powiedziało. W samej historii ludów starożytnych, oprócz dzieł po największej części z francuzkiego tłómaczonych, są dzieła *Wargockiego* (818), *Szybińskiego* (804), zbiory dla szkół *Skrzetuskiego* (807 nast.), *Kotowskiego* (821), *Lelewela* (802, 809), *Zinserlinga* (827). Z pomiędzy nich uwagi największej godne są prace *Albertrandego* i *Lelewela: Dzieje Indji* i *Dzieje starożytne*, do których składu weszło to wszystko, co tylko w nowszych czasach uczeni różnych krajów na polu badań, jako to: Heeren, Gillies, Mitford, Barthelemy, Mannert, Raoul-Rochette, Niebuhr, Gibbon i t. d. dla nauk historycznych byli wyjednali. Do tego ostatniego dzieła przydane są także karty geograficzne, pierwsze próby prac tego rodzaju w Polsce.

Zwracając wsteczny wzrok na to, co się dotąd powiedziało, dwie mianowicie pory naukom starożytnym w dawnej Polsce najwięcej sprzyjające na jaw bardziej wychodzą: pierwsza w wieku XVI. ograniczona do jednego prawie grodu, Krakowa, punktu dla nauk w owym czasie na północy Europy tyle znaczącego, a druga w wieku XIX. w Litwie: pierwsza łącząca Polskę i spajająca z wiekami odrodzonych w Europie nauk i ich wpływem zjednana, druga pod nowym wpływem za ledwo rozkwitać poczynająca: pierwsza szczęśliwsza przeto, iż zatrudnienia około literatury starożytnej będąc w biegu i charakterze usiłowań owoczesnych, sposobność uczyonym około położenia dla nich jakiej zasługi podawała się daleko snadniej, ile na polu je-

(*) Zob. rozbiór *Lelewela* w *Dzien. Wileń.* 1820. Tom III. 146 nast.

szcze niezupełnie wyrobioném, a tém samém pora ta jest bardziej i oryginalna i dla historii nauk głośniejsza, druga bogatsza w ułatwienia od innych ludów dla nauk starożytnych podane, ku postępowi w nich drogi tysiączne otwierająca, a zatym więcej od pierwszej naśladownicza, ale z pojęciem nauk starożytnych wyższém, i okresem ich nieskończenie rozprzestrzenionym. W obu nie obchodzi się bez obcego działania, ale w obu wpływ ten jest żywy, łatwy, wdrażający rychło krajowców i trafiający na ludzi, którzy nie tylko sami przejmować, ale i naukę wnet rozsądzać są zdolni.

II.

NAUKI

RAZEM WZIĘTE.

ZBIORY. POLYGRAFIE.

Том I.

*****

II.

MAUI

HANSEN WILHELM

LABORATORY POLYGRAPHIC

NAUKI
RAZEM WZIĘTE (*)
ZBIORY. POLYGRAFIE.
(CZEŚĆ HISTORYCZNO-KRYTYCZNA.)

ZNANA starożytności, i od niej godnie oceniona, rodzinna zgoda, a pokrewieństwo sztuk i nauk pomiędzy sobą, poetyczną jej fantazją oddana w obrazie dziewięciu cór jednej potężnej rodzicielki, podających sobie ręce i łączących głosy ku czci bogów i ludzi, same od nich czczone nawzajem. Myśl zaiste szczęśliwa, wielka, zwiastująca, godna genialnej prostoty homerycznego wieszca (**). Wyznać jednak potrzeba, iż pomimo to, nie jedenkroć ludzie zwaśnili, rozróżnili te siostry między sobą, o pierworodność ich i starszeństwo spór między sobą wiodąc zacięty. Do człowieka zatym należało, przywieść je napowrót ku sobie, pojednać i związać harmonią nieba, z kąd początek swój wzięły. Jakoż nigdy ta wola zgody i pokoju między nimi ja-

---

(*) Nie przyszło wyrażenie żadne trafniej oddające to, co tu myślą było zająć, to jest nie tylko rzecz o naukach w połączeniu z sobą, ale i dążenie ich ku ukształceniu człowieka oraz wyrażenie życia jego umysłowego. Wyraz: *Nauki w powszechności*, zdał się jeszcze mniej dostateczny, tak jak byłby wyraz: *Libri panologici*, od Bibliografów niektórych użyty.

(**) Hesiod. Theogon.

wniejszej istoty i rzeczywistości nie przybrała, jak odkąd w nowszych czasach bliżej rozpatrywać życie ich i różne jego koleje zaczęto, zkądby u pojedynczych ludów, stan ich i stopień dostojności w danym czasie dał się wyjaśnić, ażby z czasem z tych zebranych rysów, całkowity obraz dziejów wiadomości ludzkich dał się ułożyć.

Polska pomimo oddawna żywo zajętych usiłowań około uprawy nauk i literatury swojej, do czasu pismem tém zamierzonego historji ich nie posiadała i osiąść nie mogła. Ktokolwiek baczące oko zwróci na tę literaturę i zważy czasy, które przeżyła, zaiste nie tylko dziwić się temu niedostatkowi nie będzie, ale nawet za niedostatek nie poczyta. Z trzech albowiem z górą wieków trwania literatury polskiej książkowej, drukarskiej, koniec ostatniego zaledwo, otworzył prace i usiłowania tego rodzaju u ludów najoświecześniejszych Europy, ludów, których umysłowa czynność nigdy tyle stargana nie była, nigdy tak zabijającego otrętwienia i stagnacji nie doznała, jak w Polsce, w czasach epoki tego ważenia naukowej wartości ludów, wcale blizkich. Dwa lub trzy pokolenia miotane burzami wewnętrznymi i błędnymi instytucjami, otrętwiałe na pamiątki nabytej od przodków sławy naukowych ich nabyć, obojętne na nagłe posunięcie się na przód ludów sąsiednich, z którymi niegdyś śmiało o pierwszeństwo dobić się mogły, zbite z toru postępów i niedomyślające się nawet, by tor jeszcze jaki pozostał, przejął nagle i przeraził błysk światła czasów Stanisława Augusta. Po tak długim śnie i nieposilnym, nasamprzód obecność stanęła na jawie i skupiła całą uwagę: trzeba było rozpatrzeć się, rozpoznać stanowisko, tak różne od innych ludów cywilizowanej Europy; trzeba było na nowo nabierać sił, próbować się z nimi, brać w się dech nowy, wionący, pożywny, ale którego subtelniejsze cząstki wnet przyswajając się nie dały; ale co przeszłość, ta leżała długo prawie nietknięta, martwa pod stosami gruzów, które dopiero odgrzebywać należało. Trudno zatem i prawie niepodobna było tuż przywołać ją i odgadnąć, tak jak niepodobna odgadnąć starożytną monetę, dopóki z niej skorupy pokrywającej jej rysunek i napis nie zdejmiesz. Źródła do poszukiwań gotowe stawiły się nader szczupłe. Kronikarze polscy, jakkolwiek ich liczba niemała, dat pewnych do historji nauk mało dostarczyć mogli, roczników naukowych nie było żadnych, rozsypane szczą-

tki piśmienne, te pomniki i świadkowie, sami jedynie prawie świadczący za sobą, trzeba było dopiero wyszukiwać, gromadzić w jedno, zapisywać. Od tyłu rzeczy razem trzeba było rozpocząć w przedostatnim wieku i rzeczywiście rozpoczęto szczęśliwie.

Krom *Starowolskiego* (1043), pełnego niedokładności i niedorozumień, bez należytego oznaczenia pism na jaw wyszłych lub nie, czasu, miejsca druku i t. d., nie w Polsce do bibliografji nie było. Założona w przeszłym wieku staraniem Załuskich biblioteka w Warszawie, pierwsza obudziła w tém czynność niektórych, *Janockiego* (1045 nast., 1052 nast.), *Jablonowskiego* (1048), *Goeze* (1049), *Mizlera* (1051), *K. B. Lengnicha* (1055, 1056). Ze wszystkich tych imiów bez wątpienia najlepiej się zasłużył Janocki, tak znaczną pism liczbą do bibliografji polskiej, jak ważnością i dokładnością zapisów swoich, na których polegać po największej części śmiało można. Mówiąc wszakże o współczesnych sobie (1027, 1047), wymienia on wprawdzie niemało dzieł po polsku pisanych, ale nie zawsze z należytą ścisłością: bo często z tytułem na niemieckie lub łacińskie przetłómaczonym. Mizler uniknął tej nieprzwoitości, przytaczając pospolicie tytuł polski i tłómaczenie na łacińskie; z nowszych *Bielski* (1058) wpadł w tę samą niedokładność, daleko winniejszy od Janockiego, tym sposobem wiele odejmując pismu swemu wartości. Do liczby tych ostatnich należą *Sam. Bandtkie* (1061, 1142, 1145), *Bentkowski* (1143, 1613), *Chłędowski* (1059), *Lelewel* (1062), *Juszyński* (*), *Siarczyński* (**) i inni niektórzy, co w rozmaitych pismach periodycznych w wieku tym, noty bibliograficzne i dopełnienia do Bentkowskiego pomieszczali, a mianowicie w *Dzienniku Wileńskim*, *J. G. Styczyński*, i *X. Moszyński Piar.* Największą zaś pracę około bibliografji polskiej podjął, uczony *Ludwik Sobolewski*, który po zwiedzeniu kilku bibliotek znakomitszych, *Hr. Chreptowicza* w *Szczorsach*, *Xiążąt Czartoryskich* w *Puławach*, *Hr. Ossolińskiego* w *Wiedniu*, ważne z nich noty i wypisy poczynił, i powróciwszy do *Wilna* zamierzał ogłosić drugie wydanie *Historji Literatury Bentkowskiego*, lecz wczesny zgon nie dał mu dokonać tej myśli. Niektóre cząstki pracy swej ogłaszał sam *Sobolewski*

(*) *Dykeyon. Poetów Polskich*, w *Krakowie*, 1820.

(**) *Obraz wieku Zygm. III. we Lwowie*, 1828.

w tylko co wspomnianém piśmie periodyczném, ale największa część jej została w rękopiśmie, i weszła cała w skład dzieła niniejszego. Bibliografją w powszechności zajmowali się *Bohatkiewicz* (1442) i *Lelewel* (1062).

Mniej daleko posiadała literatura polska co do wewnętrznego ocenienia dzieł swoich i ich krytyki, tak, iż w XVIII. nawet wieku, jeszcze w tym względzie nic własnego nie ma, Starowolski bowiem żadnej ztąd zasługi nie położył. *Braun* w dziele swoim (1024) surowe daje sądy o pisarzach polskich, i błędy ich a uchybienia bez ogródek wytyka, miano mu to za złe i za stronność jakąś nieprzyjazną, ile cudzoziemcowi (*). *Janocki* także nie Polak, wpadł w ostateczność drugą, z nudzącą ckliwością chwając i wynosząc wszystko bez żadnej prawie różnicy (1027, 1046 i t. d.). Tej samej wady nie uniknął *Chromiński* (1011), a nawet i późniejsi. Byli i są jeszcze tacy, którzy wszystko, co dawne, zastarzałe z dzieł polskich, chcą uważać za nietykalne, i na co się nagana poważycie nie godzi. Aby tak było, trzeba, ażeby obecny stan literatury i jej czynność była taka, iżby prawie czasu nie zostawiała zajmować się wiekami upłynionymi, a i tak historyczne poszukiwania nierazby potrzebę tego cofnienia się do nich czyniły konieczną. Sposób ten okrywania jednostajną zaletą wszystkiego w ogólności, jest zapewne łatwy, głaszczący, ale oprócz że w rzeczach tak rozmaitych, tylu różnego usposobienia ludzi, musi koniecznie od prawdy wyboczyć, ma jeszcze tę wielką nieprzyzwoitość, iż odejmuje, przynajmniej u współczesnych, zalety zasłużonej, pracy i prawdziwemu talentowi. Nie wahalibyśmy się nawet twierdzić, iż jeśliby z dwóch zbytków wybierać przyszło, *Brauna* jeszcze nad *Janockiego* wypadłoby przenieść, bo tamten zostawuje przynajmniej pole krytykóm późniejszym, posunięcia zbyt surowo osądzonego na przód i wynagrodzenia mu niesłuszności, z tego przeciwnie w obliczu czystej prawdy, prędzej, później, ujmy i uszczerbku chwaleni oczekiwać muszą.

W początku wieku XIX, pierwsze znane pismo wzierające w stan dawnej literatury polskiej jest *Xięcia Adama Czartoryskiego* (1032). W niém śmiało pierwszy stara się otworzyć oczy swych ziomków na niegruntowność wielu jej nabyć, podaje prze-

---

(*) *Beatk. Hist. Lit. Pol. I. 23*, i w kilku innych miejscach.

strogi i wyklada trudności do przewycięzenia, dla zabierających się do występowania z pismami swemi na widok publiczny, usiłuje zachować od zarozumienia, próżności i lekceważenia w sądzeniu prac własnych, zgubniejszych nieraz nad samą niewiadomość. Dwa pomnę miejsca pisma tego silnie mi się na młodym umyśle wyryły: jedno, iż największa liczba pisarzy polskich zbyt małym nakładem i kosztem starała się okupić sobie sławę u potomności; drugie, gdzie twierdzi, iż nie znaleźć w Polsce młodzieńca, coby prosty list, należycie napisać był w stanie. Prawdy ostre, ciężkie, ale niestety aż nadto długo rzetelne. Cóżkolwiek bądź, pismo to w bardzo ogólnym tylko widoku literaturę polską miało na względzie, i ściślejszym rozbiorem żadnych w szczególności dzieł wyłącznie się nie zajęło. Od czasu tego, mało co postąpiły krytyczne roztrząsania w Polsce i na gruntowności niewiele zyskały, aż przemowa do poezji Mickiewicza r. 1829, nie wstrząsała cokolwiek umysłów, i po małych gniewach i urazach, sprawa wytoczona przed sąd powszechności czytającej, wygranej na stronę powodową nie przechyliła. Z większym nierównie od Czartoryskiego i różnonstronniejszym zapasem wiadomości, z głębszém wnikiem w potrzeby i niedostatki literatury polskiej, wystąpił w dziele swém Maurycy *Mochnecki* (1037). Pisarz w całym znaczeniu, wieku XIX, i nowej krytycznej szkoły w Europie; widoki jego są przestronne, zgłębiające, znajomość stanu nauk w Europie, a w szczególności w Polsce niepospolita. Szczegółowym roztrząsanióm o literaturze polskiej oddawała się niemała liczba (1028, 1033, 1036, 1038 i t. d.), ale nikt takiego ogromu nie podjął ku przygotowaniu materiałów do jej dziejów, nad *Ossolińskiego*, którego praca (1035) z rzetelną dla nauki szkodą, w zbyt późnym wieku przez weterana tego na warstat naciągniona, zaledwo początek wzięła. Pomimo wykładu trochę przy ciężkiego i zbytecznego częstokroć rozszerzenia się, gdyby ona była postępowała dalej, obfitóm zostałyaby źródłem poszukiwań, nadewszystko do biografii pisarzy polskich, o których tak mało co wypracowanego posiadamy. Sobolewski w krótkiej i jasno wyłożonej treści, niektóre części znakomitego dzieła tego ogłaszając w *Dzienniku Wileńskim*, poznanie jego, ile dość ceny wysokiej, przystępniejszém uczynił.

Dzieła w widoku ogólniejszym traktujące o literaturze pol-

skiej, w wieku XVIII. są nieliczne i niewielkiego znaczenia. Dodatki o pisarzach polskich, do tłómaczenia *Juvenel de Carlancaas* (2141), zaledwo na wspomnienie zasługują. Większą przysługę zrobił *Albertrandi* w tabliczkach do tłómaczenia *Historji Polskiej* Schmidta (*). Pismo anonima, podobno *Duclos'a* (1006), z wielu względów interessujące, pokazuje w autorze wielkiego miłośnika literatury polskiej i wcale jej nie obcego, ale który część tylko pracy dokonał (**). *Murray* (1010) dotyka czasów tylko Stanisława Augusta, i to bardzo dorywczo i niedostatecznie (***). Na początku wieku XIX. pierwszy *Chromiński* zamożność i bogactwa literatury krajowej, którą jako miłośnik-bibliograf znał dobrze, wystawić w jednym widoku usiłował (1011). Pismo *Szumskiego* (1012) nie ważnego nie zawiera, i ma na celu raczej obeznać cudzoziemców z poezją i harmonią języka polskiego. W tym już czasie przygotowywał do druku dzieło swoje P. Felix *Bentkowski* w Warszawie, i wydał roku 1814 (1013). Książka ta, pierwsza o literaturze polskiej, na rozmiar znaczniejszy, sprawiedliwą zjednała autorowi sławę w kraju i za granicą. Część jej bibliograficzną, poprzedza historyczna o stanie nauk w Polsce w ogólności, i toż samo przed każdym szczególnym oddziałem ma miejsce; przydana tam i ówdzie wiadomość o pisarzach samych, oprócz zaś zdań, najczęściej bardzo ogólnych, krytyką ich zgoła nie zajmował się autor. Z pomiędzy wszystkich oddziałów, usilność i wypracowanie okazuje się większe w jurydycznym i historycznym, oraz w zbiorze wiadomości o dziełach do historii literatury polskiej; najmniej dobrze opatrzony jest oddział nauk teologicznych, do czego się autor sam zeznaje. Co do samego rozkładu, pożądanaby była większa ścisłość w rozmieszczaniu dzieł wedle głównego celu ich i zamierzenia, i staranniejsze rozprawdzenie pism szczególnych autorów na miejsca każdemu należące, nie zaś ryczałtowo, jak się to dzieje ze *Starowolskim*, *Minaso-*

(*) *Dzieje Królestwa Polskiego*. w Warszawie 1766.

(**) Po historii naturalnej i geografji zamierzał autor, jak sam powiada (p. 86), podobne traktaty przygotować o nauce prawa, historii, moralności, polityki, rolnictwa i handlu, dalej o metafizyce, astronomji, chemji, o poezji, wymowie, malarstwie, snycerstwie, sztycharstwie, muzyce, architekturze, tańcu i zakończyć rzeczą o drukarniach i księgarniach w Polsce; z tego co zrobił, żałować trzeba, że pracy swojej przedsię nie prowadził.

(***) Por. *Bentk.* I. 57.

wieczem i wielu innymi, nadto, większe wyczerpanie bibliografów dawniejszych polskich, których autor miał pod ręką, że jednego Janockiego tylko tutaj wymienię. Cożkolwiek bądź zaślugi dzieła tego są ustalone i pewne, mianowicie z następstw które zjednało. Od niego bowiem, rzec śmiało można, wszczyta się po wszystkich stronach dawnej Polski czynność większa i ruch w poszukiwaniach ksiąg dawnych w Polsce wydanych, nieraz z roztrząśnieniem ich wartości i znaczenia dla nauk. Jeśli zaś kiedy literatura polska osiągnie dzieło pożądane ku wyjaśnieniu i wywodowi historycznemu stanu nauk polskich, to w znacznej części pobudkóm od Bentkowskiego podnieconym słuszenie należeć się będzie. Kilkanastoletnie po jego *Historji Literatury* skutkiem nieuwieńczone oczekiwanie dzieła podobnego, znakiem jest ocenienia licznych trudności ku jego wykonaniu i niedostatkowi wielu szczegółowych rozjaśnień, a tém samém dowodem dojrzałego sądu i większych wymagań ze strony czytającego ogółu, niedającego się już wieść krętymi lubo ubitemi manowcami, ale pragnącego iść ciągle i zawsze za światłem historycznej pochodni. *Lelewel* w wielu pismach swoich dotykał różnych epok literatury polskiej, szczególnie w piśmie periodycznym w Wilnie wydawaném, pod tytułem *Tygodnik* (2050), w dziele zaś: *Bibliograficznych ksiąg dwoje* (1062), wyjaśnił z właściwą sobie ścisłością, wiele przedmiotów historją nauk zbliżka obchodzących, jak się to jeszcze nie raz wspomni niżej. Nadto w tablicy historyczno-chronologicznej przez się wydanej (*), oddzielną kolumnę poświęcił, w której epoki literatury polskiej i pisarzy ich wyliczył. Nie mało rzeczy nowych, a mianowicie do biografji pisarzy polskich znajdzie się w piśmie: *Rozrywki dla Dzieci*, przez Pannę *Tańską* wydawanem (2087), krótką zaś wiadomość o literaturze polskiej i jej okresach z wyliczeniem pisarzy cenniejszych ułożył *Zygmunt Bartoszewicz* (1014). Dzieła odnoszące się do historii nauk w powszechności, są z dawniejszych *Petricęgo* (1000), z nowych *Soltykowicza* (999).

Wychowanie młodzi (**) domowe, było od wieków w Polsce

(*) Dziesięć upłynionych wieków dawnej Polski w Warszawie 1829.

(**) Pomieszczając w odziale tym rzecz o wychowaniu w powszechności, zbacza się od zwyczajaju bibliografów, którzy naukę tak nazwaną Pedagogikę, do

przedmiotem, zabiegów nasamprzód w domach panujących, dalej i w prywatnych klass wyższych, ku czemu wybierano ludzi najdostojniejszych, bądź z krajowców bądź obcych (*). Szczególniej zaś w XVI. wieku silne w tem obudzone dążenie postrzegać się daje, kiedy młodzi Polacy odbywając podróże za granicą, mieli zwykle przydanego sobie do towarzyszenia człowieka jakiego znanego z nauki, któryby im i przewodnikiem był w krajach obcych i zapoznał z pierwszymi ich uczonymi, jak się to działo z domami, Bonerów, Tarnowskich, Gorków, Kościeleckich, Ostrorogów i t. d., później, Zamojskich, Lubomirskich, Leszczyńskich, Jabłonowskich i t. d. Obok silnie rozwiniętych wówczas prerogatyw stanu szlacheckiego, silniejsza jeszcze arystokracja krajowa, posiadała już była wyłączne prawo do wszystkich urzędów tak duchownych, jak wojskowych i cywilnych, do wszystkich ważniejszych poruczeń bądź wewnątrz państwa, bądź za granicą. Ze stanu tego rzeczy, wynikła konieczna potrzeba kształcenia młodzi domów znakomitszych tak, aby i stanowiskóm, które kiedyś zająć miała była odpowiednią i ukształceniem wyższą od tych przed którymi w charakterze publicznym okazać się trzeba było. Ztąd oddzielne jakby kursy nauk młodzi tej dawane były, *pro nobilium, primorum, principumque liberis, in gratiam Poloniae procerum* i t. d., w których się to wszystko zawierało, co w życiu towarzyskiem człowieka za-

---

nauk filozoficznych odnoszą. Pobudką do tego było to, *naprzód*, iż kiedy z nauk pojedynczych, każda w szczególności, oprócz zastosowania czysto spekulacyjnego, niejako zarobkowego, ma zastosowanie swe wyższe, moralne, że tak rzec umysłowe, słuszną aby takimże zastosowaniem cieszyły się i nauki razem uważane, a tém jakież być może, jeśli nie ukształcenie i nieodłączne od niego nabycie naukowe człowieka, który ich dostojność bez przerwy utrzymuje i podnosi? *powtóre*, iż lubo w uwadze tejsze nauki, jak i każdej innej, bez światła filozofii postąpić kroku nie można, kształcenie to jednak, mając ciągle potrzebę zasięgnięcia wprost i bezpośrednio pomocy nauk czystych, najbliższą z *niemi* ma spojność i związek. Jeśli zaś w szczególności, tak często do *filozofji moralnej*, nauka pedagogiki ma ucieczkę, to dzieła dopiero tego wyłącznie rodzaju, słuszną aby tamże miejsce swe znalazły.

(*) I tak Wincenty Koth z Dębna był nauczycielem synów Władysława Jagielly; Grzegorz z Sanoka przydany był młodemu Władysławowi, synowi tegoż króla udającemu się na królestwo Węgierskie r. 1440; Jan Długosz r. 1467, a po nim Jan Wels z Poznania byli nauczycielami synów Kazimierza Jagiellończyka; Bernard z Nissy i Jan z Głogowa r. 1492 nauczyciele Jana Gastolda Xiążęcia Litewskiego i t. d. (Sołtykowicz o stanic Akad. Krak.).

chowanie się najlepiej zalecić może i w najlepszym wydać światła, a zatym polityka, nauki historyczne, wymowa, język łaciński, także włoski i francuzki. Nie raz ojcowie sami mianowicie w późniejszych czasach kursy takie dla synów swych układali, lub z obcych języków dzieła do ich wychowania posługiwać mające przekładali. Największa liczba młodzi krajowej mniej dostatniej udawała się do Akademji Krakowskiej, inna znowu mianowicie podczas rozróżnień i sekt religijnych po reformie Lutra, kupiła się około możniejszych tychże sekt stronników i z nimi udawała się do zagranicznych akademji, mianowicie, niemieckich i hollenderskich. Z liczby tej niemała, bardzo dobrze się naukowo usposobiła i w rozmaitych wydziałach nauk, tak w kraju jak za granicą korzystnie się poznać dała. Stan miejski możniejszy w miastach znaczniejszych, mianowicie w Krakowie, Poznaniu, nie zaniebyszał wychowania swej młodzi, tak w domu, jak przez wysyłanie jej za granicę. Co do wychowania płci żeńskiej, to czas długi rozwinięcia nie otrzymało żadnego, i zdawała się ona, jako przeznaczona do życia całkiem domowego, być wyłączone od wszelkich starań w tej mierze, które jak się zdaje ograniczały się jedynie do wdrażania jej i sposobienia ku naśladowaniu przykładów domowych, polubienia życia bardziej usunionego od towarzystwa płci drugiej i zatrudnień gospodarskich.

Około połowy XVII. wieku, wychowanie młodzi zaczyna brać kierunek odmienny i wsteczny. Gruntowniejsze nabycia naukowe, zaczyna zastępować chęć czystego popisu i powierzchowna wytworność, język łaciński dziejeje i kazi mowę ojczystą. Miasta obce są zwiedzane i nawet znaczna ich liczba, ale akademje więcej pomijane, od czego wyjąć jednak należy niektóre domy szczególne i wiele familij protestanckich mianowicie z Wielkopolski, z kąd nie mała liczba ludzi ze stanu szlacheckiego i miejskiego, ćwiczy się w różnych naukach i jedna sobie imię za granicą i w kraju. Instrukcja w ogólności równo z poniżeniem jej w Akademii Krakowskiej i coraz większym wpływem wychowania zakonnego, znacznie się pogorsza. Związki częstsze z Francją, doradzają ztamtąd coraz więcej sprowadzać ludzi bez żadnego najczęściej o naukach wyobrażenia, którzy nabywają powagi wielkiej w domach prywatnych, kierują wychowaniem mło-

dzi, a to jest jałowe, nieumiejętne, zgola niesposobiące do dalszej uprawy i nabyć. Wychowanie kobiet przeciwie staje się staranniejsze, między któremi nauka języków obcych, a nawet i sztuk niektórych pięknych zaczyna się upowszechniać, do czego dwór królewski napelniony cudzoziemcami płci obojej silną pobudką się staje. Lepiej sposobi się młodź szlachecka drobniejsza, przymuszona więcej pracować nad sobą, sposobiąc się już do stanu duchownego, już na nauczycielów i prawników, administratorów dóbr i t. d., w czém szkoły jakiegokolwiek świeckie i zakonne są im pomocą. Taki stan rzeczy przeciągał się bardzo długo, i panowanie Stanisława Augusta znalazło je w niczem niezmienione jeszcze, a ile za czasów tych upodobanie w modnych nauczycielach francuzkich było wielkie, skazówką jest Kirasickiego powieść, *Przypadki Doświadczyńskiego*. Dopiero około roku 1773, Kommissja Edukacyjna zwróciła uwagę na wychowanie domowe młodzi i w Ustawach swoich w oddzielnym artykule, pod napisem: *Dyrektorowie*, i w drugim *Sąd, Kary, Nagrody*, przepisy pewne dla stanu tego wskazała i obowiązki określiła. Przepisy te wpłynęły niemało na opinią powszechną: stan nauczycielów domowych w oczach rodziców samych i publiczności podniosły, a tryb postępowania z uczącą się młodzią bardzo złagodziły. Zachowała się jednak jeszcze na czas niemały znaczna liczba ludzi szkoły dawnej, mianowicie sekularyzowani Jezuici i niektórzy inni, co przyjmując obowiązki nauczycielów po wielu domach w kraju, bądź z nawyknięcia, bądź z zasad swoich, nieradzi byli zaprowadzonym odmianóm, a tym bardziej podać się im nie mieli ochoty: silni zaś dawną powagą swoją, nie tyle jednak, aby zdążyć ustalającą się opinią publiczną, woleli zostać w stanie jakiegoś przymusu i utrzymywać względem wychowanców swoich rodzaj indifferentyzmu i bezczynności, szkodliwszej bezwątpienia od dawnego trybu działania, jakkolwiek nietrafnego. Na końcu wieku XVIII. widoczny jest wpływ na wychowanie młodzi, szkoły pedagogicznej francuzkiej. W wieku XIX. przyłączyły się zasady szkoły niemieckiej, której pisma niektóre były tłómaczone na polskie (963, 967 i 970). Wreszcie obie wpłynęły na charakter pism oryginalnych o wychowaniu w obu tych epokach; w nich wszakże ani teoria jakakolwiek nowa się nie odkrywa, ani zawiązek myśli, których rozwinięcie po-

czątek daćby jej mogło. O wychowaniu młodzi polskiej pisali: *Ramult* (974) *Petrycy* (979) *Niszczycki* (980), *Pastorius* (981) *Tarnowski* (947), *Surowiecki* (961), o powinnościach nauczycielów *Piramowicz* (955); o Pedagogji w ogólności *Chojnacki* (964); do upowszechnienia wiadomości o metodach szczególnych przyłożyli się: *Marcinowski* (988), *Krzyżanowski* (990). (*)

Od czasów podniesienia instrukcji w nowem Królestwie Polskiem, zwróciła się baczność rządu i na potrzebę sposobienia nauczycieli domowych. Tym końcem w Instytucie nauczycieli w Łowiczu zaprowadzone były niektóre odmiany i plan nauk dla nauczycieli domowych przepisany r. 1828, prawidła określone dla prywatnych utrzymujących szkoły wyższe elementarne, których było pięć r. 1830 w Warszawie. Dla płci żeńskiej r. 1825 zaprowadzony Instytut rządowy guwernantek i przy nim pensja wzorowa (**). Pensji też dla jednej płci i drugiej, liczba była znaczna, a mianowicie szkół żeńskich było r. 1830 w Królestwie Polskiem sześćdziesiąt siedm, a w samej Warszawie dziesięć, szkół wyższych dla tejże płci dziewiętnaście (***). Tych ostatnich zarząd oddzielny zostawał pod wiedzą Ministra Wyzn. Relig. i Ośw. Publ., oraz dam dozór bezpośredni nad zakładami temi mających.

W Litwie rzeczy szły co do wychowania domowego młodzi w dawnych czasach trybem bez mała podobnym, ale daleko później, z mniejszem rozwinięciem i różnaitością. Niedostatek szkoły świeckiej, podobnej do Krakowskiej do tej różnicy wiele się przyczynił. Młódz też znakomitszych domów litewskich rzadko jak się zdaje, wyjąwszy najpierwsze może familie, otrzymywała wychowanie domowe, ale oddawana była do szkół publicznych, później do Kollegiów w Wilnie, Krozach i t. d. Żadnego tu wręście śladu niema opieki, lub czuwania nad stanem nauczycielów domowych ze strony zwierzchności szkolnych, aż Litwa nie uległa w wieku XVIII, co do systematu wychowania, prawóm Polskę obowiązującym. Wszakże i tak, czas jeszcze długi stan nauczycielów

(*) Zob. *Dzieje Dobroczynności*, pismo wydawane w Wilnie, gdzie w Tomie I. na rok 1820 p. 215 i dal. wyjątki z dzieła *Hamela: Der gegenseitige Unterricht*, Paris 1818, tłómaczenia Stan. *Hryniewiczza*. Całe dzieło wyjść miało nakładem ówczesnego Kuratora Uniwersytetu.

(**) Rys ogól. Planu Eduk. w Król. Pol. 1830 p. 14, 21, 72.

(***) Rocznik Instyt. Nauk. r. 1830. p. 172.

domowych był zostawiony sam sobie; po większej części duchowni, ex-Jezuici, Piarowie i t. d. zajmowali się temi obowiązkami. Po następiej dopiero reformie Akademji Wileńskiej na początku XIX. wieku, zwierzchność szkolna, czulej przepisy dawnej Kommissji Edukacyjnej w wykonanie wprowadzać zaczęła, nastąpiła kwalifikacja dla chcących zajmować się nauczycielstwem w domach prywatnych i nie mała liczba młodzi Uniwersyteckiej usposobiła się dobrze do tego rodzaju zatrudnień. Było nawet zamiarem około r. 1824 wprowadzić dawanie lekcji pedagogiki w Uniwersytecie, ale skutek nie nastąpił. Od tegoż czasu rachować można, iż wielu obywateli litewskich sami bliżej z naukami oznajamiając się, stan nauczycielski w większej powadze mieć zaczęli, nie uważać go płatnym tylko i najemniczym, i sami trudności powołania tego bliżej rozpoznawać i oceniać uczyli się.

Od jak dawna szkoły publiczne w Polsce nastanie wzięły, ginie ślad wszelki w odległości wieków (*). Od wprowadzenia do Polski religii chrześcijańskiej wnet szkoły przy kościołach katedralnych zaprowadzone były, a między innemi nasamprzód wspomianana ztąd jest Katedra Płocka założona w wieku X. Z pomiędzy zakonów do Polski wprowadzonych, najdawniejszy, Benedyktyni w początku XI. wieku, utrzymywaniem szkół po różnych miejscach zajmowali się. Co do dozoru, szkoły wszystkie w ogólności polskie zdawna zostawały pod dozorem biskupów (**), pierwszy dopiero ślad wdania się publicznego izby poselskiej o zmiany dla szkół, widać za Króla Zygmunta Augusta r. 1562 (**). Kiedy Akademia Krakowska zwierzchnictwo nad szkołami prowincjonalnemi objęła, które nazwisko *Kolonji* nosiły, oznaczyć trudno, to pewna, iż kolonje te mają już miejsce na początku wieku XVI. jako to kollegium Lubrańskiego przy Katedrze Poznańskiej r. 1519 (***); w drugiej połowie wieku XVII.

(*) Żadną ku temu skazówką być nie mogą druki niżej w bibliografii wymienione, które do nowszych czasów należą i niewiele co objaśnić mogą dzieje szkół polskich przed wiekiem XVII.

(**) Tygod. Wileń. 1. 50.

(***) Tygod. Wileń. 1. c. w nocie.

(****) Łukaszewicz Obraz Histor. Statyst. miasta Poznania w Pozn. 1838, gdzie i wiadomość obszerna o tém Kollegium. Sniadecki (Pisma Rozm. 1. 23.) nastanie tej szkoły odnosi do r. 1516.

liczba ich, czterdzieści wynosiła (*). Znaczniejsze z nich są, oprócz Poznańskiej, i tych które były w samym Krakowie, Chelmska w Prusiech polskich (**), Bialska na Podlasiu r. 1628, Brodzka ok. r. 1640 (1445), Jedlińska (2168), Pińczowska r. 1701, Kielecka r. 1726, Tarnowska (***). Daleko wyprzedzają te co do czasu, szkoła miejska P. MARJI w Krakowie, której nastanie poprzedza założenie samej Akademii Krakowskiej (****), Łowicka r. 1433 (*****). Pułtуска także w pierwszej połowie wieku XV. (*****). Inne dawne szkoły porządkiem czasu od nastania swego są, Jezuickie: Kaliska ok. r. 1593 (*****). Kocka ok. r. 1599 (1271), Lubelska ok. r. 1600, Sandomirska r. 1602, Płocka r. 1607 (*****). Łęczycka ok. r. 1622, Łomżyńska; Piarskie: Warszawska i Podolińska r. 1642, Piotrkowska r. 1673, (por. N. 1692), Radomska r. 1683, Wieluńska r. 1691, Łukowska r. 1695, Szczuczynska r. 1700 (*****).

Żeby jednak stała i pewna organizacja jaka szkołom polskim nadana przed wiekiem XVIII. była, przeczyć śmiało można, wyjąwszy może jedne kolonje Akademii Krakowskiej, które przepiśm jej jednostajniejszym ulegać mogły. Wręście szkoły zakonne tak Jezuickie, jak Piarskie uczyły co, i wiele chciały, o czem przekonać się można z prelekcji szkół tych w *Lexikonie* Janockiego bardzo szczegółowo wymienionych. Stałe dopiero urządzenie szkół datować można od czasów ustanowienia Kommissji Edukacyjnej r. 1773, do ustanowienia której pierwszą myśl podał na sejmie r. 1772, Joachim Chreptowicz. Ustawy tej Kommissji (1169) z jej poruczenia, od Towarzystwa do ksiąg elementarnych (1177 nast.) ułożone, stanowią niejaką epokę w dziejach instrukcji krajowej. Księga ta zamykająca po większej czę-

(*) Soltyk. O St. Akad. Krak. p. 518.

(**) Sniad. Pis. Rozm. T. I. p. 25. Zob. niżej o szkołach pruskich.

(***) Rocznik Instyt. Relig. i Eduk. w Król. Pol. 1824. p. 197, 148, 145. O szkole Pińczowskiej zob. niżej.

(****) Soltyk. p. 11.

(*****) Rocznik Instyt. Relig. p. 187.

(*****) tamże p. 180.

(*****) *Gratulationes et acroamata a Calissiensi studiosa iuventute Adamo Sandivoglio Czarnocovio Nissae. 1895.*

(*****) Jak się wyżej rzekło, szkoły Płockie sięgają daleko swoją dawnością, a przed Jezuitami utrzymywali je Benedyktyni sprowadzeni tam r. 1166. Roczn. p. 178.

(*****) Daty te są wzięte z różnych miejsc pisma wyżej przytoczonego: *Rocznik* i t. d.

ści głównejsze przepisy i względy w uwadze szkół publicznych podające się, jeśli nie co do zupełności i składu nauk, to do części swej filozoficznej i zasad ogólnych, została na długi czas obowiązująca, wtenczas nawet kiedy już moc prawa mieć przestała. Nie tylko bowiem od ustanowienia Xięstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego, ale nawet podczas zarządu szkół b. Uniwersytetu Wileńskiego, ona służyła za rękojmię i prawidło postępowania i dla tego drukiem była z jego woli powtórzona; owszem wiele rzeczy z niej przeszło daleko później do nowych ustaw dla szkół w wiedzy tegoż Uniwersytetu będących (1214). Magistatura sama, odnowiła się za Xięstwa Warszawskiego pod nazwiskiem *Izby Edukacji publicznej*, później, *Dyrekcji Edukacji publicznej*, w Litwie: *Kommissji Sądowej Edukacyjnej*.

Za czasów Xięstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego, szkoły otrzymały podział na lycea, szkoły wojewódzkie, wydziałowe, podwydziałowe i elementarne, który z małą różnicą przy reformie Akademji Krakowskiej r. 1778 już Kollątaj był zaprowadził. Jednakże Lyceum w Warszawie otwarte już było za rządu Pruskiego r. 1805 (1763) i wciąż utrzymywało się w dobrym stanie, aż do ostatnich czasów pod dyrekcją uczonego S. B. Linde. Pod koniec upłynionego wieku i w następnym, przybyły niektóre szkoły nowe lub dawniejsze odnowione: Bernardynów w Warcie r. 1795, Komunistów w Węgrowie r. 1800, w Opolu r. 1802, w Wąchocku, lyceum w Sejnach r. 1808, w Hrubieszowie nakładem dziedzica Stanisł. Staszica r. 1810, w Szczepieszynie i Siedlcach r. 1811, w Puławach Instytut nauczycieli elementarnych i organistów r. 1816, w Włocławku i Tykocinie r. 1820 (*). Ogółem około r. 1814 było w tej prowincyi szkół z górą sześćset (**); r. 1830, szkół wyższych, czterdzieści sześć; instytutów dla młodzieży płci żeńskiej, sto pięćdziesiąt; szkół niższych, siedmset sześćdziesiąt sześć, i sześć szkół dla wyznania Mojżeszowego (***). W szkołach tych wedle różnego ich stopnia, nauki wykładane były stosownie do potrzeb dzisiejszych i stanu oświecenia, a Uniwersytety Wileński i War-

(*) Rocznik Instyt. i t. d. r. 1824

(**) Bent. Hist. Lit. Pol. T. I. p. 91.

(***) Roczn. Inst. r. 1830 p. 123 nast.

szawski i założone przy nich i na prowincji Instytuty pedagogiczne, dostarczały dostateczną liczbę ludzi do wykładania dawanych w nich nauk.

Co do wewnętrznego stanu i postępów w różnych czasach szkół polskich, w dawniejszych pismach oprócz przypadkowych napomknień nie dostateczniejszego znaleźć nie można, i zgoła dat o nich bardzo jest mało. Pisma też żadnego udzielnego do końca wieku ośmnastego o szkołach tych niema. Prospekta nawet szkolne, nie ma śladu, aby wydawane były przed wiekiem XVIII. Domyślać się zatem bardziej, dochodzić, aniżeli co pewnego stanowić o nich godzi się. Szkoły pierwszych chrześcijaństwa wieków w Polsce, tak jak i w innych krajach, ograniczały się zapewne do samych elementów nauk, i może nadto uczono kantu kościelnego. Z kolonji akademickich o jednej tylko Poznańskiej pod nazwiskiem Kollegium Lubrańskiego, albo akademji (1703), pewniejszą wiadomość mamy (*), w której nauki mianowicie na początku XVII. wieku, były w stanie pożądanym. Inne kolonje zapewne także z Krakowa nauczycielami osadzone były i doświadczały ciąglej opieki tej metropolji, aż póki sama akademja nie doznała w składzie swoim wielkich uszczerbków. Stan oświecenia w Polsce w wieku XVI. i części XVII, mnóstwo pisarzy w rozmaitych rodzajach, upowszechniony w państwie całym język łaciński, polski kwitnący, domniemanióm tym wielki stopień rzetelności dają, inaczej bowiem, to jest bez pomocy szkół prowincjonalnych dobrze urządzonych nigdyby pokolenie takie ukształcić się było nie mogło. Ze wszystkich jednak nauk, zdaje się, że język łaciński, retoryka, poetyka i dialektyka najwięcej uwagę uczących na się ścierały. W wieku XVII. i dalej kolonje te, i na stopniu znaczenia swego i na liczbie uczniów, w miarę mnożenia się szkół zakonnych, mianowicie Jezuickich wiele stracić musiały. W tych ostatnich równie jak i Piarskich, układ nauk był daleki od zaspokojenia potrzeb krajowych; cel ich zdawał się być kształcić młodzież nie do posług ogólnych kraju, ale wyłącznie do stanu duchownego, i sposobić raczej na zapasników do prowadzenia dysput teologicznych, które tak były jeszcze w XVIII. nawet wieku powsolite, w żadnej bowiem z nich prawie bez teologii nietylko

(*) Zob. Łukasz. Obraz Hist. Statyst. miasta Pozn. Tom II. p. 13 nast.

dogmatycznej, ale kazuistycznej i polemicznej, i to po kilka osób do ich uczenia, nie obchodzi się (*). Od czasu reformy Akademji Krakowskiej r. 1778, plan nauk w szkołach zupełnie zmieniony został, a nadewszystko język ojczysty do wykładu wprowadzony. Zmiana ta lubo nie we wszystkim dogodziła potrzebom nauk i kraju, do czego i brak ludzi i brak książek elementarnych do stanu oświecenia ówczesnego zastosowanych, wiele się przyczynił, była zawsze wielkim krokiem do ich polepszenia i przygotowaniem zmian dalszych. Jakoż odtąd byt szkół polskich coraz a coraz sławał się wszędzie jednostajniejszy, miejsca próżnujące były zapełnione i miejsca do kształcenia nauczycielów pomnożone, mianowicie od czasu ustanowienia Departamentu Regencji przy Akademji Krakowskiej, pod której dozorem było Seminarjum kandydatów do stanu nauczycielskiego (1324 nast.) Przygotowaniem do odmian tych przez Kollataja zjednanych była reforma szkół Władysławskich r. 1772 (1603). Do ulepszeń tych zaiste wielką były pomocą fundusze po Jezuitach pozostałe i od łupiestwa Kommissji Rozdawniczej ocalone. Od czasów Xięstwa Warszawskiego, a więcej jeszcze od ustanowienia Królestwa Polskiego, rząd szczególniejszą zwrócił bacność na szkoły, i sposoby kształcenia nauczycielów, ku czemu posługiwał Instytut Pedagogiczny przy Uniwersytecie Warszawskim, Instytut Łowicki i Seminarjum nauczycielskie XX. Piarów Warszawskich (**). Liczba uczących się w roku 1830 przechodziła w samém tém Królestwie, czterdzieści tysięcy (**).

Stan szkół w Litwie i na Wołyniu przez czas bardzo długi był bardzo smutny, a instrukcja w największym zaniedbaniu, ograniczona jedynie do niewielu po obszernym kraju porozrzucanych kollegiów szkolnych pod zarządem Jezuitów, których sposób uczenia jak był jednostronny i małej nadal dla uczących się ku postępom wyższym rękojmi, niżej będzie sposobność jeszcze powiedzieć. Trzy bez mała wieki przeszły bez widocznych ulepszeń jakich w szkołach litewskich, owszem w wieku XVIII. obraz stanu ich porównany z wiekiem XVI. wieleby jeszcze stra-

(*) *Janozki Lexicon derer itztleb. Gelehr. in Polen 2. Th. p. 83 nast.*

(**) Rys ogól. pl. Eduk. w Król.-Pol: 1830 p. 51, 12, 54.

(***) Rys i t. d. p. 77.

cił. Najdawniejsza ze szkół tych jest bez wątpienia Wileńska, która już ma tytuł gimnazjum r. 1580 (*), Krozka r. 1631 (**). Oprócz tych, szkoły Jezuickie były w Ostrogu, Brześciu, Łucku, Krzemieńcu, Połocku, Pińsku, Nowogródku, Drohiczynie, Kownie, Mińsku, Nieświżu, Witebsku, Düneburgu, Słonimie, które wszystkie przeszły po usunięciu Jezuitów pod wiedzę zgromadzeń duchownych mianowicie Piarów, a pod główny zarząd Rektora Akademji Wileńskiej (***). Dawniejsze szkoły Piarskie w Litwie są: w Międzyrzeczu, Nowym Dolśku, Szczuczynie litewskim, Wołonowie, Wilkomierzu, Walerjanowie, Witebsku. Do tych dodać można szkoły zgromadzenia XX. Bazyljanów w wielu miejscach w Litwie i na Wołyniu utrzymywane i liczące niemalą liczbę zdatnych nauczycieli. Nie mało też i konwiktów otworzonych zostało u zgromadzeń zakonnych, a mianowicie w wieku XVIII. u Jezuitów, Piarów, Teatynów i t. d. (1669 nast., 1735 nast., 1947 i t. d.), w których opłata była dość wysoka, tak, iż szlachta uboższa mieścić się w nich nie mogła i publiczne skargi o to zanosila (1229). Najznakomitszy z konwiktów tych był XX. Pijarów w Warszawie już r. 1740 przez sławnego Konarskiego założony, który odtąd coraz wzrastając mimo szczupłych funduszów zgromadzenia, ciągle się utrzymywał aż do wojny r. 1807 za czasów Xięstwa Warszawskiego odnowiony staraniem Rektora konwiktu X. Kamińskiego, trwał na Żoliborzu aż po rok 1830. Od roku 1805 rachować dopiero można wiele pożytecznych przemian co do instrukcji w szkołach publicznych tych prowincji i osadzenie celniejszych z nich, dobrymi nauczycielami, co w znacznej części należało się lepszemu urządzeniu seminarjum nauczycielskiego staraniem Rektora Jana Sniadeckiego (1894 nast.) i założeniu r. 1808 Seminarjum filologicznego przy Uniwersytecie (Patrz wyżej p. XXIX.). Odtąd pier-

(*) *Epicedia in funus Valeriani Episcopi Vitr. Vitrue 1580.*

(**) *Clypeus Samogitiæ Melchiori Heliaszewicz Geysz dicatus. Vitrue typ. Acad. 1631. 4.*

(***) Znajdowała się w Bibliotece h. Uniwersytetu obszerna korespondencja rektorów i nauczycieli szkół tych z Rektorem Akademji Poczebodem, mogąca posłużyć do wyjaśnienia wielu szczegółów szkół tych dotyczących. Szkoły te są: Kowno, Kretynka, Wiszniew, Białystok, Wołkowysk, Nowogródek, Biała, Mińsk, Bobrujsk, Nieśwież, Cholopienicze, Postawy, Pińsk, Słuck, Mozyr, Brześć Litewski, Krozka.

wszelstwo między niemi trzymały, gimnazja Wileńskie, Mińskie, Swisłockie, Białostockie, Winnickie. Z pomiędzy wszystkich, jednak żadne tyle nie wygórowało jak gimnazjum Wołyńskie w Krzemieńcu, od roku 1827¹⁸¹⁹ pod nazwiskiem Lyceum znajome, już zebraniem ludzi zdatnych we wszech gałęziach nauk, już rozległością planu wykładanych tam rzeczy, już nareście zgromadzeniem pomocy rozmaitych naukowych. Co wszystko szkole tej słusznie nadawało prawo do nazwania szkoły wyższej a należało się niez mordowanym zabiegóm i usiłowanióm opiekuna jej i dobroczyńcy Tadeusza Czackiego.

Szkoły Socyniańskie, braci Morawskich i protestanckie liczne były w Polsce i źródła bibliograficzne do poszukiwania o nich daleko obfitsze nastęrczają się (1248, 1250, 1254 nast., 1261 nast., 1645, 1690, 1718 i t. d.). Z tych najdawniejsza zdaje się być szkoła socyniańska Pińczowska r. 1550 (*), w Kozminku r. 1553, w Lesznie r. 1555 szkolka elementarna, zamieniona r. 1626, na szkołę wyższą (*Gymnasium illustre*) (**), w Grodzisku r. 1572 (***), w Lewartowie szkoła dawna w XVI wieku (1645), w Rakowie r. 1602 po ustaniu szkoły Pińczowskiej (****), w Łobżenicy r. 1603 (*****), protestanckie w Barcinie, Poznaniu, Wieruszowie, Skokach cztery mile od Poznania (*****), w Warszawie (*****), w Serejach w Województwie Trockiem, w Słucku (*Gymnasium illustre*), w Zabłudowie, w Birzach, Popielu, w Kojdanowie, w Kiejdanach (*Cajodunum*, gdzie także *Gymnasium*) (*****), w Zaslawiu, Jedlińsku, Paniowcach, Wilnie, Wschowie (*****). Do tych należy dołączyć Gimnazjum w El-

(*) Ban. H. D. K. P. II. 38.

(**) Łukasz. o Kośc. Br. Cz. p. 389, 390. Acta Hist. Eccl. A. 1753. p. 656.

(***) Ban. H. D. K. P. I. 116.

(****) Lubien. Hist. Reform. Pol. p. 238.

(*****) Łukasz. I. c. p. 388 nast.

(*****) Acta etc. p. 658.

(*****) Acta Hist. Eccl. nos. tamp. 2. Bd. p. 848 nast. Zob. Dodatki do Nót tego oddziału.

(*****) Acta Hist. Eccl. A. 1753 p. 672 nast. Z dzieła tego nader ważnego dla historii kościołów reformowanych w Polsce, te tylko miejsca wymienione zostały, przy których wyraźnie wymieniony, *Scholarcha*, albo *Docens Scholae*. Wątpić nie można, że i inne kościoły ewangelickie, szkolki chociaż mniejsze posiadały.

(*****) Bentk. T. I. p. 82.

blagu (*), w Chełmnie (**), w Toruniu (***), w Gdańsku (****). Szkoły te pomimo Kollegjów tam Jezuickich, utrzymywały się statecznie, miały rektorami, ludzi nieraz bardzo znakomitych, tak z Pruss jak i z Niemiec; urządzenia też swoje miały i nauki zaprowadzone całkiem kształtem i zwyczajami szkół niemieckich. Ze zaś szkoły głównej w całych Prusiech polskich żadnej nie było, nauki w nich starano się wykładać takie, jakie w szkołach wyższych się wykładają, ztąd i nazwiska ich, gimnazjów, ateneów i t. d. W ogólności nauki filozoficzne, historia, języki starożytne były w nich na dobrym stopniu i nauczycielów miały dobrych, po największej części samych Niemców, a Polacy tyle tylko w nich prawie byli użyci ile to było potrzebnem do nauki języka polskiego, którego znajomość dla związków handlowych i politycznych z Polską, była wielkiej wagi dla mieszkańców Pruss. Nie wielu też i Polaków szkoły te uczęszczało, protestantów nawet, którzy raczej udawali się do szkół zagranicznych, a z pruskich, do Uniwersytetu Królewieckiego, do szkoły w Lyck na pograniczu polskiem (*****) i do Cylichowa (1250).

Instytucja niższych klas ludu mianowicie włościan, była w Polsce w wielkiem zaniedbaniu, ani w dawniejszych wiekach

(*) Już ok. r. 1300 szkoła w Elblągu znajdowała, ale na Gimnazjum przeszła aż po reformie Lutra. Pisan. *Entw.* p. 20.

(**) W Chełmnie szkoła założona była r. 1405. Po reformie na nowo podniesiona, dla ustawnych sporów z Biskupami obrządku łacińskiego musiała ustać. Pisan. l. c. p. 18 nast.

(***) W Toruniu była podobno szkoła już w wieku XIV.; na gimnazjum zamieniona r. 1584. Pierwszym jegorektorem był Kasper Frisius rodem z tegoż miasta. Zob. Pisanski, *Entw.* p. 21, który wymienia pismo tego Frisiusa: *De scholis earumque instauratione.*

(****) O szkole w Gdańsku jest już wzmianka w dziejach r. 1410. Pisan. l. c. Zob. niżej przypisek na str. LXIII.

(*****) Lyck miasteczko w Prusiech książęcych, w cyrkułe Natangskim, o mil kilka od Augustowa Podlaskiego. Tam zdawna po reformie Lutra szkoła była założona, dla Polaków i nauki w polskim języku wykładauc. Pisanski, *Entwurf der litter. Gesch. v. Preussen* p. 196 powiada, żerektorem jej był od r. 1546 do 1552 Hieronym Maletki (Maletius) syn Jana (Por. Bandtkie H. D. K. P. III. p. 92). Ale w innym miejscu (p. 194) mówi, że założył tę szkołę dla Polaków Margrabia Jerzy Fryderyk r. 1587, że powodem mu do tego było używanie języka polskiego w prowincjach polskich, i że innym szkołom w Prusiech brakło na dobrych urządzeniach. Jakoż dodaje Pisanski wielu ze szlachty polskiej tam się na naukę udawało. Zob. obszerniejszą o tém wiadomość u tego autora.

widać w tém usiłowanie jakie bądź rządu, bądź osób prywatnych, tak iż one przez czas długi pozbawione są wszelkich środków nabywania pierwszych elementów wiadomości i nauk. Jeden Kraków daje z siebie przykłady w zakładaniu burs dla ubogich studentów od początku XV. wieku (1593 nast.) (*), co potem i w szkołach niektórych przez Jezuitów utrzymywanych zachowywano. Dopiero pod koniec wieku XVIII. z upowszechnieniem lepszych wyobrażeń o klasie tej ludu, i instrukcja jej zwraca na siebie uwagę wielu: szkółki parafjalne tam i ówdzie staraniem dzieciów się zaprowadzają i instrukcja w nich się podnosi, w czém piérwszy przykład w Polsce stawi, dóm Czartoryskich, a mianowicie Xiężna Izabella z Flemingów Czartoryska Generalowa ziem Podolskich, w Litwie X. Xawery Hrabia Brzostowski Referendarz Litewski, który w majątku swoim Pawłowie szkołę włościańską na dobrej stopie czas niejaki utrzymywał. W wieku XIX. liczne przykłady daje podobnych usiłowań wielu, a w prowincjach południowych dawnej Polski nabierają one największej żywości. W dzisiejszém Królestwie Polskiem, zakładały się po wszystkich stronach, szkoły elementarne cyrkulowe, niedzielno-rzemieślnicze, elementarne miejskie i wiejskie (**), w Litwie szkoły parafjalne nie unikają uwagi, już zwierzchników duchownych i świeckich (***), już wielu osób prywatnych. Między tymi ostatnimi, daje rzadki przykład poświęcenia się, obywatel gubernji Mińskiej Dominik Moniuszko, który w majątku swoim założył znacznym nakładem szkołę rzemieślniczo-rolniczą, nie zaniedbując i ukształcenia umysłowego swoich włościan. Pomimo tego wszystkiego, daleka była jeszcze ta klasa ludu od osiągnięcia takich nabyć, któreby ją na szczyblu takim postawiły, na jakim się znajduje u innych cywilizowanych Europy ludów. Wyobrażenia o tém nawet i mniemania, ustalenia pewnego w kraju jeszcze były nie miały, i granice też do których emancypacją tę umysłową ludu po-

(*) O bursach Krakowskich zob. Sniad. Pis. Rozm. T. I. p. 22. *Pauli Paulir. etc. viginți artium Manuscr. librum descripsit Jos. Muczkowski Crac. 1835* p. 52 w nocie.

(**) Rocznik Instyt. r. 1830.

(***) Zob. między innymi, *Dzieje Dobroczynności Rok 1820* p. 170, gdzie wiadomość o szkołach parafjalnych gubernji Mińskiej, przez Wizytatora Józefa Twardowskiego, tamże p. 489 i 494. nast.

spolitego posuwać zdawało się, w różnych miejscach, i u różnych indywidualów, były nader różne.

Sama myśl wzniesienia szkoły głównej w Polsce w XIV. wieku (r. 1345), wystarcza na przekazanie imienia Króla Kazimierza W. w dziejach nauk słowiańskich do czasów najodleglejszych. Myśl tę bardziej rozwinęli, byt szkoły tej podnieśli, hojnością wzmocnili i ubezpieczyli, wnuczka Kazimierza W. Jadwiga i małżonek jej Władysław Jagiello. Ten po jej śmierci, ku jej pamiętce r. 1400 nowemi prawami szkołę tę nadał, dochody zapewnił, opiekę nad nią Biskupóm Krakowskim powierzył i przenosząc ją z Kazimierza do Krakowa, sam pierwszy imię swoje w metrykę akademicką zapisał (*). Jakie były postępy dalsze szkoły tej, na czém zależało jej działanie w ciągu XV. wieku, nic pewnego w dziejopisach niema (**). Są jednak ślady, że już na początku wieku XV. stopnie w akademji tej udzielane były i to cudzoziemcóm na nauki tam przybywającym, których liczba była nie mała, o czém świadczą bur-

(*) Soltyk. p. 23. nast. Nie jeden ten był przykład pieczołowitości Pana tego o zakłady szkolne. R. 1410 obległszy on miasto Gdańsk, w zawartej z miastem kapitulacji, zawarował dla siebie opiekę i órędownictwo nad szkołą P. MAnj w tem mieście. Pisan. *Entw.* p. 21.

(**) Nie mało jest u Soltykowicza (o Stanie Akad. Krak.) dat o Akademji Krakowskiej z pierwszego wieku trwania tej szkoły, ale tak są w piśmie tém porozrzucane i zblakane, że czytający niechęcąc się z niemi rozmiąć musi, wątku nigdzie któregooby się jął uchwycić nie mogąc. Zebrane porządkiem czasu wymieniamy tu znakomitsze niektóre: Bulla Papieżka pozwalająca uczyć teologii w Akademji r. 1397 (p. 20). Piotr Wysz (Wisł) pierwszy nauczyciel prawa, r. 1400 (p. 24). Pierwszy rektor Akademji od przeniesienia jej z Kazimierza, Stanisław z Skarbimierza (p. 23.), dalej Mikołaj z Gorzkowa trzeci rektor, Jan Szafraniec r. 1404, Jan Dziedzic na Rzeszowie r. 1405 (p. 115 nast.), Elias z Windelicy Teologii professor i rektor r. 1408, za którego delegowane były niektóre osoby z Akademji na Koncilium w Pizie tegoż roku odbywające się, w towarzystwie Piotra Wysza (u Niesieckiego Wisza) Biskupa Krakowskiego (p. 164). *Olaus de Upsalia* r. 1416 stopień filozofii w Akademji Krakowskiej otrzymał, dziekan oddziału filozoficznego r. 1418 (p. 113); Wincenty Roth z Dębna professor Akademji r. 1423 (p. 173), Jan Amicinus pięćkróć rektor, ostatni raz r. 1426 (p. 119); około tegoż roku Jan Długosz odbywał nauki w akademji (p. 141); Paweł z Brudzewa professor i rektor, Jan Elgot sławny z dysput z husytami r. 1431, i Stanisław z Sobnowa tegoż roku wysłani na Koncilium Bazylejskie (p. 121 nast.); Grzegorz z Sanoka słynął w Akademji ok. r. 1440 (p. 215); Tomasz z Strzeczyna professor teologii i kilkakrotnie rektor przed r. 1453 (p. 126). (Soltyk. roku tego nie cytuje, ale wynika to z tego co dodaje, że Tomasz ten z Akademji nastąpił na Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie po Władysławie z Oporowa, który tego roku 1423 umarł. Niesiecki Tom I., *Arcybiskupi Gnie-*

sy założone, a mianowicie węgierska w tym wieku (*); akademicy też krakowscy do posług publicznych używani byli, jako to za deputowanych na koncilia, za nauczycieli synów królewskich i t. d. Dziwna nawet, że sztuka drukarska przy takim zbiegu ludzi uczonych, mianowicie cudzoziemców, prędzej się tam nie wniosła, jak w początkach wieku następującego. Pisma same Długosza dostateczne były w wieku XV. na początek druków łacińskich w Krakowie. Nie ma też śladów, aby i z Krakowa posyłano cokolwiek do drukowania za granicę, wyjąwszy mszały, agendy i t. p. Wszystko to dowodzi słabych związków z innymi krajami Europy, Kraków mało jest jeszcze im znany jako siedlisko nauk na północy Europy.

Inny wcale widok stawi Akademia Krakowska w początkach XVI. wieku: uczeni jej dają się poznać z pism licznie tam wydawanych, nauki teologiczne i prawo, nauki matematyczne, poezja, filologja, są tam w stanie postępu i kwitnienia, cudzoziemcy za zaszczyt sobie poczytują otrzymywać tam stopnie uczone lub zajmując miejsca w akademji, słowem Kraków jest metropolją uczoną i punktem ważnym dla nauk w tej stronie Europy; stosunki łatwe są z zagranicą i nie jest na przeszkodzie uczonym polskim do znoszenia się z uczonymi bliższych krajów, mianowicie sąsiednich Niemiec, Erazm jest w korespondencji z wielą uczonymi polskimi i sławi w pismach ich swoich. Ale zbliżał się czas, w którym i Polska czuć i postrzegać się zaczynała z działania na się reformy religijnej Lutra, przeciskały się do kraju pisma podlegają-

---

znicięscy). Sędziwoj Czechel autor komentarza do ksiąg etyki Arystotelesa professor r. 1454 (p. 126 nast.); Benedykt Hesse rektor tegoż roku (p. 212), Marcin z Olkusza doktor medycyny i astrolog, otrzymuje stopnie filozoficzne r. 1459 (p. 251). Wojciech z Brudzewa, przełożony Bursy węgierskiej r. 1476, r. zaś 1494 był w Kollegium wielkiem (251); Maciej z Unichowa stopnie akademickie otrzymuje tegoż 1476 roku, rektor r. 1501 (p. 275), r. 1505; powtórnie Jan Latoszyński (Latos) i Maciej z Kobylina rządzą akademią r. 1483 (p. 166), Jan Dantiscus rektor r. 1483 (p. 129); Bernard z Nissy rektor r. 1490 (p. 167), Marcin z Olkusza odmienny od poprzedzającego, stopień doktora filozofii otrzymuje r. 1491, później professor matematyki (p. 251); Mikołaj Kopernik na nauki przybywa r. 1492 (p. 103); Jan Sacranus rektor r. 1493—1512 (p. 129); Jan Turzo rektor r. 1498 (p. 118); Olaus i Jan Magnus na nauki ze Szwecji przybyli ok. r. 1500, (p. 113) Kopernik powraca z Włoch r. 1504 (p. 105); Andrzej z Mikołajowiec rektor r. 1515 (p. 256). i t. d.

(*) Zob. przypisek poprzedzający. Por. N. 1593, gdzie wedle Muczkowskiego rok założenia tej bursy naznaczony daleko później.

ce i rozsiewające jego naukę. Akademia Krakowska nie mogła być obojętnym tego świadkiem, musiała nieraz przyjąć wyzwanie, wierna zasadom swoim i nieprzystępna żadnym odmianom. Związki z ogniskiem reformy, krajami niemieckimi, nie były wprawdzie zerwane, ale Lipsk, Wittemberg, Praga nawet, stawały się coraz bardziej podejrzane, szkoły ich mniej uczęszczane, a stosunki z uczonymi tych krajów bardzo nadwątlone. Przeciwnie Akademia Krakowska stawała się obcą dla młodzi domów do reformy nakłonionych, która udawała się do uniwersytetów zagranicznych, lub szkół dla Polaków pozakładanych, a mianowicie do uniwersytetu królewskiego, założonego r. 1544 i szkoły wyżej wspomnianej w Lyck. Nie obeszło się bez tego, aby i polscy uczeni niektórzy przyłączywszy się do reformy, nie opuścili kraju i nie wywędrowali gdzieindziej, a niektórzy nawet z samej Akademii Krakowskiej, między innymi, Jan Malecki (*), Jan Seklucjan (**), Marcin Glossa (***). Odtąd też i z Niemiec mniej poszukiwano ludzi do Akademii Krakowskiej, która jednak w owoczesnym stanie nauk w kraju, wszystkim potrzebom jedna nastarczyć nie mogła i trudno obejść się mogło bez pomocy uczonych obcych. Ci znowu z kra-

(*) W mowie pogrzebowej mianej po Hieronymie Maleckim w Białej 2 Lipca r. 1662, taka jest wiadomość o Janie Maleckim: *Proavus Johannes Maletius nobili ad Krakoviae fines genere ortus, cum nobilem Dorotheam Kunitiam, matrimonio illuc sibi junxisset, a. 1556. jam huc vocabatur Serenissimo duci Alberto f. r. atque inter Ecclesiae reparatores antiquo Brismano praesertim et Paulo Sperato Episcopis ideo praecipue carus quod fidem intaminatam sermoni Polonico junxisset, atque artis typographicae peritus in officina atque praedio gratioso concesso erecta libras hac lingua aliquot edidisset, e quibus multum lucis Serenissimo Poloniae Regno illuxisse evangelio refulgente Acta Academica alicubi loquuntur.* Ta drukarnia była w Prusiech Wschodnich; jak długo, żadnej wiadomości nie ma, to tylko pewna, że książki w niej drukowane były dla rozszerzenia reformy w Polsce, i wszystkie w języku polskim. Wreszcie o tym Maleckim nigdzie w pisarzach naszych żadnej wzmianki nie ma. Niesiecki wspomina wprawdzie Jana Maleckiego Podczaszego Latyczowskiego, ale ten miał za sobą nie Kunickę, ale Uminkę, której imienia Niesiecki nie wie i zapewne był późniejszy od tamtego, lubo bez wątpienia z tego samego domu. Por. Pisanski, *Entwurf* etc. p. 123, 146, 216. w przypisku.

(**) Seklucjan znajomy tłumacz Nowego Testamentu na polskie. Zob. Pisan. l. c. p. 146.

(***) Glossa ten był przedtym professorem w Akademii Krakowskiej i przyjąwszy reformę do rozszerzenia jej w Polsce i Prusiech wiele się przyczynił. Później był rektorem w Johannsburgu r. 1550—1564. Sarnicki, *Annal. Poloniae Lib. VIII, c. 10*, powiada o nim, że wiele pism w Królewcu w sprawie reformy wydał. Pisan. *Entw.* l. c.—Soltykowicz Glossę tego nigdzie nie wspomina.

jowców co się za granicą kształcili, albo tamże osiadali, albo w sąsiednich reformowanych Prusiech, przystępu już do Akademji Krakowskiej nie mając. Ta przyczyna jest z główniejszych zapewne, co się do wczesnego pochylenia Akademji Krakowskiej w wieku XVI. i XVII. przyczyniły, ona bowiem przyniosła osłabienie sił żywotnych tej szkoły, których sama z siebie rozwinąć nie mogła. Pogorszył się jeszcze stan rzeczy, za panowania Zygmunta III. kiedy w początku wieku XVII. bracia Morawscy zawitali do Polski i rozróżnienia wnieśli nowe, tym dotkliwsze, że ognisko ich silnie wewnątrz kraju się zajęło i działało szkodliwie, już rozwojeniem umysłów, już odrywaniem talentów i zdolności krajowych na czcze spory, i z użyciem najlepszych sił na nie. Osłabiona tym sposobem wewnątrz brakiem ludzi, zewnątrz zerwanemi z Europą stosunkami, Akademja Krakowska, odkryła całą słabą swoją stronę czyhającemu zdawna na nią i zręcznemu zakonowi; rzucili się też na nią Jezuitci jak na gotową zdobycz, dając gorszący przykład złe odpłaconej gościnności i zamiast pomocy i współdziałania w sprawie jednej dobra publicznego, szermierstwa i zapasów (1281 nast.), do których jedynie zagrzewała duma i nienasycona chciwość. Jakkolwiek słaba, broniła akademja do ostatka praw swoich i wyszła zwyciężko, ale sił młodocianych swoich na nowo już nie odzyskała. Wielką ku temu przeszkodą były szczupłe jej fundusze i te niezawsze pewne, jako oparte na dochodach niestałych i zmiennych. Odtąd widać w niej widoczne omdlenie i bezsilność. Czynność jej jest więcej z nawyknięcia jak z potrzeby, postępów i doskonalenia nie widać, wszystko idzie trybem zadawnionym. Akademja jest zawsze szkołą główną państwa i środkiem oświecenia krajowego, tam gromadzi się młodź dla kończenia nauk i otrzymania stopni akademickich, które wręście nie były bez korzyści do nich przywiązanym (*). Jak silna była o te promocje akademickie konkurencja, jak wiele wartości do otrzymania ich przywiązywano, widzieć można z niezliczonych pism panegirycznych ku czci promowowanych (1346 nast.), którzy po największej części ubiegali się potym albo o miejsca w samej Akademji, albo szkołach pod jej wiedzą zostających, przechodzili do stanu duchownego, rozchodzili się po kraju zajmując miejsca w domach prywatnych

---

(*) Śniad. Pisma Rozm. Tom I. p. 12 nast.

i t. d. Od połowy wieku XVII. żadnego imienia nie ma w Akademji Krakowskiej znamienitego w naukach, żadne działanie szkoły tej nie objawia się w czemkolwiek, coby jej sławę i znaczenie podnieść mogło, lub nauki same wyżej posunęło. Cenzura ksiąg dzień w dzień stawała się ostrzejsza, odpowiedzialność ciężała na autorze i cenzorach, czego przykładem *Lyrika* Kochowskiego, za których pozwolenie do druku, Makowski Rektor Akademji omal prawa cenzorstwa do urzędu swego przywiązanego nie stracił (*). Znana w kraju tylko, zgola za granicą, z którą żadnych związków nie utrzymuje, starożytność tylko imienia Akademji jest urokiem, który jej imię jeszcze podnosi, a dawne królów przywileje, zasłona od napaści obcych w tym i następnym wieku (1652 nast.). Wreszcie i w powszednich dziejach Akademji mało widać poruszenia, współubiegania, niesnasek nawet, jak np. w XVI. wieku spór Brosciusza z Gorskim, w XVII. zatargiz Zakrzewskim, Najmanem (1282, 1301 nast.) i t. p. W ciągu wieku XVIII. sen co był ogarnął nauki polskie, dzieliła bezmała Akademia Krakowska, powaga jej w przygodach krajowych, i ponawiających się od czasu do czasu nieporozumieniach i swarach dyssydentów jest żadna; sama pod rodzajem interdyktu i kłatwy, związane ma ręce, zostaje w stanie rozbrojonej neutralności i tyle znaczy tylko, że przykładów nieumiarkowania i nietolerancji z siebie nie daje. Po usunięciu nawet Jezuitów, przysięgłych nieprzyjaciół tej szkoły, nie obudza się jeszcze czynność żadna lub chęć korzystania z pory ku ulepszeniom, wedle stanu i położenia nauk u innych ludów. Szczególne tylko w niej osoby starają się usposobić do posług Akademji jako to Putanowicz, Przybylski, Jaśkiewicz, Jan Sniadecki. Dopiero Komisja Edukacyjna r. 1778 uczuła potrzebę odmiany nauk i osób w téj szkole i poruczyła reformę jej Kollatajowi, który jako jej wizytator, wejrzał bliżej w jej stan wewnętrzny, podał projekt jej reformy, przywiedziony do skutku r. 1780 poczem sam wkrótce rządu Akademji objął. Krök najważniejszy i nader śmiały w reformie tej, było wprowadzenie języka polskiego do nauk, ale z drugiej strony usiłowanie, aby wszystkie miejsca w szkole głównej osadzić samymi krajowcami, lubo po naj-

(*) Ban. H. Dr. Kr. p. 421 nast.

większej części dokonane, było mniej trafne i koniecznie w ówczesnym nieusposobieniu i obudzającym się zaledwo w kraju dążeniu na drodze nabyć w naukach, pełne zawodu i szwanków. Mało też i rzeczywiście imion liczy w tym czasie Akademia i nie przestaje mało być znaną w Europie. Po r. 1795 i odpadnięciu znacznej części funduszków akademickich, Kraków będąc pod rządem austriackim, szkoła jego długo jest bez żadnego znaczenia i w zupełnym prawie zapomnieniu. Od czasów Xięstwa Warszawskiego, znowu czynność się w niej obudza, aż po ustaleniu nowego bytu politycznego tej części kraju, pod nazwiskiem Rzeczypospolitej, szkoła ta nowej nie doznała reformy r. 1817 pod opieką Trzech Dworów, podniesiona do stopnia Uniwersytetu, i stała organizacją, zapewnieniem dochodów, osadzeniem miejsc wakujących na nowo ożywiać się nie zaczęła.

Inny wcale widok stawi Szkoła Akademicka Wileńska, założona od Króla Stefana Batorego r. 1578. Od nastania swego wyposażona znacznymi nadaniami, oddana w ręce zakonu, którego widoki były przestronne i niemające granic, usiłowanie niezmordowane ku zagarnieniu wszystkiego pod swe władanie, w rzeczy upowszechnienia nauk tylko, ciasne i jednostronne. Zgodnie z celem ustanowienia swego, kształcenia śmiałych zapaśników do walki z różnowiercami od czasu powstającej reformy Lutera, dążenie zgromadzenia tego, nigdy od tego widoku na chwilę nie zboczyło. Wywarcie i rozpostrzenie wpływu na umysły ludu, a mianowicie zajęcie pod swe rządy zakładów edukacyjnych, najdzielniejszym ku temu były środkiem i najkrótszą drogą. Jakoż od czasu wprowadzenia Jezuitów do Polski, wszystkie usiłowania wnet na to się wyteżyły, a Litwa otworzyła im ku temu przestrzeń wolną i swobodną, na której po swojej myśli i woli działać mogli. Rozdzieliło zatem to zgromadzenie na dwoje swe siły, jedne zdrowsze i lepsze obracając na ciągłą walkę i opór wciskającej się tam i ówdzie reformie, oraz na przygotowywanie coraz większej liczby stronników między możnymi mianowicie, i umacnianie swego trwania, słabszym oddała kierunek nad zakładami naukowymi i wykładanie nauk. Niemniej przeto jednak pracując ono starannie nad usposobieniem tych, których nadal za zdalnych do popierania widoków swych upatrywało, o instytucją reszty zgoła się nie troszczyło prawie i instruje ją jej zamykając w granicach takich tylko, które

zasadóm przyjętym i widokowi, który najpierwszy na względzie zawsze miało, szkodliwe stać się nigdy nie mogły. Kierunek ten prawdziwie antisocjalny, nie mógł być nigdy w kraju drogą postępów, a w miarę postępu i wzrostu innych ludów, koniecznie wstecz cofający społeczność. Doświadczenie wieków, stan szkół i instrukcji w ich biegu w Litwie, aż nazbyt to potwierdza, a zapomnienie, które czasy te pokrywa, brak wszelkich prawie pamiątek, na podniesienie w oczach świata i cywilizacji zasługujących, jak jest silnym poparciem tego co się rzekło, tak razem godzi się bardzo dobrze z tą dwóchwieczną prawie nieprzebitą pomroką. Takim sposobem i na takich początkach oparta szkoła wileńska w samym urodzeniu swoim zarodki niedołęztwa i zgrzybiałości już nosiła. Jakoż pierwsze rzecz można było jej działanie, stłumienie tam i ówdzie rozpoczętych usiłowań ku obudzeniu życia jakiegoś umysłowego, mianowicie wpływem sprzyjających reformie domów niektórych litewskich, szczególniejszego domu Radziwiłłów; wnet po całej przestrzeni kraju w Litwie i na Żmudzi pozakładane kollegia i przy nich szkoły, do których w własnym zgromadzeniu zaledwo poczętem mało mogli mieć ludzi zdatnych. Do swojej też Akademji i nauk wykładać się w niej mających, nie mieli pomiędzy sobą jeszcze kim miejsc osadzić i dla tego sprowadzono z zagranicy nie mało osób tegoż zgromadzenia, Niemców, Francuzów, Włochów, Hiszpanów. Nauki teologiczne i to w zakresie i widokach potrzeb bardziej miejscowych, stały się przedmiotem wyłącznym starań tej szkoły; filozoficzne w jakim były stanie miarkować można z aktów inauguracyjnych drukowanych w wieku XVII. i XVIII.: czeze; naśladowania racjonalizmu zaprowadzonego powszechnie w Europie, mianowicie do akademji austriackich, czeskich i t. d., dowody niedołęztwa nauk i zbiccia ich całkowitego z drogi postępów. Literatura starożytna, była w zarzuceniu i zaniedbaniu największym, alwar, retoryka i poetyka byli to jej reprezentanci. Wreście przez cały ten czas żadnych wydanych przez professorów tej akademji dzieł nie widać, coby na uwagę szczególną zasługiwały lub szkoły tej świetność jaką wykazywać mogły, stopnie nawet akademickie rzadko udzielane były i to dosyć już późno (1899 nast.) W wieku XVIII, jaka była instrukcja w zakładach pod wiedzą akademji tej będących, jaki stan uczących się, widzieć można z pro-

spektów jej i książek dla instrukcji młodzi drukowanych. Żaden promyk światła nie przeniknął tu od zachodu Europy, żadne życie wewnętrzne prócz czysto szkolnego, djalogowego. Był młodzi dostatniej pod dozorem Jezuitów utrzymywanej, był tak błogi, iż wcześniej życie jej umysłowe nadal musiało być uśpione: tytułem retora lub filozofa pyszny młodzieniec, uważał go za kres i koniec usiłowań; sposobienie naukowe znowu młodzi ubózszej, tej mianowicie, która wyjść na świat miała, tak mordujące, tak wstrętne, iż ta, sił w sobie ku obudzeniu pracy i otworzeniu dalszego zawodu w naukach nieznajdowała. Owoż w jakim obrazie sta wi się dziś wstecz oczy zwracającemu, Akademia Wileńska i jej szkoły, żadna chwila świetna w ciągu jej bytu, żadne wyteżenie sił ku podniesieniu oświecenia krajowego, a przecie żadna na drodze przeszkoda lub opór, wszystkie środki materialne podane gotowe do użycia. Nie można powiedzieć, aby te ostatnie leżały bezużyteczne, budowy wzniesione od Jezuitów w samym Wilnie, dotąd rzecz można część znaczną miasta tego zajmują, ogromne mury akademickie dotąd te same stoją, które oni podnieśli, środki do wygod życia nawet wytwornego opatrzone, domy na rezydencje letnie wznoszone kosztem prawdziwie królewskim, ale do tego też prawie ograniczają się pozostałe po nich widome pamiątki; przydać do nich liczne grobowce, których napisy tak są głuche i milczące dla wieków potomnych, jak prochy, które pokrywają.

Od czasu dopiero opuszczenia od Jezuitów Akademii Wileńskiej, rozpoczyna się jakaś czynność tej szkoły i działanie bardziej zewnętrzne. Pozostałe po nich fundusze otworzyły ku temu łatwość i sposoby. Około roku 1780 występuje Poczobut, człowiek z widokami w naukach obszernymi, wielostronnými, chęcią o dobro i podniesienie tej szkoły najczystszą, zapalem niez mordowanym, przewyciężającym wszelkie trudności, które mu się stawiły na drodze. Życzenie jego jest, postawić szkołę wileńską na stopniu znakomitym i świetnym w Europie, nie przestaje na wyszukiwaniu i przywiązywaniu do niej krajowców, wypatruje w Europie ludzi najznakomitszych, sprowadza ich do Wilna (*), idzie mu

(*) „Uchowaj Boże, mówi Poczobut w jednym liście do Chreptowicza, żebyśmy na professorów osadzać mieli ludzi miernych i niedopiekłych, którzyby się z czasem wydoskonalić mogli. To byłoby essentialne *vitium* w tej robocie, to byłoby zakładem i zasadem niewigoru, niekredytu i niesławy i t. d.

najwięcej o podniesienie w niej nauk przyrodzonych i lekarskich, matematyczne pod jego przewodnictwem ożywiają się, ku pomocy do prac astronomicznych gromadzi naokoło siebie towarzyszków swych i uczniów. Nie doszło bez wątpienia do skutku wszystko co on zamyslał, ani czas był po temu, ani środki w jego ręku niemocnego ostatecznie stanowiąc o zamiarach swoich, ale związane go wolą wyższej zwierzchności, to jest Kommissji Edukacji Narodowej, o czem świadczy korespondencja jego z Kanclerzem Chreptowiczem i wielą innemi osobami do magistratury tej należącemi. Takim sposobem rzeczy na pół się tylko robiły i bez pożądanej trwałości. To też szkoła wileńska nie wystawia w tym czasie składu takiego osób, któryby bardzo jeszcze wiele do życzenia nie zostawiał.

Pora najświetniejsza dla szkoły tej zajaśniała dopiero odkąd na początku wieku następującego, łaską Wiekopomnej pamięci Cesarza ALEXANDRA, Akademia Wileńska podniesiona została do stopnia Uniwersytetu, szczególni prerogatywy nadana i uposażona r. 1803 (1820 nast.). Do dawniejszego jej składu zawierającego już niektóre osoby bardzo znakomite, przybyło staraniem rektora Strojnowskiego, kilka nowych sprowadzonych z zagranicy w rozmaitych oddziałach nauk, które ją nową nieznaną dotąd siłą pokrzepiły i sławę podniosły. Odtąd pożytek i wpływ szkoły tej był niezaprzeczony, odtąd liczba jej uczniów coraz a coraz się powiększała, a ci wchodząc do różnych oddziałów służby publicznej sławę jej dzień w dzień bardziej ustalali. Postęp ten i wzrost tak był widoczny, iż kilkanaście lat ledwie upłynęło, a Uniwersytet Wileński, który szkołom wszystkim obszernego wydziału swego (*) nauczycielów dostarczał, wydał nie mało z łona swego ludzi, którzy w nim najlepszem prawem następować po nauczycielach swych obcych byli w stanie, i szkoła ta powoli o swoich siłach bez zagranicznej pomocy ku dalszemu udoskonaleniu postępować śmiało już mogła. Życie jej tak co do liczby uczniów, jak ich postępów, najwidoczniej się objawia, w dziesiątku lat przed rokiem 1825. Z pomiędzy innych zaś oddział nauk lekarskich najzasłużeńszą korpusowi temu zjednał sławę i wziętość w Państwie i

---

(*) Uniwersytet Wileński od nastania swego liczył w Wydziale swoim gubernje następujące: Wileńska, Grodzieńska, Mińska, Witebska, Mohilewska, Wołyńska, Podolska, Kiowska i Obwód Białostocki.

w Europie całej; jemu się należy i dzisiejszy świetny byt szkoły Medycynej Wileńskiej i tyle łask od dziś Panującego NAJJAŚNIEJSZEGO CESARZA JEJEGO MOŚCI na nią zlanych.

Dwie te szkoły starodawne krakowska i wileńska, obie przeżyły czasy swego trwania, obie już należą do historii. Każda z nich rozwinęła swe życie wewnątrz i zewnątrz siebie, które wszakże w obu z nich bardzo jest różne. Skład i porządki pierwszej są całkiem na sposób dawnych Akademij europejskich francuzkich, angielskich (*), wszystkiego stopniami i zasługą dochodzić w niej i dobijać się trzeba; zasługa ta ma na pierwszym celu instrukcją publiczną, i stan nauczycielski pierwsze ma miejsce i znaczenie w tej korporacji, której członki jednakże nie w takim z metropolją swą spojeniu, by jej w każdym czasie, wedle woli i życzenia opuścić nie mogły, jak tego setne były w Akademji krakowskiej przykłady. Cóżkolwiek bądź zaprzeczyć nie można, że to jest korporacja uczona, i jedyna może w Polsce, co stanowi tak nieznaną w niej klasę z powołaniauczonych, a dążenie jej było jedno, stałe, niezmienne, to jest powołanie nauczycielskie i kierowanie oświeceniem całej masy narodu, obowiązek, którego święcie dopełnia akademia krakowska przez kilka bez przestanku wieków, w zgodzie i pokoju między swemi członkami, w ubóstwie ich i niedostatku, bez stałych dochodów (**), podtrzymywana jedynie zapisami i darami prywatnemi, i to najwięcej osób do ciała jej wchodzących, przestając na dawnych prerogatywach swoich, nieraz od władzy duchownej przywłaszczanych, na powadze nareście z nadawania stopni i zewnętrznej pompy (***), bez opieki prawa i pomocy żadnej od rządu krajowego, w potrzebie czuwania ustawnego przez dwa blisko wieki, nad obroną praw swoich, ciągle wątlnych przemocą dumnego i potężnego zakonu. Widok taki ciała uczącego, i bezinteresowności podobnej, jedna wystawia Polska, i zapewne napróżno coś podobnego szukać w dziejach innych ludów (****).

(*) Zob. Sniad. Pis. Roz. Tom I. p. 9.

(**) Dochody Akademji Krakowskiej były oparte po największej części na zakupach solnych i clach. Jak one były zawodne i jak mało na ich percepcie Akademia rachować mogła, zob. u Soltyk. p. 536 w nocie.

(***) Zob. *Stan wewnętrzny Studiū Generalis Universitatis Cracoviensis*, u Soltyko wicza przy str. 516. O przywilejach i prerogatywach tejże szkoły i nastawianiu na nie, zob. tamże p. 517—533.

(****) Warta jest rzecz zbliżyć i porównać słowa dwóch pisarzów o dwa wieki od sie-

Przeciwnie akademja wileńska, od początku swego wciąż nie ma charakteru ciała uczonego, ani przedmiotem jej głównym jest podniesienie instrukcji i rozszerzenie oświecenia krajowego. Akademja, szkoły, są to nazwiska tylko, a uczenie jest rzeczą podrzędną, poddaną widokom głównym, zelantyzmu i stronnictwa, które dopiero jest rzeczą stanu, do której wszystkie inne środki są wymierzone, wyteżone. Tym sposobem stan nauczycielski tu jest zawsze gotowy, żadnych usiłowań i poszukiwań nie wymaga, żadnych kosztów: każdy członek zgromadzenia, jeszcze albo już nieprzydatny do działania w interessach jego ważniejszych, jest nauczycielem, professorem i chleb ten nie jest zgoła uciążliwy, a karność zakonna nastarcza niedostatkowi dobrej woli nawet. Nie dziw zatem, że ta różnica w widokach i celach tych dwóch korpusów, doprowadziła każdy z nich do wypadków wcale różnych i tak niepodobnych do siebie, że wpływ ich tak był na masę dwóch ludów i ich umysłowe ukształcenie w Polsce i Litwie w danym czasie tak odmienny, i w stopniowaniu swoim niejednostajny.

Takie i tym podobne względy mogłyby zaiste otrzymać większe rozwinięcie w pragmatycznej szkół tych historii, jeśli kiedy do niej, jak oczekiwać należy, przyjdzie. Dotąd bowiem wiadomości na widok wydane o akademji krakowskiej do bardzo mała się ograniczają, to jest do zbiorów niejakich praw i przywilejów

---

bie o akademji krakowskiej piszących, Petricego i Sniadeckiego. Pierwszy tak się o akademikach krakowskich wyraża (1000): „Wielu z nich dalekich od wszelkiego popisu i chęci ściągania na się oka ludu, samotność swoje nieradzi opuścić, i innych ubóstwo i brak odzieży przystojnej między ścianami domu utrzymywały. Jedyne zaiste rodzaj ludzi w Polsce, ani o placę i dochody ubiegający się, ani sięgający dalej w widokach swoich. Sama miłość Boga i cnoty, do pełnienia ścisłego obowiązków ich prowadzi.” Sniadecki (Pisma Rozm. I. 67.) tak mówi: „Możnaż pomyśleć co piękniejszego i zbawienniejszego jak dawne Akademii Krakowskiej, już dziś w niepamięci zagrzebane ustanowienia? Kilkadziesiąt osób bez żadnego na nie nakładu, ubiegało się zawsze do stanu nauczycielskiego, trzymało się tej starodawnej szkoły dla stopniów Akademickich: wszyscy wprawieni z młodu na małym przestawać, utrzymywani w pracowitych obowiązkach, i w rozlicznych na widok publiczny wystawianych ćwiczeniach: z czego rodził się nałóg i przywyknienie do pracy, a z pomysłnych prób i doświadczeń zapal do nauki..... Życie skromne i w samej pograżone nauce, obyczaje proste, bogoboyne i czyste, starożytna powaga korpusu, świetność obrzędów akademickich—były to czary ciągnące do niej młodzież, ze wszystkich stanów i prowincy, i iak talizmany ożywiające wszystkie wysiłki siłące się przy ubóstwie pracy i i. d.”

jej służących (1274) (*), do pism niektórych pochwalnych (1275 nast., 1297 nast.), do pracowitej kompilacji Sołtykowicza (1273), w której więcej o osobach jak o stanie dawnym Akademji jest mowa, i do wiadomości o jej składzie dawnym i nowszym w żywocie Kollątaja przez Sniadeckiego. Druga, i tyle co do dziejów swoich poszczycić się nie może i wiadomości o niej, rzeczy niżej w bibliografji wymienione niewiele przechodzą, inne po pismach pojedynczych tam i ówdzie są rozrzucone (**).

Roku 1599 założona była w Zamościu staraniem sławnego w dziejach Jana Zamojskiego Hetmana i Kanclerza W. Kor. szkoła pod nazwiskiem Akademji, która się córką Krakowskiej mianowała. Wczesna śmierć tego wielkiego człowieka nie dała mu dokonać dzieła wedle obszernych widoków jego i wyobrażeń, jakie sam miał o naukach. To pewna, iż wielu uczonych staraniem jeszcze jego do Akademji tej wezwanych zostało (***). Roku 1639 dopiero budowy akademickie wznosić się zaczęły i dokończone były r. 1649 (1963, 1964). Szkoła ta wciąż zostawała pod opieką Akademji Krakowskiej, od niej nauczycielami opatrywana była, prawami się jej osłaniała, niepewna bowiem, czy była sankcja jaka królewska na jej założenie (Por. N. 1961); w różnych też przygodach sprawę jej od swojej nieodłączną miała, jak to było jeszcze w wieku XVIII, kiedy obie opór stawily Jezuitóm Akademią we Lwowie zakładać chcącym (1652 nast.), w czém zapewne dla sąsiedztwa, Akademji Zamojskiej najwięcej było zależało. Wreszcie o stanie szkoły tej mało co jest pewnego. Ślady są tylko, iż w wieku XVII. i następnym stopnie akademickie udzielane w niej były (1965 nast.), i że kolonie swoje miała, jak np. Olycka na Wołyniu (****). Po przejściu tej części Polski pod rząd austriacki, Akademia r. 1784 została zniesiona, a miasto jej Lyceum w Zamościu założone pod kuratorją Ordynatów Zamojskich. W r. 1809, kiedy gmachy lycealne na potrzeby wojska zajęte zostały, szkoła ta została zamknięta. Odtąd już się tam

(*) Zob. notę do N. 2014.

(**) Zob. między innymi Sniadeckiego *Pisma Rozmaite* Tom II, gdzie Zagajenia Posiedzeń Uniwersytetu wileńskiego. Na obchód jubileuszowy tegoż uniwersytetu r. 1828, w lat dwieście pięćdziesiąt od jego założenia, czytał X. Michał Bobrowski wiadomość historyczną o tym zakładzie, ale ta drukiem nie była ogłoszona.

(***) Zob. w Dodatku do Not tego oddziału N. 1964.

(****) Sniad. Pis. Rozm. Tom I. p. 25.

nauki nie wykladały żadne, Zamość na twierdzę zamieniony, a staraniem Ordynata Stanisława Hr. Zamojskiego w inném miejscu, to jest w Szczebrzeszynie szkoła wydziałowa zaprowadzona została (*).

Stolica po Krakowie rządów królestwa, Warszawa, długo nie miała żadnego wyższego zakładu naukowego, a tylko konwikta i szkoły wyżej wspomniane. Roku 1808 ustanowiona została szkoła lekarska. Dopiero roku 1816 wolą Monarszą uniwersytet zaprowadzony został, złożony z pięciu wydziałów, teologicznego, prawa i administracji, lekarskiego, filozoficznego, nauk i sztuk pięknych. Jakoż już w następnym roku, szkoła ta czynną być zaczęła i pomnażała się ciągle, tak co do liczby uczących jak i uczących się. Z wydziałów tych najwięcej uczęszczane były drugi i trzeci. I tak w wydziale prawa i administracji od nastania uniwersytetu do początku roku 1830, otrzymało stopień doktora dwóch, magistra sześćset pięćdziesięciu dziewięciu, w wydziale lekarskim stopień doktora Medycyny i Chirurgji pięciu, magistra dwóchset osmdziesięciu dziewięciu; ogółem tych co stopnie we wszystkich oddziałach otrzymali, doktora trzynastu, magistra tysiąc stu trzynastu, oprócz przybyłych z obcych akademij, którym stopnie uczone zatwierdzono. Liczba uczniów uniwersytetu roku 1824 wynosiła pięćset osmdziesiąt jeden, w 1830 siedmset pięćdziesięciu sześciu (**).

Nastanie towarzystw uczonych bardzo późno w Polsce postrzegać się daje. Pierwszy ślad jakby Akademji nauk okazuje się w Warszawie około połowy przeszłego wieku (2149), poczętej staraniem gorliwego o wzrost nauk, Józefa Jędrzeja Załuskiego Referendarza Koron. Stowarzyszenie to jednak będąc zawiązane między niewielą osobami kochającemi nauki, i przedsięwzięciem całkiem prywatném, nigdy dojrzałości zupełnej nie osiągnęło i krótkiego bardzo jak widać, było trwania. Roku 1756 i 1765 postrzegać się znowu dają usiłowania Załuskiego, do obudzenia czynności jakiej i związku ku upowszechnianiu wiadomości uczonych (1152, 1153), ale te były już w widokach bardziej ograniczonych

(*) Roczn. Instyt. 1824. p. 171 nast.

(**) Roczn. Instyt. r. 1824 i 1830.

i także mało trwałe. Później kilkakroć za panowania Stanisława Augusta układano coś podobnego, z niepomyślniejszym jednak skutkiem (*). Stan kraju i skarbu nie dał później ustalić zamiarów podobnych, jakkolwiek co do ludzi przydatnych ku temu coraz większa otwierała się łatwość. Jako towarzystwa bowiem uczone uważać nie można: Kommissją Edukacji Narodowej i wyznikle z niego Towarzystwo do ksiąg elementarnych, które wyłącznie

(*) Zob. *Essai sur l'Hist. litt. de Pologne par D. à Berlin 1778*, p. 56. nast. Między rękopismami, które się znajdowały w Bibliotece b. Uniwersytetu Wileńskiego, był jeden, folio od półtrzecia arkusza, z napisem: *Plan pour l'établissement d'une Academie des Sciences*, całkiem po francuzku pisany, którego autor niewiadomy, wyjaśniwszy dla Polski potrzebę Akademii podobnej do Berlińskiej i Petersburskiej, radzi wezwać do przewodnictwa jej P. Lamberta z Berlina, aby było w niej najmniej dziesięciu Akademików pensionowanych, z uczonych zagranicznych, tyłuż przybranych towarzyszy z krajowców, którzyby pensji nie pobierali, ale oprócz tytułu akademików, otrzymywali za każde posiedzenie małe nagrody, np. marek jaki (jetton) dukatowy lub dwódukatowy, nadto pewna liczba członków honorowych. Chce dalej, aby Akademicy dzielili się na trzy klasy, Historji naturalnej, Fizyki eksperymentalnej i Matematyki, każda z oddzielnym Dyrektorem, prezydent zaś Akademii miał być wybierany z magnatów Państwa. Tuż na konserwatora gabinetu proponuje niejakiego Heloke (może Helock) profesora korpusu kadetów. Aby osadzić miejsca akademików zagranicznych, radzi udać się do uczonych różnych krajów, jako to, o anatomika do Albinusa w Lejdzie, o botanika do Gleditscha w Berlinie, albo Jussieu w Paryżu, o fizyka do Lamberta, o chemika do Marggrafa w Berlinie, o fizjologa do Hallera albo Albinusa, na astronoma podaje Boscovich'a. Z krajowców na członków zwyczajnych, radzi wybrać do nauk matematycznych Isfleiderera⁽¹⁾, XX. Rostana, Łuskię, na anatomika Zanellego, niejakiego Issore, do chemji Barona de Gartenberg, P. Rhode, do botaniki Dziaduskiego, Knakfussa⁽²⁾. Plan autora projektu cały, na wielkie rzeczy zakrawał, i tak wymienia ku przygotowaniu, nasamprzód, pomieszkania wygodne dla akademików, obserwatorium astronomiczne, salę do doświadczeń fizycznych, narzędzia, ogród botaniczny, teatr anatomiczny, salę dla ciekawości przyrodzonych, laboratorium chemiczne, salę zgromadzeń akademickich, na co wszystko liczy wydatku od 25 do 30, na roczne zaś utrzymanie akademii 10 tysięcy czerw. zł. i t. d. i t. d. Na końcu jest plan podobny, do założenia uniwersytetu w Warszawie i Kollegium medycznego. W ogólności cały projekt wydaje człowieka, mającego znajomość rzeczy i nauk owoczesnych w Europie, Ktoby był autorem trudno się domyślać, z miejsce niektórych wnosićby można, że krajowiec być może, że Żaluski, lub cudzoziemiec zdawna osiadły w Polsce. To tylko pewna, że projekt ten pisany był w Warszawie za Stanisława Augusta, i zapewne na jego dworze, co wskazuje papier do pisania użyty ze znakiem S i koroną. Wreszcie być może, iż to jest już kopia do Wilna przysłana zapewne Jezuitom jeszcze, są bowiem i błędy niektóre przepisywającego.

(1) Zdaje się to być pomyłka, zamiast Pfeleiderera, nauczyciela szkoły Kadetów warszawskich, dla którego był bity z rozkazu króla medal r. 1782, zob. Bentkows. Hist. Liter. Tom I. p. 119 i 174 w przypiskach.

(2) Żadne z tych nazwisk prócz Łuskińki znane nie jest, ani Janocki lub Bentkowski o nich wspominają. O Dziaduskim, botaniku, nawet nasz uczyony weteran tyle pamiętny przeszłości, X. Jundzill, zgola nie wie.

przygotowaniem środków do wychowania publicznego zajęte były. Dopiero za następnego rządu pruskiego, zawiązało się r. 1802 w Warszawie *Towarzystwo Przyjaciół Nauk* (1154 nast.), którego życie naukowe i wpływ na podniesienie języka krajowego w wielu objawiło się zdarzeniach i pismach, a mianowicie w aktach tego towarzystwa pod tytułem: *Roczniki Towarz. Prz. Nauk* (2044). Odbiciem tego towarzystwa były towarzystwa naukowe w Wilnie (1162), których byt był bardzo krótki. Podobne zawiązywały się w późniejszych czasach w różnych miejscach dawnej Polski, a z pomiędzy tych Towarzystwo w Krakowie przy Uniwersytecie, które także bez przerwy czynności swoje w oddzielnym ogłaszało piśmie (2054).

Biblioteki polskie od czasów zaczętego handlu książkowego, po wynalezieniu druku, w różnych miejscach, mianowicie w zgromadzeniach zakonnych zakładane były. Biblioteka akademicka krakowska w różnych czasach, najwięcej z darów osób prywatnych pomnażała się, i w połowie wieku XVII. liczyła około dwudziestu tysięcy tomów, już rękopismów, już ksiąg drukowanych (*). Prywatne biblioteki w wieku XVI coraz stają się liczniejszymi: między innymi, sławnego Jana Łaskiego kupiona r. 1525 od Erazma z Rotterdamu (**); w tymże wieku do Wilna zakupowano książki z rozkazu Zygmunta I. i Zygmunta drugiego, który je zapisał w części do Kollegium Jezuitów, w części do Kościoła S. Anny na zamku. W pierwszej połowie wieku XVII. Biblioteka Akademji Zamojskiej jest na stopniu bardzo poważnym. Odtąd biblioteki polskie, jak wszystko co się do nauk ściaga, wpada w poniżenie, otrętliwość lub dziecinność (***). Liczba w nich niezliczona ksiąg jest pod interdyktem, niektóre wynoszą się za granicę, jak np. biblioteka Radziwiłłowska do Królewca (2146 nast.), ztémwszystkiem r. 1671 biblioteka Krakowska otwarta jest do publicznego użycia staraniem Andrzeja Olszowskiego (1064).

Załuscy około połowy wieku XVIII. najczynniej zbiorami książkowemi się zajmują, sprowadzają je, gromadzą zewsząd, r. 1746

(*) Bandtkie H. B. U. Kr. p. 31 nast.

(**) *Zbiór pogrzeb: wiadom. przez Krasickiego*, pod nazwiskiem: *Erazm*.

(***) Lelew. Bibl. Ks. Dw. p. 96 nast.

już ona otwarta jest do użytku publicznego (1060 nast.), r. zaś 1761 ogromny ten zbiór staje się własnością rzeczypospolitej (*). Odtąd słaby nader jest wzrost bibliotek polskich i Kommissja edukacyjna niewiele dla nich wyjednała. Zawsze jednak kilka jest bibliotek w kraju, w Warszawie, Załuskich, przewieziona do Petersburga r. 1795, i Kollegium Piarskiego; w Krakowie uniwersytecka, do której przybyło cokolwiek ksiąg od czasu oddalenia się Jezuitów; w Wilnie była Jezuicka, powiększona z podobnego źródła, od roku 1805 dopiero zaczynająca się wzbogacać w wiele dzieł, mianowicie nówszych. Po przejściu Gallicyi pod rząd austriacki, wzrosła dopiero we Lwowie biblioteka tamecznego uniwersytetu. Prywatne biblioteki, Radziwiłłów, Sapiechów, Mniszców, upadają w rozmaitych wydarzeniach krajowych, a pierwsza z Nieświza r. 1772 przeniesiona została także do Petersburga; przeciwnie powstają zbiory Króla Stanisława Augusta, Czartoryskich, Luhomirskich, Chreptowicza, Czackiego, Ossolińskiego (1080) i wielu innych. Od r. 1802 bierze początek biblioteka Towarzystwa Przyjaciół Nauk, odtąd znacznymi darami coraz wzrastająca. W Kirzemińcu staraniem Czackiego r. 1804 założona i opatrzona biblioteka zakupieniem ksiąg po Królu Stanisławie Augustcie, urosła wkrótce do zbioru jednego ze znakomitszych. Inne biblioteki szkolne, mianowicie zakonne, także się zapomagają, między innymi połocka, grodzieńska dominikańska, licealna w Warszawie powiększona nadzwyczaj darami, zapisami i kupłą wielu zbiorów od czasu powstania uniwersytetu warszawskiego, biblioteka seminarium djecezałnego w Wilnie i t. d. Od czasów wyjścia na widok dzieła Bentkowskiego, poszukiwane są książki dawne polskie z coraz większym zapalem, a liczba zbiorów prywatnych tak w Polsce jak w Litwie wzrasta od dnia do dnia: pomiędzy nimi znakomitsze są: Tarnowskiego, Chyliczkowskiego, Działyńskiego, Swidzińskiego, Urbanowskiego, Platerów, Kublickich; na Białej Rusi celują zbiory Borchy, Benisławskiego. Między wszystkimi jednak zawsze czoło trzyma Biblioteka Puławska Czartoryskich, której znaczne duplikaty roku 1828 z publicznego targu były sprzedawane (1081).

Pomimo niemalej liczby zbiorów książkowych, nie można

(*) Lel. I. c. p. 113.

jednak znaleźć żadnego, któryby całość jaką porządną, połączoną w jedno wystawiał; każda z nich miała część swoją inne daleko przemagającą, bądź co do liczby, bądź wewnętrznej wartości, a to wedle potrzeb czasu, w którym zakładane były, lub celów pierwszych jej założycieli; tak np. biblioteka wileńska, której jądro stanowiła dawna biblioteka Kollegium Jezuickiego, najbogatsza była w dzieła teologiczne, a najbardziej ascetyczne, i to dawne, dziś prawie bez żadnego użytku; biblioteka Ossolińskiego i Czackiego, celowały dziełami do rzeczy krajowych odnoszącymi się i t. d. Do historii Bibliotek polskich, oprócz pisemek drobnych, mało uczących (1063 nast.) i katalogów niektórych bibliotek (1050, 1075 nast.), najcenniejsze dzieło jest o bibliotece Uniwersytetu Krakowskiego przez *Bandtkiego* (1061), wogóle zaś o bibliotekach polskich, obszerna i interessująca, lubo niezupełnie wyczerpana wiadomość w tylekroć już wspomnianém dziele *Lelewela*, do którego ciekawych odsyłamy.

O Księgarniach polskich niewiele co pewnego wynaleść się daje. Niezawodnie jednak pierwsze księgarnie w Krakowie być musiały: i tak *Jan Haller* miał tu już handel księgarski r. 1494 (*), *Jan z Sącza* był księgarzem w tém mieście roku 1526 (**), *Piotr* ok. r. 1550 (***), w Poznaniu pierwszą zapewne drukarnią założył *Jan Patruus* około r. 1520 (****), późniejsze tamże niejakiemu *Mikolajowi Dyringowi*, *Ulrichowi*, w wieku XVII. *Podwickiego*, *Pisarskiego* (*****). Ztémwszystkiém, *Petrycy* (zob. Notę do N. 1000) wspomina około r. 1628, jednego księgarza na całe królestwo, *Jana Burcharda*. Około połowy wieku XVII. handel księgarski bardzo jest ożywiony w Gdańsku, z kąd *Jerzy Forster* rozsyła książki do Polski i ma swoje księgarnie w Lublinie i Warszawie (*****), później nieco tamże, to jest w Gdańsku, jest księgarnia *Janssona a Waesberge*, którego katalogi są ważne dla bibliografji polskiej (1086). W wieku XVIII, liczba księgarzów w kraju najwięcej cudzoziemców, coraz bardziej się pomnaża, mianowicie

(*) Ban. H. D. K. P. I. 4.

(**) Ban. I. c. II. 105.

(***) Ban. I. c. I. 254.

(****) Łukasz. Obraz Hist. Statyst. mias. Pozn. T. II. p. 44.

(*****) Łukasz. I. c.

(*****) Ban. H. D. K. P. I. 91, 365.

w Poznaniu (*), w Warszawie, Krakowie, gdzie książki w różnych językach są do zbycia, tym bardziej zaś w wieku następnym (1089 nast.). W Wilnie handel księgarski w przedostatnim nawet jeszcze wieku, jest niemal żaden i ogranicza się do sprzedaży ksiąg świeżo wyszłych, w samych drukarniach tamecznych, jako to Akademickiej, Franciszkańskiej, Piarskiej, Bazylińskiej. Dopiero z początkiem tego wieku nastają handle ksiąg tak w języku krajowym, jak i zagranicznych (1114 nast.), a około r. 1815 i dalej handel księgarski jest tam w pełnym swoim biegu, do związków zaś z zagranicą największe tam ułatwienia podaje księgarnia Zawadzkiego.

Sztuka drukarska nie natychmiast po wynalezieniu swoim do Polski wprowadzona została, i dopóki to nastąpiło z początkiem XVI. wieku, drukowano książki do użycia kościelnego, mszały, agendy i t. d., a nawet i później cokolwiek z obstalunku drukarzy Krakowskich, mianowicie Hallera, w różnych miastach zagranicznych, jako to w Moguncji, Norymberdze, Lipsku, Lionie (**). Wspomina wprawdzie Lelewel (***) drukarnią podróżną w Krakowie pod r. 1465, ale na czém tę wiadomość opiera, zgoła nie wyjaśnia. Ze dzieło Jana de Turrecremata w XV. wieku w Krakowie (Cracis) drukowane było, o tém pewności także nie ma (****). Pierwsze książki tam drukowane w tym wieku były słowiańskie u Fiola r. 1491, łacińskich druk zaczyna się tamże u Hochfedera, (Hallera), ok. r. 1503. Za Zygmunta I. były w Krakowie trzy drukarnie, Hallera, Lerna i Unglera, ślad pierwszego druku polskiego tamże widać r. 1522 (*****). Odtąd w Krakowie żywo zajmuje się drukarstwo i wielka moc książek tam wychodzi u Wietora, Szarfenbergerów, Siebenejcherów, Wierzbiety i t. d. W wielu innych miejscach w tym wieku powstają drukarnie, do czego rozróżnienia religijne niemalym są pochopem, wszakże książki najpierwej i najwięcej drukują się tam łacińskie, więcej pod koniec wieku tego i następnym polskie, zgoła drukarstwo jest najwięcej ożywione od r. 1530 do 1650. Odtąd wiele drukarni,

(*) Łukasz. I. c.

(**) Ban. H. D. K. P. T. III.

(***) Dziesięć uplyn. wiek. daw. Polski.

(****) Ban. I. c. T. I. p. 140 nast.

(*****) Ban. I. c. T. I. p. 4 nast.

których byłby tylko i z przypadku, ustaje zupełnie, stale utrzymuje się w Krakowie, Wilnie, Warszawie, Poznaniu, Lwowie. Dalej i w pierwszej połowie wieku XVIII. jest bardzo słabe, pomimo przybyłych nowych przedsięwzięć w kilku miejscach, aż znowu się nie pokrzepi za panowania Króla Stanisława Augusta i w czasach dalszych, w czem wyżej rzeczono miasta zawsze za przykład i przewodnictwo innym posługują (*). Do historii drukarni polskich posługują pisma *Hoffmanna*, *Bandtkiego*, *Bentkowskiego* (1141 nast.), *Lelewela*, wręście wszystkie dzieła bibliograficzne książki w Polsce drukowane opisujące. O samych officynach drukarskich i sztuce, wypadnie na innem jeszcze miejscu napomknąć.

Polska, co do dzieł ogół nauk zajmujących dała siebie innym ludom wyprzedzić; mała też nader liczba była takich, coby nauki encyklopedycznie traktowali: *Jonston* (1986) kształcił się pisał zagranicą, *Chmielowski* piszący w połowie XVIII.

(*) Wymieniamy tu podług dzieła *Bandtkiego: Hist. Druk. Król. Polskiego*, *Lelewela Bibl. Ksiąg Dwoje* i t. p., miasta polskie i cudzoziemskie, w których książki polskie drukowano, porządkiem czasu, początku i trwania drukarstwa, tam, gdzie ono wcześniej było ustalo, z oznaczeniem kiedy w nich jakim językiem nasamprzód książki drukowane były, do czego skazówką są daty książek samych. Będzie to zawsze rachuba przybliżona, ale innej w rzeczy podobnej podać niepodobna.

Miasta Polskie i Ruskie: Kraków, druki słowiańskie r. 1491, łacińskie r. 1503, hebrajskie r. 1530, polskie r. 1533, węgierskie r. 1534; *Wilno*, słow. r. 1525, łac. r. 1576, polskie r. 1593 (1555?); *Pultusk* łac. r. 1533; *Poznań* łac. r. 1539, pol. r. 1579; *Brześć litewski*, polskie r. 1554—1566; *Szamotuły*, polskie r. 1558; *Lublin*, hebrajskie r. 1559, łac. r. 1622, pol. r. 1636; *Luclawice*, łac. r. 1560—74; *Łaszczow*, pol. r. 1561—1610; *Koźminiek*, pol. r. 1561; *Nieświż*, słowiań. r. 1562, pol. r. 1568, łac. r. 1609; *Łowicz*, łac. r. 1566, pol. r. 1760; *Zabłudów*, słow. r. 1568; *Węgrów*, łac. r. 1570; *Lwów*, łac. r. 1570, słow. przed r. 1573, łac. ok. r. 1578, pol. r. 1581; *Grodzisko*, pol. ok. r. 1571, niemieckie r. 1580; *Raków*, pol. r. 1572, łac. r. 1636; *Łosk*, łac. r. 1573, pol. r. 1572—1580; *Warszawa*, pol. r. 1577, 1580, łac. r. 1632; *Knyszyn*, łac. r. 1580; *Ostrog*, słow. r. 1580; *Kowno*, pol. r. 1584; *Plock*, łac. r. 1586, pol. r. 1811; *Lubecz*, łac. r. 1592—1655 (łac. r. 1618, pol. r. 1623); *Zamość*, łac. r. 1593; pol. r. 1617; *Nowy Wereszczyn*, pol. r. 1597; *Kalisz*, pol. r. 1603, łac. r. 1630; *Sejny*, pol. r. 1603; *Stratyń*, słow. r. 1604; *Dermań*, pol. r. 1605; *Halicz*, *Kryłów*, słow. r. 1606; *Paniowec*, łac. r. 1608, pol. r. 1611; *Jewie*, słow. r. 1611, pol. r. 1634; *Dobromil*, łac., pol. r. 1612; *Oszmiana*, pol. r. 1615; *Mohilów*, słow. r. 1616, pol. r. 1783; *Począjów*, słow. r. 1618, pol. r. 1732; *Dąbrowa*, łac. r. 1618; *Kiów*, słow. r. 1619, pol. r. 1635; *Jarosław*, pol. r. 1622, łac. r. 1625; *Wiałkanoc*, pol. ok. r. 1625; *Baranów*, pol. łac. r. 1628—1647; *Łuck*, ruskie r. 1628, pol. ok. r. 1790; *Kutejsk*, słow. r. 1632—1653; *Leszno*, czeskie r. 1631, łac. r. 1634, pol. r. 1638; *Krzemieńce*, słow. r. 1638, pol. r. 1811; *Kościąna* (Kosten), r.

wieku (1987), niedorównał zgola czasóm i sposobowi traktowania nauk u innych ludów: ze czterech tomów jego dzieła bardzo mało co pożywnego da się wydobyć. *Krasickiego Zbiór Wiadomości* (1988), ułożony jest na wzór słownika encyklopedycznego, ale bardzo mu wiele, co do całości jakiejś i wy-czerpania brakuje; dzieło *Włodka* (1991) wiele zawiera myśli trafnych i nowych o naukach, ale szyku w niém żadnego encyklopedycznego nie ma, nie jest do tego dziełem skończonóm, druga część bowiem, w której miał traktować o naukach wsze-gólności, nie została wydana. Inne pisma (1993 nast.), są wszystkie do użycia wieku dziecinnego, i albo tłómaczeniem, albo naśladowaniem dzieł w innych krajach wyszłych. Do najdawniej-szych z tych ostatnich i które na polskiej ziemi początek wzięło, liczyć należy *Komeniusza*, *Świat malowany*, tłómaczony na polskie przez Węgierskiego w wieku XVII, przedrukowany wielokrotnie, dziełko dla nomenklatury polskiej godne uwagi; dziwna, że w po-źniejszych prosto dla użycia młodzieży podejmowanych wyda-

1648; *Dolsk, Targowica*, słow. r. 1649, pol. r. 1792; *Białyniże*, pol. r. 1652; *Sławuta, Sokal*, żydowskie r. 1650—1670; *Riejdany*, litewskie, niemieckie, r. 1653; *Wschowa*, r. 1660, pol. r. 1782, *Stuck*, pol. r. 1674; *Nowogródek Sie-wierski*, pol. r. 1678; *Czernichów*, pol. r. 1680; *Częstochów*, pol. r. 1683, łac. r. 1763; *Szlichtynkowo*, łac. r. 1693; *Supraśl*, pol., łac. r. 1713—1796; *Piotr-ków*, łac. r. 1714, pol. r. 1793; *Sandomierz*, pol. r. 1716, łac. r. 1754; *Pińsk*, łac. r. 1729; *Mokrzyko*, pol. r. 1732; *Przemysł*, pol., łac. r. 1754—1757; *Tarta-ków*, hebrajskie przed r. 1754; *Rawicz*, łac. r. 1759, pol. r. 1808; *Podhorce*, łac. r. 1760; *Połock*, łac., pol. ok. r. 1772; *Stonim*, pol. r. 1772; *Grodno*, pol., żydow. r. 1779; *Tarnów*, łac. r. 1789; *Sambor*, pol. r. 1790; *Machnówka*, r. 1804; *Mińsk*, r. 1812; *Radom*, r. 1811; *Bydgoszcz*, *Kielce*, r. 1814; *Lomża*, *Białystok*, r. 1817; *Berdyczów*, r. 1818; *Minkowce*, r. 1819; *Siedlec*, *Suwalki*, r. 1820; *Puławy*, r. 1828.

Miasta Pruskie i Warmińskie: *Gdańsk*, r. 1491; *Chelmno*, r. 1554; *Elbląg*, r. 1556; *Toruń*, r. 1569; *Brunsborg*, r. 1590; *Oliwa*, r. 1673.

Miasta cudzoziemskie, które drukowały książki polskie: *Biała w Prusiech wscho-dnich*, r. 1536 (Por. wyżej przypisek do str. Lxv. Pisan. Entwurf. etc. p. 122.); *Kró-lewiec*, r. 1551; *Wrocław*, r. 1595; *Praga czeska*, r. 1599; *Augsburg*, r. 1618; *Am-sterdam*, r. 1650; *Antwerpia*, r. 1667; *Brzeg (Brieg)*, r. 1667; *Paryż*, r. 1668; *Oleśnica (Oels)*, r. 1671; *Lewocza (Leutschau)*, r. 1687; *Krosna (Crossen)*, r. 1699; *Lipsk*, r. 1708; *Szeczcin*, r. 1711; *Opawa (Troppau)*, r. 1730; *Nancy*, r. 1761; *Rzym*, r. 1780; *Parma*, r. 1807; *Wiedeń*, r. 1815; *Opol*, r. 1821. Co się tycze miast zagranicznych, w których drukowano dzieła pisarzy polskich po łacinie, tych liczba jest bardzo wielka, od trzech z górą wieków; najdawniejsze są: *Wro-cław*, *Bazyła*, *Dilinga*, *Wenecja*, *Frankfurt nad Odrą* i nad Menem, *Kolonia*, *Nissa*, *Spira*, *Ryga*, *Rzym* i t. d. i t. d. Zob. T. III. dzieła Bandtkiego, gdzie te miasta wyliczone są porządkiem alfabetycznym.

niach (2005, 2006), nie pomyślano nadać mu kształt i sposób zgodny z dzisiejszym stanem nauk: w nich bowiem po dawnemu na obrazkach przyłączonych, słońce obraca się około ziemi, bajki o zimorodkach, smokach skrzydlatych, bazyliškach i t. d. po dawnemu powtarzane.

Pisma periodyczne także dość późno, bo za ledwie około połowy wieku XVIII. zaczęły w Polsce wychodzić, i daleko jest od tego, co już było w owych czasach w sąsiednich Niemczech, że każde prawie miasto wydawało pisma jakie periodyczne, stan społeczności, bądź w religijnym, bądź naukowym względzie wystawiające, w których tyle zachowuje się rzeczy z kądnąd małego znaczenia, ale które później do historii czasów nieocenione dostarczają materiały. Pierwsza, stolica Polski, Warszawa, ztąd poznać się daje, i pierwsi przedsiębiorcy i wydawcy pism periodycznych są cudzoziemcy (2014, 2016). *Monitor* i *Zabawy Przyjemne i Pożyteczne* (2019, 2021) długo się utrzymują i w powszechnym są obiegu, ale naukowymi rzeczami się nie zajmują i po większej części zawierają rzeczy obyczajowe, poezje, tłumaczenia z pism obcych; później nastaje, *Magazyn*, *Biblioteka Warszawska* (2026, 2029) i t. d., pisma mocującego się i postępującego swoim torem coraz ku lepszeniu języka. Wiek XIX. poczyna oryginalne ważniejsze pismo wydawane przez Franciszka Dmochowskiego: *Pamiętnik Warszawski* (2036), który się i w dalszych léciech, pod rozmaitymi redaktorami i nazwiskami ponawia (2037, 2048, 2049, 2091, 2092); od roku 1809 i dalej zawiera ono wiele rzeczy do dziejów i literatury krajowej odnoszących się. Tamże od utworzenia się Towarzystwa Przyjaciół Nauk, wychodzą jego: *Roczniki* (2043), pismo różnej wartości, wedle różnych autorów co tu swe rozprawy pomieszczali; w ogólności pomnik ważny do historii tego towarzystwa i jego działań. Od roku 1818, liczba pism periodycznych w Warszawie wychodzących coraz wzrasta i coraz częstszym ulegają one zmianóm, niektóre nader krótkiego trwania; ważniejsze z nich są: *Cwiczenia Naukowe* (2056), *Gazeta Literacka* (1003), *Feriae Varsavienses* (2057), *Tygodnik* (2061 nast.), *Pamiętnik Naukowy* (2068), *Pszczola Polska* (2070), *Rozrywki dla Dzieci* (2087), *Pamiętnik Umiejętności* (2089), *Biblioteka Polska* (2093), *Dziennik Powszechny* (2106), *Pamiętnik Umiejętności* (2110). Po Warszawie, Wilno nasamprzód lubo bardzo zwolna, pisma pe-

riodyczne u siebie poczyna, gdzie w XVIII. wieku zupełny jeszcze brak ludzi po temu: od r. 1760 wychodzą tam *Wiadomości Literackie* (2017), wydawane od X. Bartłom. Paprockiego Jezuity, pismo mało znaczące i żadnej naukowej wartości; potym nastaje długa przerwa, w której nie w tym rodzaju prócz gazety wydawanej tam nie widać, aż około r. 1804, chwilowo pokazał się tam *Tygodnik*; dopiero w roku następnym, pierwsze pismo tam wychodzące w kształcie naukowym, *Dziennik Wileński* (2038), do wydawania którego łączą się ludzie znakomici, w skład ówczesny uniwersytetu wchodzący i inni, jako to: Jędrzej Sniadecki, X. B. S. Jundzill, G. E. Groddeck, Józef Kossakowski, daje znak obudzonego życia jakiegoś i wpływu europejskiego. Odtąd pismo to z przerwą niejaką wciąż jest wydawane pod redakcją rozmaitych osób, a mianowicie, znanego Kazimierza Kontryma, później aż do roku 1830, pracowitego i gorliwego o zjednanie dla języka polskiego pożytków z nauk, Antoniego Marcinińskiego. Usiłowania są wciąż widoczne tego pisma, rozszerzenie pożytecznych wiadomości w kraju, a od roku 1825 rozdzielone jest w tym celu na kilka serji, w których oprócz literatury, historii i t. d., poświęcone są tomy oddzielne naukom i umiejętnościom, oraz naukom stosowanym. Pismo też to rzeczywiście zawiera niemało artykułów interessujących nauki, niektóre od pierwszych uczonych w kraju udzielanych, jednakże mała liczba współpracujących, potrzeba uciekania się do źródeł obcych, wybór niezawsze trafny rzeczy, nieraz je zimném i przymuszoném czyniło, w wyższym stopniu, niedostatki wspólne i wielu innym pismóm perjodycznym polskim. Tamże r. 1806 staraniem G. E. Grodka wychodzi *Gazeta Literacka* (1002), która długo jednak utrzymać się nie mogła. Od r. 1816, odnawia się *Tygodnik* (2050), zrazu pod redakcją Lelewela i z jego niektórymi traktatami historycznemi, później Szydłowskiego i innych. Inne pisma w owych czasach w Warszawie i Wilnie wydawane wymienia się na swoich właściwych miejscach. W Krakowie nówszego pisma perjodycznego jak około r. 1795 niewiadać, tém jest *Monitor różnych ciekawości* (2031), zawierający prawie same tłómaczenia, ale starannie i dobrą mową polską dokonane; od r. 1814 wychodzą tam w języku łacińskim *Miscellanea* (2047, 2105), pismo zawierające niektóre rozprawy naukowe; najważniejsze jednak pismo i wciąż przez kilkanaście lat tam wy-

chodzące, to jest *Roczniki Towarzystwa Naukowego* przy tamczym uniwersytecie (2054), nastaje tam dopiero r. 1817. Około tegoż czasu wychodzi we Lwowie *Pamiętnik*, prócz niewielu rzeczy oryginalnych, zbieranina po większej części z pism innych i tłómaczeń. W tychże dwu miastach i innych niektórych, jako to: Poznaniu, Płocku, Sandomierzu, wychodzące pisma (2070 nast.), są, rzec można, skutkiem popędu i wrzenia żurnalistów i publicystów Warszawskich, i tak niemal jak tamte niestałe i prędko przemijające; wyłączyć jednak z tej liczby potrzeba: *Mrówkę Poznańską* (2072), *Pamiętnik Gallicyjski* (2074), a mianowicie *Czasopism Naukowy* (2101), które nie są tak dorywcze i byt swój mają trwalszy. Zjawiskiem jest wśród tego zapędu, wydawany od Jezuitów na północy, w gubernji Witebskiej *Miesięcznik Połocki* (2067), jakby oaza na pustyni, i który też jak ona rychło przemiął i bez powrotu.

Jak wszelkie przedsięwzięcia drukarskie w Polsce szły zdawna bardzo opieszale, tak i Zbiory pism rozmaitej treści i pisarzy, tak pospolite w nówszych czasach we Francji i Niemczech, tu bardzo są rzadkie. *Wybór Pisarzy Polskich*, zaczęty przez Mostowskiego, we dwódziesięciu kilku tomach (2111), jest jedyne prawie w wieku tym przedsięwzięcie, i to niedokończone, zalecający się wprawdzie pięknnością druku i wydania, ale dla ceny wysokiej dla ogółu czytających daleko mniej przystępny jak stereotypy i tym podobne wydania zbiorowe w innych krajach.

Polygrafów właściwych polskich mała jest liczba: najdawniejszy jest *Starowolski*, prawdziwy polyhistor, nie ma bowiem prawie rzeczy, o którejby pisma nie zostawił; drugi *Tytkowski*, tém jest prawie dla Polski, czém Gaspar Schott dla Niemiec. Traktaty szczególne obu, nie w zbiorach całych, ale oddzielnie były wydawane. Więcej się znajduje takich, którzy w mieszanych rzeczach pisali, takim jest *Fredro*, *Pastorius*, *Młodzianowski*, *Żeglicki*, *Radliński*, *Jaworski*, *Ledóchowski* i t. d. (2118 nast., 2128 nast., 2130 nast.). Do pierwszych można jeszcze liczyć z dawniejszych Pawła *Potockiego* (2129), z nówszych Jana *Sniadeckiego* i Stanisława *Potockiego* (2133, 2136). Ci dwaj ostatni na uwagę zasługują dla rzeczy, które w zbiorach tych swoich pomieścili, a *Sniadecki*, wyższy talentem i wykładem, zajął tém dziełem ważne miejsce między niewielą dobrymi prozaikami polskimi, których pisma są, rzec można, księga-

mi prawodawczemi ukształconej i już należycie wyrobionej dla wszech nauk mowy.

Tyle o naukach w połączeniu z sobą i ich uprawie w dawnej Polsce z pomników piśmiennych i uwagi przeszłości. Rzut ten oka jest bez wątpienia z niejednego względu daleki od swej istoty, ku wyjaśnieniu której i usposobienia i widzenie i przenikliwość piszącego, żadne zbyteczne być nie mogą, a źródła, potrzebne najliczniejsze pod ręką. Co bądź to bądź, z tego co się powiedziało, widać po wszystkich stronach w Polsce, zdawna obudzoną czynność narodu, ku przyswajaniu sobie i rozprzestrzenianiu wiadomości massie ludu ukształconego potrzebnych, wczesne przedsiębranie środków ku temu wiodących, gotowość i zapał wielu osób szczególnych w niesieniu im pomocy. Skutek tych usiłowań jest, złagodzenie obyczajów, oderwanie od życia albo nieczynnego, albo rozbujającego, rozniecenie życia jakiegoś umysłowego, ukształcenie wczesne lepszej części społeczności, i zbliżenie jej do stanu towarzystw zachodniej cywilizowańszej Europy, nareście przygotowanie klasy naukami trudniejszą w narodzie, zarodku przyszłych jego na drodze nauk postępów i nadziei przyszłej plenności i urodzaju. Zorza ta lubo niedługo trwała, zostawiła przecie odbicia swoje w wiekach następnych i te przechodziły z pokolenia na pokolenie; potrzeba nauki jakkolwiek na drogach zmylonych i błędnych, czuć się daje bez przerwy licznej klasie szlacheckiej w Polsce, i nie ma pory tak zamierzchłej i ciemnej, w którejby nie było choć cząstkowych w ową klasie usiłowań do nabycia ogólnych przynajmniej wiadomości, i takich, które do codziennego w życiu towarzyskiem popisu konieczne i niezbędne były, a których niedostatek wedle ustalonych mniemań, nawet dostojności stanu ujme przynosił. Wreście, że początki te rozwinięcia nie otrzymały pożądanego, tego zgoła nie w massie ludu i jego usposobieniach, ale w zbiegu wielu przyczyn, które tu nie jest miejsce wyklądać, upatrywać należy.

Rzuciwszy zatym już, nasamprzód wzgląd na nauki starożytne i uprawę ich w Polsce, teraz zaś zbiorowo na wpływ nowożytnej ich w Europie kultury na tenże kraj i jej skutki, do uwagi szczególnych nauk i ich znaczenia zamiarem jest przystąpić.

**OBJAŚNIENIE SKRÓCEN UŻYTYCH W NINIEJSZYM I
DALSZYCH SPOSZYTACH, PORZĄDKIEM ALFABETU.**

- Anecd. Jablon. — Anecdota Jablonoviana.
b. m. — bez miejsca druku.
b. m. i r. — bez miejsca i roku druku.
Bandt. H. D. K. P. — Bandtkie, *Historia Drukarni Królestwa Polskiego*.
B. albo Bent. — Bentkowski, *Historia Literatury Polskiej*.
Bentk. Noty MS. — Bentkowskiego Noty Manuscrip.
B. Horod. albo Bibl. Horod. — Biblioteka Horodecka P. Urbanowskiego,
z której przysyłane były wiadomości do Bibliografji.
Bibl. Ossol. — Puł. — Biblioteka Ossolińskiego w Wiedniu — Puławska,
z których wypisy czynił Ludw. Sobolewski.
Bibliot. Pol. — Biblioteka Polska, *Pamiętnik poświęcony umiejętnościom,
w Warszawie*.
Bielski Vita et scr. — Bielski, *Vita et scripta quorundam e congrega-
tione Cleri Regul. Scholarum Piarum*.
Catal. Bibl. Bunav. albo Bibl. Bunav. — Catalogus Bibliothecae Bunavia-
nae Franckii.
Catal. Jansonii. — Catalogus *Variorum in quavis facultate librorum
Officinae Aegidii Janssonii a Waesberge. Gedani*.
Catal. de la Bibl. du Roy. — Catalogue des livres imprimés de la Biblio-
theque du Roy. Paris 1752.
Catal. Vars. S. P. albo Cat. B. C. V. S. P. — Catalogus *Librorum Bi-
bliothecae Collegii Regii Varsaviensis Scholarum Piarum*.
Chł. — Chłędowski, *Spis dzieł polskich i t. d. we Lwowie 1818*.
Dzien. Wileń. — Dziennik Wileński.
Elenchus Segeri. — Elenchus *Librorum Bibliothecam Georgii Segeri
constituentium. Gedani 1679*.
Enslin Bibl. Auct. Class. — Enslin, *Bibliotheca Auctorum Classicorum.
et Graecorum et Latinorum, Stuttgart 1831*.
Fabricius Bibl. Lat. Ern. — Fabricius, *Bibliotheca Latina rectius digesta
et aucta diligentia Jo. Aug. Ernesti*.
Fabricius ed. cur. Harles. — Fabricius, *Bibliotheca Graeca. Editio
quarta curante G. C. Harles*.
Gaz. War. — Gazeta Warszawska.
Gaz. War. i Ob. — Gazeta Warszawska i Obca.
Harles Intr. — Harles *Introductio in Historiam Litteraturae Graecae*.
Jan. Exc. — Janocki *Excerptum Polonicae Litteraturae*.
Jan. Fr. albo Jan. Sarm. Litt. Fr. — Janocki, *Sarmaticae Litteraturae
nostri temporis Fragmenta*.
Jan. Lex. — Janocki *Lexicon derer itztlebunden Gelehrten Polen*.

- Jan. Nachr. — Janocki *Nachricht von denen in der Hochgr. Zalusk. Bibliothek sich befindenden raren polnischen Büchern.*
- Jan. Pol. — Janocki *Polonia Litterata nostri temporis.*
- Jan. Spec. Catal. MS. — Janocki, *Specimen Catalogi Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Zaluscianae.*
- Jank. — Jankowski, *Krótki Rys Logiki.*
- Jan. albo Janoc. — Janociana.
- Ju. — Juszyński, *Dykeyonarz Poetów Polskich.*
- Katal. B. Ū. W. — Katalog Biblioteki Uniwersytetu Wileń. *Rękopis.*
- Kat. Bie. — *Nowy Katalog Ksiąg Polskich w Magazynie J. F. Bietscha w Wilnie.*
- Kat. Gr. — Katalog Grölla.
- Kat. Pilch. — Katalog *Ksiąg darowanych do Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego przez Dawida Pilchowskiego. Rękop.*
- Klu. — Kluczycki, *Pamiętki Polskie w Wiedniu.*
- l. c. — loco citato.
- L. S. — Ludwika Sobolewskiego, *Rękopis.*
- Lel. — Lelewel, *Bibliograficznych Ksiąg dwoie.*
- Łuk. — Łukaszewicz, *Rys dziejów Piśmiennictwa Polskiego.*
- Mecherz. — Mecherzyński, *Historja Języka łacińskiego.*
- Minas. Zbior mn. Poezyi. — Minasowicz, *Zbior mniejszy Poezyi Polskich.*
- Mizler Acta. — Mizler, *Acta Litteraria Regni Poloniae.*
- Ossol. — Ossoliński, *Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów Literatury Polskiej.*
- Panz. albo Panzer. — Panzer, *Annales Typographici.*
- Por. — Porównać.
- Raczyń. — Raczyński, *Biblioteka Klassyków Łacińskich, Tom I.*
- Siarcz. — Siarczyński, *Obraz wieku Panowania Zygmunta III.*
- Siel. Pol. ed. Lips. — Sielanki Polskie edycja Lipska.
- Sienk. Dod. do Bent. — Sienkiewicz *Dodatki do Bentkowskiego, Rękopis.*
- Sienk. Kat. Dupl. Puł. — Sienkiewicz *Katalog Duplikat Puławskich.*
- Skor. Swidz. albo Swidziń. Skor. — Skorowidz *Chronologiczny dzieł polskich i t. d. znajdujących się w Bibliotece K. Swidzińskiego, Rękopis.*
- Solt. — Soltykowiec, *O stanie Akademji Krakowskiej.*
- Sopikow. — Sopikow, *Опытъ Россійскоѹ Библиографіи.*
- str. — stron.
- str. liczbow. — nieliczb. — stron liczbowanych — nieliczbowanych.
- Tr. — *Zbiór Poetów Polskich na czele Dykeyonarza Trotza, Tomu I.*
- Tyg. Wil. — Tygodnik Wileński.
- Wiz. — Wizerunki i *Roztrząsania naukowe w Wilnie.*
- Zal. — Zaluski, *Bibliotheca Poetarum Polonorum.*
- Zob. — Zobaczyć.
- Uwaga. W przytoczeniach, liczba pierwsza pospolicie rzymska, znaczy Tom, albo Część, druga arabska, stronicę.*

Str. XI. wiersz ostatni. Wiele jest innych któreby... zasługiwali. *Poprawić:*
Wielu jest innych którzyby... zasługiwali.

Str. 66, kolumna b, wiersz ostatni. Po wyrazie ex, dodać: *officina Halleriana*) 1504.
Harles.

LITERATURA

I FILOLOGJA STAROŻYTNA.

(BIBLIOGRAFJA.)

A) Wstępne wiadomości. Historja literatury. Krytyka filologiczna.

1. ERASMI ROTERODAMI, *De ratione studij ac legendi interpretandique auctores libellus aurens.* (Na tytule: *Rudolfus Agricola Junior* 12 wierszy łaciń.) Na końcu: *Excusum Graccouiae per Hieronymum Vietorem feria secunda post Barbarae. Anno domini Millesimo quingentesimo decimonono. Telos. 4. 12* kart nieliczb. Druk łaciński. (L. S.)

2. Valentini Eckii Lendani Rheti, de Ratione legendi auctores Libellus, impressus Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. A. D. Millesimo quingentesimo vigesimo tertio VII. Kal. Junii. 8. *Zob. Noty.*

Dolączony list Eckiusa do Emmanuela Reuber'a, ucznia jego, datowany z Krakowa, ex aedibus Minoris Collegii Acad. V. Idus Mart. An. 1523. (Janoc. 1. 69).

3. Ueber die Vergleichung der alten besonders griechischen mit der deutschen und neuern schönern Literatur. von Gottfried Ernst Gronbeck, der Philos. Doctor, Lehrer der griechischen und römischen Lite-

ratur bey Sr. Durchlaucht dem jüngsten Prinzen Czartoryski, der Kön. Soc. d. Wiss. zu Göttingen Assessor. Berlin 1788. 8. 71 str.

4. Godofredi Ernesti Grodeck, Adeundi muneris Professorii literarum Graecarum in Academia CAESAREA Vilmensi x. Cal. Februarii A. MDCCCV. ergo habita allocutio. Vilnae typis J. Zawadzki. MDCCCV. 8. 18 str.

5. De studiis graecarum et romanarum literarum in scholis acrius et rectius exercendis Dissertatio, qua ad solemne examen in Gymn. Reg. Posnan. diebus 26, 27, 28, 29. Julii instituendum omnes literarum cultores invitat Joannes Samuel KAUFUSS, Phil. Doct. etc. Posnaniae typis Deckeri. 1819. 4. 22 str. i *Dodatku do Program. szkoln. 2 kar.*

* * *

6. Petrus JAENICHIVS. Oratio de imminente latinitati morte. Thorunii 1710. 4. *Zob. Noty.*

(Sienk. Dod. do Bentk.)

7. a) *Wiekі uczone starożytnych Greków i t. d. jak niżej.* w Krakowie 1790. 8. (B.)

b) *Wiekі uczone starożytnych Greków i Rzymian, w celniczych zabytkach ich pism w całości lub ulamkach potomnym wiekom dochowanych, tudzież w sławie zatraczonych, uważane przez Jacka Przybylskiego bywszego Konsyl. Nadw. ś. p. STANISŁAWA AUGUSTA, i t. d. w Krakowie 1809. 8. 256 str.*

Na końcu wyrażono, że autor pisał tę dySSERTACYĄ r. 1787.

8. a) *Historiae Graecorum Litterariae Elementa in usum lectionum conscripsit Godof. Ern. GRODDECK. Vilnae, sumtibus Jos. Zawadzki. 1811. 8. 528 str.*

b) *Initia Historiae Graecorum Litterariae. Secundum edidit Godofr. Ernestus GRODDECK. Pars Prior—Posterior. Vilnae, sumtibus Josephi Zawadzki. MDCCCXXI-XXIII. 8. VIII. 226 i VIII. 278 str.*

9. *Praelectiones in Universitate Litterarum CAESAREA VILNENSI A. MDCCCXVII - XVIII. — Praefatus est Godofredus Ernestus GRODDECK, de nuperis inventis Mediolanensibus. Vilnae. typis Jos. Zawadzki. fol.*

* * *

10. *Thomas BANGIUS. Exercitationes philologico-philosophicae. Cracoviae 1691. 4. Zob. Noty.*

(Sienk. Dod. do B.)

11. *Antiquarische Versuche von Godofred Ernest GRODDECK d. Ph. D. Aufseher der Fürstlich - Czartoryskischen Büchersammlung etc. Erste Sammlung. Lemberg, gedruckt bei Joseph Piller. 1800. 8. 300 str.*

Nadto Dedyk. do Xcia Ad. Czartoryskiego Feldmarszałka Austr. etc. Przedmowy VIII str. registr i errata. — Biblioteka CESARSKIEJ Akademii Medyko Chirurg. Wileńskiej, posiada exemplarz z dopiskami i poprawami własnoręcznemi autora.

12. *Praelectiones in Universitate Litterarum CAESAREA VILNENSI A. MDCCCXXII - XXIII. — Praemittitur G. E. GRODDECKII Epicrisis quaestionis de fine Tragoediae graecae veteris ethico et politico. Vilnae excudit Jos. Zawadzki. fol.*

13. *Praelectiones in Universitate Litterarum CAESAREA VILNENSI A. MDCCCXXIII - XXIV. — Praemittuntur G. E. GRODDECKII Additamenta ad disputationem suam de Argonauticorum Apollonii Rhodii fontibus. Vilnae excudit J. Zawadzki. fol.*

Rozprawa sama o której wzmianka na tytule, znajduje się w *Biblioth. der Alt. Litt. u. Kunst, Göttingen 1787. 2 Band. p. 61—113.*

14. *O Postępie Badań Filologicznych we względzie pism Platona. Rzecz krytyczna ułożona z powodu wydanego w języku rossyjskim tłumaczenia Rozmów o Prawach Platonowi przyznawanych, przez Józefa JEŻOWSKIEGO. Moskwa w Druk. Uniwersyt. 1829. 8. XII. i 38 str.*

B) Literatura Grecka, Komentarze, Tłómaczenia.

I. Poezja.

15. *HOMERI Odysseae Rhapsodiae Sex, quibus Ulyssis errorum narratio absolvitur. In usum tironum cum notis et indice grammaticam in primis vocum analysis atque explica-*

tionem exhibentibus. Edidit Josephus JEŻOWSKI. Mosquae typis Universit. 1828 8. x. i 207 str.

Przypis. Cienióm God. Ern. Groddeck, nauczyciela wydawcy, datowana w Moskwie.

16. HOMERA Iliady Księga Pierwsza. *Mór i Gniew*. Według Greckiego Oryginału. Przekładania Jacka *Przybylskiego*. w Krakowie 1790. 8° 2 ark.

17. a) Iliada HOMERA przekład. Franciszka *Dmochowskiego*. Tom I. w Warsz. u Piarów 1791. 8. (L. S.)

b) Iliada HOMERA przekładania Franciszka *Dmochowskiego*. Tom I. II. III. w Warsz. MDCCC-MDCCCI. 8. 331. 352. 270 i *regestru alfab.* LVI str.

Oprócz tego na przodzie tomu I. ark. 1¹/₂, gdzie lista subskryptorów, dedykacja tłumacza do Józefa Kalasantego Olizara i Przedmowa.

c) Dzieła HOMERA. Tom I. II. III. przez Franciszka *Dmochowskiego*. Iliada, tamże w druk. XX. Piarów 8. 1804--805. 384. 384. 367 str.

18. PAMIĄTKA DZIEJÓW BOHATYRSKICH z Wieków Grayskotroskiego w śpiewach HOMERA i KWINTA według pierwotworów greckich Sławianom dochowana Tom I—VII.

Zawiera się tu:

1) ILIJADA HOMEROWSKA ku czci Achila Pelejowicza z Ftyi w śpiewach dwudziestu czterech. Przekładania Jacka *Idziego Przybylskiego* i t. d. Pierwsza połowa Ilijady Achil w Gniewie, wierszy Pols. w treści 120. w textcie 9538. Tom I. w Drukar. Grebłowskięy. Druga połowa Ilijady Achil w Chwale, — T. II. w tr. 120. w textcie 10,672. — T. II. w Krakowie w Drukar. Akademic. R. 1814. Nakładem Przetłóczyciela-Wydawcy. — 8. LXXX. 405, 447 str. oprócz omyłek drukar.

Dedykacya do Najjaśniejszego CESARZA ALEXANDRA I.

2) Dopelnienia Ilijady KWINTOWSKIEY ku czci bohaterów rozburzycielów Ilijonu w śpiewach czternastu, przekładania J. J. *Przybylskiego* i t. d. Wszystkie śpiewy dopelnień. Troja w zgonie. Wierszy grek. w treści 140, w textcie 11,334. T. III. tam. R. 1815. 8. 469 str. oprócz Powinszowania Krakowowi i *regestru*.

3) ODYSSEIA HOMEROWSKA ku czci Ulisa Laertowicza z Itaki w śpiewach dwudziestu czterech. Przekł. J. J. *Przybylskiego*. Pierwsza połowa Odyssei, Ulis w drodze, Wier. Pols. w tr. 120. w tex. 7,726. T. IV. — Druga połowa Odyssei, Ulis w domu, Wier. Pols. w tr. 120. w tex. 7422. T. V. tam. 1815. 8. 334. 321. str.

4) Klucz Staroświatniczy do Sześciudziesiąt dwu Śpiewów HOMERA i KWINTA w rubrykach całego abecadła. Wyjaśnienia J. J. *Przybylskiego* i t. d. Pierwsza część Klucza A-J. HOMER w Ubostwinach. Artykułów 1589 z mieyscorysem Ilijonu. T. VI. — Druga część Klucza J-Z. Homer, Kwint w Polsce. Artykułów 1563 z kartą Grai i Frygii T. VII. tam. 1816. 8. xv. 471. 583. str.

Na czelo każdego tomu rycina, na końcu znowu, po kilka wierszy z klasyków łacińskich i greckich, do *Mysłicielów*, do *Cenzorów* i t. d. tudzież po dwa wiersze polskie do *Roztrępanca*, do *Zoila* i t. d.

19. Iliada HOMERA tłumaczona przez *Staszica*. Tom I. II. 4. b. m. i r. T. I. XII. *Przemowy* i 262. str. T. II. 272 i 11 str. a w tych: Poema Woltera o zapadnieniu Lisbony tłumaczona przez *Staszica*; *erraty* 4 karty.

20. HOMERU Batrachomyomachia Joanne *Capione* Photensi metaphraste, per Joachimum *Vadianum* edita. Cracoviae per Vietorem 1522. 4. (L. S.)

21. Żabomysza Woyna w Krakowie 1588. 4.

Tłumaczenie Pawła *Zaborowskiego*. Znajdowało się w Bibliot. Puław. i Städtickiego. (B.—Chł.)

22. HOMERA Batrachomyomachia czyli Bitwa Żab z Myszami wierszem oyczystym wyłożona przez Jacka *Przybylskiego* Bibliotekarza i Starożytności Profesora. Na końcu: Ciśnięto w Krakowie w Druk. Szkoły Głó. Kor. R. P. MDCCCLXXXIX. 8. 1. ark. *Text grecki obok*.

+

23. De Hymnorum Homericorum Reliquiis. Commentatio quam Amplissimi Philosophorum Ordinis auctoritate ad consequendos summos in philosophia honores in A. D. XIX. April. MDCCLXXXVI. publice defendet Gottfr. Ernestus Groddeck. Gottingae typis Jo. Chist. Dieterich. 8. 92 str.

Dedykacya autora do Michała Groddeck Burmistrza Gdańskiego.

24. *La Morte di Achille ed i giuochi funebri al suo sepolcro: Canti terzo e quarto del poema di Quinto Calabro tradotti dal testo greco in ottava rima dall' Abate Paolo Tarrenghi Romano—Allusivi alla morte di Lord Orazio Nelson.—In Vilna presso G. Zawadzki 1806.* 8. 84 str.

25. *I Quattordici Canti del Poema di Quinto Calabro o sia del supplemento alla Iliade tradotti dal testo greco — dall'abate Paolo Tarrenghi Romano. Vol. I. II. presso G. Zawadzki.* 8. 376 i 276 str.

Przypis. wierszem Tomu I. Janowi Resta zarządcy feudów Filipa Colonna w Abruzzo, Tomu II. Hrabini Teressie Jundzil, ur. Buczyński.

26. Antiquissimi grecorum poetarum HESIODI Georgicorum liber per Nicolaum de Valle e greco in latinum conuersus. *Pod tytułem te słowa:*

Monocolon Hexastichon Thome Bederman ad Lectorem de libri insolentia.

*Antiquas si te forsan cognoscere musas
Ascreeque iuvat: quarum nunc fama sepulta
Sub tellure latet vel mundi mole vagatur
Aspectu: sortita locos: rarissima nostro
Perlege quod pridem studio Casparis arte
Pressum opus Hesiodi suscepit Croca poete*

*Niżej: Impressum Cracoviae
Na końcu: Liber Georgicorum Hesiodi a Nicolao de Valle translatus finit. Impressus Craconie per Casparem Hochfeder. Anno domini 1505. In vigilia visitationis Marie.* 4. 6 ark. *Zob. Noty.*

(Jan. Nachr. IV. 121.)

27. Antiquissimi grecorum poetarum HESIODI Georgicorum liber etc. *jak wyżej, z temi słowami na końcu: Apud Inelytam Poloniae Cracoviam In Aedibus Joannis Haller Mense Julio M.D. XXI.*

(Jan. 1. c.)

28. HESIODI Gaorgicorum liber, per Nicolaum de Valle conuersus e Graeco in latinum. Magister Gregorius Laticephalus de Konitz Lectori. 12. wier. lac. (*Tytuł ozdobami drukarskiemi otoczony.*) *Na końcu: Excussum Cracoviae, per Mathiam Scharffenbergium: Impensis vero Marci Scharffenbergk bibliopole ibidem. Anno 1530. 30 die Mensis Julii.* 4. 20 kart *nieliczb. Druk piękny łaciński (L. S.)*

29. HEZYODA Askreyczyka, *Dzieła wszystkie dochowane, to jest I. Teogonia. II. Tarcza Herkulesa. III. Roboty i Dnie z greck. przekł. Jacka Przybylskiego: w Krakowie 1790. w Druk. Anton. Grebla 8. 122 str.*

Dedykacya tłómacza wierszem do Krzysztofa Idatte S. T. Dokt. Kanonika Katedr. Krakow. i t. d. i na końcu spis poezyj Hezyody zagubionych.

30. Wybranych Zdań TEOGNIDESA Megareńczyka Księga. Wilno 1592. 4. w Drukarni Daniela Leczyckiego. *Bardzo rzadkie.* (Łuk. — Ju.)

Przypisanie tłómacza, Stanisława Kolkowskiego, Radziwiłłowi, Kardynałowi i Biskup. Krakow.

31. PHO CYLIDIS Philosophi Poema elegantissimum Praecepta Vitae de gendae continens, Graece, cum interpretatione latina Martini Cromeri. Martini Cromeri aliquot epigrammata ad finem adiuncta. Cracoviae per Hier. Viet. Anno M.D. XXXVI. 4. 3½ ark. *Druk czysty i piękny. Zob. Noty.*

(Jan. Nachr. V. 200 nast.)

32. ANAKREON Poeta Grecki.

*Nec si quid olim lusit Anacreon
Delevit aetas.* HOBAT.

w Warszawie 1774. Nakład. Mich. Gröla 4. 82 str. i errata.

Tłumaczenie Adama Naruszewicza; w przemowie powiada, że umiając cokolwiek łaciny, a przy dykejonarzu i Grecyzny, poważyl się te piosneczki greckiego Liryka przełożyć. Jest tutaj Pieśni LVIII. z tych tłumaczenia Naruszewicza 53, a 5 Jana Kochanowskiego i nadto trzy Pieśni tłumaczenia tegoż, te same, które i Naruszewicz przełożył.

♦ ♦

33. PINDARI Viri Doctissimi, Bellum Troianum, ex Homeri longo opere decerptum et castigatissime impressum. Na końcu: Impressum Viennae Austriae, per Hieronymum Vietorem et Joannem Singrenium Sexto Nonas Julii Anno MCCCCXIII. 4. 20 kart *nie liczb.* Druk łacinski.

Na karcie tytułowój, herby Cesarzkie, a na ostatniej karcie znak Oficyny Wictora z herbami polskimi, tak jak w Lelewela Bibliogr. Ks. Dw. T. I. Tab. VII. do §. 27. p. 91. Bydź może, że dla Krakowa już wtenczas drukował Wictor, a przynajmniej, że to była spekulacja dla łatwiejszego rozchodzenia się książek u niego drukowanych po Polsce. (L. S.)

34. Niektóre celniejsze Ody PINDARA z potrzebniemi do ich zrozumienia objaśnieniami, textem greckim i tłumaczeniem prozaicznem. Przekładu Jana Wiernikowskiego. Wilno. Józef Zawadzki własnym nakładem 1824. 32. 176 str.

♦ ♦

35. Aurea Carmina PYTHAGORAE et quaedam alia fragmenta ex quibusdam Graecis autoribus Graece; Eadem latina Martino Cromero interprete. Ejusdem Martini Cromeri elegia de adversa valetudine Serenissimi principis et dni, Domini SIGISMUNDI senioris Regis Poloniae etc. in Lituania. Anno Domini M.D. XXXIII. Na końcu: Impressum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. Anno D. Millesimo quingentesimo trigesimo sexto. 4. 14 kart *nie liczb.* (L. S.) *Zob. Noty.*

36. HIEROCLIS Philosophi Stoici in aurea Pythagore precepta. (Pod temi wyrazami ozdóbka drukarska

podłużna, w środku której Orzeł polski literą S obięty). Carmen Petri Risinij ad polonam iuuentutem, de Pythagoricis Carminibus.

Aurea sunt vere que cernis docta iuventus Carmina, perdoctis sepe legenda viris Celestem vitam pandunt, ad sidera ducunt Vivere discite bene cetera mortis serunt.

(Znowu ozdóbka, w środku której herb Krakowa)

Idem

Est sortita locum virtus formosa deorum Vivere discite bene cetera morti erunt.

Na końcu: Impressum Cracoviae per Florianum Vnglerium 1524. 4. 58 kart *nie liczb.* *Zob. Noty.*

♦ ♦

37. a) Ezor, to iest opisanie żywota tego to mędrca obyczajnego, przydane są ktemu przypowieści iego z przykładami osobliwemi niektórych filozofow dawnych. w Krakowie w Druk. Szarffenberga r. 1585. (Ju. II. 417.)

b) Ezor it. d. jak wyżej, b. m. ir. (Ju. I. c.)

c) *Toż, pod tytułem: Zwierciadło Żywey Prawdy.* w Warszawie u K. F. Szreibera. 1686. 8. 290 str. (B.)

d) *Toż, pod tyt.: Fabuły Ezopowe.* w Krakowie 1703. 8. 130 str. (B.)

e) *Toż, tam.* 1740. 8. 244 str. (B.) *Zob. Noty. Kraków 1754. 8° 14. 294.*

38. Baiki Aezopowe wierszem wolnym dedycowane Krolewiczowi Jego Mości Polskiemu, Cur-Princowi Electoratu Saxońskiego. Drukowane w Krosnie nad Odra (sic) w Drukarni Christiana Müllera Roku 1699. 4. 55 kart i ark. na przedzie. *Zob. Noty.*

W dedykacji podpisany: Krzysztof Niemirycz z Czarniechowa. Nigdzie tu niema żadnej interpunkcyi, wszędzie a, e, l, zamiast a, e, l. (L. S.)

39. Zbiór Bajek Ezopowych, słów, rozmów, przysłowia i wyroków, powitania, listów, geografii i dziejów krótkich, dla pożytku szkół. w Wilnie w Drukarni Akademickiej S. J. roku 1761: Recueil des fables d'Esopé, etc. 8.

Tytuł tylko sam książki widziany.

40. a) Ezop w wesołym humorze, z francuzkiego tłómaczony. w Warszawie 1716. (Harles Supplem. ad Introd. Hist. Lin. Gr. T. II. p. 297.)

b) Esope en belle humeur, etc. Ezop w wesołym humorze albo wybrane jego Bayki z naukami moralnemi, tudzież naysiękniejsze bajeczki Fedra, Pilpego y P. de la Motte, z przydatkiem powinności poczciwego człowieka, albo maxym politycznych y moralaych, wybranych z naysielniejszych naszego wieku pisarzów. Po francuzku y po polsku, przełożone przaz X. L. Sokolowskiego. Sch. Piar. w Warsz. u Grölla (Lipsk). 1769. 8. 2 tomy. (Raczyn. CLIII. — Kat. Gr. r. 1769.)

c) *Toż, tam.* 1774. 8.

(Raczyn. I. c.)

d) *Toż,* z kopersztychem. 1802. 8. we trzech językach.

(Catal. Var. S. P. 1822.)

41. Bayki EZOPA wybrane, wierszem francuzkim przez *de la Fontaine* ułożone, a przez Woyciecha *Jakubowskiego* kawalera orderu S. Ludwika, G. Brygad. Woysk Franc. polskim językiem z przydatkami wydane. w Warszawie u XX. Piarów 1774. 8. 277 str. *Przypis.* STANISŁAWOWI *Królowi.* (L. S.)

42. a) EZOPA Bayki wyborne z naukami moralnemi i wierszykami, tudzież naysiękniejsze bajeczki Fedra i Filelfa po francuzku, po polsku y po niemiecku, przełożone przez X. L. *Sokolowskiego* S. P. *Fables d'Esope Phrygien avec celles de Phèdre* etc. w Warsz. u Grölla 1779. 8. 556 str. (Kat. Gr. — B.)

b) *Toż tamże,* 1793. 8. (Kat. Gr.)

43. Fabuły EZOPA każda w 4 wierszach dla użytku dzieci z francuzkiego przetłómaczone przez F. H. P. K. M. Warszawa 1787. 8.

(Cat. Var. S. P. a. 1822.)

44. Bayki EZOPA z textem francuzkim obok, tudzież sensem moralnym w 4 wierszach po każdej bayce zawartym. Nowe wydanie w Wroc. u Wil. Korna 1809 8. 615 str.

45. SOPHOCLES Philoctetes graece. Edidit Gottfried Ern. *Groddeck.* Accessit Prolusio in locum Gal. Pollucis de Scena in Theatro Graecorum. Onom. L. IV. c. 19. §. 124. T. I. p. 424. Vilnae typis et impen. Jos. Zawadzki. MDCCCVI. 8. xxiii. 87. str.

46. SOPHOCLES Trachiniae graece in usum lectionum edidit et notis illustravit G. E. *Groddeck* etc. Accedit prolusio secunda in Jul. Pollucis locum de Thymele in Theatro Graecorum. Vilnae typis J. Zawadzki. 1808. 8. xxx. i 271 str.

+

47. Augusti Ludov. Guil. JACOB Phil. D. Litt. Antiq. in Univers. Litt. Reg. Vars. P. P. O. etc. Sophocleae Quaestiones. Praemittuntur disputationes de Tragoediae Origine et de Tragicorum Graecorum cum republica necessitudine. Volumen Primum. Varsaviae impensis auctoris, MDCCCXXI. 8. 368 str.

48. Edip w Kolonie, Tragedya SOFOKLESA. Z greckiego przekładal Tadeusz *Eliaszewicz.* Wilno, nakładem i drukiem A. Marcinowskiego. 1829. 8.

+ +

49. EURIPIDIS Hecuba et Iphigenia Erasmo Roter. interprete. Uienae Pannoniae Opera Hier. Viet. et Joan. Singrenii. 1511. 4.

Na ostatniej karcie verso herby Polski, Litwy, Krakowa i Ak. Krak. (L. S.)

50. Orestes Traiedya Eurypidesa w pięciu aktach. Z greckiego na polski język wierszem przełożona. Wilno w Druk. M. Romma i Z. Szrift Gissera. 1829. 8.

+ +

51. BIONA Smyrnenezyka Lament Wenery nad Adonisem, przełożony wierszem polskim nierythmowym. w Warszawie w Druk. Mitzlerowskiej, 1770.

(Sicil. Pol. ed. Lips. 1771.)

+ +

52. *Mosci Carmen, Amor Fugitivus.* Cracoviae, Victor. 1524. 4.

Najdawniejszy ze znanych druków greckich w Polsce. (*Skor. Swidz.*)

53. *Epitaphium BIONIS, Idyllium elegantissimum, e graeco Moschi translatum, Petro Illicino interprete.* Cracoviae apud Viduam Floriani Unglerii An. Christi Nati MDXLVIII. xx. Mensis Septembris. 4.

Dodane tu jest: Epigramma in Samuelem Macielowski, Cracoviensis Ecclesiae Antistitem, et Regni Poloniae, Gymnasiique Cracoviensis Cancellarium, graecae Litteraturae amantem maxime.

(Janoc. I. 145.)

♦ ♦

54. *M. T. Ciceronis ARATUS ad graecum exemplar expensus et locis mancis restitutus a Johan. Kochanovio.* Cracoviae M. D. LXXXIX. 4.

(Racz. XLV.—Meeherz. p. 147.)

55. *M. T. Ciceronis ARATUS, ad graecum exemplar expensus et locis mancis restitutus a Joan. Cochranovio.* Cracoviae, ex Officina Andreae Petricovii. 1612. 4. 44 st. *Zob. Noty.*

Oprócz tego przedmowa, wiadomość o życiu autora z Hecatont. Starowolskiego wyjęta, i dedykacya do Jana Zamoyskiego. (L. S.)

56. *Fenomena. 4. 30 str. z tablą cą znaków niebieskich.*

Tłómaczenie poematu: *Phaenomena Aratus'a* przez Jana Kochanowskiego. (B.)

♦ ♦

57. *Leander i Hero.* w Krakowie w Druk. Mik. Szarfenberga. 1572. 4.

Przypis. tłómacza Walentego *Jakubowskiego*, Xięcin Radziwiłłowi.

(Ju. I. 147.)

58. *Muzeusz Poeta Grecki o Leandrze i Erze, przekładania Franciszka Z. (Zagorski) z przydatkiem Sielanek.* w Warsz. w Druk. Korrespondenta 1796. 8. 126 str.

Wiersz Muzeusza zajmuje tylko 22 stron, resztę sielanek tak oryginalne jak tłómaczone z Teokryta, Wirgilego, Sannazara i t. d. (B.)

♦ ♦

59. *DIONISIJ THESSALONICENSIS De situ orbis: vel Cosmographia:*

Liber: quo trium partium mundi variae regiones: populi: maria sinus: insule: flumina et montes hexametris versibus luculenter et nominatim describuntur a prisciano in latinum e Greco tractuctus. Na przedostatniej karcie verso: Crocaui impressum Chrisitane salutis Anno supra Millesimum quingentesimum quarto. 4. 28 kart nieliczb. typ. goth. (L. S.) Zob. Noty.

♦ ♦

60. *CARMINA SIBYLLAE ERYTHRAEAE in quibus resurrectio corporum, mutatio saeculorum, Dei adventus ad iudicium, praemia et supplicia hominum describuntur. In linguam latinam ad verbum translata Scholiis quae ad Grammaticam attinent, additis. Paraclesis item ad graecarum literarum studiosos. Cum sermone de iucunda CHRISTI resurrectione. Haec qui coemerint, iuxta Diomedis et Glauci permutationem, *Xρῖστος Χαλκείων ανταμείβονται*, id est aes auro commutabunt. Cracoviae excusum per Florianum Vnglerium Anno a Natali Salvatoris Nostri M. D. XXVIII. Mense Decembri. 8. *Zob. Noty.**

(Janoc. I. 167.)

61. *Carmina Sibyllae Erythraeae etc. jak wyżej.* Impressum Millesimo quingentesimo tricesimo quinto CHRISTI Nativitatis Anno. Mensis Maii ultima. 8.

(Jan. Nachr. V. 187.)

62. *Erythraeae Sibyllae, de Christo mundi servatore Carmen, Latinis hexametris redditum a Stephano Crebenio Hirspergen. Silesio.* Cracoviae apud Hieronymum Viotorem M. D. XLIII. X. Calend. Januar. 4.

(Janoc. III. XXVI.)

63. *Carmina Sibyllae Erythraeae etc. apud Viduam Floriani: Per Gregorium Przevorscevm. Praefectum Officinae Vnglerianae Kalendis Julii. Anno CHRISTI Nativitatis MDXXXV. 8. (Janoc. I. 167.)*

♦ ♦

64. a) *HELIODORI Aethiopiae Historiae Libri X. nunc primum graeco*

sermone in Latinum translati a Stanislao *Warszewiczki* Polono. Basileae ex Officina Joannis Oporini, an. 1552. mense Januario fol. *Zob. Noty.*

Na prozdie przedmowa tłumacza do Króla Zygmunta Augusta, datowana ex *Warszewicze paterno rure 12. Calend. Augusti. 1551.* List Melanchtona, posyłając mu rękopism tłumaczenia tego do Oporina, datowany 20 Kwietnia r. 1551.

(Catal. de la Bibl. du Roy. — Ossol. I. 219.)

b) HELIODORI Aethiopicae Historiae Libri X. — Antuerp. apud Martin. Nuntium. 1556. 12. *Zob. Noty.* (Harl. Intr. T. 2. P. I. p. 342.)

c) HELIODORI Aethiopicae Historiae Libri X. — Ursellis ex Offic. typogr. Corn. Sutorii. 1601. 12. 466 str.

Nadto, dedykacja wyżej wymieniona, i list Melanchtona, oraz rejestr. (L. S.)

d) HELIODORI Aethiopicorum Libri X. graece et latine ex versione Stanislai *Warszewiczki*, collatione MSS. Bibliothecae Palatinae et aliorum emendati et multis in locis aucti, opera Hier. Commelini, Heidelbergae Hier. Commelinus 1596. 8. (Catal. de la Bibl. du Roy.)

e) HELIODORI Aethiopia etc. Lugduni 1611. 8. (Harles I. c.)

f) ΗΛΙΟΔΟΥ ΑΙΘΙΟΠΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑ ΔΕΚΑ. HELIODORI Aethiopicorum Libri X. Jo. Bourdelotius emendavit, supplevit ac libros decem Animadversionum adiecit. Ad Virum Ampliss. Thomam Morantium Regiae pecuniae conservandae Triumvirum. Lutetiae Parisiorum apud P. Ludovicum Febrier in monte D. Hilarii ad insigne Justitiae. MDCXIX. 8. 519 (520) str. *textu graecico i tłumaczenia lacińskiego, 123 str. not krytycznych Bourdelota, oprócz arkusza na prozdie.*

Na str. 1. taki napis: Heliodori Aethiopia Stanislao Warszewiczki Polono interprete. — Wydanie błędne. *Zob. Harles, Br. Not. Litt. Gr. p. 485.* Znajd. w Bibliotece Akadem. Med. Chir. Wilen.

g) HELIODORI Aethiopia etc. curavit Dav. Pareus. Francof. 1631. 8. (Harles. I. c.)

h) HELIODORI Aethiopia etc. Lugd. Batav. 1637. 12.

(Ossol. I. 220.)

i) HELIODORI Aethiopia etc. Ursellis 1651. 12. (Ossol. I. c.)

k) HELIODORI Aethiopia etc. Lipsiae 1772. 8.

Wydanie C. Schmidta, w którym oprócz błędów wydania r. 1619, nowe przybyły. (Harles Introd. I. c.)

l) HELIODORI Aethiopia — Textum recognovit selectamque lectionis varietatem adiecit C. G. Mitscherlich gr. et cum latina *Warszewicze*. versione interdum mutata. I. II. Pars. Argentorati e Typogr. Societ. Bipont. anno VI. (1798) 8.

(Harles Introd. I. c.)

Harles, *Introd. in Histor. Lin. Gr. T. II. P. I. p. 342.*, wspomina o tłumaczeniu Heliodora na polskie, wydanem anonime w Wilnie 1606. 8.

+ +

65. Zgodą Tulaiąca się CYRUSA THEODORA, z Greckiego na Polskie przetłumaczona przez *S. W.* w Krakowie. Drukowano u Potomków Wirzbięty. R. 1605. 4. 16 kart. Druk grecki.

Przypis. Stanisławowi Stadnickiemu, gdzie tłumacz podpisał się: Stanisław *Witkowski*. T. Ob. L. Powiada, że pracował około tego tłumaczenia wśród zabaw prawnych. Zwrotki czterowerszowe. — Autor dialogu jest Theodor Prodrumus czyli Ptochoprodromus, czyli *Kóqios*, w zakonnym stanie Hilariona imię mający. Żył za czasów Alexego i Jana Komnenów we XII. wieku. Pismo to wraz z innymi jego poetykami dziełami wyszło w Bazylei r. 1536 znajduje się też przy wydaniach Stobensza. Tłumacz polski zapewnia, że z greckiego przekładał. (Lel. Bi. Ks. II. 202.)

+ +

66. LIBANI greci declamatoris disertissimi beati Johannis Crisostomi preceptoris epistole: cum adiectis Johannis Sommerfeld argumentis et emendatione et castigatione clarissimis. b. m. i r. 4. 155 kart *nieliczb.* Druk lac. *Zob. Noty.*

Dzielo rzadkie, nie zdaie się z druku, (mówi Sobolewski) aby u Hallera było drukowane Panzer jednakże VI. 449. 13, wymienia z Freytaga Analect. p. 352.: (ex

Introd. in Hist. Lin. Gr. Tomi Post. Pars. I. p. 514 tenże rok cytuje. Tenże powiada, iż w wydaniu listów Libaniusa przez Jana Krzysztofa *Wolfa*, Amstelod. 1738, na końcu, z edycyi Krakowskiej tłómaczenie jest dołączone.

♦ ♦

67. Duo Poemata GREGORII NAZIANZENI Theologi; alterum de Virtute Hominis; alterum de Vitae Itineribus, et Vanitate Rerum huius seculi. Scholiis explicata per M. Stanislaum *Grepsum* Academiae Cracoviensis Professorem. Cracoviae. Lazarus Andreae excudebat. 1565. 8. 4 $\frac{1}{2}$ ark. *Text grecki.*

Przypis. tłómacza Kardynałowi Hoziuszowi, gdzie pracę tę pierwsiastkiem uczonych zatrudnił swoich powiada.

(Jan. Nachr. V. 212.)

68. *Τὸν ἐν Ἀγίοις Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου Ἐπισκόπου Ναζιανζηνῶν Ὁμήρος* etc. Divi Gregorii Theologi Episcopi NAZIANZENI, Threnus quo cupit dissolvi et esse cum Christo rudi Minerva latine redditus b. m. i r. 4. $\frac{1}{2}$ ark.

Text grecki, tłómaczenie lacińskie, Parodia lacińska i polska. Dopisano na końcu na tym exemplarzu te słowa: *P. Martini Poczubot S. J.* który zapewne jest tłómaczem tej poezji. Druk zdaje się wileński, z czasów Kr. Stanisł. Aug.

♦ ♦

69. ZENOBII Sophistae, Epitome Paroemiarum, ex *Tarrhaeo* et *Didymo* collecta. Cum interpretatione Latina et Scholiis maxime necessariis. Cracoviae, Mathias Scharffenberger excudebat. MDXLIII. Mensis Augusti xxv. 4. 22 ark.

Przypis. Sewerinowi Bonerowi Kasztelan. i Staroście Bieckiemu; podpis: M. G. L. L. P. (*Magister Georgius Libanus Lignicensis Presbyter*). Text grecki i tłómaczenie Libana oraz scholie tegoż.

(Jan. Nachr. v. 199.)

♦ ♦

70. THEOPHILACTI Scolastici Simocatti Epistole morales rurales, et amatorie, interpretatione latina. Cracoviae in domo Domini Johannis Haller anno salutis nostre 1509. 4. *Wydanie Mikolaja Kopernika. Zob. Noty.* (Jan. Nachr. II. 85.)

II. W y m o w a.

71. Oratio DEMOSTHENIS de Pace. Hier. Vietor excud. Crac. 1531. 4.

Antonius Mela przypisał wierszem elegiackim Piotrowi de Opolewicza Kasztelanowi Landeńskiemu. (L. S.)

72. DEMOSTHENIS Orationes Philippicae quatuor latinae factae. Interprete Christophoro Hegendorfino. Accessit et secunda Olynthiaca et singulae orationes diligenter illustratae sunt argumentis et oeconomia dispositionis. Graeca ipsa ad calcem subiecta sunt, ut qui nolet graece loquentem audiat et intelligat. Anno xxxv. *Na końcu:* Hagenoae excudebat Petrus Brubachius Anno m.d. xxxv. Mense Martio. 8. 52 kart *nie liczb. Druk cursive.*

Dedykacya do Andrzeja z Gorki syna Łukasza, Kasztelana Poznańsk. i Generala Wielkiej Polski, datowana z Poznania (Poznań). Anno M.D. XXXII. Może być, że to jest już druga edycya po pierwszej Kra-

kowskiej. Są tu mowy na tytule wyrażone tylko w lacińskim języku i na początku miejsca piękniejsze po grecku: po lacinie z Filipik wyjęte. Osobno zaś jest: *Ἀποστέφενος οὐκὀρθουκός δευτερός, Demosthenis Olynthiaca secunda.* Bydź może, że razem i Filipiki po grecku były drukowane. (L. S.)

73. DEMOSTHENEAE, pro Rhodiorum Libertate, Oratio, a Christophoro Hegendorfino, e graeco in latinum translata sermonem, et recens edita. Cracoviae in Offic. Chalcographica Hieronymi Vietoris. Idibus Martiis, An. a Natali Christi 1538. 8.

List przypisy do Łukasza z Gorki Wojewody Poznań. (Jan. I. 114.)

74. DEMOSTHENIS de Pace oratio, Simone Maricio Pilsnense interprete, qua, adolescens Graecarum literarum studiosus, cum exemplari Graeco collata, poterit facilius sensa Demosthenica persequi. Cracoviae, apud Viduam Floriani Vnglerii.

Anno 1546. 8. *16 kart nieliczb. text grecki obok.* (L. S.) *Zob. Noty.*

75. DEMOSTHENIS pro libertate Rhodiorum Oratio Simone Maricio Pilsnensi interprete. Cracoviae. Mathias Scharffenbergus m.d.xlvii. 8. *44 kart nieliczb.* (L. S.) *Zob. Noty.*

76. Filipiki DEMOSTENESA z przyłączeniem uwag historycznych i politycznych. Przekładania Ignacego z Nagurk *Nagurczewskiego* Prob. Radz. Prof. Rhet. i Hist. w Szkole Rycerskiej J. K. Mei i Rzepltey. Tom I. w Warszawie w drukarni Nadwor. J. K. Mei roku 1774. 8. *276 str.*

Nadto, dedykacyi do Króla Stanisława Augusta 2 karty, Ignacego Potockiego Pisarza W. W. X. L. Wstępu do Mów Demostenesa przekł. J. Nagurczewskiego xlviii. str. Przedmowy Tłomacza 4 karty.

77. Arcopagiticus et Clarissimi et eloquentissimi Oratoris ISOCRATIS, quo tum recte, tum salubriter respub. tam instituendi, quam gubernandi ratio praescribitur a Christophoro *Hegendorffino* latinus factus. Serenissimo Principi et domino domino Sigismundo Augusto iuniori Poloniae Regi etc. dicatus. Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. Anno domini m.d.xxxiiii. 8. *16 kart*

nieliczb. cursive. (L. S.) *Zob. Noty.*

78. ISOCRATIS Orationes Admonitionariae in gratiam *Φιλελληνων* Principis Regni Scholae Candidatorum et Alumnorum. Cracoviae mdcclxxxv. Typis Scholae Principis Regni Universit. Cracovien. 8. *141 str.*

Od 69 do końca Index wyrazów greckich.

79. a) HIMERII Oratio, gr. et lat. ed. Harles. Erlangae 1785. 8.

(Ensl. Bibl. Auth. Clas. 1831.)

Mowę tę na pochwałę miasta Konstantinopola i Juliana Augusta, dostał Harles za pośrednictwem Lenguicha od syna Gottliba *Wernsdorfa* Professora Gdańskiego. (*Harles Intr. T. Post. Pars I. p. 329.*)

b) HIMERII SOPHISTAE, quae reperiri poterunt, videlicet Eclogae e Photii myriobiblo repetitae et declamationes e codicibus Augustanis, Oxoniensibus et Vaticanis tantum non omnes nunc primum prolatae. Accurate recensuit, emendavit, latina versione et commentario nunc primum illustravit, denique dissertationem de vita Himerii praemitit Gottlieb *Wernsdorfus* in Athenaeo Gedanensi quondam Prof. publ. Gottingae 1790. 8.

Na czele jest wiadomość o życiu i pracach *Wernsdorfa* przez brata jego Krysztyna *Wernsdorfa*. (*Harles Intr. in H. L. Gr. I. c.*)

III. F i l o z o f j a.

80. VARINI CAMERTIS apophthegmata ad bene beateque vivendum mire conducentia, nuper ex limpidissimo graecorum fonte in latinum fideliter conversa, et longe antea impressis castigatiora, addito insuper per Lucium Stellam directissimo indice secundum Alphabeti seriem etc. In Regia Sarmatae Cracovia, mense Nouembr. Anno m.d.xx.ii. Na końcu: Apud Cracoviam in Officina Hiero. Vietoris impensa Marci Bibliopo: Craco: pridie Cal: Januarius An. m.d.xxii. 8. xxxiii. kart. *11*

kart rejestru na końcu i 3 napoczątku. (L. S.) *Zob. Noty.*

81. a) *Toż*,— Cracoviae in Officina Mathiae Scharffenberg. mdcxxxix. 8. (Jan. I. 57.)

b) — — In Regia Poloniae Cracovia. m.d.xxxviii. Na końcu: Impresum Cracoviae per Hieronymum Vietorem An. mdcxxxviii. 8. *tylęż kart co i w ed. r. 1522.* (L. S.)

82. Auctoritas aristotelis et aliorum Philosophorum per modum alphabeti cum notabili commento. Na końcu: Impresum Cracoviae per

Mathiam Scharffenberg. Anno domini Millesimo quingentesimo trigesimo tertio. 8. 74 kart *nie liczb. druk gocki.*

Początek na odwrocie tytułu:

Repertorium collectaneum sive tabula nobilium autoritatum, dictorum, et omnium quae ex copiosissimis dictis philosophorum et in primis excellentissimi Aristotelis philosophorum principis, olim Alexandri magni directoris: utiliora saltem atque in physico audito magis necessaria dinoscuntur. A reuerendo et venerabili Beda presbytero edita: et per eundem commentata, emendata atque diligenter visa, curiose masticata: nec nou suis in locis diligentissimis additionibus admodum aucta, deo optimo maximo duce faustissime inchoatur.

✦

83. a) Krotkich a węzłowatych powieści, które po Grecku zowią apophtegmatą Księgi III. przez Bieniasza Budnego. Z rozmaitych przedniejszych Authorow zebrane, y teraz znowu z przyczynieniem innych różnych Powieści y nauk tychże Filozofow wydane y wydrukowane w Krakowie v Bartł. Kwaśniowskiego b. r. 4. 68 str. *Druk gocki.* (Lel. II. 230.)

b) — w Krakowie v Waleryana Piątkowskiego 4. 68 str. *Druk gocki. Zob. Noty.* (Lel. I. c.)

c) — trzeci raz wydane. w Lubczu w Drukarni Piotra Blastusa (b. r.) 4. 146 str. 2 karty *regestru na końcu i 4 karty na prozdzie, druk gocki. Zob. Noty.*

Na odwrocie tytułu herb Chreptowiczów i wiersze polskie pod nim. Dedykacya Piotra Blastusa Kmity Drukarza, do Adama Chreptowicza datowana w Lubczu 26 Kwietnia R. P. 1614. (L. S.)

d) Krotkich a węzłowatych powieści, które po Grecku zowią apophtegmatą Księgi III. Przez Bieniasza Budnego, Sługę Je. X. M. Pana Chryzstofa Radziwiła, Xiążęcia na Bierzjach y Dubinkach, Hetmana Polnego W. X. L. Zyzmor-

skiego, Bystrzyckiego, Szeweyskiego etc. etc. Starosty. Z rozmaitych a przedniejszych Authorow zebrane, a teraz znowu z przyczynieniem inszych Powieści y nauk tychże Filozofow y inszych, czwarty raz wydane. w Krakowie w Drukarni Alexandra Dymowskiego. b. r. 4. 154 str. i 2 karty *na końcu, druk gocki.*

e) Krotkich a węzłowatych powieści, które po grecku zowią Apophtegmatą Księgi III. przez Bieniasza Budnego z rozmaitych a przedniejszych autorow zebrane, a teraz znowu z przyczynieniem inszych powieści y nauk tychże Filozofow wydane i poprawione. w Krakowie, u Alexandra Dymowskiego. 1637. 4. 138 str.

W Księdze I. są powieści (*dicta memorabilia*) filozofów. w II. Cesarzów, Królów i t. d. w III. Powieści Lacedemończyków. w IV. Powieści i sprawy Białych głów rostopnych. (L. S.)

f) — — *tam. ut. 1642. 4. 73 kart.* (Lel. I. c.)

84. Krótki zbior starożytnych moralistow z francuzkiego na polski język przełożony przez X. Grzegorza Zacharyaszewicza Infułata K. Kanonika, Metr. Gnieźnieńskiego w Łowiczu w Druk. J. O. X. Prymasa 1784 i 1787. 8. 5 tomików.

I. *Treć zdan moralnych Epikteta*, poprzedzona wiadomością o filozofii stoickiej i o Epikiecie 140 str. II. *Myśli moralne Konfucyusza*, ze wstępem o filozofii Chińskiej i życiu wspomnianego filozofa. 195 str. III. *Myśli moralne różnych filozofów Chińskich*. 183 str. IV. *Myśli moralne Cicerona* z życiem jego. 180 str. V. *Obyczaje wieku Teofrasta*, z przydatkiem myśli tegoż filozofa i ucznia jego *Menandra*. (L. S.)

85. Wyborne zdania i myśli, czyli Apophtegmaty i powieści starożytnych mężow sławnych, wyjęte z PLUTARCHA, DYOGENESA, LAERCYUSZA, ELIANA, ATHENEUSZA, STOBEA, MACROBIUSZA i innych, tłumacz. przez Mikoł. Perot P. d' Ablancourt z opisaniem Stratagematow od Frontyna napisanych, na polski przełożone przez F. H. J. P. K. M. (Franc. Podoski Kasztel. Mazow.) w War-

szawie u Dufoura 1787. 8. 2 tomy 311 i 158 str. (B.)

86. a) O Przyjaźniach i Przyjaciółach. Pismo wydał Andrzej Maczowski w Dobromilu b. r. 4. 42 (43) str. Na tytule wysztychowano trzy kolumny związane wstęgą, tak iak na Długosza edycji Dobromilskiej, z napisem: Prawdą a Pracą.

Wyjątki traktatów o przyjaźni z THEOPHRASTA, PLATONA, HEKATONA, CICERONA i PLUTARCHA. Przypis JANOWI Mieleckiemu z Mielca.

b) Andrzeia Maczuskiego O Przyjaźniach i Przyjaciółach pismo wydane w Dobromilu według wszelkiego doprawdy podobieństwa między rokiem 1530 a 1540. na iaw ogłasza z dodatkiem textów oryginalnych Symon Felix Żukowski Imperat. Uniwersytetu Wileńs. Adjukt. Wilno nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego, 1817. 8. xx. i 208 str. oprócz tytułu naśladowanego z edycji Dobromilskiej i ryciny jednej. Wydanie piękne. Zob. Noty.

✦ ✦

87. CEBETIS Thebani, Philosophi excellentissimi Fabula, in qua breviter totius vitae humanae ratio, hoc est ingressus, medium, et textus, nec non alia quaedam haud minus incunda, luculenter, ut pictura indicat, describuntur e graeco in latinum conversa per Ludovicum Oda-xium Patavinum. Cum Georgii Legnicensis, liberalium studiorum magistri, scholarum divae virginis Mariae Cracoviae moderatoris, ad pubem litterariam praefatione. Gracoviae apud Florianum. Anno a Restituta Salute. 1522. 4. (Janoc. I. 166.)

88. CEBETIS Thebani, Socratisque discipuli tabula, vitae totius humanae cursum graphice continens. Ad-dito Joannis Camertis, ordinis Minorum, sacraeque Theologiae professoris, Commentariolo non inerudito. In Regia Poloniae Cracovia Anno M. D. XXIII. Tytuł kolumnami ozdobiony: po rogach są herby Polski,

Litwy, Akad. Krak. i miasta Krakowa. Na ostatniej karcie regestru recto: Cebetis Thebani tabulae finis cum Commentariolo Joan. Camertis Theol. Cracoviae, in Officina Hiero. Victoris. Mense Junio. An. M. D. XXIII. Na tejże karcie verso jest bożek granic, z napisem: Terminus na podstawie, a nieco wyżej: Concedo nulli. Nadto z czterech boków tego znaku są napisy: w górze: ὄρα τέλος μακροῦ βίου. w dole: γρηγορεῖτε οὖν, οἴδατε τὴν ἡμέραν οὐδὲ τὴν ὥραν. z prawej strony: Expectanda dies homini est.

z lewej: Scilicet ultima semper.

Wiele jest druków Victora z podobnym emblematem. 4. 48 kart nieliczb.

Druk laciński, text sam bujnym drukiem, Komentarz obszerny cursive. Piękne wydanie.

✦

88. Tablica albo Konterfet Cebesza Thebańskiego Philosopha, vcznia Sokratesa, który w sobie zamyka bieg wszytkiego żywota ludzkiego, ślicznie przez kształty a podobieństwa wymalowany: pełny nieprzebrány mądrości: każdego stanu człowiekowi, tych skązonych czasów potrzebny y pożyteczny. Teraz nowo z Lacińskiego na Polski język przełożony. Rycina ma w kole na tarczy pokręconej herb Wollowiczów Bogorya, pod którym: Cum gratia et privilegio S. R. M. W Krakowie. Z drukarnie Mąciacia Wirzbięty, R. P. 1581. 4. 20 kart. Druk gocki.

Na odwrocie karty tytułowej: In Cebetis Thebani philosophi Polonicam versionem, 14 wiers. laciń. Andrzeja Chrzęstowskiego. Na karcie następ. przypisanie, Ostafieciewi Wolowiczowi, Kasztel. Wileń. wierszem, 36 wiers. Dalej argument wierszem, potem prozą Żywot Cebesza, przez Jana Kamerta Doktora napisany i dalej, samego Cebesza Tablica wierszem przełożona.

(Lel. II. 201.)

✦ ✦

90. CRATIS THEBANI Cynici Philosophi Epistole aureis sententijs referte theologie consentaneae. Adjec-

tis quibusdam praeclaris Philosophorum sententiis. Et Cratis Cynici vita, per *Rudolfum Agricolam* iuniorum cum carmine eiusdem de miseria vitae humanae.

Haec Cynice praecepta puer sanctissima
sectae

Suseipe quae grauibus sensibus aucta
uides

Nec te censors rigidi, tetricique Catones
Abducent, Cynicum quod sibi nomen
habent

Mordaces fuerant taxandis moribus olim
Nec quod sub nitida luce coire solent

Huc quem sincerac delectat regula uitae
Festinet, Cynicus si cupit esse sophus.

Na końcu: Impressum Cracouię per Hieronymum Vietorem Anno partus virginis 1518. Mense Decembris. 4. 12 kart nieliczb. Druk łac. Zob. Noty.

91. Liber posteriorum analecticorum. (Pod temi wyrazami na karcie tytułowej *Rycina* wyobraża jakiegoś świętego i dwóch aniołów około niego). Na karcie cxc. verso: Ad est finis feliciter Anno domini 1499. In studio florentissimo universitatis Cracoviensis. He itaque questiones Magistri Johannis versoris super Posteriorum analecticorum Aristotilis. pro iuniorum exercitatione per Magistrum Johannem Glogouiensem eiusdem Universitatis Collegii maioris Artistarum Collegiatum diligentissime sunt Resolute et in communem usum studentum feliciter Recollecte Ad laudem dei suppositorumque nostre universitatis profectum et incrementum. Laus itaque deo Cui honor et gloria in secula.

Impressum est hoc opus in ducali opido Lipsensi per Baecalarium Wolfgangum de Monaco Anno quod supra. 4. fol. cxc. oprócz karty tytułowej i jednej karty regestru na końcu. (L. S.) Zob. Noty.

92. Priorum analecticorum ARISTOTELIS philosophorum principis libri duo castigatę. Impressi secundum exemplar Jacobi Stapulensis. (*Herb Pol. Lit. Krak. i cyfra Haller.*) Na końcu: Expliciant Priorum analecti-

corum libri duo Aristotelis emendate. Impressi Cracouie impensis domini Johannis haller. Anno salutis Millesimo quingentesimo decimo. Die octavo supra decimum Aprilis. 4. 60 kart nieliczb. Typ goe.

(L. S.)

93. Priorum analecticorum aristotelis philosophorum principis libri duo castigatę impressi secundum exemplar Jacobi Stapulensis. (*Tytuł ten wśród ryciny, która w górze ma orla polsk. z literą S na piersiach, w dole zaś herb Krakowa*). Na końcu: Impressum Cracouie in edibus dni Joannis Haller Anno. 1518. 4. 66 kart nieliczb. Typ łac.

94. Textus Elenchorum ARISTOTELIS. Impressum Cracouiae. 4. 36 kart nieliczb. Rok druku ani drukarnia nigdzie nie wyrażona.

Na pierwszej karcie: Liber primus Sophisticorum elenchorum, id est syllogismorum apparet redargutorum: feliciter incipit. — *Na karcie dwudziestej verso:* Liber secundus sophisticorum Elenchorum feliciter incipit. Druk gocki.

(Bibl. Ossol. (L. S.))

95. Textus Elenchorum ARISTOTELIS. tytuł w ozdobach druk. z cyfrą *J. Hallera* w górze. Na końcu: Apud Inelytam Poloniae Cracoviam M.D.XXI. 4. 36 kart nieliczb. Typ łac.

Na odwrocie tytułu dedykacya: Magnifico ac eximio artium et iuris pontificii doctore, dno Jacobo Erdziessnow, inclite Academię Cracouien. rectori, ac ecclesię collegiatę Canonico Christophorus Stratander Steynensis se commendatum reddit. z datą Cracouię ex die Marię Pedagogio. Anno M.D.XXI. (Bibl. Ossol. L. S.)

96. Introductio in terminorum cognitionem Fratris Alberti Fantini bononiensis minoiste conuentualis. b. m. ir. 4. 163 kart, które wprawdzie są liczbowane, ale liczba przerywana i tylko do karty 153 ciągnie się; Druk gocki.

Na tytule też same ozdoby drukarskie, które są na wydaniu Sallustiusza, u Jana Hallera, 1517 roku. — Nadto w górze tytułu na tarczy popiersie z koroną na głowie, pod nim wielkimi literami napis: A TERGO. a pod napisem róża. — Zawiera to dzieło w so-

bie: *libros posteriorum Aristotelis i 8 libros Topiconum Aristotelis.* (L. S.)

✦

97. Argumentum in librum porphirij peripatetice ysagodicum in kategoriais arestotilis.

Arestotiles omnium philosophorum princeps: universale principium artis et scientie demonstrat et omnem scientiam universalium fore persuadet Porphirius ille peripateticus quid unumquodque eorum sit ad grisario-rumfacili doctrina describit: ut igitur ingeniosis adolescentibus eiusdem Porphirij de quinque universalibus intentio resolutior existat Ego magister Johannes Glogoviensis alme florentissimeque universitatis studii Cracoviensis maioris Collegij artistarum collegiatus pro laude dei gloria famaue universitatis nostre in communemque adolescentum profectum magistri Johannis *Versoris* super veteri arte questiones in leuiorem modum resolvere institui. Impressum autem est hoc opus ad impensas prouidi humanissimique viri domini Johannis haller Civis Cracouiensis virorum doctorum fautoris excellentissimi. Anno CHRISTI salvatoris JESU 1504 currente. Nunc in nomine eiusdem Salvatoris genitricisque sue Marie virginis benedite propositum incipio feliciter. *Niżej bujnym charakterem:*

EXERCITIUM VETERIS ARTIS.

(*Na odwrocie tytułu, znak drukarni Hallera, zob. Lelew. Bibl. Ks. Dw. T. I. p. 73. N. 2. Tab. IV.*) *Na ostatniej karcie:* hoc opus a principio usque in finem est diligentissime recollectum per magistrum Johannem Glogoviensem in florentissimo studio Cracovien. Anno Dni Mille-simo quingentesimo quarto currente *In Die Sancti Galli Confessoris. 4. 156 kart nieliczb. Druk gocki. Do karty 71 napis u góry:* Questiones in Cathegorias Arestotilis; *dalej aż do końca:* Questiones in Periarmeruias Arestotelis. *Do tegoż dzieła dołączone są:* Sex principia Gilberti Por. t. i. Porritani *16 kart nieliczb. Na*

końcu: Finis questionum in Gilbertum Porritanum. (L. S.)

To samo dzieło jest wymienione u Janockiego, (Nachr. V. 116), z tytułem odmiennym: *Exercitium Veteris Artis etc.* Przytoczony tytuł przez Sobolewskiego, jest prawdziwy.

98. Argumentum etc. *tam. 1516. 4. 129 str. i 14 kart nieliczb. Druk gocki.* (L. S.)

99. Exercitium Veteris artis Joannis Glogoviensis.

Ottomari Lusciniij Argentini in Veterem Artem Joannis Glogeri, dum vivebat amici dulcissimi Hexastichon.

Quisquis amat logices prope contingere culmen,

*Hoc volvat veteris ilicett artis opus,
Quo sine nec scire poteris nec solvere nodos
Linguae, quos clarus textit Aristoteles,
Autor Joannes tibi docta Cracovia sudat
Glogerus, tollens nomen in astra tuum.*

Na końcu: Finiunt Questiones Logice in predicabilia Porphirij: in Cathegorias et in Periarmeruias Arestotelis et in sex principia Gilberti Porritani. Impresse argentine per Joannem Knobloch Calchographum. Anno Dni MDCXVII. Die XXII. Mensis Januarii. (Sex principia Gilberti Porritani *dopiero potém następują.*) *4. 112 kart nieliczb. Typ goc. Bibl. Ossol.* (L. S.)

100. Textus veteris artis scilicet Isagogarum Porphirij predicamentorum Aristotelis simul cum duobus libris perihermenias eiusdem emendate impressum ad exemplar Jacobi Sthapulensis rite capitulis distinctum. *Herb Polski, Litwy i Krakowa z cyfrą Hallerowską. Na końcu:* Explicit Textus predicabilium Porphirij predicamentorum Aristotelis cum duobus libris perihermenias emendate Impressus Cracovie impensis domi Joannis Haller Anno christi 1510 quinto kalendas Februarii. *4. 41 kart nieliczb. Typ gocki. Zob. Noty.*

Dzieło zupełnie różne od dzieła Jana Glogowczyka pod podobnym tytułem. (Bibl. Ossol. L. S.)

101. Textus veteris artis etc. *Herb samego tylko Krakowa. Na końcu:*

Explicit textus predicabilium Porphyrij (sic) predicamentorum Aristotelis cum duobus libris Perihermennias noue translationis. nunc denuo emendate impressus Cracouie impensis dni Joannis Haller. Anno virginiei partus. 1516. 20 Maij. 4. 39 kart. druk gocki daleko pieknieyszy niż edycyi poprzedzaiqcey.

(Bibl. Ossol.) (L. S.)

102. Textus veteris artis etc.

Rudolfus Agricola Junior Poeta laureatus. Qui triplicis Zophię secreta latentia, sensus Abstrusos, docte condidicisse cupis Hoc primum studij procedas tramite talis Porphyrij uoces quinque subinde legas. Atque Stragyrite (sic) bis quinque uocabula rerum

Et uigili adiunctis sis operosus ope.

1322.

Taki tytuł wśród ryciny opisanej, u Lelewela, Książ Bibliogr. Dw. T. I. 93. 3 Tab. VIII., Na końcu: En tibi candide lector Isagogicorum libellum Porphyrij: cum libro predicamentorum, et duobus Perihermennias Aristotelis et castigatus et diligentius. Impressa Cracouie per Hieronymum Vietorem Calcographum sumpto (sic) uero Marci Scharffenbergi bibliopole. Anno dni 1522. 4. 42 kart nieliczb.

Są exemplarze tegoż wydania bez ozdób na tytule, a taki był w Bibliot. Puławskiej. (L. S.)

103. MICHAEL PARISENSIS Questiones in libros Analyticorum Priorum et Elenchorum Aristotelis. Cum resolutione textus clarissima ad intentionem doctoris Scoti. Apud inelitam Polonie Cracouiam impressum in edibus famati viri domini Johannis Haller civis Cracouien. per Casparem Hochfeder anno partus virginiei 1504 die 18 Aprilis. 4.

Wydanie Jana ze Stobnicy. (Joannis Stobnicensis.) (Janoc. I. 253.)

104. MICHAEL PARISENSIS Questiones in libros Analyticorum Posteriorum et Topicorum Aristotelis. Cum resolutione etc. jak wyżej. Impressum Cracouiae in edibus providi circumspectique viri domini Johannis Haller civis Cracouien. anno

salutis Christianae 1505. ad idus Januariar. 4.

Wydanie tegoż. (Janoc. I. c.)

105. MICHAEL PARISENSIS Questiones veteris ac noue Logice. Cum resolutione etc. jak wyżej. Impressum Regia in ciuitate Cracouien. impensis providi viri domini Johannis Haller. salutis nostre anno septimo supra millesimum quingentesimum. in vigilia Mathie Apostoli. 4. Zob. Noty.

Wydanie tegoż. (Janoc. I. c.)

106. Questiones in libros Priorum et Elenchorum ARISTOTELIS per Magistrum Joannem de Glogouia in studio Cracouien. collectae Impensisque Domini Joannis Haller nouiter recognite ac impresse. Anno domini 1511. Quarta die mensis Junii Cracouie. (Jan. Nachr. III. 118.)

107. Questiones in libros Priorum Analeticorum et Elenchorum ARISTOTELIS cum resolutione textus clarissima ad intentionem doctoris Scoti. (Herb Pol. Litwy, Krak. i Cyfra Haller.) Na końcu: Questiones in libros Priorum analeticorum et Elenchorum Aristotelis cum textuali explanatione a Magistro Petro ROSELLI congeste olim in Studio Parisiensi: nunc autem in Gymnasio Cracouien. recognite. Et pro communi omnium utilitate impresse Cracouie impensis dni Joannis Haller civis Cracouien. Anno dni 1511. 24. May Finis. 4. fol. 124. i rejestru 5 str. nieliczb. Typ goc. (L. S.)

108. Questiones in libros Posteriorum Analeticorum et topicorum Aristotelis: cum resolutione textus clarissima ad intentionem doctoris Scoti. (Herby też same). 4. fol. 153. Nadto 7 kart nieliczb. gdzie też i rejestr mieści się. Typ. goc.

Przy tej części nie wyrażone miejsce druku ani rok, ale oczywiście z tejże samej drukarni i tegoż r. 1511 wyszła na jaw. — W exempl. Puław. razem te dwie części opracione, podobnież i w Bibl. Ossol. (L. S.)

109. Questiones veteris ac noue logice cum resolutione textus Ari-

stotelis clarissima: ad intentionem doctoris Scoti. (*Herby Polski, Litwy, Krakowa i cyfra Hallera*). *Na końcu*: Opus resolutionis questionum veteris logice. cum lucida textus aristotelis expositione ad opinionem doctoris Scoti regia in ciuitate Cracouiensi impressum. Impensis spectabilis viri dni Johannis Haller. Anno salutis nostre. M.CCCC. viij. In vigilia sancti bartholomei apostoli felicem sortitus est finem Seuiente his temporibus ibidem horrenda peste epidemia. Laus Deo glorioso. 4. 185 kart nieliczb. Druk gocki. *Zob. Noty.*

110. Questiones veteris ac nove Logice etc. per M. Joh. de Glogovia in studio Cracouiensi collecte, impensisque Domini Joannis Haller nouiter recognite ac impressae. Anno domini 1511. Quarta die mensis Junii Cracouie. 4.

Jan. Nachr. IV. 118.)

111. Joh. Glogouiensis Exercitium super parua Logicealia. Argentine Knoblouch. 1517. 4.

(Skorow. Swid)

112. Commentariorum in universam Aristotelis dialecticam una cum dubiis et quaestionibus hoc tempestate agitari solitis. Prima pars continens Questiones prooemiales, universales; tractatus de natura entis rationis, et exercitio praedicationum, praedicabilia Porphyrij, et praedicamenta Arist. A Patre Antonio Ruuio Rodensi Doctore Theologo Societ. Jesu, Theologiaeque professore composita. Ad florentissimam Complutensem Academiam. Cracouiae in Offic. Typograp. Andr. Petricouii. A. D. 1608. 4. 578 str.

Pierwszy raz wyszło po hiszpańsku, w Walencyi r. 1606. (Jan. 189.)

113. ARISTOTELIS de arte rhetorica libri tres Carolo Sigonio interprete. Cracouiae ex Off. Stanislai Szarffenbergii. 1577. 8.

Wydanie Marcina Ujazdowskiego, którego tu jest przemowa do Łukasza Podoskiego. (L. S.)

114. Summi philosophorum principis ARISTOTELIS libri octo de Phisico auditu phisicorum appellati iam denuo vigili cura et diligenti studio castigati correcti et bene emendati. Quibus universaliter et in genere totum negocium Phisicum et universalis Philosophiae principia per que propter quid aliorum ostenditur: continentur.

Ad lectorem.

*Semina si iuuerit vel causas noscere rerum
Entia nature quidue gerant proprij.
Huc age reflectas aciem studiosa iuuentus
Consule Aristotelis dogmata rara vafri.*

Impressum Cracouie. fol. b. m. i r. 83 kart nieliczb. Druk piękny gocki. (L. S.)

115. Libri octo physicorum ARISTOTELIS per Joannem Argyropulum accuratissime e graeco in latinum traducti (Joannis Camertis ordinis Minorum, theologorum minimi, in novam Aristotelis translationem Epigramma, 12 wier.) *Na końcu*: Impressum Cracouie in edibus famati viri dni Joannis Haller civis Cracouien. Anno saluatoris Jesu CHRISTI 1519. 4. 121 kart nieliczb. Druk łaciński. (L. S.) *Zob. Noty.*

116. Parvulus philosophiae naturalis: qui multum conducit nedum iuuenibus verum etiam adultis. (*Herb Polski, Litwy i Krakowa*). Impressum Cracouie. *Na końcu*: Impressum Cracouie per Casparum Hochfeder. Anno Domini 1503. In vigilia sancti Johannis baptiste. 4. 12 kart nieliczb.

Na pierwszej karcie w górze: Parvulus philosophiae naturalis in phisicam Aristotelis Introductorias. (L. S.)

117. Parvulus Philosophiae naturalis cum expositione textuali ac dubiorum magis necessariorum dissolutione ad intentionem Scoti congesta in studio Cracouiensi a Joanne Stobnicensi Artium Magistro. *Na karcie tytułowej, dziesięć wierszy z napisem*: Thomas Posnaniensis de excellenti philosophiae utilitate ad lectorem.

*In quocunque (*) voles studium si respicis,
illic*

*Praecipuum retinet philosophia decus
Has rerum causas nosces quibus omnia sub-*

*sunt
Qua sine nulla unquam laus tibi in arte
datur:*

*Sed laudare satis poterit quis philosophiam?
Magna est atque potens: libera: clara:*

*sacra:
Que cum scriptorum per mille volumina
sparsa est*

*Hic brevis effectum regulae queque dabit:
Cuius cum studium queris iam lector amande
Exiguum hunc promptus volue revolve
librum.*

Na stronicy ostatniej: Impressum Cracoviae impensis domini Joannis Haller civis Cracovien. Anno Domini m. d. vij. et finitum ultima die Aprilis. 4. 68 kart nieliczb. Typ goć. druk pićkny. (L. S.) *Zob. Noty.*

118. Parvulus Philosophie naturalis etc. impensis Joannis Haller per Florianum Unglerium. Anno Dni 1513. (*Herb Krakowa*) 4. 76 kart i jedna karta bez liczb. Na końcu.

Druk i papier podlęszy od edycyi r. 1507. (Bibl. Ossol. L. S.)

119. Parvulus Philosophie naturalis. *Wśród ozdób drukarskich wiersze Tomasza Poznańczyka, i w górze cyfra Hallera. Na końcu:* Impressum Cracoviae impensis spectabilis viri Domini Joannis Haller civis Cracovien. Anno 1517. 4. 70 kart. *Druk goćki pićkny. Na odwrocie tytułu i na końcu winięta: Pogoń litewska.* (L. S.)

120. Libri de Anima ARISTOTELIS philosophorum peripateticę familie principis sub gemina translatione. Ad lectorem Rudolphus Agricola Vasserburgensis (*wier. 3*). Florianus Unglerius Civis Cracovien. Impresit. Anno dni 1512. 4. 84 kart nieliczb. *typ goćki.*

Tytuł w ozdobach drukarskich, mających w górze orla Pol. w dole herb Krakowa. (Bibl. Ossol. L. S.)

121. Libri de anima ARISTOTELIS philosophorum Peripateticę familie principis sub gemina translatione.

(*) Powinno być: *quocunque*, jak w późniejszych edycjach.

Т о м I.

Ad Lectorem Rudolphus Vasserburgensis

Si tibi cuncta placet phisicos archana latentis

*Noscere philosophi quae docuere senes
Consule Aristotelis praeclara volumina mag-*

*qui
Quo vix in terris doctior alter erat.*

Et quamvis lacer ante fuit, mendosus et asper,

*Jam tamen hic phoebi clarior orbe nitet.
Hunc lege sub gemino processum interprete nuper.*

Hic ubi Croca suos tendit ad astra lares.

Na końcu: Impressum Cracoviae, in edibus domini Joannis Haller. Anno post virgineum partum 1519. 4. 75 kart nieliczb. druk laciń. tytuł w obwódce drukarskiej z cyfrą w górze Jana Hallera. (L. S.)

122. *Αριστοτέλους περί της καθ'α ύπνον μαντικης.* ARISTOTELIS de divinatione per somnum. Josephus Struthius Posnaniensis ad Lectorem.

Quam sit Aristoteles graeco sermone venustus

*Lector si dubitas experiare rogo.
Hic ille est, merito quem dixeris alpha Sophorum.*

*Summus enim vere est verus Aristoteles.
Hunc lege, cognosces graecae quam plurima linguae*

Commoda, quae vulgus nescia turba negat.

Cracoviae m. d. xxix. **Na końcu:** Cracoviae per Mathiam Scharffenbergk m. d. xxxix. 8. 8 kart nieliczb. *Zob. Noty.* (Bibl. Ossol. L. S.)

123. ARISTOTELIS de Juventa et Senectute, Vita et morte libellus, cum scholiis Michaelis Ephesii, Mart. Cromero interprete. 8. 22 kart. **Na końcu imię drukarza wyrażone:** Hier. Vic. (Hieronymus Vietor).

Tytuł ten z exemplarza niezupełnego, wypisany jest z samego dzieła. List przypisny do Jana Choińskiego Biskupa Przemyńskiego, datowany z Krakowa 1532 r. Dalej: *Ode dicolos distrophos, Gliconico et Asepiadeo Choriambico constans* (24 wier.) Oprócz scholiów Efezjusza, są tu i noty Kromera na brzegach; i text i scholia są jego tłumaczenia. (L. S.)

124. Epitoma figurarum in libros phisicorum et de Anima Aristotelis. In Gymnasio Cracoviensi elabo-

raturum. (*Tytuł wśród ozdób z figurami.*) *Na końcu:* Epithoma in libros Phisicorum et de anima Arestotelis per magistrum Michaellem de *Uratislavia* sacrarum litterarum professorem maioris collegii studii Cracoviensis collegiatum. Canonicum ecclesie collegiate sancti Floriani elaboratum. Opera vero et impensis spectabilis viri Joannis Haller civis et consulis Cracoviensis litteris ac formis excussum. *b. r. i. m. 4. Zob. Noty.*

(Jan. Nachr. IV. 126.)

125. Epitoma figurarum in libros phisicorum et de Anima Arestotelis. In Gymnasio Cracoviensi elaboratum. (*Tytuł ozdobił drukarski otoczony ma w górze cyfrę Hallera.*) *Na końcu:* Epithoma in libros Phisicorum et de Anima Arestotelis per magistrum Michaellem de *Uratislavia* sacrarum litterarum professorem maioris collegii studii Cracoviensis collegiatum. Canonicum ecclesie collegiate sancti Floriani elaboratum. Opera vero et impensis spectabilis viri Joannis Haller Civis et consulis Cracoviensis litteris ac formis excussum. Anno 1518. 4. 97 kart nie liczb. *Typ. goc.*

Na odwrocie tytułu 12 w. 1. Rudolfa Agrykoli, poety uwiecznzonego.

126. Exercitium phisicorum exercitari solitum per facultatis artium decanum studii Cracoviensis pro baccalariandorum magistrandorum in artibus completionem. *Niżej znak Hallera, zob. Lel. Bibliogr. Ks. Dv. I. p. 73. 2. Na końcu:* Exercitium in octo libros aristotelis opus perutile Regia in urbe Cracoviensi. Impensis spectabilis viri dni Johannis Haller. ex consensu et privilegio singulari florentissime universitatis studii Cracoviensis impressum. Anno salutis Millesimo quingentesimo decimo in vigilia sancte Marie Magdalene sortitus est finem felicem. 4. 33½ ark. *Typ. goc. Jest w Bibliot. Akad. Med. Chir. Wileń.*

127. Jacobi STAPULENSIS introductiones in libros phisicorum et de anima aristotelis cum *Jodoci* neo-

portuensis annotationibus declarantibus candide dicta singula obscuriora ipsius introductionis. (*Pod tytułem, herb Polski, Litwy, miasta Krakowa i znak Hallerowski.*) *Na ostatniej stronie:* Impresse sunt he introductiones in libros phisicorum et de anima Aristotelis regia in civitate Cracoviensi: Impensis spectabilis viri dni Johannis Haller. Anno salutis nostre. Millesimo quingentesimo decimo. Sortiteque sunt felicem finem in vigilia gloriose resurrectionis Domini. 4. 20 kart.

Wydane staraniem i z odczwą Gregorii *Stawischyn*, Magistra Artium i Professora Szkoły Krakowskiej, którego tu jest przedmowa o zasługach Jakóba Stapulensis, (d'Étaples) około filozofii Aristotelesa.

(Jan. Nachr. III. 154.)

128. Utilissima Jacobi Fabri STAPULENSIS introductio etc. *jak niżej.* Cracouie, Haller 1517.

(Bandt. H. D. K. P. II. 352.)

129. Utilissima Jacobi STAPULENSIS Introductio in Aristotelis octo phisicos libros artificiose elaborata. Adjuncte sunt *Jodoci Clichtouei* (sic) Scholiae et explanatiunculae quibus non solum promptior eius ad litteram sententia, sed etiam questiunculae pro rei materia occurrentes ad unguem dissoluuntur. *Na końcu:* Hieronymus Victor Philoualensis typis suis Cracouię Impressit Anno ab orbe redempto M. D. XVIII. 4. 10 kart nie liczb. *Druk laciński.*

Na odwrocie tytułu wydawca „Gregorius *Stawischyn* Arcium liberalium magister studii Cracoviensis” poleca dzieło czytelnikowi. Odczwa ta bez daty. (L. S.)

130. Utilissima Jacobi Fabri STAPULENSIS Introductio in Aristotelis octo phisicos libros artificiose elaborata etc. *Na końcu:* Impressum Cracouie per dominum Johannem Haller Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo. (*Orzel literą S objęty.*) 4. 10 kart nie liczb. *typ. gocki. Z odczwą Stawiszyna.*

131. Utilissima introductio etc. adjunctis que eam declarant: breuiusculis *Judoci Clichtouei* Neoportuensis scholijs. Addite sunt præterea

duae figurae, quae colorum et saporum mutuum habentes respondentiam, dispositiones ac animalium quorundam diuisionem indicant. *Na końcu: Impressum Cracouie per dominum Johannem Haller Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo. 4. 8. kart nieliczb. typ gocki i kursywa. Tytuł w obwódce drukarskiej z cyfrą Hallera.* (L. S.)

132. Dialogus Jacobi Fabri STAPULENSIS in Physicam introductionem. (*Herby Polski, Litwy, Krak. z cyfrą Hallera*). *Na końcu: Dyalogus Jacobi Fabri Stapulensis In Phisicam introductionem Impressus Regia in Civitate Cracouiensi. Impensis Spectabilis viri domini Johannis Haller Ciuis Cracouiensis. Anno salutis nostre Millesimo quingentesimo decimo. 4. 25 kart nieliczb. typ. goc.*

133. Dialogus Jacobi Fabri STAPULENSIS in Physicam introductionem. *Na końcu: Impressum Cracouiae per Florianum. M. D. XXII. 4. 32 kart nieliczb. typ lac. (Tytuł w ozdobach drukarskich z literami Polski, Litwy, Akad. Krak. i Krakowa.)*

134. Utilissima introductio Jacobi STAPULENSIS in libros de anima Aristotelis, adiectis que eam declarant pulcherrimis Jodoci Neoportunensis annotationibus. (*Herby Polski, Litwy, Krakowa i cyfra Hallera*). *Na końcu: Impresse sunt he introductiones in libros de anima Aristotelis regia in civitate Cracouiensi. Impensis spectabilis viri dni Johannis haller. Anno salutis nostre Millesimo quingentesimo decimo. Sortitique sunt felicem finem. 4. 9 kart nieliczb. Druk gocki.*

135. Questiones librorum de anima magistri Johannis versoris. Ad impensas honesti viri et civis Cracouiensis dni Johannis Haller per magistrum Johannem Glogouiensem alme universitatis studii Cracouiens. maioris Collegii collegiatum pro iuniorum in philosophie studio institutione ad laudem dei feliciter resolute. *Na końcu: Expliciunt questio-*

nes librorum de anima etc. Impresum Metis per Casparum hochfeder. Anno dni Millesimo quingentesimo primo. 4. *Drukow. kosztem Hallera w Metz. (L. S.) Zob. Noty.*

136. Questiones Magistri Joannis Versoris etc. *jak niżej.* Impressae Cracouiae arte et impensis spectabilis viri Domini Joannis Haller Anno Incarnationis Domini M. D. XIII. 4. (Janoc. III. XXXII.)

137. Questiones librorum de anima mtri JOANNIS VERSORIS per mtrm Joannem Glogouiensem alme universitatis studii Cracouiens. maioris collegii collegiatum pro iuniorum in philosophie studiis institutione noviter emendatum. *Na końcu: Expliciunt questiones etc. etc. nunc denuo ac denuo emendate. Impresse Cracouie arte et impensis spectabilis viri dni Joannis Haller. Anno Incarnationis domini MDCXIII. (1514.) Pod tym napisem herb Krakowa. 4. fol. CLXXXV oprócz karty tytułowej i dwóch kart rejestru na końcu.* (L. S.) *Zob. Noty.*

138. Utilissima Introductio etc. *Na końcu: Hieronymus Victor impressit A. 1518. 4.*

(Zbiór Andr. Koźmiana w Piotrowicach pod Lublinem. L. S.)

139. Trium librorum de Anima Aristotelis familiaris expositio cum ordinatissima questionum per difficultates seu dubia dissolutione ad intentionem doctoris Subtilis pro honore dei et utilitate communi in Gimnasio Craconiensi congesta. *Nakońcu: Impressum Cracouie curriculo virginei partus. 1513. per Florianum nnglerium. 4. 25 ark.*

Karty są liczbą rzymską znaczone, lecz błędnie i nie wszędzie. Tytuł wśród ozdób drukarskich, w których u wierzchu orzeł Polski, u spodu herb Krakowa. Wreście dzieło niniejsze różne jest zupełnie od dzieła pod podobnym tytułem przez Jana Glogowczyka wydanego. *Zob. wyżej. (L. S.)*

140. Artificialis introductio in decem libros Aristotelis: adjuncto familiari Commentarii Judoci Clichtovei declarata. etc. Cracouiae ap. Viet. 1524. 4.

Tytuł powyższy jest z edycyi Strasburskiej r. 1511. Tytuł od Krakowskiej jest odmienny. (L. S.)

Judocus *Clichtoveus* Doktor Sorbony w Paryżu, i Kanonik ś. Jana w Chartres.

141. Tractatus Petri de *Eliaco* episcopi Cameracensis Super libros *Metheororum*. De impressionibus Aeris de hijs quae in prima, secunda: atque tertia regionibus aeris fiunt. Sicut sunt sydera cadentia Stelle. Comete. Pluvia. Ros. Pruina. Nix. Grando. Ventus. Terre motus deque generatis infra terram. (*Herby Litwy, Polski i Krakowa.*) Na końcu: Petri de Eliaco etc. tractatus super libros *Metheororum* finit impressus Cracouie In domo Joannis Haller Anno dni 1506. In octava sancti Floriani 4. fol. XXI. typ *goc.* — Na odwołanie, wiadomość o autorze. Będzie to zapewne pierwsza Krakowska edycya.

(Bibl. Ossol. L. S.)

142. *Toż*: Cracouiae in aedibus Hieronymi Vietoris impressum, summa cum diligentia. Anno Doi M.D.XXIII. Nona Decembris 4. fol. XIX i jedna na końcu typ *cursiue.* — Ozdoba drukarska na tytule wyraża bramę lub łuk tryumfalny.

(Bibl. Ossol. L. S.)

143. Tractatus Petri de *Eliaco* episcopi Cameracensis super libros *metheororum* de impressionibus aeris et de his que in prima secunda atque tertia regionibus aeris fiunt. Sicut sunt sidera cadentia. stelle comate. pluvia. ros. pruina. nix. grando. ventus. terre motus. Deque generatis infra terram. (*Herby Litwy, Polski i Krak.*) Na końcu: Petri de Eliaco epi Cameracensis tractatus super libros *Metheororum* finit impressus Cracouie arte et impensis spectabilis viri dni Joannis Haller ciuis cracouien. Anno dni 1515. 4. 20 kart liczbą arabską znaczonych oprócz tytułowej i końcowej gdzie reieistr; typ *gocki.* Zob. *Noty.*

(Bibl. Ossol. L. S.)

144. a) Summa philosophiae natura-

lis *alberti magni* per tractatus: capitula et particulas pulcherrime distincta: itaque cuilibet legenti facile appareat quid quodque capitulum: queque etiam particula in effectu sibi velit.

Primus		Phisicorum.
Secundus		De celo et mundo.
Tercius	tractatus cor-	De generatione.
Quartus	respondet libro	Metheororum.
Quintus		De anima.

(*Herb Polski, Litwy i M. Krakowa.*) 4. przeszło 70 kart nieliczb. druk *goc.* Na odwołanie karty tytułowej: Epithaphium venerabilis alberti predicatorum ordinis patris religiosissimi ac sacre theologie professoris profundissimi olimque ratisponensis ecclesie episcopi dignissimi.

Fenix doctorum. pons expertis philosophorum.

Princeps verborum. vas fundens dogma sacrorum.

Hic iacet albertus preclarus in orbe disertus.

Maior platone. vix inferior salomone. etc.

Na teży stronie i przedmowa do czytelnika. Exempl. Puław. na końcu uszkodzony, azatym niewiadomo którego roku drukowany. (L. S.)

b) *Alberti Magni*, Archiepiscopi Ratisponensis Summa philosophiae Naturalis, in quinque tractatus distributa. Cracouiae Anno M.D.LXXXVII. 8. 102 kart nieliczb. *Wydanie naylepsze.*

Dzieło Alberta zwyczajnie w Akademii Krak. do lekcji fizyki używane było. Stąd często przedrukowywane. Gdy zaś dała się uczuć potrzeba nowej edycyi, wykonał to Andrzej Schoneus Głogowiensis, artium Magister et philosophiae Doctor, i położył na przodzie dedykacją do Andrzeja Gerina Bisk. Wrocław. W tej edycyi wspomina jako swego dobroczyńcę Stanisława Sokolowskiego i datuje ją z jego domu. (ex aedibus Stanislai Socolovii) — (L. S.)

145. a) *Alberti magni* philosophiae Isagoge. siue introductiones. emendate nuper et impresse summa diligentia.

In libros	{	Phisicorum.	} Aristotelis.
		De celo et mundo	
		De generatione	
		Metheororum	
		De anima.	

Cum annotationibus marginalibus. (*Rycina. Po bokach słupj, a w górze orzeł polski literą S. obięty.*) Na końcu: Finit Philosophia Alberti Magni: in tractatus et capita solenter distincta: necnon cum annotationibus in margine annotatis nunc demum Regia in ciuitate Cracouien. Impressa impensis spectabilis viri domini Joannis Haller ciuis Cracouien. 29. april. Anno missionis verbi diuini in carnem. 1516. 4. fol. LXXIIJ. typ goc.

Na odwrocie karty tytułowej po krótkiej odezwie nienazwanego wydawcy lub też drukarza położony wiersz na pochwałę autora: *Joachimi Vadiani poetae Lau. in Autoris laudem Carmen. 16 w. ł.*

(Bibl. Ossol. L. S.)

b) *Alberti magni philosophantium Ducis aestimatissimi, Philosophiae Naturalis Isagoge etc. (Tytuł wśród ryciny, która po iedney stronie ma Adama, po drugiej Ewę). Na końcu: Gracchouię Mathias Scharffenbergerius, Summa cum diligentia, operaque non vulgari Impressit. Ductu suo proprio. Anno M.D.XL.I. 11. Die Junij. 8. 122 kart nieliczb. (L. S.)*

c) — *Toż: Cracouiae in Officina Hieronymi Scharffenbergeri M.D.XLVIII. 8. 108 kart nieliczb. Na przodzie: Joachimi Vadiani Poetae Laureati in laudem authoris Carmen. 16 w. (Bibl. Puław. i Ossol. L. S.)*

146. *Joannis Ursini Leopoliensis, Κεφαλισμος Aristotelis cap. ultimo ultimi Topicorum, vulgo mensa Pythagorica. (Sienk. Dod. do Bentk.)*

+

147. *Anastasius Golembiowski Ord. Carmel.—Philosophia Naturalis: Octo Libros Physicorum, Libros de Generatione et Corruptione; De Anima ac Compendium Meteororum complectens. Leopoli 1751. fol.*

Przypisanie S. Tomaszowi z Akwinu. (Jan. Lex. I. 39.)

+

148. *Problemata ARISTOTELIS determinantia multas questiones de*

variis corporum humanorum dispositionibus valde audientibus suaves. Impressum Cracouie per Mathiam Scharffenberger. Impensis vero Marci Scharffenberger. Ciuis ac bibliopole Cracouien. Anno domini M.CCCC.XXVIIJ. uigesima sexta die Februarii. 8. 32 kart nieliczb. druk gocki drobny. ♦

149. *Problemata ARISTOTELIS. Gadki z pisma wielkiego filozofa ARISTOTEŁA, y też inszych mędrzców tak przyrodzoney iako y lekarskiej nauki z pilnością wybrane, Pytanie rozmaite o składności człowieczich członków rozwieżujące, ku biegłości rozmowy ludzkiej tak rokoszne iako y pożyteczne.—(Rycina pod tym tytułem wyobraża jakiegoś filozofa, zapewne Aristoteles.) Na końcu: Prassowano w Krakowie przez Florianą Unglera Roku od narodzenia Bożego 1535. 8. przeszło 15 ark. druk takż jak w Herbarzu Falimiena r. 1534 u Unglera drukowanym. Bardzo rzadkie. Zob. Noty.*

Janoc. (I. 89) wymienia drukarnią Szarffenberga.

150. *Problemata abo pytania polskie o przyrodzeniu ludzkim r. 1620. 12. 249 str. Zob. Noty.*

Jest to tłómaczenie Problematów Aristotelesi, które już dawniej Andrzej z Kobyłina był wydał po polsku. W przypisaniu podpis tłómacza: Kalixty Sakowicz. (L. S.—Ju.)

+

151. *Textus paruuli philosophiae Moralis Summa diligentia emendatus.*

Magistri Gregorij Brede de Konitz Saphicon ad Lectorem.

*Moribus comptis iuuenis decorus
Barbaros querit superare ritus
Splendidus vulgi pariterque spernit*

Sensa ferocis.

*Præbet huic cælum spetiosa virtus
Pellit ad ditem vitium malignos
Gaudium virtus, vitium profunda*

Tartara monstrat.

*Disce virtutes studiosè lector
Horridi penas Phlegetonis arce
Sume prudens non moriture pulchri
Gaudia cæli.*

Viniетка ma pogoń litewską b. m. i r. 4. 16 kart nieliczb. druk la-ciu. (L. S.)

Na odwrocie tytułu: „Magnifico et egregio viro dno magistro Joanni Allensteyn sacre theologie professori. ecclesieq. majoris in Warsipoli canonico. etc. dno et preceptoru suo Magister Gregorius de Konitz.” data-wana: ex Grachouie (sic) xx. Februarij A. m. d. xvij. ♦

152. *Ethyki ARYSTOTELESOWEY, to iest iako się każdy ma na świecie rzadzić z dokładem ksiąg dziesięciorga. Pierwsza część w której pięcioro ksiąg ktore trudniejsze rzeczy krotko wykładają. Przydatki też są położone na końcu ksiąg każdych, dla gruntuowniejszego rzeczy w księ-gach tknionych wyrozumienia, czę-ścią dla zaostżenia dowcipow buy-niejszych potrzebne. w Krakowie w drukarni Macieja Jędrzeiowczy-ka. 1618. fol. prócz listów przypis-nych i rejestrow. 408 str. i 6 ark. na przodzie. (L. S.)* *Zob. Noty.* ♦

153. *ARISTOTELIS Stagirite Phi-losophorum maximi Economicorum Libri duo sub gemina translatione. 4. 14 kart nieliczb. Druk tenże co Textus Elenchorum b. m. Na karcie tytułowej recto, 12 wier. lac. Ad Lectorem, verso: Prologus Leonhar-di aretini. In libros Economicorum. (Bibl. Ossol. L. S.)*

154. *Oeconomicorum ARISTOTE-LIS libri graecis et latinis annotationibus suis locis illustrati. In quibus pia, grauia, et Christiana documen-ta sunt omnia. Hos aere modico, si coemes et leges, aliis quoque ut e-mant et legant author eris, et ipse iterum atque iterum emere non gra-uaberis. Na końcu: Cracouiae per Mathiam Scharffenberg iij die Mar-cij Anno m. d. xxxij. 4. 18 kart nie-liczb. *Zob. Noty.* ♦*

155. *Oekonomiki Arystotelesowey to iest rzędu domowego z dokładem księgi dwie. W ktorych się może nauczyć każdy gospodarz, iako się obchodzić z żoną, z dziecmi, z cze-*

ladzią, z majątnością. Na końcu ksiąg iest przydatek, w którym się szerzey i lacniey dokłada, co do teżyze ma-terey należy. Powtóre wydane, po-prawione y w wielu rzeczach potrze-bnych przyczynione na pożytek y zaostżenie umysłu. w Krakowie w drukarni Macieja Jędrzeiowczy-ka 1618. fol. 135 str. prócz przed-mowy i rejestrow.

Od 44 do 135 str. są przydatki Pe-trycego, początkowe zaś 43 str. są tłóma-czeniem z Arystotelesa, po każdym zaś roz-dziale są obszernie objaśnienia tłómacza. Nadto na przodzie 2 ark. gdzie Dedykacya do Mikołaja Olesnickiego Kasztelana Ra-domskiego, któremu pierwsze wydanie przed kilkunastą laty był przypisał *Petrycy.* (L. S.) ♦

156. *Polityki ARISTOTELESOWEY to iest rzędu Rzeczypospolitey z do-kładem ksiąg ośmiuro. Pożyteczne nie tylko pospolitemu człowiekowi, który stąd może wiedzieć, iako się ma w rzeczypospolitey sprawować, iako ma swoim przelożonym podda-ność oddawać i t. d. Przydane są do każdego rozdziału przestrogi, ktore krotko rzeczy trudniejsze ułacniamy. Przydatki też są położone na końcu ksiąg, częścią dla dokładniejszego wyrozumienia rzeczy w księgach zamknionych, częścią dla zaostżenia dowcipow ludzkich potrzebne przez Doktora Sebastjana *Petryce-go* Medika. w Krakowie w drukar-ni Symona Kęmpiniego. 1605. fol. 472 i 421 str. prócz przedmów, li-stów przypisnych i rejestrow. (L. S.) *Zob. Noty.* ♦ ♦*

157. *Philosophia Aristotelis ex-plicata per P. Adamum Quirinum Krasnodębski Soc. Jesu. Vars. ty-pis Elertianis 1678. 12. 58½ ark.*

158. *In universam Aristotelis Phi-losophiam introductio. Auctore Ma-gistro Petro Barbay, celeberrimo quondam in Academia Parisiensi Philosophiae Professore. Cracoviae apud Christ. Domański S. R. M. Typ. Anno 1706. 8. 142 str. (Chl.)*

159. *Introductio in universam A-ristotelis philosophiam. seu diale-*

etica tribus disputationibus explanata a R. P. Adriano *Miaskowski* S. J. Sandomiriæ, Typis Coll. S. J. 1720. 4. 278 str. 4 karty na początku i 9 na końcu.

Przypis Franc. Chodowiczowi Teol. Dokt. Prowincyal. Kanon. Regul.

Nie jest to obszerne dzieło o filozofii Aristotelesowej, jak chce Bentkowski, ale tylko wstęp do filozofii zawierający w sobie logikę scholastyczną i to skróconą. (L.S.)

160. Aristotelica philosophia quaestionibus ac notis illustrata. Lublini 1750. 8.

(Catal. Bibl. Coll. Vars. Schol. Piar.)

Inne pisma o filozofii Aristotelesowej, zob. pod oddziałem: Filozofja.

✦ ✦

161. Charaktery czyli przymioty z *TEOPRASTA* z obyczajami tego wieku przez P. de la *Bruyere* z Akad. Paryż. przełożone i napisane, a z francuzkiego na polskie tłumaczone przez H. F. J. P. K. M. (Hrabia Franc. *Podoski* Kasztel. Mazowiec.) w Warszawie u *Dufoura* 1787. 8. 2 tomy. T. I. 391 i xxxvi str. T. II. 394 str. *Polszczyzna nieznośna i niegrammatyczna*. (L.S.)

✦ ✦

162. *HIPPOCRATIS* *Coi* *Epistola moralis*, *Disputationem Democriti continens*, e *Rinutii* interpretatione. Cracoviae typis *Joannis Halicii* anno Chr. Sal. *MDXL*. 8.

Herdecasyllabon, wydawcy *Jana Benedykta* do *Jana Tarnowskiego* Kasztelana *Krakow*. (Janoc. III. 13.)

✦ ✦

163. *PLUTARCHI* *Cheronei* *Libellus de liberis educandis plane aureus*. *Guarino Veronen*. interprete. — Cracoviae apud *Mathiam Scharffenberg*. *MDXXXVI*. 8. 18 kart *nieliczb. cur-sive*. (L.S.)

Toż. — Cracoviae in *Offic. Hieronimi Scharffenbergeri*. 1550. 8. 18 kart. (L.S.)

164. *PLUTARCHI* *Cheronei* *de liberis educandis Libellus*, latine reditus per *Guarinum Veronen*. Cum *M. Georgii Legnicens*. Ad spectatissimos et prudentissimos viros, Con-

sules et senatores *Inelyte Civitatis Cracoviae*, Praefatione. Impressum apud *Florianum Unglerium*, expensis *Domini Johannis Haller* civis et consulis Cracovien. Anno a Christo nato *MDXIII*. die *XI. Septembris*. 8.

(Janoc. I. 166.)

165. *PLUTARCHI* *Chaeroni* *Dicteria Laconica graece edita*. Cum *M. Franc. Mymeri Siles*. Interpretatione *Latina et Polonica*. Eiusdem *Elegia ad Illustrem et Magn. D. Severinum Boner* a *Balicze* etc. Impimebat Cracoviae *Hieronymus Victor*. Au. Chr. *M.D.XLII*. 8. *Zob. Noty*.

(Janoc. I. 190.)

✦

166. *Przyjaciela od Pochlebcze* iak rozeznac. z *PLUTARCHA* *Greckiego* *Philozofa*. *b. m. i r.* (1557.) 8. 42 kart. *Druk gocki*.

Tytuł wśród rycin *Unglerowskiej*, mającej w górnej wiczy herb orla *Zygmuntowskiego*, po bokach herby od aniołów *trzymano*, pogoni i trzech koron, z jednej strony, węża *Sforcyuszów* i dwa berła z drugiej. U dołu trzy wieże na murze nad bramą. Na odwrotnej herb *Przerębskich*. Na karcie następ. przypisanie: księdzu *Przerębskiemu* *Podkanclerzemu*. 8. (Lel. I. 104.)

167. *Pozytek z nieprzyjaźni z PLUTARCHA* *Greckiego* *Philozofa*. *Ry-cina iak w poprzedzającym*. Na odwrotnej herb *Radziwillowski*. Na końcu: w *Krakowie* *V* *dziedziców* *Marka Szarffenberg*. Roku *M.D.LVII*. 8. 12 kart. *Druk Gocki*.

Przypis.: „*Esiażęciu* na *Olicze* y *Nieświczu*, *Je. Mezi* panu *Radziwilowi* *woiewodzie* *Wilnieńskiemu* *Marszałkowi* y *Canczlerzowi* *wielkiego* *księstwa* *Litew*.” (Lel. I. 104.)

✦ ✦

168. *EPICETI* *Enchiridion*, graece et latine curav. *Christ. Gottl. Heyne*. Editio emendatior et auctior. *Varsaviae* et *Dresdae* ap. *Grollium* 1776. 8. (*Fabricius* ed. cur. *Harles*. T. V. p. 81.)

169. *EPICETI* *Enchiridion* etc. — tam. z tytułem tylko *odmienionym*. 1782. 8. (*Fabricius* l. c.)

✦

170. *EPIKTET* *Filozof* czyli *manuał* *Epikteta* z jego innych dzieł wzięty, po *Franc. p.* *Pana Dacier* *Akademii* *Paryzkiej*, wszelkich u-

mieiędności Professora z Greckiego; a teraz na Polski Język ku pożytku ^{acz} *ney* wi i zabawie czytelnika przelożony. — R. P. 1787. w Typogr. Przemyskiej wydrukowany. 8. Części 4. — Str. 272. (Bibl. Horod.)

✦ ✦

171. LUCIANI Samosatensis Astrologia, Erasmo Rotterodamo interprete, Josephi Struthii Posnaniensis in Luciani astrologiam commentariorum libri duo. Luciani Declamatio quaedam lepidissima Josepho Struthio Posnaniense interprete. *Nakońcu: Excussus Cracoviae per Mathiam Scharffenbergium. Anno MDXXXI. 8. 58 kart liczb. a 16 na przodzie i 14 na końcu nieliczb. (L. S.) Zob. Noty.*

172. LUCIANI declamatio lepidissima, quae Judicium Vocalium inscribitur. Josepho Struthio interprete. — Cracoviae apud Mathi. Scharffenberg 1531. (Solt. p. 206.)

✦

173. Tragoedia o Pedogrze, którą po Grecku przed przyściem na świat Pana Chrystusa napisał LUCYANUS Poeta, na Łaciński język od Erazma Smida Wittemberczyka wytłumaczona, a z tego na polski przez tego, którego imienia z następujących dorozumiesz się wierszów, przelożona.

Wezmi miasto w Podolu z mocy Kryciańskiego
Czeremysa; wezmi dzieci, pomni wyiać
z niego
Czwarty szczebel; z sykaniem gdy się dorwiesz kiia,
Zrozumiesz, wiersze głowa wymyśliła czyia.
Skrzydła mam kiedy chodzę w czarnobiałym stroiu;
Domysł się kędy iestem, w boiu czy w pokoju. (.)

Roku Pańskiego

Tysiąc sześćset ośmdziesiąt, co się pisać go
dzi,
Gdy śliczny po bliźniętach Phoebus się przechodzi.

4. 1½ ark.

(.) *Bar-dziń-ski.* — *Skrzydła* wspomina dla imienia w zakonie Alana. *Czarnobiałe strój* oznacza Dominikana.

174. Tymon z LUCYANA. Przekładany w Krakowie u Mikolaia Loba. 1608. 4. 6 ark. wierszem.

Przypis. wierszem od tłómacza Jana Danieckiego Stanisławowi Branickiemu Miecznikowi Kor. (Tr. — L. S.)

175. Historje abo Przykłady szczerę y stateczny miłości sprzysiężonego towarzystwa. Wzięte z LUCYANA. Przekładania Jana Danieckiego. w Krakowie u wdowy Jak. Sybeneychera, 1610. 4. 9 ark.

Dedyk. Stanisławowi Gawrońskiemu Podzupkowi Krakow., gdzie jest genealogia Gawrońskich. — Dyalog między Mnesippem i Tokarismem z Lucyana gładkim wierszem przelożony. (L. S.)

176. Lucyan Greczyn do polskiej młodzieży, o krótkiej, łatwej i pewnej drodze osiągnięcia sławy i bogactwa. w Warszawie 1802. 8.

(Kat. Bic.)

✦ ✦

177. Divi JOANNIS CHRYSOSTOMI Libellus elegans in quo confert verum monachum, cum principibus, divitibus ac nobilibus non huius mundi, Stanisławo Hosio interprete. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. Anno 1528. 8. 16 kart. *Text grecki obok przekładu. Zob. Noty.* (Bibl. Ossol. L. S.)

178. Philosophia Peripatetica, ex graeca Divi Joannis Damasceni Basiliani, Sabaitici Coenobii Abbatis, Doctoris Ecclesiae, interpretatione, a perditissimis Arabum fabellis liberata. A MDCCXLIX. quarto Nonas Julias. Typis Basilianis Suprasliensibus. *fol. 17 ark.*

Przypis Józef. Sapiezic Koadjutor. Wileń. (Jan. Pol. I. 50.)

179. Aliquot Epistolae Divi Eusebii Hieronymi Stridonensis, refertae saluberrimis praeceptis, ad vitam recte instituendam mire facientes, ac ab Erasmo Roterodamo pristinae integritati restituae. — (Rudolfus Agricola Junior in laudem operum Divi Hieronymi. (16 w.) *Na ostatniej karcie recto:*

Ad Candidum lectorem.

Epistolas Hieronymi lectissimas Quibus suum probe nitorem reddidit

*Erasmus ille: quo nil absolutius:
Sol inter homines hocce vidit saeculo.
Tibi candidissime lector expressit, suis
Bellissimis typis Vietor optimus:
Apud inclytam Poloniae Cracoviam
Cupiens ut hoc doctore discas plenius.
Christum sapere: christum loqui, christum
insuper
Vitaque moribusque recte effingere.—*

4. 24 kart *nieliczb.* druk łaciński. Tylko na ostatniej karcie verso rejestru listów (ośmiu), drukiem gockim buynym.

Na odwrocie tytułu dedykacja: „Integerimo viro D. Martino *Dobergast*, artium liberalium magistro, diuiniqve verbi Concionatori longe celeberrimo. *Matheus Holstein* Boleslaviensis se commendat.” datowana: Cracoviae ad Calendas Januarias. Anno ab orbe redempto M.C.XIX. i ten rok za rok druku uważać wypada.—Nieznanym *Martinus Dobergast*, nazwany tu iest omnium recte *philosophantium eminentissimus*.—Niewiadomo także kto był ten *Matheus Holstein Boleslaviensis*: zdaje się jednak, iż należał do Akademii Krakowskiej.— Po de-

dykacyi następuje (zapewne tegoż *Mateusza*) *Phaetium Endecasyllabum ad Lectorem*. 13 w.—(L. S.)

180. a) *SYNETHI Episcopi Cyrenes ad Arcadium Imperatorem liber de Regno bene administrando*. *Stanislao Ilowio* Polono interprete. Ad amplissimum Regni Poloniae Procancelarium Petrum *Miscovium Venetiis*, apud Jo. Baptistam *Somascum* M.D.LXIII. 4. 20 kart i arkusz na przodzie.

Z dedykacyi okazuje się, iż *Ilowski* piarowski naukę odbywał w Krakowie. Miał dobroczyńcą Jana *Przerebskiego Arcybisk. Gnieźn.*, a gdy ten umarł, starał się pozyskać względy miłośnika uczonych *Myszkowskiego*. (Bibl. Ossol. L. S.)

b) — Venetiis 1633. 8.

Jest to mowa, którą *Synezjusz* miał r. 397 po *Christusie* w Konstantynopolu, do *Arkadjusza Cesarza*, mającego naówczas wieku lat 21. Tytuł oryginalny: *Εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἀρκάδιον περὶ βασιλείας*. (L. S.)

IV. Historia.

181. *Thezeus Athenieński*, y *Numa Rzymski*, Dwaj Królowie wielcy: Z *PLUTARCHA* na Polskie przełożeni przez X. Jana *Januszowskiego* Archidiakona *Sąddeckiego*. w Krakowie w Druk. M. Loba, R. P. 1613. 4. 7½ ark. *nieliczb.* Druk gocki. *Zob. Noty.*

182. *Sławni ludzie i onych porównania*. *PLUTARCHA* dzieło historyczne. moralne. i filozoficzne. przekładania X. Filipa *Neryusza Golańskiego* Schol. *Piar.*— Tom I—III. w Wilnie w Druk. XX. Schol. *Piar.* R. 1801—803. 8. 449, 475, 481. str. oprócz kart na przodzie.

V. Retorowie.

183. *DIONYSII Halicarnassei de Collocatione verborum graecae et latinae*, *Simon Bircovius* in Acad. *Zamoscensi* Professor recensuit et nunc primum convertit. *Zamoscii Martinus Lencsius* Academ. Typogr. excudebat 1602. 4. 136 str., oprócz 19 kart *nieliczb.* i 5 kart *rejestrów*. (L. S.) *Zob. Noty.*

Dedykacja do *Tomasza Zamoyskiego*, syna *Jana*, kart 3.

184. *Dionysii HALICAR. De Collocatione verborum etc.* 1604. 4.

Edycją tę bardzo rzadką wspomina *Casaubonus*, *Lib. de Enthusiasmo* Cap. IV. p. 118. (L. S.)

185. *Διονυσίου Ἀλικαρνασσεως περὶ συνθεσεως ονοματων*. *DIONYSII Halicarnassei De Structura Orationis Liber*. Ex Recensione *Jacobi Uptoni*, A. M. Collegii *Regalis* apud *Cantab.* nuper *Socii: Qui et veterem*

interpretationem emendavit, et Notis integris Friderici *Sylburgii* selectisque aliorum, suas passim Animadversiones adjecit. His accesserunt Simonis *Bircovii* Exempla Latina, cum duobus Indicibus. Londini. MDCCXXXVIII. 8. (L. S.) *Zob. Noty.*

b) Simonis *Bircovii* Exempla latina graecis Dionysii respondentia. Londini 1728. 8.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

186. DIONYSII Halicarnassei Responsio ad Cnei Pompei Epistolam et alia quaedam gr. et lat. Interprete Stanislao *Ilovio*. Parisiis 1554. 8. (Albertrandi Iter Ital. Mss. p. 152.) (L. S.)

187. DIONYSII HALICARNASSI nonnulla opuscula, latine, Stanislao *Ilovio* interprete, ex Offic. Roberti Stephani Lutet. 1556. 8.

(J. A. Fabricius in Bibl. Graeca. edit. Harlesii Vol. IV. p. 388. Maittaire in Annal. Typogr. T. III. Part. II. p. 682.) (L. S.)

♦ ♦

188. DEMETRIUS Phalereus de elocutione liber a Francisco *Maslovio*.

Polono in latinum conversus et ab eodem obscuriorum locorum explanationibus illustratus. Patavii Grattiosus Perchacinus excudebat. 1557. 4. 32 str. 4 kart. *nieliczb. Scholia z osobnym tytulem 13 kart. Zob. Noty.*

Dedykacya Janowi Przerębskiemu Podkancel. datowana: Patavio V. Cal. April. quo die Bonę reginę ad nos adventum expectabamus. Anno a Christo nato M.DLVI. (zam. MDLVI.) (Baudt. H. D. K. P. III. 163.)

189. DEMETRII Phalerei de elocutione liber, a Stanislao *Ilovio* Polono latinitate donatus et annotationibus illustratus. *Item*. Dionysii *Halicarnassaei* quaedam opuscula, eodem interprete.—Basileae, per Joannem Oporinum 1557. 8. 262 str. (L. S.) *Zob. Noty.*

♦ ♦

190. LONGINA o Górnosci, przekładał z greckiego Józef *Kowalewski*. w Wilnie nakł. i drukiem A. Marcynowskiego 1823. 8.

VI. M a t e m a t y k a.

191. a) EUKLIDESA Początków Geometrii Xiąg ósmioro to jest Szesć pierwszych, iedenasta i dwunasta z dodanemi przypisami i trygonometrią dla pożytku młodzi akademickiej tłumaczone i wydane przez Józefa *Czecha* Filozofii Doktora, w Akademii Krakowskiej publicznego przedtém Matematyki początkowey Professora: teraz Dyrektora Gimnazyum Wołyńskiego, Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół nauk Członka. z Figurami na miedzi rznietemi Tablic 13. w Wilnie w Druk. Józefa Zawadzkiego. 1807. 8. XXVIII, 608 str. i 4 karty na przedzie.

Przypis. Najiaśnieyszemu CESARZOWI ALEXANDROWI I.

b) — po śmierci autora, Wydanie drugie z przydaną Trygonome-

tryą Roberta Simsona, przełożoną z angielskiego. *tam u tegoż*. 1817. 8.

♦

192. Apologia pro Aristotele et Enclide contra Petrum Ramum et alios. Additae sunt duae disceptationes de Numeris Perfectis, Authore Joan. Broscio SS. Th. Doct. et in Alma Vniversitate Collegii majoris Professore Can. Crac. Miedziericensi et Stassoviensi Praeposito.—Dantisci sumptibus Geor. Forsteri 1652. 4. 174 str., 4 karty na przedzie.

W kartach na przedzie wiersz łaciński do Brosciusza Jana *Rackiego* F. D. i Professora Poetyki w Koll. maiey. 80 w. 1. Oraz Epigramma 12 w. 1. z podpisem: M. Christophorus *Ziemkrevius* Phil. Doctor et Professor Eloquentiae Ordinarius. — „Apologia” przypisana Uniwersytetowi Paryżkiemu. — „Disceptationes de numeris perfectis” przy-

pisane są Kardynałowi Barberiniemu. — Druga rozprawa ma tytuł: An perfecti numeri praeter Euclidis doctrinam alio quopiam modo possint generari. — Przypis.: Inclitae scientiarum Universitati et Academiae Academiae facundae Matri, Academiae Parisiensi author consecrat. (L. S. — B.)

✦ ✦

193. *Introductorium Compendiosum in Tractatum Sphaerae materialis auctoris Joannis de Sacrobusto quem abbreviauit ex almagesti Sapientis Ptholomei Claudii philosophi alexandrini ex pheludio progeniti per magistrum Joannem Glogouiensem. In communem studentum utilitatem In stellarum et astronomie studio proficere cupientium cito ac facili verborum stilo Anno Saluatoris christi Jesu Millesimo quingentesimo sexto. Currente In universitate Cracoviensi feliciter Recollectum. Na tytule: Epigramma Ad lectorem. (16 w. l.) Na przedostatniej karcie: Magistri Joannis Glogouiensis in speram enarratio feliciter explicit. Impressum cracoviae Anno 1506. In die sancti Vitalis martyris. 4. 72 kart nieliczb. Na ostatniej karcie jest: Tabella declinationis Solis per Magistrum Johannem de Glogouia. Udolu zaś tej tablicy: per Johannem de monte regio Geometricae Paduae composita. 1464.*

We wstępie tego dzieła wspomina Glogowczyk, iż szczególnie na naleganie Hallera tę pracę przedsięwziął „Ego Magister Joannes Glogoviensis ad petita et desiderata plurimorum maxime tamen honestissimi viri domini Joannis Haller Ciuis Cracoviensis virorum doctorum et generaliter spiritualium personarum fautoris excellentissimi Introductorium hoc ..... scribere institui.” (L. S.)

194. — *Na przedostatniej karcie: Magistri Joannis Glogoviensis in speram enarratio feliciter explicit. Impressum Cracoviae impensis spectabilis viri Dni Joannis Haller civis cracoviensis per Florianum Unglerium. Anno partus virginis 1513. Herb Krakowa. 4. 80 kart nieliczb. Druk gocki.*

Edycya ta jest w Bibliotece Akad. Medyko-Chirurg. Wileń.

195. *Introductorium Astronomie in Ephemerides per Magistrum Joan-*

nem Glogouiensem in communem studentium in arte stellarum et studio Astronomie proficere cupientium utilitatem in academia (sic) Cracoviensi fauste recollectum. (Rycina, opisana u Lelewela Bibl. Ks. Dw. T. I. p. 80. 5. Tab. VI.) Na ostatniej karcie recto: Impressum Cracoviae per Florianum et Wolfgangum. 1514. 4. 34 kart nieliczb. druk gocki. Z tablicami astronomycznymi i figurami. — Na ostatniej karcie verso 16 w. l. z napisem: Libellus de puluereo creptus situ: pristinoque candori restitutus Lectorem alloquitur.

Jest to rzecz o wpływie ciał niebieskich na rzeczy ziemskie i powodzenie ludzi, czyli prawdziwa Astrologia. — Soltykowiec błędnie tytuł wymienił, nie mając egzemplarza całkowitego. Toż dzieło w r. 1522. wydał Mateusz Szamotulski. (L. S.)

196. *Introductio in Ptholomei Cosmographiam etc. jakniżej. Na końcu: Impressum Cracoviae per Florianum Unglerium b. r.*

(Jan. Nachr. IV. 124.)

197. *Joannis de Stobnicza artium magistri, Introductio in Ptholomei Cosmographiam cum longitudinibus et latitudinibus regionum et civitatum celebriorum.*

Epitome Europee Enee Siluij Situs et distinctio partium totius Asiae per brachia Tauri montis ex Asia Pij secundi.

Particularior minoris Asiae descriptio ex eiusdem Pij Asia.

Siriae compendiosa descriptio: ex Isidoro

Africae brevis descriptio: ex paulo orosio.

Terre sancte et urbis Hierusalem apertior descriptio: fratris Anselmi ordinis Minorum de obseruantia.

Magister paulus: Crosnensis. Lectori studioso.

Qui freta, qui fontes populos aemania colles

*Quique cupis vasti noscere regna soli
Huc precor huc uultum paulisper uerte benignum*

*Exiguamque legas candide lector opus
Omnia quo magni clauduntur climata mundi
Quodque sonet uarijs terra rotunda locis*

*Quo populos urbes mirabere flumina montes
Et quae sunt oculis non bene uisa tuis
Quo ptolomei subito (mihî crede) uidebis
Et releges sparsim grandia scripta libri
Et quod mille alij docti scripsere libellis
Hoc paruo inueniens conspiciasque libro
Dithicon.*

*Adspice quam paruo lector studiose libello
Clauſa ſit immenſi machina magna ſoli.*

*Na końcu: Impreſſum Cracouie
p. Florianum Unglerium. Anno dni
M.D.XIJ. 4. fol.XI. (rzeczywiście 44)
oprócz dwóch nieliczb. na przodzie.
(L.S.) Zob. Noty.*

198. Joh. Stobnicensis Introductio in Ptol. Cosmographiam et Anselmi Poloni Terrae sanctae descriptio. Crac. 1517. 4. (Skor. Swidz.)

Wspomniony na tytule Anzelm, był Zak. Minoritów i Kaznodzieją, w Krakowie na początku wieku XVI. Toż pismo Anzelma znajduje się w Thesaurus Monumentorum Jakoba Basnagius T. IV. p. 776 nast. (Janoc. I. 23.)

199. Toż, pod tymże tytułem, z napisem na końcu: Impreſſum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Calceographum. Anno salutis humanae. Millesimo quingentesimo decimo nono. Decimo septimo kalendas Maii. 4. 44 kart i dwie na przodzie. Typ łac. (L.S.)

+ +

200. Ad pubem litterariam Rudolphi Agricola Vasserburgensis. 14 wierszy łacińskich wśród ozdób drukarskich, mających w górze orła pol. w dole herb Krakowa. Uspodu ryciny są wyrazy, z jednej strony: Impreſſum Cracouie; z drugiej: per Florianum vnglerium. Na karcie przedostatniej: Finis adest feliciter Anno virginiei partus. M.D.XIJ. Tercio Nonas Julias. 4. 8 kart nie liczb.

Na odwrocie karty tytułowej wiersze pochwalne tegoż Agrikoli: Ad venerabilem virum Magistrum Nicolaum de Czebiniu; concionatorem Cremnicziensem. Panegyris Rudolphi Agricole Vasserburgensis. cusa exemploraliter (sic). Na pierwszej karcie przedmowa czyli raczej dedykacja tłómacza: „Ad illustrissimum Arceturum Cornubie Vallieque Principem: Thome Linacri Britanni in Procli Diadochi Spheram prefatio.“— Na karcie przedostatniej *verso*, są wiersze: 1) Epigramma Ad lectorem Ruperti Haller Budensis. In laudem auctoris 10 w. ł. 2) Rudolphus Valserburgensis ad ingenuum Andream Clemen (ostatnia litera tak zatarta, że wiadomo, czy to n czy r, lub inna iaka) Transyluanum 10 w. ł. 3) Sebastianus Gabel de Sancto Gallo Ad lectorem: 8 w. ł. na pochwałę Floriana Unglera.— Ostatnia karta *recto* ma rycinę drukarni Unglera. (Zob. Lelewela Bibl. Ks. Dw. T. I. p. 80. 8. Tab. VI.) (L.S.)

VII. M e d y c y n a.

201. HIPPOCRATIS Coi Aphorismorum, antiqua et Nicolai Leonicensi Vincentii nova interpretatio Eiusdem Praesagiorum sive Prognosticorum antiqua et Gulielmi Copi recentior interpretatio. Eiusdem Jusiurandum Nicolao Peroto interprete. Jusiurandum M. Fabio Calvo Rhaennate interprete. Cracoviae typis Hieronymi Vietoris 1532. format nieoznaczony. (Katal. B. U. W.)

202. HIPPOCRATIS Coi Praesagiorum Libri III. a Petro Fedelicio Polono, Medico Cracoviensi latine rediti uberrimisque ipsius commentariis explanati. — Cracoviae Hieron. Vietor. A. M. DXXXII. fol.

(Janoc. I. 296.)

203. HIPPOCRATIS Coi de Diaeta humana Libri III. Petro Fedelicio interprete. Cracoviae ex Offic. Hieron. Vietoris. A. D. M. D. XXXIII. VII. Mensis Augusti. 8. mai.

204. HIPPOCRATIS Coi de Morbis vulgaribus Libri VII. a Petro Fedelicio Polono Medico in latinam linguam conversi. tam. u. t. An. M. D. XXXV. III. Kal. Jun. 8.

Oba te dzieła przypisane są Piotr. Kmicie Kasztelan. Sandomir. (Janoc. I. 295. nast.)

205. HIPPOCRATIS Coi Libellus de Urinarum significatione (ex) Domini de Raygoza (interpretatione) a Stanislao Rosato editus. 4. Exemplarz bez karty tytuł.

(Kaf. B. U. W.)

206. Magni HIPPOCRATIS Cui Praenotiones graecae cum versione A. Foessii Medicomatricis et notis J. Jonstoni Amstelod. ex Offic. Elzevir. 1660. 12. (B. II. 406.)

207. Zbiór niektórych celniejszych aforyzmów z dzieł HIPPOKRATESA y CELSA. w Warszawie (*u Du-foura*) 1793. 8. 77 str. i 15 kart na końcu. (L. S.)

208. Claudii GALENI Pergameni, Opera omnium utilissima, a doctissimis viris, partim nunc primum latinitate donata, partim vero ad exemplaria graeca diligentius recognita. Accesserunt de venae Sectione libri II. Josepho Tectandro, Cracoviensi interprete. Basileae ap. Andr. Cratandrum. Anno MDXXXVI. fol. *Zob. Noty.*

(Cat. Bibl. Bunav. I. 179. a.—Panzer VI. 312.)

209. Cl. GALENI de Venaesectione adversus Erasistratum et Erasistrateos Romae degentes. De curandis ratione per venaesectionem, Josepho Tectandro Cracoviensi interprete. Lugduni 1549. 12. *Zob. Noty.*

(Fabricius ed. Harl. V. p. 433.)

Traktaty te znajdują się w wydaniu dzieł Galena Zwickauskimi, Basileae apud Hieron. Frobenium, 1549. G. V. p. 1058—1102. W edycyi 9tej Juntarum Cl. VI. p. 7—15. W ed. Charteriusa T. X. p. 392, 406 i 408. (Janoc. I. 270.—L. S.)

210. GALENI Astrologia ad Aphrodisium. Spuria quidem iudicata. Exhibens Mathematicae Scientiae Prognostica de Decubitu Infirmorum. Nunc primum a Josepho Struthio e Graeco translata. Venetiis per Joannem Patavinum et Venturinum de Ruffinellis. A. D. M. D. XXXV. 8. *Zob. Noty.*

Przypis. Jan. Chojęńskiemu Biskup. Przemyskiemu. Tłómaczenie to Janus Cornarius w wersji swojej dzieł Galena pomieścił w T. VIII. (Janoc. I. 262 nast.)

211. GALENI de Urinis Liber. Geminus aliis visus, aliis suppositicius. Nunc primum a Josepho Struthio e Graeco traductus. Venetiis per

Joannem Patavinum, et Venturinum de Ruffinellis. A. D. M. D. XXXV. 8.

Przypis. Walentyń. Morawskiemu Medyc. Doktor. Tłómaczenie to pomieszczone jest w wersji dzieł Galena, 9tym wydaniu Juntów, w Wenecyi r. 1525. Classe IV. p. 123—126.—W ed. Charteriusa, Class. IV. p. 122. Także w edycyi Bazylej. 1561. Class. IV. (Janoc. I. 263.—L. S.)

212. Claudii GALENI Pergameni Medicorum omnium fere Principis de differentiis morborum liber. Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. Anno Do. M. D. XXXVII. 8. 32 kart *nie liczb.* (L. S.) *Zob. Noty.*

Tłómaczem tego traktatu na język łaciński jest Guilhelmus Copus Bazylejczyk.

213. Claudii GALENI Pergameni de Antidotis Libri duo: per tot saecula ab omnibus magno opere desiderati: in gratiam magni antistitis, Joannis Choenii episcopi Plocensis, e Graeco in Latinum traducti, et commentariis brevibus illustrati, a Josepho Struthio Polono, publico tunc artis medicae Patavii professore. Venetiis per Joannem Antonium de Nicolinis de Sabio. M. D. XXXVII. Cum privilegio: ab Ill. et Excell. Domino Veneto per duodennium concessio. 8. mai.

Na przódzie dwa listy, jeden do Chojęńskiego, drugi do Franciszka Phrigomelius'a, Medycyny Professora w Padwie, datowane z Wenecyi r. 1536. Do traktatu tego przyłączone jest: Astrologiae ad Aphrodisium Liber unus, i De urinis Liber, Josepho Struthio interprete.

(Janoc. I. 263 nast.)

214. Claudii Galeni Pergameni, in Librum Hippocratis de Fracturis, Commentariorum Libri tres, e Graeco in Latinum conversi, a Josepho Struthio Polono, publico artis medicae Patavii Professore. Venetiis in aedibus Bartholomaei Zanetti. A. D. M. D. XXXVIII. 8 mai.

Przypis. Jan. Chojęńskiemu Biskup. Krakow.

215. Claudii GALENI Pergameni, in librum Hippocratis de Articulis, Commentariorum Libri quatuor. Latine redditi a Josepho Struthio Polono, publico artis medicae Patavii Professore. Venetiis apud Bartho-

Iomaeum Zanettum, A. D. M.D.XL.
8 mai.

Przypis. szkole lekarskiej w Padwie.
(Janoc. I. 264.)

216. Claudii GALENI de plenitudine et de curativa sanguinis missione libri II. translati per Christophorum Heyll Medicum Dantiscanum. Dantisci typ. Franc. Rhodii 1558. 4.
Zob. Noty. (Ban. H. D. K. P. I. 106.)

✦

217. Jo. Baptistae Montani Me-

dici Veronensis In artem paruum Galeni Explanations. A Valentino Lublino Polono editae. Venetiis apud Balthassarem Constantinum ad Signum Divi Georgii. MDLIII. 8.
400 kart i 2 ark. na przodzie.

Dedykacya do Stanisława Hrabi z Tęczyna, Wojewody Sandomirskiego, datowana tegoż roku z Wenecyi. Pokazuje się z niej, iż Valentinus Lublinus uczniem był Montana, i że kosztem Tęczynskiego uczył się Medycyny we Włoszech.—Fabricjusz w Bibl. Greecejki inne wydania przywodzi. (L. S.)

C) Literatura Rzymska; Komentarze, Tłómaczenia.

I. Poezja.

218. M. PLAUTI Amphitruo ex antiquis recentioribusque exemplaribus invicem collatis, diligentissime recognita, cuius carmina magna ex parte in mensum suum restituta sunt. Authoris vita ex Petro Crinito, Argumentum vero proximis sequentibus paginis patet. *Na końcu: Impresum Cracoviae per Mathiam Scharffenbergium. Anno M.D.XXX. 8. 29 kart nieliczb.*

Wydawca F. Mymerus dedykował Krzysztof. Szydłowieckiemu Kasztel. Krakow. Kanclerz. Kor. (L. S.)

219. M. Accii PLAUTI Comoedia Mercator, mendis purgata, ac numeris suis quoad ejus fieri potuit restituta. Magister Fran. Mymerus ad Lectorem (Swier.) *Tytuł wśród ryciny, na której wyobrażone allegorycznie: Justitia, Superbia, Avaritia, Prudentia, Spes, Invidia, Suspicio, Fortuna. Na końcu: Cracoviae Mense Augusto Mathias Scharffenbergk excussit 1531. 8. 24 kart nieliczb. cursive.* (L. S.)

220. M. Accii PLAUTI Comici ter-sissimi Comoedia Cassina a mendis studioso, diligenterque purgata, suisque numeris quoad fieri potuit

restituta noviter excussa. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. A. 1543. 8. (Raczyń. CLVI.)

221. M. Accii PLAUTI Amphitruo e recensione Ben. Fr. Schmiederi. Vilnae typis et sumtibus Jos. Zawadzki. 1820. 8. 55 str.

222. M. Accii PLAUTI Miles gloriosus e recensione Ben. Fr. Schmiederi. Vilnae typis et sumtibus Jos. Zawadzki. 1823. 8. 61 str.

✦

223. Trinumus PLAUTA. Tłómaczenia Daniela Czeklińskiego. 4. *Zob. Noty.*

✦ ✦

224. Adelphi czyli Bracia. Komedya TERENCYUSZA, do użytku szkół przystosowana przez J. Henr. Aug. Schultze: przedruk. z Encyklopedyi dla szkół klasycznych łacińskich pisarzy. w Wilnie Józ, Zawadzki (1813). 8.

225. Andryanka (Andria) Komedya TERENCYUSZA do użytku szkół przystosowana przez Ludwika Sobolewskiego. Wilno nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego. 1820. 8. 67 str. i 3 kart na przodzie.

226. Valentini CANTII ex Pl. (Pu.) Terentii Comoediis latinissimae colloquiorum formulae ordine selectae, una cum eiusdem poetae insignioribus sententiis idiomate polonico donatae et multis in locis quam antehac unquam locupletiores. Cracoviae ex Off. Hier. Scharffenbergii. A. 1549. 8. (Ju. I. 168.)

✦ ✦

227. Bucolica VIRGILII Maronis cum notulis brevissimis. Lesnae, Dan. Vetter. 1642. 12.
(Ban. H. D. R. P. I. 332.)

228. Publii VIRGILII Maronis Mantuani opera Bucolica et Georgica, in usum Grammaticae Iuventutis impressa. Cracoviae typis Universitatis a. 1717. 8.

229. VIRGILII Maronis Mantuani Opera Bucolica et Georgica ad usum Scholarum Piarum. Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. 1760. 8.
(Mecherz. p. 157.)

230. Publii VIRGILII Maronis Mantuani Aeneidos Libri XII. impressi Cracoviae typis Universitatis a. 1717. 8.

231. P. VIRGILII Maronis Opera interpretatione et notis illustravit. Carolus Ruauens Soc. Jesu. Jussu Christianissimi Regis ad usum Seren. Delphini. 2da Editio. Vilnae typis Acad. S. J. A. 1764. 4.

232. P. VIRGILII Maronis Opera. Vilnae typis Jos. Zawadzki 1808. 12.

✦

233. Mythologia Aeneidum P. Virgilio Maronis. Opera Jacobi Pia-secki Juris U. D. desumpta ex Francisco PETRARCHA, et in lucem edita, utilitati studiosorum poeseos. Cracoviae ex Offic. Fran. Caesarii. 4. 2 ark. — Na odwuocie karty tytułowej jest odezwa wydawcy do młodzi Akad. datowana: in Lenar-cie d. 20. Febr. 1635.

Jest to list Fr. Petrarki do Fryderika Aretyna: „De quibusdam fictionibus Virgilio” pisany w r. 1356. (L. S.)

234. W. A. MACIEJOWSKI, Excursus ad Virgilio Aeneid. I. X. v. 74

sqq. Inest disquisitio de origine stipulationis. Varsaviae 1827. 8 mai.
(Enslin, Biblioth. Auctor. Classic. 1831. p. 76.)

✦

235. a) VIRGILII Aeneida to iest o Aeneaszu Trojańskim Książ Dwanaście. w Krakowie w druk. Łazarzowej. R. P. 1590. 4. 375 str.

Wiersze na herb i Dedykacya wierszem do Jana Zamoyskiego. Przekład Jędrzeja Kochanowskiego. — W Bibliotece Szczerzowskiej jest egzemplarz z napisem: D. D. Simoni Syrenio autor dedit dono amicitiae ergo.
(L. S. — B.)

b) — — także. Staraniem y nakładem Waleryana Piątkowskiego. w Krakowie w Druk. Łazarzowej u Dziedzicow Macieja Andrzejowczyka. R. 1640. 4. 375 str.

Dedyk. Piątkowskiego do Stanisława z Warszyc Warszycykiego Woiew. i Generala Mazowieckiego. (L. S.)

c) Publiusza WIRGILIUSZA Marona Księgi wszystkie to iest Książ Dwanaście o Eneaszu Trojańskim (Aeneida) przekładania Jędrzeja Kochanowskiego. Książ czworo Ziemianstwa (Georgica) przekładania Waleryana Otwinowskiego. Książ Dziesięć Pasterek (Bucolica) przekładania W. Imśc X. Ignacego Nagurczewskiego S. J. razem do druku podane staraniem J. Z. R. K. O. W. (Józef Zaluski Refer. Kor. i t. d.) Który przydał Biblio thecam Poetarum Polonorum qui Patrio Ser-mone scripserunt to iest Katalog troiaki Polskich Wierszopisow oyczystym ięzykiem piszących: I. Łacińskich rzeczy tłumaczow. II. Authorow bezimiennych. III. Authorow według imion porządkiem obieca-dłowym (czy w druku czy w pismie). w Warszawie nakładem P. Krzysztofa Bogumiła Nicolai Bibliopoli w Marywilu. M. D. CCLIV. 4. 527 str. oprócz przemowy Edytora. 2 karty. Bibliotheca Poetarum Polonorum osobno 100 str. Dalej Epigramma łacińskie do Otwinowskiego z podpisem D. P. 16 wier. Ry-cina rytow. Marstallera.

Przed Bukolikami Przedmowa tłumacza

do Czytelnika, gdzie Nagurczewski wymawia pracę swoją zatrudnieniami przy końcu teologicznych nauk i rychlém zabranieniem pod druk, przy odjeździe jego z Warszawy.

236. O Eneaszu Trojańskim Księga XIII. z WIRGILIUSZA przez Achaęgo *Kmitę*. w Krakowie 1591. 4.

(Raczyń. CLXXXVIII.)

237. O Aeneaszu Trojańskim Księga Trzynasta. Przekładania Marcina *Błażewskiego*. w Krakowie R. P. 1606. 4. 28 str.

Dedykacya do Mikołaja z Podbałec Wolskiego Marszałka Nadwór., z której widać, że tłumacz w młodości Marsowi służył, a potem się zaciągnął pod chorągiew Apollina. (L. S.)

To i poprzedzające tłumaczenie, są dopełnienia Eneidy, które w wieku 15tym ułożył Mapheus Vegius Landensis, i znajdują się w oryginale łacińskim przy niektórych dawniejszych wydaniach Wirgiljusza. U-marl Vegius r. 1458.

(Fabric. Bibl. Lat. Ern. T. I. p. 315.)

238. *Georgicorum albo Ziemiaństwa P. WIRGILIUSZA Marona Ksiąg czworo*. 6. m. 1614. 4. 101 str. i jedna karta lozna na końcu.

Na końcu jest epigramma łacińskie (16 w.) do tłumacza Waleryana Otwinowskiego podpisane literami D. J. (D. P.?). Na odwrocie tytułu krótka dedykacya wierszem Raphaelowi Hrabie na Lesznie Castellanowi Wislickiemu, Wukowskiemu Staroście. Przekład wierny i gładki. (L. S.)

239. a) WIRGILEGO Marona Eneida czyli Wiersz Bohaterski ku czci Enejasza z Troi przekładania Jacka *Przybylskiego*, NN. WW. i Filoz. D. i t. d. Tom I. zawierający pierwsze xiąg sześć. T. II. zawier. drugie xiąg sześć. w Krakowie 1811. nakładem Józefa Mateckiego Właściciela Księgarni i Drukarni Gröbłowskiej. 8. XII. 309. 442 str. oprócz erraty.

Przy każdym tomie rycina i tytuł sztychowany z winietą. Dedykacya Król. Towarzystwu Przyjaciół Nauk Warszaw.

b) Eneida WIRGILEGO Marona, czyli Wiersz Bohaterski ku czci Enejasza z Troi przekładania Jacka *Przybylskiego*. w Krakowie w druk. Grebl. 1812. 8. 2 tomy, z kopersztychami i mappą. (L. S.—B.)

240. a) Eneida WIRGILIUSZA. Dzieło pośmiertne tłumaczone przez Fran-

ciszka *Dmochowskiego*. w Warsz. r. 1809 w druk. XX. Piarów. 8. 420 str. na przedzie 2 karty.

Dedykacya do Konstancyi z Xiążąt Sapiehów Soltykowej Podstoliny Koronnej, u której podpisana wdowa po zmarłym Dmochowskim Izabella Dmochowska. Uwiadomienie wydawcy Edwarda *Czarneckiego* i Przymówienie się Tłomacza trzech xiąg ostatnich Wirgiliusza X. W. *Jakubowskiego* S. P. Nadto XX. str. gdzie „Wiadomość o Życiu i Pismach Franciszka Dmochowskiego Rzecz czytana na posiedzeniu Towarz. Król. Przyjaciół Nauk przez Ludwika *Osińskiego*, w miesiącu Grudniu 1808 r.” Por. Pam. Warsz. 1809. N. VIII. 215. Hall. Allg. Lit. Zeit. 1810. N. 245.

b) — — — w Warszawie 1830. 8.

W wydaniu tém przez Franciszka Salezego *Dmochowskiego*, zamiast trzech ostatnich ksiąg tłumaczonych przez *Jakubowskiego*, znajdują się ulamki przekładu ich, przez samegoż Franciszka *Dmochowskiego*.

241. P. VIRGILII Maronis Bucolicon Liber. Bukoliki Publiusza Wirgiliusza Marona przekładania Józefa *Lipińskiego*. w Warszawie w Druk. N. 646 przy Nowolipiu. 1805. 8. 91 str. z tekstem łacińskim obok.

242. *Jeorgiki WIRGIŁOWSKIE Do Mecenasa*. Wiersz dydaktyczny o Ziemiaństwie czyli o Gospodarstwie wiejskim Xięgi cztery, przekładania Jacka *Przybylskiego* F. D. i t. d. w Krakowie 1813 w druk. Gröbłowskiej. 8. 107 str. oprócz tego 2 wiersze do *Zoila* i poprawa omyłek drukar.

243. *Jeorgiki WIRGILIUSZA*, Wiersz o Ziemiaństwie we czterech pieśniach tłumaczony przez Felixa *Frankowskiego*. w Warszawie 1819. 8. 80 str. oprócz *Przypis. do Towarzystwa Przyjaciół Nauk Warszaw.* 1 karta.

244. Skotopaski Publiusza Wirgiliusza Marona z przyłączonym tekstem łacińskim przekładania X. Jana *Gorzyczewskiego*. w Wrocławiu 1821. 8.

245. *Jeorgiki* czyli Ziemiaństwo starożytnych Rzymian. Poema Dydaktyczne P. WIRGILIUSZA Marona przekładania X. Alexego *Kotlińskiego* Schol. Piar. w Wilnie w Druk. A. Marcinowskiego 1821.

8. XXVII i 232 str. *Przydatek i omylki druk. 2 kart.*

Przypis. Józefowi Twardowskiemu Dokt. Filoz. i t. d.

♦ ♦

246. Q. HORATII Flaccij poetarum institutiones ad Pisones. — Q. H. F. Carmen Seculare. — (*Karta tytułowa ozdobiona potrójnym herbem Litwy, Korony i miasta Krakowa. Na stronie odwrotnej w 9ciu wierszach: Vita Horatii. Na końcu: Artis poetice et carminis Secularis finis faustus. mccccv. Impressum Cracoviae. 4. 16 kart. (L. S.)*)

247. Q. HORATII Flacci Liber de Arte Poetica ad Pisones. ex uestusto exemplari summa recognitus cura et diligentia per Valentinum Ecchium Philypopolitanum. Ex Officina Litteratoria Domini Joannis Haller, Civis et consulis Cracoviensis. Anno a Christo Nato M.D.XXI. XIII. Kal. Novemb. 4.

Piękne wydanie, do którego dołączył, Rudolphus Agricola Junior, Elegią ad Bartphanam Juventutem. (Janoc. I. 68.)

248. Q. HORATII Flacci duo nobilissimi epistolarum libri. Ad Aldini exemplaris fidem recogniti. Ad-dita item in frontispicio Horatii Vita Petro Crinito Florentino autore 1522. *Na końcu: Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem, sumptu Marci Bibliopolae, Kalendis Junis. Anno Domini Millesimo quingentesimo secundo (sic) 4. 32 kart nieliczb. Druk łaciński. (L. S.)*

249. Q. HORATII Flacci Epistolarum Libri II. ex antiquissimo exemplari studiosissime recogniti per Valentinum Ecchium Philypopol. arte vero et impensis Domini Joannis Haller, civis et consulis Cracoviensis impressi. Anno Salutis 1522 Pridie Nonas Augusti. 4.

Przylączyl Eckius do tej pięknej edycji, Hexastichon ad Bartphanam Juventutem. (Janoc. I. 69.)

250. Quinti HORATII Flacci Eponon Liber unus: ad Aldini exemplaris fidem recognitus. Seculari carmine adiuncto. Per Mathiam Scharffen-

berg Anno a Virgineo Partu Mil. Quingent. XXVII. Decima die Novembris. 4. *Zob. Noty.*

Wydanie to jest Leonarda, Cox.

(Janoc. I. 48.)

251. Q. HORATIUS Flaccus ab omni obscenitate expurgatus. Dantisci sumptibus G. Försteri Anno M.DC.XLVIII. 12. 233 str.

(Raczyń. LXXXVIII.)

252. Quintus HORATIUS Flaccus ab omni obscenitate expurgatus. Brunsbergae typis Casp. Weingaertner. 1648. 12. (Raczyń. I. c.)

253. Quinctus HORATIUS Flaccus ab omni obscenitate expurgatus. Cracoviae typis Franc. Cezary — An. M.DC.LXXXII. 8. 270 str.

(Raczyń. I. c.)

254. Q. HORATII Flacci Carminum Liber I. *Na końcu: Varsaviae Typis Coll. Piar. Schol. A. D. 1683. 25 str.* (Raczyń. I. c.)

255. Q. HORATII Flacci Carmina expurgata adnotationibus ac perpetua interpretatione illustravit Josephus de Jouvancy S. J. Tomus I. Vilnae 1772. 8. (Kat. B. U. W.)

256. Q. HORATII Flacci Carmina cum notis Patris Jos. Juventii S. J. Polociae 1803. 8. 2 tomy.

(Mecherz. p. 161.)

257. HORACJUSZA Ody celniejsze stosownie do użytku objaśnione przez Józefa Jeżowskiego. Tom I. II. w Wilnie w Druk. przy ulicy S. Jańskiej pod N. 431. 1821-23. 8. 192. 232 str. Dodatek, tam drukiem J. Zawadzkiego. 1824. 60 str. i 2 kart na końcu.

♦

258. a) Jodoci WILLICHI Commentaria in Artem poeticam Horat. Argent. 1539. 8.

b) — tam. 1545. 8. *Zob. Noty.* (Mitscherlich de Horatii editionib. p. xcvi i ciii.) (L. S.)

259. In Quinti HORATII Flacci Venusini, Poetae Lyrici, Poemata omnia, rerum ac Verborum locupletissimus Index, studio et labore Thomae Treteri Posnaniensis collectus et ad communem studiosorum utili-

tatem editus. Antverpiae, ex Offic. Christoph. Plantini, Architypographi Regii. MD. LXXV. 8. *Zob. Noty.* (Jan. Exc. 18.)

Toż — Francofurti apud Andr. Wecheli heredes Cl. Marnium et Jo. Aubrium m. DC. 8.

Dedykacya do Hozjusza datowana: Romae ex aedibus tuis Calend. Jan. 1575. (L. S.)

260. HORATIUS Flaccus. Przekładania Jana *Libickiego* Sekretarza J. K. M. w Krakowie w Druk. Fran. Cezarego, Roku 1647. 4. 128 str. *Zob. Noty.*

261. HORATIUS Flaccus w trudach więzienia Moskiewskiego na utuleńcie żalów przez Doct. Sebesty. *Petrice* Medyka nie tak namyślnie, iak w niewoley teskliwe w Lyrickich pieśniach zawarty — Z pokazaniem trzech rzeczy.

I. Niektórych ludzi wielkich cnot zalecenie.

II. Laco domyślny wyklad wszystkich Od i Epodow Horacego.

III. Xtalt nasładowania poetow snadny.

w Krakowie w drukarni Bazylego Skalskiego 1609. 4. 17 ark. *strony nieliczb.* U góry księgi napis:

Księgi pierwsze, drugie i t. d. Trudu Moskiewskiego — Przemowa do Mikołaja i Zygmunta z Wielkich Koncezyc Miszkow Woiewodzcicow Sedomirskich datowana z Krakowa r. 1609. — Ody pojedyncze przypisane są magnatom polskim, i tak Oda: *ad Maccenatem*, Kardynałowi Maciejowskiemu, *ad L. Sextium*, Pawłowi Palezowskiemu, *ad Vipsanium Agrippam*, Lwowi Sapiezic i t. d. Stosownie do tego *Tibur* u tlómacza nosi nazwanie Kraków, *Anio*, *Wisła* i t. d. Są tu i noty objaśniające na boku. Na końcu: anagramma z nazwiska tlómacza przez Andrzeja Loecchius'a. (L. S.)

262. a) Emblemata HORATIANA rythmis polonicis e praecipuis linguae patriae rhythographis selectis illustrata. Cura et opera Generosi Domini Stanislai *Lochowski*, Castris Opocznen. Notarij. Cracoviae in officina Fran. Caesarii 1647. 4. 32 str.

Dedyk.: Wacławowi Kunickiemu, Kanon. Łowickiemu. (Bibl. Ossol. L. S.)

b). — — *tam. ut.* 1649. 4. (L. S.)

c) Emblemata HORATIANA, to iest Sentencye Horatiuszowe z przednich Poetów polskich wyiete y za kolenkę na rok pański 1648 od F. C. Studenta sławney Akademii Krakow. Zaczynym Osobom ofiarowane w Krakowie 4. 32 str. (*Głoski te, F. C. jak się domyśla Sobolewski znaczą: Franciszka Cezarego*). *Zob. Noty.*

263. a) Q. HORATII Flacci de Arte Poetica liber ad Pisones t. i. Q. Horacyusza Flakka o Sztuce Rymotworskiej Księga do Pizonow, przekład. Onufr. *Korytyńskiego*, dzieło pogrobkowe czyli pozostałe. w Warszawie w druk. Mitzler. 1770. 8. 24 str. (Raczyń. civ.)

b) — — Edycya druga w Warszawie 1798. 8. 23 str. (L. S.)

c) — — z textem łacińskim *tam.* u Pijar. 1814. 8.

264. HORACEGO List do Pizonow o kunszcie poetycznym. *Nakońcu:* Drukowano w Krakowie u Jana Maia R. 1803 w miesiącu Marcu. 8. 31 str.

Na str. 5 napis taki: Podział i Przekład Jacka *Przybylskiego* Emeryta Szkoły Główn. Krakow. — Przypisanie od tlómacza wierszem: Józefowi Maxymilianowi Ossolińskiemu.

265. a) Pieśni wszystkie HORACYUSZA przekładania Różnych. T. I. II. w Warszawie u Grela 1773. 8. 2 tomy.

Nadto Dedykacya Adama Naruszewicza do Króla, odczwa do czytelnika i życie Horacjusza przez Ad. *Naruszewicza*, oraz registr. Na każdą pieśń jest po kilka tlómaczeń. Tlómacze są następujący: Adam *Naruszewicz*, *Wiśniewski* Antoni S. P., *Kaliszewski* Celestyn S. P., *Sakowicz* Fabian, *Szaniawski* Fabian, *Kniaźnin* Franciszek, *Czyż* Jan, *Kochanowski* Jan, *Koblański* Józef, *Mięczyński* Józef, *Minasowicz* Józef Epif., *Kończa* Michał, *Korytyński* Onufry, *Krukowiecki* Piotr, *Twardowski* Samuel, *Kochowski* Wespaz. Niektóre pieśni są tlómaczów bezimiennych. *Bentkowski* (I. 327) zapewne tych ostatnich rozumie mówiąc, że niektóre pieśni są przekładu Franc. *Zablockiego*, J. *Świętorzeczkiego* i W. *Jakubowskiego*.

b) Nowe wydanie w Warszawie nakł. Zawadzkiego i Węckiego 1819 8. 2 tomy. 316 i 370 str. oprócz kart na prozdie i regestrów.

266. Satyry Wszystkie HORACYUSZA wierszem polskim przez iednego z obywatelów Litewskich wyłożone. w Wilnie w druk. XX. Schol. Piar. 1784. 8. 263 str. oprócz przemowy i regestru. *Zob. Noty.*

Tłómacz, Marcin Matuszewicz Kasztelan Brzeski. (B.)

267. Wybor Pieśni, Satyr i Listów HORACYUSZA, tłómaczonych przez celniejszych pisarzów polskich. w Wilnie u XX. Bazylianów. 1807. 8. 154 str. (B.)

268. HORACYUSZA Flakka Listów Xięgi dwie przekładania Franciszka Dmochowskiego i o Sztuce rymotwórczy do Pizonów Xięga iedna, przekładania Onufrego Korytyńskiego z textem łacińskim. w Warszawie w druk. Xięży Piarow. 1814. 8. 183 str.

Na końcu, przydane ulamki przekładu Potockiego. (L. S.)

269. Ody HORACYUSZA wybrane z Xięg różnych rymowym i nierymowym wierszem przez Kantorbergo Tymowskiego. w Warszawie 1816. W drukarni Wiktora Dąbrowskiego N. 183. 8. 63 str.

(Raczn. cvi.)

270. Programma na nowy przekład wierszem polskim wszystkich Pieśni i Epodów Q. HORACYUSZA Flakka. Przez T. S. w Wilnie drukiem J. Zawadzkiego. 1817. 8.

Są tu przyłączone próby tłómaczenia, a mianowicie Pieśni, z Xięgi I. XII. z Xięgi II. XIX. z Xięgi III. IX. z Xięgi IV. XII. z Xięgi Epodów II.

271. Poezye HORACEGO, przelożone na ięzyk polski i przypisami objaśnione, przez M. Marcina Fiałkowskiego. w Wrocławiu u W. B. Korna. r. 1818. 2 tomy 8. 473 i 544 str.

Text łaciński obok z tłómaczeniem. Popredza życie Horacjusza i traktat o wersyfikacyi łacińskiej. (Raczn. cvii. — Mecz. 163.)

♦ ♦

272. Albiusza TYBULLA Elegie i Wiersze iako też niektóre przypisywane Sulpicyi i innym z łacińskiego

przez J. M. (Moraczewski) w Wrocławiu u W. B. Korna. 1827. 8. 142 str.

(Raczn. CLXXXIII.)

♦ ♦

273. Pub. OVIDII Nasonis de Tristibus Libri V. magno studio et labore recogniti. Cracoviae apud Mathiam Scharffenberg A. D. M. D. XXIX. VI. Kalendas Augusti. 4. mai.

Przypis. wierszem wydawcy Ant. Mela, Janowi Latałskiemu Biskup. Poznań.

(Janoc. I. 185.)

274. Pub. OVIDII Nasonis Tristium libri V. e manu scriptis antiquioribus castigatiores redditi. Dantisci apud Andream Hünefeldt MDCXXXVI. 8. 127 str.

(Raczn. cxxxiii.)

275. Pub. OVIDII Nasonis de Ponto Libri IV. e manu scriptis antiquioribus castigatiores redditi. Dantisci apud Andream Hünefeldt. MDCXXXVI. 8. 112 str.

(Raczn. I. c.)

276. Pub. OVIDII Nasonis Fastorum Libri VI. e manu scriptis antiquioribus castigatiores redditi. Dantisci apud Andream Hünefeldt MDCXXXVI. 8. 170 str.

(Raczn. I. c.)

277. P. OVIDII Nasonis Tristium Libri V. Fastorum Libri VI. De Ponto Libri IV. In gratiam studiosae iuventutis ab omni obscenitate diligenter expurgati et — correctiores et auctiores priori editione in lucem editi. Cracoviae apud Schedel A. D. 1664. 8.

(Raczn. cxxxiv.)

278. P. OVIDII Nasonis Tristium Libri V. etc. *jak wyżej.* Cracoviae sumptibus G. Schedel. A. D. 1674. 8. 337 str.

279. P. OVIDII Nasonis Tristium Libri V. etc. *jak wyżej.* Cracoviae in Officina Alex. Schedel. 1689. 8.

280. Publii OVIDII Nasonis Epistolarum ex Ponto Libri quatuor et eiusdem Ibis Jo. Henr. Komayerus recensuit, adnotationibus in modum Joh. Minellii instruit. Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. An. 1767. 8. 341 str.

281. Publii OVIDII Nasonis Tristium Libri V. cum notis novis ac

perpetuis ad modum Job. Minellii ad optimos codices emendati et illustrati opera atque studio M. Erdmanni *Uhsel.* Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. A. 1769. 8. 324 str.

(Raczyń. cxxxvi.)

282. P. OWIDYUSZA Nazona Metamorfozy dla użytku młodzi szkolney, z Encyklopedyi Brunświckiey Klassyków łacińskich przedrukow. Księga I—VI. w Wilnie nakł. Fryderyka Moritza w Drukarni przy ulicy S. Jańskiey pod N. 431. 1823. 8. 99 str.

(Raczyń. cxxxvi.)

283. Obiaśnienia do P. OWIDYUSZA Nazona Metamorfoz dla użytku młodzi szkolney ułożone przez Józefa Kowalewskiego. Księga I—VI. w Wilnie. Nakładem Fryderyka Moritza w Druk. przy ulicy S. Jańskiey 1823. 8. xxxii. i 264 str.

(Dzien. Wileń. R. 1823. T. III. N. 363.)

284. Publii OWIDIJ Nasonis Metamorphoseon liber xv. Editio ad usum maxime scholasticae iuventutis. Varsaviae typis Schol. Piar. 1829. 8. 385 str.

✦

285. OVIDIUS. Albo przeciwko płomienistej miłości Ksiąg dwoie. Przez Malchera Kurzelowczyka w Polski język z Łacińskiego przełożone. Wszystkim stanu wszelakiego ludziom potrzebne y pożyteczne. w Krakowie z drukarni Maciecia Wirzbięty. b. r. 8.

Dedykacja Michał. Wolskiemu Staroście Krzepickiemu. (Raczyń. cxxxviii.) Swiżdziński (Skorowidz) wymienia wydanie r. 1884. 4.

286. Sąd o Zbroię Achillesową, Andrzeia Dębowskiego. w Krakowie z drukarni Maciecia Wirzbięty. 4. 3½ ark. *Zob. Noty.*

Dedykacja: Olbrychtowi Łasliemu Wodwodzie Sieradz.

(Bibliot. Pol. 1825. T. IV. 221.)

287. Dydo do Eneasza b. m. 1600. 4. *Zob. Noty.*

Jest to parodia raczej, jak tłómaczenie Heroidy Owidjusza przez Melchiora Pudłowskiego. (Ju.—Janoc. II. 228.)

288. Tysbes z Piramusem, Andrzeia Dębowskiego. Z drukarni Ma-

ciecia Wirzbięty. Roku Pań. 1600. 4.

Dedykacja Janowi z Tęczyna Star. Lubelsk. (Raczyń. cxxxviii.)

289. a) OWIDYUSZA Nazona Metamorphoseon, to iest Przeobrażenia Ksiąg piętnaście, przekładania Jakuba Żebrowskiego w Krakowie, w drukarni Franciszka Cezarego R. P. 1636. 4. 401 str. i 2 karty omytek drukarskich.

Na odwrotnej stronie karty tytułowej Herb Zamojskich, na drugiej karcie wierszy 16 na tenże herb. Dalej na 2 kartach dedykacja wierszem do Tomasza Zamojskiego Rancel. Kor. (L. S.)

b) Publiusza OWIDYUSZA Nazona Metamorphoseon, to iest Przeobrażenia Ksiąg piętnaście przekładania Jakuba Żebrowskiego. Wydanie drugie dokonane z pierwszey edycyi in 4° ogłoszoney drukiem w Krakowie u Franciszka Cezarego R. P. 1636. Wilno Nakł. i dr. Józefa Zawadzkiego. 1821. 8. 428 str. *oprz XII. str. i 2 kart na przedzie.*

Jest na początku wiadomość o Żebrowskim i jego przekładzie. Wyszło to wydanie pod okiem Prof. b. Uniw. Wileń. P. Leona Borowskiego.

290. Księgi Metamorphoseon to iest Przemian od Publiusa Owidjusza Nazona wierszami opisane, a przez Waleryana Otfnowskiego Podczaszego Żemie Sędomirskiej na polskie przetłumaczone y do druku podane. w Krakowie w drukar. Andrzeia Piotrkowczyka. 1638. 4. 659 str. *oprócz rejestru.*

Dedyk. Król. Władysławowi IV. (L. S.)

291. Słępey Miłości z Pyrama y Thysby Konterfet. Przez Adryana Kitnowskiego wystawiony. w Krakowie 1644. 4. 7 kart.

(Raczyń. cxxxix.)

292. a) Rozmowy listowne albo raczej wzajemna Heroin Greckich z Kawalerami Korrespondencya częścią równym affektem, częścią tesz niewdziękami nadgrodzona przez Woyciecha Stanisława Chrościńskiego J. K. M. Sekretarza y Pisarza Pokoiewego z łacińskich Owidjusza wierszy przetłumaczona y do druku w roku 1695 podana 4. 406

etc. oprócz przypisania wierszem Jakubowi Ludowikowi Królewicowi Polskiemu.

b) — b. m. 1733. 4. *tylż str. to samo wydanie z wyrzuceniem tylko dedykacyi.*

Sobolewski widział także, wydanie r. 1733. Bentkowski wymienia (T. I. 331.) wydanie bez miejsca, 1735, może zamiast 1733.

293. a) Krótkie Zebranie Metamorfoz albo Przekształtowań Owidyusza, ku używaniu młodzi i łatwemu pojęciu Mitologii służące. w Warsz. u Dufoura 1777. 8. 179 str. (Bentk. Noty MS.)

b) *Toż, pod tyt.:* Przekształtowania Owidyuszowe. w Warszawie, u Lebruna 1803. 8. *Z tłómaczeniem francuzkiém obok.* (B.)

294. Krótkie zebranie Metamorfoz, albo przekształtowań Owidyusza ku używaniu młodzi i łatwemu pojęciu Mitologii służące. Edycya nowa. w Warszawie 1805. 8.

(Raczyń. CXXXII.)

295. a) O Sztuce kochania przelozienie z Owidyusza Benedykta *Hulewicza*. w Warszawie 1785.

(Albertrandi Noty bibliogr. MS.)

b) — — *tam.* 1791. (Albertr. l. c.)

296. a) Owidyusza Nazona Elegii miłosnych Tłómaczenie. Tom I. Przez Benedykta *Hulewicza*. w Lipsku b. r. 4. 44 str. *oprócz Dedykacyi do Adama Czartoryskiego G. Z. P. i regestru. Jest tutaj tylko Księga Miłości I.*

b) Elegii miłosnych Tłómaczenie, Książ trzy, *przez tegoż*, w Warszawie 1791. 12. 258 str. *i regestru 3 kartki.*

c) — — w Krakowie, 1805. 8.

(Bentk. Noty. MS.)

d) — — w Warszawie 1810. Racoczy. 8. 258 str.

297. Owidego Nazona Wiersze na wygnaniu pisane, to iest rzeczy smutne, kłatwa na Ibis, listy z Pontu. Przekładania Jacka *Przybylskiego* wysłuż. nauczyciela w Szkole Główn. Krakow. w Krakowie 1802. 8. 277 str. *i regestr.*

(Raczyń. CXXXII.)

298. P. Owidyusza Nazona Przemiany Poema w XV. pieśniach z oryginalnem obok i z przypisami objaśniającemi. Przekładania Brunona *Hrabi Kicińskiego*. Tom I—III. w Warszawie w Druk. N. Glücksberga. 1825—26. 8. XXX. 360, 374, 359 str. *oprócz listy prenumerat. i regestru.*

♦ ♦

299. Publii Syri Mimi, cum paraphrasi *Erasmii Roterodami notis Scaligeri* et observationibus *Erasmii Sixti Leopoliensis*. Cracoviae in officina *Andr. Petricovii* 1590.

Przypis. *Mikoł. Bogusławskiemu.*

(Ju. II. 182.)

300. Publii Syri Mimi, selectae sententiae Opera et studio *Erasmii Sixti Leop. editae*. Cracoviae in Offic. *Andr. Petricovii* 1599. 8. 89 str.

Str. 43 i 44 są wiersze do wydawcy, których autorami są: *Joannes Czechovius Leopoliensis*, *Adamus Stephanides*, *Hieronymus Doliński Leopol.* Od str. 45 zaczynają się: *Erasmii Sixti Leopoliensis In Publii Syri minos collectanea.*—Na ostatniej str. dwa epigrammata *de mimis Publicianis ad Erasmum Sixtum Leop.* z podpisem: *Valentinus Ptarmius Lubominius.* (L. S.)

301. Publii Syri Mimi ex ed. *Erasmii Sixti*. Cracov. 1600. 8.

(Mecherz. 149.)

♦ ♦

302. *Phaedri Fabulae ad usum Scholarum Piarum*. Varsaviae, typis S. R. M. et Reip. in Collegio *Scholarum Piarum M. DCCLXIV.* 8. 82 str.

Na końcu bajki *Gabriasia*.

(Raczyń. CXXXVIII.)

303. *Phaedri Fabularum Aesopiarum fabulae selectae pro inferiore ordine infimae classis Grammaticae* b. r. (Vilnac). 8. *Druk ze środka wieku 18go.*

304. *Phaedri Fabulae ad usum Scholarum Piarum*. Varsaviae 1803. Typis Collegii Varsav. Schol. Piar. 8. 84 str. (Raczyń. CL.)

305. Bajki *Fedra* z uważaniem i z objaśnieniem miejsc trudniejszych tak rzeczy iako też języka la-

cińskiego dla uczącej się młodzi. w Połochu 1803. 12. (Raczyń. CL.)

306. PHAEDRI Aug. Lib. Fabulae Aesop. cura G. Leps. Posnaniae 1806. 8.

(Enslin. Bibl. Auct. Class. Stutt. 1831.)

307. PHAEDRI Fabulae. Varsoviae 1810. 8. 2 voll.

(Catal. Bibl. Coll. S. P. 1822. 397.—Mecherz. 162.)

308. Bayki FEDRA Książ V. z przypiskami. Wydanie drugie poprawniejsze przez X. Stanisława Czernskiego. Naucz. Staroż. Literatury. Przydane są Bajki FEDRA z rękopismu świeżo w Neapolu odkrytego. w Wilnie, nakł. i drukiem Józ. Zawadzkiego 1815. 12. XII i 144 str.

Zdanie o tém wydaniu, Prof. G. E. Grodeck, zob. w Dzienn. Wileń. r. 1815. T. I. p. 482.

309. PHAEDRI Augusti Liberti fabularum Aesopiarum Libri V. cum appendice fabularum, z przypiskami i dokładnym słów rejestrem dla szkół wydane przez Dr. Kar. Fryd. Aug. Broma Rekt. Gym. Tornuń. w Poznaniu 1822. drukiem W. Dekera i współki. 8. 153 str.

(Gazeta Liter. Warsz. na r. 1822. T. I. 59.)

310. PHAEDRI Augusti liberti Fabulae Aesopiae z uwagami i dokładnym zbiorem wyrazów znajdujących się w tych bajkach dla użytku młodzieży szkolney, przez A. Kotschula. w Wrocławiu u W. B. Korna. 1822. 8. 212 str.

(Pamięt. Warsz. r. 1822. T. II. 360.)

311. FEDRA Augustowego Wyzwolenia Bayki wybrane, po łaciń, po polsku, po francuzku. Przełożenie nowe z przypiskami. we Lwowie w druk. Akad. Towarz. Jezus. R. P. M. DCCLXVII. 4. 171 str.

Tłómacz Jan Potocki Kasztelan Lwowski. (Raczyń. CLIII.) Podobniejsza do prawdy, że tłómaczem był X. Grzegorz Piramowicz, jak mniema Albertrandi w swoich notach bibliograficznych MS.

312. Les plus belles Fables morales de PHEDRE et de PHILELPE. Bayki moralne z FEDRA y FILELFA. w Warszawie 1769. 8.

313. a) FEDRA Augusta Cesarza Wyzwolenia Bajek, Książ Pięć z Łacińskiego na polski ięzyk, z przydatkiem not potrzebnych przez X. Ignacego Chodźki S. Theol. Doktora Coll. Zodziskiana Rectora przetłumaczone a Najjasniejszy Komisyy Edukacyi Narodowej dla pożytku uczącej się młodzi we trzech ięzykach ofiarowane. w Wilnie w Druk. Akad. 1774. 4. 261 str. i 4 kart na przedzie.

Obok oryginału łacińskiego, jest tutaj tłómaczenie polskie wierszem, francuzkie prozą. Noty łacińskie, po większej części.

b) — tam. 1776. 4.

314. FEDRA Augusta Cesarza Wyzwolenia, Baiek Ezopowych Książ V. przydane są Gabryasza Greczy na rythmy poczworne (Tetrasticha) przekładania J. E. M. (Józ. Epif. Minasowicz). w Warszawie w druk. Mitzler. 1777. 8. 184 str. Text łaciński obok.

Toż samo, w: Rytmów wydanych przez Józefa Załuskiego Tomie V.

315. Lucii Annaei SENECAE Tragoediae: ad doctorum virorum emendationes recognitae. Cracoviae Veneunt apud Burchard. Quick. Anno. M. DC. XV. 12. 391 str.

(Raczyń. CLXXIV.)

316. Troas Tragoedia z SENEKI Łukasza Gornickiego, Tykociń. y Wasilk. Starosty. w Krakowie z Druk. Laz. R. P. 1589. 4. 75 str. Zob. Noty.

Przypis. Piotrowi Wiesielowskiemu Sekr. J. R. M. (L. S.)

317. Smutne Starożytności Teatru to jest Tragoediae SENEKI Rzymskiego na Polski ięzyk, Dla pospolitego przetłumaczone pożytku, przez W. X. Jana Alana Bardzińskiego, Z. K. Cum privilegio et Superiorum Permissu. W Thoruniu, nakładem Jána Christianá Láurera, MDCXCVI. 8. 582 str. i 5 kart na przedzie.

Dedykacya do Xiężnej Ludowiki Felicjany z Losiów Czartoryskiej.

318. T. PETRONIUSZA Arbitra Farsalia albo Wiersz o Woynie Domo-wey między Pompeuszem i Ceza-rem. Przekładania J. E. *Minasowicza*. Przydane są drobniejsze Tęgoż Authora pòezye i przypiski na końcu. w Warszawie w Drukarni Mitzlerowskiej, Roku 1772. 8. 34 str.

♦ ♦

319. Marci Valerii MARTIALIS Poetae Epigrammatarii. Xenia atque Apophoreta lectu utilissima. *Na końcu*: Impressum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Anno partus virginiei, 1518. Mense Augusto. 4. 22 *nieliczb.* Typ lac. *Zob. Noty.*

Na karcie tytułowej znajduje się rycina, jakiej na innych Wictora drukach widzieć się nie zdarza. Jest to pół osoby z rozłożonymi rękami i z dwoma twarzami. (L. S.)

320. C. C. Epigrammata ex M. Val. MARTIALE selecta. Elbingae typis Wendelini Bodenhausen. An. M.DCIX. 12. (Raczyń. cxx.)

321. M. Valerii MARTIALIS Epigrammaton Libri XII. Xeniorum Lib. I. Apophoretorum Lib. I. Omnium et verborum obscenitate sublata — Cura et studio Matth. *Raderi* e Soc. Jesu. Cracouiae uenient ap. Burchardum Cuick. Anno M.DCXV. 12. 260 str. (Raczyń. cxx.)

(Wydano rzeczywiście w Kolonii, *Zob. Lelew. Bibl. Ka. Dv. I. 86. nota d.*)

322. M. Val. MARTIALIS Epigrammaton Libri XII. Xeniorum Lib. I. Apophoretorum Lib. I. Omnium et verborum obscenitate sublata, mendisque plurimis ad optimorum auctorum et exemplarium fidem, ex fide castigatis — Cura et studio Matthaei *Raderi* e Soc. Jesu Brunsbergae typis G. Weingaertneri. An. 1648. 8. 301 str.

(Raczyń. cxxii.)

323. M. Val. MARTIALIS Epigrammaton libri XII. Xeniorum Lib. I. Apophoretorum Lib. I. — Cura et studio Matthaei *Raderi* e S. J. Dantisci sumptibus G. Försteri. An. 1648. 12.

♦

324. Marka Waleryusza MARCYA-

LISA Widowskowi Rzymskich Xiążka przez X. Michała *Antonowicza* Proboszcza Osieckiego. w Warszawie w druk. Piar. 1759. 4. *po łacinie i po polsku. Druk piękny.*

Przypis. Karolowi Królewicowi Polskiemu. Tytuł i kart tylko pierwszych kilka redakcyj znajomych.

325. M. Valerii MARTIALIS Spectaculorum Liber etc. Marka Waleryusza MARCYALISA Księga Widoków Rzymskich Domicyana Ces. tudzież Epigrammata wybrane z Xiążiego XII, przekładania J. E. *Minasowicza* K. R. lat. et pol. w Warszawie w druk. Mitzlerowskiej. 1759. 4. 5 ark. Text łaciński obok z tłumaczeniem.

Przypis. Żaluskemu Biskup. Kijowskiemu.

(Gaz. Warsz. — Mitzlera Acta Liter. R. Pol. A. 1756. 299.)

326. Marka Waleryusza MARCYALISA Księgi Widoków, tudzież Epigrammata z ksiągi jego XII. wybrane. przekład. J. E. M. (*Minasowicz*) w Warsz. w druk. Mitzlerow. Nakładem Towarzystwa Litteratów w Polsce ustanowionego. 1766. 8. 175 str.

Przypis. Ad. Czartoryskiemu Gen. Ziem. Podol. (L. S.)

♦ ♦

327. Auli PERSII Flacci Satyrae pro usu scholarum Vladislaviano Novodvorscionarum Almae Academiae Cracoviensis in lucem editae. Cracouiae in Offic. Vid. et Haered. Fr. Cesarii A. D. 1661. 8. 31 str.

(Raczyń. cxxxvi.)

328. Auli PERSII Flacci Satyrae sex. Annotante Armeno. Propriis et *Farnabii* notis. Lublini 1751. 8. 78 str.

Są tu noty w języku łacińskim, a niektóre miejsca i sposoby mówienia po polsku wtychże notach przelożone. Wydawca Michał *Antonowicz*. *Zob. N. nastep.*

329. Auli Persii Flacci Satyrae sex, annotante A. Michaele *Antonowicz*, editio altera correctior, praeceptoribus morum, studiosis linguae Latinae, Institutore, qui singula explicaret, destitutis: consuetudines

antiquissimas noscere volentibus, Authores classicos cum fructu maximo lecturis utilissimae. Lublini typis S. R. M. Colleg. Soc. Jesu. A. D. 1752. 8. 78 str.

(Mecherz. 156.)

330. A. PERSII Satyrae ex recensione Francisci Passovii. In usum praelectionum. Vilnae typis Jos. Zawadzki. MDCCCX. 8.

+

331. a) Aulus PERSIUS Flaccus Dowcipny wierszopis Rzymski z łacińskiego na polski wiersz przetłumaczony przez M. Marcina Słonkowieza Sławney Akademiei Krak. Professora. w Krakowie w druk. Krzysztofa Schedla. 1651. 4. 22 str. i 3 karty na przodzie, z licznymi przypiskami na brzegu. (L. S.)

b) — — teraz staraniem J. E. M. (Józef Epifan. Minasowicz) powtórnie do druku dla rzadkości pierwszych egzemplarzy podany. w Warszawie w druk. Korpusu Kadetów. Mitzler. 1771. 8. 40 str.

Przydane życie Persjusa ze Suetoniusa. (Janoc. III. 306.—B.)

+

332. Marci Annei LUCANI Poete Clarissimi Pharsalia nunc diligentius excusa, ac scholiis et doctis et non infrigiferis illustrata. Adiecta Georgii Albini de auctore censoria epistola. Na końcu: Impressum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. Anno M.DXXXIII. 8. Sygn. S. 1.

Wydanie Benedykta Kosmińczyka (Cosminius). Na przodzie i na końcu są epigrammata Jerzego Albina Kosmińczyka.

(Raczyń. cxvii.—Ju.)

Wydanie to zapewne stało się powodem błędu *Soltykowiczowi* (o St. Ak. Kr. p. 138.) jakoby Benedykt z Koźmina tłómaczył Lukana na polskie.

333. Pharsalia po polsku przetłumaczonego LUKANA albo raczej wojna domowa między Pompeuszem a Cezarem Rzymskimi wodzami z łacińskiego na oyczysty ięzyk przez Woyciecha Stanisława Chrościńskiego J. K. M. Sekretarza w r. P. 1690 przełożona. Drukowana w Oliwskim Klasztorze przez Jana

Jakuba Textora. fol. 350 str. Supplementu 95 str. tudzież Książ 10 Kontynuacyi 517 str. Kontynuacya ma osobny tytuł: Pharsalia albo raczej wojny domowe Rzymskie od zabicia w Senacie Juliusza Cezara między dwiema stronami iedney o wolność, drugiej pod pretekstem zemsty iego zaboju o nabyć państwa czyniącemi, aż do ostatniey Antoniusza pod Actium z Augustem rozprawy Kontynuacya. Różnych łacińskich historyków Rzymskie dzieje opisujących w dzieściec Xsiąż zebrana przez W. S. Chrościńskiego, w roku p. 1693. Sumptibus S. R. M. Poloniarum. Drukowano w Klasztorze Oliwskim.

Tak sama Farsalia, jak i Kontynuacya przypisane Królowi Janowi III.

(L. S.—Raczyń. cxvi.)

334. Odrodzona w oyczystym ięzyku Farsalia Lukana, to jest wojna domowa Rzymska z Argumentami Sewera *Sulpicyusza*, i supplementami różnych, ofiarowana JWJmci PP. Władysławowi z Krzywonogi Łosiowi Woiew. Pomorskiemu etc. Staroście, od iednego przetłóm. Polaka, którego imię następujące wyrażaia wiersze:

Bona caput fundat, noctem cum ventre subgabis:

Sibilus ipse dabit caetera fuste comes. Praecursor de rupe tonans, secut aera pennis Candida nigrescant talia flore super.

Toż po polsku.

Bona mi głowę dać, serce słońce rodzi: Ostatek iak wąż ksyka, i o kiin chodzi. Z Jordanu lotnym skrzydłem w górę wylatując,

A w życiu się Cyrową mamką pieczętując (*).

W roku Pańskim 1691 do druku podana w Oliwie. Drukował Joannes Jakobus Textor, Factor. fol. 190 str. Supplementów 72 str. oprócz dedykacyi i Przemowy nie liczbów. i poprawy omyłek drukar.

Przypis. Wojewodzie Łosiowi.—Tłómacz

(*) Bona królowa, od której miasto Bar było założone. Praecursor, jest Jan Chrzciel. Mamka Cyrowa, była suka; alluzya do pieczęci Zakonu kuzno-dziejskiego. (Ossol. I. 202.)

jest Jan Alan *Bardziński*.—W Przedmowie są te słowa: Chociaż inszych Klasyków przełożono, jednak przed laty na Lukana nikt się nie odważył. Częścią dla zamknięcia w krotkich słowach sensów, częścią dla wysobiej lacy, w tym dopiero wieku niektórzy na niego się odważyli, a między nimi i ja." Przy końcu znajduje się przekład treści ksiąg Sulpicjusza Sewera, dopełnienia Petronjusza, Wizerunku wojny domowej między Pompejuszem i Cezarem, i dopełnienia Tomasza Maia Anglika.

(Ossol. I. 201. 195.—B.)

♦ ♦

335. Junii JUWENALIS Aquinatis Satirae Decem et Sex ad Imitationem Aldini Exemplaris Emendatae. Praeterea non multo pridem Curionis scholiis margini appositis, nunc vero Satyrae cuilibet subnexis, illustratae. Quae vice brevis Commentarii esse possunt. Hexastichon ad studiosam iuventutem.—*Na końcu*: Excusum Cracoviae per Mathiam Scharffenbergk, expensis honesti viri Marci Scharffenbergk bibliopulae ibidem, anno ab hominum genere restituto. M.D.XXVIII. XXVI Maii. 8. (Panzer VI. p. 472. N. 201.)

336. Junii JUWENALIS et Auli PERII Flacci Satyrae Ex doctorum virorum emendatione. Cracoviae in Offic. Chr. Schedelii An. M.DCXLVII. 12. 135 str. (L. S.)

♦

337. JUWENALISA wiersz o żądach ludzkich z łacińskiego przetłómaczony przez X. J. K. *Bogusławskiego*. w Wilnie w Druk. XX. Pijarów. 1802. 8.

♦ ♦

338. Decyusza AUSONIUSZA Burdygalscyka, Konsula Rzymskiego, y Gracyana Cesarza niegdys Nauczyciela Epigrammata, y Nagrobki i Edyllia wybrane, przekładania J. E. *Minasowicza* K. K. I. K. M. S. w Warsz. w druk. Mitzler. 1765. Nakładem Towarzystwa Litteratów w Polsce ustanowionego. 8. 136 str.

Bentl. (I. 594.) wymienia rok wydania 1795 z tą samą liczbą stronic, mylnie zam. 1765. Por. tam. p. 386.—Od str. 64 zaczyna się: Epigrammata Selecta ex *Anthologia Graecorum poetarum*, z tłumaczeniem polskiem,

a p. 130. *Syllabus brevis Poetarum Classicorum Metaphrasi Polonica donatorum*. po łacinie. (L. S.)

♦ ♦

339. Cl. CLAUDIANI poetae de Raptu Proserpinae Libri tres lectu dignissimi. *Na końcu*: Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem anno M.D.XXIII. 4. 24 kart.

Tytuł wśród ozdóbek drukarskich. Na odwrotnej stronie: TERMINUS y wyrazumi CONCEDO NULLI. (Mechetz. 134.)

340. — *tam. u t.* 1524. 4.

(Swidziń. Skorowidz.)

♦

341. a) Proserpina z łacińskiego wierszem polskim przełożona przez A. V. (Andr. *Ustrzycki*) Varsaviae typis Coll. Schol. Piar. (1689.) 4. 48 str.. (L. S.—Ju.)

b) Troista Historia, to jest Prozerpina, Faeton (CLAUDIANA), Achilles (STATIUSA) z innymi drobniejszymi edycjami, częścią z łacińskiego, częścią z włoskiego y francuzkiego języka przez Andrzeja Wincentego *Ustrzyckiego* z Unichowa przełożone. A teraz powtórna edycja z dozwoleńiem starszych do druku podane. R. P. 1700. w Krakowie w Druk. Fr. Cezarego. 4. 167 str. *Zob. Noty.*

Wyrażone na tytule: *inne drobniejsze edycje*, oznaczają wiersze na końcu dodane od str. 159, jako to: *Nietrwalość piękności Joannis Baptistae Marini*, 20 strof siedmiowierszowych, oraz tegoż wierszyk zachynający się tak:

Presso d'un fiume tranquillo

Disse a Filena Euryllò. etc. (L. S.)

c) Klaudyusza KLAUDYANA o Porwaniu Prozerpiny Ksiąg III. etc. *przekładania Andrzeja Wincentego* z Unichowa *Ustrzyckiego*. Edycja po pierwszey Warszawskiej 1689. Po drugiey Krakowskiej 1700. Trzecia: przydatkiem nowym dzieł rymotworskich tegoż autora od innych przełożonych powiększona. w Warszawie Nakł. M. Gróla. 1772. 8. 161 str.

W wydaniu tém J. E. *Minasowicza*, znajdują się przekłady tego ostatniego, mianowicie Lyrików, Idyliów i Epigrammatów wybranych. Jest nadto w Zabawach przy-

jemnych i pożytecznych w T. XVI. tłómaczenie Poematu Porwanie Prozerpiny przez Fran. Dyon. Książczyna, także przykład poematu *Fenix*, także Klaudjana. (B.)

d) — — *tam.* w Druk. Coll. S. J. (Minaś. Zbiór mn. Poezyi p. 268.)

♦ ♦

342. CATHONIS Disticha moralia Erasmo Rotherodamo Latino castigatore, nouissime Polonico et Germanico idioma exornata.

Cathonowe wiersze obyczajne przez Eras. Rotherodamą w łacinie opatrzone, nowo Polską y Niemiecką mową okraszone. (*gock. liter.*)

Joannes Mantuanus. P. lectori foelicitatem

Huc juvenis propera, solita cape mente Cathonem

Perlege, lecta tene, crede beatus eris.
Non Croesi hic aurum, non luxus Sardana-

pali,
Divitias Crassi, non habet istud opus.

Mores iste docet quis crescit florida virtus,
Ocyor asparagis huc puer oro veni.

Disces Romano, manet hic te sermo Polonus
Theutona lingua simul, his liber iste docet.

Na końcu: Cracouię per Hieronymum Vietorem Anno a Christo nato M.D.XLIII. *Pod tym napisem holzsztych wyraża Chrystusa na krzyżu i ma rok w górze 1532. 8. 32 kart niezłeb. Zob. Noty.*

343. CATHONIS Disticha Moralia etc. jak niżej b. m. i r. 8. (Tr.)

344. CATHONIS Disticha Moralia, Erasmo Rotherodamo Latino Castigatore, Nouissime Polonicis et Germanicis Rhythmis exornata per Franciscum Mymerium Silesium. Cracoviae impressit Hieronymus Vietor. Anno a Chr. nato M.D.XXXV. 8.

Przypis. wierszem do Franciszka Bonera, Senatora Krakow. (Janoc. I. 189.)

345. — — *tamże, u tegoż.* Anno Partus Virginiei. M.D.XXXVIII. 8. (Janoc. I. c.)

346. CATHONIS Disticha etc. *jak wyżej.* Cathonowe wiersze obyczajne przez Eras. Rotherodamą w łacinie opatrzone, nowo Polską y niemiecką mową skraszone. Cracoviae impressit Hieron. Vietor. 1554. 8. 31 kart. (Raczyń. XXIII.)

347. CATHONIS Disticha moralia Erasmo Rotherodamo Latino Castigatore nouissime polonico idioma exornata. Kathonowe wiersze obyczajne przez Erasma Rotherodamą w Łacinie opatrzone nowo Polską mową okraszone. *Pod tyt. te słowa:* Joannes Mantuanus do Czytelnika, (*Świerszylaciń.*) Cracoviae ex officina Stanislai Szarffenberg a. D. 1582. 8. *Obrazki też same co w Biblii r. 1561.*

Przedruk. w Pamiętniku Sandomier. w Warszawie 1829. T. I. (Mecherz. p. 148.) Polsczyzna różna od tłómaczenia Sebast. Klonowicza (Acernus). Por. Bandt. II. D. K. P. I. 278.

348. CATHONIS Disticha moralia opera Stanislai Patricii Wieruszowiensis 1593.

(Raczyń. xxiv. cytuje to z Węgierskiego Slavonia Refor.)

349. CATHONIS Disticha Moralia castigatissima Polonicis versibus elucidata. Kathonowe wiersze podwójne, dobrych obyczajów uczące, prawie wedle potrzeby poprawione y rytmami polskimi wyswietlone.

SEBASTIANUS FABIANUS ACERNUS
Ad Polonum Juventutem.

Verba Latina Cato, nutriceis ab ab (sic) u-
bera suxit,

Graeca senex didicit, Lachiae post funera
scribit,

Mortuus et sese in nostros accomodat usus.
Excipias ergo tetrici monumenta Catonis,

Non signique (sic) manu pervolve, Polona
juventus.

Dumque senis casti praecepta salubria dis-
ces,

Et nova verba leges prisceis redolentia mores,
Moribus antiquis, praesentibus utere verbis.

b. m. ir. (1588.) Typis Sebastiani Sternacii. *Tytuł ozdóbkami otoczony. 8. 19 kart w exemplarzu bez mała całyn. Niezmiernie rzadkie. (L. S.)* *Zob. Noty.*

350. — — Cracoviae 1598. 8. (Minaśowicz Syllabus Poet. Classic. L. S.)

351. *Toż. tam.* Typis Ant. Wosinski. 1633. 8. 4 ark. (L. S.)

352. CATHONIS Disticha moralia castigatissima polonicis versibus elucidata. Kathonowe wiersze podwójne dobrych obyczajów uczące, pra-

wie wedle potrzeby poprawione, rithmami polskiemu objaśnione. Cracoviae in Offic. Typogr. Alberti Siekielowie, A. D. 1661. 8. 1 $\frac{1}{2}$ ark. Na tytule: Sebastianus Fabianus Acernus ad Polonam iuventutem. 6 wiers. łacińskich.

353. Toż. tam. typis Ant. Gorceki. 1674. 8. (Ju. I. 175.)

354. Toż. tam. 1695. 8. (B.)

355. Dionysii CATONIS Disticha de Moribus ad Filium. Graece a Max. Planudo, Jos. Scaligero, Matth. Zuberio, et Joh. Mylio. Germanice ex mente Jos. Scaligeri potissimum et Casper Barthii a Martino Opitio expressa. etc. Gedani Typis Joh. Zachariae Stollii. A. MDCLXXXVII. 8. 288 str. oprócz 28 kart na prozodzie, w których dedykacya do Fryderyka Wilhelma Margrabi Brandeburskiego; świadectwa o Katonie; spis autorów. Od str. 116 do końca są noty Gilberta Wachius'a. Na końcu rejestru 4 karty.

356. Dionysii CATONIS Disticha de moribus Gr. Lat. et Germ. cum variorum notis ex editione Gilberti Wachii. Dantisci 1697. 8.

(Catal. Jansonii 1699.)

357. KATONOWE wiersze parzyste, nowo z łaciny na polskie wiernie przełożone. w Krakowie w Druk. Mikołaja Loba r. 1610. 4.

Przydane ośm wierszy na pochwałę Tłomacza przez Jakóba Iwoćnińskiego z Lewóna napisane. Tłomacz Adam Włocławczyk (czy nie Władisław?) tak mówi o sobie: „Wydalem Katona łacińskiego z przypisaniami. Pani jedna prosila abym to wytłomaczył. Uczynilem to: Czytajcie więc i t. d.”

(Ju. II. 336.)

358. Jan GULIŃSKI. (In Praecepta CATONIS Moralia rithmus polonicus Gedani apud Rhetium. 1638. 4. 5 ark. Dwuwiersze łacińskie z polskimi obok. (Zal.—Ju.)

359. Liber BOETHII, De Hebdomadibus. Niżej herb Polski, Litwy i miasta Krakowa, pod którym: Impressum Cracoviae. Na końcu: Ex-

plicit liber de Hebdomadibus. 4. 1 ark. bez liczb i kustossów.

(Panzer Ann. Typ. I. 350.)

360. BOETHII Liber de Hebdomadibus, Cracouie (1503). 8.

(Panzer VI. 447, 4.)

361. Skuteczny na wszelkie przygody nieszczęśliwe sposob, wszystkim w Utrapieniu zostającym podany, to jest Pociecha Filozofiej, Niegdy od Anicyusza Manliusza Torquata Seweryna BOECYUSZA napisana, teraz przez W. X. Jana Alana Bardzińskiego S. Theologii Lektora, Przeora Łęczyckiego, Zakonu Kaznodziejskiego przetłumaczona, w Thoruniu, nakładem Jana Christiana Laurera. MDCCXCV. 8. 181 kart, oprócz Dedykacyi, Teresie z Działyńskich Bielińskiej Krzyżczynie Koronney, Podskarbinie Ziemi Pruskiej. etc. i poprawy omyłek 2 kartek.

(Ossol. I. 202.—Raczyń. xix.)

362. a) La Consolation de la Philosophie de BOECE traduite du François. Konsolacya Filozofii BOECYUSZA. w Warszawie 1738. 8. 507 str. oprócz 20 kart na prozodzie, gdzie Przemowa Tłomacza polskiego i francuzkiego. Text francuzki obok.

b) Toż pod tyt.: Consolation de la Philosophie de BOECE traduite du François etc. Konsolacya Filozofii BOECYUSZA z francuzkiego wytłomaczona przez JWJP. Karola Hrabie na Zyweu y Pieskowej skale Wielopolskiego Margrabię na Mirowie y Pińczowie Gonzagę Myszkowskiego Generalá Mało-Polskiego. Przypisana zacnym Synom Jego. Druga edycya, w Warszawie w Druk. J. K. Mei y Rzeczyp. XX. Sch. Piar. 1751. 8. Zob. Noty.

Taż liczba kart, zgola ta sama książka, z przedrukowaniem tylko tytułu i przydaniem dedykacyi do Franciszka, Józefa i Ignacego Wielopolskich. Por. Ossol. T. I. 204. Text francuzki i polski obok.—Janocki (Lex. II. 191.) nazywa to wydanie trzeciem.

II. *W y m o w a.*

363. Andr. Patricii *Nidecici* (*sic*) Notae in duas M. Tullii Ciceronis orationes. Ad Joan. Zamoscium Regni Cancellarium. Cracov. in officina Lazari 1583. 4. 99 str.

Są tu mowy: Pro Q. Ligario i Pro Rege Deiotaro narodziły podzielone, a pod każdym noty. (L. S.). Przyłączone na półarkuszu przypiski Fulwiusza Ursina. (B.)

364. Andr. Patricii *Nidecii* in duas M. T. orationes pro C. Rabirio et pro M. Marcello ad Pet. Miscovium Epis. Cracov. Cracov. in Offic. Lazari 1583. 4. (L. S.)

365. M. Tullii CICERONIS Orationes: Pro Lege Manilia; pro S. Roscio; Catilinae Quatuor, Antequam Iret In Exilium, Post Reditum In Senatu: Nona Philippica: Pro Marco Marcello. Adami *Romeri* Stezicensis, Praepositi S. Nicolai Crac. Commentariis Illustratae. Cum Gratia et Privilegio S. R. M. Cracoviae In Officina Nicolai Lobii. Anno M. DC. X. 8. 628 str. *Zob. Noty.*

(Raczyń. XLVI.)

366. M. Tullii CICERONIS XIII. Orationes selectae pro usu studiosae iuventutis Schol. Piar. III. Exc. D. Isidoro Peplowski Filio Succamerarii Luccoriensis oblatae. Varsaviae typis in Coll. Schol. Piar. 1745. 8. 503 str.

Są tu mowy: Pro Archia, pro M. Marcello, pro Q. Ligario, pro Rege Deiotaro, pro Lege Manilia, Catilinae quatuor, ad Quirites post reditum, pro T. Annio Milone I. Philippica, U dołu noty Minelius'a. Edycja licha. Wydał Stanisław *Dąbrowski* Schol. Piar. (Jan. Pol. I. 17. — Mecherz. 156.)

367. M. Tullii CICERONIS XII. Orationes, omnes cum suis argumentis, pro usu stud. iuventutis Scholarum Piarum. Varsaviae typis S. P. 1756. 8. (Mecherz. 156.)

368. Commentarius in selectas M. T. CICERONIS Orationes. Pars I. II. III. Ad usum Scholarum Societatis Jesu. Post editiones Germanicas in Litvania Editio Prima. Vilnae Typis Acad. Soc. Jesu, Anno 1754 — 1756. 8.

W Części I. Divinatio in Verrem — Actio

prima in Verrem. — Verrina IV. VII. 38 ark. W Części II. Oratio pro Lege Manilia. — Pro C. Rabirio. — In Catilinam. — Pro L. Muraena. — Pro Domo sua ad Pontifices. — 39 ark. — W Części III. Oratio in L. Pisonem — Pro Milone. — Pro M. Marcello. — Pro Q. Ligario. — Pro Rege Deiotaro. — Do wszystkich mów obszerny komentarz przedrukowany z wydania jakiegoś, Cicrona w Niemczech.

369. M. T. CICERONIS XIII. Orationes selectae pro usu studiosae iuventutis Varsaviae 1806. 8.

Jest to samo wydanie, które Mecherzyński i Hr. Raczyński, mylnie wymieniają pod rokiem 1800, z katalogu Biblioteki Pijarów Warszawskich, gdzie p. 356 rok jest wymieniony 1806.

370. Varsaviae 1818, typis Schol. Piar. 8. 420 str. (Raczyń. LIV.)

371. a) Mowy CYCERONA za Sextem Rosciuszem Ameryńskim, za ustawą Maniliusza, za Milonem, za Ligaryuszem, i za Deiotarem: po polsku razem i po łacinie.) w Wilnie w Druk. XX. Piarów. 1770. 8.

(Gazety Wileń. 1770, N. xxxii. Suplem.)

b) Mowy CYCERONA przez X. Juliana *Siemaszkę* Schol. Piar. na oczysty język przełożone a nakładem JÓ. Xiąż. Imci Alexandra Sapięhy Woiewody Połockiego i t. d. dla pożytku szlacheckiey młodzieży wydane 1770. a przedrukowane roku 1777. w Wilnie w Druk. Schol. Piar. 8. 292 str.

372. Mowy M. T. CYCERONA na oczysty język przez X. Adama *Toloczkę* S. P. przełożone. Tom. I. II. w Wilnie w druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1778 — 1783. 8. T. I. LVI. 240 str. *Text łaciński obok z tłumaczeniem.*

W T. I. Mowy za Ust. Manil. za M. Marc. za Licin. Arch. w T. II. Mowy przeciw Katilinie.

373. M. Tullii CICERONIS oratio pro Ca. Pompeio magno in duobus cause generibus constituta deliberatio scilicet et demonstratio, omnibusque partibus orationis Rhetorice constans. In qua duo persuadere nititur P. R. seu Quiritibus. Primum

ut suscipiat bellum contra Mithridatem et Tigranem reges. Secundum ut Cn. Pompeius illi bello cum summo imperio praeficiatur contra sententiam Q. Catuli et Q. Hortensii. *Na końcu: LAUS DEO. 1507. 4. 3 ark.* (Jan. Nachr. IV. 153.)

374. M. T. CICERONIS Pro Anlo Licinio Archia Poeta, contra Gramcum Oratio omnes pene Orationis Rhetoricae partes complectens. *Znak Offic. Hallera. Na końcu: Impressum Craccouiae per Hieronymum Vietorem. Anno Christi 1518. M. Junii 4. 8 kart nieliczb. Druk. łaciński.*

Tytuł w obwódecie drukarskiej. Na odwrocie tytułu dedykacya: Rudolphus Agricola Junior, Poeta a Caesare laureatus, clarissimio uiro Ludovico Aliphio, utriusque iuris doctori Serenissimae Dominae Bonae Reginae Poloniae a secretis. Na ostatniej karcie verso: orzel polski literą S objęty i herb Królowej Bony. (L. S.)

375. M. Tullii CICERONIS Oratio pro Archia poeta. Cracouiae per Math. Scharffenberg. M. D. XXXVII. 4.

Przypis. wydawcy Jerzego Albinus, Andrzejewi Boner'owi, synowi Franciszka Boner'a. (Janoc. III. xxii.)

376. *Μαρκος τυλλιον Κικερωνος, ο υπερ τῶ Αρχις Ποιητῆς ΛΟΙΥΟΣ, ἐκ τῶν Ῥωμαίων γλωττης, εἰς τὴν ἑλληνικὴν παρα τῶ Νικολάου Ζοραβίη, ἐπὶ τῆς τῶ Κράκας πόλεως τῆ Ἀκαδημια, τῆς Φιλοσοφιας διδασκάλου καὶ καθηγητῆ, μεταφραστῆς. Ἐπει ἀπὸ τῆς Θεογονιας, χιλιοσῶ ἕξακοσιοσῶ τριακοσῶ δευτέρῳ. M. T. Ciceronis pro Archia poeta oratio ex latino sermone in graecum a Magistro Nicolao Zorawski, in Acad. Crac. Philosophiae Doctore et Professore, translata. Anno a nativitate dei 1632. Παρά τῶ Φραγκίσκω Καισαρίῳ. — 8. 62 str. — Dedykacja: Vladislao Dominico Duci in Zaslav Ostrogski Comiti in Tarnow etc. *Zob. Noty.**

377. Oratio M. Tullii CICERONIS pro A. Licinio Archia poeta. Typis Collegii Majoris Universit. Cracov. b. r. 8. 8 kart. (ok. r. 1700.)

(Mecherz. 154.)

378. Dispositio orationis, quam

pro Archia Poeta Cicero habuit, iam primum a Phil. Mel. (*Melanchthon*) edita Cracouiae per Matthiam Scharffenberg. Anno 1537. 8. 31 str.

(Raczyń. LVIII.)

✦

379. M. T. CICERONIS Pro Rege Deiotaro Ad C. Cesarem Oratio: Rhetorice: et purioris latinitatis amatoribus plurimum utilis. *Na końcu: Impressum Cracouiae per Hieronymum Vietorem Anno partus uirginis 1518. Mense Augusto. 4. 10 kart nieliczb. typ. łac. (L. S.) *Zob. Noty.**

380. M. T. CICERONIS pro Rege Deiotaro, ad C. Caesarem Oratio, rhetorice ac purioris latinitatis amatoribus plurimum utilis. Cracouiae per Mathiam Scharffenberg. M. D. XXXI. 4. 4. 2½ ark.

Wydal Benedictus a Cosmin, albo Cosminensis, *Cosminius*, Rhetoris publici officio in Academia Cracoviensi functus.

(Janoc. III. 38. — Mecherz. p. 140.)

381. Marci Tullii CICERONIS Oratio pro Quinto Ligario. *Pod tytułem: Hexastichon Petri Conarii, niżej Michael Wrancius Dalmata ad Lectorem, 7 wierszy. Na końcu: Cracouiae per Mathiam Scharffenbergk. b. r. 4. druk łaciński.*

Wątpliwa czyli to jest to samo wydanie które między Krakowskiemi wymienia, Marchand, Hist. de l'Orig. de l'Impr. Par. I. Sect. XII. p. 93, z oznaczeniem roku druku 1500, bez oznaczenia drukarza, (może u Hallera) (Jan. Nachr. IV. 101.) i Fabricine Bibl. Lat. I. 164. — Mecherzyn. p. 133, kaže za jedno uważać ze swoim u Scharffenberga drukowanem, które odnosi do r. 1521 to jest pierwszych druków Mac. Szarffenberga. Wszakże może to już być przedrukowanie wydania Hallerowskiego. Wiersze Michaelis Wrancii na tytule wymienione są następujące:

Istac ut Cicero actione vitam

Quinti Ligarii Charonte ab ipso

Divini eloquiū tuba evocavit,

Sic nos, o iuvenes, labore multo

Saeuam barbariem iugo prementes

Hoc Marci auxilio euecemus orco,

Musaque eloquiumque Tullianum.

(Fabricius l. c.)

382. Marci Tul. CICERONIS pro Marco Marcello ad Patres Conscriptos et Caium Caesarem Oratio. Joannes

Baptista Novosoliensis in laudem Ciceronis, Ad Candidum Lectorem. (10 *wier. lac.*) Franciscus Mymerus Lewenburgus, in laudem Joannis Baptistae Oratoris facundissimi, Hexastichon. *Na końcu*: Impressum Cracoviae, per Mathiam Scharffenbergk. Anno domini, Millesimo Quingentesimo Vigesimo octavo 30 Maj. 4. 8 *kart nieliczb. typ lac. Zob. Noty.*

383. Mowa CYCERONA za Marcellem miana w Senacie Rzymskim, przełożona na język oyczysty przez uczniów literatury w Szkole Główn. W. X. Litew. w Wilnie w Druk. Akad. 1784. 8.

384. M. T. CICERONIS Oratio pro Lege Manilia. Cracoviae Hier. Vietor. anno m. d. xxxi. fol.

(Mecherz. p. 140.)

385. Marci Tullii CICERONIS Oratio pro Milone. *Na końcu*: Ex Apiani libro secundo de bellis civilibus Romanorum. Cracoviae anno m. d. xxx. die Marcii. 4. 24 *kart nieliczb.*

Druk Szarffenbergera: tytuł do kola kolumnatą obrygowany.

(Mecherz. 140 — Raczyń. xxxviii.)

386. Marci Tullii CICERONIS oratio pro Milone. Cracoviae Scharffenberg. anno m. d. xxxi. 4. *Sygn. J.* (Raczyń. XL. — Swidziń. Skor. — L. S.)

387. M. T. CICERONIS Oratio pro Milone. (*Vilnae typis S. J.*) 8.

388. M. TULLII Invektivarum in L. Catilinam liber primus. *Na końcu*: Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem. Anno m. d. xxxii. 4. *Sygn. H iij. Druk piękny. Wydawca: Albinus.*

Są tu cztery mowy przeciw Katilinie, każda nazwana: Liber. (Raczyń. xl.)

389. M. TULLII Invektivarum etc. *jak wyżej tam. u t. Sygn. A. o.*

Cztery mowy przeciw Katilinie.

(Mecherz. 141.)

390. Mowy CYCERONA przeciwko Katylinie i za Markiem Marcellem

przekładania X. Ignacego Nagurczewskiego. w Warszawie w druk. Jezuitów 1763. 8. XXX. i 137 str. (B.)

391. M. T. CICERONIS Orationes Philippicae Cracoviae Hier. Vietor. 1537. 8. (L. S.)

392. Praeclara M. Tullii CICERONIS Oratio pro P. Quintio, Qua summus orator in ipso aetatis flore, clara ac certa sui ingenii inditia edidit. Cracoviae in officinae viduae Floriani Unglerii 1546. 8. 31 *kart.*

(Raczyń. XLII.)

393. Simonis Maricii Pilsnensis in Marci Tullii Ciceronis, pro Publio Quintio Orationem, annotationes: ad Samuelem Macieiovium, — Cracoviensis Ecclesiae Episcopum — Cracoviae ex Officina typographica Mathiae Scharffenbergeri. Anno m. d. XLVII. Mense Novembri. 8.

(Janoc. I. 182.)

394. CICERONIS Oratio post reditum, ad Quirites, cum Bened. Herbesti explicatione b. m. 8. *Dedykacya pisana w Krakowie 1560.*

(Catal. Bibl. Bunav. I. 279.)

395. B. HERBESTI Neapolitani. Orationis Ciceronianae, quam ad Quirites post suum ab exilio reditum habuit explicatio. In qua methodus in explicando servatur haec quae singulis logicae philosophiae partibus sua tribuit officia, simulque et ad moralem philosophiam, quae spectent, diligenter observat etc. b. m. 1560 8. 248 str. *prócz rejestru. Zob. Noty.*

(Charles, Supplem. ad Brev. Not. Litt. Rom. Pars I. p. 199 i 208.)

396. Martini Uiasdovii in Acad. Crac. Prof. Publ. In orationem Ciceronis post reditum in Senatum Commentarius. Cracoviae ex Off. Stanislai Scharffenbergii 1577. 8.

(Sienk. Dod. do Beatk.)

397. M. T. CICERONIS Oratio pro

Murena et pro Domo sua. Vilnae b. r. 8.

Druk Jezuicki ze środka wieku 18go.

♦

398. Q. ASCONII PEDIANI commentationes in aliquot M. Tullii Ciceronis, cum accuratissimis editionibus collatae. Lugd. Bat. ex officina Arnoldi Doude 1675. 12.

Na końcu są: selectae variorum notae, a między niemi i Andr. Patricii (Nidecki).

(Harles Introd. in Not. Litt. Rom. II. 91.)

399. a) Annotationes in M. T. Ciceronis Divinationem in C. Verrem: e Jacobi Gorscii praelectionibus et aliorum commentariis. Ab Alberto Sepreio in Acad. Crac. Professore collectae. Cracoviae ex officina Matthiae Garvolinii m. d. lxxv. 8. *Sygn. A—L7 i Dedyk. do Kardynała Andr. Batorego 6 kart.*

(Bandt. I. 292.)

b) — — tam. u t. 1585. 8.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

400. Judicium Repetundarum nuper in Gymnasio Thoruniensi ex Verriinis Ciceronis institutum ab aliquot Oratoriae Candidatis Manufactore Conrado Gracero Rectorē. Thorunii Augustinus Gerberus excudebat. A. MD. DCXVIII. 8. *Sygn. H. 3.*

401. Norma enarrandi Demosthenem et Ciceronem. Dantisci 1570. 4.

Autor: Andreas Frankenbergius, Rektor Gimn. Gdańskiego. (Raczyń. LXII.)

402. Introductio adlectionem Ciceronis et aliorum oratorum. Hannover. 1615. 8.

Autor Bartł. Kechemann Gdańszczanin. (Raczyń. LVIII.)

403. Floridorum e dissertationibus rhetoricis Johannis Mochingeri super Cicerone in Lyceo Gedanensi habitis excerptorum sylva. Prodiit Gedani e typographeo Rhetiano. M. DC. XL. 4. *Sygn. Dd. 3.*

(Raczyń. LXVIII.)

404. Stanisl. JAWORSKI, Pro M. T. Cicerone atque styli oratorii adjumento Oratio. Sandomiriae Typ. S. J. 1748. 4.

♦ ♦

405. M. Fabiusza Quinktyliana wyborniejsze Mowy Sądowe z łacińskiego języka wytłumaczone pr. X. B. M. Sirucia S. P. P. A. Xiązka Pierwsza, w Wilnie w druk. XX. Schol. Piar. R. P. 1769. Mowy mniejsze Xiązka druga. tam 1771. 8. *T. I. 324 str. oprócz przemowy tłómaczą do czytelnika i rejestru, 8 kart. T. II. 330 str. W pierwszym tomie jest X. mów, w drugim 85.*

Przypis. Józef. Prozorowi Staroście Kowień. (B.—Raczyń. CLXVIII). W katalogu wileńskim Bietscha (około r. 1803 drukowanym) wymienione są: Mowy wyborne sądowe Kwintyliana. Warsz. 8. bez oznaczenia roku. Jeśli nie mylnie oznaczone miejsce druku, żąd inąd nieznana jest ta książka.— W Programmie szkolnym na rok 1830, znajduje się wiadomość o życiu i pismach Kwintyliana, oraz przekład Rozdziału I. Ks. 10 o sztuce krasomowskiej, przez Józefa Karola Jaslikowskiego nauczyciela języków starożytnych przy Szkole Wydziałowej w Warszawie. (Raczyń. CLXIX.)

III. H i s t o r j a.

406. M. T. CICERONIS eloquentie parentis epistole breviores. Crac. Impensis Joan. Haller. 1514. 4.

Wydanie Piotra Jllicina. (L. S.)

407. M. T. CICERONIS eloquentie parentis epistole breviores. Adiecto Jodoci Badii Ascensii, in epistolarum compositionem, compendio isagogico. Na końcu: En habes candidē lector epistolas familiares Ci-

ceronis: easque breviores. Impensas Cracoviae Impensis spectabilis viri Dni Johannis Haller. Anno incarnationis dominice. M. D. XIII. fol. min. 55 kart nieliczb. Druk gocki. Na ostatnich 6 kartach: Jodoci Badii Ascensij in epistolarum compositionem compendium isagogicum.

Wydawca Tomasz Bederman, Poznańczyk. (Janoc. III. xxiii.—L. S.)

408. Epistola Marci Tullii CICERONIS ad Quintum Ciceronem Fratrem, qua boni Principis Institutio continetur, quae antehac paucis visa et lecta est. Impressa Cracoviae per Mathiam Scharffenberg: impensis Providi Viri Marci Scharffenberger, civis et bibliopolae Cracoviensis Anno Christi 1528 decima octava die Augusti 8.

Noty i przypisanie Jan. Turson'owi, Domino Plesnensi, od Jana Bap. Novosolensis. *Zob. Noty.* (Janoc. I. 197.)

409. M. Tullius CICERO: de administranda provincia (Epistolar. ad Q. Fratrem L. 1. ep. 1.) Crac. Math. Scharffenb. impensis Marci Scharffenb. M. D. XXIX. 4.

(Mecherz. p. 139.)

410. M. Tullii CICERONIS epistole breviores. Cracoviae, Mathias Scharffenberger. 1545. *Na końcu rok: 1546. 8. 14 ark.*

(Mecherz. p. 144.)

411. M. T. C. Epistolae breviores cum doctorum vivorum castigationibus et annotationibus auctae — per Mathiam *Franconium*. Adiuncta argumenta brevissima. Ad haec: Artificum et graecarum vocum interpretationem adposuimus. Accessit Jodoci Badii Ascensii in epistolarum compositionem compendium Isagogicum. Cracoviae ex Ofic. Hieronymi Scharffenbergeri a. 1550. 8. 14 ark. (L. S.)

412. M. Tullii CICERONIS Epistolarum libri III. In quibus III Generum Epistolarum exempla proponuntur: et in methodica atque artificiosa eorumdem Explicatione, praeceptorum usus indicatur. Adjuncta est et Oratiuncula pro Epistolis Ciceronis. Omnia studio Benedicti *Herbesti* Neapolitani collecta et elaborata cum indice. Cracoviae apud Matthaeum Siebeneycher. 1561. 8. 21½ ark. *Zob. Noty.*

413. M. Tullii CICERONIS Epistolarum ad familiares libri sedecim. Dantisci, ex typographia Guilhelmi Guilmothani, sumptibus Balthasaris Andreae. Anno M. D. CV. 8. 669 str. *cursive.*

(Raczyń. XLIV.)

414. M. Tullii CICERONIS. Epistolae familiares. Pauli Manutii annotationes breves in margine adscriptae, eiusdem scholia, verba graeca latinis expressa. Dionysii Lambini Monstroliensis, viri doctissimi, emendationes et earum rationes. Dantisci, typis et sumptibus Andreae Hünefeldii bibliopol. Anno 1641. 8.

(Mecherz. 151.)

415. M. Tullii CICERONIS Epistolae familiares etc. *jak wyżej.* Cracoviae in Ofic. Chr. Schedelii A. D. 1643. 8. 480 str. (Raczyń. XLVIII.)

416. M. T. CICERONIS Epistolae familiares etc. *jak wyżej.* Gedani sumptibus viduae. G. Försteri 1663. 8. 511 str.

(Raczyń. I. c.)

417. M. Tullii CICERONIS Epistolae ad familiares, a Dionysio Lambino ex codicibus MS. excerptae et emendatae. Pauli Manutii, nec non aliorum eruditorum Virorum notis illustratae. Usui scholarum dicatae, ac vulgatae. Accessit moderna editioni graecarum vocum latina interpretatio. Item Florilegium sententiarum ex epistolis auctoris, tam ad familiares, quam alios clarissimos viros scriptis, collectum ac locis communibus adornatum. Cracoviae ex officina Schedeliana sumptibus G. Schedel. a. D. 1674. 8. *Druk. kursywa.*

(Mecherz. p. 153.)

418. M. Tullii CICERONIS Epistolarum ad usum studiose iuventutis selectarum Libr: IV. Vilnae typis Acad. S. J. A. D. 1679 8.

419. M. Tullii CICERONIS Epistolae ad familiares, a Dionysio Lambino ex codicibus M. S. excerptae et emendatae. etc. *jak N. 325.* Cracoviae in offic. N. A. Schedel. A. D. 1685 8. 522 str.

(Raczyń. I.)

420. CICERONIS Epistolarum selectarum libri III. ad usum iulimae classis Grammaticae studiosorum per Provinciam Poloniae Soc. Jesu. Calissii 1745. 8. (Mecherz. p. 155.)

421. M. Tullii CICERONIS Epistolarum selectarum libri IV. olim Commentationibus Benedicti *Herbesti*

illustrati, nunc in commodiorem ordinem digesti ad usum scholarum Societ. Jesu. Anno MDCCCLXI. Nesvicii Typis Radivilianis. Coll. S. J. 8. 314 str. (Raczyń. LV.)

422. M. Tullii Ciceronis Epistolae ad familiares pro Superiore Ordine Infimae Classis Grammaticae. b. m. (w Wilnie) 8. 32 str. (Są tu i przypisy polskie.)

423. Epistolae selectae Ciceronis, Plinii, Bembii et Senecae, ac Sabellici nonnullae, argumentis quo ad fieri potuit, claris, et annotationibus Victorii, Hiberni, Catandi etc. illustratae — Viris ingenuis et studiosis adolescentibus, Varsoviae typis S. R. M. et Reip. in Colleg. Scholar. Piar. Anno 1760. 8. 240 str.

Poprzedza: „Notio utilissima rerum singularium in epistolis passim occurrentium, ex Breviario Antiquitatum Romanarum Christophori Cellarii excerpta., Listy podzielone tytułami: Epp. commendatoriae, consolatoriae, demonstrativae etc. Wyszło staraniem Bazyl. Grochowskiego S. P. (Mecherz. 157 — Raczyń. LI.)

424. M. Tullii Ciceronis Epistolarum selectarum libri IV. olim commentationibus Benedicti *Herbestii* S. J. illustrati nunc in commodiorem ordinem digesti ad usum Scholarum Polociae Soc. Jesu. 1818. 4. 277 str.

♦ ♦

425. C. Crispi SALUSTII liber de coniuratione L. Ser. Catilinae et de bello Jugurthino. *Herby Królestwa Polskiego i miasta Krakowa. Na odwrotnej stronie: Vita Salustii. Na końcu: Finis Laus Deo. 4. Zob. Noty.* (Panzer IX. p. 452. 283. b.)

426. C. Crispi SALLUSTII Bellum Catilinarium. *Item Bellum Jugurthinum eiusdem. Item Variarum rationum (orationes) ex libris eiusdem historiarum excerptae. Item C. Crispi Salustii Vita. Niżej: Lector eme, lege et probabis. (tytuł w obwódce drukarskiej). Na odwrocie karty tytułowej: Baltazar Fidelis J. U. V. D. O. et Modocciensis Ecclesiae Archiepiscopus ad Lectorem. Na końcu:*

cu: Finitum et exactum in sedibus prouidi Viri Domini Joannis Haller cuius Cracoviensis Anno a Virgineo Partu. Millesimo Quingentesimo decimo septimo 4. Fo. xcij. Druk la-ciuński.

Rycina której opis w: Lelewela Bibliogr. Ks. Dw. I. 81. 7.

(Raczyń. CLXX. — L. S.)

427. C. Crispi SALLUSTII Opera omnia in usum iuventutis scholasticae. Varsaviae typis Schol. Piar. 1759. 12. 247. str.

Wydawca Stanisław Konarski S. P.

(Raczyń. CLXXI.)

428. Crispi SALLUSTII Historici Clarissimi De Catilinae Coniuratione et bello Jugurthino libri duo. Adiectae sunt ad calcem operis perbreues annotationes, in quibus non solum involutae Salustii sententiae explanantur, sed etiam urbium, provinciarum, ac populorum nomina, origines, fines breuiter explicantur. Vilnae typis Acad. S. J. Anno 1760. 8.

(Raczyń. CLXXII.)

429. C. Crispi SALLUSTII De Catilinae Coniuratione etc. *jak wyżej.* Vilnae 1770. 8. (Kat. B. U. W.)

430. Caii Crispi SALLUSTII opera in usum iuventutis scholasticae. Varsaviae typis Coll. Schol. Piar. MDCCCLXXX. 12. 249 str.

(Raczyń. I. c.)

431. C. Crispi SALLUSTII Coniuratio Catilinae et Bellum Jugurthinum in usum quintae classis. Varsaviae 1812. typis Schol. Piar. 8. 208 str.

Wydanie J. Stoephasiusa z przypisami na końcu.

(Mecherz. p. 162 — Raczyń. I. c.)

432. C. C. SALLUSTII Bellum Catilinarium sive de Coniuratione Catilinae eiusque Sociorum. Vilnae typis A. Marcinowski 1830. 12. 72 str.

♦

433. Kaia Krispa SALLUSTIUSZA o Woynach z Katyliną i Jugurthą przekładania X. Dawida *Pilchowskiego* S. J. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. Roku 1767. 8. 335 str.

oprócz Dedykacyi do Ignacego Krasickiego, Przedmowy i rejestru. Zob. Noty.

434. Proby wojny Katylinowskiej SALUSTYUSZA tłumaczonego przez Teodozego Sierocińskiego Profesora Szkoły Zamoyskiej, w Warszawie Drukiem N. Glücksberga 1824. 8. 167 str. z *textem oryginalu obok.*

✧ ✧

435. C. J. CAESARIS de Bello Gallico et Civili, nec non aliorum de Bello Alexandrino, Africano et Hispanico Commentarii. Ad exemplar Oudendorpii recudendum curavit, indicem historicum et geographicum adiecit et vitam Caesaris a Svetonio conscriptam praemisit M. Jo. Christian. Frid. Wetzel, Lycei Primsilau. Rector. Varsaviae 1797. 8.

Wydanie piękne i poprawne, którego zasadą jest wydanie Oudendorp'a, z odmianą jednak lekeży niektórych od Morus'a przybranych. (Harles Supplem. ad Brev. Not. Litter. Rom. I. p. 278.)

436. — — *tam.* 1812. 8. (Enslin Biblioth. Auct. Class. Stuttg. 1831.)

437. a) C. Julii CAESARIS Commentarii de Bello Gallico et Civili, in usum Classis quintae. Varsaviae typis Schol. Piar. 1815 8. 656 str.

(Raczyń. p. xx. — Catal. Bibl. Coll. Vars. Schol. Piar.)

Wydal z przypisami swemi Jan Krzysztof Stoephasius. Text wedle edycyi Jungermann'a, Cellarius'a, Davisius'a, Clark'a, Oudendorp'a i Oberlina. Uwagi krytyczne po większej części z Mor'a i Oberlin'a, tam i ówdzie i samego wydawcy. (Klügling Addit. ad Harl. Brev. Not. Lit. Rom. p. 60.)

b) — Edit. repetita ad exemplar Varsaviense Magdebur. ap. Heinrichshofen. 1818. 8.

(Klügling I. c.)

438. C. Julii CAESARIS Commentarii de Bello Gallico et Civili. In usum quintae classis. Varsaviae typis PP. Scholar. Piar. 1827. 16.

Poprzedza: „C. Julii Caesaris vita' et scripta. Quibus accessit Index editionum in V. actates digestus“. (Mecherz. p. 165.)

✧

439. a) J. Caesaris Dialectica. Cracoviae Siebeneycher 1558. 8.

(Swidziń. Skorow).

b) — — *tam.* 1569. 8. (Swidz. I. c.)

c) — — Alexander Rhodocius b. r. (Swidziń. I. c.)

440. Christophori COLERI de C. Julii Caesaris magnitudine et Militia Dissertatio. Cracoviae in Offic. Nicolai Scharffenbergeri Anno 1602. 4. 6½ ark. (L. S.) *Zob. Noty.*

Dedykacya do Jana Zamoyskiego data wana ex Lucianico Zeleniano.

✧

441. a) Gaiusa Juliusza CEZARA o Wojnie Francuzkiej ksiąg siedmioro; osme Aulusa Hirycusa Panze Sekretarza jego. W których Hetmano w rozmaitych fortele, rycerskich ludzi y mężow dzielnych sprawy, wojny, zwycięstwa, miast dziwne dobywania cudnie są opisane. Przekładania X. Andrzeia Wargockiego. W Krakowie u Wdowy Jak. Sybeneychera R. P. 1608. 4. 243 str. *oprócz 6½ ark. początkowych gdzie Przedmowa do St. Tarnowskiego, Kasztel. Sędomir. (L. S.)*

Albertrand'i w swoich notach bibliograficznych, wymienia rok wydania, 1686.

b) Gaiusa Juliusza CEZARA o Wojnie Francuzkiej ksiąg Siedmioro. Osma przez Sekretarza jego Aulusa Hirycusa Panze przekładania Andrzeia Wargockiego w Warszawie w druk. N. 646. przy Nowolipiu. 1803. 8. 302. str.

Znajduje się najczęściej razem oprawione i następuje po tłómacz. Tacyta przez Kaz. Kojałowicza, w Wyb. Pis. Pol. ed. Mostowskiego.

✧ ✧

442. Vita G. Pomponii Attici Auctore Cornelio NEPOTE Veronensi. Cracoviae ex officina Floriani Unglerii. Anno a natali Christiano M. D. XXXIII. 4.

Wydal Benedictus a Cosmin, albo *Cosminius.* (Janoc. III. 38.)

443. Cornelius NEPOS de vita excellentium Imperatorum. Ad usum Scholarum Piarum. Varsaviae typis Schol. Piar. 1759. 12. 244 str.

(Raczyń. cxxviii.)

444. Cornelii NEPOTIS Excellentium Graeciae Imperatorum vitae. Ad usum Scholarum Societatis Jesu. Olim. Venetiis, nunc — Posnaniae typis Coll. S. J. A. D. MDCCCLXX. 8. 149. str. (Raczyń. I. c.)

445. Cornelii NEPOTIS Vitae excellentium Imperatorum, iuxta exemplar emendatum. Varsaviae 1777. 8. (Catal. Libr. M. Gröll. 1793.)

446. — — tam. 1781. (Gaz. Warsz. 1781.)

447. Cornelius NEPOS de Excellentibus Viris studio litteratorum reimpressus. Berdiczoviae typis in Conv. PP. Carm. Discalc. b. r. 8. 152. str.

Drukowano jak się zdaje, za panowania króla Stanisława Augusta. (Ban. H. D. K. P. 141.)

448. Cornelii NEPOTIS illustrium virorum vitae brevibus et perspicuis annotationibus illustratae ad usum Scholar. Piarum. Varsaviae 1791. 8. (Kat. Bie.)

449. Cornelii NEPOTIS Vitae excellentium imperatorum ad usum studiosae iuventutis. Varsaviae 1805. typis Schol. Piar. 8. 300. str. (Raczyń. cxxx.)

450. Cornelii NEPOTIS Vitae excellentium Imperatorum, ad usum tironum linguae latinae, cui accessit dictionarium latino polonicum. Vilnae 1808. 8. (Mecherz. 161)

451. Cornelius NEPOS de Vita excellentium Imperatorum, z uwagami polskimi ułatwiającemi zrozumienie tego pisarza, a do użytku szkolnego zastosowanemi, przez A. Kotszula. w Wroclawiu u W. B. Korna 1821. 8. 323. str. (Pamięt. Warsz. r. 1822. T. I. 329.)

452. DARES Phrygius de Bello Troiano, ex graeco versus per Cornelium NEPOTEM. Vilnae typ. Univ. S. J. b. r. 8. (L. S.)

453. — — Leopoli Typis Coll. S. J. 1700. 8. (L. S.)

454. DARES Phrygius poetarum et historicorum omnium primus de bel-

lo Troiano a Cornelio NEPOTE donatus. Lublini. 1748. 8. (Catal. Bibl. Coll. Vars. Schol. Piar. 1822.)

455. a) Phrases ex Cornelio Nepote. Gedani 1683. 8. Autor Jan Krieg.

(Raczyń. cxxx.)

b) — — 1705. 8. (Raczyń. I. c.)

456. Korneliusza NEPOSA życia wyborych Hetmanow, przekładania JPP. Kadetow Korp. Warszawskiego w VII. klassie literatury uczących się z dodanym od ich profesora (niegdyś Jezuity) wypisem chronologicznym na objaśnienie tegoż autora służącym. w Warsz. 1783 w druk. Nadwor. J. K. Mci. 8. 182 i LXXI. str. oprócz 7 kart na przedzie i regestrze.

Dedykacya do Kommissyi nad Edukacya Narodową gdzie podpis: J. W. (Xiadz Jan. Wulfers) Prof. Lit. w Korp. Kadet. i przedmowa do czytelnika. Tłómacze w regestrze wymienieni są: Wasilewski, Adam Radziwiński, Winc. Wygonowski, Xaw. Wyszowski, Józef Rembickiński. Albertrandi w notach swoich bibliograficznych, tłómaczem samego dzieła mieni tegoż X. Wulfersa.

457. Orationes selectae ex T. Livio Patavino cum argumentis et notis ad usum studiosae iuventutis. Varsaviae. MDCCCLXXI. typis Schol. Piar. 12. 245 str. i regestr.

458. Titi Livii Patavini Historiarum praecipua quaedam loca ex libris XXI—XXX deprompta; sive Belli Punici Secundi narratio Liviana contractior. Textum a recensione Drakenborchii recudendum curavit; potiorum lectionis diversitatem adnotavit; notulasque virorum doctorum passim adiecit Sigismundus Bartoszewicz in Gymnasio Vilnensi linguae utriusque praeceptor. Accedit notitia litteraria de Livii aetate, vita et scriptis, tum etiam index historico-geographicus. Vilnae typis et impensis Glücksbergianis, 1827. 8. XXVIII. i 380. str. 4

str. nieliczb. na przodzie i 1 na końcu.

(Dzien. Wileń. R. 1828. Now. Nauk. T. III. 450.)

459. a) **Pauli Potocki, Historico-Politicus sive quaestiones historicae et civiles ex 3. libris primae Decadis Titi Livii.** Cracoviae apud Lucam Rupisz. 1646. 12. 198. *str.* (L. S.)

b) — — **Dantisci imprimebat David Frid. Retius 1670. 104 str.** (Bentk. Noty MS.)

460. **Fasti Romanorum Liviani, hoc est series annorum, regum, consulum aliorumque magistratum Romanorum iuxta historiam et calculum Titi Livii Patavini cum enarratione et annotatione diversarum sententiarum Chronologorum, tam veterum, quam recentium, — His accesserunt ET KOMLAΣTIKON Livianum et Koronis Liviana. Auctore Elia Constantio von Trewen Schroeder Gedanensi jurisconsulto et S. R. M. Poloniae Secretario. Gedani Anno S. Jubilai SS. D. N. Clementis X. PP. Sumptibus auctoris. Imprim. D. Fr. Rhetius Reipub. Typographus 4. 368. str. i 3½ ark. na przodzie.**

Przypis. Tomasz. Uieyskiemu Biskup. Rjow. i Czernichow. oraz Kustoszm i Kanonikom Warmińskim.

461. **Mowy z Liwiusza z pochopami do nich i skutkami onychże z pierwszych V. ksiąg wyięte od Prof. Lit. w Korp. Ichmość PP. Kadetow J. K. M. i Rzpłtey (niegdys Jezuity) wybrane i wytłumaczone. Tom I. w Warszawie w druk. Nadwor. 1784. 8. 200. str.**

W dedykacji do Fryd. Józefa Hrabi z Moszyn Moszyńskiego podpisany: Jan Wulfers Prof. Lit. w Korp. Kadet. (L. S.)

462. **WALEREGO MAXYMA o dziejach y powieściach pamięci godnych ksiąg dziewięć, które dla Rzymian teskliwych z Historyków rozmaitych, greckich i łacińskich krótko zebrał. Ludzi świata niemal wszystkiego co przed nim żyli, cnoty, ro-**

zum, postępki, Rzeczyposp. Rząd, poselstwa, zwyczaje, chytróść, zdradę, swawolą etc. okazując. Reiestr o wszystkim da sprawę. Przekładania X. Andrzeia Wargockiego. w Krakowie, w druk. Symona Kęmpiniego R. P. 1609. 4. 344. str. Zob. Noty. (Raczyń. cxxiv.)

Cenę naznacza Lelewel (1. 187.), wyżej 2 czerw. złl.

463. **CURTIVS RUFUS deartuatus. Gedani 1696. 8.**

(Catal. Bibl. Coll. Vars. Schol. Piar. 1822.)

464. **Kwintusa Kurcyusa o dziejach Alexandra W. Króla Macedońskiego ksiąg 12, w których on Monarchy tego wojny i postępki rozmaite, więc państwa niemal bez liczby, także narody dziwne, drugie dzikie, prawa i obyczaje, ubiory ich i bogactwa, ich lasy, zwierza, ptastwo niesłychane, morza, rzeki, ryby i inne rzeczy każdego wiadomości godne, cudnie spisał. Przekładania X. Andrzeia Wargockiego i t. d. w Krak. 1618 fol. 307. str. oprócz 9 kart na przodzie, i rejestru 4 kart nieliczbow. Zob. Noty.**

(Siarcz. p. 287. — Raczyń. LXXIX.)

Cenę kładzie Lelewel (1. 187.) 2 czerw. złl.

465. **Q. CURTIVS RUFUS de rebus gestis Alexandri Magni. Kurcyusa Rufa o życiu i dziejach Alexandra Wielkiego. Tom I—III. Łacińskim i polskim językiem. w Nieświżu w Druk. Coll. S. J. 1763. 8. we trzech tomach str. 1616. Na końcu Tomu I. Supplementum in Q. Curtium, po łacinie i po polsku 97. str.**

466. **Mowy z Kurcyusa z pochopami do nich i skutkami onychże. w Warszawie b. r. 16. 236. str.**

Autor, X. Jan Wulfers, Professor w Warszawie. (Raczyń. LXXX. — Albertrandi. Noty Bibliograf.)

467. **Julij Agricola Vita a C. Cornelio Tacito scripta in qua Au-**

lici optimi, adulatoris vaferrimi, militis fortissimi, consiliarii prudentissimi, praefecti provinciae vigilantissimi, Consulis auctoritate gravissimi, Ducis ac Imperatoris rerum gestarum magnitudine prestantiss. varia ingenia, mores, studia. describuntur. primò in gratiam juventutis Aedemicae operà M. Joannis Cynerski Rachtamovi Coll. Maj. Eloqu. Prof. Tyliciani. Per aphorismos politicos explicata deinde, ob penuriam exemplarium in lucem edita Anno Dni 1643. Cracov. In off. Typogr. Fran. Caesarij. 4. 24. str.

Dedykacya Stefan. Zamojskiemu. (Raczyń. CLXXXIV.)

✦

468. Vindiciae pro Cornelio Tacito a M. Nicolao Słowikowski, Artium et Philosophiae Doctore publice in frequenti auditorio Acad. Cracoviensis. importunis convitatoribus oppositae. A. D. 1638. die 18. Octobris. Cracoviae in Offic. Andr. Petricovii. A. D. MDCXXXVIII. 4. 4½ ark. (L. S.)

✦

469. Kaia Korneliusza TACYTA Kronika od zeyścia Cezara Augusta przekładania Kazimierza Kojalowicza. Edycya Tadeusza Mostowskiego. w Warszawie w Druk. N. 646. przy Nowolipiu. 1804. 8. 214. str.

Jest to pierwsze wydanie tłumaczenia tego z połowy 17go wieku. Rękopism dochowany był i udzielony wydawcy od Joachima Chreptowicza Kanclerza W. Litew. Wreście nie jest to całe tłumaczenie, Annalium Tacita, ale tylko ksiąg pierwszych trzech, i czwartej, do Rozdz. XLVII, który ledwie zaczęty był przez Kojalowicza. Tłumaczenie końca tego rozdziału i dwóch następnych w wydaniu tém, niewiadomo czyje.

470. a) Kaia Korneliusza TACYTA dzieła wszystkie przekładania Adama Stanisława Naruszewicza S. J. *Ille regit dictis animos Virg.* Tom I — II. w Warszawie w Druk. Coll. S. J. MDCCLXXII — MDCCLXXIII. T. III. IV. tamże w Druk. Nadw. J. K. M. nakładem Michala Grölla. MDCCLXXVI. T. IV. w którym: Germanik i Agrikoła, tamże 1783. 4.

T. I. 456 i XXXIX str. oprócz Dedykacyi do Króla 5 kart T. II. 484. str. i XLIII. ina przodzie 1½ ark. T. III. 528. i 25 str. T. IV. 168. str. oprócz dedyk. do Króla 3. kart.

b) — Edycya Tadeusza Mostowskiego. w Warszawie w Druk. N. 646. przy Nowolipiu. 1804. 8. 4 tomy.

471. TACYT Polski albo raczey Moralia Tacyta nad podchlebstwem przez J. O. X. Stanisława Jabłonowskiego, Woiewodę Generała ziem Rawskich i t. d. we Lwowie w Druk. Jezuitów 1744. 4. 248 str.

(L. S.)

Jest to tłumaczenie dzieła Amelof'a de la Houssaye, pod tyt: Morale de Tacite sur la flatterie.

(Anecd. Jabłon. p. 618. — Por. Friese Journal Litter. de Pologne p. 218.)

✦ ✦

472. Książki JULIUSZA FRONTINA Senatora Rzymskiego, o Fortelach Woiennych.

Qui desiderat pacem praeparat bellum. Qui cupit victoriam exerceat militem. Qui secundos optat euentus, dimicet, arte non casu. Fege.

Księgi czwore. Przez Wrodzonego Jakymba Cieleckiego z Łacińskiego ięzyka na Polskie przełożone. Teraz nowo wydane. Roku 1609. Cum Gratia et Priuilegio S. R. M. W Poznaniu. 4. 21½ ark.

Dedykacya do Władysława Królewica Polskiego. — Jest to autor, którego Chodkiewicz z rąk nie wypuszczał: rękopism pergaminowy oryginału przez niego używany w Bibl. Paławskiej znajduje się. Bardzo rzadkie. (L. S.) Zob. Noty.

473. Opisanie stratagematow i bitwów Greków i Rzymianów od FRONTYNA napisanych. b. m. i r. 8. 159 str. (Wyszło w Warszawie u Dufoura około r. 1780.) (B.)

Albertrandi w notach swoich bibliograficznych tłumaczem micini, Franciszka Podolskiego Kasztelana Mazowieckiego, rok zaś wyjścia z druku naznacza: 1787.

✦ ✦

474. C. PLINI Secundi Junioris Liber illustrium virorum. b. r. i m. 4. 4 ark.

Na tytule herb Polski, Litwy i miasta Krakowa.

(Janoc. Nachr. IV. 106. — Por. Panzer Annual Typogr. VI. 480. 274.)

475. Epistola Caii PLINII secundi ad Titum Uespasianum Imperatorem. Impressum Cracoviae. 4. 1¹/₂ ark. *Na końcu*: Chalchographatum hac principali pressura Cracouie: per Casparum Hoffeder. Anno Domini M.CCCC.III. In die Sancti Britii confessoris.

(Jan. Nachr. IV. 106.)

476. PLINII Secundi Novocomensis Panegyricus Traiano Augusto dictus. Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. An. M.D.XXXVI. 8.

(Janoc. III. 38.)

477. C. Plinii Secundi Panegyricus liber quem Imp. Nerve (sic) Traiano scripsit sive dixit b. r. Posnaniae typis S. J. A. D. 1695. 12. 136 str.

(Raczyń. CLXI.)

478. Christophorus BEHR, Gedanen. Controversiarum in C. PLINII Secundi Panegyricum, octo Agones. Gedani 1700 — 703. 4.

(Raczyń. CLX.)

479. Christoph. BEHR, Gedan. Rivi Pliniani, seu imitationes e Plinii Panegyrico etc. 12. *Tęgoż autora*

(Raczyń. I. c.)

480. a) Traian Polski czyli Panegiryk PLINJUSZA II. Nerwie Traianowi Cesarzowi Rzym. z wyroku senatu poświęcony, a z okazji Ustawy Rządowej 3 maja 1791 zapadłej, — na język oyczysty przeniesiony, przez Wincent. *Borkowskiego* 1792. 8. XLVIII i 232 stron. (B.)

b) — — w Warszawie 1799 8. 132 str. (Gaz. War. i Ob. — B.)

481. Lucii FLORI Bellorum Romanorum Libri quattuor, ex vetustissimo exemplari novissime ac diligenter recogniti. *Na końcu*: En habes candide lector Lucii Flori gestorum Romanorum Epitomata. Impressa Cracoviae arte et impensis

spectabilis viri Domini Joannis Haller, Anno Missionis Verbi Divini in Carnem Millesimo quingentesimo quidecimo iiii. Kal. Julii. 4.

Wydanie piękne, na przodzie wiersz Elegiczny Eclius'a. (Zbiór Andrzeja Kozmiana w Piotrowicach.) Janocki (Janoc. I. 64) wymienia też wydanie i przynajmniej je Eekiusowi.

482. a) L. Juliusza FLORA o Początku y Dzieciach Narodu Rzymskiego Powieści Xiąg IV, abo historya Wielmożnego tego Narodu, od początku iego, aż do Augusta Cesarza, iako się począł, iako się wolności dostawszy rządził, y iako wolność straciwszy, pod iednego Pana władzą przyszedł z łacińskiego na polski język przetłumaczona przez Krzysztofa Grotha *Falissowskiego*. Przydany jest traktacik o przyczynach możności y potęgi narodu tego. w Krakowie w drukarni Krzysztofa Schedla J. K. M. Typographa. Anno 1646. 4. 187 str. *druk gocki*.

Dedyk. Piotrowi z Dąbrowiec Firley'owi Woiewodziecowi Lubelskiemu. (L. S.)

Wydania tego cenę kładzie Lelewel (I. 187) czerw. zł. 1.

b) — — w Wilnie u XX. Bazyljanow 1790. 8. 278 (*rzeczyw. 294*) str. (B.)

483. JUSTINI Historiarum Liber II. ad usum Nobil. Juventutis Academicae Scholar. Novodvorscianar. b. r. i m. 8. (Mecherz. p. 160.)

484. Joh. Hier. Steph. RZESINSKI De Justino Tropi Pompeii Epitomatore, Dissertatio inauguralis. Cracoviae 1826 8. (Klu. 242.)

485. JUSTINUSA historya czterech Monarchii, przekładania X. Andrzeja *Wargockiego*. w Krakowie 1606 4. (Raczyń. p. cx.)

Cenę naznacza Lelewel (I. 187) wyżej 2 czerw. zł.

Albertraudi w notach swoich bibliograficznych MS. przywodzi tłumaczenie Justina, X. Jakoba *Cieleckiego* w Krakowie tegoż roku drukowane zapewne omyłką.

486. JUSTYNUSA Historyka ksiąg

XXXXIII., które on z sławnej historiei świata wszystkiego przez Troja Pompejusza krótko zebrał. A. X. Andrzej *Wargocki* Komen-darz Kościoła P. Maryey w Krak. Rynk. na polski język przelożył w Krakowie w Drukarniei Symona Ręmpiniego r. 1607. 4. 416 str. o-prócz dedykacyi *Zygmuntowi Mysz-kowskiemu Marszałk. W. K. Zob. Noty.*

487. Suetonii Tranquilli liber illustrium virorum. Cracoviae in aedibus Hieronymi Vietoris. *tytuł z ozdobami drukarskimi i herbami Polski, Litwy, Krakowa i Akad. Krak. m. d. XIII. 4. 39 kartnielczb. Na odwrocie: Dominicus Machaneus editor, Amadeo Romagnano Episcopo Montiregalensi. Na końcu hołsztych: Wietorowski: Terminus. Obok textu przypiski. Druk łaciński, piękny.*

(Raczyń. p. CLXXXIV.)

488. C. Suetonii Tranquilli Jul. Caesar. et Caesar Octavian. August. in usum scholar. Posnaniae 1809. 8. (Mecherz. p. 162.)

489. K. T. SWETONIUSZA Dzieje XII Cesarzów Rzymskich, przez K. *Kwiatkowskiego* przelożone. w Wroclawiu w W. B. Korna 1826 8. 2 tomy 567 i 432 str. *Text łaciński obok z tłumaczeniem.*

(Raczyń. CLXXXIV.)

490. Sexti AURELIJ VICTORIS de viris illustribus urbis Romae, nec non de Caesaribus do użytku szkół zastósował, i słownik wyrazy starożytności i inne szczegóły objaśniający przylączył *Józef Muczkowski*, w Poznaniu nakładem J. A. Munka 1822. *Textu 120 str. słownika 167 str. Przem. VIII. str.*

(Raczyń. p. CLXXXIV. — Pamięć. War. szaw. R. 1822. T. II. 359.)

491. EUTROPJUS decem libri historiarum ita candide conscripti ut quisque rudimenta historiae Romanae

nancisci volens. atque seriem multarum gestarum rerum apud interas gentes cognoscere brevi ex volumine cupiens. id ex opere huius autoris se consecutarum studiosa lectione perpendet. *Niżej na karcie tytułowej znak typogr. Hallera, jakiego opis i rysunek zob. Lelewe-la Bibliogr. Książ dwoje T. I. p. 745. — Na końcu: Eutropii viri clarissimi de gestis Romani populi libri decem. Regia in ciuitate Cracovien. Expensis spectabilis viri dni Johannis Haller impressi Anno salutis nostre mcccc.x. In vigilia sancti Mathie apostoli sortiti sunt felicem finem. 4. 56 kart. Zob. Noty.*

Panzer Ann. Typogr. Vol. VI. p. 453. odmiennie cokolwiek z Janockiego tytuł ten końcowy przytacza. Znajduje się w Bibliotece Cesar. Akad. Medyko-Chirur. Wileńskie i ztąd opis ten zrobiony.

492. Flavii EUTROPJUS Breviarium Historiae Romanae: Laurentii Reinhardi — observationibus, indice latinitatis et geographico exornatum. Pro usu studiosae iuventutis, iuxta exemplar Hafniense, recusum. Varsaviae 1744 8. 16 ark.

(Janoc. Pol. Litter. p. 36 przyznaje to wydanie Stanisł. *Konarskiemu* S. P. — Mecherzyński, Hist. Jęz. Łaciń. X. Stanisł. *Dąbrowskiemu* S. P.)

493. EUTROPJUS Breviarium Historiae Romanae ad Valentem Augustum ab urbe condita ad illius usque et fratris Valentiniani tempora deductum iuxta exemplar emendatum. Varsaviae et Lipsiae 1777 apud Mich. Gröll Regis Bibliop. 8. 139 str.

(Raczyń. I. c.)

494. EUTROPJUS Breviarium Historiae Romanae: suppletum et ad obitum Theodosii magni continuatum Tomus I. Varsaviae mdcclxxxi. in Typogr. S. R. M. Corp. Cadet. 8. 239 str.

(Raczyń. LXXVIII.)

495. EUTROPJUS Breviarium romanae historiae ad Valentem Augustum, ab urbe condita ad illius usque et fratris Valentiniani tempora deductum Varsaviae 1806. 8.

(Raczyń. p. LXXX.)

496. EUTROPJUS Romanae Histo

riae Breviarium. Albifonti (*Białystok*) 1817. 4.

Wydawca, Ludwik *Sobolewski*, wówczas nauczyciel Litter. Staroż. w Gimnaz. Białostoc. (Ban. H. D. K. P. 1. 47.)

497. EUTROPII Breviarium historiae romanae. Z uwagami historycznymi i grammatycznymi, oraz słowniczkiem objaśniającym ważniejsze wyrazy do tłumaczenia. Dla użytku szkolny młodzieży przez Edwarda Walentego *Kainkę*. w Wrocławiu u W. B. Korna 1822. 8. 3 i 224 str.

(Gaz. Liter. Warsz. Tom I. r. 1822 p. 212.)

498. Kronika EUTROPIUSZA zacnego Historyka Państwa ze wszech wielkiego, a Monarchie oney zacney i podzywney Ludu Rzymskiego: do czytania bardzo potrzebna a uciezna wszem w obec ludziam. Z Łacińskiego na polski przelożona przez Erasmusa *Glicznera* sługę słowa bożego. Cum gratia et privilegio S. R. M. Na końcu: w Grodzysku drukował Malchior Neringh Roku Pań. 1581. 4. *Sygn. Q.*

(Raczn. LXXXX.)

Bardzo rzadkie. Lelewel (I. 187.) cenę wyżej 2 czerw. zł. kładzie. — Dedykacya Janowi Zborowskiemu, Kasztelanowi Gnieźni.

499. a) Sexti RUFII de regionibus urbis Romae libellum edidit et commentario instruxit Dr. Guil. *Münich*. Annexa est charta Romae. Hannover. ap. Hahn. 1815. 8.

(Harles suppl. ad brev. not. Litter. Rom. Pars III. p. 334.)

b) Sexti RUFII Breviarium rerum gestarum populi Romani Lec-

tionum varietate adiecta recognovit iterumque edidit Guilielmus *Münich* Literarum Graecarum, Romanarum et Orientalium, in Caesarea Universitate Vilm. Prof. etc. Vilnae sumptibus ac typis Th. Glücksberg. MDCCCXXXIX. 8. XIII i 160 str.

♦ ♦

500. FLAWIUSZA Wegęcjusza Renata Męża zacnego o Sprawie Rycerskiej Nauka z przydatkiem do teyże materyi pisma z innych naysprzedniejszych autorow tłumaczona przez Franciszka *Paprockiego* Dziekana Katedral. Inflantskiego Kanonika Łowickiego Kawalera złotey Ostrogi. T. I. O Sprawie Rycerskiej Ładowey i Wodney w powszechności. — Tom II. z takim tytułem: O Sprawie Rycerskiej Polskiej Historia z różnych autorow oyczystych y postronnych y Konstytucyi Seymowych. W Łowiczu w Druk. Xcia Prymasa R. 1776. 8. T. II. 516 str. i 6 kart na prozdzie.

Przypis. Tomu I. Franciszk. Piłsudskiemu Piwnicz. W. X. L. Od str. 121 są pomieszczone z *Bielskiego*, (Sprawa Rycerska Rozdział XII. i XIII. (Ossolin. I. 433.) Przypis. Tomu II. Xaweremu Massalskiemu Szef-Komendant. Regimentu Piezwoysk W. X. Lit., wnim zawiera się wiele rzeczy o sztuce wojennej, i do dziejów Polski. Od str. 285—459: „O Miłośnikach oyczyny, którzy icy zdrowiem, życiem, y majątkiem służyli, gdzie wymienione nazwiska porządkiem alfabetycznym, z krótką o każdym wiadomością. Na końcu Nota: „Ten Rozdział wycięty z Kromera, Długosza, Bielskiego, Strykowskiego, Gwagnina, Starowolsk. Bellat. Sarm. Potockiego Cent. III. Vir. Niesieckiego Kor. Polska, Paprockiego Gniazdo Cnoty etc. „

IV. Retorowie i Grammatycey.

501. M. T. CICERONIS ad Herennium Rhetoricorum Novorum Libri IV. cum Raphaelis Regii ad Antonium Lauredanum praefatione. Cracoviae. 1500. 4.

Z notami Rafała Regius'a. Marchand Hist. de l'impr. à la Haye 1740. p. 93, maie-

ma, że wyszło to u Hallera. — Por. Harles Introd. in Notit. Litter. Rom. II. 67. Fabricius Bibl. Lat. Era. I. 154. Panzer, I. 250. Benth. Wiad. o naydaw. Druk. Haller. p. 37.

502. M. Tullii CICERONIS Rhetorica Nova s. Rhetoric. ad Herennium. Cracoviae Flor. Ungler. M. D. VII.

Panzer. VI. 239. 6. wymienia to wydanie i odsyła do tomu VI. 470. 185, gdzie zapisane jest wydanie r. 1527. — Mecherzyński i Raczyński mylnie tu cytują Panzera: I. 239.

503. M. T. CICERONIS ad Herennium Rhetoricorum novorum. Libri quatuor. Impressum Crac. 1507. 4.

Wydanie Piotra Jlicicina. (L. S.)

504. M. T. CICERONIS ad Herennium etc. Impressum Cracoviae in edibus Joannis Haller. anno Christi xvij supra millesimum quingentesimum. 4. 58 kart. nieliczb. Druk la-ciński. (L. S.)

505. M. Tullii CICERONIS Partitiones oratoriae: in quibus omnis ars oratoria brevissime continetur et omnis dicendi facultas una cum verborum et sententiarum pondere: divino quodam artificio tradita est. Pod tytułem: Magister Joannes Solfa ad Lectorem: 26 wierszy metro Phalaecio. niżej, herb miasta Krakowa. Na odwrocie: Cornelii Severi elegia na śmierć Cicerona i Przypisanie Franc. Solfa de Trebut do Franciszka Bonera. Na końcu: Tuli Ciceronis oratorie sive Rhetorice expliciunt. Impressum Cracoviae per Florianum Unglerium. Od dołu trupia głowa. b. r. 4. Typo-gocki. Przypisy marginalne. Mecherzyński domyśla się, że wyszło to r. 1511.

(Zbiór Andr. Edw. Koźmiana w Piotrowicach pód Lublinem. — Mecherz. 129.)

506. M. Tullii CICERONIS Romanae Eloquentiae Principis, Dialogus de partitione oratoria. Regia in civitate Cracovia. Ex aedibus spectabilis viri Domini Joannis Haller Civis et Consulis Cracovien. anno salutis nostre MCCCXCV. 4.

Wydanie Tomasza Bedermana Poznańczyka. (Janoc. III. xxiii.)

507. M. Tullii CICERONIS Rhetoricorum libri IV. in edibus Joannis Haller. Na końcu: Rhetorices novae finis Cra. M.D.XVII. 4. (Rycina opisana u Lelewela Bibl. Ks. Dw. I. 79. 3.)

(Por. Panzer VI. p. 458. 84. — Lelew. I. 80. n.)

508. Marci Tullii CICERONIS, de

Inventione et arte rhetorica Libri II. in Regia Poloniae Cracovia. typis Mathiae Scharffenberg. impensis vero Marci Scharffenberger, civis ac bibliopolae Cracovien. Anno recuperatae salutis M.D.XXVII. die XIII. Mensis Junii 8.

Wydal Jan Baptysta *Novosolensis*, rodem z Węgier, który prywatnie prelekye o pismach Cicerona micwał w Krakowie dla szlachetnej młodzi, mianowicie na żądanie Andrzeja Krzyckiego Biskupa Plockiego, Jana Tursona Plesnensisa Dynastae, i Franciszka Bonera Prokonsula Krakow. Przypis. temuż Andrzejewi Krzyckiemu. (Janoc. I. 196.)

509. Commentariorum Rhetoricorum, ad C. Herennium, Libri IV. Cracoviae ex Offic. typograph. Vngleriana impensis Marci Scharffenberger A. M. D. XXVII. 8.

Przypis. wydawcy Jana Bapt. *Novosolensis*, Andr. Krzyckiemu. (Janoc. I. 197.)

510. M. Tullii CICERONIS ad Marcum Brutum Orator. Ex Aldino exemplari. Cracoviae, Math. Scharffenberg. M. D. XXVIII. 4.

Wydanie Leonarda Coxus. (Janoc. I. 48.)

511. M. Tullii CICERONIS, de Claris Oratoribus Liber, qui dicitur Brutus, juxta Aldi exemplar. In Officina Hieronymi Vietoris. M. D. XXVIII. 4.

Wydanie tegoż. (Janoc. I. c.)

512. M. T. CICERONIS Topica ad Trebatium, Cracoviae apud Hier. Vietorem Mense Majo, M. D. XXXIII. 4.

Na początku 10 wier. ad Lectorem, Marcina Kromera, zład Mecherz. p. 141. domyśla się, że wydawcą jest tenże Kromer.

513. M. T. CICERONIS ad Herennium Rhetoricorum novorum Libri quatuor Cracoviae apud Viduam Hier. Vietoris 1545. 8. (L. S.)

514. Commentariorum Rhetoricorum ad C. Herennium Libri quatuor. Cracoviae Vid. et Haer. Vietoris 1549. 8. (Swidziń. Skor.)

515. Rhetorica ad Caium Herennium Lib. III. M. Tullii CICERONIS. Cum indice, nunc denuo revisa summaque cum diligentia quam antea multis in locis correcta. Cracoviae in Offic. Vid. Hier. Vietoris. 1549. 8. 76 str. (Raczyń. xlii.)

516. Rhetoricorum M. T. Ciceronis ad C. Herennium Libri IV. In eorumdem obscura difficilia loca annotationes perutilis et necessariae a Gyberto Longolio. Cracoviae apud Hieronymum Scharffenbergerum. 1551. 8. 170 str. (Raczyń. XLV.)

517. M. Tul. Ciceronis ad Marum Brutum Orator. ad exemplar Bipontinum in usum scholarum diligenter expressus. Vilnae typis Jos. Zawadzki. 1809. 8.

Wyszło staraniem G. E. Grodeck.

518. M. Tullii Ciceronis de Claris Oratoribus Liber qui dicitur Brutus. Ad optimas editiones in usum Lectionum expressus. Vilnae impensis Jos. Zawadzki MDCCCXV. 8. VI i 108 str. oprócz erraty.

Wyszło staraniem tegoż.

519. Simonis Maricii Pilsnensis, in Marci Tullii Ciceronis, ad Quintum Fratrem, Dialogos III. de Oratore Annotationes: ad Valentinum Herbutum Dobromilsecum, Equitem Polonium. Cracoviae typis Scharffenbergianis. Anno Christi Domini M.D.XLVIII. Id. Mar. 8. *Zob. Noty.* (Janoc. I. 182.)

520. Epitome eorum fere omnium quae Rhetores in Orationem venire adserunt ex Cicerone 4 wiersze M. Franconius'a. Na końcu: Otho a Vachtendanch in Tabulam ordinavit. Math. Franconius in Enchyridion congressit. Cracoviae Math. Scharffenberg excudebat A. 1531. 8.

Dedykacja wierszem tegoż Franconius'a do Jana Sylvius'a, nauczyciela Króla Zygmunta Augusta. (Raczyń. LVI.)

521. Rhetorica ex omnibus M. Tullii Ciceronis Rhetoricis: verbis eiusdem collecta opera Joannis Herbesti Neapolitani. Cracoviae in Offic. Mathiae Siebeneycher. A. 1566. 8. 8 ark.

Dedykacja Andrzejowi Zhorowskiemu i Janowi Ocieskiemu. Pod herbem ich, epigramma V. Gregorii Samboritani. Przy jednym z egzemplarzy Biblioteki Puławskiej znajdują się w rękopisem może własnoręcznym autora: „Annotationes ejusdem” na

pismo poprzedzające traditae ab eo in Collegio Posnaniensi anno 1568. (L. S.)

522. Rhetoricae Compendium ex M. Tullio Cicerone, verbis eiusdem collectum opera Joannis Herbesti. b. m. an. 1567. 8. 6 ark.

Jest to skrócenie z większego dzieła, które był wydał Herbest r. 1566. — Poprzedzają dwie przedmowy, jedna z przypisaniem książki Jędrzejowi Czarnkowskiemu, synowi Wojciecha Kasztelana Szremskiego, druga do nauczycielió szkół polskich, datowana z Coll. Poznań. Na końcu sześć epigrammatów szesnastu uczniów Herbesta; z tych pierwsze Tomasza Kapickiego. Wspomina Herbest, że do ułożenia tego dziełka pobudzony został przykładem Szczepana Mikalskiego, który w młodym wieku r. 1561 wydał Dyalektykę i wykladał swym uczniom. Compendium to przedrukowane było w Połocku około r. 1815.

(Miesiąc. Połocki R. 1818. T. I. p. 54 nast. — L. S.)

523. M. Adami Romerii Stezicensis de informando oratore libri tres. Quod videri vis, esto, at nostra sinito. Cracoviae (bez wyr. drukarni) 1593. 8. blisko cały alfabet. *Zob. Noty.*

Jest to wyciąg i razem naśladowanie Cicerona pism retorycznych, tak, iż tym, którzy Cicerona czytali, natychmiast jego wyrażenia przypomina. Dedykacja do Stanisława Krasieńskiego, Archid. i Offic. Krak. Scholastyka Gnieźn. Kustosza Płockiego, Kanon. Sandomir. etc. (L. S.)

524. Nauka o Krasomowstwie z Ksiąg M. T. Cicerona Dla JW. JP. Aloizego Ogińskiego Kasztelanica Witebsk. etc. na polski język wytłumaczona przez Xiędza Jozefa Boreyko S. J. Nauczyciela Sztuki Krasomowskiej in Collegio Nobilium S. J. w Wilnie R. 1763. w drukarni J. K. Mci Akad. S. J. 8. 208 str. oprócz przypisania Aloizego Ogińskiego, Ignacemu i Helenie Ogińskim Marszałków W. W. X. L., datowanej w Wilnie r. 1763. i Przemówki do Czytelnika.

— w Wilnie w Druk. Akad. 1783. 8. 192 str.

Jest to tłumaczenie traktatu Cicerona: „Partitioes Oratoriae.” — Od str. 97 do 169: „Zdanie o Krasomowstwie dla polskiej młodzi.” po czém do końca: Mów 6

rozmaitej treści, tłómaczonych na polskie.

525. M. Fabii QUINTILIANI Institutionum Oratoriarum Libri duodecim. Ad usum scholarum accomodati, recisis quae minus necessaria visa sunt, et brevibus notis illustrati a Carolo Rollin, antiquo Rectore Universitatis Parisiensis etc. Tomus I. II. Olim Parisiis Nunc autem Varsaviae reimpressus. Typis S. R. M. et Reiphae in Collegio Scholarum Piarum 8. Przedm., *Zy-cie Quintiliana, regest. 30 kart. 463 i 496 str. Index 28 kart.*

W *Gazette de Varsovie* na rok 1758, czas tego wydania naznaczony rok 1751; w *Katal. zas Biblioteki Pijarów* Warszaw. r. 1822, rok 1756.—Wydawca był Sebastian *Michałowski* Piar Professor Filozofii w Collegium Warszawskiem. (Jan. Lex. II. 137.)

526. Diui Aurelii AUGUSTINI Episcopi Hipponensis, de Musica Dialogi VI. Reverendi Patris et Domini Erasmi Abbatis Mogilen. auspicio editi, per Venerab. D. Sebastianum de *Felstin*, Artium Baccalarium, ac Sanocensis Ecclesiae Paroecum. Cracoviae in Offic. Hier. Victoris die VIII. Anno Sal. Nostrae 1536. 4. (Janoc. I. 78.)

527. Grammatica Petri *Helie* utilissima veri Prisciani imitatoris cum magistri Joannis *Sommerfelt* brevi quadam commentatione in eundem. *Na końcu: Opus Petri Helie hexametris confectum carmine (veri Prisciani imitatoris) cum commentario quodam utilissimo finit feliciter: quod ut frugem legentibus ferat: iusto et optimo caractere impressum fuit. Arte denique et impensis providi viri Martini flach civis Argentinensis. Anno domini 1499 quinto idus aprilis. 4. CCCCXVII kart czyli stron i 11 kart nieliczbow. Druk gocki.*

Wypis z Prisciana w lacińskich hexametrach przez Piotra Helias albo Elias, Grammatyka z wieku XI.—Przypisanie Janowi Haunolt Kanonikowi Wrocław. i Łęczyciemu, u którego podpis: *Esticampianus*

(*Sommerfelt*) S. Theol. baccalaureus, Collega maior. datowana Cracoviae xvii Kal. Junias 1497. Joannes *Sommerfelt* ad Lectorem 5 distichów laciń. genere elegiaco. Ten Haunolt był uczniem *Sommerfelda*. (Baudt. H. D. R. P. III. 215 nast.)

528. a) In minorem magistri DONATI de octo partibus orationis librum maiori volumini Prisciani correspondentem argumentum incipit feliciter. *Przy końcu argumentu, te wyrazy: Ego magister Joannes Glogouiensis alme florentissimeque universitatis studii Cracoviensis maioris collegii artistarum Collegiatus. Questiones compendiosas in libellum magistri Donati de octo partibus orationis recolligere institui ut sic iuniorum ingenia artis grammaticae principiis valeant edoceri. Impressum est autem hoc opus Anno 1503 currente. Ad impensas Dni Johannis Haller Civis Cracoviensis doctorum virorum fautoris excellentissimi. Nuneque operis initio Cristi Jesu nomine invocato eiusque genitricis marie virginis auxilio et gratia implorata feliciter in hunc modum incipit: utque feliciter usque in finem procedat deus faueat immortalis.* (Jan. Nachr. IV. 109.)

b) Donati minoris grammatici non vulgaris de octo partibus orationis, egregia utilisque declaratio cum pulcherrimis questionibus studiosis scolaribus plurimum accomodatis per venerabilem virum mgrm *iohannem glogouiensem* in studio Cracouiensi edita. Jam denuo et iterum emendata. reuisa diligenter at que impressa. Laurentius coruinus ad lectorem.

*Donatum latie qui fundamenta loquelae
Optima pro teneris contulit ingenijs
Perceptu ut facilis sit: ab omni errore resoluít*

*Hic vir quem tellus Glogouiana tulit
Quisquis es excelsam doctrinae abiturus ad arcem*

*Hunc semper memori suadeo mente legas
Isto nanque gradu ad sublimia tecta minervae*

Ibis: et in summo vertice doctus eris.
Na końcu: Explicit compendiosa octo partium orationis editio Nuper

denuo emendata atque diligenter impressa ad impensas prouidi viri Baccalarij wolfgangi molitoris de monaco (alias stöcklin) Civis lipsensis doctorum virorum fautoris excellentissimi. Anno supra Millesimum quingentesimum quinto. Die vero vicesima mensis Aprilis feliciter completum. 4. 36 kart nieliczb. typ goc. *Zob. Noty.*

c) — Jam denuo et iterum emendata etc. mccccvi. Liptzk, p. Baccal. Wolfgang. Monacensem 4. (Raczyń. LXXII.)

d) — Jam denuo et iterum emendata atque diligenter impressa. Anno mccccxix. Liptzek per providum et honestum virum Baccalarium Vuolfgangum monacensem. Anno supra millesimum quingentesimum nono. Die vero xxiij Mensis Aprilis foeliciter finitum. 4. *tylęż kart nieliczb. i tymże drukiem.* (L. S.)

e) — Lipsiae ap. Jacob. Tauner 1510. 4.

(Panz. VII. 170, 324. — B.)

Toż pod tytułem :

f) Minoris DONATI de octo partibus orationis compendiosa interpretatio magistrum Joannem Glogoviensem in florifera Cracoviensi universitate brevier in unum recollecta, nuperque denno revisa et accurata diligentia fideliter emendata, abiectis ex priori exemplari nonnullis superfluis: necessariis vero additis pro iuniorum aptiori institutione. *Herb Litwy, Korony i miasta Krakowa.* Na końcu: Impressum Argentine per honestum virum Joannem Knoblauch civem argentinensem. Impensis Urbani Kaym bibliopole budensis. Anno dni mdxv. in vigilia Simonis et Jude apostolorum. 4. (Bibl. Pol. i Ossol. L.S.)

g) — Cracoviae, apud Hier. Vietorem anno mdxxxv.

(Mecherz. 142)

h) — cum versione polonica et Germanica. Cracoviae 1559. 8. (Fabricius Bibl. Lat. III. 407.)

i) — Cracoviae typ. Matthiae Siebeneycher 1560. 8.

DONATI grammatici illustris Barbarismus, et Antonij Nebrissensis, de nominibus numerabilibus, punctis clausularum ac ordine partium orationis documenta.

Distichon ad lectorem

*Barbariem quicunque cupis vitare loquendo
Donati hec lecto codice doctus eris.*

Impressum per Florianum Vnglerium. M.D.XXIII. 4. 10 kart nieliczb. typ lac.

Na tytule w górze orzeł polski, w dole pogoń Litewska. Na odwrocie tytułu odezwa Antoniego z Napachania (Antonius Napachaniensis) do młodzi uczący się, gdzie wyraża, iż od trzech lat wykładając jej publicznie i prywatnie Encidę Wirgiliusza i Waleriusza Maxyma, postrzegł potrzebę wydania na jej użytek niniejszą księgę. — Wspomniany na tytule Antonius Nebrissensis, grammatyk xv wieku, był rodem z Hiszpanii.

529. DONATI grammatices Compendium quam diligentissime castigatum. Item Alphabetum una cum puerorum precibus: ac syllabarum utilissimum combinationibus et alijs. *Na końcu:* Impressum Cracoviae per Hieronymum Vietorem. 4. 24 kart nieliczb. typ gocki.

530. De octo partibus orationis (exemplarz bez tyt.) *Na końcu:* Impressum Cracoviae p. Hieronymum Vietorem: Anno dni 1524. Expensis vero Marci Scharffenberger Civis ac bibliopole Cracovien. 4. 14 kart nieliczb. *Druk gocki we dwie kolumny, przez pytania i odpowiedzi.*

(Mecherz. p. 15.)

531. Aelii DONATI Methodus cum scholiis utilissimis D. Henrici Glareani, poetae laureati, postremo iam auctus ac recognitus. Cracoviae apud Math. Scharffenberg. M.D.XXXI.

(Mecherz. p. 140.)

532. a) Aelii DONATI etc. Grammatica, *jak niżej.* Samosci Mart. Lenscius. 1593. 5.

(Ban. H. D. R. P. II. 328.)

b) Aelii DONATI viri Clarissimi Grammatica. Pro Elementariis Hippei Samosciani. Loci Veterum Scriptorum, de libris C. illius Julii Caesaris de Analogia Samosci

Mart. Lenscius. A. D. CI3.10.XCIV. 4.
II ark. (L. S.— Ban. I. c.)

533. a) Aelii DONATI vetustissimi
Grammatici Elementa. Una cum ex-
plicatione polonica nunc primum in
meliorem et faciliorem methodum
redacta, novisque sententiis illustra-
ta. Cracoviae typis Coll. Maioris 1764.
8. (Raczyń. LXXXVI.)

b) — Cracoviae typ. Joh. May.
1795. (Mecherz. 160.)

534. Interpretatio (sic) Donati Mi-
noris Scolastice exponens diffinitio-
nes octo partium orationis in acce-
dentibus earundem in studio Er-

phurdensi, per Magistrum Bartho-
lomeum de Usingen collecta et revi-
sa litterarie profectum noviter im-
pressus. Na końcu: Impressum Cra-
covie per Florianum ungerium in
expensis dni Marcij Scharffenberger
civis ac bibliopole Cracovien. An-
no dni m.d.xxv. feria secunda post
Oculi. (Mecherz. p. 134.)

535. a) D. Aurelii AUGUSTINI Hip-
ponensis Episcopi de Grammatica
Liber pro elementariis Hippei Sa-
mosciani. Samoscii 1593. Druk pię-
kny. (Bandt. H. D. V. P. II. 328.)

b) — 1594. 4.
(Sienk. Dodat. do Bentk.)

V. Filozofja.

536. Selectae e profanis scripto-
ribus historiae, quibus adiuncta
sunt varia honeste vivendi praee-
pta ex iisdem scriptoribus deprom-
pta. Ad usum Scholarum Piarum.
Pars I. II. Varsaviae 1759. 12.

Dedykacya Joachim. Morsztynowi synowi
Kasztel. Wislickiego, przez Coll. Piar.
Warszawskie. (L. S.)

537. Wybrane z starożytnych
świeckich pisarzow Dzieie z zda-
niami i wyrokami mędrcom o Po-
winnościach ludzkich we dwóch
częściach zawarte z łaciny na o-
czysty język ku pożytkowi narodo-
wemu przeniesione. w Warszawie
w Druk. XX. Schol. Piar. 1779.
12. 2-tomy. Część 2. 277 str. 5
kart rejestru. i 4 karty na przodzie.
Zob. Noty.

Jest to tłumaczenie poprzedzającego
działa.

538. M. T. C. Tusculane questio-
nes. Cracovie (herby Polski, Litwy
i Krakowa). Na końcu: Impres-
sum Cracovic. In die sancte Pra-
xedis Virginis. Anno Domini 1507.
4. 84 kart nieliczb. Druk gocki.
(L. S.)

539. Fabricatio hominis, a Ci-
cerone libro secundo De Natura
Deorum descripta. Cum annotatio-
nibus Alberti Nouicampiani. His ac-
cessit Dissertatio eiusdem, utrum
cor an iecur in formatione foetus
consistat prius. Item Oratio de lau-
de Physices.

Πρὸς ἀναγνωσὴν
Ἀνδρωποσζῶων ποτε πάντων ἐξοχος
ἴστι.
Τὴν μάθησιν μὲν μάλα δεῖ περιεχειν.
Cracovie per Lazarum Andreę. Na
końcu rok wyrażony: MDLI. 8. 10
ark. Zob. Noty.

540. M. Tullii CICERONIS Officio-
rum Libri tres. Na końcu: Eloquen-
tissimi Romane lingue Ciceronis
Consulis Romulidi imperii patris
patrie officiorum opus (haud man-
cum artis formularie Domini Joannis
Haller impensis Cracovic. Anno
ab incarnati verbi humane salutis
mcccceVII. XII. Calen. Aprilis im-
pressum. 4. 64 kart nieliczb.

(Bent. o naydawn. książkach druk. w Pol.
p. 56.)

541. CICERONIS de officiis libri III.
Deinde Lelius: et Cato maior: et

Somnium Scipionis: cum Paradoxis: castigatè impressi: adjecto indice copiosissimo. *Na końcu:* Expliciant officia trium librorum Ciceronis, nunc denuo vigilantè cura, regia in ciuitate Cracouiensi, Impensis dni Joannis Haller impressa Vigesimo Maij Anno incarnationis Dominice M.D.XVI. *Druk piękny antykwą, greckie czcionki niekształtne.*

Na odwrocie karty tytułowej dedykacya: „Jo. Camers ord. min. bonarum literarum cultori Magistro Joachimo Vadiano,” datowana: Kalen. Januarii M.D.XVI. (Raczyń. xxxii. — L. S.)

542. Officia CICERONIS, multo quam antea castigatiora (sic) cum scholiis Phil. Melanchthonis. Cracouiae Hier. Vietor. M.D.XXVIII. (Mecherz. p. 137.)

543. M. Tullii CICERONIS de officiis libri III. Cato Maior, vel de senectute, ad T. P. Atticum. Laelius sive de amicitia ad eundem Atticum. Paradoxa Stoicorum sex, ad M. Brutum. Somnium Scipionis ex libro VI. de Republica. Omnia ex postrema doctissimorum virorum recognitione quam emendatissime notata in margine, lectionum varietate, atque adscriptis doctiss. Pauli Manutii annotationibus. — Cracouiae in Offic. Christoph. Schedelii— A. D. M.DCXXXIX. 8. *Sygn. q.* (Raczyń. xlvi. — Mecherz. 151.)

544. M. T. CICERONIS de Officiis Libri tres. Item Cato M. vel de Senectute. Laelius vel de Amicitia. Paradoxa Stoicorum sex. Somnium Scipionis. Brunsbergae typis et sumptibus Henrici Schultz. An 1677. 12.

545. M. Tullii CICERONIS de Officiis Libri III. Cato maior, vel de senectute. Laelius vel de Amicitia. Paradoxa. Stoicorum sex. Somnium Scipionis ex libro VI de Rep. omnia ex postrema doctissimorum virorum recognitione collecta, atque recentè Pauli Manutii annotationibus, ordine alphabetico ad finem columnarum operis, accuratissime elucidata. Editio prioribus emenda-

tior. — Cracouiae in Offic. Schedeliana. A. D. M.D.CLXXXIX. 8. 300 str. (Raczyń. l.)

546. CICERONIS de officiis libri tres. Polociae 1803. 12. (Raczyń. lrv.)

547. Notae in Officia CICERONIS studio Johannis Martini. Gedani 1599. 8.

548. CICERONIS trium de Officiis Librorum trilinguis eaque brevis epitome. Accessit series et ordo. 1) Omnium librorum quibus Cicero universam philosophiam complexus est. 2) De Philosophandi more apud Graecos et quem Cicero sit secutus. 3) De philosophiae origine. 4) De lectione auctorum. 5) Comparatio Ciceronis librorum cum Aristotelis libris philosophicis studio Adami Thobolii. Thorunii ex typogr. Aug. Ferberi. 1611. 8. *XXIV i 184 str.*

Na przedzie list przypisy do młodych Sbakich; dalej rozprawy wymienione, około trzech arkuszy zajmując, nakoniec, wyciąg z ksiąg Cicerona o Powinnościach, przez pytania i odpowiedzi w językach łacińskim, niemieckim i polskim. Są tu nadto wiersze Adama Freytag'a na pochwałę dzieła. (B. — L. S.)

549. Cogitationes selectae M. T. CICERONIS ex libro I. de Officiis. — Myśli wyborze M. T. CYCERONA z księgi pierwszey o powinnościach. 8. 342 str.

Text łaciński obok z tłumaczeniem. Tłomacz i wydawca, Teofil Caroli Pijar. (Raczyń. p. lxx.)

550. a) O powinnościach wszech stanów ludzi, Marka Tulliusa CICERONA księgi troie, na język Polski przez Stánisławá Koszutskiego przełożone, y krotkimi przypiskami objaśnione. Ktemu przydano żywot jego krotko zebrany z roznych Historikow, jako skąd poszedł Cicero, co czynił za swego wieku, y iako żywota swego dokonał, A ktemu na ostatku przydane są przypiski dostateczne, które się znaczyły w tekście liczbą wedle porządku swego. Drukowano w Wilnie y Ja-

na Karcana z Wieliczki. Roku 1583. 4. typ got. signal. a—z A—K. 199 str. 20 kart przypisków. Zob. *Noty*.

Na odwrocie herb Jana Chodkiewicza, następuje: In cadem arma Stanisłai Grochowi Epigramma karta jedna. Potem dedykacja Janowi Chodkiewiczowi od Jana Kiszkii Krajczego W. X. Lit. str. 7. pisan w Lubegu Roku 1576. marca d. 13. Pisze w niej, że swoim kosztem wydaje tę Xiążkę.—Następuje Marka Tulliusa Cicerona żywot krótko z Plutarcha z Appiana i z innych historyków zebrany, aż do (f) (karty nie liczb.) Potym na troje Ciceronowe Księgi o powinnościach *Ogdostichon* po polsku, z podpisem S. G. (zapewne Stan. Grochowski). (Bibl. Horod.)

b) Mária Tulliusa Cicerona O Powinnościach wszech stanów ludzi i t. d. jak wyżej. w Wilnie w Drukarni Jana Karcana. Roku 1593. 4. 199 str. i 4½ ark. nie liczb. na przedzie.

Na odwrocie tytułu na herb Mikołaja Naruszewicza Kasztelana Żmudzkiego 12 wiersz. lacin Joannis *Cosacovię* Lit. Przypis. drukarza temuż Naruszewiczowi, datowane w Wilnie d. 22 Maja r. 1593, gdzie wspomina o wydaniu tychże ksiąg *pierwey, pod tytułem JP. Jana Chodkiewicza, Kasztel. Wileń.* Po życiu Cicerona, *Ogdostichon* polskie na księgi Cicerona o Powinnościach, Stanisława Grochowskiego i Epigramma (18 wiersz. pol.) Jana Kosakowicza.

c) Mária Tulliusa Cicerona O powinnościach wszech stanów ludzi Księgi Troje przez Stanisława Koszutkiego przełożone, w krótkimi przypiskami objaśnione. Ktemu przydano żywot jego—Są też przypiski dostateczne, które poznaczone w tekście liczbą, wedle porządku swego. A na ostatku, przydano też są Księgi II. O Starości y o Przyjaźni, przez Bienjaszá *Budnego* przełożone w Wilnie w Drukarni Janá Karcana Roku 1606. 4. 199, 40 i 42 str. Druk gocki.

Tytuły oddzielne przed traktatem o Starości i o Przyjaźni.

(Cel. Bibl. Ks. dw. II. 235.)

d) Marka Tulliusa Cicerona o powinnościach wszech stanów ludzi Księgi troje przez Stanisława Koszutkiego przełożone y dostatecznymi przypiskami objaśnione. Na ostatku przydane są tegoż Cicerona

księgi o starości przełożone przez Bieniasza *Budnego*. Wydrukowane niegdys w Wilnie w roku 1593. a teraz znowu do druku podane. w Wilnie w Druk. S. J. 1766. 4. 236 str.

Przed Xiągą o Starości tytuł oddzielny. Przypis. wydawcy Kazimierza *Naruszewicza* S. J. Xciu Adam. Czartoryskiemu Gen. Z. Podol.

♦ ♦

551. M. Tullii Ciceronis Cato maior, siue de senectute ad Ti. Pomponium atticum.

M. Tullii Ciceronis Somnium Scipionis. Ex libro sexto de rep. excerptum.

M. Tullii Ciceronis Paradoxa. b. r. i m. 4. 4½ ark.

Pod tytułem: herby Polski, Litwy i miasta Krakowa. Paradoxa zapowiedziane na tytule, nie znajdując się.

(Jan. Nachr. IV. 105.)

552. M. T. C. Cato Major, vel de Senectute ad Titum Pomponium Atticum, pulchre admodum, atque emendate impressus. Na końcu: Impressum in regia ciuitate Cracouiensi in domo Joannis Haller ciuis Cracouiensis. Anno m. d. xvi. 4. 17 kart nie liczb. typ lac.

Na tytule, herby Polski, Litwy i Kolumny, oraz Akad. Krak. i Krakowa.

553. Marci Tullii Ciceronis Romanae linguae parentis, Liber elegantissimus de Senectute conscriptus. Mathiae Franconii cura. Cracoviae Mathias Scharffenbergius impressit. An. ab orbe redempto m. d. xxxiiii. 4. (Janoc. I. 82.)

♦ ♦

554. M. T. Cicerona o Starości tłum. *Budny*. Wilno, Karcana. 1595. 4. (Swidz. Skor.)

♦ ♦

555. Ciceronis Laelius sive de amicitia. Cracoviae m. d. x. 8.

(Mecherz. p. 128.)

556. M. T. Ciceronis Laelius, sive de amicitia Dialogus, ad T. Pomponium Atticum, quam emendatissime impressus. Na końcu: Impressum Cracoviae in aedibus Joannis Haller. XV. Kalen. Februa-

rii. Anno Millesimo quingentesimo quindecimo. 4. 18 kart *nie liczb. typ lac.* (L. S.)

557. Marci Tullii CICERONIS de amicitia dialogus, ab Erasmo Roterodamo castigatus, cumque eiusdem Annotationibus marginalibus, antehac non excussus, nunc diligentissime impressus et in lucem aeditus. *Na końcu:* Impressum Cracouię per Mathiam Scharffenberger. Anno dni m.d.xxviii. Sexta die Februarij. 4. 22 kart *nie liczb. typ lac.* (L. S.)

558. Marci Tullii CICERONIS Laelius sive de Amicitia Dialogus, ad Titum Pomponium Atticum. Cracouiae per Mathiam Scharffenbergium. A. D. m.d.xxxv. 4.

Przydana wydawcy Macieja *Franconius'a* Hegetmatiani Elegia ad—Franciscum Bonorum, Regiae Civitatis Cracoviensis Consiliarium. (Janoc. I. 82.)

559. M. Tullii CICERONIS Laelius sive de Amicitia Dialogus ad T. Pomponium Atticum. Ad exemplar Bipontinum in usum scholarum diligenter expressus. Vilnae typis et impensis Jos. Zawadzki c1811. 8. 36 str. i *na przedzie X., gdzie Przedmowa Godfr. Ern. Groddeck.*

560. Quaestiones cum responsis excerptis ex libris CICERONIS de Officiis, ex Catone Maiore et Laelio ad faciliorem captum iuventutis. Varsoviae 1758. 8. 236 str.

Wydawca, Jan *Wawrzecki*. Dzieło przypisane Michał. Kazim. Xiąż. Czartoryskiemu.

561. a) Marka Tulliusa CICERONA księgi o Przyjaźni, Teraz nowo z Lacińskiego na Polski język z pilnością Przetłózone przez Bieniasza *Budnego*. Drukowano w Wilnie u Jana Karcana Nakładem tegoż Authora Roku 1603. 4. 42 str. i *kart na przedzie. Druk gocki.*

Przypis. Janowi Chreptowiczowi dzie-dzicowi na Siennie i Lipsku, gdzie te słowa: „Przeto przetłóżywszy Księgi Cicero-nowe o Przyjaźni, W. M. ie swemu Miło-sciwemu Panu ofiaruję: aby były pewnym oświadczeniem powolności mej et animi grati. A iakom pierwey O Starości dispu-

tującemu tam drogę wkazał, gdzie sobie starość doyrzwała mieysce była wlubila (gdzie nad nadzieię moię chęć mu pokazano), tak teraz o Przyjaźni discuruięcego veżenie, tak zacnego Rzymiánina, w dom zacny W. M. posłać mi się zdáło.—Datt. z Ostrowa z Dworu Jego Miłości Páná Wiro-wskiego, 20 Martij R. 1603. Bieniasz *Budny*.

(Lel. Bibl. Rs. Dw. II. 235. — Raczyń. p. lxxii.)

b) Marka Tulliusa CICERONA Rozmowa o Przyjazni z przekładaniem Bieniasza *Budnego* na język oyczysty, wydrukowanym niegdys w Wilnie u Jana Karcana Roku 1603. w Polocku w drukarni XX. Jezuitów. 1805. 12. 153 str.

562. M. T. C. Paradoxa, Graecis cum accentibus ubique suis inductis quam emendatissime impressa. *Na końcu:* Explicunt Paradoxa Ciceronis, nunc denuo vigilantia cura, regia in ciuitate Cracouiensi. Impensis dni Joannis Haller, impressa. xx. Maij Anno m.d.xvi. 4. *typ lac.* (L. S.)

563. Marci Tullii CICERONIS Paradoxa. Ad M. Brutum. Anno Domini m.d.xxvii. *Na końcu:* finis per Mat. Scharffenberger. 1527. 4. 10 kart. *Druk laciński.* (L. S.)

564. Marci Tullii CICERONIS somnium Scipionis, eius operis, quod de Republica conscripsit reliquiae. *Na końcu:* Cracouiae per Mathiam Scharffenberger. Anno D. m.d.xxvii. Quinta die Augusti 4. *Druk laciński.* (L. S.)

565. M. T. CICERONIS Scipionis Somnium etc. 4. 6 kart. *Druk Hallera lub Macieja Szarffenbergera.* (L. S.)

566. Ad Somnium Scipionis Monita auctore Godofredo Ernesto GRODDECK Prof. Viln. Vilnae excudit Jos. Zawadzki c1811. 4. 1½ ark.

567. M. Tullii CICERONIS Consolatio vel de luctu minuendo Fragmenta eius a Carolo Sigonio et Andrea

Patricio exposita.—Norimbergae in Offic. Gerlachiana An. 1584. 8.

(Raczyń. LXIV.)

568. M. TULLII CICERONIS Fragmentorum Libri cum comment. And. Nidectii Venetiis 1550. 4. (L. S.)

569. — Venetiis apud Jordanus Ziletum 1560. 8.

(Harles Introd. in Not. Litt. Rom. II. 53.)

570. Fragmentorum M. Tullii CICERONIS Tomi III. cum Andr. Patricii adnotationibus. tam. u t. 1561. 8. 193 kart z jednej strony liczbów. (L. S.)

571. M. Tullii CICERONIS Fragmentorum Tomi III. Cum Andreae Patricii Striceconis adnotationibus. Omnia ex eiusdem secunda editione. Indices item, veterum Scriptorum et rerum ac verborum copiosissimi. Cum Privilegio. Venetiis ex Offic. Stellae Jordani Zileti. M. D. LXV. 4. 17, 12, 32 i 19 kart.

Dedykacya Filip. Padniewskiemu. (L. S.)

572. — Lugduni 1570. 12. (L. S.)

573. — tam. 1578. 4. Zob. Noty.

(Harles l. c. — Mecherz. l. c.)

574. M. T. CICERONIS Orpheus, sive de adolescente studioso, ad Marcum filium Athenis versantem, post Venetam editionem 1593. Elbingae Borussorum 1643. 8.

(Harles Supplem. ad brev. Notit. Litter. Rom. Pars. I. p. 249. w nocie.)

575. Dialectica Ciceronis, quae disperse in scriptis reliquit, maxime ex Stoicorum sententia. Cum commentariis, quibus ea partim supplentur, partim illustrantur. Opus non solum ad intelligenda Ciceronis scripta, sed etiam multorum veterum auctorum, ac in his Theologorum, Juris consultorum, Medicorum ac Philosophorum, imprimis utile. Adamus Bunsius Academiae Samosciensis Professor composuit. Cum Priuil. Pont. Sanctit. et Majestatis Regiae. Samoscii Martinus Lenseius, Acad. Typogr. excudebat Anno Domini M. DC. IV. 4. 470 str. (Janoc. I. 29. — B.) Zob. Noty.

576. Narrationes. Sententiae. Similia. Ex libris M. Tullii Ciceronis Pro usa studiosorum Analogiae in Academia Zamoscensi, Collectore Simone Piechowio Phil. et Medic. Doctore. — Zamoscii In Typogr. Acad., a. 1611, Martinus Lenseius excudebat. 4. dwa alfabety i pięć ark.

W dedykacyi do młodzieńca Tomasza Oleśnickiego powiada autor, iż zbiór ten zrobił przed swojną do Włoch podróżą. (L. S.)

577. Ciceroniana Problemata, philosophica non minus ac philologica. Studio Petri Cziczermanni. Thorunii 1614. 4. (Raczyń. p. LXVIII.)

578. M. Tullii CICERONIS Libri de Republica, notitia Codicis Sarmatici facta illustrati quantumque fieri potuit restituti, a D. Guilhelmo MÜNICH Professore Cracoviensi. Goettingae apud C. E. Rosenbusch. M. DCCCXXV. 8. XIV i 245 str. Zob. Noty.

579. Epistole SENECAE. Lucii Annei Seneca Cordubensis maximi latini Magistri et institutoris honeste vite ad Lucilium Epistolarum liber de vivendi ratione preclarus et auro pretiosior etc. Impressum Cracoviae per Florianum. b. r. 4.

(Raczyń. CLXXVIII)

580. Lucii Annei SENECAE Cordubensis maximi latini. Magistri et institutoris honeste vite ad Lucilium Epistolarum liber de vivendi ratione preclarus et auro pretiosior. Impressum Cracoviae per Florianum, 1524. 4. (L. S.)

581. Epistole Seneca. Na końcu: Impressum Cracoviae in officina Domini Joannis Haller. Anno salutis nostrae M. D. XX. VII: 4. 91 kart.

(Jan. Nachr. IV. 184.)

582. Lucii Annei SENECAE formula honestae vitae de quatuor virtutibus Cardinalibus juxta Erasmi Rotero. castigationem emendata scholisque marginalibus et glossemate illustrata. Praeter hoc accesserunt rithmi Germanica ac Polonica linguis, auctoris sensa exprimentes nunc primum in lucem editi. Apud Regiam

Cracoviam M.D.XXXII. *Na końcu: Excussum Cracoviae per Mathiam Scharffenberger Ductu et Impensa providi Viri Marci Scharffenberger Civis et Bibliopolae Cracovien. Anno M.D.XXXII. Mense Junii. 8. 1½ półarkuszów.* (Ban. H. D. R. P. I. 166.)

583. Lucii Annaei Senecae formula honestę vitę de quatuor virtutibus cardinalibus, iuxta Erasmi Roterodami castigationem, emendata, scholiisque marginalibus et glossemate, illustrata. Pręter hęc accesserunt ritmi Germanica ac Polonica linguis, authoris sensa experimentes, nunc primum in lucem editi. *Na końcu: Excussum Cracovię per Hieronymum Victorem. Anno ab orbe redempto. M.D.XLI. 8. 38 kart nie liczb. Druk mieszany, to jest laćski, gocki dwójaki, i cursive.* (L. S.) *Zob. Noty.*

584. — — Iterumque editum apud Viduam Hieron. Victoris A. D. M.D.XLVII. 8. (Janoc. I. 190.)

♦ ♦

585. Commentarius Medicus in L. Annaei Senecae opera, per D. Erasmusum Sixtum Physicum Medicum Leopoliensem conscriptus. Leopoli in Offic. Joannis Szeligae Archiepiscopalis Typographii. A. D. 1627. 4. 106 str. i 3 karty na przedzie. (L. S.) *Zob. Noty.*

586. L. Ann. Senecae flores, singulari iudicio ex operibus illius selecti, a. 1761. 8. (Mecherz. p. 158.)

♦ ♦

587. a) Rzecz o dobrodziejstwach z SENEKI wzięta, Łukasza Gornickiego Tykociń. i Wasilko. Starosty. w Krakowie w drukarni Łazarzowej 1593. 4. 372 str.

Dedyk. do Króla Zygmunta III, u której data: pisano w Lipnikach folwarku W. K. Mei 9 aprilis 1591. *Bardzo rzadkie* (B.)

Toż, pod tyt.:

b) Luciusza Anneusza SENEKI o Dobrodziejstwach Ksiąg Siedmiorgo przekładania Jmę Pana Łukasza Gornickiego, etc. w Wilnie w Drukarni Akademickiej S. J. 1772. 8. 576 str. i arkusz na przedzie, gdzie

przedmowa Gornickiego i dedykacja do Hr. Tadeusza Ogińskiego *Woiewody Trockiego (dedykacja edycji pierwszej tu jest opuszczona), u której podpisana: Drukarnia JK Mei i Rzpłtey Akademicka S. J.; regestru na końcu 2½ ark. Zob. Noty.*

588. Luciusza Anneusza SENEKI O krótkości życia, o życiu szczęśliwym, o opatrności, o pokoiu duszy, o stałości mądrego ksiąg pięcioro przekładania X. Dawida Pilchowskiego Soc. Jesu. w Wilnie w Druk. Akad. Soc. J. 1771. 8. 407 str., 12 kart na przedzie i 3 na końcu, gdzie dedykacja do Junoszy Dąbrowskiego Generalnego Pułkownika Powiatu Witkomir. i Przedmowa tłumacza. (L. S.)

589. a) Luciusza Anneusza SENEKI o Łaskawości i Gniewie przekładania X. Dawida Pilchowskiego, w Wilnie w drukarni JK Mei Roku 1775. 8. 389 str. i 10 kart na przedzie, gdzie dedykacja do Pawła Xawiera Brzostowskiego Referendarza W. X. L. i Przedmowa tłumacza.

b) *Toż, pod tytułem:*

O Łaskawości Ksiąg Dwoie o Gniewie Ksiąg Troie przekładania X. Dawida Pilchowskiego. tamże 1782. 8. 411 str. i kart 3 na przedzie.

590. Lucyusza Anneusza SENEKI Listy do Lucylusza przekładania X. Dawida Pilchowskiego Teologii i Praw Kościelnych Doktora Prezesa Drukarni Królewskiej przy Akademii Wileńskiej. T. I—III w Wilnie w drukarni Królewskiej przy Akademii Roku 1781. Tom IV. tamże R. 1782. *Na karcie tytuł. T. I. herbby Król. Pols. z herbem domu Poniatowskich, na imyach popiersie Seneki. Dedykacja tłumacza do Stanisława Augusta Króla Polskiego.* 8.

W dedykacji mówi tłumacz, że go Król do podjęcia pracy tej zachęcał.

(Raczym. cLXXXII.)

591. Lucyusza Anneusza SENEKI o Pocieszeniu Xiąg troie przekładania Jozefa Maxymiliana Hr. z Tę-

czyną *Ossolińskiego*. Godło: Lenibat dictis animum, lachrymasque ciebat. *Virg.* w Warszawie w druk.

Nadwor. J. K. Mci 1782. 4. 79 str. oprócz *Dedykacji do Króla Stanisława Augusta i Przedmowy*.

VI. P r a w o.

592. Gaj Institutionum Commentarii IV. Ed. Romuald. *Hube*. Varsaviae 1827. 8. (Mecherz. p. 115.)

593. Domitii ULPIANI fragmenta. ed. Romuald. *Hube*. Varsaviae. 1827. 8. (Mecherz. p. 165.)

VII. Nauki Przyrodzone.

594. MACRI Floridi de viribus herbarum, Per Simonem de Lovitz. Paris. 1522. 8.

(Harles Introd. in Not. Liter. Rom. II. 350.)

595. Aemilius MACER de herbarum virtutibus, cum veris figuris herbarum. Gradulationes simplicium, cum nomenclatura et interpretatione polonica herbarum et morborum, secundum seriem alphabeti. In calce huius operis addita est expositio terminorum obscuriorum, contentorum in hoc opere. Per Simonem de Lowicz, artium et medicinae doctorem. Cracoviae ex Offic. Ungleriana b. r. 8.

X. Jundzill: *Opisanie Roslin w Prow. W. X. Litew.* p. 40. przytacza rok wydania tej książki 1537. — Por. Lel. I. 171.

♦ ♦

596. C. PLINII Secundi liber Septimus naturalis Historiae. Cum Annotationibus M. Volfgangi Guglinger, quam emendatissime impressus. Anselmus Ephorinus Fridenb. Candido Lectori (14 wier. łac.) *Na końcu: Cracoviae apud Hieronymum Vietorem. Anno salutis m. d. xxvi. 4. 38 kart nieliczb. druklaciú. tytuł w obwódcie drukarskiej, z herbami Polski, Litwy, Akad. Krak. i Krak. po rogach.*

Na odwrocie tytułu, oraz na ostatniej karcie herb Turson'ów z wierszykami na wierzchu:

Vivite felices, quibus haec insignia, mores Humani et vivax robur habere dedit.

u spodu:

Hic Leo magnanimi est Thursonum pectoris index

Quod Charites monstrant tres habitare rosae.

Qui genus istud amas flores hos collige, sed mox,

Invide, ne pereas ore Leonis, abi.

Lc. Coxus faciebat.

M. Volfgangus Guglinger przypisał to wydanie Janowi Tursonowi de Bethlemlalva, Camerario Cremnicensi, Comiti Zoliensi, Libero Domino Plesnensi, Mecoenati suo. z datą: Cracoviae ex muscolo nostro XVIII. Kalendas Septemb. Anno Christiani. d. xxvi. — Po dedykacji znak drukarski Victora, Bożek *Terminus*.

597. Caii PLINII Novocomensis in Libros Historiae Naturalis Praefatio, quae primum librum occupat diligenter doctissimorum virorum iudicio recognita et in veram ac plane Plinianam lectionem restituta. Una cum indice summatim XXXVII librorum Plinii argumenta indicante auctore Anselmo Ephorino Pacimontano Silesio. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg die XXII. Novembris An. m. d. xxvii. 4.

(Janoc. I. 74.)

598. Caii PLINII Novocomensis Praefatio in libros historie Naturalis (Que primum librum occupat) diligenter doctissimorum virorum iudicio recognita et in veram ac plane Plinianum lectionem restituta. Index summatim 37 librorum studiosus Oratio de Gradibus. *Na końcu: Impressum Cracoviae per Mathiam*

Scharffenbergk. A. d. Millesimo quingentesimo Vigesimo nono. 4. *10 kart nieliczb.*

Na czele jest list przypisny Anzelma Eforina do Jakóba Ardeschow Kan. Krak. (L. S.) 599. Cui PLINI Secundi, Natura-

lis Historiae liber XXIX. medico commentario distinctus ac illustratus ab Anselmo Ephorino. Crac. in Off. Typogr. Hier. Vietoris. An. Nativ. Dei MDXXX. XII. Mensis Januarii. 4. (Janoc. I. 74.)

D) Filologia starożytna.

I. Nauka języków.

600. Actus Oratorius sive de laudibus linguarum Ebraeae, graecae et latinae a Gedanensi juventute studiosa Gedani 1689. 12.

601. Praelectiones in Universitate Litterarum Caesarea Vilnensi A. ^{MDCCCXIX}_{MDCCCXX}. Praecedit G. E. GRODDECKII Disputatio contra iniqua quaedam de veterum linguarum studio iudicia. Vilnae excudit J. Zawadzki. fol.

602. Christiani SCHOLTZ, Berolin. Marchici, Aulæ Regiæ Borussiae a concionibus sacris, et Ecclesiae Reformatae Cathedralis Berolinensis Pastoris Grammatica Aegyptiaca utriusque dialecti: quam brevavit, illustravit, edidit Carolus Godofredus Woide S. A. S. Oxonii, e Typographeo Clarendoniano 1778. 4. XII i 148 str. (L. S.)

603. Lexicon Aegyptiaco-Latinum ex veteribus illius Linguae monumentis summo studio collectum et elaboratum a Maturino VEYSSIERE la Croze. Quod in compendium redegit, ita ut nullae Voces Aegyptiicae, nullaeque earum significationes omitterentur, Christianus SCHOLTZ. Aulæ Regiæ Borussiae a concionibus sacris, et Ecclesiae Reformatae Cathedralis Berolinensis Pastor. Notulas quasdam et Indices adjecit Carolus Godofredus Woide. Oxonii, e Typographeo Clarendoniano 1775. 4. XI i 198 str., oraz II ark., gdzie są Indices. (L. S.)

Karol Gotfryd Woide był rodem z Wielkopolski, tamże kaznodzieją wyznania Helweckiego, udał się do Londynu i tam był lektorem i kapelanem przy kościele Niderlandzkim. Umarł w Londynie r. 1796.

604. Mines de l'Orient exploitées par une Société d'Amateurs. Sous les auspices de Mr le Comte Veneslas Rzewuski à Vienne chez Ant. Schmidt fol.

Do przekładu i kosztów na wydawanie dzieła tego, którego Tom I. wyszedł w r. 1809, Tom II. 1811. Tom III. 1813. przykładał się wspomniany na tytule Hrabia Rzewuski. Tytuł tegoż dzieła niemiecki jest: Fundgruben des Orients. (B.)

605. Job. Com. ZALUSKI, Papyri aegyptiicae volumen. Cracoviae 1827. *Zwoj.*

Pismo to w: Kluczyckiego, Pamięt. Pol. w Wiedniu, dwa razy jest wymienione, na str. 243 pod nazwiskiem: Józef Sękowski, i ztąd odesłane do nazwiska: Zaluski. (?) bez wyrażenia formatu.

606. O piśmie Egipskiem czyli hieroglifach, przekładał z rossyjskiego Zygmunta Bartoszewicz N. G. W. Wyciąg z Dziennika Wileńskiego 1826 r. Wilno w Druk. A. Marciniowskiego 1827. 8. 76 str. i 4 nieliczb. z ryciną.

(Dzien. Wileń. R. 1828. Now. Nauk. T. III. p. 12.)

607. Philippi NOVENIANI Hasfurtini, Elementale Hebraicum: in quo praeter caetera eius linguae rudimenta, declinationes et verborum coniugationes habentur. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg Anno Nativitatis Christi Jesu Servatoris M. D. XXX. 4.

Wydane staraniem Leonarda Davida I-

zraelity z przedmową jego i dedykacją do Tomickiego Biskupa Krakowskiego. — Ten Leonard Dawid przyjąwszy religiję chrześcijańską pierwszy w Akademii Krakowskiej języka hebrajskiego nauczał. (Janoc. I. 55.) Pierwsze wydanie w Lipsku r. 1520. 4. (Roterm. Forts zu Jöch. Gel. Lex.).

608. a) Joannis CAMPENSIS. De Natura Litterarum et Punctorum Hebraicorum, aliisque ad exactam grammatices, Christianis, et neotericis Judeis hucusque incognitam, necessariis, ex variis opusculis ELIÆ Judei, grammaticorum omnium facile principis, concinnatum: ac R. D. Petro Tomitio, Episcopo Cracoviensi, et Regni Polonię Vice cancellario dedicatum. xx. Aprilis. Anno D. M. D. XXXIV. typis Scharffenbergianis. 8. (Janoc. I. 32.)

Toż pod tytułem:

b) Ex variis libellis ELIÆ Grammaticorum omnium doctissimi, huc fere congestum est opera Joannis Campensis, quicquid ad absolutam grammaticen Hebraicam est necessarium. Quod ultima pagella magis indicabit. Adiecta est ipsius ELIÆ tabula, ut vocant coningandi omnis generis verba, quę priori editioni propter inopiam characterum Hebraicorum addi non poterat. Ex officina Ungleriana Cracovię excusum A. D. 1534 25 Mai. 8. 44 kart. Na ostatniej karcie verso, rycina, jakiegoś filozofa, popiersie wyobraża z podpisem hebrajskim i temi słowy: Ex officina Ungleriana Craco. etc. (Bibl. Ossol. L. S.) Zob. Noty.

609. FRANCISCUS STANCARUS. Grammatica Institutio linguae Hebraeae. In Regia Poloniae Cracovia, apud Joannem Haelicz anno ab incarnatione Verbi Mysterio M. D. XLVIII. Mensis Februarii die XXI. 8.

Pierwsze wydanie wyszło w Strazburgu, potem w Wenecyi, w Bazylei r. 1547. Krakowskie dokonane było kosztem Samuela Maciejowskiego Biskupa Krakow.

(Janoc. I. 249.)

610. LAURENTIUS FABRICIUS, Dantiscanus. Partitiones codicis hebraei. Wittebergae 1610. 4.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

Laur. Fabricius był professorem języka hebr. w Wittenbergu.

611. Bartholomaeus RECKERMANUS Dantiscanus. Systema Grammaticae hebraeae. Hanoviae b. r. 4.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

612. Synopsis Grammaticae Hebraicae in gratiam eorum, quibus cordi est Linguae Sanctae notitia, ex praeceptis generalioribus Orthographiae, Etymologiae, Syntaxeos et prosodiae deducta per M. Martinum SŁONKOWICZ in Alma Acad. Crac. Regium et Linguae Hebraicae Professorem. Cracoviae apud Lucam Kupisz. 1651. 8. 85 str. i 4 karty, na których jest Ojciec nasz, Zdrowaś Marya i Wierzę w Boga po hebr. tudzież tablica syoptyczna grammatyki. (L. S.)

613. WILH. SCHICKARDI Elementa Grammaticae Ebraeae Thorunii 1671. 12.

(Elenchus Segeri p. 174.)

Jest wydanie wcześniejsze, Ultrai. 1661. 8. Schickard rodem był z Wirtemberskiego r. 1592.

614. Alex. Gabr. de Woityn HULEWICZ, Notae characteristicae conjugationum Linguae Sanctae, quae ad analysin textus Hebraei facilius instituendam, multum contribuunt. Lugduni Batav. Conrad Wishoff. 1733. 8. 10 ark.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. — Jan. Pol. Litter. 28.)

615. Początki języka Hebrajskiego przez Sebastjana ŻUKOWSKIEGO z przydatkiem czytania i tłumaczenia tegoż języka w Wilnie Nakł. i drukiem J. Zawadzkiego 1809. 8. VIII i 158 str.

616. A. L. CHIARINI. Grammatyka Hebrajska pokrewnemi dyalektami, Arabskim, Chaldejskim i Syryackim po krótko objaśniana z textu łacińskiego przelożył Piotr Chlebowski. w Warszawie, Gluc ksberg, 1826. 8. 136 str.

(Sienk. Kat. Dupl. Pul.)

♦

617. Vocabulaire Hebreu-Français dans lequel tous les mots hebreux et Chaldeens, tant primitifs que dérivés des Livres Saints, sont rangés suivant l'ordre alphabétique,

tels qu'ils se présentent dans le texte sacré. par M. l'abbé GIRAUD. à Vilna Impr. des PP. Mission. 1825. 8. 273 str.

618. Słownik Hebrajski i Pokrew. Dyałektami Arab. Chald. i Syryackim, pokrótce objaśniony; przez A. L. CHIARINI języków i starożytności Wschod. w Król. Warsz. Uniwersyt. Profess. etc. z textu łacińskiego przełożył P. Chlebowski. w Warszawie nakł. autora, w Druk. Banku Polsk. 1829. r. 8. 259 str.

(Recenzja dzieła i t. d. w Warsz. 1830. na kar. tytuł. *Zob. N. nast.*)

619. Recenzja dzieła pod tytułem: Słownik hebrajski i pokrew.— przez A. L. CHIARINI — obejmująca przeszło siedmset artykułów, które wykazują więcej niż dziewięćset błędów i uchybień w wzmiankowanym Słowniku już wykrytych przez Miłośnika Literatury, w Warszawie w Druk. P. Baryckiego 1830. 8. 112 str.

620. Innocent. FESSLER. Hermeneutices Vet. Fest. in Univ. Leopoli. Prof. Anthologia hebraica. Leopoli typis Thomae Piller. 1787 4.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

621. Wypisy Hebrajskie podług układu J. Sev. VATERA z przydatkiem znaczney części Przypowieści Salomonowych i z pomnożonym, stosownie do przydatku, słownikiem Hebrajsko-Łacińsko-Polskim wydane przez S. Żukowskiego T. M. Adi. Uniw. Wil. w Wilnie nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego. 1811. 8. *Przemowy XXI. 115. i 77. str.*

622. Nicolai CLENARDI. Meditationes grecanicae in artem grammaticam. Editio nova. Cracoviae typis Universit. 1790. 4.

Clenard rodem z Brabancyi żył w 16tym wieku.

623. X. MACIEJOWSKI Rektor Szkoły Podolskiej. O sposobie uczenia języka greckiego. w Białymstoku. (curs.) ok. r. 1815. (Ban. H. D. K. P. I. 47).

624. Jacobi CEPORINI, Compendium Grammaticae Graecae. Cracoviae 1526. 8.

Ceporinus, inaczey Wisendanger, ur. w Szwajcarij r. 1499, um. r. 1525.

625. a) *Γραμματικὴ Συνθεσις ἐκ διαφορῶν Γραμματικῶν— Λιά Σπουδαιῶν, οἱ ἐν τῷ τῆς Λεοπόλεως παιδοτριβίου.* — Грамматика сложения отъ различныхъ грамматикъ спудейми иже въ Львовской школѣ. b. m. i r. 8. *przeszło 29 ark. z jednej strony po grecku z drugiej po słowiańsku.* (Lel. II. 187. — L. S.)

b) Грамматика доброглаголиваго Едино-Славянскаго Языка, совершеннаго искусства осми часшей слова, ко наказанію многоименному Россійскому роду, сложения отъ различныхъ грамматикъ спудейми иже во Львовской школѣ. Во Львовѣ въ друкарнѣ братской, 1591. 8. *Zob. Noty.* (Sopikow I. 73.)

Tytuł grecki musi się także znajdować przy tém wydaniu, ale u Sopikowa nieprzytoczony. — Jestto przerobienie Grammatyki Kostantina Laskarisa wyszłej nasamprzód r. 1476. (Lel. I. c.)

626. Institutiones absolutissimae in graecam linguam cum annotationibus in nominum verborumque difficultates etc. Nicolao CLENARDO auctore. Vilnae Ex officina Typographica Joannis Karcani a. 1600. 8. 406 str. (Kat. Bib. U. W.)

627. Jacobi GRETSER S. J. Institutionum linguae graecae Libri tres Vilnae typis Joann. Karcani. 1604. 8. 348 str. na przodzie 11 kart, na końcu 1 karta.

(Bandt. H. D. K. P. II. 300).

Jakób Gretser rodem był z Maredorf, w Szwajcarij, r. 1560.

628. a) Rudimenta linguae graecae ex primo libro institutionum. Dantisci. 1646. 8. (Kat. B. U. W.)

b) Rudimenta linguae graecae ex libro institutionum Jacobi Gretseri S. J. Cracoviae in Offic. Schedeliana, sumpt. G. Schedel. 1671. 8.

c) *Toż, tam.* 1675. 8.

(Catal. Bibl. Coll. Vars. Schol. Piar. a. 1822.)

d) — — Editio postrema b. r. tam. u t. 8. (Sienk. Dod. do Bentk.)

629. Sigismundus LAUXMIN. Epitome institutionum linguae graecae. Vilnae 1655.

(Siarcz. Obr. Wie. Pan. Zygm. III. II. 268.)

630. Wolffg. ROSTEUSCHERI, Compendium grammaticae graecae ad methodum Welleri. Dantisci 1685. 8.

(Catal. Aeg. Janss. 1686.)

Wolffg. Rosteuscher był professorem greckiego języka w gymnazjum Gdańskim, um. r. 1690. Jöcher. Gel. Lex. wylicza nadto jego pismo: De Prosodia graeca, ale mieysca druku nie oznacza.

631. Macieja KARWACKIEGO S. J. Grammatyka Grecka. w Wilnie 1725.

8. (Mecherz. p. 104)

632. a) Alex. Gabr. de Woitutin HULEWICZ nobilis Poloni. Institutiones linguae graecae, regulis quadraginta, Orthographiam, Etymologiam, et Syntaxin simul plane et plene sistentibus, comprehensae, methodo nova, eaque cum Hebraicis suis harmonica in gratiam auditorum suorum antehac conscriptae, nunc multorum desiderio, publici juris factae, et quantum per alias curas licuit, recognitae. Lugduni Batavorum ap. Jo. Luzac 1746. 4. 560 str. oprócz dedykacji, przedmowy i rejestru.) *Zob. Noty.*

(Harles Suppl. ad Intr. in Hist. Lit. Gr. T. II. p. 286.)

b) — tam. 1747. 4.

(Jan. Pol. p. 28.)

633. Graecae Linguae Institutiones aptiore methodo et auctiore concinnatae a Januario Sances de LUNA e Soc. Jesu. Post primam Neapolitanam editionem MDCCLI. Vilnae typis Academ. S. J. An. 1753. recusae. 8. 98 str. oprócz 3 kart na przedzie i poprawy omyłek druk.

634. Jacka PRZYBYLSKIEGO Bibliotekarza i Historyografa Szkoły Głównej Koronney, Literatury Greckiej i Starożytności Nauczyciela Początki Języka Greckiego dla użytku Polaków pierwszy raz wydane. w Krakowie w Drukarni Szkoły Głównej Koronney. R. MDCCXCII. 12. 253 str. oprócz dedykacji, i przydatku 6 str.

Dedykacja do X. Michała Jerzego Ciołek Poniatowskiego Arcybis. Gnieźn. Prymasa Król. Polsk. Na odwrocie tytułu 14 wierszy

Greckich autora na pochwałę Krzysztofa Idatte Lotaryńczyka Teologii i Filozofii Doktora, Kanonika Krakowskiego, i t. d.

635. Początki Języka Greckiego przez Seb. ZUKOWSIEGO ułożone. w Wilnie u Józefa Zawadzkiego. 1806. 8. 322 str. i 2 tablice. (B.)

636. (J. STOEPHASIUS) Grammatica graeca in usum inferiorum classium. Varsaviae typis Schol. Piar. 1814. 8. 96 str.

(Sienk. Kat. Dupl. Pol.)

637. Grammatica Graeca BUTTMANNIANA contractior. In usum tironum edidit Godof. Ernestus Groddeck. Vilnae typis et sumtibus Josephi Zawadzki, 1817. 8. 282 str.

638. Grammatyka grecka BUTTMANNA skrócona przez Godfr. Ern. Grodka (Groddeck). Tłumaczenie z łacińskiego wydanie 1. Wilno nakładem i druk. J. Zawadzkiego 1823. 8. IV i 352 str.

W odezwie do czytelników podpis tłumacza: Stanisław Kostka Hryniewicz.

639. Grammatyka Grecka przez X. M. Jeżowskiego S. P. Mag. Nauk i Sztuk pięknych. Część 1 w Warszawie w druk. XX. Piarów 1828. 8. 19 str. i 4 nieliczbów.

Jest to tłumaczenie Grammatyki BURNOUFA z odmianami i dodatkami tłumacza.

640. Synoptyczny układ formy czynney, bierney i środkuiący w konjugacyach greckich podług grammatyki Matthiae, BUTMANNA i BURNOUFFA wykonany w 1830 przez Gerarda Gronostajskiego. Wilno u Józefa Zawadzkiego fol. 3. ark.

✦ ✦

641. Słownik Grecko-Polski ułożony przez Michała JURKOWSKIEGO. Tom I. w Krzemieńcu nakładem i drukiem N. Glücksberga. 1830. 8.

Druk jest w dalszym ciągu w témże mieście.

✦ ✦

642. a) Chrestomathia grecka czyli xiega pżyteczna łatwa do czytania dla uczących się języka greckiego przez Sebastjana ŻUKOWSKIEGO Kurs pierwszy i drugi. w Wilnie 1807. 8. 156 str. Słowniczek 131 str.

Toż pod tytułem:

b) Wypisy greckie ułożone przez

slawnego Profesora Fryderyka Jacobsa podług piątego wydania w Jenie powtórnie przedrukowano w Wilnie staraniem i pracą Symona Felixa Żukowskiego. Kurs pierwszy i drugi w Wilnie nakładem i drukiem J. Zawadzkiego. 1817. 8. 310 str.

643. Antologia grecka, którą dla uczniów języka greckiego w Gimnazjum Wolyńskiem z różnych sławnych rymotwórców zebrał i krótkim objaśnieniem wykładem Michał Jurkowski dawniej zastępca prefekta i professor języka greckiego w Ces. Król. (natenczas) Gimnazjum akademickim krakowskim, teraz zaś nauczyciel tegoż języka i literatury greckiej w Gimn. wolyńskiem. w Wilnie w Typografii Józefa Zawadzkiego nakładem Gimnazjum wolyńskiego. 1815. 8. XXII i 360 str.

(Dzien. Wiln. R. 1815. T. II. p. 191 gdzie i wiadomość o tém piśmie przez J. Lelewela.)

♦ ♦ ♦

644. a) Praxis de Natura, Motivis et Mediis Magisterii Grammatices ad usum Professorum Classium Societatis Jesu. 4. bez innego tytułu.

b) — — denuo reimpressa An. D. 1744. Vilnae typis Acad. S. J. 8. 3 ark.

645. Proinstitutione Grammatica Emmanuelis Alvari Oratio, in recurrente post ferias Augusti studiorum instauratione, habita Calissii, per P. Joannem BIELSKI S. J. in Scholis Primitiilibus Publicum Artis Rhetoricae Professorem, a. MDCCXLVI. 4. 26 str. (L. S.)

Drukowane w Kaliszu u Jezuitów (Jan. Vol. I. 1.)

646. Fran. Dmochowski. Mowa o potrzebie i sposobach uczenia łacińskiego języka. w Warszawie. 1790. 8. (B.)

647. Mowa przy rozpoczęciu popisów rocznych w Gimnazjum Wolyńskiem o użytku i potrzebie języka łacińskiego, szczególniej w sto-

sunku z pisarzami klasycznymi Rzymian, miana 14 lipca 1811. przez Franc. OLEŃZKIEGO Prof. języków polsk. i łacińskiego w Krzemieńcu w druk. Gimnaz. 4. 8 kart.

(B.)

648. Observationes de studio linguae latinae. Varsaviae 1820. 8. (Cat. Bibl. Coll. V. S. P.)

♦ ♦

649. Exercitium secundi partis ALEXANDRI magistri Joannis de Glogovia. Pod tytułem, herb Polski, Litwy i miasta Krakowa ze znakiem Hallera. Na stronie odwrotny: Sintaxis commendatio etc. ut itaque incipientium et iuniorum animi in diasyntheticae preceptis et regulis et exercitari edoceri que possent Ego Magister Joannes Glogoviensis almae florentissimeque Universitatis studii Cracoviensis maioris Collegii artistarum Collegiatus, pro laude dei: gloria: fama que universitatis nostre et pro iuniorum studentium institutione questiones compendiosas cum argumentationibus in secundam partem Alexandri Gallici breviter recolligere institui. Impressum autem est hoc opus ad impensas optimi humanissimique viri Domini Joannis Haller Civis Cracoviensis virorum doctorum fautoris excellentissimi. Arte autem solertis viri Casparis Hochfeder. Anno Christi Jesu saluatoris currente 1504. Nunc vero propositum in nomine eiusdem salvatoris eiusque genitricis Marie virginis dignissime. Feliciter incipio 4.

650. — — tak iakniżej. Cracovie impensis spectabilis viri domini Johannis Haller impressum, finitumque feliciter in vigilia annuntiationis Marie Virginis illibate. Anno Christiane salutis. Millesimo quingentesimo decimo. 4.

(Janoc. III. xxxi.)

651. a) Exercitium secunde partis Alexandri per Magistrum Joannem Glogoviensem in florigera universitate breviter in unum recollectum, nuperque denuo revisum et accura-

ta diligentia fideliter emendatum, abiectis e priori exemplari nonnullis superfluis necessariis vero additis pro iuniorum aptiori institutione. (*Tytuł w obwódce drukar. z cyfrą drukarza.*) *Na końcu*: Exercitium secunde partis Alexandri Galli Cracovic impensis spectabilis viri domini Johannis Haller impressum: finitumque feliciter in vigilia Purificationis Marie virginis illibate. Anno dni 1517. Laus deo glorioso. 4. 88 kart *nie liczb. Typ. goc.*

Jest to Grammatyka: ma nawet reguly wierszem, iak w Alwarze.

Na odwrocie tytułu te słowa:

Sintaxis Commendatio.

Alexandri Gallici quem plurimi ordinis minorum sacre pagine professorem excellentissimum, cathologoque sanctorum in scriptum affirmant. Secunda pars doctri nalis sui de artificiosa dictionum constructione, ordine et regimine cum compendiosa elucidatione pro iuniorum institutione per magistrum Joannem Glogovincensem in universitate florigera Cracoviensi breviter in unum recollecta. (Bibl. Ossol. i Paław. L. S.)

b) Exercitium secunde partis. Alexandri per Magistrum Joannem Glogoviensem in florigera Cracoviensi universitate breviter in unum recollectum nuperque denuo revisum et accurata diligentia fideliter emendatum abiectis ex priori exemplari nunnullis superfluis necessariis vero additis pro iuniorum aptiori institutione Impressum Viennae Austriae per Joannem Singrenium: expensis vero Urbani Keym bibliopol. Buden. Anno 1.5.18. 4.

(Jan. Nachr. IV. 115.)

Alexander de Villa dei Dolensis, żył na początku XIII. wieku.

652. a) Stanisłai ZABOROWSKI, Grammatices Rudimenta, seu octo partium orationis examen cum forma seu modo verba exponendi. Ad dataque est orthographia seu modus recte scribendi et legendi Polonicum idyoma quam utilissimus. Cracoviae 1519.

b) — Autore Stanisłao Zaborowski Regni Poloniae Thesauri Custode. Excusum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg A. 1529.

c) — u t. 1535. 4. 14 ark.

d) — Hier. Victor 1539. 4. *tyleż ark.*

e) — Editio nouissima, multo diligentiori opera, quam antea adornata Cracoviae apud Matthaecum Siebeneicher. A. 1560. 4.

f) — u t. 1564. 4. 14 ark. *Zob. Noty.*

653. a) Regule Congruitatis etc. *iak niżej.* Cracovie, Ungler b. r. 4.

b) Regule Congruitatis et figure constructionis. Cum vicijs grammaticalibus et figuris talia excusantibus Per Magistrum Bartholomeum de VSIGEN diligenter concinate. *Na końcu*: Impressum Cracovie per Florianum in expensis Marci Bibliopoli (*sic*). Anno Domini Millesimo Quingentesimo Vigessimo secundo. 4. 22 kart *nie liczb. typ goc.*

c) Regulae Congruitatis et Figure constructionis: Summa diligentia Emendate: Correcteque cum vicijs grammaticalibus et figuris talia excusantibus: per Magistrum Bartholomeum de VSIGEN diligenter concinnate. Cra. An. m.d.xxvij. *Na końcu*: Excusum Cracovie per Mathiam Scharffenberg. Impensis vero Marci Scharffenberger Ciuis ac Bibliopole Cracovien. Anno recuperate salutis m.d.xxvij. Mense Novembri. 4. 22 kart *nie liczb. typ goc.*

Barth. de Usigen (Usingen) rodem był z tegoż miasta w Niemczech; żył w końcu XV. i na początku XVI. wieku.

654. Absolutissimus de octo orationibus partium Constructione libellus, etc. Cracoviae in aedibus Hier. Victoris, 1523. 4. 4 $\frac{1}{2}$ ark.

Matthias Pyrserius przypisał: Humaniss. Johanni Lodigae de Izlza (*sic*) Magnifici D. Nicolai de Schydłowicz, Pol. Reg. Thesaurarii a rationibus.

655. a) Jo. HONTERI CORONENSIS de Grammatica libri duo. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. m.d.xxx 8. (Panzer 474, 218.)

b) Jo. HONTER CORONENSIS de Grammatica libri duo, ex optimis authoribus ita collecti ut compen-

diosa brevitatis et accurata distinctio reddat omnia facilia, nunc denuo emendati. 1532. Primus liber est de octo partibus orationis. Secundus de Syntaxi, Figuris et ratione carminum.

Ad lectorem.

Etsi nil dicam quod non sit et antea dictum,

Magna tamen pulchrum est, sub brevitatis premi

Quae certis igitur basibus nituntur et arte Quo licuit studio tradimus ecce tibi.

Cactera non mutis potius dicenda magistris.

Quod superest, usus lector amice dabit.

Si lector scire desyderas, quae huic secundae impressioni accessere, ne pigeat oro praeliminarem saltem epistolam perlegere. *Na końcu: Cracoviae per Mathiam Scharffenbergium. An. m.d.xxxii. Mense Majo. 8. 44 kart nieliczb. Zob. Noty.*

c) — *tam.* per Hier. Vietorem Anno partus virginis 1532. (B.)

d) — *tam.* ex Officina Floriani Unglerii A. D. MDXXXV. (Janoc. V. 125.)

e) — *tam.* Anno Salutis Humanae MDXXXVIII. typis Hieronymi Vietoris. (Janoc. I. c.)

f) — *tam.* Per Math. Scharffenbergum 1539. (Janoc. I. c.)

g) — *tam.* u t. 1541. 8. (L. S.)

h) Jo. HONTERI CORONENSIS de Grammatica libri duo. Quorum prior est de octo partibus orationis: Posterior de Syntaxi, Figuris, et ratione carminum. Nunc demum diligenter ab autore recogniti: et supra omneis quae hactenus in publicum prodierunt editiones optimis regulis et exemplis locupletati. Adiecta est vocabulis expositio polonica. Cracoviae. Matthias Scharffenbergus XLVIII. (1548) 8. 42 kart.

Myli się Benth. T. I. p. 203—204, iż Grammatyka łacińska Hontera, zawierała tłumaczenie polskie obok. Do samych bowiem pojedynczych wyrazów łacińskich użytych w grammatyce dla przykładu, dodane jest tylko, i to nie zawsze, znaczenie polskie. (L. S.)

i) — Cracoviae apud Haere-

des Marci Scharffenbergii 1558. 8. (L. S.)

Jan Honter, rodem z Kronstadt—Ziemi Siedmiogrodzkiej, odbywał nauki w Krakowie i w Bazylei, pierwszy do ojczyzny swojej wyznanie reformowane luterskie wprowadził.

a) 656. Andreas SALERNITANUS, Patricius Cremonensis. Grammaticae opus novum mira quadam arte et compendiosa excussum Quo Regum Nominis et Verbi ingens bellum, ex contentione principatus in oratione describitur. *Na końcu: Cracoviae Hieronymus Vietor impressit Anno ab orbe redempto. m.d.xxxiii. 8. 20 kart nieliczb. druk. gocki.*

Na ostatniej karcie: Joachimi Vadiani ad Andream Salernum operis autorem 11 wierszy, oraz popiersie jakiegoś rycerza w holendersztychu.

b) — Cracoviae Hier. Vietor. 1534. 8.

Andrzej Guarna rodem z Salerno, (Andreas Salernitanus.) żył w wieku XVI. Jücher Gel. Lex. pierwsze wydanie pisma tego bezimiennie wymienia r. 1539. późniejsze od obu wydań, tu przytoczonych.

657. Institutiones Grammaticae Joannis CERVI Tucholiensis una cum interpretatione ex Nicólaö Perrotto, Laurentio Valla, Marco Varone, Nonio Marcello succincte decerpta. Ad hęc idiomate Polonico et Germanico illustrata. Cracoviae ex officina Ungleriana Mense Julio A. D. 1533. Sygn. A—X.

Przypis. Tomickiemu Biskup. Krakow.—Dolączony słowniczek polski. (Bant. H. D. R. P. II. 350. nast.—Bibliot. Pol. 1825. IV. p. 47 nast.)

658. Syntaxis Joannis CERVI Tucholensis. Accessit item Aelij Donati doctissimi grammatici de barbarissimo libellus. Antonii Mancinelli Veliterni de varia constructione thesaurus. *Na końcu: Impresum Cracoviae per Florianum Unglerium A.M.D.XXXIII. 8. 100 kart nieliczb. druk. gocki.*

Dedykacya do Jana Choynickiego (Choynitius) Bisk. Przemysł., którego herb na odwrocie tytułu z dwoma łac. wiersz., datowana z Krakowa tegoż roku.—Osta-

taia karta recto: Adhortatio ad juventutem ut desidiā, inersque otium fugiat, ac literis iugiter incubat. 18. wier. łac. — verso Rycina wyobraża popiersie inkiego filozofa z napisem w górze: *Εἰς θεός καί πολλοί φίλοι*. Unus Deus et plures amici. w dole:

*Si vitare velis acerbum quaedam,
Et tristes animi cauere morsus.
Nulli te facias nimis sodalem,
Gaudebis minus, et minus dolebis.*

Jest to część tylko Grammatyki łacińskiej, ale najważniejsza, o składni (syntaxi.)

659. **Q**uestiones Joannis CERVY Tucholiensis de declinatione et constructione octo orationis partium. Adjecimus Tabulam elementariam ad verae pietatis institutionem parandam pueris quam utilissimam. Cracoviae excudebat Florianus Vnglerius Typographus diligentissimus. Anno Salutis M.D.XXXIII. 8. 50 kart nieliczb. druk łaciń. *Zob. Noty.*

Na odwrocie tytułu herb *Zadora* i 4 wier. łac. G. Albinii, in Stemma R. Patris D. Stanislai Borek. Dedykacya autora do tegoż Stanisława Borka, Prawa kanonicznego Doktora, Krakow. Poznan. Wrocław. Kanonika datowana z Krakowa tegoż roku.

660. a) Nicolai PEROTTI Episcopi sipontini Grammatica denuo castigata, sublatis vitijs quae incuriae calcographorum extiterant: in celebri studio Cracouien. pro lectione ordinaria deputata.

Geminum item Indicem in ordinem alphabeticum redactum (quorum unus vocabulorum et elegantiarum, alter differentiarum expositiones continet) nec antea visum, cum vita authoris in frontispitio libelli inuenies.

ERASMUS ROTERODAMUS in libello de legendis interpretandisque autoribus. Inter latinos Grammaticos vetustiores: primum tenet locum Diomedes. Inter recentiores haud multum uideo discriminis, nisi quod Nicolaus Perottus citra superstitionem tamen uidetur omnium diligentissimus. Anno M.D.XXXV. — *Na końcu:* Excussum Cracoviae per Matthiam Scharffenberger, ductu et impendio providi uiri Marci Scharffenberger Biblioplae Cracouien.

Anno partus virginiae M.D.XXXV. Mense Junio 8. 204 kart po idney str. liczb. i 14 kart na przedzie rejestru, cursiva wszędzie nawet i na tytule.

b) — Cracoviae 1541. 8. (Mecherz p. 81.)

Mikol. Perot (Perottus) rodem był z Państwa Papieckiego, żył w ciągu wieku XV.

661. P. Melanchtonis Syntaxis Cracoviae Scharffenberg. 1539. 8. (Swidziń. Skor.)

662. Sigismundi LUPULI Erotemata octo partium orationis. Cracoviae in Off. Hier. Viet. 1542. 8. (Sienk. dod. do Bentk.)

663. Rudimenta Grammatices Sigismundi LUPULI, ab autore nuper revisa, magnaque accessione aucta. Cracoviae per Matthiam Scharff. 1545. 8. 8 ark. *Na końcu:* Crac. ex officina Math. Scharffenbergeri 1546.

Zygm. Lupulus, inaziej nazywany Wölflein, rodem z Rotenburga, wydał Rudimenta grammaticae latinae naprzód w Strazburgu r. 1544. — O piśmie tém jest wzmianka w: Al. Osiańskiego, Pochw. On. Kopczyńskiego, ed. dr. 1819 p. 9. bez oznaczenia jednakiż, czyli to grammatyka języka łacińskiego lub polskiego.

664. D. ERASMI ROTERODAMI de constructione libellus, scholiis henrici Primaeci illustratus Gerardi Listris de octo figuris Constructionis libellus. Cum accessione quadam non infrugifera pueris, ex Despauterio (*tytuł ozdobami otoczony*). *Na końcu.* Cracoviae, apud haeredes Marci Scharffenberger Civis ac Biblioplae Cracouien. Anno Dni M.D.LIII. 8. 51 kart nieliczb. (L.S.)

665. Alberti BASAEI Seebresinensis Observationum Grammaticarum libri quinque, quorum I. De Orthographia. II. de Etimologia. III. de Synthaxi. IIII. de Figuris. V. De Prosodia. Multa hic quae recentiores grammatici, priscis illis incognita, investigarunt, Artium studiosi veluti in Penu habebunt. Cracoviae, in Officina Mattaei Siebeneyeher. 1567. 8. 22 ark. (L.S.) *Zob. Noty.*

666. M. Adamii ROMERII Stezicenis: De Ratione recte eleganterque scribendi ac loquendi, libri tres. E praestantissimis ac diligentissimis, proprietatis latinae linguae inquisitoribus recens collecti. Non quam diu sed quam bene. Cum gratia et privilegio. Cracoviae typis Matthiae Wirzbietae 1590. 8. 20 ark. *Zob. Noty.*

Dedykacja Jan. Zebrzydowskiemu, synowi Mikołaja Wojewody Lubelskiego. Po niej wiersze łacińskie na pochwałę dzieła, których autorowie są: Caspar Niewiarowski, Andrzej Kmita, Daniel Sigonius Lelovien, Krzysztof Kątski, Jan Chociszewski, Stanisław Nigricius. Jest to właściwie grammatyka, podzielona na trzy części. I. De Orthographia et Etymol. II. De Syntaxi. III. De Prosodia. (L. S.)

667. a) Joannis URSINI Leopoliensis, Grammaticae Methodicae Libri quatuor. Primus de Orthographia. Secundus de Prosodia. Tertius de Analogia, cum appendice. Quartus de Syntaxi. Leopoli ex Officina Martini Garvolini, MDCXII. 8.

(Janoc. III. 358.)

b) Joannis URSINI Leopoliensis Grammaticae Methodicae libri quatuor. I. de Orthographia. II. de Prosodia. III. de Analogia cum appendice. IV. de Syntaxi. Editio secunda Locupletior. Zamoscii Simon Nizolius Acad. Typographus excudebat 1619, 8. 456 str. 4 karty na końcu. i 8 na przodzie. *Zob. Noty.*

Na odwrocie karty tytułowej herb Zamoyjskich i 4 wiers. łac. ad *Nobiliss. puerum Florianum Zamoyjski de Piaski*. Wydał to dzieło i temuż Florianowi Zamoyjskiemu przypisał Gaspar Trądkowski Prof. Akad. Zam. — Po dedykacji następuje druga, lub też przedmowa samego autora do *Symona Magistra z Brzezina* (Simoni Magistro Brzezinen. Viro Consulari Leopoli.) Raycy Lwowskiego, ojca Simona Simonidesa, poety lirycznego i register autorów w dziele cytowanych. — Na końcu zaś, ostatnie karty cztery, zajmują w sobie 1) *Erratę*. 2) *Carmina Clarissimorum virorum in comendationem operis*. Walentego Wargockiego Kan. Lwow. wiers. łac. 4. Sebastjana Petrycego Pilznanina, Fil. i Med. Doktora 20 w. l. Simona Simonidesa w. l. 26. Adama Burskiego Fil. Dokt. w. l. 10. Tegoż wiers. grec. 6. — Fabiana Bierkowskiego wiers. grec. 8. — 3) *Vita Joannis Ur-*

sini Philosophi et Medici, Canonici et Professoris Zamose. (L. S.)

c) — ab Andrea Abrek eloquentiae professore Ordin. in lucem revocati Editio tertia. Zamosci in Offic. Acad. imprimabat Andreas Jastrębski, Academiae Typogr. MDCXL. 8.

Przypis. Michał. Wiśniowiekiemu synowi Jeremiasza i Gryzeldy Zamojskiej. (L. S. — Ban. H. D. K. P. 1. 392.)

d) — tam. 1651. (Ban. I. c. 393.)

e) — Leopoli ex officina Matthiae Garvolini MDCXII. 8. 383 str. prócz przedmowy. (Ban. I. c.)

f) — typis et impensis Acad., Zamosciae per Matthiam Nerkowicz, 1698. 8.

(Janoc. I. c.)

668. Cornelii VALERII Ultraiectini Grammaticarum institutionum libri III. Cracoviae Typis Sebastiani Sternacii 1604. 8. 44 i 164 str.

Rzadkie tak jak wszystkie książki drukowane w Krakowie przez Sternackiego, przed jego przeniesieniem się do Krakowa (L. S.) Cornelius Valerius rodem z Utrecht, żył na początku wieku xvi.

669. a) Grammaticarum Institutionum Libri IV. pro usu scholarum Novodvorscensium, in alma Academia Cracoviensi, opera et studio magistri Lucae Piotrowski. Cracoviae a. 1634. 8. (Mecherz. p. 94.)

b) Grammaticarum institutionum libri IV. pro usu scholarum Novodvorscianarum in Alma Academia Cracoviensi: Liber I. de primis Grammaticae rudimentis. II. de Etymologia seu potius Analogia. III. de Syntaxi seu recta partium orationis compositione. IV. de prosodia seu versificatione. Horum primo adiecta sunt ista quinque. 1. Repetitionis et Reductionis instituendae ratio. II. Praescribendae et eliminandae compositionis. III. Orthographia Latina et Polonica cum aliquot formandorum characterum exemplaribus et modo parandi atramenti scriptorii. IV. Alphabeti Graeci et Numerorum Notae Arithmeticae cum versiculis de Calendis, Nonis et Idibus. V. Polonica plurimorum vocum latinarum interpretatio M. Lucae Piotrowski in eadem Academia Novodvorscia-

ni Gramm. Viennae Austriae in officina Matthaei Cosmerovii S. C. M. Typogr. Anno D. 1660. 8. 196 str. Edycya piękna.

(Bant. III. 233. — Mecherz p. 95.)

c) — — Cracoviae 1674. 8. (L.S.)

d) — — Cracoviae 1715. 8. (L.S.)

e) — — 1727. 8. (L.S.)

(Cat. B. C. V. S. P. a1822.)

f) — — tam. typ. Coll. Maj: 1757. 8.

(Mecherz. p. 95)

g) — — Opera et studio M. Lucae Piotrowski in eadem Academia Novodworsciani Grammatices quondam professoris. Cracoviae typis Collegii Maioris, 1763. 8. 296 str. (Chł.)

h) — — Grammaticarum institutionum etc. tam. 1773. 8. 296 str. i ark. na przodzie. Zob. Noty.

Przydano: Polonica interpretatio vocum Latinarum et Graecarum in Grammatica M. Lucae Piotrowski contentarum etc. per M. Stanisl. Michaëlem Patelski in alma Universit. Cracov. Philos. doct. et Profess. accomodata. tam. 1757. 5 blisko ark. Na odwroc. tytułu: 8 wier. iac. ad Juventutem Academicam. To samo, iest przy wydaniu r. 1757.

Na odwrocie karty tytułowej, zalecenie dzieła od M. Krzysztofa Naymanowicza Med. Dokt. Ordin. Prof. Studiū Universit. Cracov. Rectoris. Dalej, dedykacja do synów znakomitszych familii polskich. Odezwa autora, datowana w Krakowie IV. Calendas Junii A. 1634. Wiersze łacińskie na pochwałę autora, od M. Daniela Otrębosz Coll. Min. M. Joach. Speronowicza Coll. Min., tegoż wiersz ad Polonam Juventutem. M. Gaspar Gelasinus Leopoliensis in Grammaticam Excell. Collegae sui, wiersz do autora Tomasza Czychrzyńskiego Art. et Phil. Baccal. Scholae Element. Praesid. i nakoniec przemowa do czytelnika.

670. Grammaticarum institutio-nis principia. Cracoviae typis Universit. 1614. 8. 95 str.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

671. Joan. Seyenii Chodowiecki Paedia Grammaticae exhibens fundamenta linguae latinae. Thorunii 1690. 8. (Catal. Janssonii 1695.)

672. a) Emman. ALVARI de Institutione grammatica Lat. Pol. et Germ. Calissii 1682. 8.

(Catal. Jansonii 1684.)

b) — — 1734 8.

(Cat. B. C. V. S. P. a.1822.)

c) Emman. ALVARI e S. J. de Institutione Grammatica Libri III. Vilnae 1764. 8. (Mecherz. p. 85.)

d) Emmanuelis ALVARI e Soc. Jesu de Institutione Grammatica Libri Tres. Nunc denuo revisi, et a mendis accurate expurgati. Brunbergae typis Col. Soc. Jesu Anno MDCCCLXVI. 8. 432 str.

e) — — Calissii typ. Coll. S. J. 1767. (Mecherz. p. 86.)

f) Toż — 1767. 16.

(Mecherz. l. c.)

g) — Calissii typis Coll. S. J. 1770. 8.

h) — — Editio nova correctior Vilnae typis Acad. S. J. A. 1773. 8.

— — Calissii ex typ. S. J. 1777.

i) — — Vilnae 1777 8.

(Mecherz. l. c.)

k) — — Vilnae 1783 8.

(Katal. B. U. W.)

l) — — Vilnae 1784 8.

(Cat. B. C. V. S. P. a. 1822.)

m) — — Polociae 1790 8.

(Mecherz. l. c.)

n) — — Vilnae 1793 8.

(Mecherz. l. c.)

o) — — Polociae in privilegia-ta Sua Imperatoria Maiestate Typographia Coll. S. J. Anno 1794. 272 str. oprócz 4 kart na przodzie.

p) Grammatyka języka łacińskiego X. Emmanuela ALVARA S. J. w Połocku w Druk. XX. Jezuitów 1815. 8.

q) — — tam. 1819. 8.

Emmanuel Alvarez rodem z Portugalii żył od r. 1526 — 1582. Wydania w Polsce Grammatyki jego nie są przedrukowaniem słowa w słowo wydań niemi eckich lub włoskich, ale pravidła języka łacińskiego zastosowane są do mowy polskiej. Są nadto przynajmniej w wydaniach późniejszych, krótkie traktaty o wymawianiu polszczyzny.

Polshczyzna w obu ostatnich wydaniach wzięta jest z Kopczyńskiego.

(Mecherz. p. 80.)

673. Auxilia tyronum latine discentium, ex Emm. Alvaro S. J. decerpta. Premisliae typis Col. S. J. 1769. 8. (Chł.)

674. Ułacniona Grammatyka łacińska, to iest krótka lecz oraz i do-

stateczna języka łacińskiego nauka, z różnymi tu i ówdzie przydaniami, przed tym od pospolitych grammatyków opuszczonemi annotacjami — wydana naprzód po niemiecku przez Krzysztofa *Cellarius*a, teraz zaś w polskim sporządzona języku ku używaniu w Szkołach Ewangelickich Polskich W. X. Lit. w Królewcu drukował Jan. Dawid Zaencker. 1725. 8. 174 str.

Cellarius rodem z Smalkalden, żył 1638 — 1707.

675. a) Stanisł. KONARSKI, Grammatica Latina ad usum iuventutis Scholarum Piarum. Varsav. 1741. 8. (Jan. Pol. I. 36.)

b) — — *tamże*. 1742. 8. (Jan. I. c.)

c) — — *tamże*. 1743. 8. (Jan. I. c.)

d) — — Editio correctior. Varsav. 1752. 8. (Mecherz. p. 109.)

e) Grammatyka łacińska dla wygody uczących się w Szkołach Pobożnych. w Warszawie 1776. 8. (B.)

f) — — Vilnae 1797. 8. (Mecherz. I. c.)

g) — — Varsaviae 1801. 8. (Cat. B. C. V. S. P. a. 1822.)

h) — — *tam*. 1804. (I. c.)

i) — — Editio emendatior. — w Wilnie 1805. 8. (Mecherz. I. c.)

k) — — w Wilnie 1814. 8. (Mecherz. I. c.)

l) — — w Warszawie u XX. Piarów. 1817. 8.

m) Grammatyka łacińska XX. Piarów. w Krakowie w Druk. Akadem. r. 1819. (Mecherz. I. c.)

n) — — w Wilnie w Druk. XX. Schol. Piar. 1821. 8. (Mecherz. I. c.)

o) *Toż* — w Berdyczowie 1822. 8. (Mecherz. I. c.)

p) — — Wilno w Druk. XX. Schol. Piar. 1826. 8. (Mecherz. I. c.)

q) Grammatyka łacińska pijarska nowo przerobiona i doużytku młodzieży szkolnej zastosowana. Edycja druga pomnożona. w Warszawie. 1830. 8. (Mecherz. I. c.)

676. Nouvelle méthode pour apprendre aisément la langue latine etc. Nowy sposób uczenia łatwego języka łacińskiego ofiarowany ryckierskiej szkole Ich Meciów Panów

Kadetów J. K. Mci, Rzeczypospol. w Warszawie w Druk. JMP. Józefa Uszaka Kulikowskiego, poprawiony i przedrukowany. w Poznaniu w Druk. J. K. Mci Soc. Jesu y w Warszawie u M. Greła. 1773. 8. 292 str. i 55 słowniczka geograficznego.

677. Elementa linguae latinae, legere et scribere incipientibus facili modo ad discendum proposita. Varsaviae 1790. 8. (Mecherz. p. 117.)

678. Pul Alwaryk, czyli Grammatyka łacińska z polskim. 8. (Kat. Gr. 1793.)

679. Decem Tabellae ad facile ad discendum idioma latinum delineatae. A. D. 1793. 4. *Na końcu*: Johannes Josephus Piotrowski P. S. (Mecherz. p. 117.)

680. Institutiones ad linguam latinam. Pars I. Bennonistarum. Varsaviae 1794. 8. (Cat. Bibl. Coll. S. P.)

681. Grammatyka łacińskiego języka krótkim i jasnym sposobem napisana. w Lublinie 1801. 8. (Kat. Bie.)

682. Grammatyka dla chcących uczyć się łacińskiego języka, czwarty raz przedrukowana w Warszawie w Druk. Rząd. 1813. 8. 333 str.

Grammatyka ta używana była w Szkołach utrzymywanych przez XX. Bernardynów. (B.)

683. a) Grammatyka Łacińska do potrzeby szkół Polskich zastosowana (p. Józefa Kаетana TROJAŃSKIEGO. w Wrocławiu. 1819. 8. (Mecherz. p. 121.)

b) Grammatyka Łacińska dla użytku młodzieży polskiej.

Jeżeli nie co dobrego zbudniemy, przynajmniej owym co lepiej rozumieć damy pobudkę, aby szarbu swego do ziemi nie kopali. Jan Januszowski.

Wydanie nowe przerobione i pomnożone. w Poznaniu u J. A. Munka i w Warszawie u Zawadzkiego i J. Węckiego. *Na końcu*: w Poznaniu 1824. głoskami W. Dekera i Spółki. 8. 285 str. oprócz 5 kart *na przódzie*.

684. Grammatyka pierwiastkowa

języka łacińskiego, przez Dominika SZULCA. w Wilnie nakł. i drukiem J. Zawadzkiego. 1821. 8. 53 str.

685. Książka elementarna dla począynających się uczyć języka łacińskiego, przez Dr. K. F. M. BROMA. w Poznaniu 1822. 8.

(Mecherz. p. 121.)

686. Grammatyka łacińska dla użytku młodzieży polskiej, Wydanie nowe, przerobione i pomnożone. Poznań 1824. 8.

(Dzien. Wil. R. 1825. T. I. p. 126.)

687. Grammatyka języka Łacińskiego, przez Maxymiliana JAKUBOWICZA napisana, do użytku szkół przeznaczona. Część I. na klasę I. Wilno nakł. Fr. Moritza w Druk. B. Neumana pod N. 431. 1825. 8. 76 str. i 4 *nieliczb.* Część II. na kl. II. *tam. u t. t. r. 132 str. i 4 nieliczb.* Część III. *pod tyt: Wypisy z Autorów klasycznych Rzymskich dopelniające naukę przypadkowania i czasowania łacińskiego dla Klasy I. i II. szkół powiatowych. tam. t. r. Cz. IV. o Składni, tam. u t. 1826. 8. 359. str. i 3 nieliczb.*

688. Grammatyka języka łacińskiego przez P. BROEDER. Tłumaczenie polskie przez Dominika Szulca. Wilno Józef Zawadzki własnym nakładem. 1829. 8. 70 str.

✦

689. Joannis DESPAUTERII Niwivitae de accentibus, sive de recta prononciationis ratione libellus in commodum studiosorum seorsum excusum. Huic quaedam utilitatis gratia cum regulis generalibus quantitatis addita a Georgio Albinio Cosminensi. Apud Hier. Viet. 1532. 8. 4 ark.

Dedykacja Albina Cosminensis, Stanisław. Albinowi Doktor. Pisma S. Kanonik. Krakow. i Wicekanclerz. Akad. — Jan Despauterius (Despautère) rodem z Ninove we Flandrij. um. r. 1520.

690. a) Alberti NOVICAMPIANI. De accentibus et recta prononciatione. Cracoviae ap. Viduam Floriani Unglerii M.D.XLVIII. 8. (Janoc. I. 191.)

b) — — per Hieron. Scharffenbergium. 1551. (Janoc. I. c.)

c) — — per Stanisl. Scharffenbergium A. M.D.LXVII. (Janoc. I. c.)

✦

691. a) Laurentius Corvinus Novoforensis. Carminum structura Augustissimi Gymnasii Cracoviensis Studentibus dicata. Cracov. Kalendis Octobribus MCCCXCVI. 4.

(Janoc. I. 44.)

b) Carminum Structura Magistri Laurentii CORVINI Novoforensis cum exemplari positione brevissimoque facili et certissimo modo veniendi in oim syllabarum quantitate. *Nakarcie 2 adversa*: Magister Laurentius Corvinus Novoforensis Augustissimi Gimnasii Cracoviensis Studentibus Salutem dicit. *Na końcu: Valette.* Ex opido Sweidnitzensi. Lune die vigesima mensis Augusti Anno dni 1496. Lipsiae. Martinus de Herbiopolis.

(Panzer Ann. Typ. IV. 343. — Swidziń. Skor.)

c) Magistri Laurentii CORVINI Novoforensis: viri lepidissimi Compensiosa et facilis diversorum Carminum Structura: cum exemplis apptissimis ac ad unguem elaboratis: et postremo brevibus cognoscendarum syllabarum preceptis

A. F. L.

Tetrastichon ad Lectorem.

Qui stupet Aonic: placidissima munera: turbe

Carmina seu phoebo fingere digna cupit Corvini auscultet monitis: vestigia pandens:

Condere provotis: carmina quaeque: doct.

Na ostatniej karcie verso: Impresum Colonie per Martinum de Werdena prope domum Consulatus: in vico Burgensi vel die Burgerstraes: commorantem. Anno M.CCCC.VIII. 22 kart *nieliczbow.* druk gocki. *Pod napisem tytułowym, rycina wyobraża nauczyciela w Katedrze otoczonego uczniami.* *Na odwrocie tytułu: Ad Grammatistas et poetices studiosos Ode Pindarica A. F. L. Prologus. Magister Laurentius Corvi-*

nus Novoforensis augustissimi gymnasii Cracovien. studentibus salutem dicit. *Zob. Noty.*

(Bibl. Pał. i Ossol. L. S.)

Są to przepisy składania różnych gatunków wierszy łacińskich z przykładami tychże gatunków przez samego Korwiną zrobionemi. Z nich dwa są do Jana Alberta Króla Polskiego. — Niektóre treści erotycznej, co okazuje, iż w młodszym wieku autora pisane były. (L. S.)

692. Antonii MANCINELLI Veliterni, quam probissimi et doctissimi Viri, de Componendis Versibus opusculum. Cum Francisci Maturantii Perusini, et Johannis Sulpicii Verulanii Additionibus, Arti Carminum admodum necessariis. Quibus addita est Petri Schotti Argentinensis Lucubrationucula de Mensuris Syllabarum. Ad iuventutem studiosam Rudolphi Agricole Vasserburgensis (*wiersz*) Impressum a Florianio Unglerio. Cracoviae. An. Salutis Humanæ. 1513. 4. (Janoc. I. 9.)

Mancinelli rodem z Veletri w Kampanij Rzymskiej żył, 1452—1503.

693. Valentini Eckii Philypropolitani de arte versificandi opusculum, omnibus studiosis, ad poeticam anhelantibus: non tam iucundum quam frugiferum. In versificatorię artis opusculum Endecasyllabon commentaticium Georgij Vueneri Patschouiani strenni (*sic*) musarum militis. (*21 wierszy*). *Na końcu*: Impressum Gracchouię. p. Florianum Unglerium: excussione tumultuaria: quapropter studiose lector si quid erratum fuerit litterarum inuersione te eliminare non tedeat: non enim lineis nobis oculi sunt: ut omnia ad amussim perspicere valeamus. verum utcumque sit, equus aliquando cui licet quatuor sint pedes cespitat: non ergo mirum tibi sit. si erratio aliquando itinere perrexerimus (*sic*). 4. *20 kart nieliczb. druk gocki. Zob. Noty.*

Na odwrocie tytułu: Georgij Logi Niseni optime indolis adolescentis Ad lectorem Exhortatio. 24 w. — Tetrastichon Balthasaris Latistomi de Lublin in logodadalon. *Dedykacya*: disertissimo Jodoco Decio Ludouitio Helucto. z *podpisem*: ex germanorum contubernio. 1515. (L. S.)

694. Valentini Eccii Lendani de versificandi arte opusculum. Omnibus studiosis ad Poeticam anhelantibus, non tam iucundum, quam frugiferum. Impressum in Regia Poloniae Gracchovia. An. Incarn. Verbi 1515. 4. *bez wyr. druk. Poprzedza dedykacya*: ad disertissimum Virum: nec minus eruditione conspicuum, quam probitate spectatum: Jodocum Ludovicum Decium, *datowana* Gracchoviae ex Germanorum Contubernio.

Rudolphi Agricolae Junioris Poetae Laureati, in Ecchii sui libellum Decastichon. (Janoc. I. 65.)

695. a) — *Na końcu*: Excussus est hic liber denuo Gracchouiae in profesto diui Sebastiani. Anno 1521. per Hieronymum Vietorem Philoualensem Silesitanum. Impensis prouidorum dominorum Marci Scharffenberger et Joannis Boii bibliopolarum. 4. *28 kart nieliczb. druk łaciński.*

Na tytule: Rudolfus Agricola Junior Poeta Laureatus in Ecchii sui libellum. 10 w. *Dedykacya*: Alexio Thursoni de Betlemfalva, Comiti Zoliensi, Camerario Cremonicensi, Ludovici regis Hung. a secretis. dat. Gracchouię tercio nonas Januarias Anno Christianę salutis 1521. *Oprócz wierszy Jerzego Wernera przy pierwszej edycyi, jest tu ieszcze nowych 14. z napisem*: Libellus ad candidum Lectorem. Doctissimo Georgio Vuenero autore. Na ostatniej karcie verso 4 w. łaciń.

b) — Ex acdibus Hieronymi Vietoris. 1539. 4. *Przytém*: Ad Vigilantissimum Korponensis Ecclesiae Protomistam, Dominum Nicolaum Chrysoreotanu, vulgo Goldberger, Dominum Observantissimum: heroicum Carmen Valentini Ecchii.

696. M. Andreae Fulvii Sabini Ars Metrica. Cracoviae per Florian. Unglerium. A. M. D. XXXII. 8.

Wydanie Simona Proszowianina (Proszowianus), który dołączył tu swoje Libros duos ad versificandi artem, ut necessarios illi peratiles. Przepis. Piotr. Tomickiemu Biskup. Krakow. (Janoc. I. 216.)

Andr. Fulvius Sab. rodem był z Palestriny we Włoszech, żył w wieku XVI.

697. a) Stichologia seu ratio scribendorum versuum, studiosis in Ne-

academia Posnaniensi dicata. Item: Ratio quaedam compendiarie recte instituendi studia. Item, Encomium Philosophiae ex erotico Demosthenis latinum factum. Autore Christophoro HEGENDORFFINO. Excusum Vittembergae per Georgium Pshau. A. 1534.

Przypis. Janowi Hr. Leszczyńskiemu Kasztelanowi Brzeskiemu. (Janoc. I. 112.)

b) Stichologia, seu ratio scribendorum versuum, studiosis in Neacademia Posnaniensi dicata. a Christophoro HEGENDORFFINO Lipsiensi. Cracoviae apud Viduam Floriani A. 1544. (Janoc. I. c.)

698. CZARNYSZ. Hippocrene Pegasca seu Prosodiae liber de cognoscenda syllabarum quantitate et recta accentuum pronuntiatione, de figuris et aliis ad poesim spectantibus regulas et praecepta versibus exhibens. Varsaviae 1681.

(Catal. Bibl. C. V. S. P. a. 1822.)

699. Flores eruditi nexu ligatae orationis vineti — seu utilissimum prosodiae supplementum. — Posnaniae typis Coll. S. J. A. M.DCC.XXXVIII. 8.

700. Promptuarium eruditionum poeticearum ex classicis auctoribus cum suis quantitibus depromptarum, propter faciliorem in eudendo carmine copiam. Studiosae ac curiosae poeseos iuventuti in elegiis epistolaribus accomodatam. Sandominiani Soc. Jesu. A. D. 1748. 4. 12 ark.

Autor Józef Szyszkowski, C. C. Przypis. Adamowi Czartoryskiemu, synowi Wojewody Raskiego. (Mizler, Act. 1756, 236.)

✦ ✦

701. a) Dictionarius Joannis MURMELII Variarum rerum, tum pueris tum adultis utilissimus, cum Germanica atque Polonica interpretatione, adiecto etiam vocabulorum et capitulorum Indice, ne difficultas fieret aliqua in quaerendo, quare quod quisque habere uoluerit, in promptu habebit. (na tytule herb Bonarow). Na końcu: Cracoviae,

per Hieronymum Vieto: M. D. XXVIII. Mense Octob. 8. 207 stron. (Ostatnia błędnie 107 oznaczona), oprócz 22 kart nie liczb. na przodzie. Zob. Noty.

Jan Murelius (Murmel), Rektor w Gimnazjum w Münster rodem z Ruremond. Umarł r. 1527.

b) — — ex Officina Ungleriana 1540. 8. (Zbiór Edwarda Koźmiana w Piotrowicach pod Lublinem.)

c) Dictionarium trium linguarum. Cracoviae Scharffenberg. 1550. 8. (Swidziń. Skor.)

d) — — Cracoviae Lazarus. 1555. 8. (Swidziń. Skor.)

e) Dictionarium trium linguarum Joannis MURMELII. Cracoviae apud haered. Jac. Siebeneycher 1615. 8. 10 ark. w języku łacińskim, polskim i niemieckim. (L. S.)

f) Dictionarium Trium linguarum Joannis MURMELII, nuper quam diligentissime correctum. Dictionarz trzema języki opisany. Przez Jana Mureliusa. Teraz nowo wydany y pilnie poprawiony.

Epigramma.

*Disce suis apte iungenda vocabula rebus,
In varias artes erudiende puer.
Ne mora sit, quoties variae res verba requi-*

*rent,
Nominibus possis explicuisse suis.
Hoc tibi calcar erit studii, magnumque le-*

*vamén,
Post ubi discendo progrediere magis.
Est virtus, tenues non fastidive labores,
Qui tenerae aetati comoda certa ferunt.
Unde viris merito debetur gratia doctis,
Qui studio pueros, non remorante juvant.*

Cracoviae, Typis Antonij Wojski. Anno Domini. 1626. 8. 11 ark. karty nie liczb. Zob. Noty.

g) Joh. MURMELII Nomenclator trilinguis, Latinus, Polonus et Germanicus, quarto recognitus. Cracoviae, in offic. Schedeliana. 1666. 8. (Bibl. Bunav. I. 1825.)

702. Adagiorum selectorum Centuria V. per Christophorum HEGENDORPHINUM congestae. Cracoviae Hieronymus Vietor imprimebat. Anno salutifero M. D. XXXV. Pridie nonas Maias. 8.

Przypis. Mikołaj. Jaktorowskiemu, Rannik. Poznań. (Janoc. I. 113.)

703. *Vocabula de variis rebus Latino-Polono Germanica.* Cracoviae 1546. 8.

Wymienione jest to w Katalogu Bibliot. XX. Pijarów Warszaw. drukow. r. 1822 p. 439. bez wyrażenia autora. Bydź może, że to jest także wydanie Słownika Murmelius'a.

704. a) *Elucidarius dialogicus.* Crac. Hieron. Vietor. 1544. 8.

(Swidziń. Skor.)

b) — — Cracov. 1555. 8.

(Swidziń. I. c.)

c) — — Posnaniae. 1625. 8.

(Swidziń. I. c.)

705. *Lexicon Latino-Polonicum ex optimis latinae linguae scriptoribus concinnatum.* Joanne MACZIŃSKY equite Polono interprete. Opus ante hac non visum et quod non modo Polonis, sed et reliquis omnibus nationibus regnis et populis, qui Slavonica lingua utuntur et dialectis tantum inter se variant apprimè scholis utile et necessarium, ut sunt Russi sive Ruteni aut Roxolani, Masovii, Podolii, Wolhinni, Lithuani, Samogithae, Prussi seu Prutheni, Cassubii, Oswezcimenses, Zathorienses, Pomerani, Bohemi, Moravi, Silesii, Dalmatae, Croatae, Bosnenses, Hunni, Avares, Rami, Raci, Moesii sive Missii, Servii seu Serbi, Bulgari, Gallicenses, Lodomerii, Comani seu Clumani, Carniolani, Posegani, Foroiulienses, Istrii, Illirii, Gallates seu Coezomenses, Wandali, Moschovitae et certa pars Carinthiae. Regiomonti Borussiae exudebat— Joannes Daubmannus, Anno 1564. fol. 515 kart liczb. (1030 stron). *Zob. Noty.*

List przypisny do Zygmunta Augusta, datowany z Królewca 3 Apryla 1564 r. (L. S.)

706. *Vocabularium variarum et utilium sententiarum in gratiam polonicae et germanicae inventutis. bez nazwiska autora i bez miejsca.* 1571. 8.

(L. S. Dzień. Wil. 1819. I. 451.)

707. a) A. CALAGIUS (*Synonyma Latina*) *exemplarz bez tytułu. Na końcu: Vratislaviae exudebat Jo-*

hannes Scharffenberg. Anno salutis 1579. 8. 600 str. i 34 nieliczb. wyrazów.

Przypis. wierszem Janowi i Jędrzejowi Tomickim (de Thomice).—Andrzej Calagius ur. w Wrocławiu r. 1549, um. tamże r. 1549. (L. S. Dzień. Wil. 1819.)

b) *Synonyma Latina vocum phrasiumque orationis tam prosae, quam ligatae, ex classicis selecta autoribus, inque juventutis scholasticae usum publicata, studio atque opera M. Andreae CALAGII Vratis. Philosophi et poetae nobilis—Ab autore denuo revisa et correctae. Quibus accesserunt voces atque Phrases polonicae.* Vratislaviae, Typis Georgii Baumannii. a. 1595. 8. 600 stron, oprócz rejestru polskich wyrazów.

Przypis. Piotr. i Jędrz. Tomickim, synóm Jana Tomickiego Kasztel. Gnieźn.

(Bandt. H. D. R. P. III. 242. sq.)

c) — — *ut.* 1602. 8. *tylęz str.*

W Bibliotece Uniwersyt. Wileń. był exemplarz Słownika tego bez tytułu. 8. z napisem daty na ostatniej karcie. (L. S.)

708. a) N. VOLCKMAR. *Dictionarium quadrilingue. Pars I. Latino-germanico-polonico-graeca. Pars 2. Polonico-latina. Pars 3. germanico-latina.* Gedani m.d.xciii. 4.

(Kat. B. U. W.)

b) *Dictionarium quadrilingue Latino-germano-polonico-graecum. — Exemplarz bez tytułu. Pars I. Latino-germanico-polonico-graeca 1124 str. we dwie kolumny. Secunda Pars Polonico-latina i Pars tertia germanico-latina 45½ ark.*

Z daty dedykacji do Królewica Władysława, syna Zygmunta III. (Dantisci VIII Calend. Febr. 1605.) widać, iż Dykcyjonarz ten wyszedł w Gdańsku 1605 roku. W dedykacji podpisany drukarz i nakładca Balthasar Andreae Civis et Bibliopola.—Z tejże dedykacji wnosić daje się, iż pierwsza edycja wyszła tamże u tegoż drukarza, bez greczyzny, Cf. Dziennik Wileński 1819. Knapski w przedmowie do Thesaurus, Tomu I. wyd. 1642. powiada, że Słownik ten, edycja trzecia Folekmar, pomnożony był przez jakiegoś Borneczyka (a Bornense quodam). (L. S.)

c) *Dictionarium quatuor linguarum Latine, Germanice, et Polo-*

nice per Nicolaum VOLCKMARUM in Dantiscano Gymnasio, Polonicae Linguae quondam Prof. conscriptum. In secunda editione, lingua graeca auctum et quadrilingue factum.—Cura et studio ac sumptibus Balthasaris Andreae Fontani.—Nunc tertio recusum, multis in locis correctum et ab erroribus purgatum. Gedani, Martinus Rhodus, 1613, 4. Prima pars 1124 kolumn.

709. Luc. BRZEZWIŃSKI, Synonyma latina ex variis authoribus collata. Polon. et Lat. Cracoviae 1602. 8. (Kla. 248.)

710. Adam TOBOLSKI, Phrases ab Aldo Manutio conscriptae lingua polonica secundum alphabeti seriem et germanica adauctae. Gedani an. SerVa nos Do Mine In paCe (1606).

Przypis. Władysławowi z Ostroga, Adamowi Sienińskiemu, Stanisławowi, Piotrowi i Janowi Zbąskim.

711. Joannis VARTA Lexicon Latino Polonicum Tironibus perutile. Cracoviae apud Haeredes Jacobi Sibencicheri. A. D. M. DC. XVI. 8. (Janoc. III. 342.)

712. a) Thesaurus Polono latino-graecus seu Promptuarium Linguae Latinae et Graecae Polonorum usui accomodatum. Quid in eo praestitum sit in Prooemio leges. Hic illud affirmare licet in hoc opus congesta esse quaecunque ad latinorum et graecarum simplicium vocum nomenclaturam, et ad coniunctarum phrasim pertinentia, continent Thesauri Graeci et Latini, item Calepini, Nizolii Lexica, Dictionaria, Nomenclatores, libri denique Synonymorum, Copiae verborum ac Phrasium graeci et latini. Additae praeterea prope mille voces latinae, quibus Thesauri et Calepini carent, et totidem fere, quae in eisdem vitiosa sunt correctae. Deprompta haec ex bonis scriptoribus, earumque exemplis, ubi erat opus illustrata: additis etiam interpretationibus obscuriorum locorum et multimoda eruditione ex philologorum et criticorum libris. Opera Gregorii СНАПИ

e Soc. J. Cracoviae typis Fr. Caesarii 1621. fol. 1540 str. dwa arkusze ściśle drukowane erraty i 9 kart początkowych.

Exemplarz Puławski, z którego wzięty ten opis, należał do Stanisława Trembeckiego, jak świadczy napis. (L. S.)

b) Thesaurus Polono-latino-graecus, seu Promptuarium linguae Latinae et Graecae, in tres tomos divisum. Quod tamen Indicis latino-poloni adiecti beneficio, aliis etiam nationibus usui magno esse poterit; tum ad verborum simplicium et coniunctorum graecorum et latinorum copiam facillime comparandam, eorumque delectum; tum denique ad variam eruditionem, quae passim inspergitur, colligendam. Quid in eo praestitum sit in prooemio leges. etc. (tak jak w wyd. 1621.) Cracoviae typis et sumptu Francisci Caesarii, MDCXLIII. fol. 1465 str., oprócz 10 kart na początku, tytuł, dedykacją drukarza do Jana Zamoyckiego i przedmowę autora zawierających. (L. S.) Zob. Noty.

Cenę wydania tego naznacza Lelewel (L. 188 n.) 4 czerw. zł.—Sobolewski w Dzień. Wileń. 1819. I. 601 n. tytuł taki przytacza: Thesaurus latino-polono-graecus, seu promptuarium linguae Latinae et Graecae Polonorum, Roxolanorum, Sclavonorum, Boemorum usui accomodatum. Cracoviae. etc.

c) — Crac. 1668.

(Mecherz. p. 77.—Cat. B. V. S. P.)

713. a) Thesauri Polono Latino-Graeci, Gregorii СНАПИ e S. J. Tomus Secundus Latino Polonicus. Cracoviae 1626. 4. (B.)

b) — Editio secunda, correctae et auctae. Cracoviae, typis Francisci Caesarii, 1643. 4.

(Catal. Bibl. Bunav. I. 1872.)

c) Thesauri Polono-Latino-Graeci etc. Tomus Secundus Latino Polonicus, simul idem Index Verborum primi Tomi, ab auctore confectus, et secundae editioni correctae ac multum auctae accommodatus. Inserta est huic operi interpretatio dictionum, quae in sacris Bibliis duntaxat reperiuntur. Accessit et Index rerum insigniorum, et annotationum, ad criticen, et variam eru-

ditionem pertinentium, in primo Tomo positarum, vel ei hic annexarum, ab auctore ipso confectus, vel potius affectus: ad illustrandam obscuram veterum latinitatem, e qua non pauca in illud opus congesta sunt, et ad ostendendam Polonicae linguae copiam, vim, elegantiam, analogiam, originem, et cum aliis linguis similitudinem, vel ab iis differentiam: idque exemplo doctorum virorum, qui in suis peregrinis, seu a Latina diversis linguis, simile quid tentarunt. Ne vero mireris in Indice longiores digressiones, admonitiones et doctrinas: habuit et hic quos sequeretur. Omissis aliis, duos accipe, Obertum Gifanium, qui Latinum, et Henricum Stephanum, qui Graecum Indicem simili ratione contexuit. Cracoviae, sumptu et typis Haeredum Francisci Caesarii, S. R. M. Typogr. An. D. 1668.

(Janoc. I. 41 sq. gdzie to wydanie najlepsze jest mianowane.)

d) Thesauri etc. *jak wyżej*. Cracoviae sumptu et typis Francisci Caesarii S. R. M. III. et Rev. D. Episcopi Cracov. Ducis Severiae nec non Schol. Novodvorseen. Typogr. A. D. MDCXCVI. 4. 340 str. oprócz tego Index rerum insigniorum 38 str. i karta 1 wierszów greekich. Na przedzie kart 3.

e) Thesaurus Latino-Germano-Polonicus. Editio nova correctior. Posnaniae typis Collegii Societ. Jesu. 1698. 4.

(Catal. Bibl. Bunav. 1. 1872. gdzie cytowane jest to wydanie: in 8. ale zapewne omyłka.)

f) — — tam 1726. 4.

(Bibl. Bunav. 1. c.)

g) Thesauri i t. d. *jak pod lit. a)*, Tomus Secundus Latino-Germanico-Polonicus Novo Synonymorum, Epithetorum, versuum Authorum classicorum, pro auctoritate quantitatis, et phrasium Poëticarum apparatu auctus. Praemissae sunt huic operi annotationes rerum insigniorum, vocumque abbreviatarum. Nec non interpretatio dictionum, quae in sacris

Bibliis duntaxat reperiuntur. Adiecta tandem est eidem Indici Appendix continens Historias et fabulas poeticas. Item Fluviorum ac Montium. Descriptionem denique ac divisionem Oceani cum suis Etymologiis etc. etc. Simulque Idem Index Verborum primi Tomi ab auctore confectus, recentiori editioni exacte correctae ac multum auctae Accommodatus. Posnaniae Typis Clari Collegii S. J. Anno MDCCLIV. 4. 920 str. i Appendix 12½ ark. nieliczb. (L. S.)

h) Thesauri etc. Tomus Secundus Latino Polonicus: novo Synonymorum et Phrasium Poeticarum apparatu auctus, nec non innumeris latinis, polonicis ac germanicis vocabulis locupletatus, (per adm. R. P. Paulum Kollacz. Beneficiatum ad Ecclesiam Parochialem Sarnoviensem Varsaviae sumptibus et typis Michaelis Gröllii, anno 1780. 4.

(Janoc. III. 37.)

714. Thesauri Polono-Latino-Graeci Gregorii CNAPI e S. J. Tomus Tertius continens Adagia Polonica, selecta, et sententias morales ac dicteria faceta, honesta, Latine et Graece reddita. Quibus praesertim obscurioribus, addita est lux et interpretatio ex variis auctoribus, ac multiplex eruditio inspersa. Cracoviae typis Fr. Caesarii 1632. 1388 str. oprócz dwóch kartek błędów drukarskich i 3 arkuszy napoczątku, gdzie jest przedmowa do czytelnika. (L. S.) Zob. Noty.

715. a) Balth. Andr. FONTANINI, Dictionarium quatuor lingua. Dantisci 1623. 4.

(L. S. Dzien. Wil. 1819. I. 450.)

b) Dictionarium latino-germano-polonico graecum. Editio quarta, correctae, syllabarum quantitate aucta; cum nomenclatore rerum et verborum utilissimo: studio Balth. Andr. FONTANINI. Dantisci, Balthasar Andreæanus 1624. 4.

(L. S. Dzien. Wil. 1819. I. 450.)

716. Nomenclator quadrilinguis, selectissimas rerum appellationes

latina, germanica, polonica, graeca lingua explicatas indicans, in usum studiosae iuventutis Polonae ac Prutenae, collegit Balthasar Andreas FONTANUS, civis et bibliopola Gedanensis. *b. m. ir. MDCCXXIV. 4.*

(Janoc. III. 124.)

717. Dictionarium Polono-latino in usum Studiosae iuventutis Polonae auctore Constantino SZYRWID e Soc. J. Editio nova. Varsaviae, Joan. Trempinski. 1641. 8. 33 ark. (L. S.)

718. a) Dictionarium Trium Linguarum in usum studiosae iuventutis, auctore R. P. Constantino SZYRWID S. J. Vilnae typis Academ. Soc. J. 1677. 8. (B.)

b) — Quinta editio, tam, MDCCXIII. 8. 464 str. prócz przemówki.

W przemowie powiedziano, że powodem przedrukowania tego słownika jest zupełne zaginięcie egzemplarzy jego, r. 1677 w Wilnie drukowanych. Języki: polski, łaciński i litewski. Wreszcie oba te słowniki wyszły dobrze po śmierci autora, który umarł w Wilnie r. 1631. jak świadczy Sobolewski w notach swoich do Bentkowi.

719. Nova et accurata vestibuli Comeniani editio. Dantisci 1633. 8.

Słowniczek łacińsko-niemiecko-polski, do którego przydał polszczyznę Liebruder (Węgierski Andrzej), a tę później poprawił Polak jakiś, który siebie nazywa Eloquentiae polonae studiosus. Polszczyznę wyborna. (L. S.)

720. a) Jo. Amos COMENII Janua linguarum reserata seu seminarium linguarum et scientiarum omnium cum versione germanica et polonica. Dantisci 1634. 8. (L. S.)

b) — — Dantisci 1643. 8.

(Cat. B. C. Vars. S. P.)

c) Linguae latinae janua reserata. Lesnae typis Danielis Vetteri. 1649. 8.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

Zapewne i to ostatnie jest toż samo dzieło Jana Comeniusa, chociaż Sienkiewicz nazwiska nie wymienia. Wydania Gdańskie i to w Lesznie, poprzedzają wydania dzieła tego w innych krajach, jako to Amsterdamskie r. 1661. Jakoż autor rodem z Moraw, podczas prześladowań Braci Morawskich, wynosił się z ojczyzny i mieszkał naprzód czas niejaki w Lesznie.

d) Janua linguarum aurea reserata

ta sive seminarium trium linguarum, latinae germanicae et polonicae. Regiomonti 1675. 8.

721. DASYPODIUS Catholicus, hoc est, Dictionarium latino-germanico-polonicum, Germanico-latino et polono-latino-germanicum. Olim quidem a Petro Dasypodio adornatum, sed post in Academia Coloniensi reformatum, et epithetis et omnium syllabarum quantitibus etc. auctum. Cum appendice nominum propriorum, Deorum, Dearum, Virorum etc. Dantisci cura, impensis et typis Andreae Hünefeldii. 1642. 4. 164 ark. (L. S.)

Przypis. Zygmuntowi Kazimierzowi synowi Króla Władysława IV. — Byli dwaj uczeni tego nazwiska współcześni sobie, Piotr i Wacław Dasypodius, obaj autorowie słowników; pierwszego wyszedł słownik łacińsko-niemiecki w Strazburgu r. 1557, drugiego Słownik Łacińsko-Czeski. Zob. Jöcher Gelehrten Lexicon, Adelung Fortsetz. und Ergänzung zu Jöchers Gel. Lex. Podobniejsza, iż słownik wymieniony jest tłumaczeniem z tego ostatniego, to jest: Wacława, co i Adelung l. c. wskazuje.

722. a) JOANNIS BUCELLENI S. J. Officina Epithetorum, appellationum et nominum propriorum. Vilnae Typ. Acad. S. J. 1646. 12.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

b) — — tam. 1666. 12.

c) — — 1742. 16.

(Kat. B. U. W.)

723. a) Synonyma seu Dictionarium Polono-Latinum ex Thesaurio Gregor. CNAPII collectum. Cracoviae, per Franciscum Caesarium, 1649. 8. (Cat. B. Busav. I. 1872.)

b) — — Calissii 1682.

(Cat. Janas. a Waesberge. Gedani 1682 p. 66.)

c) — — Gedani 1705. 8.

(Noty Ad. Zawadz.)

d) — — Calissii 1756. 8.

(Cat. B. C. V. S. P.)

e) — — Sandomiriae 1756.

(Czerski Słow. Łac. Pol.)

f) — — w Warszawie. 1793. 8.

(Kat. Diejd.)

724. a) M. Joh. RHENI Donatus Latino-Germanicus cum Liebruderi declinationum et coniugationum versione polonica. Dantisci 1664. 8.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

b) M. Johannis RHENII Donatus Latino germanicus cum delincandi et conjugandi modo Polonico correctori per Christianum Liebruderum, olim Pastorem Polonicum, adiecto pro scholis in Regno Prussiae. Cum gratia et privilegio S. R. M. Poloniae et S. R. M. Prussiae novissime excusus. Regiomonti 1711. 8.

(Mecherz. p. 102.)

c) — — Regiomonti. 1731. 8. 243 str. (L. S.)

Andrzej Węgierski wydał to dziełko, pod przybraniem nazwiskiem Liebrudera. (Mecherz. l. c.) W Katalogu Biblijoteki Pijarskiej Warszaw. z r. 1822 jest wymieniona grammatyka grecka Rhenius'a lub innego jakiegoś autora drukowana w Wilnie r. 1600. 8. — Jan Rhenius rodem z Misnij żył, 1574 — 1639.

725. Dictionarium Polono-Latino-Lothauicum. Opus posthumum. R. P. Georgii ELGER S. J. Vilnae 1683. 8. 674 str. oprócz przedmowy.

Kompilacja nieumiejtna ze Słownika Knapskiego, z dodaniem języka łotewskiego w miejscu greczyzny. — Przypisanie do Jerzego Alojzego Sibercha Kanonika Smoleń. Sekr. Królew. u której podpis: Missio Jllustensis S. J. — Elger, Jezuita inflantski, żył od r. 1585 do 1672.

(L. S. Dzienn. Wileń. 1819. I. 605.)

726. Nomenclator trium linguarum, Lat. Germ. et Polonice. Dantisci 1684. 8.

(Catal. Libr. Jansson. Waesb. Ged. 1686.)

727. a) Gemmae Latinae etc. Varsaviae 1680. 8.

(Catal. B. C. V. S. P. a. 1822.)

b) Gemmae Latinae ex magno eruditionis mari, tam ligatae, quam solutae orationis, auctorum lectae; ac per Patrem Ignatium a S. Stanislae, S. P. in usum publicum propositae: iterata vero editione auctae. Anno 1701. 8. 438 str. oprócz 3 kart na przedzie i rejestru alfabetycznego łacińskiego. 2½ ark.

Przypis. od Kolegium Warszaw. Pjarów Jerzemu Lubomirskiemu synowi Podskarbiego Kor.

c) — — 3 editio, Varsaviae Typ. Schol. Piar. 1720. 8.

d) Gemmae latinae sive proverbia polonica phrasi latina ex classicis au-

toribus deprompta expressa ab Ignatio a S. Stanislae. Varsaviae 1728. 8.

Jest to rodzaj słownika, gdzie wyrażenia polskie porządkiem abecadła ułożone mają odpowiednie sentencje z pisarzów łacińskich. Nazwisko światowe autora jest Ignacy Rogala Zawadzki. Żył od r. 1651 do 1712.

728. Jo. AMOS COMENII. Orbis sensualium pictus hoc est omnium fundamentalium in mundo rerum et in vita actionum pictura et nomenclatura. Varsaviae 1722. 8. (L. S.)

729. Latinitatis probatae et exercitae liber memorialis, etc. primum a Chr. CELLARIO G. M. R. compositus, nunc vero in usum scholarum reformatarum M. D. L. polonico idiomate donatus. Regiomonti, Joan. David Zaencker 1725. 8. 318 str.

730. Gradus ad Parnassum, sive novus synonymorum epithetorum et phrasium poetiarum thesaurus. Opus emendatissimum pariter et politiori diligentia excultissimum, Germanica Bohemica et Polonica ad quod vis vocabulum significatione auctum ac in gratiam studiosae iuventutis per provinciam Bohemiae S. J. denuo recusum. Wratislaviae typ. Acad. Coll. S. J. 1732. 8. 953 str.

Pod każdym wyrazem łacińskim, niemieckie, czeskie i polskie umieszczone.

(Bandt. Hist. D. K. P. III. 251.)

731. a) Phrases et cultiores loquendi modi in usum studiosae iuventutis cum indice polonico. Varsaviae 1723. 8. (K. B. U. W.)

b) Phrases seu cultiores modi loquendi — a R. P. Adamo DELAMARS S. J. — concinnati — nunc iterato impressi — Calissii typis Coll. S. J. An. 1737. 12.

c) — tam. 1751.

(Czerski Słow. Lac. Pol.)

d) Phrases seu cultiores loquendi modi in usum studiosae iuventutis ad frangendam facilius primam in elocutione glaciem collecti. Typis Coll. Vars. S. J.

Każdy wyraz lub frazes ma swój numer. Tych jest 915. W dedykacji do J. K. Rayskiego podpis autora: A. D. S. J. W. — W przedmowie powiada, iż frazesy swoje przez lat blisko czterdzieści uczniom dy-

ktował. Liche dziełko i nie warte żadnej uwagi. (L. S. *Dzien. Wileń.* 1819. I. 606.)

732. Stanisłai Dąbrowski *Subsidium ad eloquentiam sive Synonyma. Varsaviae 1746. 8.*

(Cat. Bibl. Coll. S. P.)

733. *Nomenclator czyli słownik z polskiego na łaciński. w Kaliszu w Druk. S. J. 1746. 8.*

(Sienk. *Dod. do Bentk.*)

734. a) *Adagia Polonica selectioribus tam patria, quam latina eruditione insignium authorum sententiis illustrata, auth. P. Arnolpho Casimiro Corde Jesu (ZĘGLICKI) S. P. 8. 192 str.*

(Stycz. *Dzien. Wil.* r. 1825. T. I. p. 247.)

b) *Adagia ex celeberrimis scriptoribus tam latinis quam polonicis, ad usum studiosae iuventutis. Editio secunda auctior. 1751. Varsaviae typis S. P. 8. 311 str. (B.)*

735. a) *Idiotismi Polonici, seu voces Polonicae, quae latine de verbo ad verbum reddi nequeunt, sed aliquo loquendi circuitu explicandae sunt. In gratiam iuventutis studiosae et commodum, e R. P. Gregorii Cnapii, Soc. J. Thesauro-Polono-Latino, in compendium collectae. Posnanie 1744. 12. (L. S.)*

b) *Idiotismi Polonici seu voces polonicae quae latine de verbo ad verbum reddi nequeunt sed periphrastice reddendae sunt per Thesaurum Polono-Latinum Gregorii Cnapii sparsim positae. Vilnae 1753. 12.*

(Kat. B. b. U. W.)

c) — — *Posnanie 1755. 12. 221 str.*

(Janoc. I. 43. — *Chromin. Dzien. Wileń.* 1800. Sierp. 157.)

d) — — *1758. 12. (Cat. B. C. V. S. P.)*

e) — — *Posnanie 1765.*

(Kat. Posera.)

f) *Idiotismi Polonici seu voces quae latine de verbo ad verbum reddi nequeunt, periphrastice reddendae sunt per Thesaurum Polono-Latinum R. P. Gregorii Cnapii Soc. Jesu sparsim positae, nunc in gratiam studiosa iuventutis in compendium collectae Reimpressae Lublini typ. Coll. S. J. 12. 208 str.*

Janocki, Janoc. I. e. wspomina wydania wielokrotne tego skrócenia, w Krakowie, w Wilnie, w Kaliszu i Lublinie. Por. Bandt. H. D. R. P. I. 369. Jest to frazologia z Tomu I. *Thesauri Polono-Latini* Knapiusza.

736. a) *Supellex latininitas ex Phraeologia P. Francisci WAGNER S. J. ad usum Scholarum eiusdem Societ. Collecta. — Vilnae typis Acad. 1751. 12.*

Wydał Franciszek Bohomolec Soc. Jesu. (Janoc. *Lex.* II. 172.)

b) — — *cum vocibus Polonicis Calissii 1754. 12. (Cat. B. C. V. S. P.)*

c) — — *Editio 2da — Leopoli typis Coll. S. J. A. D. 1756. 8.*

d) — *Vilnae typis Acad. 1757. 12.*

e) — — *Calissii typis Coll. S. J. 1772. 12.*

737. a) *Słownik Polsko-Łaciński ze skarbu księdza Knapiusza S. J. wybrany, a przeszło dwomasty słów początkowych, nadto słów i imion rodzajami i odmianami pomnożony, przez J. M. księdza Benedykta Woronowskiego w Kaliszu, 1769. 2 tomy 8. 793 i 939 str. pierwsza edycja. (L. S.)*

b) *Słownik Polsko-Łaciński ze skarbu księdza Knapiusza e S. J. wybrany, niektórymi słowy, nad to słów i imion rodzajami i odmianami dawnicy przez Jmci Księdza Benedykta Woronowskiego pomnożony a teraz przedrukowany i na trzy tomy podzielony. Tom I. II. III. w Kaliszu 1787. w druk. JO. Xcia Jeg. Prymasa. 8. 560. 569 i 671 str. prócz 3 kart na przedzie Tomu Igo.*

Wydanie to jest słowo w słowo to samo co poprzedzające, paginacja tylko odmienna. — *Mecherzyński* (p. 116), pierwsze wydanie tego słownika mieni we 3 tomach, r. 1767. Zapewnie to jest pomyłka zam. 1787.

738. a) *Dictionarium Latino-Polonicum ad usum publicarum in Regno Poloniae Scholarum Cracoviae typ. Scholae principis Regni Univers. Cracov. 8. 510 pp.*

(B. Horodec.)

b) — — *Vilnae 1778. 8.*

(Cat. B. C. V. S. P.)

c) *Dictionarium Latino-Polonicum*

ad usum publicarum in Regno Poloniae Scholarum. Varsaviae 1779. Typis Schol. Piar. 8. 476 str.

Nadto 6 kart na przedzie gdzie: „Prze-stroga, co za porządkiem ułożone są w tém tu dziele słowa i dla czego; jak ich szukać i o lepszych Dykeyonarzach“ — Nazwisko autora X. Jerzego Koźmńskiego, wyrażone jest w autoryzacji Kommissyi Edukacji Narodowej na odwr. karty tytułowej gdzie powiedziano, że ze zlecenia teyż Kommissyi było to dziełko ułożone. Wreszcie jest to prawie słowo w słowo przepisany słownik Cellariusza, drukowany w Królewcu r. 1725. *Zob. wyżej N. 729* (L. S. Dzień. Wileń. 1819. I. 607.)

d) — — Cracoviae 1784. 8. (I. c.)
(Cat. B. C. V. S. P.)

e) — Editio quarta, Vilnae 1809. 8. (Kat. Kiejd.)

f) — — Berdiczoviae 1822. 8. 500 str.

739. Gnomae Orationis Gemmae sive Sententiae variae variis ex auctoribus sacris et prophanis, graecis et latinis veteribus et recentioribus collectae ac per diversas materias latinas, quae plerumque prima sententiarum vocabula, secundum ordinem alphabeti digestae. Denique sensu auctorum, in rhythmum vernaculum verso, scholarum iuventuti utriusque linguae et eloquentiae studiosae ad legendum, scribendum, discendumque propositae. Anno 1792. Vilnae typis S. R. M. penes Academiam 8. 228 str. oprócz 18 kart, poprawy błędów i dodatku, i 2 ark. na przedzie, gdzie Dedykacja po łacinie i po polsku do Alexandra Pocięja Oboźnego Lit. i przemowy. W dedykacji podpisał się: X. Kazimierz Rogowski Professor wysłużony.

740. Dictionarium Latino Polonicum. Polociae 1796. 8.

Kompilacja z Knapkiego małej wartości (L. S. Dzień. Wileń. 1819. I. 607.)

Czerski na czele słownika swego, tytuł polski słownika tego przytacza i autorem jego mieni, X. Antoniego Korsaka.

741. Vocabularium Polono-latinum — Słownik polsko-łaciński do szkolnego użycia w którym oprócz szczególnych wyrazów, trudniejsze zdania i zwroty częścię uży-

wane mowy polskiej w język łaciński wyłożone przez J. C. Trojańskiego. w Wroclawiu w druk. Korna 1819. 8. 560 str.

(Pamięt. Warsz. r. 1819. Meeherz. p. 121 — Pamięt. Lwow. r. 1819. T. I. p. 96.)

742. Słownik łacińsko — polski przez kanonika Stanisława Czernskiego Doktora Teologii, Członka Towarz. Łaciń. w Jenie, Arkadów w Rzymie. Lit. Łaciń. i Grec. Naucz. w Gimn. Wileń. napisany (z poruczenia Komitetu filolog. przy Cesarz. Wileń. Uniwersytecie.) Tom I. II. w Wilnie 1822 nakładem Fryderyka Moritza w druk. XX. Misyonarzów 4. VII. 1532 str. i 9 kart na końcu.

Na przedzie jest wiadomość o słownikach polsko łacińskich. Pewna liczba egzemplarzów bita z winjetkami przez autora przysposobionemi różne przedmioty sztuki u dawnych wystawującami.

743. Lexicon latino-Polonicum — Słownik Łacińsko-Polski na wzór Słownika Jakóba Facciolati przez X. Floryana Bobrowskiego ułożony. Wilno nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego. 1822. 8. XII i 1232 str.

Przypis. Stanisł. Sięstrzeńcewiczowi Arcybiskup. Mohilew. — Nowe wydanie tego słownika w Wilnie u Zawadzkiego właśnie teraz jest pod prasą. — w katalogu Bibliot. XX. Pijarów Warszaw. r. 1822. p. 451 N. 30 wymieniony jest: Słownik łacińsko-polski przez X. Cypr. Zapolskiego Pi. czyli Lexicon Facciollati spolszcz. M. S. tomy 2.

744. Słownik Łacińsko-Polsko-Niemiecki do szkolnego użycia na wzór E. J. G. Szellera ułożony; przez G. Garszyńskiego obojga prawa Doktora. w Wroclawiu u Wilhelma Bogumila Korna. 1823. w 8cc Tom I. str. VI. i 535 Tom II. str. 743 nieliczb. 2.

* *

745. a) Laurentii Corvini Novoforensis. Hortulus Elegantiarum Academiae Cracoviensis studentibus dicatus. In cuius fine Carmine Sapphico describitur Polonia, et eius Metropolis Cracovia. Cracoviae Anno MDII. Mense Decembri;

bez wyrażenia drukarza; znak drukarni Hallera 4. *Zob. Noty.*

(Janoc. I. 44.)

b) Hortulus Elegantiarum. (*Holsztych wystawujący ogród*) fol. 2 a: Hortulus Elegantiarum Magistri Laurentii CORVINI Novoforensis partim ex Marci tullii Ciceronis surculis: partim ex suo germine consitus. In cuius fine describitur Cracovia Polonie Metropolis carmine Saphico. *Na końcu: Impressum Liptsk per Baccalarium Wolfgangum Monacen. Anno dnice Incarnationis M.CCC.CC.III. 4.* (Panzer. VII. 146, 82.)

c) — — *tam. u t. 1505. 4.*

(Panzer. VII. 154, 156.)

746. a) Hortulus Elegantiarum etc. Cracoviae Anno Domini MDVII. 4. (Panzer. VI. 452, 28.)

b) — — *Na końcu: Impressum Liptzick per Baccalaureum Wolfgangum Monacensem Anno Salvatoris nostri supra millesimum quingentesimum septimo 4.*

(Panzer. IX. 487, 214.)

c) — — *Impressum Moguncie per Joannem Schoeffer. Anno dni Millesimo quingentesimo octavo. 4.*

(Panzer. VII. 407, 8.)

d) — — *Na końcu: Impressum Spira per Conradum Hist. Anno Domini Millesimo quingentesimo nono. 4.* (Panzer. VIII. 298, 10.)

e) — — *Lipsiae per Wolfgangum Monacensem 1511. 4.*

(Panzer. VII. 172, 344.)

f) — — *Na końcu: Impressum argentine per Martinum Flach. anno dni, 1512. 4.*

Wiersz o Krakowie zaczyna się tak:

Hus tibi Sarmaticum etc.

(Panzer. VI. 55, 242.)

g) — — *Lipsiae per Melchiorum Lottherum 1512. 4.*

(Panzer. VII. 175, 373.)

h) — — *Na końcu: Impressum Spire per Conradum Hyst Anno dni Millesimo quingentesimo XII. 4.*

(Panzer. VIII. 298, 14.)

i) — — *Na końcu: Impressum*

Argentine: per Joannem Knoblouch Calcographum. Anno M.D.XVI. 4.

(Panzer. IX. 367, 423.)

k) — — *Na końcu: Impressum Augustae in aedibus Sylvani Otmar. Anno Sal. nos. M.D.XVI. 4.*

(Panzer. VI. 145, 91.)

747. a) Hortulus elegantiarum Magistri Laurentii CORVINI Novoforensis partim ex Marci Tullii Ciceronis partim ex suo germine consitus et A. Impressum Cracoviae in domo dni Johannis Haller. Anno 1518. 4.

(Raczyń. LVI.)

b) — — *Argentorati per Joannem Knoblouch. M.D.XVIII. die 11. Novembr. 4.* (Panzer. VI. 145, 91.)

c) — — *Lipsiae apud Melchiorum Lottherum. 1519-4.*

(Panzer. VII. 207, 693.)

748. Latinum ydeoma Magistri Laurentij CORVINI Novoforensis ab innumeris fere mendis quibus antehac scatebat: penitus exemptum.

Hic puer ignarus lingue cupidusque latine

*Perlegat elogij semina prima sui
Ad decus exculti verum sermonis iturus
Est opus assuescat verba latina loqui
Num tenero quales didicit quis gutture voces*

*Annoso tales edit ab ore sonos
Uimine que recto surgens adoleverit arbor
Erectum tollit pulchra sub astra caput
Florida sic etas lepidis imbuta loquelis
Fatur mellifluis verba diserta modis.*

(*Herb Krakowa.*)

Na końcu: finis adest feliciter. Impressum cracoviae impensis spectabilis viri dni Johannis Haller civis cracovien. p. Florianum Unglerium: Anno dni 1513. 4. 19 kart nieliczb. druk gocki buyny. (L. S.)

749. — — *iak wyżej Cracoviae per Mathiam Scharffenberger. Anno MDXXVII. 4. mai. 12 kart nieliczb. Druk laciński, tytuł tylko drukiem gockim. Zob. Noty.*

Są to dziecinne rozmowy dla wprowadzenia się w język laciński. Dziełko nader rzadkie, Janockiemu nieznanie (L. S.)

750. Sententiae et loci quidam insigniores ex antiquioribus maximeque probatis poetis ordine collecti ac in libros quinque digesti. In

usum studiosae iuventutis in Collegio Posnaniensi S. J. Posnaniae Wolrab. 1586. 8.

(Catal. B. C. V. S. P. — Ju.)

751. Petri MOSELLANI Protegensis paedologia, dialogos XXXVII. continens, ultimo per authorem recognita et aucta. Per Fra. MYMERUM Sylesium Scholijs marginalibus (quantum per chartulae angustiam licuit) illustrata. *Przy tém:* Dialogi pueriles Christophori Hegendorphi XXI. per authorem recogniti et aucti industria Fran. Mymeri Sylesy Scholys marginalibus (quantum per chartulae spatium licuit) illustrati. *Na końcu:* Cracoviae in officina Matthiae Scharffenberger opera et impensis ejus propriis. b. r. XXXIX kart liczbą rzym. znac. cursive.

(L. S.)

752. Petri MOSELLANI Protegensis Paedologia: et Christophori Hegendorphi Dialogi pueriles. Cum Francisci MYMERI Lewenbergi Praefatione ad politioris litteraturae amatores Cracoviae, impressum per Hieronymum Vietorem. Anno Sal. Nos. MDXXVIII. Kalend. Jun. 8.

(Janoc. I. 187.)

753. a) Petri MOSELLANI Protegensis Paedologia iam iterum una cum scholijs in loco appositis edita et aucta Dialogi 37. Dialogi pueriles Christophori Hegendorphi nup. aucti, lepidi atque docti. Anno 1527. *Na końcu:* Crac. per Mathiam Scharffenberger in aedibus Marci. 1529. 8 min.

(Zbiór. A. Koźmiana w Piotrowicach pod Lublinem.)

b) — — tam. Hieron. Vietor. MDXXXVIII. Octava Septembris 8.

(Janoc. I. c.)

Pierwsze wydanie wymienione u Panzeru (VII. 205.) jest w Lipsku r. 1518. — Piotr Mosellanus, inaczej zwany Schade, rodem z Trewiru, żył na początku XVI. wieku.

754. a) Sebaldi HEYDEN Formulae puerilium colloquiorum. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. An. MDXXXV. 8.

Przydane Decastichon Franciszka Myme-

ra do Andrzeja Bonera, syna Franciszka Bonera. (Janoc. I. 189.) — Sebald Heyden rodem z Norimbergi, żył od r. 1488 do 1561.

b) Formulae puerilium colloquiorum propiis tyronibus per SEBALDUM Heyden ex Comicorum campo hinc inde collectae, iam quarto auctae, ac polonico, germanicoque idiomate illustratae. — Cracoviae in Offic. Christ. Schedel. A. D. 1661. 8.

c) Formulae puerilium Colloquiorum ex antiquioribus authorum monumentis ad usum scholarum collectae. Editio quarta tribus prioribus emendatior. Varsaviae typis Coll. Vars. S. J. An. MDCCCLVII. 8. 48 str. *Rozmowy łacińsko-polsko-niemieckie.*

755. Narrationes, Sententiae, Similia, ex libris M. Tullij CICERONIS pro usu studiosorum Analogiae in Academia Zamoscensi. Collectore Simone Piechovio Philosophiae et Medicinae Doct. Cum Privilegio Pontif. Sanct. et Mstis Regiae. Zamosci. In Typographia Academiae A. D. M.DC.XI. Martinus Lencius excudebat. 4.

Przyypis. Tomasz. Oleśnickiemu Stud. Akad. Zamoj. (B. Horodeciana)

756. a) Ludovici VIVIS Colloquia s. exercitatio linguae latinae. Cracoviae 1609. 8.

(C. B. C. V. S. P. a. 1822.)

b) — — Gedani 1639. 12.

Jan Ludwik Vives, krytyk i filozof, rodem z Walencji w Hiszpanii, żył od 1492 do 1540.

757. Puerilia ex variis onomasticis excerpta, et in usum iuventutis Polonae publica studio atque opera Simonis Brzezwicki St. Al. Acad. Crac. Cracoviae typis Stan. Giermanski. A. 1625. 12.

b) Puerilia puri idiomatis latini promptuaria 1632. 12.

(L. S. Dzień. Wil. 1819. I. 603.)

Wyżej N. 709. przytoczono Brzezwickiego Łukasza, *Synonyma lat.* Sobolewski w Dzień. Wilc. I. c. powiada, iż te Synonyma przedrukowane były pod tytułem: Puerilia puri idiom. prompt. Wszakże to ostatnie zdaje się bydź pismem oddzielnym i innego autora, jak się z tytułu przytoczonego pokazuje.

758. Joh. Petri Trini *Manuductio ad excerptum; insertae sunt observationes de vitis latini sermonis et locutione emendata, eiusque auctoribus: accesserunt commentationes tres, prima didactica, de administrandis linguae latinae; secunda prosodica, de vocibus, stator, statim, alisque cognatis; tertia nummaria, id est, exploratio abaci, sive tabulae nummariae generalis.* Gedani, David Fridericus Rhetius. 1676. 12.

(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1750. T. IX. N. 807.)

Jan Piotr Titius, rodem z Lignicy w Szląsku, r. 1619 uczył wymowy i poezji w Gimnazjum Gdańskiem, umarł r. 1689.

759. Maturini CORDERII *Colloquia scholastica.* Dantisci 1698. 8.

(Cat. B. C. V. S. P. a. 1822.)

Matur. Corderius, professor grammatyki w Paryżu, umarł w połowie XVI wieku, mając lat 85.

760. *Gemmae antiquiorum LIII. poetarum per Gabriel. RZĄCZYŃSKI S. J. Posnaniae 1700. 8.*

(Mecherz. p. 104.)

761. Gabr. RZĄCZYŃSKI. *Gemmae antiquiorum sexaginta poetarum stemmatibus polonorum omnibus hoc est coronis meritorum insertae.* Posnaniae 1702. 8.

(Kat. B. U. W.)

762. *Auctores praelegendi in schola Poeseos per Provinciam Poloniae S. J. Anno quinto Calissii typis Coll. S. J. An. 1755. 8.*

763. a) *Collectanea e probatis Latinae Linguae scriptoribus ad usum Scholasticae iuventutis. Pars I. pro infima et media classe Grammatices. Vilvae apud PP. Schol. Piar. a. 1761. 8.*

b) — — *Editio 3. tam. a. 1775. 8. 86 str. Pars II. pro suprema Classe Grammatices.*

Są to wyjątki z Fedra, Justina, Curtiusa a Neposa, Valer. Maxima, Cicerona a nawet z Mureta i Bembusa, z krótkimi przypisami objaśniającymi text. Wydawca X. Bernard Siruc S. P. — Kuryer Lit. 1762. N. XI. Supł. w doniesieniach Księgarskich, o tem dziełku dodaje: „Jeśliby kto ich potrzebował, niech się pyta w drukarni pomienionych XX. Scholarum Piarum, albo

też u Księgarza Sawickiego, mieszkającego w Bramie zamkowej pod sądową izbą.”

764. Wypisy z autorów klasycznych do nauk w szkołach narodowych stosowane na klasę I. w Warszawie r. 1780. 8.

— na klasę II. *tam.* 8.

— na klasę III. *tam.* 8.

b) Wypisy z autorów klasycznych do nauk w Szkołach Narodowych stosowane na klasę I. Warszawa 1781. 8.

— na klasę II. *tam. t. r.* 8.

— na klasę III. *tam. t. r.* 8.

Przedrukowywane po wielokroć razy w różnych miejscach.

765. Wypisy z różnych klasycznych autorów zebrane przez Ferdynanda Oszmieńca, Professora Szkół publicznych. Roku 1804 b. m. 8. 12 kart.

W dedykacji do Tad. Czackiego wydawca mówi o dwóch swoich dziełkach, to jest o niniejszych wypisach na klasę I, niewartych wspomnienia, oraz na klasę 2, których podobno nie wydał. (L. S.)

766. a) *Tirocinium Linguae Latinae in usum primae et secundae classis. Editio nova emendatior. Varsaviae typis PP. Schol. Piar. 8. 336 str., oprócz przedmowy wydawcy Prof. Stoephasius'a.*

Bentkowski naznacza czas wyjścia z druku 1811—813.)

b) *Tirocinium etc. czyli wypisy łacińskie mniejsze na klasę I i II. nowo przedrukowane. w Warszawie u XX. Piarów. 8. 22 ark.*

Są to znajome wypisy Gedike, przejrzone i poprawione przez Professora Stefazjusza (Stoephasius) i X. Czarnckiego, jak wyrażono w zaleceniu Towarzystwa Elementarnego, tu wydrukowaném.

767. a) *GEDYKEGO wypisy dla począynających się uczyć języka łacińskiego do użycia Polaków przystosowane przez F. Bentkowskiego. Warszawa 1806. 12.*

(Cat. B. C. S. P.)

b) — — *tam. 1809. 12. (l. c.)*

768. Wypisy z rozmaitych pisarzy dla począynających się uczyć języka łacińskiego przez Fryderyka GEDYKE, ułożone, a do użycia Po-

laków przystosowane: z dodatkiem słownika łacińsko-polskiego, wyrazów znajdujących się w tem dziele. w Wilnie nakładem i drukiem J. Zawadzki. 1812. 8. **266 str.**

769. *Selecta ex auctoribus latinis in usum tertiae et quartae classis. Varsaviae 1812.* 8.

Wydane przez Stoephasjus'a staraniem Towarzystwa do Xiąg Elementarnych. Są to wypisy częścią z Gedike, częścią z Noela i Laplace. (B.—Mecherz. 50, n.)

770. a) Zadania na celniejsze reguły konstrukcyjne, do tłumaczenia z języka polskiego na łaciński (przez Ludwika *Kosickiego*). w Krakowie 1821. 8. (Mecherz. p. 122.)

— — Ed. II. popr. i pomnożona, w Krak. 1822. (Mecherz. 1. c.)

771. Wypisy łacińskie na klasę drugą szkół powiatowych. Cena z okładką w papier kop. 7½. Wilno, u Fr. Moritza. w drukarni B. Neumana przy ulicy Sto-Jańskiej pod Nrem 431. 1826. — w 8ce *str. 55* *nieliczb. 2.*

772. Wypisy łacińskie na klasę trzecią szkół powiatowych. Wilno, nakładem Fr. Moritza, w drukarni B. Neumana przy ulicy S. Jańskiej pod N. 431. 1826. — w 8ce *str. 102.* *nieliczb. 2.*

773. Wypisy łacińskie zawierające w sobie główne rysy historyi starożytnej (wyjąwszy rzymską) do użytku szkół zastosowane. Wilno nakładem i drukiem N. Glücksberga 1827. w 8ce *str. 219.*

W przemowie autor Ludwik *Sobolewski* Bibliotekarz Uniwersyt. Wileń. wskazuje źródła, z których korzystał: *Lateinisches Lesebuch* Krebsa, *Lectiones Latinae* Brödera i *Lateinisches Lesebuch* Jakobsa i Dö-

ringa—Przyrzeka wydać Słownik łacińsko-polski, mający zawierać i objaśnić wszystkie wyrazy w wypisach użyte.

774. a) Zadania do Tłumaczenia z polskiego na łacińskie przez J. K. *Trojańskiego*. Część pierwsza zawierająca przykłady na wszystkie prawidła Gramatyki. Część druga zawierająca ćwiczenia ciągłej treści. w Poznaniu i Bydgoszczy nakład. E. S. Mittlera. 1828. 8. **VII. 168** i **XIV. 138 str.**

b) — — Ed. II. poprawiona i powiększona w Poznaniu i Bydgoszczy 1829. 8. (Mecherz. p. 121.)

775. *Lekcyje Łacińskie Literatury i moralności* albo zbiór, prozą i wierszem najpiękniejszych wyciątków z autorów łacińskich starożytnych: z *Rozbiorami* przez Cicerona, Kwintyliana, Aulę — Gelliusza, Rollina i innych; dla użytku zakładów naukowych publicznych i prywatnych, uczniów Retoryki, szkół wojennych, Prawa, Medycyny i t. d. a w ogólności dla korzyści tych wszystkich, którzyby czuli potrzebę nadgodzenia zaniedbania się w naukach, albo niecofania się wstecz już w nabytej umiętności języka łacińskiego. Przez *Noëla* Kawałera Legii Honor. Inspektora General. Król. Francuz. Uniwer. i *Laplase* Professora Wym. Łac. w Fakult. Liter. Akad. Paryz. Przedrukowane z ostatniego wydania parzyckiego, poprawionego i pomnożonego; z przekładem rozbiorów na język polski. Tom I. II. Wilno nakł. i drukiem A. Marcinowskiego. 1829. 8. **Tom I. XVI** i **449 str.** **T. II. 388 str.**

II. S t a r o ż y t n o ś c i.

776. O Filologii czyli nauce starożytności klasycznej; o iey wpływie do kształcenia rozumu i serca, do przysposobienia na dobrego obywatela i urzędnika, niemniej do szczęśliwości publicznej i prywa-

tney; przez J. S. *Kaulfussa*. Dokt. Fil. i t. d. w Wroclawiu u W. B. Korna 1814. 8. **72 str.**, oprócz *Przedmowy 1 kar.*

Zob. Allg. Liter. Zeitung. 1815. N. 153.

+

777. *Antiquitates Graecae L. Bossii et Romanae in XII tabulis G. G. Köpckii in usum quintae et sextae classis. Varsaviae typis Schol. Piar. 8. XXIII. i 212 str. (B.)*

778. *Podróż Młodego Anacharsisa po Grecyi okolo połowy czwartego wieku przed erą chrześcijańską przez Jana Jakóba BARTHELEMY. Podług czwartego wydania Paryzkiego, przez autora ostatecznie przezyranego i pomnożonego, przełożył z francuzkiego Łukasz Golebiowski. Tom I—VII. Wilno nakładem i drukiem J. Zawadzkiego 1819—825. 8. Atlas 4.*

♦

779. a) *Zwyczaie starożytnych Rzymian tak w sprawowaniu Rzeczypospolitey jako też w potocznych sprawach y w obrządkach balwochwalskich używane. w Wilnie w Druk. Schol. Piar. 1762. 8. 99 str.*

W dedykacji do Józefa Szczytła Kasztelanica Smoleń. podpis: X. B. M. S. S. P. (X. Bernard Maciej Snać Schol. Piar.) (Styez. w *Dzien. Wil. R.* 1825. T. I. p. 247.—L. S.)

b) — — Edycya druga we Lwowie w Druk. Szlichtynowskiej. 1774. 8. 145 str. (Chł.)

780. *Antiquitatum Romanarum Doctrina. In usum lectionum academicarum adumbrata a Godofr. Ernesto GRODDECK. Vilnae apud Josephum Zawadzki. MCCCXI. 8. 13 str.*

♦

781. *Parnassus Illustratus sive: Nomina et elucidatio historiarum poetarum, fabularum, insularum, regionum, urbium, fluviorum, montium, fontium; nominum item patronymicorum aliorumque opusculorum Divinae poeseos studiosis ad intelligendas veterum poetarum lucubraciones, perquam utile; ac paene necessarium: summo studio Collectum, editum et recusum. Calissii. Typis Collegij Soc. Jesu. b. r. 12. 250 str. (B. Horodec.)*

782. *Antonomastica quarundam rerum explicatio ex historiis et fa-*

bulis collecta a P. Michaele PEXENFELDER S. J. reimpressa Leopoli typis Coll. S. J. A. D. 1744. 12. 2 ark.

M. Pexenfelder Jezuita rodem z Arcybiskupstwa Passawskiego, r. 1613.

783. a) *Grzegorz PIRAMOWICZ. Dykcyonarz Starożytności dla Szkol Narodowych. w Warszawie 1779. w druk. Gröllowskiey. 8. 367 str. oprócz 1 ark. na przodzie i omyłek drukarskich.—Rzecz wzięta po większej części z dzieła P. Furgault. (B.)*

b) — — w Połocku w Druk. Koll S. J. 1807. 8.

♦ ♦ ♦

784. *Historya Geografii i odkryć przez J. LELEWELA. w Warszawie 1814. 8. 77 str.*

♦

785. *Philippus CLUVERIUS. Italia antiqua, Sicilia, Sardinia et Corsica. Lugd. Batav. 1619. Tomi 2. fol. (L. S.)*

786. *Philippus CLUVERIUS. Italia antiqua, cum tabb. aeneis. Lugd. Bat. 1624. fol. (L. S.)*

787. *Philip. CLUVERIUS. Italia antiqua in Epitomen contracta a Joh. Bunone Guelferbyti. 1659. 4. (L. S.)*

788. a) *Philip. CLUVERIUS Germaniae antiquae Libri tres. Accesserunt eiusdem Vindelicia et Noricum. Lugd. Batav. 1631. fol.*

b) — — Lugd. Bat. 1631. fol. (L. S.)

Filip Cluver, rodem z Gdańska r. 1580 wick młodości swojej przepędził w Polsce u dworu. Umarł w Lejdzie 1623.

789. *Mémoire sur un nouveau Peryple (sic) du Pont Euxin ainsi que sur la plus ancienne histoire des peuples du Taurus, du Caucasse, et de la Scythie par le Comte Jean POTOCKI. à Vienne chez Matthias André Schmidt Impr. de la Cour. 1796. 4. 44 str. 1 karta na końcu Periplu z fragmentu karty Freducii de Ancona, rysowanej r. 1497.*

Rzadkie, dla małej liczby bitych exemplarzy. Klaproth, wydawca pism Potockiego, powiada, iż za exemplarz niezupełny pisma tego, płacono do 155 fran. Cena nadzwyczaj przesadzona! Lelewel ledwie do

10 zł. wartości kładzie. — Przedrukowane w roku 1829. Zob. Jana Potockiego Voyages dans les Steps d'Astrakhan etc. Por. Wiz. Na 1835. Cz. 6. 83 n. — Lel. I. 219 n.)

790. Joachima LELEWELA Badania Starożytności we względzie Geografii. — *Saepe pater dixit, studium quid inutile tentas? Ovid.* — Część Naukowa. w Wilnie i Warszawie nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego. 1818. 8. 589 stron, tablic drukowanych 2, sztychowanych 19.

791. Początki Geografii Starożytny. w Warszawie 1815 w Druk. XX. Missyonarzędów. 8. 55 str.

(Lelewel w *Dzien. Wileń.* R. 1820. III. 147, nota.)

792. Geografia Starożytna stosowana do dzisiejszey z krótką wiadomością o Chronologii według przedniejszych w tym względzie wzorów dla pożytku uczący się młodzi, językiem polskim ogłoszona przez Józefa ULDYNŚKIEGO. Drukowana w Poczaiowie i w Krzemieńcu 1819 r. 8. 467 str. (rzeczywiście 458), oprócz 9 kart na prozdie i 39 kart regestru.

(*Dzien. Wil.* R. 1820. T. III. p. 146 nast., gdzie i recenzja tegoż dzieła przez J. Lelewela.)

793. Odkrycia Karthagów i Greków na oceanie atlantycznym przez Joachima LELEWELA. w Warszawie w Druk. XX. Piłarów. 1821. 8. 77 str. i karta.

794. Recherches sur les lieux où périt Varus avec ses légions extraites d'un journal de voyage fait en 1810, par M. le général de division SOKOLNICKI. (Extrait du Moniteur, n° 130, 133 et 135, an 1812 (à Paris) de l'Imprimerie d'A. Baillet. 8. 40 str.

795. Археологическій Атласъ Европейской Россіи сочиненный Графомъ Иваномъ Потюхинымъ etc. Atlas Archéologique de la Russie Européenne par le Comte Jean Potocki, de l'Académie de St. Petersb. des Sociétés Savantes de Moscou, Varsovie etc. d'après le seconde édition imprimée à 12 exemplaires; nouvellement augmentée de la traduction

Russe du texte grec et françois à St. Petersbourg de l'Imprimerie de l'Acad. Impér. des Sciences 1823 fol. max. 5 kart na prozdie i 6 kart geograf.

Wydawca Deiriard (Дейриардъ) powiada w przedmowie, że za życia autora wyszło dwa wydania tego atlasu, z których pierwszego 45 exemplarów, drugiego 12 tylko odbito. Wydawca dostał był od autora exemplarz w darze i blachę, z której wybijano 6 kart z nazwiskami pisanymi narodów i ich przebywania w różnych wiekach. Karta I. Scytja podług Herodota na lat 440 przed erą chrześc. Kar. II. Scytja, podług Strabona przy pocz. ery chrz. Kar. III. Scytja, podl. Pomponjusa Mela, Plinjusza i Tacita. Kar. IV. Scytja, podl. Ptolemeusza ok. 150 r. ery chrz. Kar. V. Scytja podl. Jornandes'a i Moyses'a Choren. w połowie wieku VI. Kar. VI. Scytja podl. Konstantina Porphirogeneta w 945 r. po Chr.

796. Atlas do Historji i Geografji Starożytnej podług planu Joachima Lelewela członka wielu towarzystw uczonych, polecony do użycia Szkolóm i Instytutóm naukow. przez Kommissyę Rządową Oświecenia Publicz. wykonany i wydany w Instytucie Litograficznym Szkolnym w Warszawie 1828. fol. obl. 14 kart.

* * *

797. Dynasties du Second Livre de Manéthon, par le Comte Jean Potocki. à Florence chez Guil. Viatti. 1803. 8. 128 str.

798. Chronologie des deux premiers livres de Manéthon par le Comte Jean Potocki. à St. Petersbourg 1805 de l'impr. de Fr. Drechsler. 4. 32 str. i 2 kart na prozdie.

799. Principes de Chronologie pour les temps antérieurs aux Olympiades par le Comte Jean Potocki de l'Académie des Sciences, de St. Pétersbourg, des Sociétés savantes de Moscou, Varsovie etc. à St. Petersbourg de l'imp. d'Alex. Pluchart. et Comp. 1810. 4. 84 str. i 2 kart na prozdie.

Rzadkie i kosztowne dzieło.

800. Principes de Chronologie. à Krzemieniec 1814. 4. 101 str.

801. Principes de Chronologie pour

les quatorze siècles, qui ont précédé la première Olympiade vulgaire par le C. Jean POROCKI. 2de Partie. Krzemieniec 1815. 8. 30 str.

♦ ♦

802. Dzieje Starożytne Indji ze szczególnem zastanowieniem się nad wpływem jaki mieć mogła na strony zachodnie. Indja Zagangeca, Sinia i Serika, ile je Starożytni znali. — Geografia Indyjska z Ksiąg świętych. — Pierwotna na wschodzie ziemi znajomość. Warszawa, nakł. i druk. N. Glücksberga. mccccxx. 8. 224 str. 5 kartna przedzie, *regestr*, *tablic rytowanych przez autora* 4.

W przypis. do Krakowskiego Uniwersytetu podpis autora: Joachim LELEWEL.

803. Rollina dzieiopis starożytny Egipcyanów, Kartaińców, Assyryczyków i t. d. na polskie wyłożony (przez Józ. ALEX. XCIA JABLONOWSKIEGO). Tom pierwszy w Lublinie 1743. 4. 654 str.

Przypis. Karolowi Myszowskiemu Wielopolskiemu, który podług Bentkowskiego (I. 43) dalsze tomy miał wydać tegoż roku, także drukowane. (B.) — U Dogiela Limit. R. Pol. w wyliczeniu dzieł Jablonowskiego rok druku naznaczony 1744. (L. S.)

804. a) Krótka wiadomość o znakomitszych w świecie monarchiach, starodawnych królestwach, rzezcachpospolitych: tudzież o Cesarzach Państwa Rzymskiego, jego podziale, upadku, wznowieniu na zachodzie, powstaniu natomiast Turckiego na wschodzie, i rewolucyach w nich zachodzących, aż do naszych czasów dla pożytku młodzi uczący się zebrana przez X. Dominika SZYBIŃSKIEGO Schol. Piar. w Warszawie w Druk. J. K. Mei y Rzeczyposp. Schol. Piar. 1772 — 73. 8. 2 tomy 240 i 445 str. (B.)

b) — — 1790. (B.)

W Tomie I. jest Historia Egiptu, Assyrii, Persji, Grecji i Rzymu, a od str. 182 — 240 jest wykład starożytności rzymskich. W Tomie II. dalszy ciąg Historji rzymskiej. (B.)

805. Historia polityczna państw starożytnych od pewnego towarzy-

stwa napisana. Tom I. w Warszawie w Druk. S. J. 1772. 4. 399 str.

Bentkowski (II. 793) domyśla się czy autorem tego pisma nie jest Adam Naruszewicz, ile że na końcu jest podpis: A. N.

806. Zbiór krótki Historji Egipskiej i Kartagińskiej z francuzkiego na polski język przelożony. w Grodnie w Druk. J. K. Mości 1776. 8. 284 str.

Po polsku i po francuzku. Tłomacz X. Hieronim BORZECKI.

807. Historia powszechna dla Szkół narodowych na Klasse III. (w Warszawie u Michała Grela 1781. 8. 70 str.

Dzieje Assyrii, Medji, Persji i Egiptu.

b) — — na Klasse IV. dzieje greckie zawierająca *pierwszy raz wydana* w Krakowie w Druk. Szkoły Główn. Kor. 1786. 8. 108 str.

808. Przypisy do Historji Powszechney dla Szkół Narodowych na klasse III. w Warszawie u Grela 1782. 8. 64 str. (B.)

b) — — Ed. 2ga w Wilnie. 1783. 8.

Autor, Wincenty SZKZETUSKI Pijar. Dzieło od Kommissji Edukacyjnej przepisane do użycia dla Szkół Narodowych. Przekładane było kilkakroć w Warszawie, Wilnie i Grodnie.

809. Dzieje Starożytne od początku czasów historycznych do drugiego połowy wieku szóstego Ery Chrześciańskiej. Wilno nakł. Józefa Zawadzkiego; 1818. 8. 474 str.

Przypis.: Litwinóm, z podpisem: LELEWEL Joachim.

810. Historia Starożytna zawierająca w sobie dzieje wszystkich narodów od stworzenia świata do potyczki pod Akcyum od 1—3974 r. świata przez X. Kotowskiego Pijara napisana. Część I. w Warszawie u XX. Pijarów 1818. 8.

♦

811. Mowa Mikołaja WOLSKIEGO zawierająca uwagi nad pierwiastkowemi dziejami świata nad dawnym Egiptem, Assyryą, Medami i Persami. w Wilnie 1784. 8.

(Kat. B. U. W.)

812. Examen critique du Fragment

Egyptien connu sous le nom de l'ancienne Chronique, par le Comte Jean Potocki. St. Petersburg, 4.

Bito tylko 100 exemplarzy.
(Wiz. 1835. Cz. 6, 118 n.)

813. Stosunki handlowe Fenicyan potym Karthagów z Grekami, przez Joachima LELEWELA. w Warszawie 1814. 8.

814. Wzrost i upadek Kartagi historycznie opisany przez Alexandra LEŚKIEGO Kandydata Filozofii. *Nescire quid antequam natus fueris, actum sit, est semper esse rudem.* w Wilnie w druk. Józ. Zawadzkiego. 8. 65 str. prócz IV. kart przemowy. Przyłączona karta: Karthago, Rzym i Sicilia.

815. Uwagi nad Historją Grecką czyli o przyczynach pomyślności i nieszczęścia Greków po francusku napisane od Pana de-MABLY a z francuskiego na polski język przetłómaczone przez A. K*** (*Adolf Kamiński Schol. Piar.*) w Warszawie nakładem Michała Gröla. 1771. 8. *Ded. do X. Jana Nep. Kamińskiego Sty Lubeckiego XV i 26. str.* (Jan. Fr. I. 138.)

816. Krótki zbiór Historji Greckiej od czasów bohatyrskich aż do podbicia Grecyi w prowincyi rzymskiej. Dzieło w którym się opisują najsławniejsze narodu tego wojny, jego umysł i obyczaje; wielcy mężowie, których na łonie swoim wychował; prawodawcy, wodzowie, filozofowie, krasomowcy, rymopisowie, dzieiopisowie i rzemieślnicy; z francuzkiego na polski język przełożone. w Warszawie nakładem Mich. Groella 1775. 8. 630 str. 2 tomy.

W dedykacyi podpisany tłómacz Józef Jakubowski Kapitan Artyll, Kor. (B.)

817. Krótki Zbiór Historji Greckiej, od iey początku aż do zamienienia Grecyi w prowincyą rzymską przez GOLDSMITHA po angielsku napisany a podług dwunastej edycyi przez V. D. Musset Pathaia na francuzki język przełożony; dzie-

ło to w Anglii i Francyi dla szkół i pensyi przeznaczone tłumaczył z francuzkiego X. Michał *Olszewski* Część I. II. w Wilnie w Druk. XX. Piarów, nakł. A. Żółkowskiego. r. 1819. 8.

818. a) O Rzymie pogańskim y Chrześciiańskim i t. d. (*jak niżej*) X. Andrzeja WARGOCKIEGO. w Krak. w druk. Jana Szarffenbergera 1610. (Pamięć. Lwow. R. 1817 T. VI. p. 282.)

b) O Rzymie pogańskim i chrześcijańskim Książę dwoię. X. Andrzej WARGOCKI napisał i do druku podał. Przydane jest opisanie Domku Loretańskiego Naświętszey Panny Maryey Matki Bożey, i miasta Weneckiego przez tegoż autora. w Krakowie w Druk. Łukasza Kupisza J. K. M. Typographa. R. P. 1648. 4. 132 str. (Chłędow. p. 151.) *Zob. Noty.*

819. Historja rewolucyi zaszłych w Rządach Rzeczypospolitey Rzymskiej przez JW. JMcI Pana Jana Fryderyka na Kodniu *Sapiehę* Kancelerza W. X. Lit. Starostę Brześciiańskiego po polsku wyłożona. w Warszawie w Druk. Soc. Jesu. 1736. fol. 446 str. oprócz arkusza na przodzie i 1 karty na końcu.

Jestto tłómaczenie z francuzkiego, Vertot, Histoire des révolutions arrivées dans le gouvernement de la Republique Romaine, przypisane Adamowi Chodkiewiczowi Wojewodzie Brześciiańskiemu, siostrzeńcowi tłómacza, od wydawcy X. Wawrzyńca Felixa na Bęklewie *Bęklewskiego*, Infulata Kodenskiego, Kanonika Katedr. Smoleńskiego, który podczas zajmowania się od r. 1728 wychowaniem Chodkiewicza, miał sobie powierzony od samego Sapiehy manuskrypt tego tłómaczenia dla młodego Chodkiewicza przygotowanego. Data tej dedykacyi: w Kobryniu 2. Januar. 1736.

820. Uwagi nad przyczynami wielkości i upadku Rzeczypospolitey Rzymskiej z francuzkiego na polski język przetłómaczone. w Warszawie u Piarów 1762. 8.

Tłómacz. z MONTESQUIEU przez X. Antoniego *Włóńiewskiego* Pijara, który zaczął dzieło, skończył zaś i wydał pod imieniem pierwszego; Glicerjusz Józef *Baxter*, także Pijar. (B.)

821. a) Dziecie Rzeczypospolitey

Rzymskiey od założenia Rzymu aż do Cesarzów lat porządkiem krótko opisane, z francuzkiego ięzyka na polski przełożone X. *Jana Albertandego* S. J. Theologa, który do tych przydał obszerne przypiski, nie tylko historią samę, ale oraz geografiją dawną, Rzymian obyczaje, rządy obrządki, igrzyska, ofiary, urzędy i t. d. objaśniające. w Warszawie nakładem M. Grölla. 1768. 8. 544 i 568 str. 2 tomy.

(Jan. Sar. Litt. Fr. I. 135.—B.)

b) Dziecie Rzeczypospolitey Rzymskiey, od założenia Rzymu aż do Cesarzów, krótko porządkiem lat opisane z francuzkiego ięzyka na polski przełożone, potrzebnymi przypiskami objaśnione, a w tym nowym wydaniu mianowicie co do przypisków poprawione przez tegoż który pierwotne tłómaczenie przed 40 laty wykonał, z przydatkiem potrzebney wiadomości o klassycznych autorach co w tym przeciągu czasu kwitnęli. w Warszawie nakładem i drukiem Zawadzkiego, w Kollegium po-Jezuickim. 1806. 8. 2 tomy 617 i 598 str. (B.)

Autor oryginału jest MACQUER. Tłómacz przydał wiele przypisków własnych, między innymi wiadomości o edycjach autorów starożytnych z Fabriciusa i Harlesa.

822. O Obyczajach i Zwyczajach ludu Rzymskiego. Tom I. II. w Chelmie staraniem i nakładem Jana Aug. Posera Bibliopoli Warszaw. MDCCCLXX. 8. 402 i 314 stron, i 12 kart na przedzie.

W aprobaey do druku wymieniono, że to jest tłómaczenie z francuzkiego.

823. ROLLIN dla młodzieży czyli wybor najsławniejszych czynów z dziejów starożytnych i Rzymskich z przyłączeniem życia Rollina i krótkich uwag, dzieło z francuzkiego przełożone w Wroclawiu u W. B. Korna. 1810. 8. 2 tomy 342 i 332 str. z kopersztuchami. (L. S.)

824. Historia Rzymska od założenia Rzymu do upadku Cesarstwa na Zachodzie, podzielona na dwie części: pierwsza obeymuie dziecie

Rzeczypospolitey, druga Cesarstwa. Napisana przez Doktora GOLDSMITH. Podług dwunastego wydania angielskiego na ięzyk francuzki przez C. G. a z tego na polski przez M. O. (*Michał Olszewski*) i A. M. (*Antoni Marcinowski*) przełożona. Tom I. II. Nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego w Wilnie 1813. 8. 356 i 363 str. prócz 10 kart przedmow autora i tłómacza francuzkiego, oraz rejestru w Tomie I.

825. Historia rzymska 49 kopersztuchami najważniejsze czyny wyobrażającemi przyozdobiona. Dzieło pośmiertne MILLOTA z francuzkiego na ięzyk polski przełożone przez Józefa Girtlera Tom I. II. w Krakowie 1815. 4. (L. S.)

826. Zbiór krótki Historji Rzymskiej GOLDSMITHA od założenia Rzymu, aż do upadku Cesarstwa Rzymskiego na Zachodzie, podług dwunastey edycyi z angielskiego na francuzki ięzyk przez W. D. *Musset Pataja* dla użytku prytańców, liceów i szkół drugiego rzędu przełożony, a podług drugiey poprawney edycyi francuzkiey na polski ięzyk przez X. *Michała Olszewskiego* mag. fil. i t. d. przetłómaczony. Część I. II. w Wilnie nakł. Alexandra Żółkowskiego w drukar. XX. Piłarów. 1817. 8. 154 i 14. 180 str.

(Tyg. Wil. T. 4. 273.)

827. Histoire Romaine, par A. E. de ZINSERLING. Varsovie, aux frais de l'auteur, 1824. 8.

W piśmie: Nouvelles Annales des Voyages, de la Géogr. et de l'Histoire, publiées par MM. Eyriès et Malte-Brun. Sixième année. Septembre 1824 3me Livraison du Tome XXIII. p. 382 — 388, jest recenzja tego dzieła. (L. S.) Zob. Noty.

828. Stan Państwa Rzymskiego Zachodniego po upadku Cesarstwa Rzymskiego na Romulu Augustulu R. P. 476. (Kat. Pilch.)

829. a) Historje rozmaite rzymskie z różnych dziejów z wykładami obyczajnemi krótko zebrane w Lwowie 1752. 8.

b) — — tam. 1776. (Kat. Gr.)

♦ ♦

830. Żywoty Filozofów, to jest mędrców nauk przyrodzonych. Y też innych mężów cnotami ozdobionych ku obyczajnemu nauczaniu człowieka każdego wybrane. Prasowano w Krakowie przez Floryana 1535. 8. 171 str. Na ostatniej stronie cyfra Unglera z temi wierszami:

Masz mądrości napisane
Od mądrych ludzi wybrane
U Floriana prasowane
Czytaj wdzięcznie tobie oddane.

Dokończono w dzień ś. Barbary lata 1535.

Przypisanie Marcina Bielskiego Piotrowi Kmicie Grabi z Wisnieza, Casztelanowi Sandomir. i t. d. Po przedmowie: Marcin Wolski (*) z Wielkiej Polski do czieciela rymuje 26 wierszy. — Są to opisy, przy nich ryciny czterdziestu siedmiu mędrców, greckich i łacińskich. Czerpał o nich wiadomość z Dionizjusza Laertjusza, i z Plutarcha. Przyłączona rozprawa od kilku kart, Andrzeja z Kobylina wykładająca to apoftegma: *Zyjmy jak nasi przodkowie.* (Ossol. I. 421. 397.)

831. Życie Sokratesa. w Wilnie u Józefa Zawadzkiego. 1806. 12. 70 str.

Autor, Stan. Wiczard. (B.)

832. An Socrates cicuta necatus fuerit, excucurrit Adamus Adamowicz Alumnus V Clas. Gymn. Vilnens. Vilnae 1817. 8. $\frac{1}{2}$ ark. z tablicą.

833. Alexander Magnus, sive rerum ab Alexandro Magno, Rege Macedonum gestarum Exempla praecipua, ex variis auctoribus collecta: singularique studio et opera Stanislai Locnowski de Lochow, Castren. Opocznen. Notarii, in lucem edita. Cracoviae, in Officina Francisci Caesarii. A. D. 1646. 4. (Janoc. II. 161.)

834. Historia wielkiego Króla Macedońskiego Alexandra. 8. *Drukowski, około r. 1700. Toż samo ipóźniej przedrukowano.* (B. II. 788.)

835. a) M. Tullii Ciceronis Vita,

e Scriptis et verbis eiusdem descripta, opera et studio Ben. HERBESTI Neap. cum diligenti Chronologiae, omniumque Ciceronis actorum et scriptorum observatione, et cum indice. Crac. 1561. apud Siebeneycherum. 8. 10 ark.

Dedykac, Filipowi Padniewskiemu Biskupowi Krakow. kiedy Herbest był jeszcze professorem Collegii mniejszego. Po dedykacji, Elegia Vigil. Gregorii Sambor. *Benedicto Herbesto Neapolitano Cracoviam redcuti.* Potym przedmowa autora do młodzieży Akademii. (L. S.)

b) — Crac. Sybeneycher. 1585. (Ju. II. 162.)

836. Cato Stanisłai LANCKORONSKY de Brzezic. Declamatio demonstrativa in laudem M. Portii Catonis Uticensis in funere. Ad Illustris. D. D. Nicolaum de Fulstiu Herborthum, Palatinum Russiae etc. Gubernatorem Tlumacensem. Lutetiae Parisiorum, apud Franciscum Jacquin. cl. Is. cit. in 4to maj. 63 str.

Z dedykacji okazuje się, iż Herbest był opiekunem Lanckoronskiego, (który w dzieciństwie rodziców utracił) i edukacją jego kierował, za co mu w żywych wyrazach dziękli składa. (L. S.)

837. Pochwała Mark-Aureliusza przez Pana THOMAS w języku Francuzkim przez Xiędza Stasia w języku Polskim. w Warszawie 1789. Nakładem i drukiem Michała Grölla, Konsyliarza Nadwornego J. K. M. 8. 103 str. (Bibl. Horod.)

838. Obraz życia, myśli i cnot czynnych Marka Aureliusza, pismo tłumaczone z francuzkiego. w Warszawie u Dufoura 1790. 8. 98 str. (B. II. 804.)

839. De Constantino Magno primo Christianorum Imperatore Dissertatio multifariis quaestionibus comprehensa. Auctore R. P. Georgio GENGELL. S. J. Calissii typis Coll. Karnoviani S. J. A. 1726. 8. 89 str. 7 kart na przodzie i registr.

Przypis. Jan. Golezyńskiemu Kanonik. Gnieźniem. gdzie pracę tę swoje autor nazywa: *Prima hoc sub Climate lucubrati.*

* * *

840. Joannis JONSTON. De festis Hebraeorum et Graccorum schedia-

(*) Widać, że Bielski musiał nazwiska Wolskiego używać. I tak: Orzechowski wspomina, jego opisanie pogrzebu Zygmunta I. w Kronice święta Marcina Bielskiego, p. 425 tak: *De quibus rebus omnibus Martinus Wolski integra fide scripsit.* (Ossol. I. 394.)

sma. Vratislav. et Jenae. 1660. 8. 20 ark. (B.) *Zob. Noty.*

Toż w Thesaurus Antiqq. Graec. Gronovii. T. VII. 871 nast.

841. P. De Fontenelle Historia o wyroczniach pogańskich z francuzkiego na polski język przelożona przez A. Trzczińskiego w A. K. M. P. w Warszawie w Druk. P. Dufour. R. 1777. 8. 218 str. *i arkusz na przodzie.*

842. Historia o wyroczniach pogańskich z Fontenelle tłumaczona przez X. Kornel. Meszczyńskiego S. P. w Krakowie 1777. 8. 245 str.

Tłomacz ur. w Łowiczu 1752, od r. 1799 był proboszczem w Kruczkowie pod Rzeszowem. (Bentk. noty. ms.)

843. Paganie w początkowej postaci czyli wywod błędu w przyczynach i początkach wielobóstwa, zabobonu, czarnoksiężstwa, z wykładem Bożków przedniejszych. w Warszawie, w Druk. XX. Missyonarzów 1782. 8. 190 str. (L. S.)

844. Ślady historyczne o zabobonach starożytnych narodów w wieszczybie i mniemany sztuce czarnoksiężskiej. Z rozmaitemi wykładami kartom danemi dla zabawienia się w posiedzeniu, ciągnąc je na los imieniem jedney lub kilku osób. Tłomaczone z Francuzkiego. T. I. w Warszawie w Druk. P. Dufour. 1794. 8. 186 str. *Tom drugi taki ma tytuł: Początek kart, służący za dalszy ciąg śladów historycznych o zabobonach starożytnych narodów, wraz z sposobem układania i wykładania kart i t. d. tam. i t. r. 152 str.*

W tomie tym jest słownik niektórych wyrazów w wieszcziarstwie i magii używanych. Artykuły te wyięte są z *Dykejona-rza Historycznego i krytycznego obyeczaiów i zwyeczaiów dawnych narodów świata*, wydanego w Paryżu r. 1772 we 4ch tom. in 8. (L. S.)

845. a) Podróże Cyrusa it. d. jak niżej w Warszawie 1770. 8.

(Katal. Bietscha.)

b) Podróże Cyrusa i t. d. Historia obyeczajna z rozmową o bajkach pogańskich i o ich teologii przez RAMSAY. w Warszawie 1803. 8.

(Cat. Bibl. C. V. S. P.)

846. Hieron. PIOTROWSKI. De gravitate oraculi Delphici. Lipsiae 1829. 8. (Klu. 240.)

847. Obrona Mitologii albo odpis na Monitora Warszawskiego na Rok P. 1772 D. 19 Sierpnia wydanego. Dany przez M. F. R. w Lipsku w Drukarni Büschela R. 1773. 8. 46 str.

Idzie tu o używanie podań mitologicznych w terażniejszej poezji. (L. S.)

848. Allegorye Starożytne w stosunku do I. wieku sławnych ludzi Plutarcha i czasów Bohatyrsko-mitologicznych, przez X. Filipa Neryusza GOLAŃSKIEGO Schol. Piar. Professora Literatury w Szkole Głów. Litew. w Wilnie w Druk. Akad. R. 1801. 8. 311 str. 11 kart na przodzie i registr.

849. Dialogus mythologicus. *Bartholomei Coloniensis, dulcibus iocis, iucundis salibus, concinnisque sententiis refertus, atque diligenter nuper elaboratus. Tytuł wśród ozdób drukarskich. Na końcu: Impressum Cracoviae in edibus Domini Joannis Haller civis Cracoviensis. Anno M. D. XVI. 4. 4 ark.*

(Jan. Nachr. IV. 163.)

Bartholomaeus z Kolonii żył około r. 1494. Pierwsze wydanie dzieła tego w Tubindze r. 1515. fol.

850. Pantheon Mithicum (*sic*) albo baieczna Bogów historia. W tey zebranych wiadomości starożytnych xiążce krotko i iaśnie zawarta z łacińskiego na polski język przez X. Piusa *Woynę* Soc. Jesu na rozkaz Xcia Imci Adama Czartoryskiego dla Korpusu Kadetów J. K. Mei przelożona, z przedmową Wawrzyńca *Mitzlera* de Kolof. Filozofii i Medycyny Doktora, Dzieciopisa Królestwa Polskiego, J. K. Mei Konsyliarza i różnych cudzoziemskich Akademii Towarzysza, w Warszawie Nakładem Towarzystwa Literatów w Polsce ustanowionego 1768. 8. 368 stron *arkusz na przo-*

dzie i registr. Ryciny sztychu zagranicznego.

Oryginal przez X. Franciszka POMEY.

851. Początki mitologii dla użytku w szkołach dla młodzieży doroslejszej przez Huberta WANDELAINCOURT, przełożone przez Józefa *Wybickiego*, po francuzku i po polsku, dzieło przyozdobione 30 figurami. w Wrocławiu 1803. 8.

(Kat. Bie.)

852. a) Listy do Emilii o Mitologii JP. de MOUSTIER, na polskie przez Jana *Kamieńskiego* wytłomaczone i do Dorydy zastosowane. w Warszawie w Druk. u Lebrun. 1803. 8. 2 tomy 212 i 197 str. (B.)

b) — — *tamże* 1817. (B.)

853. Początki mitologii do użytku w szkołach, dla młodzieży przez Huberta WANDELAINCOURT, przełożone przez Józefa *Wybickiego*. w Wrocławiu u W. B. Korna. Edycya czwarta z obrazkami. 1810. 8. 301 str. *text francuzki obok.* (B.)

854. a) Historia Bogów, Półbogów i Bohatyrów czczonych od Rzymian i Greków przez T. Fr. LE-PITRE, dawniej Prof. Wym. w Uniwer. Paryż. i Naczelnika instrykeji, przetłomaczone podług nowego wydania p. Michała *Podczaszyńskiego* r. 1826. w Wilnie w Druk. Dyceczal. XX. Misyonarzów p. k. ś. Kazimierza. 8. 158 str. i 6 *nieliczb.*

(Dzien. Wileń. R. 1820, T. I. p. 381.)

b) — — Edycya druga, w Warszawie 1822. 8.

(Pamięt. Warszaw. r. 1822. T. I. p. 328.)

855. Mitologia Starożytnych Greków i Rzymian, iak naydokładniej zebrana w niemieckim języku przez K. MORITZ, przełożona podług czwartego wydania przez A. *Kurzańskiego*, z przyłączeniem 63 na miedzi rytych płaskorytów, wziętych ze starodawney rzeźby i innych starożytnych zabytków. Wrocław u B. Korna 1820. 8. 288 str.

(Dzien. Wileń. R. 1820. T. III. p. 112.)

✦

856. a) Historia Bogow baieczna

przez alfabet zebrana, czyli dykcyonarzyk mytologiczny dla zrozumienia wierszopisów, rytmów, konceptów, sztuk malarskich i snycerskich, iako to posągów, adornacyy pałacowych i ogrodowych spalerów, nadgrobków, numismatów, dyskursów allegorycznych etc. przełożony z francuzkiego napisanego od P. CHOMPRÉ na oyczysty język przez X. Dom. *Szybińskiego* S. P. w War. u Grela 1768 8. 377 str. i 5 kart na prozdie.

Dedyk. drukarza do Hrabiny Mniszkowey Podkom. W. W. X. Lit (L. Ś.)

— — b) Słownik Mytologiczny czyli Historia Bogow baieczna, przez abecadło rozporządzona i t. d. Edycya druga, powiększona i dokładniejsza. w Warsz. u Grela 1784. 8. 413 str. (L. Ś.) (Kat. Gr.)

857. Dykcyonarz mytologiczny dla użytku szkół ułożony przez Dominika *Szybińskiego* S. P. w Warszawie 1772. 8. (B.)

858. Słownik Mythologiczny czyli dziecie czasow baiecznych objaśniające dzieła Wierszopisow, Malarzow y Snycerczow. z Piętnastey edycyi francuzkiej na polski język przełożone. w Warszawie w Drukarni Nro 646 przy Nowolipiu 1805. 2 Tomiki 12. 351 i 283 str.

859. Słownik Mitologiczny z przyłączeniem Obrazo-pisma (Iconologia) Układu X. Alojzego OSIŃSKIEGO Profesora Literatury w Gimnazjum Wolyńskiem. Tom I—III. w Warszawie 1806—812. w Druk. XX. Piarow 586. 588 i 708 str. 13 kart na prozdie.

Przypis. Najjaśn. CESARZOWI Alexandrowi I.

✦

860. (Jan ALBERTRADI) O Muzach rzecz czytana na publicznym posiedzeniu Towarz. Warszaw. Przyjaciół Nauk przez iednego z tegoż Towarzystwa dnia 5 Grudnia R. 1801. w Warszawie w druk. J. C. G. Ragoczego 8. 68 str.

861. (Joan. ALBERTRADI) De Musis Dissertatio lecta in publico con-

sessu Societatis Literar. Varsav. ab uno in eandem Societatem cooptato nonis Decembr. A. R. S. MDCCCCL. ab auctore e Polonico latine reddita. A. 1801 typis J. C. G. Ragoczii. 8. 56 str. oprócz przemówienia do czytelnika na prozdie.

862. O Demonach czyli Geniuszach u Filozofów Greckich w stosunku do duszy człowieka. Rosprawa czytana na publicznem posiedzeniu w czasie obchodzoney pamiątki J. W. s. p. Tadeusza Czackiego. d. 15 Lipca 1814 przez Michała JURKOWSKIEGO Nauczyciela języka greckiego i literatury w Gimnazjum Wołyńskiem. w Krzemieńcu 1814. 8. 41 str. (Bentk. noty.)

863. Praelectiones in Universitate Litterarum Caesarea Vilmensi A. MDCCCXVIII — Praeedit G. E. GRODDECKII Disputatio: Getae AΘANATIZONTEΣ siye de immortalitatis quam Getis persuasisse dicitur Zamolxis ratione. Vilnae typis J. Zawadzki. fol.

864. Praelectiones etc. A. MDCCCXXI Praeedit G. E. GRODDECKII Disputatio: Graecorum de Zamolxide Fabulae. Vilnae excudit J. Zawadzki. fol.

♦ ♦ ♦

865. Aloysius CAPELLI. Oratio habita Vilnae 3 Cal. Julii Anno 1806. ab A. C. 1806. 8. 16 str.

866. Louis CAPELLI. De l'enseignement du droit romain en général etc. Vilna Glücksberg 1827. 8. 32 str.

Toż po polsku:

867. O wykładzie nauki Prawa Rzymskiego w ogólności rzecz czytana przy otwarciu lekcji w Uni. Wil. d. 15 Września 1827 r. p. Prof. CAPELLI z franc. przełożona (przez Leona Rogalskiego). Wilno Marciniowski 1827. 8. 32 str.

♦

868. a) Simonis Starovolscii Commentarius in IV. Libros Institutionum Juris Civilis. Cracoviae typis

Franc. Caesarii A. D. MDCXXXVIII 8. 286 str. na prozdie 4 kartki. Tu jest razem przedrukowany: Accessus ad juris utriusque cognitionem (L. S.)

Dedykacja do Alexandra z Brzezia Brzeskiego J. U. D. Archid. Zawichost. Kan. Krak. Schol. Sandomir. Secr. Król. Z wyrazów dedykacji: *Sumptu tenues Musas meas iuvisti*, wnosić można, iż X. Brzeskiłożył nakład na drukowanie. (L. S.)

b) — Romae 1648. 8. 286 str. (Bentk. noty.)

869. Franciscus MINOCKI. Dissertatio iuridica de tutoribus et curatoribus ex Libro 1. Instit. a. 1766 d. 13. Martii. Crac. 4. 2 ark. (Bandt. H. B. U. J. p. 156.)

870. Vindiciae juris Romani Justiniani. Diatribae auctore Joanne Vincentio BANTKIE etc. Vratislav. 1808. sumtib. auctoris, typis Barthii 8. 58 str. oprócz przedmowy i dedykacji Towarzystwu W. Warszaw. Przyjaciół Nauk. (B.)

871. §. Lineamenta juris Romani ad ordinem institutionum Justiniani Imp. digesta a Joanne Vincentio BANTKIO, D. n. j., professore facultatis juridicae Universitatis Litterarum Varsaviensis, notario publ. Regni Poloniae, Regiae Societ. philomathicae Varsav. socio ac societ. litterar. Cracov. corresp. Varsaviae 1816. Typis PP. Schol. Piar. 8. 4 kart tytułu, przypisanego listu, przedmowy, 278 str. textu, 2 kart regestru. Zob. Noty.

872. De Vita et Constitutionibus C. Q. Messii Trajani Decii. Scripsit Wenceslaus Alexander MACIEJOWSKI. Gottlingae, 1818, impressit Christianus Herbst. 8. 114 str. i przedmowy str. 4.

Dedykacja: Senatui Amplissimo qui rem divinam moderatur et scholis praefectus est in Regno Poloniae; viris illustrissimis! ingenio, doctrina, et amore patriae conspicuis; post G. S. Bantkie Parentis loco sibi colendum, optime de se meritis; opusculum hoc reverentiae et pietatis suae testem dedicare voluit auctor. (L. S.) Zob. Noty.

873. Principia juris Romani, scri-

psit Venceslaus Alexander MACIEIOWSKI. Varsaviae 1820. 8.

Zob. Pamięt. Warsz. R. 1820. Grudzień p. 531. ir. 1821. Styczeń p. 127.

874. Aloizy CAPELLI. Rozbior dzieła, Venceslai Alexandri Macie-iowski J. U. D. etc. Principiorum Juris Romani T. I. Historiam huius ipsius juris continens. Editio 2da Varsav. 1825. Vilnae, Marcinowski 1826. 8. 38 str. *Tłomacz Leon Rogalski.*

875. Ad tradendam tironibus Historiam juris Romani tabula synoptica. 1822. *in folio.*

Tablica historyi prawa rzymskiego wydana w Wilnie przez Prof. CAPELLI dla użycia ucznióm Uniwersytetu.

876. POMPONII LETI de Romanorum magistratibus, sacerdotiis et legibus b. m. i r. 4. 3 $\frac{1}{2}$ ark.

Na tytule orzeł polski, obok z pogonią litewską, na dwóch osobnych tarczach, które utrzymują jednorożec; przy nich herb miasta Krakowa. drukiem Jana Hallera. (?)

(Bandt. Hist. Dr. Krak. p. 221.)

877. POMPONII LAETI de Romanorum Magistratibus, Sacerdotiis, iurisperitis, et legibus libellus. *Znak drukarni Haller. Na końcu: Impressum Graccoviae per Hieronymum Vietorem. A. Chr. 1518. Mense Junio. Na odwrocie ostatniej karty obraz Janusa, z podpisem: Janus Bifrons. (Chł.)*

878. POMPONII LAETI, de Romanorum Magistratibus, Sacerdotiis, Jurisperitis, et Legibus, Ad M. Pantagathum, Cracoviae apud Viduam Floriani Unglerii, Anno Christi M. D. XLIV. XI. Kal. Octobris. 4. *Wydanie to jest notami Stanisława Aichlera Krakowianina opatrzone i jego staraniem pięknemi typami drukowane.*

Przypis. do Piotra Kmity Wojewody Poznania. (Janoc. I. 15 nast.). Juszyński (II. 383.) wymienia, może przez pomyłkę, wydanie r. 1554.—Pomponius Lactus albo Fortunatus (Julius), inaczej Petrus Coluber zwany, ur. w Kalabrij. Um. r. 1497.—U Mecherz. i Raczynskiego pomieszczony jest mylnie między pisarzami starożytnymi.

879. a) Joh. Sarri Zamosci de Se-

natu Romano Libri II. Venetiis ap. Jordan. Ziletum. 1563. 4.

Przypis. Piotrowi Myszkowskiemu Podkancl. Kor. (L. S.)—Cenę wydania tego kładzie Lelewel (I. 178) trzy lub cztery czer. złote.

b) Joannis Sarri Zamosci, de Senatu Romano libri duo: quibus, ob similem materiam accesserunt, de Magistratibus Romanorum et Graecorum libri tres, authore Joachimo Peronio, Hebraic. et Graecar. Literar. interprete Regio: itemque de Atheniensium Magistratibus, eorumque cum Romanis, Gallis, Venetis, Turcis comparatione libellus Wilhelmi Possardi: cum annexa dissertatione Aphoristica Numerali, de Magistratibus Romanis: Et indice duplici Authorum atque rerum memorabilium. Argentorati, Sumpibus Lazari Zetzneri Bibliopol. 1608. 8. 647 str. *oprócz regestru. (L. S.) Zob. Noty.*

Toż samo w: Graevii Thes. Antiqq. Romanor. T. I. p. 1067 nast.

880. Stanisław POTOCKI. O Sztuce u Dawnych DySSERTACYA. Wstęp w którym rozbiór zarzutów czynionych przeciwko sztukom oraz wskazanie ich użyteczności, czytana w zgromadzeniu Przyjaciół Nauk. w Warszawie 1803. 8. 32 str. (B).

881. O Sztuce u Dawnych czyli Winkelman Polski Stanisława Hrabiego POTOCKIEGO Senatora Woiewody, Prezesa Rady Stanu i Ministrow, Dyrektora Edukacyi Narodowej i t. d. Część 1—3 w Warszawie w Druk. Xieży Piarów r. 1815. 8. 440, 509 i 419 str., *oprócz 4 kart na przodzie. Zob. Noty.*

882. Adam. Stanisł. GRABOWSKI Explication Historique d'un Tableau en relief. b. m. 1752. 4 mai. 5 ark.

Przypis. Xieźnic Kurfirstztovej Saskiej. Zob. o tém piśmie: Leipziger Neue Zeitung von Gelehrten Sachen, Jahrg. 1752. p. 517 nast. i das Neueste aus der anmuthigen Gelehrsamkeit, tenże rok p. 565—573.

(Jan. Lex. I. 41.)

883. De Scena in Theatro Graecorum, imprimis de Tertiarum Partium Actore, sive Tritagonista, praecente Julio Polluce, Onomast. L. IV. C. 19. §. 124. Commentatio qua Scholas Graecas in Academia Vilnensi in ante diem XXIII Januarii aperiendas indicit Gottfried — Ernestus GRODDECK. Lit. Graec. Prof. P. O. etc. Vilnae MDCCCIV. 4. 2¹/₂ ark.

884. De Theatri Graeci partibus imprimis de Parasceniis praecente Polluce Onomast. IV. C. 19. §. 123. Prolusio tertia in Professorum Vilnensium Consessu Academico XV. Januarii A. MDCCCVI lecta a Godofredo Ernesto GRODDECK. Cum tabula aenea. Vilnae typis Jos. Zawadzki. 1816. 8. 26 str.

Prolusio Secunda. zob. Sophoclis Trachiniae. In usum lectionum edidit God. Ern. Groddeck. Vilnae 1808. p. 253 nast.

885. Praelectiones in Universitate Litterarum Caesarea Vilnensi A.

MDCCCXVI — Praemittitur Godofredi Ernesti GRODDECKII Prolusio de Hypocensio in Theatro Graecorum. Vilnae Excudit J. Zawadzki. fol.

886. Praelectiones in Universitate Litterarum Caesarea Vilnensi A.

MDCCCXXI — Praefatus est G. E. Groddeck De Aulaco et Proedria in Theatro Graecorum ad Pollucis Onomast. IV. 19. §. 121. 122. Vilnae excudit J. Zawadzki. fol.

887. De Pugilatu apud Antiquos. Excucurrit studiosa Liter. Antiqu. iuventus in Gymn. Vilnensi. Vilnae Typis Josephi Zawadzki 1818. 8. 8 str. z ryciną.

888. Dyssertacya o Kunszcie Pisania u Starożytnych na posiedzeniu publiczném Szkoły Główney Koronney z okoliczności Imienin JO. Xcia Imci Michala Jerzego Ciolek Poniatowskiego Arcybisk. Gnieźn. Prymasa Korony Pol. i W. X. L. i t. d. dnia VI Października roku MDCCCLXXXVIII w Sali Jagiellońskiej

przez Jacka PRZYBYLSKIEGO Fil. Dok. i t. d. czytana. w Krakowie w drukarni Szk. Gł. Kor. 4. 167 str.

889. Augustus POMARNACKI. In Arcanam Lacedaemoniorum epistolam adpellatam Scytale. Vilnae 1817. 8.

890. Musaei Nummorum ex remotiore antiquitate superstitem Quod venale prostat Varsaviae Compendiaria Descriptio unde in eius notitiam empturi deveniant. Addita est Mantissa nummorum Recentioris aevi. Varsaviae 1799. 8. 245 str.

Na str. odwrotnej karty tytułowej ostrzeżenie dla chcących kupić zbiór numizmatów katalogiem tym zajętych, pozostałych po zgonie króla Stanisława Augusta. Opis ten był dziełem Albertrandego, pod którego wiedzą gabinet ten zostawał.

891. Zabytki starożytności Rzymskich w pieniądzech pospolicie medalami zwanych, czasów Rzpltéy i szesnastu pierwszych Cesarzów, zbioru s. p. Stanisława Augusta Króla Polskiego, postrzeżone, i krótkim wykładem objaśnione przez J. ALBERTRANDEGO, czytane na posiedzeniu publiczném królewskiego towarzystwa warszawskiego przyaciół nauk. Xiąg dwoie. Xiąg druga ma taki napis: Świadectwa starożytnéy historyi, mianowicie Rzymskiéy z medalów rodziny Rzymskich i Cesarzów aż do Komodusa. 3 tomy, w Warszawie u Piarów 1805—1808. 8. 422, 457 i 520 str. Zob. Noty.

892. a) Życie Prywatne Rzymian wydane przez P. D'ARNAY, a dla przysłużenia się Publicno na Oczyszczenie język przetłomaczone przez X. L. Sokołowskiego. w Warszawie 1768. nakład. Mich. Grela. 8. 347 str.

(Jan. Fr. I. 142.)
b) — — tam. 1776. 8. (Kat. Grölla.)

893. a) Stanisłai KOBIERZYCKII De Luxu Romanorum Commentarius. In quo Romanorum opum admiranda copia, vestium splendor. Aedificiorum magnificentia. Convi-

viorum luxuriosi apparatus proponuntur. Lovanii typis Philippi Dormalii. 1628. 4. 252 str., oprócz rejestru i przedmowy. (L. S.)

b) — — tam. 1655. 8. (B.)

Bawiąc Kobierzycki na naukach w Akademii Lowańskiej, napisał to pełne gruntownej nauki dzieło. Exemplarz Biblioteki Paławskiej jest właśnie ten, który autor ofiarował był Fromondowi Prof. Filoz. w Lwowianum, co poświadcza własnoręczny napis Kobierzyckiego. (L. S.)

Toż samo w Gracvii Thes. Antiqq. Roman. T. VIII. p. 1251 nast.

894. Stanisłai GRSEPSII de multiplici Siculo et Talento hebraico. Item de Mensuris hebraicis, tam aridorum quam liquidorum. His prae-

missa est Epitome de ponderibus et mensuris, quae apud profanos leguntur auctores, ex Budaeo potissimum desumpta. Invenies hic multa hactenus nostri saeculi hominibus incognita. Antverpiae, Ex officina Christophori Plantini M. D. LXVIII. 8. 163 str. jedna karta na końcu. *Zob. Noty.* (L. S.)

Toż samo w: Thomae Irenii Fasciculo secundo opusculorum quae ad historiam et Philologiam sacram spectant. (Jan. Nach. V. 212)

895. Wiadomość historyczna o starożytnych miarach długości przez J. L. (Lelewel). w Warszawie 1814. 8. 53 str. Na końcu *Opis Skythyi Herodota 5 str.*

D O D A T E K.

Do Historji Literatury po N. 9.

896. De Graecorum Sillis scripsit Franciscus Antonius WOELKE. Varsoviae sumtibus Societatis Litter. Lublinensis. Typis Glücksbergii Acad. Typogr. MDCCCXX. 8. 24 str. i erraty 1 karta.

Do Literatury Greckiej, po N. 32.

897. Pieśni ANAKREONTA. Tłómaczenia Fr. Hr. Skarbka w Warszawie 1816. w Druk. Wikt. Dąbrowskiego. 8. 72 str. *Zob. Noty.*

Przypis, wierszem Samuel. Bogum. Lindemu.

Do Literatury Greckiej, po N. 132.

898. FLAWIUSZA Józefa (sic) Jerozolimskiego Kapłana Starożytności Żydowskich Xiąg XX. Przekładania Jana Lippomana b. Chor. Ptu Czehryń. Obywat. Gubernii Rjowskiej. T. I—III. w Warszawie Nakł.: i Dru: N. Glücksberga 1829. Historya ta zaczawszy od stworz. świata podług wyrachowania w niey będącego zajmuje 5679 lat, m. 10 i dni 10. W niey znajduje się znaczna część Dziejów Rzymskich. 8.

T. I. XV. 127 str. i 4 kart na przodzie. T. II. 411 str. i 4 kart na przodzie. T. III. 380 str. *Zob. Noty.*

Do Literatury Rzymskiej, po N. 500.

899. Życie P. Wirgiliusza MARONA przez Ti. Claudiusa DONATA po łacinie spisane. Przełożone na polskie przez J. E. M. (Józef Epifaniusz Minasowicz) b. m. i r. 4.

Życie to pospolicie znajduje się przy exemplarzach dzieł Wirgiliusza, tłóm. Kochanowskiego, wydanych w Warsz. r. 1754. i w tejże drukarni zapewne drukowane. Na końcu: Roza Epigramma z Virgiliusza, przełożone na wiersz polski przez J. E. M.—Życie domowe Virgiliusza l. 2. Georg. circa finem opisane Versio Paraphrastica cuiusdam Anonymi z pewnego manuskryptu wyjęta. (wierszem.)

Do Filologii Staroż. przed N. 600.

900. Georgii LIBANI Legnicensis Paraclesis id est Adhortatio ad graecarum litterarum studiosos. Habita Cracovię, cum tabulam Cebetis eiusdem negotii studiosis publice praelegeret. Cracovię apud Viduam Floriani Unglerii A. MDXXXV. 8.

(Jan. Spec. Catal. MS. 119.)

Por. wyżej N. 60. nast.

LITERATURA

I FILOLOGJA STAROŻYTNA.

(N O T Y.)

---

2. Valentyń ECKIUS (zapewne Eck), był rodem z Lindau w Szwabji, i dla tego nazywał się Lendanus Rhetus, albo Philypopolitanus. Za namową Rudolfa Agrikoli jun., przybył do Krakowa, pod nim retoryki i poetyki, a pod Michałem Wrocławczykiem (Vratislaviensis) filozofii słuchał. Udał się potem do Węgier i zajmował się wychowaniem córki magnata węgierskiego Alexego Tursona, był prefektem szkoły w Bartfie (Bartphae); zkąd po sześciu léciech do Krakowa powrócił i po Pawle Krośnianinie poetykę wykladał. Lecz niedługo potem znowu od Tursona do Bartfy wezwany, urząd Syndyka tego miasta sprawował. (Janoc. I. 62 nast.)

6. Piotr JAENICHEN, rodem z Fürstenberg w Luzacyi Niższej, ur. r. 1679, r. 1706 był rektorem w Toruniu do r. 1738, w którym umarł. Jöcher wymienia liczne pisma jego bez oznaczenia miejsca druku, między innymi: *notitia bibliothecae thoruniensis*.

10. Tomasz BANGIUS teolog wyznania augsburgskiego, ur. w Flenlos r. 1600, był professorem języka hebrajskiego w Koppenhadze r. 1630 do r. 1652, odkąd był także professorem teologii. Jöcher (Allg. Gel. Lex.) wymienia to wydanie Krakowskie, ale wprzód wylicza kilka traktatów tegoż autora, bez oznaczenia miejsca, gdzie wyszły, jako to: *observationes philologicae; exercitationes octo literariae antiquitatis; exercitatio glottologica de ortu linguarum; aurora latinitatıs; coelum orientis et prisci mundi*; które zapewne wszystkie w zbiorze przytoczonym, drukowanym w Krakowie, są zawarte, jak to i Jöcher wskazuje.

26. Jest to tłómaczenie poematu Hezjoda *ἔργα καὶ ἡμέραι*; pierwsze

wydanie tłómaczenia tego wymienia Fabricius (Bibl. Gr.) w Lipsku r. 1499. Przypisał wydawca Tom. Bedermann, rodem z Poznania, Janowi de Stobnicza, nauczycielowi swemu. Lubo na książce tej drukarz wymieniony jest Hochfeder, w przypisaniu tém jednak Bedermann Janowi Hallerowi przyznaje poniesienie pierwszych kosztów na wprowadzenie druków do Krakowa, „*que (ars impressoria) nunc in studio nostro Cracoviensi, impensis optimi ciuis Joannis Haller primum vigere cepit.*”

31. Na początku jest wiadomość o poecie ze Suidas'a. Przypis. Kromera Xiążęciu Pruskiemu Albertowi. Na końcu są wiersze Kromera na przybycie Xiążęcia Alberta do Wilna, na wjazd tegoż do Krakowa, na odjazd Jana Tarnowskiego Wojew. Ruskiego do obozu przeciw Moskwie i na powrót jego zwycięzki. Na końcu tej relacyi powiada Janochi (l. c.), iż przyłączyłby wyjątki z tych tłómaczeń z greckiego, ale postanowił ogłosić oddzielny zbiór tłómaczeń z greckiego przez Polaków na łaciński, do czego go i Biskup Krakowski Zaluski zachęcał. Nie przyszło to jednak do skutku.

35. Dedykacja: *Reverendissimo in Christo Patri et Domino, Domino Joanni Choyenski, Dei gratia Episcopo Plocen. Domino et Patrono suo beneficentissimo Martinus Cromerus S. D.* datowana: *Vilnae Calend. Martiis Anno. M. XXXVI. (sic)*. Widać z tej dedykacyi, iż Choicenski był szczególniejszym promotorem Kromera, i do spraw publicznych go używał. Dalej: *Ad studiosam Juventutem Poloniae Wolfgangi Droschii Hirschbergen. Artium lib. Baccalaurci Epigramma.* 14 wiers., oraz: *Ad ipsum Pythagoram eiusdem Tetrastichon.* Zawierają się tu następane poezje:

1) *Carmina Aurea Pythagorae.* 2) *Zaleuce Locrensiu Legislatoris legum principium* (to jedno proza). 3) *Ex Simonide, de vanitate vitae humanae,* 12 wiers. 4) *Ex Philemone de eodem.* 7 wiers. 5) *Ex Menandro de eodem,* 19 w. 6) *Ex eodem,* 13 wiers.: wszystko aż dotąd z textem greckim obok. 7) *Élegia de adversa valet. Sigismundi Senioris,* na tytule wymieniona, 168 wiers. 8) *Hymnus Sapphicus ad Deum O. M.* 6 strof. 9) *Εἰς διζην ἀδελφον,* 12 wiers. gr. Nicolao Borbonio Vandaporano Interprete. 10) *In divites Palladis. A. B. interprete.* 2 wiers. gr. z przekł. łac. 11) Lucjana wierszy 8 z przekładem tegoż. 12) *Ejusdem ad Lectorem,* 10 wiers. łac.

Exemplarz dobrze zachowany znajduje się w Bibl. Akad. Krakowskiej. (L. S.)

36. Na odwrocie karty tytułowej położony list wydawcy do owczesnego Rektora Akad. Krak., który kazał drukować niniejszy Komentarz Hieroklesa na złote wiersze Pythagory. Napis tego listu: *Venerabili ex excellentissimo viro domino Jacobo Ardeschouu. Canonico Cracoviens. decretorum doctori. Rectorique alme universitatis Cracoviens. Petrus Ridzynski se et osequium (sic) suum humiliter offert.* Nie

tu więcej prócz pochwał wierszy Pythagory znaleźć nie można. Na ostatniej karcie *verso* jest herb rektorski i Epigramma wydawcy o 6 wiers. lac. na tenże herb, oraz 4 wiers. *In fastum*. (L. S.)

37. e) Niepewna, czyli to lub inne wydanie mam w ręku, którego opis, lubo z egzemplarza uszkodzonego, dla porównania tu się kładzie. Tytuł jest następny: *Fabuly Aezopowe abo Przypowieści z textu Graeckiego ná laciński, z lacińskiego ná Polski język dla uciachy pożytku pospolitego przetlumaczone*. Niżej obrazek Ezopa między dwiema osobami w stroju nowszym, i kilka wierszów polskich:

Aezop rodem z Frygicy był szpetnacy urody i t. d.

Bajki Ezopa prozą idą do str. 182, potem następują: *Przypowieści Gabryelá Greka, temi czasy na Polskie wyložone*, do str. 205. Dalej, *Przypowieści Laurentego Abstemijsya* (sic) *z lacińskiego na polskie przełożone*, do str. 242. ~~Końca~~ nie ma. Ostatnia powieść na str. 242: *O dobroci żony*. Może to jest wydanie wymienione przez Bentkowskiego z r. 1740, ale prędzej dawniejsze jakie. Druk bajek i powieści gocki, napisów i sentencji antykwą i kursywą. Głoski *a* i *c* przed *i* wszędzie akcentowane. *Naprawdę brachowstwi z 1764, kłóci nam pod ręką.*

38. Sobolewski dla próby następną bajkę z tłómaczenia tego przytacza:

Osy y Pszczoły.

Z uczynku poznać rzemieśnika,
W ulu którym pszczoły spadły
Osy urzawszy plastrow miodu kilka
Napadszy, jak swoje iadły.
Pokrewne pszczoły chciały tam swą rotę
Zawieść, ale poniewczasie;
Osy się w cudzą wpierały robotę,
Mówiąc, że robiły na się.
Napaść była: ale osy
Przyleciały tak gromadno,
Z orężem też miały nosy.
Że ich z zaiazdu było rumować nie snadno.
Inaczej tedy z niemi nie mogąc doysć rządu,
Pszczoły musiały do sądu.
Sprawa była przed szerszeniem,
Gdzie osy świadków stawiły,
Ktorzy naitym summieniem
Zeznali, że miód robiły.
Osy przy swej niesłuszności
Nie szukały jeno zwłoki:
W cudzey siedząc maćności
Wypełniały sobie boki.
A pszczolom zaś była szkoda
Przy niepotrzebnym kłopotcie:
Eplywała im pogoda
A fortuna ich w robocie.
Ale cnotliwy sędzia rzekł: wnet ia tu doydę,
Kto z was prawdę w kłamstwie grzebieć:
Jeno na tę łakę poydę,
Co wam słodycz dać z siebie
Owo sam macie te kwiatki
Które skończą wasze zwadki.

*formie
niejako
ny.
80*

*80
str. 244.
ale mył
na pagi
nacijs.
Myslowy*

Tu nyrzym, kto z was misternie
 Umie palace mirodowe
 Robić; abo kto niewiernie
 Czyha ieno na gotowe.
 Osy nie dufaiąc sobie,
 Nie chciły być na tey probie:
 Czym samym sprawę przegrały
 Y fora z dwora musiały.

Jakieby to gody były,
 Gdyby y nasze sprawy tak się też sądziły;
 Zeby przykładem Moskwy, Turkow y Tatarow
 Niecierpiano przy sądzie tych wykretnych swarow,
 Z który więcej częstokroć Panowic Juriści,
 Niż ukrzywdzona strona, odnoszą korzyści.

(L. S.)

55. W przedmowie uwiadamia wydawca czytelnika, iż nie tylko tłumaczenie Cicerona uzupełnił, ale nadto z błędów, które się weń wkradły, oczyścić usiłował. W niej tak mówi Kochanowski: ..... *Quod corpus ipsum et illud quasi gnesion Ciceronis attinet, praeter spem nostram, non usquequaque repurgatam, aut cum graeco Arato consentientem partem illam reperimus. Neque sane ejusdem invidiae, et amissa restituere, et errata corrigere videretur. Ego vero, qui in communem litterarum usum, Latinum Aratum, non ut antea lacerum et scabrum, sed quantum in me esset, nitidum ac tersum exhibere concupiveram: parvum operae pretium fecisse me arbitrabar, si, cum lacunas omnes explevissem, nihilominus naevos quosdam, qui operis venustati non parum detraherent, quasi per negligentiam relinquerem. .... Ut ut est, ego litterarum amantibus, quantum in me fuit, palpum in hac parte diutius obrudi non sum passus: insignioresque aliquot errores sustuli: ita tamen, ut, quoad liceret, quam minime a vetere scriptura descenderem: ut peccata illa vitia potius librorum, quam auctoris errores fuisse existimari possint. .... Ut autem meus hic labor eo placatiore invidia uteretur, non Phaenomena tantum sicut a principio statueram, sed prognostica quoque, non tam perpurgavi (pauci enim ex hac parte Ciceronis versus sunt reliqui) quam ipsemet ex Graeco transtuli; ut cum in reficiendo hoc libello tantum operae posuerim, meo quodam jure ex iis Ciceronis rudibus nonnulla, quae operi suscepto non satis quadrarent, reitocere potuerim etc.*" Po przedmowie następuje na trzech stronach wiadomość o życiu Kochanowskiego niewiadomego pióra. Że jednak przekład ten Arata, już za życia Kochanowskiego był drukowany, świadczy Januszowski w przedmowie do dzieł Kochanowskiego, wydanych pod tytułem: Jan Kochanowski.

Por. *Fabricii Biblioth. Lat. ed. Ernesti T. I. p. 204*, gdzie o tém wydaniu Kochanowskiego te słowa: *Joannis denique Cochanoii editio neutiquam praetereunda qui Aratum Ciceronis recensuit et illustravit. Cracoviae 1579. 4.*

59. Wydanie to u Janockiego i Sobolewskiego zanotowane, da-

wniejsze jest od wydań tekstu greckiego u Harlesa (*Introd. in Hist. linguae gr. T. II. P. I. p. 5.*) wymienionych, gdzie *Princeps editio*, nazwana jest Ferrarska r. 1512. Żąd wnosić można, że ta ostatnia (t. j. *princeps*) daleko pierwiej wyszła z druku musiała, jeśli Krakowska nią nie jest. Janocki ze kształtu głosek Hochfedera wnosi, że wyszło to dzieło z drukarni Hallera. Zob. *Jan. Nachr. IV. p. 141 nast.*

60. Jeden z pierwszych znanych druków greckich w Krakowie, staraniem Jerzego Libana, a bardziej Piotra Tomickiego Biskupa Krakowskiego, który koszt na wydanie pisma tego wyłożył. Liban też przypisał mu je, i w przypisaniu tém wysławia w nim zamilowanie szczególne greckiego i hebrajskiego języka. W przedmowie daje wydawca wiadomość o Sibyllach i poczach im przyznawanych. Dalej idzie przepowiedzenie Sibylli Erytrejskiej, zaczynające się od słów: *δρῶσι γὰρ Χθρῶν κρίσεως σημεῖον ὅτ' ἔσται.* Po każdym wierszu idzie tłumaczenie Libana, i miejsce odpowiednie z Pisma ś. Text sam wzięty jest podobno z edycyi Alda. Scholia zajmują 22 kart, dla początkujących tylko przydatne. W epilogu do czytelnika, użala się Liban na prześladowania od nauczycieli Krakowskich (*a Magistris Cracoviensibus*) doznane, mianowicie, iż go przed Tomickim o kacerstwo oskarżono.

Mowę (*Paraclesis*), którą miał Liban na zaczęcie prelekcji swoich o *Tabula Cebetis*, poprzedza przypisanie Stanisł. Hozjuszowi Proboszcz. Wieluń. Sekretarzowi Biskupa Tomickiego, w którym ponawia swoje żale na starszynę Krakowskiego Uniwersytetu, którą mowami swemi w Kościele ś. Marji do tyła na siebie obraził, że mu aż wzbronili uczenia języka greckiego. Ucieka się zatem tutaj o pomoc do Hozjusza, jako miłośnika nauk greckich, i tego, który sam postanowił jednego z cenniejszych pisarzy greckich publicznie wykładać. Sama mowa jest o pożytku z nauki języka greckiego. Użala się, że kiedy we Włoszech i Niemczech we wszystkich wyższych szkołach tak starannie nauką tego języka zajmują się, w Krakowie mało wagi doń przywiązują, owszem za szkodliwy religii poczytują. Stawi za przykład ludzi najzuamienitszych, którzy się w późnym wieku języka greckiego uczyli, i wykazuje wielkie pożytki z niego dla Polaków, jako z mową ich własną spowinowaconego. Wynosi dalej wspaniałość Tomickiego dla uczonych, i wspomina ucztę, którą on wyprawiał dla professorów uniwersytetu przy ostatniej promocji doktorskiej: „*Scio ego plerosque (są słowa jego), qui hanc linguam, latinis litteris, necessariam esse negant, qui in compositionibus et lautis conviviis, cum accrescit zelus domus dei, omnes graecitatis studiosos, aut haereticos, aut lutheranos, appellant, aut schismaticos, et tantum proficiunt, ut ab omnibus, qui sani sunt, insani habeantur. Sed quid non audent periculosa litteratorum temeritas, quae nec graecis, nec hebraicis parcat litteris, omnem nobis eruditionem suppeditantibus. Isti, si quem de virgine preculas horarias graece*

dicere senserint, anathema forte clamant, et inter excommunicatos habendum fore censent. Id quod etiam de his viris non possum non mirari, quorum tota professio pendet a litteris graecis. Ut quidam, cuius nomen nunc plane me praeterit, aut si adhuc in humanis est, palam etiam, in confessu omnis conventus doctorum virorum, qui tum de re Litteraria consulturi solemniter convenerant, cum nihil tale suspicarer scio quibus me verbis excepit, mehercule stomacho plenis, adeo amarulentus, ut cum saliva dolorem devoraret, propter unum et alterum libellum, quos tum huius negotii studiosis graece praelegeram, ceu furem, aut sacrilegum me impetivit. Omnia videbantur illi, quae in Gymnasio nostro tractarentur, alicuius esse momenti, litteris duntaxat graecis quas unice oderat exceptis oderat inquam, ob id opinor, quod eas Apostoli tanto honore dignati sunt, ut non alia lingua scripserint."
 Dalej jest mowa, którą miał Liban na pierwszy dzień Wielkiejnocy r. 1528 w Krakowie w kościele S. Marji. (Jan. Nachr. V. 187 nast.)

65 a, b, etc. Harles o wydaniu tlómaczenia tego Heliodora r. 1556 przywodzi domysł Warszewickiego o Heliodorze następný: *Warsch. videtur Heliodorus, Emesenus, Theodosii filius is esse cuius mentionem facit Philostratus, Arabium illum adpellans propterea quod sint gentes conterminae. Idem licere scribit, ex ipsa confectione et expositione declamatorii argument coniectari.*

O Stanisławie Warszewickim zob. Ossoliński, T. I. p. 207—244. Myli się tylko Ossoliński w tém, iż twierdzi, jakoby Mitscherlich dwa razy wydał Heliodora z tlómaczeniem Warszewickiego, raz w Strazburgu 1799. 8. drugi raz w Zbiorze Erotyków. Owszem, ponieważ Mitscherlich z drukarni Bipontyńskiej wszystkich Erotyków wydadź zamierzył, więc i to wydanie r. 1799 ma tytuł osobny *Scriptores erotici graeci volumen II.* (L. S.)

66. Na odwrocie tytułu znajduje się dedykacja i odezwa do czytelnika, jak następuje:

Magnanimo ac generoso dno Mathię drebicio regni Polonię incliti vicecancellario humanissimo etc. patrono suo integerrimo Joannes Sommerfeldt artium liberalium magister: et sacrarum litterarum baccalarius maioris collegii studii Cracoviensis collegiatus foelicitatem.

In manus olim meas magnanime ac genereose Mathia drebici oblatus mihi per Joannem Clymes bibliopolam ciuem cracouiensem virum profecto probum fuit libellus: epistolas Libanii: Gręci declamatoris continens: barbara quidem manu: inepta et illiterata scriptus: quem illius hortatu legere mecum cepissem: tam concinnas tanque multiplicis inuentionis atque minerantissimo cusas ingenio epistolas: sic mendose sic sęde atque omni fere ex parte opera et scriptas offendens maiorem in modum indolui: illis continuo examussim succurrere conans mendam uniuersam emacti (sic) delere: et emaculare penitus nequini: quod tamen fieri pro mea virili potuit in pristinum has restitui candorem et ter-

siciem: pro scholarium autem eruditione iuniorum quo res cognitu facilius legentibus accederet: epistolarum cuique succinctim argumentum adieci: has itaque afaberrime non vulgaris compagem habentes artificis ferruminatas: longius abditis delitescere in spaeleis indignum ratus: tuę dignationi Vicecancellarie generosissime qui laeiae (sic) lingue et bonarum sis artium studiosius (sic) velut alter Moecenas patronus et asylum dicare delegi: ut fausto tuo cui ob ingentia in me collata beneficia me iam pridem totum dedidi: nomine: in lucem publicitus proderent: uberrimamque floride afferrent iuventuti diuinę lingue frugem: quas et tuę excellentissimę dominationis cum a grauioribus reipublicę curis atque negociis quibus iugiter destinatus es: feriatu s fueris legere non sit pertesum: mirum scriptoris acumen, incredibile rerum et locorum inuentionum: (sic) amoniam (sic) dicendi singularem stylum: denique lepore refertissimum et suauem illic profecto offendes: quę eximium tuum et dexterum ingenium grandioribus ac variis reipublicę negociis agitatum atque defessum mirifice oblectare quęant. Vale foeliciter domine fauentissime cornicis victurus annos mearum rerum spes et solamen unicum. Cracouie decimo. kl. apriles. Anno dominicę incarnationis 1. 50 4.

Ad lectorem

Multorum cum legeres epistolas lector candidissime has neque asperueris te magnopere adhortor rogoque: epistolas dico Libanii declamatoris disertissimi: quę tibi temporis usuram prestabunt pulcherrimam; dicendi apposite facultatem: scribendi copiam: inueniendi materiam idoneam: characterem concinna conficiendi epistolia: elegantissimum: urbanam et voluptatis scatentem quas per me Joannem Sommerfeldt pro viribus emendatas ob inimicum tamen mihi oblatum depravatissimum exemplar haud penitus emunctas: liberali autem impenso virilique cura dni Joannis Clymes ciuis Cracouini probe impressas alaeri suscipe vultu. Vale foelix laeii sermonis amator exactissime.

Na karcie następanej jest znówu jakaś dedykacja dawniejszego wydawcy czy poprawiacza tych listów, lecz nie wyrażone tu imię jego, ani tego, do kogo pisał. Daty też nie ma. Zapewne nie jest Sommerfelda. Mieści się tu jej początek: *Fatigauit sepius tua dignatio: ut epistolas Libanii graeci declamatoris: et pulcherrime scriptas: et concinna latinitate emendatas ad se mittere curarem. Alterum fuit facile: nam concinnatis characteribus et visenda pulchritudine illa scribere multi potuere: alterum vero laboris inexplicabilis extitit: quandoquidem Franciscus ille Zambicarius bononiensis: qui illas e graeco in latinum vertit: aut quia deprauata: aut non recte precepta: aut quia ipse exacte non esset latinitatis; alia conculcavit: alia vero parum explicuit: multa tamen ut erat boni ingenii latina exactissime fecit: laudandus profecto: meliora quidem voluit: licet efficere non potuerit. Alienam autem linguam in alienam convertere ex amussim: ut Hieronymus di-*

cere consuevit: est laboris immensi vixque id omnino disertissimi pauci assequi potuerunt: vel quia desunt verba: vel pronuntiata aliter sonent quam pronuntiare aut exprimi lingua possint aliena. Ego vero licet tantum munus mihi non arrogem: tamen ut tuę morem gererem dignationi: laborem quamvis arduum non refugi. Sed opus aggressus primam (sic) concinnaui quę latina parum viderentur: deinde emendata iunctura quae salebris aspera: anfractibus obliqua: orationi dignitatem auferebant: effeci ut implicita senta (sic) inter se conspicię in magna parte cohererent. Deinde explicato eo quod parum fuerat cognitum omni industria: cura: et diligentia incubui: ut in tuas manus veniret emendatissime. Tantum enim me tuę dignationi debere fateor: ob amorem et beneficentiam erga me suam; ut nullo labore: nullo facinore quamvis audaci: nullo sermonis genere: tantis meritis respondere confidam. Nam laudare tuam in consiliis prudentiam: in consuetudine aequitatem: in negociis gerendis taciturnitatem et solertiam: item egregiam fidem: singularem industriam: incredibilem diligentiam. Nec possum: nec praesentis est operis: alibi tamen pro virili parte merito tuę singularis virtutis laudes reponentur. Elaboravi itaque ultro volensque pro mea in te observantia: in emendando scribendoque Libanio: si aliter quam expectabatur et decuit ad te venit: non me decentiozem: cultiozemque mittere noluisse tua opinetur dignatio: sed meliozem: et ornatiozem non potuisse cognoscat: recti et excelsi est animi non rem sed voluntatem perpendere.—Dalej przydaje wiadomość o życiu Libana.

Oprócz treści przed każdym listem, dodane są jeszcze na brzegu charakterystyki ich wyrazami: *Optima, bona, pulchra* i t. d., oraz rodzaj wyrazami: *gratulatoria, Commendatitia, familiaris, narrativa* i t. d.

Na tytule znajduje się *Hexastichon Johannis Speiser forhemensis in Libanii antiocheni declamatoris epistolas.*

*Qui cupis utloquas Marci Ciceronis ad arces
Scandere: vel Crispi pignora docta sequi.
I celer insomnis: manibus: pedibusque solutis:
Auribus arrectis: cum ratione simul.
Has lege pro segete spicas: pro vitibus uvas:
Libanii: et Crispus: Tullius alter eris.*

Na ostatniej karcie *verso*, tegoż *Exhortatio ad adolescentulos doctum ut Libanium adeant.* 20 w. (L. S.)

70. Mylnie P. Bentkowski (T. I. 602), wydanie to przyznaje Laurentiusowi Corvinus, prawdziwym bowiem wydawcą jest Mikołaj Kopernik, a Corvinus, który w Prusiech bawiąc zostawał z nim w przyjaźni, dołączył tu Elegię tylko: „*qua, valedicit Prutenis; describitque, quantum sibi voluptatis attulerint sequentes Theophylacti epistole, et quam dulcis sit a natali solo extorri in patriam reditus.* Por. Janoc. I. 45., gdzie są te słowa: „*Cohuit (Corvinus) in Prussia ante omnes Nicolaum Copernicum, Cathedralum Canonicum Varmiensem, — Editisque ab*

ipso (t. j. Copernico) *Theophylacti—Epistolis—Corvinus Elegiam suam praemisit.*” Tak przynajmniej wypada rozumieć wyrazy Janockiego.

Nie tylko zaś Kopernik jest wydawcą, ale bez wątpienia i tlómaczem Teofilakta, lubó Janocki wyraźnie tego nie powiada. Por. *Janoc.* l. c., *Nachr.* II. 85, *Götz, Merkwürdig. der kön. Bibl. zu Dresden* 2 Bd. 1 Samml. p. 6 nast., *Panzer Ann. Typ.* VI. 452 N. 33., *Harles, Supplem. ad Introd. in Hist. Lit. Gr.* II. 42. Praca ta Kopernika wydana pod jego okiem w Krakowie, ma wagę dla biografji jego, i nowym węzłem wiąże go z naukami polskimi. Bibliografowie polscy, oprócz Janockiego nie wymienili tego; Śniadecki w życiu Kopernika zdaje się, iż także o tém nie wiedział. Że Kopernik roku tego w którym ta książka wyszła, w Krakowie mieszkał, o tém sam namienia w dziele: *de Revolut. Orb. Coelest. Lib. IV. Cap. XVII.*

74. Poprzedza mowę treść jej po grecku i po łacinie przez Libanusa podana. Położona na końcu odezwa tlómacza daje poznać jego w tej pracy metodę.

Ad auditorem.

En habes adolescens quod tibi paulo ante promiseram, nullius crede mihi neque popularis aurae captandae caussa, neque jactantiae gratia, a qua semper alienus (ut debeo) et sum et fui. Amor in te meus (qui tibi publicis lectionibus, si aequus esse velis, abunde satis testatus esse potest) eius lucubratiunculae occasionem magnam dedit, ut tuo ardori, quem habes honestissimum erga studium Graecarum literarum, aliqua fomenta subiiciat. Ne autem ceu per ambages ac flexus viarum ducens te, invitum a verbis Demosthenicis avellam, vel examussim verbis tanquam vestigiis inherens, ipse tibi caussa sim, quominus lumen Graecae ac Latinae elocutionis perspicias: neque illud interpretandi genus, quod παράφρασιν, neque quod κατά πόδας dicunt Graeci, secutus sum. Elegi medium quoddam (appellant ἐμπυρνειον) quod non superstitiose verba adnumerans, fideliter sententiam inquirat. Bene vale candide adolescens ac frue. Τέλος.

Na przodzie dedykacja do Piotra Kmity, Hrabiego na Wisniczu, Wojewody Krak. Marszałka Wielkiego Koronnego, Krakowskiego, Spizskiego, Przemyńskiego, Kolskiego (*Colensi*) Starosty, w której oświadcza wdzięczność swoję za dobrodziejstwa od niego doznane.

Cum ex Italia reversus, orationis pro P. Quintio interpretandae munus, publice suscepissem, Maecenas illustrissime, ut et professioni meae, cuius insigne tuo beneficio adeptus sum, et cupidae iuventutis expectationi pro mea virili, aliqua ex parte responderem. (Nam cum alias tum vel maxime in caussa Quintiana Cicero se jureconsultum professus est) videbar quoque non abs re facturus, si summo oratori Latino, summus orator Graecus accederet, ut iuventus Polona non insoelici profecto ingenio, ubi cultura non desit, coniungens Graeca Latinis, ac utriusque linguae peculiari phrasi vique perspecta, aliquando,

etiam me duce, verum, nativum, genuinumque gustum literarum sentire incipiat. Quod ut commodius efficerem, Demosthenicam orationem de Pace latinitate donavi, brevem quidem sed meo iudicio nostro huic seculo, quo tantopere ardet bellum, aptissimum. Non desunt qui editis in lucem orationibus, eloquentiae summa cum laude et admiratione, belli fortiter gerendi authores sunt; non desunt etiam qui pacis pulcherrimae inter tot fluctus tempestatum submoneant; ita enim fiet ut ordo regni nostri amplissimus utriusque rei non immemor et pacis et belli illud eligat pro sua prudentia, quod sit aut cum amplo honore nostrae Reipublicae, aut saltem (quod omen Christus avertat) levi ac mediocri iactura. Cum itaque summus Graecorum orator Demosthenes, hac ipsa oratione suis Atheniensibus pacis author sit, libuit eam iuventuti, tui nominis auspicio, edere. Scio quantum tibi, Maecenas, debeam; scio tua singulari munificentia plurimum in me collatum beneficii: par erat sane aliquid de meo largiri, ut proprio munere ampliorem in te gratitudinem testarer. Sed quid faciam, non mihi adhuc est tanta rerum supellex et copia, ut dives de meo largiar, nec tantum a munere publico otii superest, ut, quod velim, possim. Quamvis et hoc quod tibi offero aliquo jure meum sit, quod mea partum est industria. Nam Demosthenes, quod sciam, nondum Latinis hac oratione locutus est. Accipe igitur, Princeps illustrissime, munusculum, et accipe prompto animo, ut et ego ad reliqua animo tuo provocer, et iuventus Polona, Cmitonum nomine nostrae huic pagellae praefixo, antiquis et claris orto natalibus, velut acri stimulo excitata, campumque Graecarum literarum amoenum et frugiferum ingressa: primum regno patrio summum aliquando emolumentum et decus pariat. Deinde tibi, clarissime Princeps, immortales agat gratias, qui ut me huius itineris ducem praeberem, tua munificentia, author fuisti. Bene vale diutissime, foelix Maecenas illustrissime, clientis tui non immemor. Cracoviae decimo Calen. Sept. Anno Christi 1546. (L. S.)

75. Dedykacja do tegoż Piotra Kmity następująca:

Saepe et multum hoc mecum cogitavi, Illustrissime Mecoenas Petre Cmita, qua potissimum ratione viaque, quo obsequiorum officiorumque genere, quibus studiis, certae quaedam non ingrati animi mei Significationes, in tuam erga me beneficentiam singularem, appareant: non tamen quicquam, quod mihi ipsi probetur, hactenus invenio. Nam tanta est tua humanitas. tamque propensus animus, cum in omnes aequae studiosos, tum in me: ut quicquid eo nomine, gratitudinis memor, dixero fecerove, id tuorum erga me beneficiorum splendore obscuratum, vilescat necesse est. Nisi forte illud unum, impar quidem, non tamen plane ab officio meo alienum, invenisse mihi videar, quo et apud me grati animi erga tuam munificentiam signa reluceant, et tu Mecoenas quodcumque id est abs te profectum beneficii (quod intelligo, quam magnum sit) non frustra in me contulisse videre. Nimirum, ut studiorum

meorum qualemcumque progressum fructumque, quem tua munificentia nactus sum, non modo turpi otio sterilem non patiar: sed etiam id quod abs te profectum est, cumulatius, politiusque studio ac labore meo effectum, in tuum honorem referatur redeatque. Quare Mecoenas cum et meae conditionis munus me admoneat, quam necessitate maiore, quam voluntate sustineo (alia namque, iuris consulti magis fortasse, quam artis dicendi professio decerent (sic) et ardor iuvenum in studia Graecarum literarum, precesque quibus assidue defatigor, non levibus sane stimulis excitent, ad hoc me exercitationis genus, vertendi Graeca, contuli: ut et meis studiis et voluntati iuvenum obsequendo, tuo potissimum honori, qui princeps Mecaenasque meus es, videar inservire. Id enim et tuae prudentiae non ingratum, qui studiorum meorum author es, et adolescentibus fructuosum, quibus publice docendis nunc incumbo, et ab eloquentiae studiis, quibus hoc tempore detineor, non valde alienum putavi fore. Etenim, inter illa exercitationis genera, quae Crassus de oratore ad comparandam eloquentiam commendat, studium videlicet declamandi, frequentem styli, paraphrasin, forensis actionem, ac variam multamque lectionem, non minimum est, eodem authore, Graecorum in Latinam linguam diligens transductio. Sic enim, praeter quam quod facilius commodiusque Graecae literae ediscuntur, nobis praesertim, quibus cognitio linguae, non viva voce contingit, ut priscis illis, sed ex mutis magistris conquiritur, etiam sermonis latini proprietates, ac peculiaris quaedam vis, suis utrobique figuris reddendo observatis, exactius perspicitur. Habes causam Mecoenas, cur ad hoc exercitationis genus me contuli; nunc, quamobrem inter multa praeclara Demosthenis, hanc potissimum orationem, de liberate Rhodiorum, vertendam suscepi, paucis accipe. Multa Demosthenis adeo praeclare divineque conscripta sunt, ut et summum oratoris summi ingenium, palam testentur, et principe, qui Reipub. custos gubernatorque est, non indigna, ac inprimis hoc statu rerum turbulento, apta esse videantur: quo in genere Philippicae orationes, Olynthicaeque habentur, ubi Turcae fraudes, dolosque, quibus plurimum, improbus iste, nunc potest, in Philippo Macedonum rege, ita impressit effinxitque, ut et gubernandae Reipublicae et praecavendi hostis, illinc ratio commodissima peti possit. Elegans περί τῷ στεφάνου illa est oratio, ac plausibili argumento, in quam omnes ingenii sui vires orator effudisse, ac artis dicendi facultates contulisse visus est. Sed cum has ipsas, alii suae industriae vendicassent; ne actum agere, ut in proverbio est, viderer, hanc quae est de libertate Rhodiorum, mihi assumpsi (quae etiam opera Christophori Hegendorfini versa est, sed qua foelicitate, iudicent doctiores), partim quod non ineptum videbatur, illi de pace, hanc de libertate succedere; partim quod vellem principis Mecaenatisque mei personae inservire, similitudine argumenti. Cum enim inter praeclaros tui honoris titulos, Petre Cmita, quos non tam

fortunae beneficio, quam tuae virtuti, acceptos ferre debes, quae a primo statim initio, antiquae Cnitionum familiae, non infida comes est, Clarissima illa nomina, Palatini et Capitanei (ut vocant) emineant, quorum alterum, pacis in bello, militarisque disciplinae: alterum libertatis tuendae in pace, symbolum sit. Certe utrumque hoc tui honoris nomen, iure quodam optimo, ut illam Demosthenis orationem de pace, sic et hanc de libertate, sibi vendicat, quò videlicet sic et nos tui nominis auspicio, nostro Demostheni, ac in universum bonis literis, diligentius studeamus, et nobilitas Polona, prudentia, Consilio, auctoritateque tua, quae in te spectata et magna sunt, retinendae, tuendae, conservandaeque libertati, acrius ac toto pectore, quò dicitur incumbat. Quod ut tibi Mecaenas, nobisque omnibus una tecum foelix faustumque sit, Christus faxit. Craco. Frid. non. April. 1547.

Po treści mowy następuje tłumaczenie łacińskie z retorycznemi uwagami na brzegach. Dalej też sama treść po grecku z tekstem greckim, oraz *In Demosthenis orationem pro libertate Rhodiorum Commentarium*. — Poprzedza ten komentarz odezwa do uczniów, która że w sobie zawiera szczegóły do historyi oświecenia w Polsce i do biografii Maryckiego, przeto lubo przydługa, tu się kładzie:

Simon Maricius Pilsnensis, iuveni bonarum literarum candidato, lectori auditorique suo S. P. D.

Imperator ille praeclarus Lacaedemoniorum Lysander, cum stipendium militi suo, Cyri liberalitate adauxisset, longe eum et alacriorem quam ante, et promptiorem adeo reddiderat, ut in quaevis pericula imperatoris sui ductu libens precepsque ferretur. Nec mirum; nam ad labores strenue perferendos et ad pericula naviter adeunda, fortissimum calcar, merces est. Num Apelles pictor et Aristoteles philosophus, tanto cum studio, alacritate, voluptate, animique celeritate, in suis artibus tanta cum admiratione omnium versaretur? ni Alexandrum Macedonem, cuius dominatu unius omnia fere tenebantur, et studiosum sui et admiratorem habuisset? Paucos quidem extulit Romana Respublica, imperii domicilium, non indignos nomine oratorum; at multo fortasse vidisset pauciores, ni tot tantaque praemia vel ad gratiam, vel ad opes, vel ad dignitatem, proposuisset. Neque Graecia tot philosophos jactaret, si parvam eruditionis rationem habuisset. Atque adeo pleraeque nationes nostra aetate, vix dum iugum barbariei, quae totum pene orbem invaserat, a suis cervicibus depulissent, ni adolescentum ingenia, literarum gustu veluti inescata pellectaque, in incepto semel munere ampla spe praemiisque honestis detinerentur. Ac utinam et regni nostri Sarmatici proceribus, quorum interest omni honesta ratione Rempub. tueri et augere, aliquando in mentem id veniat, ut iuventutem Polonam, cuius profecto generi studiorum non ineptam, honestis quibusque praemiis, tanquam stimulis, ad virtutis et literarum amorem excitarent, accenderentque: brevi tempore profecto aliam regni fa-

ciem videremus. Etenim facesseret hic, cum adductis superciliis, barbaries, inque eius locum subiiret, cum suo illo splendido choro Musarum, honesta humanitas, quam appellant Graeci *παίδειαν* (sic), suus virtuti honos daretur, justae et debitae poenae vitio solverentur, inertii ignaviae nulla merces, industriae ac solertiae magna gratia haberetur. At nunc, turpe dictu, plures sunt, qui profugi ex castris humanitatis, barbariei, inertiaeque nomina dant, nam haec foeda quamvis sit, stipendia tamen honesta militi suo proponit, opes, honores, dignitates; humanitatis castra iis pene omnibus destituta sunt. Quis vero est tam bene institutus, qui non opulentiam cum honestate coniunctam, egestatis amplam spem, tenui: uberem militiam, castris pauperrimis anteferat? Quis non otium malit quam laborem, si otii ingentem fructum esse, laboris prope nullum videat? Mirum igitur esse non debet, in castris humanitatis militem adeo rarum esse, praesertim apud nos, ad castra barbariei ac inertiae tam frequentem turbam advolare. Dispar utrobique stipendiorum ratio est, non aequae fructuosa militia, hinc magna, parva illinc praemia auferuntur. O mores, o tempora! Ita fere fit ut ea studia, quibus nec honos tribuitur, nec ulla gratia refertur passim ab omnibus negligantur, quemadmodum et prisca illa aetate Romanorum, qua bellis non literis studebatur, quo minus honoris erat poetis (inquit Cicero) eo minora studia fuerunt. Honos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria, iacentque ea semper quae apud quosque improbantur. Quid ergo? Num etnos, deserta militia honesta sed absque fructu, foedam si (sed?) frugiferam, petemus?

Deserat hic fervor mentes, cadat impetus amens,

Causa adhuc nulla est, o Juvenis, cur desperatis tuis rebus castra tuae humanitatis deseras, ac tuum nomen turpi inertiae, cui barbaries fida comes est, adscribi patiare. Si te huius nostrae militiae tantus passim contemptus male habet, si nulla praemia advocant, retinent, excitent, tu tamen ipse tibi pulchra merces sis, tuus te candor ingenuus, tua virtus, tuae humanitatis honestas consoletur. Hae tibi opes sint, hi honores, haec amplissima praemia. Cave ne invidia temporum, ab honestis rebus te avocet, cave barbaries attrahat te ad se, et ab humanitate avellat, ne pluris istos honores caducos, quam immortale decus virtutis, quod ex amoeno prato literarum colligitur, facere videare. Sed si forte etiam non nihil ista te movent, Suetonianae tamen Corniculae illa vox te soletur, plena spei: *ἔσται πάντα καλῶς* erunt omnia bene. Quid? cum summa imperii penes humanitatem olim fuisset, barbaries subitane universum prope orbem invaserat? Minime vera. Non sine acri, ancipiti, diuturnoque praelio illa huic succubuit. Proinde adolescens permane in incepto, et humanitati nava operam. Illucescet aliquando ille dies (ut omnium rerum vicissitudo est) quo honesta humanitas virtute ac robore superior, foedam barbariem conficiat ac prosternat: rerumque omnium potita, multitudine opum, hono-

rum, dignitatum, tanquam opimis spoliis, conspicua, militem suum ditet, cohonestet ac exornet. Quod quidem iam prope adesse, cum pleraque alia tum in primis, Samuelis Maceiovi Praesulis vigilantia, virtus, ac eruditio singularis bene nos sperare jubent. Quae simul omnia, quamvis honestae Praesulis militiae haud dubia signa sunt, in primis tamen illae divinae conciones (res in Episcopis hoc nostro seculo perrara, sed ut honorifica ita et pernecessaria) quas pastor apud suas oves solet habere, locupletissimi testes sunt, cui militiae Antistes nomen dedit, et in quibus castris a puero militavit. Et non depugnabit ille pro honestis literis quibus iuvenis studuit? non castra barbariei capiet evertetque? non honesto Musarum choro studia nostra adornabit? non efficiet ut multo plures posthac, honestae humanitati, quam foedae barbariei ac inertiae nomina dent? Sine modo Praesulem respirare. Novit ille pro sua prudentia quae sui muneris sunt, novit maximum ornamentum regni esse bene institutum gymnasium, radicem ac veluti fontem totius boni et mali esse non ignorat scholas philosophorum. Sed ne videatur in munus suum temere irrumpere, cunctatur, commodam occasionem expectando. Scit enim prudens Antistes morem tyrannum haud facile opprimi, sensim hoc potius fieri quam subito, facinus magnum et memorabile sine magno negotio non perfici. Igitur macte virtute, adolescens, in castris humanitatis tantisper milita, donec tibi tuisque commilitonibus ac nobis qui docemus, una tecum, melior fortuna affulserit. Neque remittas animum ne forte, munus honestae militiae turpiter deseruisse videare. Saepenumero et mihi ipsi aegre fit, qui, in eadem tecum militia perseverans, excubo. Et ni saepe iisdem ipsis rebus me, quibus et te nunc consoler, iam dudum ab hac militia transfugissem, et ad florentem aliam devolassem. Quare o juvenis, si ego non lucri spe, quod quam vile sit hominibus nostri ordinis pudet dicere, non ambitionis studio a qua semper alienus et sum, ut debeo, et fui, sed solo erga tuam praeclaram indolem amore, tum viva voce tum scripto meam operam sedulo tibi exhibeo. Vide ne tu, tibi ipsi incurius, inconsulte atque adeo improbe egisse videare, si disertis castris ac parma abiecta, fere in medio tuorum laborum cursu humanitatem turpiter repudies. Bono animo sis, quantum ego viribus conniti potero et ingenio consequi, nunquam deero tuis studiis, modo in te significationes non ingrati animi appareant. Scio quidem, quod ago nunc, egique paulo ante, id, non usque adeo professionis meae munus esse; Jurisconsulti namque est non tam graeca latinis donare, quam aut pertractandis interpretandisque legibus incumbere, aut respondere de iure, aut, quod suscepti munus, publice profiteri. Sed quid me vis, optime adolescens. An dum quod velim quodque magis deceret, non licet propter iurisconsultorum copiam, qui suo munere funguntur non inepte, id saltem quod superest, non agam pro virili tui causa? Quamvis, re penitus inspecta, non parum conferre debet videri, si is, qui se iu-

risconsultum esse vult, in castris humanitatis versetur et transferendis Graecis studeat. Neque enim ea res est parvi momenti ad eloquentiam comparandam, qua vel sola, cetera si desint, Jurisconsultum instructum esse oportet. Propterea et Trebatius preclarus Jurisconsultus Ciceroni, viventi adhuc, studuit. Et P. Crassus solebat dicere Scevolae fratri suo, neque illum in iure civili satis illi certe facere posse, nisi dicendi copiam assumpsisset, neque se ante causas amicorum tractare, atque agere coepisse, quam ius civile didicisset. Atque adeo Imperator noster Justinianus, iuris in artem (?) redigendi Provinciam dedit Triboniano, viro excelso, quod similiter eloquentiae et legitime scientiae artibus decoratus in ipsis rerum experimentis emicuit; vel ipsius Imperatoris testimonio. Siquidem eloquentia cum jurisprudentia mutuis auxiliis utuntur; sociae sibi artes sunt, altera in alterius opem conjurat amice. Nam orator in Republica dicturus, materiam dicendi petit ex iure. Jurisconsultus contra non potest optime, quae suae professionis sunt, explicare nisi rationem dicendi vimque teneat. Proinde quod paulo ante Demosthenis orationem De pace, nunc De libertate Rhodiorum latinilate donavi, et praeclarum illud Ciceronis opus de Oratore publice profiteor, quamvis nonnihil a professione iurisconsulti utrunque, ab officio tam profecto non omnino alienum esse existimabis, pro tua prudentia. Adieci et scholion in margine, indicem artificii, ac commentarium perbreve locis obscurioribus explicandis, ut hoc ipso et me dictandi munere et te onere excipiendi relevem. Bene vale. Cracoviae Pridae Nonas Aprilis Anno Christi 1547. (L. S.)

Symon Marycki (*Maricius*) był rodem z Pilsna w Województwie Sandomierskiem; wczesnie do literatury starożytnej zaprawiony, udał się nasamprzód do Krakowa i tam zalecony Piotrowi Kmiecie Wojewodzie Krakow. i kosztem jego za granicę i do Włoch wysłany, w Rzymie otrzymał stopień doktora Teologii. Za powrotem do ojczyzny był nauczycielem wymowy w Akademii Krakowskiej. Por. o nim Starowski. Elog. et Vitae Script. Pol. i Laudatio Acad. Cracov. (Janocki Nachr. II. 100 nast. Niesiecki familji tej nie wymienia.

77. Na końcu dedykacji, w której daje naukę młodemu królowi jak ma dzieła czytać, aby dobrze rządził swém państwem, tak dalej pisze: *Etenim cum tua Serenissima celsitudo, aliquando laudatissimi regis patris Sigismundi, quem Christus diu vivum et incolumem esse velit, loco regni Sarmatiae imperium susceptura sit, non putavi ineptum fore si tuae Serenissime Celsitudini hanc Isocratis orationem dicarem, in qua reipub. recte gubernandae rationem ceu in tabula depictam visura esset. Et quamvis T. S. C. in optimo patre rege Sigismundo optimum exemplum recte rempub. gubernandi habitura est, et quamvis Domi iam habet praeceptores et prudentia et eruditione clarissimos, a quibus quae veri regis sunt munia, quomodo tandem respub. gubernandae sint, quotidie et audit et discit, tamen cum Reveren-*

dissimus in Christo Pater ac dominus dominus Joannes Latałski Antistes Posnaniensis Maecenas meus liberalissimus, me posnaniam ad docendas bonas literas honesto stipendio revocarit, volui et ego huius provinciae amore inflammatus, T. S. C. operam meam navare, et T. S. C. orationem illam nuncupare, quam praeter domesticum patris, regis, omnium seculorum memoria dignissime, (sic zam. dignissimi) exemplum et praeceptiones illorum, quibus T. S. C. instituenda comissa est, T. S. C. non parum profuturam spero. T. S. C. oro, ut hoc meum studium optimam in partem interpretetur. Id quod ubi a T. S. C. fieri intellexero, calcas mihi addetur ut et alias quasdam orationes tam Isocratis quam Demosthenis, quas inter manus habeo, et T. S. C. frugiferas fore arbitror et facilius et libentius pertexam, pertextas T. S. C. dedicem etc. (L. S.)

Na ostatniej karcie recto: *Ad Serenissimum Principem et dominum dominum Sigismundum Augustum primum Regem Poloniae etc. Matthiae Franconii Hegitmaciani Epigramma. 24 wierszy. verso Orzel Polski — (Bibl. Ossol. L. S.)*

Hegendorphinus rodem był z Lipska. (Jöcher Allg. Gel. Lex.)

80. Na odwrocie tytułu to epigramma:

Venceslaus Sobieslaviensis Lectori.

Lector candidé si cupis repente

Divina quasi virgula uocatus

Moralem sophiam tibi parare.

Hoc parui monco legas, libelli,

E graeco tibi quod bonus Varinus

Traduxit lepide simul latine.

Także 10 w. I. Luciusza Stelli.

Dedykacją do Krzysztofa Hrabi z Szydłowca, Wojew. i Starosty Krak. Kanclerza W. Koronnego pisał, Jodocus Ludovicus Decius, który w Rzymie nabył exemplarz, starał się, aby te apophtegmaty były przedrukowane, i powiada, że Marek Bibliopola 500 exemplarzy (notis aereis, literami z miedzi) wydrnkować kazał.

Sobolewski w notach swoich do Bentkowskiego, dołączył do tego miejsca obszerny wypis o Kamersie wyjęty z dzieła: *Vie et Pontificat de Leon X.* Tome II. Chap. XI. p. 256—266, który tym bardziej obchodziłby mógł uczonych, iż tak niepewne są o tym filologu XVI. wieku wiadomości nawet u Adelung'a, *Ergänzun. zu Jöchers's Gel. Lex. B. III.* p. 58. Że jednak imię to wprost do bibliografji polskiej nie należy, odsyłamy ciekawych do źródła samego, ograniczając się tą krótką o Kamersie biskupie Nucerji wiadomością, iż urodził się na początku drugiej połowy wieku XV. wydał oprócz apoftegmatów, *Thesaurus Cornucopiae*, którego pierwsze wydanie wyszło r. 1496 (mylnie w dziele wyżej wymienioném oznaczony jest rok 1596). Zwany był *Varinus Phavorinus*, także *Varino Camerti*, a ztąd *Quarinus Camers* i pod tém nazwiskiem u Adelung'a jest wymieniony, lubo ten na dwoje rzecz zostawuje,

czyli to przezwanie Guarinus, należy się jemu (*). Pierwsze wydanie apoftegmatów wyszło pod tytułem: *Apophthegmata ex variis authoribus per Joannem Stobacum collecta, Varino Favorino interprete. Impressum Romae per Jacobum Mazochium, 1517. 4.* Autor wymienionego wyżej, życia Leona X, przytacza także wydanie Krakowskie r. 1529 i epigramma wyżej wypisane: „*une epigramma latine composée à la louange du traducteur par un savant Polonais.*” Wyszło oprócz tego, tegoż autora: *Thesaurus Cornucopiae*, naprzód r. 1496 (mylnie w życiu Leona X rok druku tego naznaczony 1596) i Słownik grecki drukowany r. 1523.

83. b) Lelewel (II. 231) poczytuje wydanie to za późniejsze od poprzedzającego, a to, iż w niem dodana jest następująca anegdotka o Niegorszewskim: „w Wenecy niedawnych czasow iednemu Polakowi Niegorszewskiemu czlowiekowi w wyzwolonych naukach in Poesi dziwnie biegłemu, za parę wierszów dosyć sztucznych, od Senatu nie mały podarek dárovano. „Wiersze te wprost i wspak czytane brzmią jednostajnie:

*sibenetetradessedessedartetenebis
etsiseretroferetutereforteresiste.*

83. c) „Wypuszczając tedy znowu na świat te książki, (mówi drukarz,) przyczyniwszy nieco z tychże Filozofow Powieści i Nauk osobliwych: przydawszy do tego jeszcze inszych więcej, których pierwej nie było, myśliłem komubym tę książkę znowu z druku wypuszczoną, oddać i ofiarować mógł. Za słuszną rzecz mi się zdało, onę W. M. memu M. P. ofiarować: jako temu, który częstokroć wywiadować się raczysz w Drukarni moiej, nie tylko ieśliby co nowego, ale też coby potrzebnego z druku wyszło. Aez wiem to dobrze, iż W. M. nie trudno o rozmaite autory łacińskie, w których się W. M. wielce kochać raczysz. Ale abym też pokazał wdzięczność moję ku M. M. memu M. P. za wszelaką chęć i ludzkość ku mnie w domu W. M. nie poiedenkroć pokazowaną, i za insze dobrodziejstwa, którychem zażył od W. M. etc.

86. Żukowski na tytule wydania swego, rzucił domysł, iż pierwszokroć musiało wyjść to dzieło między rokiem 1530, a 1540, zwiedziony nazwiskiem Jana Mieleckiego z czasu jakoby tego, któremu dzieło to dedykowane było; samo wejrzzenie na książkę tę, której exemplarz Biblioteka Akademji Duchownej Wileńskiej posiada, aż nadto przekonywa o druku tej książki daleko późniejszym. Lelewel (I. 144 nast.) wytknął tę pomyłkę bibliograficzną i odnosi pierwszy druk tej książki do officyny Herburtowej u Szeligi między r. 1611 a 1616. Żukowski w przedmowie do wydania swego, liczy kart 48, rzeczywiscie ich jest 42 i jedna nieliczbowana. Na odwrocie karty tytułowej te wiersze:

(*) W ten sam bład wpadł pierwiej Debure, w który w spisie swoim, zamiast jednego dwóch wymienia pisarzów: *Quarino Camerti*, autora *Thesauri Cornucopiae* i *Varino Phavorino*, kompilatora słownika greckiego.

Prawda i praca.
 Ta nie utraca
 I nie omyli
 W naygorszey chwili.

90. Na odwrocie karty tytułowej dedykacja i wiersze:

*Rudolfus Agricola Junior, ingenio praeclaraeque indolis
 Adolescenti Nicolao Salomoni Cracoviensi felicitatem.*

*Mirum est Charissime Nicolae et quod valida animos compagine
 arctius constringit et mutuę benevolentię fulturum prestabiliorē facit
 nobile bonarum litterarum studium, et nullo acuo interitura uirtus. Id
 est enim, illis siquidem ab unguiculis minerua duce assueueris, quur
 (sic) ocium illud ociosum semper asperneris, et Gymnosophistas Indos,
 eorumque laudabilem consuetudinem equis ut aiunt passibus imiteris,
 qui totius diei rationem a iuuenibus expostulabant, qui dare non pote-
 rat, nihilque habebat, turpiter foras eijciebatur. Tu enim vel priua-
 to studio ipse tibi nunquam dees vel horas uirtute colenda non male
 locas, hinc annis retró octo quum publice Cratis Thebani epistolas le-
 gerem, et nonnulla ex insumpta lectione animum meum voluptas inces-
 serit, placuit easdem iterum sub tui nominis auspicio in publicum dare,
 ut et studiosi litterarum haberent, quibus ad veterum philosophorum
 imitationem se oblectarent. Accipe igitur libens quod Agricola tibi tuus
 obtulit, qui tua motus singulari uirtute et ingenio hunc philosophum
 publice tibi adscribendo commendare uoluit. Cracouiae. 1518.*

Idem ad Nicolaum Salomonem.

*Ingenio polles prompto, promptaque Minerva
 Et studium teneris ipse diebus amas.
 Nicoleos qui nomen habes, uictoria cuius
 Aequali paucis tempore forte fuit,
 Hanc uirtus innata tibi, studiumque perenne
 Maximus et peperit continuando labor,
 Ingenui mores et uita probabilis acui
 Te indefessam operam sustinuisse docent.
 Perge igitur, nomenque bonum, laudesque decoras
 Quaere et uirtuti nocte dieque stude.*

Na końcu znajduje się list Agrikoli do Jana i Stanisława Konarskich: *Joanni et Stanislao Conarsky famigerate nobilitatis, Reuerendissimisque Domini, Domini Joannis Conarsky Episcopi Cracouiensis nepotibus, optinaeque spei discipulis iucundissimis.*

Agesilaus Lacedemoniorum dux, maxima uir auctoritate, et exactę etatis heros, per acerrimum hyemis rigorem sine tunica, sepe discalciatus (sic) uisus est. interrogatibus autem quid uili opertus et domestica ueste sibi uelit. Iuuenibus inquit patientię exemplum prębeo, ad quam igitur quum Crates Cynicus nos efficaci doctrina sepicule cohortetur impulsoribus ingenuis et candidis amicis meis, ne uel in mi-

aimis desse vobis judicer, atque aureę ipsius et graues sententię tenebris inculcentur, dedi operam bonis per me nunquam defuturam, ne situ iterum puluereo oblitterarentur. Legite igitur, hasque natalitię strenę loco volenter, et ut studiosos decet, libero, iucundoque animo suscipite, sunt enim maiora penes me super Xenocratis, vel ut aliorum est Crisis Platonis nostri de morte librum, item super Ruffium Auienum Dionysii Afri interpretem, quae Geographię (sine qua cęcum esse illustrium scriptorum enarratorem nemo unquam verę eruditionis homo diffitebitur) studiosis utilissima, gratissimaque fore non diffidimus. Interim memoria vestra id non excidat velim bovem lente, sed fortius figere pedem, ea enim quę scribo nec Troadibus dare vetigal spero, quibus traiecto Hellesponto, quum per Thraciam iter faceret idem Agesilaus, aliis amice excipientibus ipsum deducuntibusque transitus mercedem exoluere iussus est, uos Dyogenico more si ultra nil videritis terram inspicite, aderit vobis mecum Paulus de Spanden sedulus ueriorum litterarum indagator, et date queso operam ne a Joanne et Petro Conarsky viris omni virtutum ei litterarum genere clarissimis consaguineis vestris latum quidem unguem discedatis. Si enim quid est in nobilitate bonum, dicit Seuerinus lib. iij. id esse arbitrator, ut imposita nobilibus necessitudo videatur, ne a maiorum virtute degenerent. Vos feliciter valete et virtutem summo semper studio colite. Cracouiae 1518. (L. S.)

Rudolf Agricola młodszy, z przezwiskiem od miejsca rodzinnego, *Rhetus, Hydroburgius Rhetus, Vasserburgiensis*, przybył roku 1509 do Krakowa, i tam retoryki i poetyki pod Pawłem Krońnianinem (*Cronensis*), a filozofii i matematyki pod Michałem Wrocławczykiem (*Fratislaviensis*) przez lat dziesięć słuchał, a otrzymawszy stopień Magistra do Akademii Wiedeńskiej na profesora wymowy udał się. Tam dostawszy tytuł *Poetae Oratoris a Caesare Laureati*, do Krakowa wrócił, i od Jana Konarskiego, Biskupa Krakowskiego, za nauczyciela do synowców jego wezwany, później nauczycielem publicznym wymowy i filozofii moralnej w Akademii Krakowskiejznaczony. (Janociana I. 6.)

91. Na odwrocie karty tytułowej Jan Glogowczyk wyraziwszy zawilosc tych ksiąg Aristotelesa, tak dalej mówi: „*Ut itaque Aristotilis in libris posteriorum processus. et ars demonstrativa ad intelligendum sit facilis. Questionumque Magistri Johannis versoris in libros posteriorum Arestotilis intellectus sit planior et addiscentibus leuior. Ego Magister Johannes Glogoviensis etc. pro Laude dei. Gloria. Famaque universitatis nostre. communemque adolescentum profectum. Nodosam et perplexam questionum librorum posteriorum Arestotilis sententiam. in leuiorem modum recolligere institui. Egidij Romani doctoris. Thome aquinatis. Alberti magni. Paulique de venetiis viri doctissimi. Et aliorum interpretationes et explanationes adducam. Impressum autem est hoc opus ad impensas prouidi: circumspecti: humanissimique viri do-*

mini Johannis Haller Civis Cracoviensis virorum doctorum fautoris excellentissimi. Anno Cristi Jesu salvatoris 1499 nativitatís curren- te etc.

Jest rzecz uwagi godna, że Haller swoim tylko nakładem, lecz w Lipsku, nie w Krakowie drukował. Bardzo bydyż może, że Statuta Kazimierzowskie pierwszego wydania tamże były drukowane. (L.S.)

100. *Jacobus Faber*, od miejsca urodzenia swego w Pikardji *Eta- ples Stapulensis* nazywany, odbywał nauki w Paryżu, stronnikiem był sekty Lutra, i dla tego miasto to opuścić musiał, przebywał w rozmaitych miejscach we Francji i tamże umarł r. 1517 mając lat 101.

105. Jan ze Stobnicy (*Stobnicensis*) był rodem ze Stobnicy, miasta w Wojewodztwie Sandomirskiém. W r. 1494 otrzymał stopień Bakalarza w Akademii Krakowskiej, a we trzy lata potym stopień Magistra. Uczył teologii w tejże Akademji według dzieła Michała z Paryża (*Parisiensis*), nakoniec był Prefektem Gimnazjum Akademickiego w Poznaniu. W późnej starości wszedł do zakonu i umarł w Krakowie u Minoritów. (Janocki, Nachr. III. 122 nast.)

109. Na odwrocie tytułu jest list przypisujący dzieło Maciejowi z Miechowa: *Johannes stobnicensis arcium magister Magnifico domino Mathie de miachow (sic) arcium et medicine doctori egregio. retoricæ vicecancellario studij Cracoviensis optime merito.*

Quas olim questiones veteris ac nove logice cum lucida textus aristotelis resolutione vir doctissimus michael parisiensis arcium ac sacre theologie doctor in studio nostro primus luci dederat. sepiusque disputando vulgatas effecerat. video iam tum prolixo scribendi officio. tum supervenientibus quibusdam aliis recentioribus apud paucissimos remansisse. meo vero iudicio pro adolescentum eruditione utiliores nusquam hucusque conspicio. que ordinatiores, clarioresque essent. ac plura complecterentur, ex quibus facilius esset ad opinionem doctoris scoti introductio. Fateor enim et ego ingenue, si quid profecerim, me non ex aliqua alia lectione quam ex his quaestionibus precipua recepisse fundamenta. Idem quoque et ex aliis audiui quibus ille summe fuerunt utilitati ad doctoris nostri doctrinam capescendam, qui in hoc gymnasio clarissimi euasere. Indignum itaque existinans tantos preceptoris nostri labores magnam promittentes utilitatem diucius occultari. ac in paucissimis codicibus in pulvere demergi. curavi ut hoc tempore quo tu studij nostri rector et vicecancellarius esses meritissimus, iterum quasi de nouo in lucem impresse ederentur. tuoque nomini dedicarentur. A quo studium Cracouiense non tantum doctrina sed pulcherrimis etiam beneficijs est non mediocriter iam adornatum. Quis enim tibi gratias non agat? cum pro plerisque alijs que in nostram universitatem munificentissime collata sunt a principibus regni opera tua in primo et secundo rectoratu, quem ante hunc tercium prudentissime gerebas, tum ex fundatione tua qua prouidisti ut alter in medicinis le-

ctor haberetur, aut ex magnificis edificijs pro studiosis adolescentibus de nouo funditus erectis. quibusdamque alijs magna impensa instauratis ac plurimum auctis. quibus hoc studium nostrum sentit vehementer se adiutum, meritoque te velut patrem colit ac veneratur. Quemadmodum igitur sub tuo patrocinio tutum conquiescit, ita et he questionibus tuo nomino illustrate aduersariorum morsum contemnant, quas ut benignissimo vultu excipias plurimum rogo. List ten znajduje się i w edycji r. 1507.

115. Jan Argyropulus, rodem z Konstantynopola w XV wieku, professor języka greckiego we Florency, tłumacz dzieł Aristotelesa. Umarł w Rzymie r. 1486. w 70 roku wieku.

117. Przypisanie: *Clarissimo duci Paulo, nato Illustris Principis Alexandri de Olschani Castellani Vilmensis. et Capitanei. Grodnensis.*

Janocki tej edycji nie wspomina. Zdaje się zaś, że i ta nie jest pierwszą; bo przedmowę swoją do Pawła Xcia Olszańskiego tak zaczyna: *Superiori tempore quo primum in hoc Cracoviensi nostro gymnasio philosophiam profiteri ceperam, Clarissime Dux Paule, brevem in eam summulam philosophiae, qui Parvulus philosophiae naturalis vulgo dicitur, imitatus opinionem Doctoris Scoti, congressi expositionem: qua cum plures ejusdem Parvuli philosophiae lectores usi fuissent, factum est ad instantiam quorundam amicorum ut eandem de novo revisam ac castigatam (quin in plerisque locis vicio scriptorum depravata erat) imprimi curarem.* „ Chociaż wyrazy te możnaby stosować do rękopismu, który po rękę uczniów chodził. — Z dalszych wyrazów tej przedmowy okazuje się, iż Jan ze Stobnicy miał uwłoczycielów swojej nauki w Krakowie, którym oddaniem wet za wet grozi, oraz że młody Xzę Olszański był wówczas na naukach w Krakowie i mocno się do filozofii przykladał. Exemplarze tego dzieła są w Szczorsach, w Puławach i w Bib. Ossoliń. (L. S.)

122. W liście przypisnym do Stanisława Biela Kanonika Krakowskiego powiada *Josephus Struthius: Conabar aliquot Aristotelis opera pro communi studiosorum utilitate iis diebus in publicum edere, ut tum tandem animadverterent graecae linguae frugem uberrimam, quae in tantum se diffundit, ut ad rerum naturalium cognitionem, ad capessenda philosophiae dogmata, ad ediscenda plurimarum artium praecepta, plurimum sane adjumenti adferat. Verum nunc non licuit plura quam ista περί τῆς καθ'ὑπνον μαθητικῆς. Benevolo autem animo vir doctissime id quidcunque est muneris a me suscipe, quod si ea tibi grata fore perspexero, dabo operam ut majora propediem accipias.*

Na ostatnich dwóch kartach są: *Sententiae Aristotelicae ex libris περί τῆς ψυχῆς philosophantibus omnibus apprime utiles, z tłumaczeniem, wszystkiego ark. 1. (L. S.) Fabricius ed. Harles. wymienia toż wydanie T. III. p. 350.*

124. Michał Wrocławczyk (*Vratislaviensis*) ur. się w Wrocławiu szląskim, nauki odbywał w Akademji Krakowskiej, tamże otrzymał stopnie uczone i kanonją S. Floryana. Wykładał w Akademji tamecznej logikę, fizykę, astronomją i teologją. Uczniami jego byli: Eobanus Hessus, Rudolf Agricola, młodszy, i Valentinus Eck. Umarł w Krakowie r. 1533, pochowany w kościele S. Floryana po lewej stronie wielkiego ołtarza. Był to jeden z liczby uczonych, którzy się w owym czasie najwięcej przyczynili do podniesienia sławy akademji Krakowskiej. Janoc. *Nachr.* III. 127 nast., gdzie i napis grobowy dlań położony, wypisany znajduje się następujący:

*Splendida quem tulerat urbs Vratislavia parvum
 Occulit huc tandem Regia Croca senem
 Ingenio multum praececelluit ille. Decani.
 Aede hac in sacra functus et officio.
 Humanus dignas animus quot concipit artes,
 Hic tot callebat Numine peopicio.
 Illius ex studiis florens Academia gaudet,
 Multos quod fructus commoda nuncque capit.
 Artes condebat nunquam, sed vertit in usus,
 Sors fieret domino maior ut ipsa suo.
 Scripsit de variis et Commentaria rebus,
 Nunc maribus versat quae studiosa cohors.
 Illius atque scias nomen charissime Lector
 En Deus hoc dederat, quod Michaelis erat.*

135. Jan *Versor* rodem Niemiec. Żył w końcu XV. wieku, i wydał Komentarze swoje w Kolonii r. 1492 i 1497. (*Jöcher Allg. Gel. Lex.*)

137. Na 8 karcie arkusza x jest wizerunek głowy ludzkiej, na której oznaczone są różne organa czyli siedliska rozmaitych władz duszy. Rozdział ten tak się zaczyna.

Declaratio capitis physici ex sententiis medicorum doctrinaliter deducta, Gordomus particula de pronosticis virtutum animalium quomodo sensus interiores distinguuntur et unus leditur, alio salvo manente et illeso. Gordomus medicus. Intelligendum est quod in cerebro tres sunt cellulae. Prima quae est in parte anteriori. Prima quae est in parte anteriori. Secunda quae est in medio. Tertia quae est in postremo. In anteriori ergo parte primae cellulae jacet sensus communis, cuius operatio est comprehendere omnes formas receptas in particularibus sensibus et iudicare de eis. In postrema parte primae cellulae jacet fantasia, cujus operatio est conservare species receptas in sensu communi unde fantasia est thesaurus sensus communis. In prima parte secundae cellulae jacet imaginativa, quae in tota non quiescit nec tempore somni nec tempore vigiliarum, homo enim sine imaginatione esse non potest, cujus operatio est componere, praecedentes enim virtutes nihil componunt, sed tantum recipiunt, praecedentes enim virtutes nesciunt fabricare nec sertum componere ex diversis floribus et odoribus et

imaginativa est quae componit chymeram tragelaphum hircocervum et haec imaginatur hominem volare et imaginatur montem smaragdinum et postea componit et dicit homo volat in montem smaradino (sic), unde haec virtus habet duo nomina, si enim haec virtus obediens fuerit rationi et imaginativa sit vera sensibilibus conveniens tunc dicitur cogitativa. si autem non conveniat sensibilibus et obediat aestimativae dicitur proprie imaginativa, quia tunc imaginata sunt falsa et forte de impossibilibus. In postremo autem mediae cellulae jacet aestimativa cujus operatio est judicare de formis sensu non perceptis sicut amicitia et inimicitia, per hanc agnus judicat quem autem non vidit esse inimicum et pastorem amicum. unde sicut aestimativa est in brutis per quam reguntur, sic etiam homines reguntur per rationem. Unde homines qui se regunt per aestimativam contingit eos peccare in operationibus et tales homines sunt bestiales, qui autem diriguntur ratione non deficiunt. In posteriori autem cellula est memoria cujus operatio est conservari universaliter species omnium rerum et potentiarum praecedentium. Et subjungit. In homine autem supra has virtutes est quaedam virtus immaterialis quae non est in organo cui virtutes praedictae administrant, et haec virtus divina alta et felix intellectus dicitur. Omnes autem virtutes praedictae interiores corporales sunt et virtutes in organo. Aliquando enim deficit imaginativa et aliae sunt salvae. Aliquando autem imaginativa est salva et aliae sunt laesae etc. (B. II. 11 sq.)

143. Piotr de Eliaco, Biskup i Kardynał, przed tém Kanclerz gimnazjum paryzkiego, nauczyciel Jana Gersona, slynął w swoim czasie ze zglębiienia filozofji aristotelesowej, podczas Concilium Konstancieńskiego, na którém osobiście był obecny. (L. S.)

149. Tłómacz na tytule nie wymieniony jest Andrzej Glaber z Kobylina. Na odwrocie karty tytułowej zaczyna się dedykacja: Wielmożney paniey y dobrze zaczney, paniey Hedwidze z Koscielca, Kasztelaneczce Żarnowskiej (*), Zupniczce, Wielkiej rządceiny, Burgrabiney Krakowskiej, Oświęcimskiej Zatorskiej Bieczskiej Rapstinskiej Czchowskiej etc Starosciney Paniey łaskawey. M. Andrzej Glaber z Kobylina służbę swą wskazuie. (Tu herb Koscielckich). Umieszcza się tu dedykacja w całości, jako też odezwa do Czytelnika, zawierające wiele myśli osobliwszych, i niektóre szczegóły o autorze i o dziele.)

„Miedzi inszymi przyczynami (Wielmożna a barzo sławna gospo-dze) przez mężowie swich przodków nasladniąc ustaw, tak ustawili y pilno tego strzegą, aby białegłowy pisma sie nie uczyli y xiąg żadnych, czo sie tycze bieglósci a wyczwiczenia rozumu nie czytały. Ta jest jedna przyczyna, iż oni, chocia insze wymowki mają, wszakoż więcey to czynią z nieiakiy zazdrości. Abowiem wiedzą to dobrze z nauki Aresto-

(*) Była żoną Seweryna Bonera Kasztelana Żarnowskiego. (Janoc. I. 89.)

tilesa philosopha, powiadającego w xiegach ktore o duszy napisał, iż ludzie subtilnego ciała, sprawnieyszego bywaią rozumu nad insze, ku wszelkiej nauce y obaczeniu rzeczy kaźdey dowcipnieyszy, tamże tego dawa przyczynę, iż podług składności ciała dusza się też sprawuie. A tak im subtilnieysze ciało tim duszy bywa powolnieysze, gdyż ona w nim sprawy swe wsztitkie wólneiy i dostateczniey może czynić. Jakoż zasię to iest rzecz pewna, iż ludzie grubego przyrodzenia, bywaią prości, a rozumu też grubego. Baczając tedy mężowie składność płci panienskiej iż iest barzo subtilna; a rozum ich ku nauce y wyrozumieniu wszelkiej rzeczy ostry a prętki więczy niż otroczy (iakoż sie to iawno ukazuje w dziadkach z młodu, gdyż dziewczeczki rychley się imuią mówić niżli chłopczkowie, to wsztitko sprawuie przyczyna przerzeczona. Przeto oni bojąc się swey sławy utracić aby białe głowy rozumem ich nie przechodziły chcąc wiele umić bronią im czitania pisma głębokiego, chyba modlitew a paciorkow. Wszakóż mądrému rozumowi nie zda się tho rzecz słuszna, aby dla iedney niewiasty abo dwu (ktore mądrosći zle pożywaiąc ku złemu ią obraczią) iuż by więc wsztitkie miały stradać dobra od Boga człowieka danego. Gdiż pan Bog nie chiał tilko samych otrokow na swiecie mieć, ale iak skoro Adama stworzył, tudzież dał mu towarzyszkę, we wsztitkim iemu podobną, Y owszem z rzeczy subtilnieyszey stworzoną, bowiem z kości białey, gdyż mąż ulepion iest z ziemię grubey. Przecz że thedy one niebogi maią być tak wzgardzone a podleysze niżli mężowie. Zwłaszcza gdi my czytamy iż bywało (ieszcze y za pogaństwa) iako u Rzymianow takież u Krzescianow wiele pań statecznych, mądrych, y przeważnych, ktore rozumem swym chwalebnie się sprawowały snadz lepiej niż drudzi mężowie (o ktorych w richle za laską Bożą xięgi polskie będą wydane ku pociesze y ku pobudzeniu na cznoti dobre, paniam ktore swą sprawą chcą po sobie dobrą sławę zostawić) wszakoż na tenczas opuszczaiąc insze przykładi Była u polakow iedna krolewna Węda, czorka Grakusowa od ktorego Grakow iest wezwan, ktorey imienia iż łacinnici inaczey nie mogli wypisać, przeto iedni Venda drudzi Vanda pisali. Ta acz była panna młoda y bardzo czudna tak iż czudnością swą wiele paniąt znakomitich ku sobie przyciągała, iako Węda ryby, ztądże też imiona wedy dostała. Wszakóż tak stateczna y mądra była, iż po smierci iey otcza panięta wsztitkie polskie nie strachowały się r.ądzenia panstwa otczowskiego, iey w moc poruczyć. Gdź tedy tak iest iż pan Bog zdawna dawał krolestwu polskiemu ku zachowaniu iego mądre rządziciele, nie tilko męże zacne, ale też y panie słachetne bez wątpienia y teraz ma takowe ktorim tilko tego niedostawa iż pisma nie czytaią, a nie wiedzą czo sie w księgach naszych dzieie. Przeto ia chcąc pożytek im uczynić a zwłaszcza ku rozmnożeniu nauki w piśmie polskim. Wyłożyłem tymi czasi Problemata, to iest gadki, nie plotki ani matanine, ale opowiadanie przyczyn rzeci rozmaitych przyrodzonych z głębokości philoso-

phicy, to iest, nauki mądrości Aristotelesa y inszych philozophow wybrane. Chcąc aby to było polskiemu iązikowi iawno czo grekowie pirwey, po tim laciinnici strictly napisali pilno sie okolo tego badaiać y pewności doswiataczaięcz.

Ale iż ten obyczay iest miedzi uczonymi, gdy iakie księgi napiszą, zwykli ie nie ktoremu panu przemożnemu przypisować (a to ktoremu sie chcą zachować) aby tak imię pana onego, pismem takowym było sławnieysze, gdyż wszystkie rzeczi na swiecie przemijaią, tilko sława takiego, ktorego pismo zalecza, dłużej sie zachowawa y po dalszych się krainach rozchodzi. Ale gdyżem te ksiąski napisal tim względem iakom pirwey namienil, aby też y panie litthery znaiące, nieiako zakusily pisma, w kthorym sie mądrość zamyka, przeto widziało mi słuszno aby one na swiatlo były wydane pod imieniem nieiakiey pani znakomitey, ktorich aczkolwiek krolestwo polskie, za łaską bożą ma nie mało Wszakóż ile ku tey rzeci T. M. zda mi sie barzo godna żebym sie icy zachował te xiąski przipsuiąc iako wielki polak they kthora z wielkiey polskiey poszła. Raczysz tedy łaskawa gospodze od sługi swego (chocia nie rownego) przyiać ten mały dar za wielki, a cheiey sie dowiadować tego, czo tilko samym uczonym iest iawno. Aby tak iako T. M. insze panie dobrze zacne znamienitoscią rodu, dostatkiem, y urodą przechodzi, takież y w rozumie nad ine podleysza nie była. Ktorey sie ia laszeze poruczam, na potim więtsze rzeci przyrzekaiąc iestli tę małą pobacę być wdzięczną. Dan w Krakowie w dzień czwartkowy pirwszego księcza (zam. księzycza) Lipcza. Roku od porodzenia panny Mariey we trzydzieści pięć po tisięczu y pięciset.

Metaphrastes ad lectorem.

Etsi non possum infitari Candide lector, permulta huc esse tractata ex eo tractatu quod vulgo Problemata Aristotelis licet falso, inscribitur. Verum si quispiam diligentius contulerit, inveniet nonnulla magna ex parte mutata que illic negligentius scripta sunt, plurima ex authoribus probatis tum philosophis, tum medicis desumpta que huic operi consentire visa sunt, ut in sequentibus duobus tractatibus videre licebit. Tu eme et iudica.

Ksiąski te nasze na trzy części rozdzielimy.

W pirwszey będzie pytanie o przyczinach rzeczi ktore przyrodzenie dało człowieku, albo y drugiem zwierzętom.

W drugiey części o pokarmach ktore są człowieku przyrodzone albo nie, y też czo się z ich pozywaniu człowieku przydawa.

W trzeciey pytanie czo ktory sposob albo postawa członkow człowieczych znamionuie, iestli dobroć albo złość przyrodzenia.

W tej ostatniej części po przedmowie w języku polskim, taka jest odezwa do czytelnika: *Admonuimus, candide lector, in primo statim li-*

mine nostrum hoc, qualecunque sit, congestum, tractatui illi qui vulgo Problemata Aristotelis inscribitur non omnino respondere; quandoquidem ille et si non omnino reiiciendus sit, neque tamen in omnibus probandus, ob multa tum perperam scripta, tum obscœna et auribus polonorum, foeminiarum praesertim, minime digna. Quibus reiectis placuit alia in eorum locum substituere, partim ex decretis medicorum; partim ex ipsa Aristotelis physiognomia desumptis, aequę utilia atque huic reiconsentientia, id quod in secunda et tertia partibus cuilibet videre licebit. Libuit tamen titulum Problematum adfigere, quo votis plurimorum (qui chalcographum pro dicto tractatu lingua vernacula imprimendo urgerent responderetur. tu quidquid id sit, boni consulto.

Druk w całej tej księdze gocki, przydane są ryciny, mianowicie w części trzeciej, która fizyognomię w sobie zawiera. Pierwsze bowiem dwie części są fizyologiczno-medyczne; a wszystkie tak balałutne jak medycyna owych czasów. Nazwał autor problemata, gadki, to jest zagadnienia, zapytania, gdyż pospolicie od pytania artykuły się zaczynają *np.* Czemu u niewiast dłuższe włosy rosną niżli u otroków? Przech niewiastom broda nie obrasta? i t. d. Książka niezmiernej rzadkości.

Przy Bielskiego: *Żywothy Philozophow*, jest na przodzie Przemowa tego Andrzeja z Kobylina, 8 stron zajmująca, która wystawia pożytek tego nowego dziełka w języku polskim, i walczy przeciw tej maxymie: *Tak trzymajmy iak nasi przodkowie trzymali.* Pomagał on zapewne Bielskiemu w przekładaniu tego dzieła na język polski. (L. S.)

150. W Przepisaniu tak mówi: «Potrzebniejsze są na niektórych miejscach terazniejszego czasu szkoły niż tak wiele Cerkwi bez jedney szkoły; bo bywa to, że w jednym mieście będzie dziesięć albo piętnaście cerkwi, a szkoły żadney nie będzie, a skądże będą wychodzić dobry czytelnikowie, pisarze, śpiewacy, a potem i presbiterowie ieżli szkół nie będzie? ale o tym się gdzie indziej mowilo w *Dezyderosie polskim.*» (Ju.) Pisał także Sakowicz (mówi dalej Juszyński) *O Mytárstwie czyli drugim miejscu pośmierci.* Wydał też mowy w różnych materyach. Wspomina tenże o dziełku, którego exemplarz miał defektowy, gdzie początek jest: *Rzecz o małżeństwie*, a koniec: *Przemowa na pogrzebie żołnierza.*

152. Tłómaczem Etyki Aristotelesa, równie jak Oekonomiki (zob. N. 155), niewymienionym na tytule jest Sebastjan Petrycy. Dedykacja do Wawrzyńca Gembickiego Arcybiskupa Gniezn., oraz dwa rejestra. Ks. II. przypisana Janowi Jędrzejowi Prochnickiemu Arcybiskupowi Ziem Ruskich. Ks. III. Henrykowi Firlejowi z Dąmbrowice Biskupowi Płockiemu, Podkancl. Koron. Ks. IV. Piotrowi Firlejowi z Dąmbrowice Wojew. Lubelsk. Ks. V. Mikołajowi Firlejowi Kasztelanowi Bieckiemu. Przy wszystkich dedykacjach, wyjąwszy do IV. Księgi, są herby i wiersze polskie pod niemi Wawrzyńca Smieszkowski. — Rejestra na przodzie położone zamykają się tą odezwą

Do Czytelnika.

Ethyki dawno obiecane pierwszą część masz. Nierychło y niedbale na niektórych miejscach wyrobioną. Nierychłość memi zabawami pokryj; niedbalość niepotężnością albo raczej omyłką, wszystkim Rzemieśnikom zwykłą. Drugie części pięciorga Xiąg czekaj. Jeślić co nie będzie się zdało w tej pierwszej szacując zuchwałę; ukaż co lepszego. Bez uszczyplu wdzięcznie przyjmujemy. Bo wiedz o tym, iż nie masz nie łatwiejszego iako zganić, ale zganioną rzecz lepszą wystawić barzo trudno. A trudne rzeczy piękne y pochwały godne. (L. S.)

154. Na końcu te słowa: *Habes, optime Lector Aristotelis Oeconomicorum libros, quibus adiecimus annotationes et locos, ex graecis authoribus, Euripide, Hesiodo, et Homero, in his libris citatos. Inseruimus praeterea textui literas alphabeti, et easdem annotationibus praefiximus, ut legenti tibi absque longa inquisitione ad manum forent. Praeterea Philosophiam esse divinarum, humanarumque rerum cognitionem, cum studio bene vivendi coniunctam, si usquam alibi, ex his libellis, saluberrimis documentis plenis, et prope divinis, verum esse, facile intelliges. Tuum erit igitur, quicquid est nostrae industriae, boni consulere, et, si quicquam ex nostro labore emolumentum, ad te redierit, quod futurum haud dubie confido, totum velim illud Clarissimo viro, Domino Francisco Bonero, Maccenati nostro, acceptum feras, cuius auspiciis liber primus apud nos Graecus in lucem prodit. Benevole et his interim frtere. Cracoviae per Mathiam Scharffenberg III die Marci Anno MDXXXVII.* Na odwrocie tytułu: *Ad generosum et Spectabilem Dominum Franciscum Bonerum Insignis Urbis Cracoviensis Consularem Virum Prudentem, Munificum, literis et eruditione praestantem, singularem studiosorum Mecoenatem. M. Georgius Libanus Lignicensis Praesbyter.*—W tym liście wielkie oddać pochwały Bonerowi i wynurza wdzięczność za jego łaski, oraz za dobrodziejstwa od stryja jego Jana Bonera otrzymane.

Z tych wyrazów odezwy wyżej wspomnianej do czytelnika: *...cuius auspiciis liber primus apud nos graecus in lucem prodit*, nie należy rozumieć, aby *Oeconomica Aristotelis* były pierwszą książką grecką u nas drukowaną, bo *Carmina Sibyllae Erythraeae*, wydane przez Libana, drukował Floryan Ungler r. 1528, a zaś *Phocylidis Philosophi Poema cum interpret. Cromeri*, wyszło u Hier. Wietora r. 1536: ale wypada mniemać, że to jest pierwsza książka grecka przez Macieja Scharffenberga drukowana. Janocki i Friese omylili się zrazu, i *Oeconomica Aristotelis* za pierwszą książkę grecką, w Polsce drukowaną, poczytali. Friese nawet napisał o tém rozprawkę po łacinie, przybrawszy sobie imię Proszowskiego. Tytuł jej: *Jo. Boguslai Proschowski, Artium Baccalaurei, Notitia libri Graeci, Omnium primi, in Polonia, typis excusi. Professor Lipski Mencke umieścił ją in Miscellaneis Lipsiensibus novis. Vol. V. Parte II. p. 367—374.* Postrzeżł potym i wy-

znał swój błąd Janocki (*Nachr. v. rar. Pol. Büch. P. V. 195. sqq.*), i zrobił przytém uwagę: że jeżeli Liban wydanych przez siebie wierszy *Sibylli* w 1535, dla niezgrabnego i pełnego błędów druku, niejako się wyrzekł, i *Oeconomica* czysto i zgrabnie odbite, jako pierwszą próbę druków greckich w świat puścić usiłował, tedy i tu zaszkodził sławie swojej; bo *Phocylides* Kromera, rokiem pierwiej wydany, pięknnością i dobrocią druku przechodzi wszystkie druki greckie Libana. (L. S.)

Jerzy Liban (*Libanus*) był rodem z Lignicy, w Szlązku, i dla tego przybierał nazwanie Lignicensis. Odbiwał nauki w Kolonii, przybył w początku XVI. wieku do Krakowa, gdzie wnet pozyskał względy Tomickiego, Biskupa Krakow., i za jego wsparciem został professorem wymowy w Akademji tamecznej. Pierwszy tam za zgodą tego biskupa język grecki wykładać począł, przez co niechęć wielu języka tego nieznających na siebie ściągnął. Pomimo tego przez lat szesnaście język ten także wykładał. Oprócz Tomickiego, używał względów i przyjaźni uczonego Franciszka Bonera Burmistrza Krakowskiego, Stanisława Hozjusza, który go nasamprzód Tomickiemu zalecił, Marcina Dobrogosta, Stanisława Aichlera Sekretarza Senatu Krakow., i Anselma Eforina Medyka. Uczniami jego byli, między innymi Jan Lang, tłumacz Grzegorz Nazianzeń., Justina, Nicefora, Kallista, Józef Strut i Tectander (*Zimmermann*) medycy, tłumacze Galena. (*Janoc. Nachr. IV. 188 nast., Janociana I. 163 nast.*)

156. Na odwrocie karty tytułowej wizertanek Zygmunta III. Dalej idzie główna dedykacja do tegoż Zygmunta, któremu przekłady swoje *Polityki*, *Etyki* i *Ekonomiki* przypisuje Petrycy.—Przedmowa do *Czytelnika*.—Poświęcenie dzieła w stylu lapidarnym Janowi Zamoyskiemu.—Regestr trudności we wszystkich księgach *Polityki*.—Księga I. ma osobny tytuł i dedykacją do Bernata Maciejowskiego Kard. i Biskupa Krakowskiego, którego medykiem nadwornym był Petrycy. Dedykacja ta datowana r. 1604 27 Lipca z Kiele. Księga III. przypisana Marcynowi Szyszkowskiemu Bisk. Luckiemu.

Część druga ma dedykacją Ks. piątej do Mikołaja Krzysztofa Xiążęcia Radziwiłła Wojewody Wileńskiego.—Księga IV. do Stanisława Mińskiego Wojew. Łęczyckiego.—Księga VIII. przypisana Mikołajowi Oleśnickiemu Kuzstelanowi Małogoskiemu; wyraża tu Petrycy, iż drugi raz jemu księgi swoje przypisuje, oraz, że go namową i nakładem do wydania tych ksiąg pobudził.—Przy wszystkich dedykacjach są herby i wiersze polskie pod nimi Petrycego.

W głównej dedykacji do króla, jako też w przedmowie, wyraża Petrycy, że już wprzód *Ekonomikę* Aristotelesa przełożoną na polski język wydał.—Nadto z przedmowy umieszczają się tu niektóre szczegóły tyczące się tłumacza i dzieł tłumaczonych.

«Ta tedy pierwsza jest przyczyna, która mię pobudziła do pisania tej umiejętności o Rzeczachpospolitych: abym był czymkolwiek poży-

teczny na świecie ludziom, ponieważ dla tego wszyscysmy się narodzili. *Druga*, bawiąc się przy Akademii Krakowskiej kilkanaście lat *Professją* *Philozofii*, przeniosłem się do *Medycyny*: iednak tak, abym zgola nie opuszczał już dawno przedsięwziętej *Philozofii*: dałem na to przez kilka lat godzinę niemal zawsze iedną, y skoczyłem za pomocą *Bożą* wszystko. *Trzecia*, abysmy my też przykładem narodów inszych mieli *Polskę Philozofią*, przynajmniej iесли nie możemy mieć *naturalney y trudney*, abyśmy wždy tę obyczajową łacniejszy. *Czwarta*, drugim dodam przyczyny y materycy, aby co tu nie dostaie, dostateczniej, wymowniej, łacniej, ozdobiiej opisali. Jam się nie oglądał na ozdobę mowy: ale iakobym mógł nałacniej y nakrocey rzecz udać, w tak wielkich zabawach moich, iakąkolwiek choć grubą wymową. Dla ułatwienia rzeczy, używałem prostych dowodów według nauki *Dialektikow*, podczas w *textie* samym *Aristotelesowym*: a niemal zawsze w *diskursach*, ktore rzecz samę *Arystotelesowę* objaśniaią. A tom uczynił namyślnie, aby też prości brali smak *Dialektiki*, aby się na potym mogli zaprawić do *trudniejszych Philozofii* części, gdzieby się kto pokusił przelożyć ie ięzykiem naszym. *Piąta* przyczyna wydania tych ksiąg, obietnica moia, w ktorej tak dwie łecie uczynioney przystało mi się iścić. Co miało być zaraz, by mnie była droga do *Franciey* niespodziewana nie zaszła: z ktorciem się dla wielkiej choroby, pięć micsięcy prawie z łoża w *Lotaryngiey* niewstając, ledwie wrocil. Dla czego też w niebytności moiey, poczawszy *Drukarz* robić musiał przestać, rozdwoiwszy na dwoię iakoby na *Tomy* przeciwko moiey woley, materyą od piątych ksiąg. I ta iest przyczyna czemu sie w obietnicy moiey tak rychło nie ziścił: y kart tych ksiąg, pod zaczęta z przodku aż do konca liczbą nie wydał. Jeśliby też iakie omyłki w piśmie znaczne, abo przy-mowki komu zdaly się być, co się mogło ieszcze było; abo wymazać, abo poprawić: to wyszło na świat bez poprawy w niebytności moiey. Aczem był poruczył wielkiemu swemu przyjacielowi y uczonemu człowiekowi, *Doktorowi Gabrielowi Joanicemu Medikowi*, aby był co rozumiał wyrzucił, co też rozumiał przydał; iednak mając swe zabawy, y czytania w *Akademii Lekciy y chorych* nawiedzania: dosyc sie zdał dostatecznie przyjacielskiej powinności czynić, gdy omyłkom drukarskiem zabiegał, y iakoby szykował te wszystkie rzeczy, a iесли iakie przy końcu ktorych ksiąg zbywały karty, one inszymi *diskursami* podobnymi tym zasadał; ale *Authora*, abo czasu nie miał aby poprawiał, abo też, iako on mawiał, nie chcąc sie nad przyjacielską pracą z swym rozumem popisować, weale zachował tak o rzeczach *authorowi* rozumieć pozwalając. Przydam do tego, w *prędkim* mym niespodziewanem się wybie-raniu na drogę, zginęły były troyga ksiąg przydatki: żem chory ieszcze wrocivszy sie z drogi, musiał bez rozważenia potrzebnego, *prędko* pi-sać, iędząc za *dworem J. M. Kardynała Pana mego.*

Na końcu *Polityki* położył *Petrycy* następującą odczwę:

Do tego co czeti

Prawa Gospodarskie, ode dwu lat ode mnie masz. Tego roku o Rzeczypospolitey naukom tu koniec widzisz. Proste, niewydworne: Szkolne, nie dworskie. Prostota, przyjazni godna; dworstwo podey-rzane. Szkoła, iako o rzeczach rozumieć, szczerze uczy: dwor, ceremoniami okazały. Szkoła, rzecz ukazuje: dwor, słowa daie. Chcesz uznać dobre jądro, orzech przegryś: przez skorupę nie uyrzysz. Wzrok golego widziadła potrzebuie—Jeśli rozumiesz sądz: ale z baczeniem. Coć sie zda dobrze, przyimi: złe, nie lay: raczey mow, podobno tego nierozumiem. Philozof ieden gdy na książkę trudną napadł, tak mowił: com zrozumiał, to wszystko dobre: aleć podobno y to dobre, czego nie zrozumiał. Skromności iest, choć czasem złe uyrzysz, udać sie iakobys nie widział. W czym, y inszych rzeczach abyś sie trzymał na wodzy ieszczeć Etikę gotuię, w ktorey będziesz miał, iak każdy ma sobą rządzić. Ale zatym rządu w Gospodarstwie y w Rzeczypospolitey naucz się: patrz dobrze: raz, dwa, iedno czytay, abyś dobrze rozumiał y dobrze sądził: a bądź łaskaw.

Z tego się okazuje, że Ekonomikę wydał Petrycy w r. 1602 lub 1603 przypisaną Mikołajowi Oleśnickiemu.—Ale tej edycyi nie zdarzyło się widzieć. Wreszcie Petrycy nie z oryginału tłómaczył, lecz z przekładu łacińskiego. (L. S.)

O życiu Petrycego zob. Siarczyńskiego, *Obraz Panow. Zygmunta III. we Lwowie 1828.*

165. Franciszek Mymer, rodem z Löwenburga w Szląsku, odbywał nauki w Krakowie, mianowicie przykładał się do języków: greckiego, łacińskiego i polskiego. Współczesny był i w związkach przyjaźni zostawał z Sewerynem Bonerem Starostą Bieckim, Marcinem Dobrogostem, Józefem Strusiem, Janem Novosoliensis, Jerzym Ticzinen-sis, Janem Turobinem i Sewerynem Oreandrem. (Janoc. I. 187.)

171. Na początku jest: 1) *Luciani Samos. Astrologia Erasmo Roterodamo interprete.* 2) *F. Mimeri de inventoribus Astrologiae, ad Lectorem.* 28 w. 3) *Baltasar Struthius, in Fratris sui commentaria Tetrastichon ad osorem.* 4) *ἠρὸς ἀναγινώσκοντα.* 2 wiersze greckie podpisane: *V. T. faciebat.* 5) *M. C. B. Ode Sapphica extemporaria de Astrologia.* 9 strof. (lityry M. C. B. czy nie znaczą czasem: *Martinus Cromerus Bieczensis?*) 6) *Catalogus scriptorum Graecorum et Latinorum, qui in hoc libro citantur, quorum et libri et capita librorum in marginibus adscripta sunt, ut nulla sit lectori in quaerendo difficultas.* Są tu imiona 99 autorów. 7) *Reverendissimo in Christo Patri ac Domino D. Joanni a Lasko, Episcopo Vespurniensi, Gnesnensi, Łęciciensi Praeposito, Josephus Struthius Posnaniensis. S. D.* Jest to dedykacja, której treść niżej się tu kładzie. 8) *Capita libri I et II. Commentariorum Astrologiae.*—Wszystko to 16 kart na przodzie zajmuje. Komentarze zaś, które tu są głównem dziełem, dowodzą wiel-

kiej autora nauki, tym bardziej, że w młodym bardzo wieku pisane były. (autor miał lat 20). Widać w nich tendencją do wykładania mytologii przez astronomią, czyli jak dawniej zwano Astrologią. W Epilogu powiada między innymi do jakichś młodzieńców. „*Quod si haec quae nos uestri gratia nunc aedimus, iuvenes candidi, grato animo susceperitis, non gravabimur posthac, ubi et aetas nobis virilis, et sanius iudicium accesserit, maiorem laborem subire, ut alia non minus iucunda, quam necessaria a nobis sumatis. Porro si quid (ut est ingenium humanum) vel frigide dictum, vel perperam expositum, in iis nostris commentariis a vobis repertum fuerit, ne improbaveritis bene volenti, quid potius id tum aetati nostrae juvenili tum negotijs gravioribus, quibus sane multum dstringimur, adscribetis.*”

Po komentarzach idzie: *Luciani Sam. Declamatio lepidissima quae δίκη φωνήεντων id est Iudicium vocalium inscribitur. Josepho Struthio Posnaniense interprete* (*).

Josephus Struthius ad Lectorem.

Est fateor specie hic tenuis parvusque libellus

Sed plus multo alijs utilitatis habet.

Nam si rem hic spectes quae agitur, festivus illo

Si vero artem nil doctius esse potest.

Porro si quaeris fructus quos inde reportes

Frangere nucem, nucleum persfacile invenies.

Dedykacja do tegoż samego Laskiego, datowana r. 1531. 6 kart. — Zamyka całe dzieło, *Index eorum quae in commentariis Astrologiae continentur*, 8 kart.

W dedykacji Komentarzów autor naznacza przyczyny lekceważenia i upadku gruntownych nauk w ogólności. Według niego pochodzi to ztąd, iż młodzież, bez ogólnego usposobienia i wszechstronnej oświaty, poświęca się zaraz jednej tylko jakiej nauce, najczęściej ubiegając się za zyskiem, a wszelkie inne nienawidzi i niemi pogardza. Idzie zatem, że jak nauczyciele, tak i uczniowie spór między sobą wiedzą o wartość nauk. Poświęcający się poezji, nienawidzą filozofji; mniemani filozofowie, wynosząc swoją naukę pod niebiosa, na naukę języków i literatury greckiej i hebrajskiej, jak na herezję wołają. i t. d. „*Haec istorum hominum persuasio, mōvi dalej, omnium studiorum est corruptela et pernicies. Quam si studiosi ab animis prorsus abigerent, et ut sunt omnes cultores Musarum, quarum chorum non abs re poetae unctas Charites comitari fabulantur, ita omnes in gratiam redirent; tum primum coalescerent studia, non pugnaret orator cum dialectico; conveniret philosophus cum astrologo; essent qui Graece et Latine lo-*”

(*) Tłómaczenia te Lucjana *Astrologii* i *Judicium Vocalium*, jak widać razem drukowane były; ale, jak się często trařalo, osobno się znajdowały. Na Powadze Soltykowicza oddzielnie wymienione zostały w spisie bibliograficznym, gdzie do N. 172 format przydany byđz powinien: 8.

querentur; non altercarentur studiosi; non riderentur professores artium; Haberet Polonia Argyropilos, Picos, Beroaldos, Policianos, quos olim Italia habuit, et nunc eadem de causa habet. Neque id dico ut omnes in omni professione perfectos et consumatos esse velim ἐν πᾶσι γὰρ τὸ τελειὸν ἀδύνατον. fieri non potest ut omnes omnia sciant, sed dauidam esse operam, ut quod fieri potest, omnis doctrinae gustum faciamus, si uelimus integram esse eruditionem, et nos non mediocriter evadere doctos. Sic tolleretur cachinnus, non inveheretur unus in alium (ea enim nos odio habemus: quae ipsi non novimus): ita nobis dialectica placeat, ut interim et linguarum studia non negligamus, quae nobis semper cum philosophia coniuncta sint. Ad hoc vero cura perpetua, praestantissimo praeceptore opus est; conducet etiam plurimum, veterum librorum lectio, ex quorum numero et hicce Luciani libellus est, parvus quidem, sed non parum utilitatis simul et iucunditatis adlaturus iis, qui se ei parti philosophiae, quae Mathematica vocantur, applicarunt, si modo diligenter ab illis legatur intelligaturque. Intelletur autem ut opinor, si nostra haec commentaria, quae nos non ita pridem in rem quorundam conversimus verius quam condidimus, cum verbis Luciani conferent. Quae ego eo animo, praesul ornatissime, in lucem emitto, ut artem astrologiae iucundissimam, qua tantopere delectatus est Cicero, Vergilius, Homerus, qua usi sunt quondam et prophetae, serie qua nihil penitus se poetas Graecos et Latinos intellexisse quilibet dixerit, communiorem faciant.—Przechodzi tu autor do pochwał Jana Łaskiego: „Cum vero ea, Praesul amplissime, tuo nomini dedicarim, multae causae sunt. Primum et caeteri lecto nomine tanti antistitis, tam prudentis, tam facundi, ad similes virtutes accendantur. Habet enim te Polonia et Pannonia unum summae eruditionis, summae integritatis exemplar, ad cuius imitationem, si alij quoque studia linguae graecae et latinae, pœtices, philosophiae, theologiae, iurisprudentiae (haec enim omnia abuide pernosti) dirigerent, non amplius desideraretur in eis quicquam. Deinde quia voluit Glareanus poeta et Mathematicus insignis, iuvenes ad Geographiae studium per te provocare, et provocavit sane non infeliciter. Nam et suae Germaniae et Poloniae nostrae, non parvum profectum ex suis commentariis, quae tibi adscripsit, emanasse animadvertit; volui et ego ut Astrologiam eiusdem generis, sed diversae tamen speciei disciplinam, studiosi tuo exemplo amplectantur, neque perdent ut spero oleum, neque operam, quam nostris hisce commentariis, tuo etiam nomine divulgatis, impenderit. Postremo quia tu es Mecoenas meus, auctor studiorum meorum praecipuus, cui non satis visum erat, me benevolò animo amplecti, magnificis muneribus reficere, nisi etiam sanctissimi patris, Joannis a Lasco, regni nostri Archiepiscopi et primatis; digni tantis nepotibus patruj, mihi amorem conciliasses, qui pro tua petitione, me gratia magna prosequitur, et liberalitate sua fovet, ideo ac-

quum putavi, priusquam ea quae tibi pollicitus sum perficiam, memoris gratique animi tibi significationem dare, quae et si te indigna videbantur, dignus tamen erit Erasmus praecceptor tuus, cuius translatum Lucianum accipias et legas, qui venerandus senex, te non solum diligit, suum scilicet discipulum, sed etiam veneratur et colit, tantum quippe praesulem, benefactorem suum. Vale praesul Ornatissime et studiosos ut coepisti gratia tua proseguere. dispeream si quid erit tuo nomine clarius.

Dedykacja druga:

Cato ille qui nobis disticha moralia conscripsit, Praesul amplissime, monet eos, qui beneficia ab aliquibus accipiunt, ut et acceptorum sint memores, et eorum qui illis benefaciunt, nomen et pietatem, passim praedicent; officium, inquit, alterius multis narrare memento. Quod ego nunc sane praecceptum citius exequar, quam illud Ciceronis, qui nos agros fertiles imitari iubet, plura scilicet reponendo quam quae data prius fuere; aequius quidem id est, verum factu omnino difficile, mihi praesertim, cui istud plane ἀδύνατον esse videtur. Tanta enim sunt et patrum tuorum sanctissimi patris Archiepiscopi nostri, et tua etiam viri munificentissime in me beneficia, ut non modo illis meo merito satisfacere, sed quantumvis etiam maximis conatibus, servitiis perpetuis σπουδασάτων ἐκ μερῶν respondere nequeam. Tuam igitur pietatem omnibus narrare, tuum nomen provehere studebo. Quo etsi tu non egeas, satis enim iam toti fere Italiae, Germaniae majori, magnae parti Galliae (cuius Christianissimus Rex Franciscus te non colit solum, sed magnis etiam muneribus sibi devinxit) tua eruditione notus; nec istis solum Europae partibus, sed et ipsi Panoniae, quae tuis egregiis virtutibus allecta te ad se e patria ultro adcersivit, et in Pontificem suum elegit, et longo tractui Graeciae, partim fama honoris tui, partim factis eximiis Hieroslai fratris tui Transylvaniensis Palatini, cognitus laudatusque es, tamen quum adeo sis (ut ferunt et ego iam expertus sum) humanus, ut et minimo homuncioni te benignum, et quae tua est facilitas, mirum in modum affabilem praebeas, non dubito quin et nugae meas, quae laudis adferunt nihil sed observantiam in te meam declarent, grato animo suscipias. Sic res habet, ut intelligas quid velim. Sunt mihi aliquot Graecorum et poetarum et astronomorum opera, quae iam pridem e Graeco in Latinum (si diis placet) transtuli, sed tantisper apud me reservo, quoad satis maturescant, et luce frui apta sint. Ea sub nomine tuo aedere constitui, cognito tamen prius tuo animo iudicioque. Quapropter eam Luciani declamationem tibi in primis offero et dedico, ut ex hac una de coeteris coniecturam capias et pernoscas, posthac quae daturus sum, spectanda ne an spernenda tibi sint prius. Quodsi Lucianum non ingratis leges et hic nominis patrocinio dignum putabis, prodibunt et alia in lucem: sin secus, cavebo ne quid audeam posthac, quod tuo nomine dignari nolis, simul et gratiam deprecabor

tuam, ut animam potius meum quam datum munus metiaris, ac dicti illud Homeriaci nemineris (sic): ὅν καλὸν ἀνησάσθαι δόσιν ἐστί. *V. Datum 1531.* (L. S.)

Józef Strut urodził się w Poznaniu r. 1510, uczył się języka łacińskiego pod ziomkiem swoim Tomaszem Bedermanem, greckiego zaś pod Jerzym Libanem w Krakowie, tamże przykladał się do filozofji i do matematyki pod Walentynem Morawskim, do medycyny zaś pod Cyprjanem z Łowicza. Za namową Jana Chojeńskiego Pisarza W. (*Secretarius supremus*), udał się do Padwy, i tam pod przewodnictwem Łazarza Bonamico greckie nauki ponowił, medycyny dalej uczył się pod Franciszkiem Phorigomelio, i do tyła w niej postąpił, że publicznym professorem sztuki lekarskiej w Padwie dekretem senatu Rzeczypospolitej Weneckiej był naznaczony. On pierwszy naukę o pulsie od czasów Galena zaniedbaną wprowadzać zaczął w traktacie: *De arte sphygmica*, którego w Padwie 800 exemplarzów w jednym dniu rozkupiono. Powołany na powrót do ojczyzny, był lekarzem przy boku Króla Zygmunta Augusta, i towarzyszył w podróży siostrze jego Królowej Węgierskiej Izabelli do Węgier. Ztąd udalsię do Turcji i leczył Sultana Solimana. Za powrotem do Polski pojął za żonę Polyxenę Kraśnicką. Wzywany był na dwór Króla Hiszpańskiego Filipa II., ale na żądanie Króla Polskiego został się w kraju. Umarł w Poznaniu r. 1568, mając lat 58. (Janocki Nachr. V. 209 nast., Janociana I. 258 nast.) Por. *Starowolski Elog. et Vitae Script. Pol.—Eiusd. Laudatio Acad. Crac. Nic. Comnenus Papadapoli Hist. Gymn. Patav. T. II. p. 218 nast., J. J. Mangetius. Biblioth. Script. Medic. T. II. P. 2. p. 330. Jöcher Allg. Gel. Lexicon.*

177. W dedykacji do Piotra Tomickiego, Biskupa Krakowskiego, wyraża *Hozjusz*, iż uważając za rzecz pożyteczną przekładanie z języka greckiego na łaciński, zaczął naprzód od djałogów niektórych Lucejana, naówczas jeszcze nieprzełożonych na łacińskie, i wydać je kiedyś obiecuje; że nawet i na Demostenesa był się porwał, lecz czując siły swoje jeszcze za słabe, odłożył na czas dalszy tę pracę. Po wydaniu tej książeczki, dostał tłómaczenie Oecolampadiusa, o którym wprzód nie wiedział. Tak niby na usprawiedliwienie siebie, bez potrzeby wylicza autorów greckich, przez kilku uczonych tłómaczonych. Po dedykacji następuje: *Andreae Friderici Eleuthoropolitę ad Poloniam altricem Hosii προτροπέτιχον*. 32 wiersz. łac. Chwaląc w nich Hozjusza z prozy i z wiersza; jako przykład biegłości w poezji przytacza autor parafrazę jakiegoś psalmu przez niego wydaną.

..... *Paraphrasin dedit Psalmi unius*
Emissam versu ..... (L. S.)

181. W przedmowie do Zygmunta Kazanowskiego, Starosty Koubajskiego, Króla J. M. Dworzaniina, wyraża *Januszowski* pod koniec, iż się do słów nie przywiązywał, tylko samej rzeczy pilnował. *Figmentu niektóre y drogic ramy, powiada nam mało co potrzebne,*

które historią trudnią, także y opinii różne umyślnie się opuszczaly ad fontes każdego odsyłając i t. d. (L. S.)

Inne tłómaczenie z Plutarcha zob. N. 906, na końcu nót do tego Odziału.

183. Na 19 kartach nieliczb. są przykłady z autorów klasycznych łacińskich, stosownie do prawideł przez Dionizjusza podanych. Roztropnie to uczynił *Birkowski*, gdyż przykłady greckie, przez autora cytowane, lubo co do myśli mogły być wytłómaczone, jednak szyk wyrazów i harmonia musiały się zmieniać.—Dla tego zachowawszy w tłómaczeniu przykłady oryginalne, dodał na końcu oryginalne przykłady łacińskie.—W dedykacji narzeka *Birkowski* na zaniedbanie nauk greckich. Powiada, iż najwięcej książek o retoryce mają szkoły, i uczący się tej nauce najwięcej czasu poświęcają, a przecie do pism w tej materji Greków, owych to mistrzów wymowy, nikt nie zaziera.—Wyznaje, że i sam owczesnymi retorykami zbalamucony, dopiero po wezwaniu na plac Professora Retoryki do Akademji Zamojskiej, otrząsł się z tych błędów, udając się do najlepszych źródeł, to jest pisarzy greckich. (L. S.)

Andrzej *Schottus* przedrukował tłómaczenie to w edycyi dzieł Dionizjusza w języku łacińskim. *Hanoviae* 1615. 8.

185. W tej edycyi, *Simonis Bircovii Exempla Latina Graecis Dionysii respondentia*, zawierają na końcu 43 str.—O przekładzie *Birkowskiego* surowo sądzi *Upton*, w tych słowach: „*Versionem huius libri suscepit olim Simon Bircovius, in Academia Samoscensi centum et triginta abhinc annis professor; sed infelici admodum successu. est enim si qua alia, non tantum inepta, sed in plurimis a sensu auctoris aliena, et scriptori quae politissimo adjungeretur, prorsus indigna. Sane hunc hominem Hegesiae Magnesso, si scripta extarent, idoneum vix iudices interpretem. Quod igitur ad versionem attinet, aut novam a me habes, aut veterem instar Theseae navis adeo immutatam, ut pristinae, si ulla, pauca admodum reperiantur vestigia.*”

„*Exempla Latina, Graecis Dionysii respondentia, a Bircovio sunt collecta: quae cum aliquem usum essent habitura, nolui aut eorum utilitatem studiosi juvenes, aut sua laude Bircovius fraudaretur. Hoc tamen scias velim, me omnia recensuisse, cum optimis Editionibus collata, et passim foedissimos (sive id incuria, sive ignorantia factum) errores sustulisse.*”

Przykłady łacińskie, greckim odpowiadające, o których wzmianka jest na tytule w tej edycyi, znajdują się i w dawniejszych i w późniejszych wydaniach *Uptona* r. 1702 i 1747. *Upton* wytyka uchybienia *Birkowskiego*, na którego obronę to powiedzieć można, iż nie miał rękopismów, do poprawnego wydania potrzebnych. Wszakże i sam *Upton* w edycyi 1702 nie jest wolny od błędów, które w późniejszych wyda-

niach za pomocą rękopismów poprawiał. Janocki (Nachr. V. 214.) obszernie mówi o wydaniu Birkowskiego r. 1602. (L. S.)

G. E. Groddeck, *Init. Hist. Litter Gr. Pars Poster. p. 58. ed. r. 1823*, mylnie przytacza rok druku tego dzieła w Zamościu r. 1550, kiedy i Birkowski jeszcze nie żył, i zbudowanie Zamościa przypada daleko później.

188. O wydawcy Franciszku Masłowskim nic pewnego nie ma. Żył w przyjaźni z Janem Kochanowskim, który na cześć jego napisał epigramma następujące, znajdujące się w edycji dzieł jego r. 1612. p. 146:

*Exiguum, Francisce, tui, suavissime, partem
Scita licet nobis ista tabella refert:
Agnosco faciem, verosque in imagine vultus,
Doctrinam et summum non video ingenium.*

Fabricius (Bibl. Gr. VI. 67.) wspomina to tłumaczenie. Niesiecki III. 230. wymienia jednego tylko Franciszka Masłowskiego Pisarza Ziem. Wieluńskiego pod r. 1580.—Por. Notę Numeru nast.

189. Zawiera się w tém dziele:

1. *Demetrii Phalerei de elocutione liber*, z textem greckim obok; na końcu różnice textu z dawnego rękopismu, p. 1—187, dedykacja do Xcia Mikołaja Radziwilla, datowana *XII. Cal. Januarii 1556*.
2. *Dionysii Halicarnassei de praeceptis linguae graecae auctoribus, elogia*. p. 190—201. *Ejusdem comparatio Herodoti cum Thucydide et Xenophontis, Philisti Theopompi inter se*. p. 201—214. Jedno i drugie bez textu greckiego.
3. *Stanislai Novii Poloni de historica facultate libellus*, p. 215—226. *Francisci Robortelli de facultate historica disputatio* p. 226—246. Pisma Nro 2 et 3. przypisane: *Joanni Tencinio Comiti Stanislai Pa. latini Cracoviensis filio* (*).
4. *Dionysii Halicarnassei responsio ad Cn. Pompeii epistolam, in qua ille de reprehensio ab eo Platonis stylo conquerebatur*. p. 248—257. Na czele tego tłumaczenia (textu samego nie masz), jest list następujący.

*Stanislaus Novius Caelio Secundo Curioni
praeceptoris suo, S.*

Nonnulla opuscula Dionysii Halicarnassei, jucundissime praeceptor, latinitate donaveramus: eam vero epistolam, in qua de stylo Platonis disserit, cum propter summam difficultatem, tum propter rei gravitatem aliis vertendam reliqueramus; verum, precibus Roberti Stephani, viri mihi amicissimi adductus, eam Latinam feci, ac in tuo nomine emisi: non ut nomen tuum illustraretur, (nulla enim est urbs in Italia, nulla in Gallia, nulla in Germania, in qua non sit nomen tuum multum

(*) Pismo Nro 3, które ma napis w oryginalne: *τῶν παλαιῶν χαρακτηρῆς sive τῶν ἀρχαίων χρίσις*, tudzież Nro 4. znajdując się w edycjach Wechela, Schotta i Hudsona.

et celebratum) sed ut intelligeres me in eo totum esse, quomodo et tibi et tuis probare possim, te nec hominem ingratum devinxisse, nec beneficia perperam collocasse. Vale praeceptor humanissime.

5. *De historia, ex libro III. C. Mylaei de rerum universitate.* p. 258—262. Por. Fabric. T. VI. p. 66. (L. S.)

Czy to są dwa różne tłumaczenia pod N. 188, 189, wymienione Franciszka Masłowskiego i Stanisława Hłowskiego w jednym roku wydane, lub jedno i toż samo, niepewna. Bibliografowie nasi przynajmniej, nie tylko trudności tej nie rozwiązują, ale zgoła milczeniem pokrywają. Niesiecki i Siarczyński (Obr. Wiek. Zyg. III.), wspominają o Hłowskim Kanoniku Płockim, jako tłumaczu z greckiego mów S. Bazylego, a pierwszy nadto wspomina Franciszka Masłowskiego Pisarza Ziem. Wieluńskiego pod r. 1580. Janocki, Bentkowski i Leleweł o obu milczeniem zachowują. Bandtkie wymienia tłumaczenie Masłowskiego wydane w Padwie, Sobolewski oba, Jöcher (Gel. Lex.) pod nazwiskiem *Hlovius* mówi, iż pisma swoje wydawał pod nazwiskiem Stanisława Masłowskiego. Bydź to mogło wprawdzie, ale prócz tego, że Jöcher nie wymienia zgoła z kąd miał tę wiadomość, zastanawia to, iż w jednym roku obie edycje, pod różnemi nazwiskami tłumaczy wychodziły; trudno znowu wierzyć, aby Masłowski, który zostawał w ścisłych związkach z Hłowskim, gdy i pisma ich razem wychodziły, tak jawnie postać plagjarjusza przybierał; nadto z opisu Bandtkiego i Sobolewskiego widać, iż oba co do obszerności różniły się niemal pomiędzy sobą, kiedy pierwsze ledwie 32 str., drugie wraz z anexamami 187 zawierało, jakkolwiek formatem różniły się między sobą. Zbliżenie z sobą obu tych wydań najłatwiej rzeczby tę rozstrzygnęło.

197. W dedykacji do Jana Lubrańskiego, Biskupa Poznańskiego, wyraża, iż długą i nader ciężką chorobą mając wyniszczone siły, nie mógł czém inném większego sił natężenia wymagającym zatrudnić się, jak napisaniem wstępu do Ptolemeusza geografji, oraz wydaniem innych pism geograficznych, z odmianami lub dodatkami swojemi. Po dedykacji następuje do tegoż Biskupa, *Carmen Sapphicum endecasylabum Rudolphi Wasserburgensis*, 13 strof. Na końcu zaś *Introductji* tenże położył Epigramma (26 wierszy) na pochwałę dzieła. (L. S.)

Wspominany na tytule Anzelm, był Zakonu Minorytów i Kaznodzieją w Krakowie na początku wieku XVI. Toż pismo Anzelma znajduje się w *Thesaurus Monumentorum* Jakoba Basnagius T. IV. p. 776 nast. (Janoc. I. 23.)

208. Nie ma tu potrzeby wyliczać pism w zbiorze tym zawartych i tłumaczonych przez zagranicznych uczonych; dosyć jest wspomnieć, iż dwa pierwsze pisma Galena, tłumaczenia Tektandra, tu się znajdują, tudzież *De Astrologia, sive prognostica de decubitu infirmorum* i *de Urinis*, przekładu Struta. (Fabr. V. 468). Mylnie zatem twierdzi Janocki (I. 270.), a za nim P. Bentkowski (II. 443.), iż wymienione

dwa pisma Galena, przekładu Tektandra, dopiero w pięć lat po jego śmierci wyszły na widok publiczny, owszem sam Tektander wydał je na lat siedm przed śmiercią. Por. Panzer. *Annal. Typogr.* VI. 312, gdzie N. 1065 jest jeszcze wzmianka o Tektandrze, iż wydał dzieło następujące w tymże czasie: *Morbi Gallici curandi ratio exquisitissima, a uariis, iisdemque peritissimis medicis conscripta: nempe Petro Andrea Matthaeolo Senensi, Joanne Almenar Hispano, Nicolao Massa Veneto, Nicolao Poll Caesar. Maiest. Physico Benedicto di Victoriis Faentino. His accesserunt Angeli Bolognini de ulcerum exteriorum medela opusculum perquam utile. Eiusdem de unguentis ad cuiusuis generis maligna ulcera conficiendis lucubratio. Cum Indice copiosissimo Basileae apud Jo. Bebelium. M.D.XXXVI. (Dicavit Josephus Tectander Cracoviens, Adamo Bresinio Medico, Basileae, Idibus Martiis Anno 1436)*. Wreszcie traktaty Galena, tłumaczenia Tektandra, znajdują się także w wydaniu dzieł Galena Bazylejskiem r. 1549. T. V. p. 1058—1102.

Józef Tectander rodem z Krakowa, był synem Jana, konsula tegoż miasta, i tamże odbywał nauki pod Rudolfem Agrikolą, Jerzym Libanem i Maciejem Szamotulskim. W Padwie słuchał Lazara Bonamico, a medycyny uczył się u Mateusza Curtiusa.—Powracając ze Włoch w Bazylei zatrzymał się dla poznania Erazma z Rotterdamu; w Wiedniu, Kaspra Ursina Velius. Za powrotem, w Krakowie żył w wielkiem zachowaniu i łaskach u Piotra Kmity Wojewody Krakowskiego, a później i u Królowej Bony, na której żądanie przydany był jako sekretarz i lekarz od Króla Zygmunta I. córce jego z pierwszego małżeństwa, Izabelli Królowej Węgierskiej podczas podróży jej do Węgier. Ztamąd po niedługim pobycie do Krakowa przybył, i wkrótce tamże w sile wieku życia dokonał około roku 1542. (Janoc. I. 268 nast.)

Tu jeszcze wspomnieć wypada, że pierwszy Sobolewski wpadł trafnie na to, że nazwiska, Tectander i Zimmermann, jak się ze znaczenia tych wyrazów greckiego i niemieckiego pokazuje, nie dwóm, ale jednej i tej samej osobie służą, gdyż i ostatnie często się w książkach nadarza, jak np. w wydaniu Miechowity, *Conservatio Sanitatis*, w Krakowie r. 1522. i t. d.

209. O tłumaczeniach z greckiego Struta i Tektandra takie daje zdanie Piotr Daniel Huet, w dziele: *De interpretatione, Parisiis, 1680, 4. p. 178.* „*Sterilis quoque hujus exercitationis et negligens Polonia Josephum Struthium dedit, cum parum in vertendo diligentem, tum oratione corrupta horridum et deformem. Cultior longe Josephus Tectander florenti dictione sententias exornavit; in iisque defixus verborum et characteris sollicitudinem insuper habuit.*” Zdanie Hueta ma rzeczywiście niemalą wagę ku ocenieniu tych prac. (L. S.)

210. Fabricius T. V. p. 450. cytuje jeszcze: *Περὶ κατακλίσεως προγνώσματα ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης In. Ed. Charterii T. VIII. p. 901. In Septima Juntarum inter spurios fol. 112, Interpretatus*

est Josephus Struthius quo interprete Jacobus Antonius Marescottus edidit. Est absurdum opus Neograeci in Arabica Astrologiae scientia delirantis." (L. S.)

Sobolewski w notach swoich namienia o tłómaczeniu Prognostyków Galena, przez Struta wydauém w Lugdunie r. 1540. 8.

212. Wydał traktat ten *Strut* dla uczniów swoich, jak świadczy list jego do Jana Chojeńskiego Biskupa Krakowskiego, na odwrocie karty tytułowej wydrukowany.

Reverendissimo in Christo patri Domino, Domino Joanni Choyenio Episcopo Cracoviensi Regni Poloniae Cancellario domino et patrono suo clementiss. Josephus Struthius Medicus S. D.

Quum inciperem interpretari in hac nostra Academia librum Galeni de differentiis morborum, idque in tuam gratiam, amplissime Praesul, convenerant Hieronymum Vietorem plurimi ex meis auditoribus, qui petierunt hominem, ut eum librum Galeni, praelo suo committeret et excuderet; non erant enim tot exemplaria Cracoviae quot sufficerent omnibus. Vietor subiit non gravatum laborem, cum ut iuvaret pro virili sua studiosos, quos tum videbat discendi avidissimos, tum vero potissimum, ut tibi gratificaretur optimo et piissimo principi, cuius opera et sumptibus studia haec nostra pulchre suas figunt radices Cracoviae, expululatura brevi longe lateque si tu ipsis, ita ut coepisti favebis. Nemo est sapientissime princeps, qui tibi bene non precetur, qui tuos conatus egregios vehementer non probet, qui te non amet ex animo, quum animadvertit, quam bene te, tuaque omnia in usus optimos largiaris, sed de hoc alias. Librum hunc Galeni a Vietore grato et benevolo animo accipe, habiturus brevi majora si deus volet. Valeat felicissime paternitas tua Reverendissima. Datum Cracoviae M. D. XXXVII.

(L. S.)

216. Krzysztof *Heyl*, inaczej *Soterus* nazywany, rodem był z Weissbaden. Tłómaczył także traktat Galena: *De cognoscendis et curandis affectibus renum.* (Jöcher Allg. Gel. Lex.)

223. Jeden znany exemplarz tłómaczenia tego znajduje się w bibliotece uniwersytetu Lwowskiego, czego dał mi skazówkę pracujący dawniej usilnie koło bibliografji polskiej P. Mikołaj Malinowski, i podczas podróży mojej do Gallicji w roku 1826 do widzenia ciekawego tego zabytku zachęcił. Opisanie jego udzieliłem temuż P. Malinowskiemu; żałuję, że go w tym momencie pod ręką nie mam.

Dobrowski w recenzji dzieła Rakowieckiego, *Prawda Ruska*, drukowanej bezimiennie w piśmie w Wiedniu wychodzącem: *Jahrbücher der Literatur 27 Band. 1824. p. 117.* wspomina, iż Konacz dawny pisarz czeski w przedmowie do *Judith*, komedji, której druk datowany w Pradze r. 1545, o drukowanym tłómaczeniu na polskie Terencjusza i Plauta mówi. Sobolewski nie przestając na tej wzmiance, prosił uczonego Kopitara, aby dokładniejszą o tém powziął wiadomość,

którą też otrzymał przez Dobrowskiego własnoręcznie wypisaną. W niej tytuł dzieła Konacza tak jest wymieniony: „*Knyha o Horehowanij a narjkanij Sprawedliwosti-sheze uroz. Pana Mikulasse Konace z Hodyssthowa sebrana a slożena. fol. Przitom gest Comedia ambo Hra ryhmi a pijsnemi sepsana Judyth 1547 w nowem Miestie prażskem.*” — Jan Losorsky w przedmowie do Komedji tej, datowanej r. 1545, tak mówi: „*Co pak Polácy ciny kterijz niekdy dosti malo neb nic swau recij prirozenau psati neumeli, ale czyzy latinske užijwati musyli, giž pak umij netoliko proste rosprawky spisugij, ale ryhmi mijrnymi hry rozlicne znamenitych Poetuw Kratochwijlnych Therencia á Plauta swym tym hrubym a neohebnym Glagolem tisknau a na swetlo wynassegij.*” — Dodaje tu Dobrowski, iż wiadomość tę Konacz musiał powziąć od brata swego, który był w Polsce. Wreszcie o drukowanych przekładach tych Plauta i Terencjusza z pierwszej połowy wieku XVI. nigdziein dziej wzmianki żadnej odkryć się nie udało.

250. Leonard Cox rodem z Monmouth-Shire, za namową Erazma Roterodameczyka udał się do Polski i w Krakowie wykładał naukę deklamowania. Żył w przyjaźni z Janem Antonius Medykem królewskim; za przyczyną jego otrzymał bogate probostwo w Kassau w Węgrzech. W podeszłym wieku do ojczyzny swojej wrócił się. (Janociana I. 46 nast. — Adelung Ergän. zu Jöch. Gel. Lex.)

258. *Willich, Wilcke* albo *Wild, Jodocus*, Doktor Medycyny, urodził się w Warmii w Resel r. 1501, odbywał nauki w Frankfurcie, nad Odrą, i r. 1524 był professorem języka greckiego w tém mieście, a w r. 1540 professorem medycyny. Umarł w Lebus 12 Listopada roku 1552. Pisma jego wylicza Jöcher, Allg. Gel. Lex.

259. Pierwszy raz wyszedł ten index przy edycji Horacjusza antwerpskiej r. 1567, z odniesieniem do stronic wydania także antwerpskiego r. 1545, powtórzony przy edycji frankfurtskiej r. 1600, i później przy wydaniu Horacjusza Bentley'a r. 1713. Zob. wydanie Horacjusza Mitscherlicha Lipsiae 1800. T. I. p. cxvi nast. W edycji Bentleyja powtórzonej w Lipsku r. 1764, także index ten znajduje się na końcu i następna wiadomość o pracy tej Tretera: *Index in Horatium Flaccum olim quidem collectus a Thoma Tretero, deinde omnibus editionibus accommodatus a Daniele Aveman, nunc vero additis etiam P. Cl. Richardi Bentleyi variantibus lectionibus, pluribus, quam mille et quingentis locis auctus et emendatus ab Isaaco Verburgio.* W przedmowie tego ostatniego taka jest wiadomość o Treterze: *... Thomas Treterus natus Posnaniae (Poloniae maioris est urbs) collegit primus Indicem in Horatium adiutus, a Stanislao Drozinio, quem uterque Romae in aedibus Stanislai Hosii S. R. E. Cardinalis versabatur anno 1573. nullam aliam fuisse causam, nisi ut scriptorem, quo plurimum delectabatur, redderet sibi familiarem, testatur ipse Treterus; huius materiam postea polivit Daniel Aveman Brunopolitanus. Quum enim Tre-*

terus, ut qui scripserat sibi, non aliis usus esset numeris, quam paginarum sui exemplaris, aggressus est Aveman, maximi laboris, opus revoluendo omnes voces, quas Treterus in Indicem retulerat, et numeros paginarum mutando in numeros librorum etc.—Z tego, co się wyżej powiedziało, łatwo widzieć, iż praca Tretera dokonana była szczęścią laty przed rokiem 1573.

Wspomniany tu *Drosinius*, jest to zapewne ten, którego wymienia Niesiecki T. II. 86, temi słowy: „Stanisław Drożeński u Kardynała Hozjusza w wielkich respektach dla swojej nienadwerezonej cnoty.”

260. Dedykacja do Jana Zamojskiego, Starosty Kałuskiego, „Wiedząc to (mówi na końcu Libicki), iż jako się Przodkowie W. M. M. P. ś. pamięci, a mianowicie Dziad Jan Zamojski, Wielki Kanclerz i Hetman Koronny w ludziach uczonych kochał, y wielką ich liczbę ludzkością swą do siebie pociągawszy przy boku swoim miewał; czego są świadkami Symonidesowie, Bursiusowie, Birkowiuszowie, Dreznerowie, Piskorzewscy, Kwiatkowscy, Herbultowie y inszy. Tak y W. M. M. P. *in simili animo ab Avo suo non degenerabis, cujus amore, wdzięcznie ode mnie tę pracą moją, o co wiele y uniżenie proszę, przyjmiesz.* Rozumiem ja bowiem, że jako się W. M. M. Pan z tego wiele cieszysz, iż ludzie mądrzy postronni, iako Thuanus Gallus Historicus, Muretus Orator, Manutius in Commentario super Ciceronem, Joannes Ursinus, Carolus Sigonius, Justus Lipsius, Joannes Voverius, *aliique plurimi* wysokie elogia w pismach swych Dziadowi W. M. M. Pana dają, że i tą ubogą pracą moją, którą *immortalitati nominis Tui consecro*, wdzięcznie przyjąć raczysz.

Do Horacyusza.

Chociaż cię wszyscy chwala, nie wiem jednak czemu,
Przecię cię obrzezują; znać że wstydliwemu
Nie wszystko się podoba; żeś iest obrzezany
Y przez mię, Żydem za to nie będziesz nazwany,
Bo godność twa została nie naruszona
Swowolna mowa tylko ztąd iest wyrzucona
A żeby y niewinnym uszom wolno było
Słuchać cię; co szpetnego to się wyrzucilo.

Są tu IV. Księgi Pieśni i Księga Epodon. Juszyński (I. 251.) nie przyznając talentu poetyckiego Libickiemu, powiada jednak, iż wiernym i pracowitym był tłómaczem. Sobolewski w nocie swojej do tego miejsca dzieła Juszyńskiego dodaje: Jakiego to jest rodzaju wierność i pracowitość, pozna każdy, kto Horacyusza rozumie, z początkowych wierszy pierwszej Ody do Mecenasa.

Dobrodziedzu, krwi z Krolów nad Dziadow (*sic*) zrodzona,
Tyś ma wielka Ozdoba, tyś moia obrona.
Są ci co się w Olympie prochem przykurzają,
Ktorzy na prędkich kołach do znakow biegną.
Iuszych rycerskie dzieła w niebo wywyższają,
A przez odważne męstwo ziemię osiągną, etc.

Mecenasa wszędzie *Dobrodziem* tytułuje, np. *Epod. IX. Quando repostum Caecubum etc.*

Kiedy dla uroczystych potraw schowanego
Wesoło po zwycięstwie Cesarza wielkiego
Wina się Dobrodziem z sobą napiemy. etc.

Bentkowski (I. 631) dodaje, iż znajdują się tu i pieśni Sarbiewskie-go, przez Libickiego tłómaczone.—Dodać tu wypada, że w texcie bibliograficznym, przez pomyłkę tłómaczenie to pierwiej jest położone niż Petrycego, to ostatnie blisko czterdziestą laty wcześniejsze.

262. Jest to jak widać zbieranina kilku rzeczy w świat puszczona pod coraz odmiennym tytułem. Wreszcie nikt, ani Załuski *in Bibl. Poet. Polon.*, ani Jabłonowski *in Musaeo Polono. Leopoli, 1742. 4.*, ani Janocki *in Janocianis T. II.*, gdzie wyliczone są pisma Lochowskie-go, jemu dzieła tego nie przyznają. Załuski p. 5, Jabłon. p. 17, Trotz w Zbiorze Poetów Polskich na czele Dykejonarza swego, między Anonymami, każdy odmiennie je przytacza, żaden roku wydania nie wymienił. Dla wyjaśnienia co się w tym Zbiorze zawiera, przytaczamy tu tytuł od Trotza wypisany: *Emblemata Horatiana*, to jest polskie tłómaczenie, Jana Kochanowskiego, Symona Symonidesa, Jędrz. Małskiego, Stanisława Słupskiego i Mikolaia Kochanowskiego najpiękniejszych wierszy Horacyusza. 4., takiż tytuł przytacza Załuski l. c. po łacinie. Szymonowicza następne są tu wiersze, jak świadczy Juszyński II. 414:

Cnota się nie utai: niech w jakie chce cienie
Tuli się, przecie iasno świecą iey promienie.
Wyrwie czelka potrzeba, a co w kącie siedział,
Poda go sławie, i świat będzie o nim wiedział.

Ręka rękę umywa, noga wspiera nogi.
Przy wiernym przyjacielu, żaden nie ubogi.

Rogo na ten świat chwila urodzi szczęśliwa,
Ten przed laty i rozum i bogactwa miewa.
Przed laty i do nieba sławą wylatuie,
Przed laty ludzkie serca sobie pozyskuie.
Z rana się wszystko sypie szczęśliwym na lonie.
Ań miły był czekał pozney siwey skronie.
A komu obietnice Boskie co zdarzaia,
Pierwey, nim on zamysli, w dom mu przynaszaia.

Tenże (I. 16) wymienia z Załuskiego (?) wydanie Horacjusza z komentarzem Glicerego Baxtera S. P., którego jednak sam nie znał. Bielski, *Vita et scripta quor. e Congr. Sch. Piar.* żadnej o tém pod Baxterem nie czyni wzmianki.

266. W przemowie powiada tłómacz, iż „przy wielu zatrudnieniach y przeszkodach tłómaczenie Satyr tych zaczął y kończył, wielu przeto potrzebuia odmian y poprawy; a naprzód że takowe tłumaczenie nie jednego jest kształtu y sposobu we wszystkich Satyrach, w iednych bowiem aż nadto *periphrases* to jest amplifikacyi czynił wchodząc w myśl

autora y do obyczajow oyczystych nadcigając... drugie satyry bardziey się do textu authora przychylając tłumaczył. Przydatki moje własne, mówi dalej, y ieżeli się czytelnikowi podobać będą, ale więcey mam wątpliwości, aby się podobać mogły, bo osobliwie trzeciej Satyry w księdze pierwszey przydatek niektórych wielkich ludzi mógł urazić. Wolność była w Rzymie większa prawdy mówienia ile bez obrażenia Cesarzow, w Polsce choć przy wolności ale mniemaney, ile bogatszych y możniejszych ludzi, tyle panujących a jeszcze mściwych cierpieć musimy; dla tego tych moich Satyr póki żyję do druku podać nie myślę i t. d.”

286. Pisemko zaczyna się od wiersza na korab, herb Panów Łaskich, i od przemowy wierszem do Łaskiego; mówi w niej, że dla tego mu to dzieło przypisuje, aby, jako mający sposoby i obyczaje rycerskie (gdyż tylekroć ludzi rycerskich sprawował) przypatrzył się iaką krzywdę Grecy mężnemu Ajaxowi wyrządzili; dalej żali się na swoich ziomków, że i oni podobnoby także tak iak Grecy sądzili, gdyż nade wszystko prawników przekładają, i

To u nas naygodniejszy cò prawo rozumie
Albo co się przed sędzią dobrze swarzyć umie.

Samo poema zaczyna od krótkiego opisanía śmierci Achillesa i przyczyny sporu o jego zbroję; Owidjusza zaś dopięro się wiernie trzyma od początku Xięgi XIII., to jest od słów *Consedere duces*.

Cale tłumaczenie jest bardzo słabe. Na dowód posłuży ten wyjątek:

Ajax po chlubie rodu swojego, tak daley mówi:

Lecz niech mi to pomocne ku rzeczy nie będzie,
Jeżli nie mam z Achillem społeczności wszędzie.
Brat mi był, brackiego chcę. Coż za krewny iemu
Jesteś Synu Sisyphów, któryś Oycu swemu
W zdradzie, także w złodzieyskiej kradzieży podobny?
Mieszać się w Eacydów dom nie iesteś godny.
Podobno żem był pierwszym we zbroi do Troi,
Będziecie mi bronili teraz brackiey zbroi,
A ten który szalenstwem zmyslnym zhywał woyny,
Ma bydź z sławney puścizny po bracie mym zbroyny?
Teraz ten co wziąć nie chciał na się żadney zbroie,
Niech weźmie co zacnieyszą własne spadki moje.

(Bibliot. Pol. I. c.)

287. O tłumaczeniu tém Pudłowskiego nader krótką wzmiankę czyni Juszyński, i o życiu jego niewielką słowy mówi. Żył za czasów Hożjusza i Jakóba Gorskiego, którego był uczniem, i jak Niesiecki dodaje: *postea Censor scriptorum eius plurimi Gorscio aestimatus*. Rok wydania poezji tej r. 1600, wyjęty jest z Janockiego l. c., zapewne już po śmierci autora, gdyż inne jego poezje, u Janockiego, Janoc. w Tomie I. wyliczone, wyszły między rokiem 1561 a 1586.

316. W Przedmowie dowodzi potrzeby nank, i tak kończy: A iż z nank płyną prawdziwe cnoty, przeto Grekowie *Barbaros* zwali wszy-

stkie te ludzi, którzy nauk nie znali. Y teraz gdzie nauk nie masz tam żadna ina rzecz w cenie nie iest, iedno pożytki a roskoszy; a ludzie chodzą iako w niemości: ani wiedząc dla czego stworzeni są, ani umiając czynić tych rzeczy, które są czynić powinni. Ja tedy polakiem będąc, życzyłbym tego narodowi swemu, żeby między temi ludźmi, co ie *Barbaros* zowią, poczytan nie był naród Polski: y dla tego gdzie mogę podać tego ludziom, żeby Polskim ięzykiem rzeczy te pisali, które są albo w Greckim, albo w Łacińskim ięzyku. A iż uszy nasze lubią pisanie Poetow, a ci, nie podley iście, niż Philosophowie, o przystoynym na świecie życiu rozprawiaią, w powinnościach naszych nas napominają y do miłości cnoty wiodą: Przeto onę Tragoedią Seneki, którąśmy pospołu od W. M. z Kamienney do Grodna iadąc na wozie czytali, posyłam W. M. po polsku, iżbyś W. M. przyrodzony rozsądek dobry mając, y w naukach nie podle ćwiczony będąc, przypatrzyl się, mogli tym kształtem w polszczyznę wchodzić rzeczy, ięzykiem Greckim albo Łacińskim pisane: czyli inakszego sposobu w tey mierze zdaloby się W. M. naszladować. To iednak rozumiem, iż W. M. ięśli Tragoediey tey Polskiey nie pochwalisz, wdy pracey mey ganić nie będziesz. A zatym naydzie się kto drugi, co tegoż co y ia narodowi naszemu życząc, wezmie przed się z Greekiego, albo z łacińskiego ięzyka co osobliwszego, czym pokaże, iż naród nasz, rozumem y naukami, z ludźmi gorętszego kraiu, zrównać zawdy może.— Tłómaczenie to Gornickiego, nierównie lepsze jest od Bardzińskiego. (L. S.)

Juszyński następny z tłómaczenia tego wyjątek przytacza z Aktu III.

Andromacha.

Biedne moie Troianki! przecz targacie włosy?
 Z biciem piersi płaczliwe podnosicie głosy:
 Czemu tak bardzo lica łzami przyodziane;
 A kosy niegdyś śliczne, teraz poszarpane?
 Gdy się dobrze przypatrzym, snadź cierpiemy mało,
 Gdy tego tylko płaczem, co płacz wyciskało.
 Wam dopiero, mnie dawno Troia wywrócona.
 Gdy mężny Hektor zabit, Trojańska obrona,
 W ten czas i iam zgięła. Gdy okrutnik srogi
 Zabiwszy, wrzucił na woz on moy żywot drogi;
 Gdy pod wielkim ciężarem skrzypiąc oś się tarła,
 Ja bez myśli, bez uczucia, jużem była zmarła.
 Tam moia myśl ta była, niż się karmić łzami,
 Greków zbydź, a na śmierć iść za cnemi stopami.
 By nie to biedne dziecie, które mi zostało,
 To mnie samo na świecie ieszcze zadzierzało.
 To, gdy się w samoboystwo serce moie skłoni,
 Łzami rękę lamuie, a narzecć mi broni.
 Już szczęście nie ma u nas domu, ni gospody:
 A nieszczęście i bez wrot wszędy wolne wehody etc.

Nie tę poetyczną pracę, ale inną Gornickiego miał zapewne na myśli Kochanowski, jak czyni uwagę Juszyński, gdy mówi o nim w Elegii 13:

*Gornicius Orphaca fugit carmina digna lyra
 Germanosque canit magno certamine victos,
 Committens lyricis martia bella modis.*

319. Na odwrócić tytułu dedykacja: *Ornatissimo atque Celebris famae viro Seuerino Bonner ciui Cracouien. Joannes Arbiter Zittauien.*—Wyraża tu wydawca powody, dla których mu przypisuje: „*Potis enim es ea qua polles auctoritate, atque nominis tui amplitudine tenebrionum latratus non secus ac lupus subito conspectus compescere et elinguare. Addo etiam, quod omnium ore prædicaris tam sitienter tamque auide excellentium scriptorum monumenta revolvere, ut si in re tam praeclara liceret aliquantulum licenter loqui, te, ut alterum Catonem, dicerem librorum helluonem. Est tibi non cum multis peculiare, quod in tanta affluentia; cum litteris atque musis commercium habes. Si beatus erit ille censendus, quemadmodum Thales inquit, et ut certe est, qui corpore sanus; diuitiis locuples, scientia atque animi dotibus est iuxta dotatus; Quis, obsecro, ibit inficias, te certe beatissimum, qui naturę ac fortunę bonis quamplurimis adauctus, nihilominus diu noctuque ad studia incumbere diceris, qui saltem illam divinæ particulam aure (sic) ut Horatius inquit, scientiis atque doctrinis excolas decoresque.* (L. S.)

341 b) Juszyński z *Factona* cztery strofy przytacza jak następuje:

167.

Gińże sam jeden! twa zguba całemu
Potrzebna światu; niech się wszyscy kaia,
Którzy się rzeczy stanowi swoiemu
Nie równych, na tym świecie napieraia.
Zatym weń bystrym piorunem uderzy,
J tak te ognie, ogniem swym uśmierzy.

168.

Uśmierzy ognie, które tak się zdało
Jakoby same niebo na weselny
Akt syna iego z dawna zgotowała;
Wydając na to wyrok nieśmiertelny,
Aby Facton splonął w swym popiele,
A ci ślub wzięli w Jzydy kościele.

169.

Niechże to będzie na przykład dowodny,
Jako niestatek zawsze iest szkodliwy;
Jako dobrego końca nie iest godny.
Kto do odmiany w affektach skwapliwy.
Temu do portu przystęp miłszy bywa,
Kto długo w morskich nawalnościach plywa.

170.

Jeżli się pierwszym zamysłem przeciwna
Fortuna stawi, i pożadanego
Nie dać prędko skutku, to nie dziwna.
Ten jednak sądu zwyczaj iest Boskiego,
Ze kiedyżkolwiek nieprawość szwankuie,
A po trudnościach enota postępuje.

Z *Achillesa*, pierwsze jego wejrzenie na *Deidamiją*, także z Juszyńskiego:

A tę skoro z daleka prym wiodącą, hardy
Tetydy syn zobaczył, zaraz umysł twardy

Odmienił, strętwiał wszystek, i prawie przez kości
Przenikał, nowy w nim affekt nagle gości.
Zataić się nie może, na wierzch się pokwapia,
Twarz rumieni, i lekkim potem czoło skrapia.
Jako gdy Massagete w mleko krew mieszaia,
Albo kości sloniowey malarze zadaia
Purpurową tinkturę; tak w nim różna wstaie
Odmiana, raz błędnieniem, a raz się wydaie
Rumicącem: świeża miłość chce ofiary one
Przerwać, nie pomniąc na pleć i lata pieszczone,
Ale go wstyd i matki przytomność hamuie.
Tak, iako więc gdy w polu młody wolek czuie
Nadobną blisko boku towarzyszkę swego.
Lub ieszcze nie ma rogu na czole pełnego,
Sroży się, i z chciwości pierwszą pianą daie
Znaki, że oycem bydłu i wodzem nastaię.
Z czego zgraią pastuchów cieszy się i życzy,
Patrząc iak on nogami piasek rwie i ryczy.

342. Na odwrócie tytułu:

Ejusdem ad Lectorem exhortatio.

Habes hic candidè Lector Cathonem moralissimum, a Romano, quo scripsit, alio duplici sermone, navata opera extensis ingenij viribus interpretatum. Fideliter interpretantes, negleximus nonnunquam (ut Flaccus noster meminit) verbum verbo reddere, tum ob difficilem verborum vulgariū connexionem, tum ob inusitatam et dissonam in similiter cadentem Rithmorum conclusionem. Quoad tamen potuimus sensum autoris nostra gentili et Polonica lingua typis Calcographorum excudendum mandavimus. Si tu melius transferre poteris (homines hos judicans) nos tibi herbam damus. Te proinde oratum venimus si quam labeculam offenderis, obelos apponito et errori veniam dato. Sin minus, ne ultra crepidam iudices tibi per numen Minerę supplicamus. Vale et nos ama.

Na karcie tytułowej, w exemplarzu przez Sobolewskiego opisanym, ręką Juszyńskiego zanotowano, że to dziełko jest Mymera i nadzwyczaj rzadkie: lubo tu o nim wzmianki nie ma, i *Joannes Mantuanus* czyni odezwę do czytelnika, jako tłómacz i wydawca.—Janocki (I. p. 186 nast) wymienia wprawdzie, *Disticha moralia Catonis*, z pol. i niem. przekładem między pismami Mymera, ale w r. 1535, a drugi raz 1538. 8. u Victora drukowane, z Elegią do Franciszka Bonera, której w tém wydaniu nie masz.

Disticha podzielone tu są na cztery księgi. Jako probkę tłómaczenia umieszcza się tu jeden distich z Ks. I.

*Si deus est animus, nobis ut carmina dicunt
Hic tibi præcipue sit pura mente colendus.*

Gdyżci iest bog nawyssy duch:
Jako w pismie iest o tym słuch
Patrzysz aby go naprzod cęil
I czystym umyslem chwalił.

*Die weil got ist ein ewig wesen
Als wir in den geschrifften lesen
So wölst den selben durch sein güte
Eren vorauss mit lauterem gemüt.*

Z niemieckim i czeskim przekładem pierwiejjeszcze wyszły były disticha Cathona: *Moralissimus Catho Boemo: haud non Teutono vulgaribus sermonibus interpretatus* (z temiż wierszami Jana Mantuana, wyjąwszy iż w przedostatnim jest *Sermo Boemus* zam. *Polonus*.) Na końcu Mantuanus, który czeskie tłómaczenie zrobił, odezwe do czytelnika datuje: *Nurenberge Octavo Kalen. Februarii Anno supra Sesquimillesimum xviii. 4. 21* kart nieliczb. — Zdaje się że i druk Norimberski. Niemiecki przekład tenże sam u Mymera.

W wydaniu r 1582, z opuszczeniem niemczyzny dwie ostatnie kartki mają maxymy Periandra, Biosa, Pyttaka, Kleobula, distichami polskimi oddane, oraz *Zamknięcie*.

To w sobie niesie ten Kato
Aby każdy pomniał na to.
Co naprzód Bogu powinien,
By mu w czym nie zostal winien.
Potym też y rodzicom swym,
Takiż y innym przyrodnym.
Owa wszystkim pospolicie
Uczy tu on znamienicie,
Jako się zachować mamy,
Jeśliże mu miejsce mamy.
Bo aczkolwiek był Poganin
Wszakże każdy Chrześcianin,
Mogłby się iście tak rzędzić
Niechciałliby też w czym zbłądzić.
Gdyż wie dzie ku prawey enocie
Każdego tu w tym żywocie

349. Na odwrocie tytułu krótkie przypisanie młodemu Jerzemu Mniszkowi, synowi Mikolaja Mniszka, Starosty Łukowskiego y Osieckiego datowane, z Lublina r. 1588. Sexto Idus Aprilis z podpisem: *Sebastianus Acernus Submircius*. Przekład gładki i do przekładu Mymera wcale niepodobny.

1. Distich.   Jeślić Bog jest myśl wieczna
Jak z pisma slychamy,
Tedyć my go też myślą
Szczyrą chwalić mamy.

2.   Więcej czasu niż snowi
Udzielay czuyności,
Bo rad płodzi dlugi sen
Dziwne namiętności.

Jest tu ksiąg Katonowych 4. Na końcu dodatki z Periandra, Biosa, Pyttaka i t. d. (L. S.)

362. W dedykacji Kolleg. Warszawskiego S. P. powiedziano, że książka ta, dla niezbytego się o nią dopomnienia, drugi raz wychodzi z pod prasy, i że nie zdało się pracę tę wypuszczać powtórnie na widok bez wyrażenia imienia autora. Dalej wyrażono, że przypisanie tego wydania najtrafniejszeby było w ręce samego tłómacza, ale że ten

pod tenże sam czas nad inném pracuje dziełem. O tłumaczeniu samém takie tu zdanie: „Jeżeli chwalemy i dziwnie się kochamy w dawniejszych owych tłumaczach polskich, kiedy to w ozdobach swoich y własności nie był nadpsowany język polski, toć się nad tą książką y tradukcyą iey sprawiedliwie dziwić przychodzi; iż gdy w takiej ruinie y skąpości zostawał język oyczysty, w czasie gdy nad nią godny autor pracował, tu iest właśnie dzwigniony, a do dawney piękności i dostatków przyprawiony.” Jakoż rzeczywiście tłumaczenie to jakkolwiek wierny francuzkiego przelew, ma za sobą zadziwiającą na te czasy jasność i czystość mowy polskiej. Wiersz, którym to dzieło jest przeplatane, lubo jak sam tłumacz w przemowie powiada, z textem francuzkim, nawet co do liczby sylab oraz przystępności kadencji zgodny, nie jest w wielu miejscach bez żywości i wyrażeń łatwych i szczęśliwych. Przyłączamy na dowód następujące miejsce ze strony 316:

Lekkie są skrzydła mey duszy
Ktore ią chwalebny lotem
Z micysca zkąd się wszystko wzruszy
Wznoszą nad niebios obrotom;
Ledwo się oddali niemi
Od tey nieszczęśliwey ziemi,
W ktorey samey lgnie myśl wasza,
Przez niemile pogładania,
Zaraz się z wzgardą ogłasza,
Swego lichego mieszkania.
Szybkość ią powietrzu kradnie,
Przenika za oka mgnieniem
Nad Niebo, ktorego snadnie
Okrag, swym grzeie ruszeniem,
I idąc daley w zawody
Aż w tey światłości swobody
Ktora wszystkie pory zwodzi,
Skrzydel błakaniem skwapliwa
W te Dwanaście domów wchodzi
Gdzie świata światło przebywa.
Gwiazdy ustawnie bładzające
Y te co na niebie stoią
Stanowiskiem się rozniające
Ma przed oblicznością swoią,
Potym lotem niezawodnym
Stawa w tym śródzku czcigodnym.
Kędy Maiestat Przedwieczny
Od wszelkich myśli spokojnym,
Trwa w swoim Bostwie stateczny.
Jak w błogosławieństwie hoynym. i t. d.

U Bardzińskiego to samo miejsce tak jest przełożone:

Są u mnie bowiem skrzydła złoto póre
Ktorými w niebo wylatują w górę
Ktore iak byatra myśl sobie przyprowi
Już nad ziemską się niskością nie bawi.
Powietrzne górne sfery przelatując,
Mgły y obłoki z sobą bydź czuąc.
Y ogień, który nad powietrzne kraie,
Z swym się upalcem y sferą wydaie:

Aż się wytoczy, na gwiazdonośne koła,
 Y z słonecznym się złączy biegiem zgoła
 Albo z Saturnem, albo służyć będzie
 Z Marssem na wojnie, i z nim równo siedzieć.
 Albo gdzie tylko noc się ciemna toczy,
 Tam swe w cyrkuly wyprostuje oczy.
 Tam iak się prawą nąpelni iasnością,
 Opuści Polum, z swoją obrotnością.
 Siedzieć na grzbiecie powietrza lekkiego,
 Stawszy się Pánią światła wspaniałego i t. d.

W przemowie powiada tłómacz, że o tłómaczeniu Boecjusza z łacińskiego od *niejakiego IV. JX. Jana Alana Bardzińskiego S. Theologii Lektora, Przeora Łęczyckiego*, dopiero podczas pracy tej podjętej dowiedział się.

365. Toż samo opisuje Sobolewski z tą tylko bibliograficzną precyzją, iż na tytule każda z tych mów osobno od początku wiersza jest wymieniona. Tenże dodaje, iż to nie jest właściwie komentarz do Cicerona, ale rozbiór ich do znudzenia rozdrobiony podług prawideł scholastycznej retoryki. Przypisanie Piotrowi Tylickiemu Biskupowi Krakowskiemu.

376. W dedykacji datowanej tegoż roku (*IV. Cal. Aprilis*) powiada Żorawski, że trzeci rok temu jak się znajdował we Lwowie przed otwarciem Synodu Rusinów, na którym Metropolita i cała hierarchia unjackiego kościoła mieli się naradzać z duchowieństwem kościoła wschodniego nad unią z papieżem. Wzięła ochota Żorawskiego wystąpić z mową po grecku na tym synodzie, do czego, oprócz innych powodów, nakłaniał go Andrzej Prochnicki Arcybiskup Lwowski przez Melchiora Stefanidesa Kan. Lw. Przygotował się zupełnie na dzień 28 Oktobra, który na otwarcie synodu był przeznaczony; ale nikt z przeciwnej strony (nieunitów) nie stawił się. — A tak Synod, którego promotorem był ojciec Władysława Dominika Xcia Ostrogskiego, na niczem się skończył; mowę zaś przygotowaną radził promotor wydać na jaw. Żorawski powróciwszy do Krakowa, gdy pracuje nad jej poprawnym wydaniem, dochodzi go smutna wieść o śmierci Xiążęcia. — W takim przypadku chciał ją dedykować synowi; ale rozmaite powody, a mianowicie, że minęła już okazja do tego, i że ci do których była pisana wcaleby jej czytać nie chcieli, zaniechał swego zamiaru, i zamiast owej mowy, przypisał młodemu Xiążęciu tłómaczenie greckie mowy Cicerona za Archiaszem. — W odezwie swojej do młodzi akademickiej szkół nowodworskich oświadcza autor, iż oprócz tej mowy, wygotował tłómaczenie następujących pism Cicerona: 1° *Oratio pro lege Manilia*; 2° *Laelius sive de Amicitia*; 3° *De Officiis libri tres*. i dodaje, że wkrótce wyjdą na widok publiczny, jeżeli ta mowa za Archiaszem dobrze przyjęta będzie. — Dla pokazania zaś różnicy djalektów języka greckiego, dodał na końcu mowy *Oycze nasz* po grecku w djalekcie pospolitym, attyckim, doryckim, eolskim, i takim jakiego lud w Konstantynopolu używa (nowo greckim). Przekład grecki drukowany razem z textem łacińskim w dwóch kolumnach na każdej stronicy. (L. S.)

Cicero de officiis

Rękopism przekładu tego znajdował się Bibliotece Zaluskich z datą r. 1620, Janocki Specim. Catal. Codd. MSS. N. CCCXC VII

379. Na odwrocie tytułu: *Rudolphus Agricola Junior Poeta a Caesare laureatus, Spectabili viro, domino Joanni Kisling, civi et consuli Cracoviensi, Mecoenati faventissimo Salutem.*

W dedykacji tak mówi wydawca: *Orationem M. T. Ciceronis gravem et admodum luculentam pro Dejotaro Rege Galatiae . . . cui praeter te unum nuncupatim ascriberem vir et patrone prudentissime, habui certe nullum. Litteras enim et litteratos quo semper amore et benevolentia prosequaris, illis plane perspectum est, quibus divina quaedam, ut dicitur (virgula) celitus datum est tua familiaritate frui, eos praesertim, qui veram latinitatem, quę adnexam sapientiam summo ubique studio et opere a se longe alienam esse nusquam patitur, assequi contendunt, et non segniter sectantur. Gratias tuę dominationi tersioris eloquii et Rhetoricę studiosi non sine assidua nominis et famę tuę recordatione habeant, cuius auspicio hęc tam erudita, tam elegans, latinae linquę parentis Ciceronis Oratio in usum eorum seorsum impressa publicum petat, qui hactenus novos illos libellos, absque litteraria fruge, et non sine meo planctu et gemitu legerunt. Legant et si placeat et barbari barbariem enixe amplectantur. Non esse Ciceronianos oportet; quoniam quidem Alpes non transcendunt, hoc est crassa illa barbarie eliminata, in tenera praesertim etate meliores litteras non didicerunt. Id tibi hoc epistolio conqueror, qui omnes vere doctos amas plurimum, id est, qui non fabularum se delitiis oblectant, verum quicquid apud gentiles et poetas et philosophos legerint, ad usum sacre eruditionis devoti reponant. Interim autem, nec enim quę velim, ut Spartani solent, strictim hic loqui tecum possum, tuum Rudolfum Agricola, qui tua domo, tuo hospitio, tua benignitate potens Cracoviae libentius agit, ut soles, ardentem diligas, qui id semper cordi habet, nulli obesse, placere autem pluribus, pluribus item studiose, opera et diligentia litteris et ingenitae disciplinis non frigidiuscule serendis prodesset: quę maxima causa est tui in me amoris. Cui si per fortunam et tempus licuerit calamo, praeter illum enim apud me nihil, sum aliquando factururus satis. Me autem commendo et commendatum tua dominatio amet. Cracovię 1518. — (L. S.)*

382. Na odwrocie tytułu dedykacja:

Clarissimo atque eruditissimo Viro, Domino Francisco Boner, Joannes Baptista Novosoliensis, Salutem.

Cum superioribus diebus Vir Clarissime, nonnullis in hac urbe eloquentiae studiosis, illos quatuor Rhetoricae ad Herennium libros profiterer, quoniam praecepta parum prosunt, nisi etiam exempla subiiciantur, Rogatus sum ab eisdem auditoribus meis, ut eorum exercitii causa aliquam ex M. Tullio orationem in docendo subiungerem, in qua illis artificium Ciceronis eloquentiae latinae principis ostenderem, sin-

gulaque exempla ibidem reperta, ad singulas praeceptiones referrem, ut sic in usum quodammodo oratoriae facultatis deducerentur. Ego recto et honestissimo illorum desiderio satisfacere volens, delegi hanc M. Ciceronis orationem, luculentam, gravem, ornatam, quam ad C. Caesarem et P. C. habuit, cum Marco Marcello . . . . reditum in patriam impetrasset; hanc illis explicandam assumpsi, eamque seorsum ab aliis orationibus imprimendam curavi, ut sic a dicendi studiosis facile comparari atque haberi possit. Cum autem intra me cogitarem sub cuius nomine haec oratio in publicum sic impressa prodire deberet, venit mihi in mentem, quod eam saepe ex multis audiui, te eloquentiae studiis et philosophiae, iuris civilis, caeterarumque nobilium artium disciplinis sumopere delectari. Quamobrem nomini tuo hanc orationem dedicandam esse censi, et eo libentius dedicandam, quo ut audio summae huic virtuti, hoc est eloquentiae, etiam ceteras praeclaras artes semper adiungas, contra morem nostrorum hominum, qui dum philosophiae aliarumque disciplinarum studiis indulgent, ita illis indulgent, ut dicendi scientiam omnino repudient, qui quidem mihi nullo modo laudandi videntur: illi vero non solum non laudandi, verum etiam magno opere vituperandi, qui praeceptis Rhetoricae tanta incumbunt diligentia, ut philosophiam rerum pulcherrimarum scientiam et alias artes homine libero dignas, prorsus negligant et contemnant. Quam quidem utrorumque studendi rationem, ab ineunte aetate, cum nullos adhuc harum rerum idoneos haberem iudices, nunquam probavi. Cum vero tandem in Italia essem, hanc meam sententiam doctissimorum et prudentissimorum hominum, inter quos frequenter et cum summa delectatione versari consueveram, iudicia confirmarunt. Praecipue autem animum hunc corroboravit meum consuetudo studendi Lazari Bonamici Vincentini, quo praeceptore diu usi sumus, qui ex hac bene instituta studiorum ratione, laudem magni philosophi magnique Oratoris, hoc est, hominis admirandi, perfectissimi, et omni honore dignissimi, cunctorum suffragiis est consecutus. Orationem itaque hanc ab aliis semotam tibi viro elequentia caeterisque nobilissimis doctrinis virtutibusque claro et celebri mitto et sub splendore nominis tui in manus studiosorum edo etc. . . . Cracoviae, 29 Maij A. 1528.

Ad eundem Dominum Franciscum Boner, Ejusdem Joannis Baptistae Carmen. 17 w. (L. S.)

395. Znajduje się tu: 1) *Epistola Dedicatoria amplissimo Cracov. Urbis Senatui* 2) *Oratiuncula, qua in deponenda apud S. Mariam Schola, Cracoviensi Senatui gratias agere volebat z datą VIII Cal. Junii 1559* 3) *Wiersze łacińskie Jana i Stanisława Herbestów braci autora. Jana Parwa (Parvi) Lwowieczyka, Andrzeia Zborowskiego etc.* 4) *Oratiuncula M. Tullii Ciceronis Orationi, quam post reditum ad Quirites habuit, in enarrando praemissa.* 5) *Wstęp do dzieła i wykład mowy.* 6) *Samo dzieło na tytule wymienione p. 71—155.* 7) *B. Herbesti*

trium Ciceronis epistolarum explicatio, którą poprzedza dedykacja do Senatu Lwowskiego i mowa miana z okazji złożenia obowiązków nauczycielskich, w mowie tej wychwala autor Burmistrza Simona z Brzezina ojca Simona Simonidesa poety p. 165. i Grzegorza Samborezyka który był także nauczycielem.

Albertrandi w Przyd. do Historii Rzymskiej p. 480 wymienia rok druku 1570 8°. (Mecherz. p. 145.)

408. Jan Baptista *Novosolensis* rodem z Węgier, młody do Krakowa przybył i tam do wymowy się przykładał. W tymże celu odbył podróż do Austrii i Włoch, w Bononii uczył się u Jana Bapt. Pius, w Padwie u Lazara Bonamico. Powróciwszy do Krakowa, w ścisłych tam związkach zostawał z Leonardem Cox, Marcinem Dobrogostem i Francisz. Mymerem, od których zalecony był Andrzej Krzyckiemu Biskupowi Płockiemu i Franciszk. Bonerowi. Za namową tych, prywatnie wykladał pisma Cicerona młodzi szlacheckiej w Krakowie bawiącej. (Janoc. I. 195.)

412. Na odwrotnej stronie karty tytułowej.

B. H. Lectori.

Usus praeceptis, stylus atque imitatio iuncta,

More latinorum scribere cuncta docet.

Ergo tu nostras, Lector studiose, fabellas,

Haec tibi monstrantes, non studiosus ames?

Σεβαστιανὸς Φελσινεὺς τοῖς νέοις

Δεῦτε νέοι, οἱ ἐπισέλλειν Φιλόνους. ἐέλδωρ

ὑμῖν γὰρ κραίνει Τέλλιος ἠδὲ Πηΐς.

Δεῦτε νέοι, μεθόδοιο τυχὲν ἐθέλοντες ἀρίστης,

Ἐρβιστος πέλειται πᾶσιν ὁδηγὸς ἔς.

Dedykacja do Professorów i Nauczycieli Coll. większego zawiera w sobie podziękowanie za to, iż Herbesta nieobecnego umieścili w Coll. Mniejszém. Z niej się też dowiadujemy, iż nauczycielem jego był w Akad. Jan Lwowiec, i że już naówczas XI. lat rachował prac swoich nauczycielskich. — Dalej następuje *Oratiuncula pro epistolis Ciceronis*, w której zachęca słuchaczy swoich do pisania listów i wskazuje sposób jakim tej umiejętności nabyć można.

Księga I. zawiera w sobie listy *ex genere demonstrativo*: II. *ex genere deliberativo*: III. *ex genere judiciali* IV. *ex genere familiari* (listy poufale). — Listy tu są tylko wybrane, nie wszystkie. — Rozbiór ich i objaśnienia są takie; 1° historyczne wiadomości o osobach do których są listy pisane. Treść listu. — Uwagi oratorskie i grammatyczne, Zdania moralne z listu wyjęte. Frazesy łacińskie, których tłumaczenie w języku polskim dołączone. — Pracowite dzieło: ale uwagi mianowicie retoryczne rozwlekłe bywają. Nakoniec znajduje się register *Imitationis exemplum*, gdzie pokazuje jak mamy naśladować pisarzy klasycznych. Na samym końcu dodane są poprawy *omylek* w dzielkach Herbesta poprzedniczo drukowanych pod tytułem *Compu-*

tus, i *Arithmetica Linearis*. (Zob. o wydaniu tém: *Jen. A. Lit. Zeit.* an. 1794 m. Marzec n. 102.)

425. Wiele jest ksiąg drukowanych na początku XVI. wieku, przed przeniesieniem się drukarza Wietora z Wiednia do Krakowa (zob. *Lel. I. 91* nast.), które lubo w Wiedniu drukowane u Wietora i Singreniusza, a zatym do bibliografji polskiej należeć się nie zdają, jednakże prawa obywatelstwa w niej zupełnie odmówić im nie można, owszem zdaje się że wyłącznie dla Polski a przynajmniej dla Krakowa drukowane były, co dowodzi znak na ostatniej karcie wybity z herbami Polski, miasta Krakowa i Akademji Krakow. Zob. u Lelewela ad l. c. Tab. VII. Niektóre z nich, na powadze Ludw. Sobolewskiego, w naszym spisie bibliograficznym pomieszczone zostały. Niechaj ich liczby pomnażać, tu w notach wzmianka się czyni o wydaniu Sallustjusza, pod tytułem: *C. Crispi Sallustii de Coniuratione, et bello Jugurthino historiae nuper ad Archetypon Aldi Manutii quam vigilantissime emendatae ac impressae*. Poczem:

Lectori Senarius.

*Habes ad unguem Lector en Salustium
Cura politum non leui Manutii,
Horumque qui passim sibi sunt ad manum.
Fultu nouo, nouisque praeditum typis,
Mire disertum, nec minus mire breuem,
Quo tot scaent sententiae, quot lineae,
Ingens quibus legendo fructus carpitur
Dum moribus primatium plebs feruida
Non conuenit, dum pessimus se pessimis
Sociat, boni dum praevalet prudentia,
Virtutibus, uel bellicis, uel ciuicis,
Dum fraus, et in cognata caedis uiscera
Pudore, uinclis, morte saeua penditur.*

Na końcu: *Finis. Viennae Pannoniae in aedibus Hieronymi Vietoris et Joannis Singrenii sociorum, Expensis uero Leonhardi et Lucae Alantseae fratrum. XII. Colendas Novembris anno MDXI.* 4° druk wcale piękny antykwą. 4. 12. ark. i 1. karta na odwrocie z herbami wyżej wymienionemi. Na odwrocie tytułu: *Joachimus Vudianus Christophoro Crasso Heluetio, discipulo suo S. D. i t. d.*

433. Wymieniają niektórzy tłómaczenie Sallustiusza przez Andrzeja Wargockiego, ale nigdzie ile wiadomo, nie opisane. Zob. *Jul. Cezara o wojnie Francuzkiej* przekł. Andr. Wargockiego, w *Wyb. Pis. Pol.* wyd. Mostowskiego w *Przestrodze*, *Lelew. Bibl.* ks. dw. I. 187 w nocie.

440. Na końcu znajduje się list następujący:

Generoso Iuveni Stanislawo Zelenio de Zelanka.

Suadebat mihi in nupero Colloquio Iacobus Zelenius frater tuus Patruelis, Secretarius et Aulicus Regius, uti, quae ante complures menses (paulo post adventum meum in Poloniam) de laudibus Julii Caesaris commentus sum, ea vulgarem et ad Magnum Cancellarium vestrum mitterem. Tu quoque, idem ut facerem, monuisti non tantum me

familiarius, sed etiam pro tuo in me amore et in vere Magnum illum Cancellarium observantia, iussisti. Ego vero utrique vestrum libentissime parui. Sed et sponte volebam iam dudum alloquio aliquo litterario adire vestrum illum Ἡρώα, ac nescio quid versicolorum ad eundem missitaveram, cum in Germania agerem apud Generosos adolescentes Ossolinios, egregium par fratrum. Audiveram enim et credo tibi oculato testi, quam impense veterem hanc et minus fucatam doctrinam amet: quamque ipse in ea etiam adolescens pro exemplo fuerit, memoriter tenebam. Animum vero ejus erga Musicum hunc coetum testatur abunde et abs se cauta nova illa Academia Zamoisciana etc. (L. S.)

462. O tłumaczeniu przez Wargockiego ksiąg Walerego Maxyma: wiedzieć trzeba, iż on niektóre rzeczy z oryginału opuścił, a inne o sławnych Polakach dodał.

W przedmowie do Stanisława Hrabi Pilki Padniewskiego, wystawwszy pożytki z historyi powiada: „Co mnie też do tego tym bardziej pobudzało, abym był autora tego tak uciesznego y pożytecznego na polski język przelożył, do którego kilku domów znacznych Państwa tego, także i sąsiad dziecie pamięci godne, acz krotko, przydałem. Abowiem ktoby i owszystkich, y wedle potrzeby chciał pisać, to pewna, żeby osobną całą, y niemalą xięgę musiał na to odłożyć.“

W odezwie zaś do czytelnika mówi: Oznamuięć łaskawy Czytelniku, zem rzeczy niektóre do pojęcia trudne w tych Xięgach, opuścił. Abowiem, iż to przedsięwzięcie miał Waleryusz, Rzymianom tesknącym sobie w czytaniu długich historyi krotko pisać, a krotkosć iest matka trudności, tedym ia też zbytnią zwiężnoscją, abo raczey jakoby Historyi summą przykłady zاعمione przestąpił. Mylą się wszyscy, którzy piorem domowym rzeczy trudne pospolitemu czleku piszą, prosty nie poymie ani zrozumie, uczony łacińskie czytać woli. W tym iednak Waleryusz ma słuszną wymowkę, ponieważ pisał wiadomym, dla czego też niektóre tylko namienił, iabym był musiał na to głozy działać, po czym nic. Więcem też o chwale bogów pogańskich y o ceremoniach ich nie wszystko przelożył, także przykłady, mało uczeiwe miąłem, bo tak być miało, gdyż y do chwaly takowej nam nic, y lotrostwo a swawola poganska, niewiem na coby się zesza. Ale iednak tego wszystkiego ledwie się co przestąpiło, iako czytając każdy obaczy. Naostatek, iż rozmaite są exemplarze łacińskie, jam się trzymał tych, którem wedle uczonych ludzi korektury dostatecznieysze baczył, proszę wdzięcznie prziyimi, zdrów a szczęśliw czytay.

p. 5. po paragrafie o *Senacie i księgach Ninny Pompiliusza*, następnie, o Stanisławie Hrabi Pilce Padniewskim, Staroście Dybowskiem. Księgę I. (p. 30—35) zamyka o S. Stanisławie Bisk. Krak., o S. Jacku, o Błogosł. Ezaiaszu wiadomość — w Ks. II. pp. 43. i 68. o Filipie Padniewskim Bisk. Krak., p. 71. o Stanisławie Hr. Pilce Padniewskim, p. 82. o Woyciechu Padniewskim, p. 84. o Albrycheie Hrabi Pilce Pa-

dniewskim, Kasztelanie Oswiecimskim. — Podobna mieszanina w całym dziele — Nie jest to z siebie naganna praca, pod jeden tytuł np. o *karności żołnierskiej*, o *męztwie*, o *ciepłowości*, przykłady Rzymian, Greków i Polaków podciągać, ale niemożna tego nazywać tłumaczeniem Waleryusza Maxyma. (L. S.)

464. 465. O wydaniu wcześniejszym tego tłumaczenia z r. 1614 opisanym z egzemplarza uszkodzonego biblioteki Szczorsowskiej, przez Sobolewskiego, wypadłoby na prostej wzmiance zaprzestać. Jednakże po wydrukowaniu już tekstu bibliograficznego znalazł się dokładnie wypisany z innej biblioteki opis tegoż wydania, który tu w całkowitości się przywodzi.

Rwintusa Kureyusa o Dziejach Alexandra Wielkiego Króla Macedońskiego, ksiąg dwanaście. W których on Monarchy tego wojny y postępkę rozmaite: więc państwa, Aegipt, Armenią, Medyą, Persyą, Indyą, y insze nie mał bez liczby, także narody dziwne, drugie dzikie, prawa, obyczaje, ubiory, y bogactwa ich, lasy zwierz, ptastwo niesłychané, morza, rzeki, ryby y iné rzeczy każdego wiadomości iście godne cudnie opisał. Przekładania X. Andrzeja Wargockiego. Który nadto potrzebne y ucieszne przydatki wszędy w historyey polożył, dwoie też ksiąg Plutarchowych z greckiego przełożywszy przydał, dyskurcie ten w nich: *fortuna, czyli męstwem Alexander tak wiele sprawił*. W Krakowie, Stanisław Germański drukował, R. P. 1614. fol. tyleż stron co w wydaniu r. 1618. — Dedykacja do Przesławnego Rycerstwa Stolicy Moskiewskiej 7 kart. Ryciny w książce tej znajdujące się są zupełnie też same co i w Kronice Świata Marcina Bielskiego, r. 1554, a mianowicie pomieszczone na str. 129, 154, 155, 157, 281, znajdujące się w Kronice tej, fol. 308, 309, 311, 315, 318. Rycina znowu w tejże Kronice fol. 116, wystawująca raz Aristotelesa, drugi raz fol 172, Marcina Lutra, wyobraża tu p. 191. Kallistenesa filozofa. Między wydaniem jednakże dzieł tych obu 60 lat upłynęło! (L. S.)

Tytuł wydania roku 1618 dokładnie wymieniony, znajduje się w Bandtkiego Historji Drukarń Rrakowskich, p. 419. Oprócz tego tenże Bandtkie H. D. K. p. 300 wymienia wydania r. 1604 i 1624. Następny Numer (465) zawiera także tłumaczenie Wargockiego wraz z tekstem łacińskim.

472. Powodem wzmianki uczynionej przez Sobolewskiego o rękopiśmie dzieła Frontina w Bibliotece Puławskiej, którego Chodkiewicz używał, wypada tu wspomnieć o książce jednej Biblioteki b. Uniwersytetu Wileń. z podpisem własnoręcznym i notami Jana Chodkiewicza pod tytułem: *Institutionum reipublice militaris ac civilis libri Novem Nicolai Marescelci*, fol. drukowanej w Rostoku r. 1515. Na rycinach do dzieła przyłączonych, nazwiska polskie przez Chodkiewicza są przydane, jako to, *Organki działo srotowe* (szrotowe), *Pliotki* (plotki) kilka działek razem związanych, *splecionych* i t. d. Na Diij verso, gdzie au-

tor mówi o potrzebie karności wojskowej i że bez wiedzy wodza nie w wojnie poczynać nie należy, dopisano ręką Chodkiewicza: *Durus est hic sermo nostratibus* i t. d.

486. W dedykacji Wargoeki o pracach swoich tak mówi: Co wszystko y ia rozbieiraiać a w państwach niemal wszystkich, iako w Hiszpańskim, Francuzkim, Włoskim, Niemieckim Historyki łacińskie własnym ich ięzykiem przełożone bacząc, w oyczyźnie mey ich dotąd nie widząc, udałem się do nich y kilkam ich przełożył i t. d^o. Na końcu uprasza Myszkowskiego aby pracę iego wdzięcznie przyjąć raczył, nim się drudzy starzy Historykowie Rzymscy (iuż też w szaty nowe odemnie przybrani) z drukarniey ku W. M. memu Msciwemu Panu wybiorą. Dat. Crac. 1606. 21 Decemb. die S. Thomae Apostoli. (L. S.)

491. Z przemowy rzadkiego wydania tego szczegóły następne na wypisanie zasługują:

Text poprzedza na 2 str. przedmowka: *Michael Coccius* (*) *Tubingensis ad lectorem in Eutropij commendationem*. W niej między innymi te słowa: *Si itaque lector amicissime ipsius Eutropii publicatione te proficisse intellexeris: id ipsum gratum acceptumque feras Strenuis ac magnificis viris Uito de Furst utriusque juris doctori: equiti aurato: inuictissimeque sacre cesaree maiestatis consiliario atque officiali ac Johanni Kuchenmeister de Bamberg legum doctori Magontini archiepiscopi principis electoris consiliario. Qui quidem cum hac hieme transacta: et hic Cracovie et Prage apud serenissimos hungarie ac polonie reges dignissimos: legationis munere fungerentur ipsum Eutropium successiuus temporibus lectitare consueuerunt. Elaboraruntque ut eundem calchographus ipse Johannes Haller litteris excudendum assumpserit. Proinde si is tibi ex prefati impressoris officina: limatior paulo ac exultior prodire videbitur id memoratorum virorum studio ac recognitioni tribuito. Datum Cracouie decima quinta die Februarii Anno Domini MCCCCC.X. Imperante inuictissimo Maximiliano Romanorum imperatore semper augusto: imperii eiusdem Anno XXV. Regnante vero apud polonos serenissimo ac victoriosissimo principe et rege Sigismundo regni eius quarto. Eodem prouincialium conventum celebrante Peterkowie presentibus legatis seu oratoribus et Summi pontificis: et inuictissimi imperatoris Maximiliani: et Hungarie Bohemie ac Dacie regum: sacri item Romani imperii statuum: Turcarum preterea et Scitharum et Getarum.—Melos Epigreunaticum (sic) extemporanee editum in lucem a Gregorio Stauischyn alme universitatis Cracouien. magistro. ad vota Michaelis Cocci Tubingensis philosophi et utriusque iuris alumni Secretarii magnifici dni Uiti de Furst. legati imperatorie maiestatis. wier. 40. po pochwałach Eutropiusza idą te wiersze:*

(*) Może to ten sam Mich. Coccius, którego Jücher wymienia pismo: *de translatione imperii a Graecis ad Germanos*.

*Sed tamen ingentes lector persolvere grates
 Debes magnificis nocte dieque viris
 Nam multo autorem cernens in pulvere vterque
 Eripit e manibus liuor acerbe tuis
 Et iubet ad superos ire et volitare per ampla
 Ora virum pietas o Jove digna pio
 Seire cupis qui nam tales que nomina queris
 Expediam paruis stemata magna notis
 Est Uitus Furst estque Bamberg ille Johannes
 Alter militie iuris et alter honos
 Est auratus eques Uitus sed crede Johannes
 Ingenio est solers dexteritate bonus
 Utque viros superat prestanti corpore multos
 Sic quoque divino eminet ingenio
 Sed redeo ad Uitum qui a Cesare missus orator
 Sanctior ex omni parte probatus adest
 Sigismunde tibi deus ac verissima regni
 Gloria Polonie spesque salusque tue
 Nam clarum superat virtutum stemate Cinnam
 Eternumque volat nomen ad astra suum
 Solus et historias cunctas et dogmata solus
 Callet. cui cedit nunc quoque demetrius
 Sic tandem auspiciis horum praeceibusque Johannes
 Haller Cracoviae talia multa dedit. etc.*

Cała książka drukiem gockim. Bandtkie (Hist. Druk. Krak. p. 241) wydanie to Eutropiusza mieni: *Editio princeps*, jednakże daleko pierwej były już edycje tego autora, a *princeps* wyszła była już w Rzymie roku 1471.

519. Symon Marycki, rodem z Pilzna, miasteczka małej Polski, nakładem Piotra Kmity, Wojewody Krak., w młodym wieku do Padwy był posłany. Tam ćwiczył się w języku greckim i łacińskim pod sławnym naówczas nauczycielem Łazarzem Bonamikiem (*Buonamico*). Za powrotem do kraju, otrzymał przy pomocy mecenasa swego plac Professora Retoryki w Akademii Krakowskiej. Z wielą swego czasu znakomitymi ludźmi żył w największej przyjaźni lub pomocy od nich doznawał; jakimi są Walenty Herbut, Biskup Przemyśki uczeń Maryckiego, Samuel Maciejowski Biskup Krakowski, Stanisław Orzechowski, Piotr Rojzjusz, Jakób Przyluski, Józef Struth, Mikołaj z Szadka, Benedykt z Kozmina, Michał z Wiślicy, inni Akademicy Krakowscy. Później zaniechał Filologją Marycki, i cały poświęcił się nauce prawa cywilnego i kanonicznego; a biskup Chelmski, Jan Lubodzieyski uczynił go przelożonym swjej Kancellarji (*episcopalis curiae Cancellarius creatus est*. (Janociana Vol. I. p. 180—183.) Por. Soltykowiez p. 339—343. Chromiński p. 58, 19.

523. Następujące miejsce z tej dedykacji czy przedmowy, dawałoby do rozumienia że Krasziński pisał o retoryce. „*Nos otium nostrum, post illum tuum sermonem, de Periodis numerisque oratoriis, qui mihi videbantur ex Officina Graeci Hermogenis, illo dierum, cum rediens e comitiis Varsaviensibus, me Pabianice quo veneram, conservandae vitae, causa appullimus (sic) ad scribendum.* Widoczna jakaś po-

myłka w konstrukcji. Wreszcie to się może rozumieć (i podobno tak jest), że Krasiński tylko rozmawiał o perjudach podług Hermogena. *Nil nos commovet iniquitas temporum* (mówi dalej), *ingratitude hominum, iuventutis corrupti ac depravati mores, in qua erudienda totos dies marcescimus, palloremque fructum laborum nostrorum contrahimus*. Wspomina także o zatargach Gorskiego z Herbestem: *Gravis contentio emergerat olim in Academia nostra Gorscii, cuius a morte nunc est octavus annus* (pisze to Romer r. 1593), *cum Herbesto; quorum cum uterque magnus ingenio, imprimisque clarus extitisset, suos validissimos impetus sustinere non potuerant. Nec est sententia revocare illas odiosas et acerbas aemulationes, Demadis atque Demosthenis, nec Aeschini quae ei intercesserant cum Demosthene apud Graecos, nec apud Latinos Ciceronis cum Sallustio: quibus certare gloriosius, quum omnino adversarium non habere videbatur*.

Wspomina także, że jakiś Charvinius, którego nazywa *noster*, niedawno temuż Krasińskiemu dedykował pismo swoje o grammatyce, tudzież że niniejsze dzieło *de Infor. oratore* wydaje z drukarni hojnością Krasińskiego założonej. *Datum Crac. ex Collegio minori VII nonas Aprilis a. 1593. (L. S.)*

528 b). Jest to zapewne druga edycja po pierwszej Krakowskiej r. 1503. W edycji Lipskiej 1505 dopiero na odwrocie tytułu czytamy: *In minorem Magistri donati de octo partibus orationis librum maiori volumini Prisciani correspondentem Argumentum incipit foeliciter*, gdzie Glogowczyk uznawszy dzieło Prisciana grammatyka za nadto trudne dla poczynającej młodzie, Donata im zaleca i swoje Argumentum zamyka temi słowy: *Ut itaque iuniorum animi et novorum studentum ingenia a minoribus ad maiora studia felici excrecant studio Ego mgr Johannes Glogouiensis..... in communem novitiorum studentum profectum Questiones compendiosas in libellum mgr Donati de octo partibus orationis recolligere institui, ut sic iuniorum ingenia artis grammaticae principiis valeant edoceri. (L. S.)*

537. Część I. jest przekładania Kunegundy Hrabianki Komorowskiej Starościanki Ochozkiej i Rudzińskiej, która przypisała tę część swojemu Narodowi. Powiada tam, iż początkowa w domu Rodziców edukacja brata, wznieciła w niej chęć i gust nie tylko do innych nauk, płci męskiej właściwych, ale nawet i do łaciny. Gdy zaś już tyle postąpiła w tym języku, że mogła czytać księgi łacińskie, wpadł jej pod rękę jakiś zbiór wyjątków z Pisarzyw klasycznych łacińskich. „Dziwiłam się, pisze tłómaczka, obfitości i czystości tego wielu innych języków źródła, a w Książce upodobanej widząc pełność tego żywioła, którym się rozum zasila, to jest: myśli piękność, zdań gruntowność, wyroków mądrość i ow starożytnych dziejów i przykładów wybor, który wystawia czytelnikowi żywy obraz powinności, obyczajów, cnót i heroizmów ludzkich, zaczęłam pragnąć, aby cały mój Narod mógł mieć

i widzieć kopie tych oryginałów, które mnie się podobały. Jakoż postanowiłam nieodwłocznie pierwszą dzieła tego część tłumaczyć; drugą Brat mój przedsięwziął. Tłómaczenie z pod piora naszego poszło pod krytykę nauczycielów, a z rąk ich pod drukarską prasę. „— Jest to dobre i pożyteczne dziełko: tłumaczenie gładkie.

Bielski, (*Vita et Ser 174*) że dziełko to tłómaczone było przez Sebastjana Ustrzyckiego Schol. Piar. Z powyższego wypisu przytoczonego od Sobolewskiego, który część tylko pierwszą dzieła tego widział, wypadaloby raczej wnosić, że Ustrzycki poprawiał przekład młodych, brata i siostry Komorowskich.

539. Na czele pierwszego pisma jest dedykacja autora do Bartłomieja Sabina, Piotra Poznańczyka, i Marcina Boruczkiego, Filozofii i Medycyny Doktorów, Lekarzyw Królewskich. Pismo samo jest obszernym Komentarzem na wyjątek z tekstu Cycerona. W drugiem piśmie autor dowodzi, że wątroba nasamprzód powstaje w tworzeniu się płodu. Mowę zaś na pochwałę Fizyki na tytule wymienioną miał wówczas Novicampianus gdy w Akad. Krak. przystępował do wykładu tekstu greckiego Aristotelesa, *O świece, περί χόσμος*. dla zachęcenia uczniów. (L. S.)

550. Dedykacja do Jana Chodkiewicza Kasztelana Żmudzkiego, od Jana Kiszki Krajezgo W. X. L. gdzie te słowa: Co ia v siebie wważywszy, abym też z strony swej y w tem Oyczyźnie *utilitatie publicae consulerem*, te, mogę rzec, złote księgi Ciceronowe o Powinnościach, które iuż od kilkanaście lat Stanisław Koszutki z Lącinskiego ięzyka przełożył, dawszy ie ludziom vezonym przeźrzeć kazalem wydrukować.... Pisan w Lubczu Roku od narodz. syna Bożego 1576. Miesiąca Marca dnia 13. — Lelewel (II. 233) mylnie powiada że dedykacja ta jest od drukarza Jana Karcana. Uwaga P. Urbanowskiego.

571. Harles l. c. tak mówi o tej pracy Nideckiego: *Ciceronis fragmenta ex veterum monumentis post Robertum Stephanum collegerunt Carol. Sigonius Venet. 1559 8. et Andreas Patricius, Striceco-Polonus, qui illorum vicit industriam, Venet. ap. Ziletum etc. cum comment. unde viri docti suis ea subiecerunt editionibus.*

Fragmenta te podzielone są na cztery części, które autor tomami nazwał. W pierwszej są ulamki mów Cicerona zaginionych. W drugiej ulamki listów. W trzeciej dzieł filozoficznych. W czwartej poematów, a mianowicie Fragmentów Aratusa tłómaczenia Cicerona. Uczone objaśnienia (*adnotationes*) które połowę dzieła stanowią, poprzedzone są przedmową i zebraniem w jedno tych wszystkich ulamków, które Nidecki po Sigoniuszu wynalazł i wydał. (L. S.)

Jędrzej Patrycy Nidecki herbu Wieże w Wojewodztwie Krakowskiem, Proboszcz Warszawski, Archidjakon Wileński, Kustosz Kłecki, Krakowski, Sandomirski, Pułtowski, Kruświcki Kanonik, a potem Biskup Inflantski rodził się z Pawłowskiej Biskupa Olomuniec. siostry; mąż wielce uczony, zostawał w związkach z wielu osobami pierwszymi

z nauki w Europie w owym czasie, a mianowicie z Buoncampagno, Sigoniuszem, Pawłem Manuccim, Robertem, Turnerem i u króla też Polskiego Stefana wielce był poważany. Starowolski kładzie rok śmierci jego w 1584, Niesiecki 1593. Zob. Niesieckiego I. 76. III. 348, Nakielskiego, *Miechowia*, p. 701, Sacchinus *Hist. Soc.* Par. 5. Lib. 5. N. 92.

575. *Justus Lipsius* w liście do Zamoyskiego (*Epistol. Select. Centuriae quintae, Antwerp. 1611 p. 56 nast.*) wspomina z pochwałą o tém dziele. (Janoc. I. 29) *Fabricius Biblioth. Latina T. I. p. 225*, mówiąc o dziele: *Jo. Thomae Freigii, Ciceronianus*, dodaje te słowa: *utinam ibidem recudi fecisset etiam praeclarum opus Adami Bursii, Poloni, raro certe obvium, quod inscribitur Dialectica Ciceronis.*

Soltykowiez p. 434. taką wiadomość daje o tém dziele: „Dzieło to siedmiu Xiegami objęte, od Justa Lipsiusza wysoko cenione było. Napisał go autor nie tylko za natchnieniem Jana Zamoyskiego, ale nawet, iako sam wyznaie, z zapatrzania się na różne pamiętniki, które ten pan, filozofii ieszcze się ucząc, i potem wiele bardzo w tym przedmiocie czytaiąc dla doskonalenia się w nim, z wielką pilnością uzbierał, i iemu w poufałości udzielił. Poświęcił Burski to dzieło dziesięcioletniemu na ów czas synowi jego Tomaszowi, iako dar wcześniej dla niego przygotowany z woli oycy, który mawiał w téy okoliczności, iż *nierychłoby było w ten czas dopiero kopać studnią, kiedy pragnienie dokuczac zacząć.* W liście ofiarnym przywodzi mądre uwagi Zamoyskiego nad Dyalektyką, w rozmowie poufałcy z sobą o nayprzyzwoitszym układzie nauk dla Syna i dla wszystkiéy młodzieży akademickiéy, uczynione: (‘) świadectwo wiekopomne, iż ten wielki mąż będąc jednym z naypierwszych w Europie wodzów, mógł bydz razem godaie i przyzwoicie rządzacą cudzoziemskiéy, a założycielem i prawodawcą kraiovéy Nauk powszechni.”

„Co się tycze jego dzieła *Dyalektyki*, to prawdziwie za głównotwór między filozoficznemi płodami kraiowych naszych pisarzów uważane bydz może; ile gdy przed Burskim, nikomu nie przyszło do myśli wystawić w jednym, a tak żadną rzeczą obcą niezacmionym obrazie, praw i mniemań stanowiących sztukę stoickiéy Szkoły, rozeznawa-

---

(‘) Niechciał Zamoyski aby syn jego w domu tylko brał nauki, lecz żeby wspólnie z innemi Obywatelskiemi Synami z publicznego źródła ie czerpał; o czém świadczą wyraźnie te słowa Listu ofiarnego: „*Sciens enim (Pater tuus) re-
 „ ctam Juventutis educationem, fundamentum esse rectae institutionis Rei
 „ Publicae, tuam informationem non privatis parietibus includere voluit, sed
 „ communem cum omnium Civium liberis fecit: ut quoadmodum unus Sol omni-
 „ bus lucet, ita una vox Academiae omnibus qui velit serviat... cui rei, quod
 „ ipse experimento multo et sapientia cognovi, id curriculum studiorum juveni-
 „ lium descripsit, quo et optime et celerrime ad optatam metam possit per-
 „ veniri.*”

nia prawdy od fałszu. *Perypatetyk, Stoik i Akademik*, trzy głównych Sekt filozoficznych uczniowie, wprowadzoną Cyncerona myśl rozbięrają; którym to sposobem, wszystko cokolwiek w téj nauce każdego z nich iest, oddzielone zostaię, tak, iż tylko iasne i dokładne wyobrażenie Dyalektyki Cyncerona Stoickiéy pozostaie. He to pracy kosztowało, ze wszystkich pism i rozproszonych po nich myśli tego Oycy Filozofii i Krasomowstwa Rzymskiego, iednę ciągłą i systematyczną, w własnych co większa i nieodmienionych ięgo wyrazach, ułożyć naukę? rozpatrzenie się pilne w tém Dziele, każdemu znaicemu się i do pracy przyzwyczajonemu, nie bez zadziwienia da poznać. Widoczna tu takżę iest nie mniejsza praca, iak doskonała autora w ięzyku greckim biegłość; który w dziełach starożytnych filozofow, ródowitym tylko ich ięzykiem pisanych, czerpać postanowił; aby, co było potrzeba, w swoiém, z wykładem obok łacińskim, śmieie i z pewnością mógł przytoczyć. — Uwieńczył tę tak szacowną pracę Burskiego, Simonides, następującym pochlebnym dla Autora i dla Zamoyskiego sześciomiarowym Jambikiem.

Bursi! sepultam dum excitas Vetustatem,
 Ars disserendi quæ vigebat antiqua,
 Quam major usurpabat et minor Zeno,
 Quam caeteri, qui ab hac propage descendunt
 Stoeae Magistri, argutis viri insignes,
 Quos ipse Tullius secutus hac parte est.
 Hac parte Tullius haecenus patens nulli,
 Obscuritatis tanta presserat nubes;
 Hanc tu sepultam dum excitas Vetustatem,
 Utcunqve vim laboris improbi exhaustis,
 Dum sparsa in unum membra corpus effingis,
 Et dissipata congeris novo nexu,
 Non laudis inde maximum decus sumis,
 Candore quantum quod fateris integro,
 Quo fonte demanavit haec ad te cura.
 Sic Candor olim fulsit optimi Vatis,
 Cui scriptitasse fabulas viros summos,
 Primos Senati, Principes duellorum,
 Rumor ferebat, ipse nec refutabat.
 O te beatum! cui frui ore concessum est
 Zamoseiano, atque inde pulchra libare
 Dictata, Vives illius bono, vives,
 Geniique te ejus penna proferet famae.
 Illum o beatum! post duella, post pugnas,
 Negotiorum post tot arduas moles,
 Post Publicam rem strenua arte curatam,
 Cui esse summo vel minutiis istis
 Evenit, in quibus saepe conterunt totam
 Plerique vitam, nec gradum movent ullum.
 Tantum antistare Principes viros verum est,
 Quos in juvenia ritè Musa nutritiv;
 Prae caeterorum seriis; ut ipsorum
 Ludicra, rerum pondus auferant majus.
 Sic gentis olim Romulae unicus victor,
 Inter tubas, interque ferreum Martem,
 Linguae nitellus connotabat, ipsosque
 Fandi Magistros provocabat ad palmam.

Por. Chromiński p. 63 nota 28. W katalogu Biblioteki Xięcia

de la Vallière N. 2330, powiada Debure o tém dziele, iż jest *bardzo rzadkie* (fort rare) i że część większa exemplarzów została zatopioną. Niewiadomo z kąd Debure wziął tę wiadomość. (L. S.)

578. Autor stara się dowieść w części pierwszej swego pisma, rzetelności podań niejakichśi, jakoby manuskrypt traktatu Cicerona w ulamkach tylko wydanego, pod tytułem: *de Republica*, miał dostać się do Polski w wieku 16tym; w drugiej, przez upatrzone podobieństwa miejsc niektórych tego traktatu, z pismem Goślickiego: *De perfecto Senatore*, twierdzi, iż ten ostatni, miał manuskrypt ten przed oczyma i wedle niego dzieło swoje ułożył, tak, iż wiele miejsc niedostających w fragmentach pozostałych Cicerona z dzieła Goślickiego dopełnić się mogą. Wykład rzeczy i dowody przytoczone, zgola śmiałości i prawie zuchwałości twierdzenia autora są nieodpowiednie, co też i pisma publiczne zagraniczne w swoim czasie, dostatecznie były wytknęły. Sobolewski gotował był także diatribę o tém, ale nie mógł wynaleźć exemplarza dzieła Münnicha, bawiącego wtenczas w Wilnie, tak się z tą pracą starannie ukrywał. Po śmierci jego znaczną ich liczbę znaleziono, ale i Sobolewski nie długo potym żyć przestał.

583. Pierwsze dwie kartki rachując w to tytułową zawierają w sobie:

a) *Clarissimo Do. Severi. Boner a Balicze, Capita. Bicen. Burg. ac magno procura. Craco. M. Fran. Myme. Silc. nestoream foelicitatem, optat.* Jest to oda do Seweryna Bonera, w miejscu dedykacji, nienajszczęśliwsze naśladowanie ody I. ks. I. Horacego, z 24 wierszy, w tychże samych miarach. Dla przesadzonych pochwał i niezgrabnego poehlebstwa, warta zachowania:

*Mecenas atavis nobilibus satus,
Es qui presidium et dulces decus meum,
Ignoro celebrem carmine quo canam
Famam, que superat lucida sydera.*

*Tu vincis Curios, sed Trieterica
Nunquam, tu Fabios usque modestia
Vincis, iusticia tu quoque Manlium,
Suadela superas Antonios graues.*

*Drusorum comitas moribus in tuis
Lucet, sic probitas perpetuo viget,
Ut Marcos superas iudicio omnium,
Preclarique fides sit tibi Reguli.*

*Infracto quoque tu pondera pectore
Solut ferre soles Sarmatici soli,
Ob quod precipui nobilium, tui
Cordis percipiunt nectere vincula.*

*Augustum superas munificentia,
Nam tu magnifice munera diuidis,
Summo qui studio, phoebiculam colunt
Coctum, fautor et es vatibus omnibus.*

*Te tollunt igitur carminibus suis
Ad coelum, id quoque me polliceor brevi
Facturum, modo si suscipias prius
Promissum hunc hilari fronte libellulum.*

Pochwały te jakkolwiek przesadzone, jednakże i innych współczesnych chwalebne o Bonerze świadectwa, każą go mieścić w liczbie do-

broczyńców nauk i uczonych. Niewiadomo czy Mymer dotrzywał obietnicy opiewania osobnym poematem chwały Bonera.

b) *Ad Marcum Scharfenberger Bibliopolam auunculum suum bene meritum.* 14 wierszy, w których prosi, aby ten szczupły plód jego dowcipu swoim kosztem na jaw wydał, obiecując mu wdzięczność czytelników i powrót nakładu.

c) *Ad invidum Osorem* 6. w.

d) *Divi Hieronymi de Seneca Testimonium*, które dla osobliwości tu się kładzie. *Lutius Anneus Seneca Cordubensis Fotini Stoici discipulus, patrius Lucani poetę, continentissimę vitę fuit. Quem non ponerem in cathalogo sanctorum, nisi me illę epistolę prouocarent, quę leguntur a plurimis Pauli ad Senecam et Senecę ad Paulum. In quibus cum esset Neronis magister, et illius temporis potentissimus, optare se dicit eius esse loci apud suos, cuius sit Paulus apud Christianos. Hic ante biennium quam Petrus et Paulus martyrio coronarentur, a Nerone interfectus est.*

e) *Adrianus Albinus Lusatius ad Lectorem.* 12 w. na pochwałę dziełka.

Dla dania próby tej pracy Mymera, umieszcza się tu jej początek:

Seneca de quatuor virtutibus cardinalibus.

	<i>genera plurium</i>	
<i>Quatuor virtutum species, multorum sapientum</i>	<i>virtutibus hominis ornari</i>	
<i>diffinitionibus descriptae</i>		<i>Cardinales ideo dicuntur, quod tota vita humana secundum mortalitatem, in his quatuor est unita.</i>
<i>sententiis diffinitę sunt, quibus animus componi ad</i>		
<i>decorum.</i>		
<i>honestatem vitę possit.</i>		

*Der angel tugend viere sein
Do mit der mensch geezirt ist rein
Und ym gewindt gross lob
Das er recht lebt alezeit vor goth.*

Cardinales. Zawiosnych * cnot tych sstryzy są.
Ktore człowieka naucznią
Jako swoy żywot ma sprawiac
Panu bogu sie podobac.

virtutum uirtus

Harum prima est prudentia. Secunda magnanimitas. Tertia continentia. Quarta iustitia. Singulę tibi his *Vide Gregorium super Ezechielem homelia tertia.*

<i>temperantia</i>	<i>uirtutes</i>
<i>inferius apposita</i>	<i>honestis moribus</i>

cum suis offitijs quae subsunt annexa sunt, ac bene moratum praeditum. virum efficiunt.

*Wissheit, gross mechtickeit die czwu
Mass und gerechticheit daręzu
Und also was under den ist stan
Das macht gewis ein tapffern man.*

Mądrość stoi z wielmożnością.
Takiesz miernosc z sprawiedliwoscia.

A wszystko co kłym przysłucha
Stalego czynią człowieka.

Jest także inna edycja podobno przed r. 1582 z niemczyzną i z dodatkami przy ed. 1582 będącemi, 8. 4 ark. lecz exemplarz w Bib. Ossol. będący nie ma trzech kart początkowych, zatym rok i miejsce druku niewiadome; na końcu, oprócz zamknięcia, są jeszcze dodane 6 wierszy

Ku Czytelnikowi.

Jeśli się w niemczyźnie tu co pochyliło,
Proszę barzo abyć to nie dziwno nie było,
Bo jeśliż się na tym też ci omylili,
Ktorzy się Niemieckiego snadź dobrze uczyli,
Polakowi się słusznie nie będziesz dziwować,
Gdy wždy tego poprawił czemu on mogli sprostać.
(L. S.)

585. W dedykacji do Alexandra Xiążęcia z Ostroga Zasławskiego Woiew. Braclaw. pisaney tegoż roku ze Lwowa, powiada Sixtus, iż gdy przed dwoma laty morowe powietrze we Lwowie grassować poczęło, idąc za zdaniem pospolitem i radą naywiększych lekarzy, uznał za rzecz nayprzyzwoitszą usunąć się od obcowania z ludzmi i na ustroniu wiejskiem czas ten przepędzić. Tam zatrudniając się zgłębianiem sztuki, którą od lat przeszło 24 sprawował, i literacką pracą, dla sprawienia rozrywki znużonemu umysłowi czytał Senekę i znalazł w dziełach iego wiele miejsc, które on z Hyppokratesa i Celsa wyczerpnął i przyswoił. — *Summopere delectatus sum*, powiada, *quod e nostris Viridarius Medicinae tam multa apud eum invenerim, atque cum huc atque illuc circumspicio, an quippiam tale interpretes eius viri undiquaque doctissimi, scilicet Muretus, Lipsius, Gruterus atque Andreas Schotus ad illustrandum eum contulerint, video ab illis, totum id neglectum esse, aut potius medicis ad explanandum reliquisse: sciebant enim viri literatissimi illud: Quod Medicorum est promittere Medicos, ita quod Philologorum tractare Philologos. Veni itaque in hanc sententiam, ut hos tantum locos Medicos, qui ab ipsis intacti remanserant, excuterem, et unde aut desumpti sunt, aut quo modo declarari debeant, demostrem. etc.* (L. S.)

587. Jest to raczej przelanie niżeli tłómaczenie Seneki. Tak np. w Ks. 6. roz. 6. p. 276 mówi Gornicki: *Tak wiele powinienem szkucie, która mi do Gdańska żyto niosła; w tejże księdze s. 13. p. 283. Obiecano mi urząd zaeny, ale tak, jeśli bych dziesiąci szlachciców, z tych, których wielką liczbę do Turów niewolą wzięto, swemi wykupił pieniądze i t. d. Ks. 6. r. 19. p. 200. Tak (rzecze mi za się) powiadasz, że ten dobrodziejstwa nie dał, kto cię darmo a w gwałtowną wodę przez Wisłę przewiozł i t. d. Tam. p. 291. Sam Gornicki nawet dzieło swoje nie nazywa tłómaczeniem, liczba nawet rozdziałów nie jest taka jak w oryginale z czego tak się tłómaczy w Odezwie do Czytelnika: „że Księgi Seneki są pokaleczone, podziurawione, że Seneka samby ich nie*

poznał i że naprawić trudno: “ Jednak oto jako byź mogło rzecz się do rzeczy stosowała , a przestąpiło się abo to czego lepiej niewiedzieć, niż wiedzieć. (L. S.)

608. b) W dedykacji datowanej 20 Aprilis z Krakowa 1534 do Piotra Tomickiego Biskupa Krak. powiada autor, iż ponieważ mu okoliczności niepozwalają dłużej bawić w Krakowie, i stosownie do woli biskupa, żywym głosem w akademji nauczać, zostawuje przeto pamiętkę swojej tam bytności, tę grammatykę, która raz tylko gdzie indziej i to niekompletnie (dla niedostatku charakterów hebrajskich) wydana była. W końcu mówi: *Si me saluum contingat pervenire ad Eliam Venetias, brevi lexicon dabimus copiosum et alia de proprietate huius linguę quę Elias ipse promittit, multa. Quare me spero Celsitudini tuę Cracoviae non minus utilem fore absentem, quam nunc esse possem praesens. Vale Pręsulum nobile decus.* (L. S.)

Jan Campensis, albo vander Campen rodem był z Hollandji, um. r. 1538. (Jöcher Gel. Lex. II. 1913.)

625. O wyżej wspomnianej Grammatyce grecko-sławiańskiej tak pisze Sopikow: (I. p. LXX—LXXI.) W r. 1586 Patriarchowie Jeremjasz Konstantynopol., Melecjusz Alexandrijski, Joachim Antjocheński, Sofronjusz Jerozolimski, zalecili Sławianóm uczyć się języka greckiego. To zalecenie odnosiło się do Wołyńskich Rusinów, którym Papiści i Uniaci bronili uczyć się po grecku. Utwierdziwszy toż zalecenie swoim listem lub edyktem, (ГРАМОТЮ) Patryarcha Jeremjasz, sam w r. 1589 (zapewne przez omyłkę wybity u Sopikowa: r. 1689) w miesiącu Maja przybył do Lwowa; i rozkazał założyć przy szkole oddzielną drukarnię, z której w roku 1591 wyszła Grammatyka Grecko-sławiańska, napisana przez Studentów Szkoły Lwowskiej. Przy tejże Grammatyce jest krótka wiadomość o założeniu drukarni. (L. S.)

Dobrowsky (Institut. Ling. Slavonicae Vindob. 1822. p. LVII.) wymienia z *Miscell. Philologico-Critica*, Vindob. 1799. tytuł grammatyki tej wydania Lwowskiego r. 1591 następujący: *ΑΛΕΦΘΗΣ*. грамматика добраго годнаго славнославиенскаго языка. *Durich*, in *Adversariis* dobrze uważa, że już tutaj wszystkie wyrazy grammatyczne sławiańskie przeszły z etymologii greckiej, i tak *συλλαβή* jest слог, *ὄνομα* имя, *ἀντωνυμία* мѣстоимя, *ῥήμα* глагол, *μετοχή* причастіе, *πρόθεσις* предлог, *ἐπίρρημα* наречіе, *σύνδεσμος* союз, *ἀρθρον*, различіе.

632. W liście pizypisnym do krewnych swoich, datowanym z Frankfurtu, str. 8. tak się wyraża o sobie: *Primi fuistis, qui remuneratione mei sudoris, quem hic inventuti academicae in linguis sacris exercendae iam ultra viginti annos impendi, de annuo, ex potentissimi Regis Borussiae clementia, salario mihi nunc benevole prospexistis*”, Na str. IX. *”mihi ob nefandam avi mei apostasiam, et hinc praediorum in Volhynia hereditariorum amissionem, ad incitas redacto, Evergetas et fautores divina providentia concessit.”* (Harles l. c.) Niesiecki, T. II. 382,

wymienia wielu z tej familii, a między innymi i Alexandra, któremu matką była Teofila Petrykowska, ale żadnych szczegółów życia nie przytacza.

652. Bentk. (T. I. p. 203.) i Janocki (Janociana T. I. 306) pod takim tytułem przytaczają pierwszy z Czackiego (O Lit. i Pol. Pr. I. 55 Przyp.) wydanie 1519, drugi wyd. 1529. wszakże o bytności pierwszego powątpiwa Bandtkie (H. Dr. Kr. 73. nota) i miéni raczej byđź pierwszą edycją tę, która wyszła r. 1529, ile że rok ten 1529 w dedykacji jest powtarzany i w późniejszych edycjach r. 1535, jak zaraz zobaczymy. Wydanie r. 1535 tak opisuje Sobolewski :

Grammatices rudimenta: seu octo parciū orationis examen. Cum forma seu modo verba exponēdi. Editio ultima.

Ad Lectorem Octostichon.

*Si quem grammaticen brevibus didicisse juvabit,
Ex usu praesens ecce libellus erit.
Quem manibus versent pueri, juvenesque senesque
Et memori moneo mentae (sic) subinde legant.
Utilis est enim pueris, iucunda senectae,
Grammaticae (sic), sine qua nil nisi truncus eris.
Fundamenta tibi si quis non jecerit hujus,
Mox ruet hoc, quicquid struxeris ipse super.*

Excussum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. a. 1535. 4. 13 arkuszy. Przedmowa do Professorów i nauczycielów prywatnych w Polsce datowana z Krakowa r. 1529, w której tak mówi: *edidimus superioribus hisce annis in gratiam iuventutis erotemata de octo partibus orationis.... Dedimus operam, ut quam emendatissime denuo in publicum exirent. Ex aedibus nostris in Regia urbe Cracoviae 1529.* Na ostatniej stronie arkusza N. te słowa: *Autore Stanislao Zaborowski Regni Poloniae thesauri custode.* Na następnym arkuszu O, dodana (choć nie obiecana na tytule) *Orthographia seu modus recte scribendi et legendi Polonicum uleoma (sic): quam utilissimus.* — Na ostatniej stronie tego arkusza jest *Orthografia latina*, a pod nią

Joannis Rulli Poloni distichon.

*Utilibus nostram Zaborowski sedulus ornat
Hanc patriam libris, vir bonus atque pius.*

Cracoviae per Mathiam Scharffenberg An. 1536. Z tej ostatniej daty wnosić można, że wydanie r. 1536 u tegoż drukarza, o którym namienia Janocki (Janociana T. I. 73), a za nim Bentkowski i Mecerzyński, nie inne jest jak to, r. 1535.

Z Ortografji Zaborowskiego kładzie się tu alfabet i przykłady polskiego języka. — Alfabet ten jest poprzedzony nauką jak się która litera wymawia.

Alphabetum Polonicum.

A *ą* *ã* *vel* *α* *α̇*. b b. c *ć* *č*. d *đ*. e *ẽ*. f. g. h. i. *ī*. k. l. ł. m *ü*.
n *ñ*. *vel* *ñ*. ñ. o ó. p *ř*. q. r *ř*. s *š* *š*. t. v *ũ*. w. x. y. z. *ż*.

Oratio Dominica.

Oycc nas ienże ies w nebesyech. Swaesyce ima twe. Prijd' krolestwo tve. Bąd' vola twa: iako w nebe tako y na zemi. Chleb nas powssedni day nam d'isa. Y odpusec nam nase vini: iako y mi odpuscami vinouatcom. Y ne w vod' nas w pokussene. Ale nas sbaw od slego. amen.

Salutatio semper virginis Mariae.

Sdroua maria miłosci pelna. bog stobą, blogoslaüonas ti med'i neüastami: y blogoslaüoni ouoc ziuota twego Jesus Kristus.

Symbolum apostolorum.

Vyera w boga oyca wszechmogącego stworicela neba y zemye. y w iesu krista sina iego iedinego Pana nassego ien sye pocał duchem swyatim. Narod'il sye s mariey d'euiice. Vmacon pod Pontskem Pilatem vkrizouan: vmarł y pogrebon. Stąpil do peklow trecego dna s martwichwstał. Wstąpil na nebyosa, syed'i na prauici boga oyca wszechmogącego. Stąd prid'ye sad'ic žiue y martwe. Vyera w ducha swyatego swyatą cerkew krescianską. Swyatich opcouane. Odpuscene grechom: cala s martuiwstane, y ziuot üecni. Amen.

Decem praecepta dei.

Pirua kasn tworca nassego
Nye mas mee boga inssego.
Na proznosc nestatku twego
Nye byer ymyenya bozego.
Pamyatay to sobye üela
Bis ecil swyata y ned'ela.
Cheesli myec laska moia
Cci oyca y matka swoia.
Nyecin mazoboystwa suadą
Baka: kasnyą ani rada.
Nyecin grechu necistego
Proc vradu malzenskego.
Nye kradn ymyenya cud'ego
A nad'nim vd'yelay swego.
Nye swade na swego blisnego
Lzi swadectwa falssiuego,
Nyepoząday zoni brata
Ani d'ewki ani osła.
Miluy boga wszechmocnego
Se wssitkego serca twego.
A iako syebe samego
Miluy też swego blisnego.

Lex naturae.

Cego ządas od blisnego
Bi mu zasya zicil tego.

A iego bi sam nye rad myal.
 Nikomu tego nye d'alal.
 'Toc jest prawo prirod'one
 Pospolu z lud'mi stworzone.
 Któri clouyek to gdi s'd'erzi
 Ziuot vyceni ten odezi (*omyłka zam. oderzi.*)
 Ale prestaŕea kazanya
 Strada bozego vid'enya.

Peccata mortalia.

Vbac grechow syedm bic teze
 Ktore vyodę do pyekl dusse.
 Picha lakomstwo s frijerstuem.
 Guyew zazdrose gnusnose s obzarstwem.
 Clošek ti grechi pelnęci
 Bogu iest barzo smyerd'ęci.

Starano się ile możności naśladować w przytoczonym wyżej alfabcie charakter w rękopiśmie Sobolewskiego, z samego dzieła skreślony; w niemożności opatrzenia się w rychłym czasie znacznieszą liczbą typów do tego potrzebnych, wypadło przestać na zwyczajnych, z ostrzeżeniem jednak, że wszystkie tekst tu wyżej przytoczony czcionkami alfabetu na poprzedzającej stronie drukowanego jest u Sobolewskiego wypisany. W ogólności w alfabcie dwie kropki nad głoską położone znaczą zmięczenie, itak ů, kładzie się zamiast *ni*, ũ zamiast *mi*, d' zamiast *dź* i t. d. é r š zamiast *cz*, *rz*, *sz*, litera nakształt *á* i *ą* zastępuje wszędzie *q*, *ę*. Łatwo widzieć, że niektóre innowacye w ortografii, proponowane w późniejszych czasach, jak np. przez X. Golańskiego, wiele mają z tą podobieństwa.

Bandtkie, Hist. Druk. Krak. p. 73 nast. w nocie podobnież opisuje wydania tej grammatyki r. 1539 i 1564, między którymi edycjami wskazuje niektóre różnice, mianowicie, iż w pierwszej powtórzone jest imię wydawcy, w ed. r. 1564. nie. „Grammatyka Zaborowskiego, słowa są X. M. Osińskiego (l. c. p. 37) wykładająca prawidła języka Rzymian po łacinie, ma tylko gdzieniegdzie słowa polskie np. *voco*, *zowie*, *invoco* wzywam, *exulto* raduję się i t. d.; niesprawdza się więc, co w dziele Czackiego o Litewskich i Polskich Praw. T. I. k. 55 wyrażono, że Zaborowski oprócz ortografii kilkanaście prawideł grammatyki polskiej napisał.”

655. Z wielu względów ważna jest dedykacja wydawcy Franciszka Mymera, żeby się tu w całości położyć nie miała.

Generosae Indolis ac summae spei iuveni Stanislao Boner, filio clarissimi Domini Scuerini Boner, Magister Fran. Mymerus Silesius. S. D.

Cum primum hoc Grammatices Enchiridion iucundissime Stanislae, a Joanne Hontero homine mihi in amicitia coniunctissimo in publicum aederetur, uolumus illud tuo clarissimo nomini dedicare; verum aliter quam quod sperabamus alea nobis cecidit. Multi enim eo tempore ex communi fragilique humanae nostrae naturae defectu, te

infantiam nondum reliquisse, nec ad aetatem legitimam peruenisse, aiebant. Quare ne rei quodam modo ridiculae authores uisi fuisset, epistolam dedicatoriam iam fuis literis praelo suppositam rursus adimere iussimus: Atque eam ob rem in prioribus exemplaribus singulae chartae secundae paginae, ut erat cernere, uacabant. Cum tandem praesens libellus impressus, sine patrono, sine tutore, sineque duce in lucem exiisset: paucis diebus transactis illum in Academia nostra publice pro communi usu studiosorum, prelegi; qui ita divulgatus uniuersis praeceptoribus, multisque alijs eruditis in hoc regno Poloniae degentibus, mirum in modum placuit, atque ob eam rem omnia exemplaria apud bibliopolam sunt vendita et distracta. Sed cum magis ac magis indies plura quaererentur exemplaria, nullaue prorsus inuenirentur, quaerentibus responsum est, hunc libellum denuo praelum subiturum. Hoc quum plurimi auduissent, varij uariam, et quisque voto pro suo adferebat sententiam. Nam is idiomate polonico latina uocabula desyderabat, hic interpretationem difficillimarum uocularum, iste exemplorum aceruum ad praecepta, alter cum in declamationibus nominum, tum uerborum conjugationibus uolebat quantitatem uocalium notis quibusdam insigniri, et alius nescio quid non expetebat. Tandem cum nullus esset, qui hanc difficilem omnibus satisfaciendi prouidentiam subire uellet, ad me uentum est, quod hunc libellum prius prelegerim, eaque rem omnem me sine multo labore posse conficere dicebant. Verum cum id saepissime pluribus denegassem, ne scilicet in messem alterius uisus fuisset falcem mittere, Marci laudem Bibliopolae anunculi mei, aliorumque amicissimis uictus sum precibus, qui affirmabant me Hontero rem gratissimam facturum, si et mendas quas Calcographi in prioribus exemplaribus fecissent, expungerem, et uotis studiosorum, quae sibi in illius Enchiridio utilia fore cognoscerent, satisfacerem, Itaque me ita in eo negotio gessi, nequidpiam et authoris et meae auctoritati derogaretur, omniaque quae studiosi tam uario palato expetebant, quantum uidebatur ad rem pertinere, apposui, et illud notulis seu quibusdam stellulis notari feci, tibiue iucundissime Stanislae, si non in prima editione, attamen in secunda impressione iam hunc libellum dico, dedicoque, quo placitus libellus multis, bis gratior foret studiosis adolescentibus, uel ut quotiescunque isti manibus hunc tererent libellum, parentis tui honor, fama, decus, in studiosos omnes propensitas, et tua quoque futura, in mentem uenirent, quae certe nunquam alio temporis aevo uetustas omnia alioquin consumptura, abolere poterit. Vale, ac me parenti tuo charissimo diligentissime oro commendes. Cracouiae ex aedibus Marci Bibliopolae mense Aprili 1532. Po dedykacji jest: Ad eundem Carmen paraeneticum. 16 wierszy. Grammatyki Księga I. mówi o ósmiu częściach mowy. Księga II. o składni, o figurach i rymotworstwie. Znaczenia polskie wyrazów w pierwszej części są dodane. (L.S.)

Jan Honter rodem z Kronstadt w ziemi Siedmiogrodzkiej, od-

bywał nauki w Krakowie i w Bazylei, pierwszy do ojczyzny swojej wyznanie reformowane luterskie wprowadził.

659. Dedykacja w exemplarzu tym opisanym przez Sobolewskiego jest następująca: *Cum haud ita pridem duobus de re grammatica libellis colophonem adderem clarissime Domine, complures adolescentuli a moenioribus Musis initiati saepiuscule a me miro studio extorquebant, ne tergiversarer rationem de artificiosa scriptura nostris typographis sub incidem dare, cuius olim gustum ex rivulis illustrium scriptorum discipulis meis priuatim in dictando praebueram. Horum sanctissimae voluntati tametsi curae mihi fuit toto pectore morem gerere, praesertim ut possem, et operis nostri pensa solvere, et puerulorum ingenia meis vigiliolis utcumque adjuvare, sed in praesentia volens, nolens, ab officina typographica cogor sese pauxillum abstrahere. Quinetiam hoc quicquid efflagitatur a me laboris, in aliud tempus tantisper differre, dum mihimetipsi vacabit in rem studiosorum faciles et compendiosos canones de arte Orthographica et Prosodia conficere. Porro ut interim tuam praecellentiam mihi demerear, visum est divertere calamum ad quaestiunculas de declinatu et constructione octo orationis partium iuxta praeceptum Horatianum breviuscule exarandas.*

*Quicquid praecipies esto brevis, ut cito dicta
Percipiant animi dociles, tenantque fideles.*

Ex quibus paedagogi specimen capient, quo pacto non solum dictiones eos oporteat inflectere, verum etiam num recte sint in contextum orationis congestae? regulas vulgares a pueris exigere. Hoc itaque chartaceum munusculum parcum quidem, at si utilitatem spectes non omnino fastidiendum, quandoquidem sine eo magna constare non possunt, tibi clarissime Domine dedico, nihil quoque haesito, quin pro tua singulari humanitate laeta fronte suscipies, maxime si sententiam illam Catonis tecum memoria repetes. etc.

*Exiguum munus cum dat tibi pauper amicus.
Accipite placide, plene, et laudare memento.*

Bene vale clarissime Domine, et Jo. Ceruum principio quidem in tuam clientelam ascribito. Deinde reuerendissimo in Christo patri D. Petro Tomitio Episcopo Cracouiensi semel utque iterum commendato. Cracouiae ex Museo nostro. Anno M.D.XXXIII.

Zapowiedziana na tytule *Tabula elementaria* jest prawdziwym dziecinnym elementarzem: zawiera w sobie Modlitwę Pańską, Pozdrowienie Anielskie, Skład Apostolski, po łacinie, po włosku, po polsku, i po niemiecku. Dziesięć przykazań w tychże językach, oprócz włoskiego, i inne modlitewki po łacinie, oraz katechizmowe szczegóły, o Sakramentach, o enotach teologicznych, głównych i t. d. Na końcu, wzory do syllabizowania po łacinie — W samém zaś dziełku mowa jest o odmianach ośmiu części mowy.

Karta przedostatnia *verso* biała; ostatnia *recto* biała, a *verso* rycina wyobraża popiersie jakiegoś mędrca z napisem w górze:

*Γαστρος μὲν πρῶτιστα καὶ ὕκνον καὶ φιλότητος.
Venter, puma, Venus laudem fugienda sequenti*

W dole zaś:

*Non multum homines vivimus tempus, sed ad tempus
Anima vero immortalis et insenesibilis vivit semper.* (L. S.)

665. Registr autorów, z których dzieło czerpane, zawiera w sobie imiona wszystkich dawnych i współczesnych grammatyków: umieszczeni tam są Jakób Górski, Bened. Herbest. Al. Novicampianus, i inni. Nie ma jednak Zaborowskiego, którego Grammatyka pierwiej daleko wyszła.

Dedykacja Andrzejowi Krajewskiemu *J. U. D. Archid. Crac. Can. Posn.* Kanclerzowi Padniewskiego, tak się zaczyna:

Cum in Celebri Academia Crac. Thomae Linacri de emendata structura latini sermonis libros, publice superioribus annis me explicare, contigisset, vir Celeberrime: etsi non omnes, plurimos tamen Grammaticos prioris et posterioris aetatis legendo illo (—) illustravi ac invicem contuli etc. Tu przebiega tych dawnych Grammatyków, a między nimi chwali Hontera: *Et Joannes Honterus auditor Professorum Acad. Cracov. perpetua memoria dignus, non parum ademit laudis veteribus grammaticis, cum duobus libris juventuti polonae relictis, quos Cracoviae in Contubernio Vugarorum, in gratiam suorum discipulorum profitebatur, miro Compendio et docta methodo artem Grammaticam illustrat, et pro suo ingenio auget.* Tu cytuje wiersze łacińskie na pochwałę Hontera, zdaje się z rękopismu swego, mówi bowiem: *de quo ego in libris criminum sic scriptum habeo.*

Jest to grammatyka od wszystkich które ją poprzedziły obszerniejsza; ma także do pojedynczych łacińskich niektórych imion i słów, dodane znaczenie polskie, jak grammatyka Hontera. (L. S.)

W Bibliotece Puław. była książka bez tytułu in 8., w której na 1 karcie taki napis: *Epitome Xenodochii M. Alberti Basaci Scabresinensis T. Ordinis Sancti Spiritus.* Lecz, że arkusz oznaczony literą C. więc niema z początku 2ch arkuszy. Niewiadomo co w nich było. Końca nawet w exempl. Puł. nie ma; dochodzi do karty Qiiij. (L. S.)

666. Wydawca Adam Romer był rodem ze Stężycy w Małej Polsce (*) Uczył się języka greckiego i łacińskiego w Krakowie, otrzymał tamże stopień Magistra, udał się do Rzymu i tam do nauk teologicznych się przykładał. Był później Professorem Teologii w Krakowie i proboszczem kościoła ś. Mikołaja. Umarł r. 1616 i tamże pochowany. Miał po nim mowę pogrzebową Sebastjan Nucerinus. Por. Starowól.

(*) Niesiecki żadnej o nim wzmianki nie czyni; zapewne nie należy do familji Römerów zdawna w Polsce osiadłej.

Elog. et Vitae Script. Pol. p. 202 nast. i *Laudatio Acad. Crac.* p. 31 nast. (Janoc. Nachr. II. 105 nast.)

667. Sobolewski wypisuje tu ważniejsze szczegóły z dedykacji, przedmowy i całe życie autora :

Wydawca wspomniawszy na początku rozmaite drogi i środki, które wielcy ludzie obierają do uwiecznienia swojej pamięci, przychodzi koleją do uczonych i tak o Ursynie mówi: „*In quorum numero Joannes Ursinus Leop. Professor Academiae istius quondam diligentissimus, vir de omni literatura meritissimus merito habendus est. Qui postquam semel animum ad honestissimarum artium studia adjecit, id unum totis viribus quoad vixit enixus est, ut aetate sua non ignavissime exacta, cum sibi tum aliis (sive ille terris superesset, sive factorum necessitati concessisset) fructu ingenii semper commodaret. Longum quidem esset, omnia ejus generis recensere, qua ille contentione ac diligentia in gravissimis maximeque arduis desudavit scientiis, quam enixa cura, abstrusissima reconditoris philosophiae et mathematicorum disciplinarum arcana eruerit, quove labore toto vitae suae curriculo ad immortalitatem aspirarit, cum nullam prope aetatis suae partem elabi sibi passus sit, in qua non aliquid quod posteritati usui esset, sit commentatus: haec certe quae nunc in publicum edimus, quae sive temporum, sive hominum iniuria hactenus sepulta jacuerunt, de recta scribendi loquendique latine ratione praecepta, ex amplissima doctissimorum hominum suppellectili summa cura ac labore conquisita, satis luculenter ostendunt, eum a prima adolescentia, uni huic studio, ut de optimis artibus earumque cultoribus bene mereretur, incubuisse. — Quod suum studium, cum omnibus postquam divulgatum primum fuit, in hoc clarissimo Polon. Regno ordinibus, iam ante non displicuisse pro comperto habereamus, quod temporum iniquitas et malevolentia quaedam iuventuti lucusque invidit, id nunc nostra cura restituendum esse duximus, ut bona iuventus, his tam eximiis mercimoniis, quas ille magna sua laude, maiore vero iuventutis emolumento et literarum bono ex immensis praestantissimorum gazophylaciis compilavit collegitque; quae in hunc diem quasi aestu quodam abreptae, in alto diuturni silentii occultatae latitarunt, libere fruereetur etc.*

Z przedmowy czyli dedykacji samego autora do Symona z Brzezin, okazuje się, iż dzieło to napisał w ten czas, gdy był nauczycielem grammatyki w Szkołach Lwowskich, za rektorstwa Adama *Burskiego*, siostrzeńca tegoż Symona z Brzezin. — Uważając Ursyn iak błahych grammatyk do nauki języka łacińskiego używano za jego czasów, i czyniąc zadosyć swemu nauczycielskiemu powołaniu, z najlepszych ówczesnych źródeł, tak dawnych jako i nowych niniejszą grammatykę ułożył, która z dokładności i jasności wykładu wielką ma zaletę. I dziwić się potrzeba a razem ubolewać, że dzieło to nie zyskało powszechney wziętości i nie otrzymało pierwszeństwa przed zawilym Alwarem, gramma-

tyką Piotrowskiego dla szkół w Krakowie często drukowaną, i inne-
mi tegoż gatunku. — Autor w dwóch ostatnich częściach *de Analogia*
i *de Syntaxi* do wszystkich przykładów, tak przy pojedynczych wyrazach,
iako i przy frazach, dodaje znaczenie polskie a nawet p. 56 — 63, podaje
naucę o polskiej ortografji. — Dzieło, to lubo trzykrotnie było drukowa-
ne, jednak jest rzadkie.

Ważne są do biografji Symona z Brzezina, iego syna Symonidesa,
i samegoż autora, wiadomości, które w teyże przedmowie umieścił:

*Cum autem in usu positum est, ut qui in lucem suas opellas e-
dunt, sub alicuius eas nomine in manus hominum venire faciant: ego
hanc meam tibi vir Clarissime ac Doctissime nuncupo ac dedico: te-
nue munusculum pro dignitate tua, sed a me nulli exquisitius quam ti-
bi debitum. Tria siquidem sunt quae sapientes viri requirunt in eo,
cui se aut sua committere tuto possint, prudentia, probitas, benevo-
lencia. Tu vero is es, in quem omnia haec de meliore nota expetunt.
Prudentia ex insigni doctrina ac usu rerum. Probitas ex singulari vir-
tutum magnarum constantia; quod vero in hac causa palmarum est,
bonas literas quae hucusque aetatem meam detinuerant, sic amas, ut
in eo non multos in hac urbe similes habeas. Nec iniuria. Doctissi-
mus enim ipse es, ideo in iis studiis familiam ducis, quae ipsae duc-
es sunt ad omne decus et honestatem: quod demum profecto illud est
pignus, quo ingenui animi nullum sentire possunt ἐλλιστικώτερον. Id-
circo Deus Opt. Max. amator talium animorum in hac quoque vita,
virtutem hanc tuam insigniter ornavit et muneravit. Nam Simonem Si-
monidam dignissimum te patre filium, sic educasti ut illustre exstet e-
xemplar omnibus parentibus quales filios sibi exoptare, quo pacto, si
exoptent eos instituere oporteat: exemplar, inquam, frugalitatis sobrietatis
continentiae ceterarumque virtutum nobilium. Hunc fulcimentum
venerandae tuae senectutis habes, cui mirificum illum in literas opti-
mas amorem haereditarium, quasi de manu in manum tradidisti. Quam-
obrem quum virtutum ususfructus, non ut ceterarum rerum et omni-
bus inter omnes, et maxime civium inter cives communis sit: multum
de illo quoque debemus Leopolienses, inter quos ille ut poetae verbis
utar*

— *Velut inter ignes*

Luna minores. —

*Hoc enim sospite nunquam Leopoliensium ex literis nomen ac fama
deflorescet: cuius ille primus in patria lumen insigne ex praestantia
scriptorum suorum immortalitati jampridem consecratorum accendit,
et porro, ubi Deus voluerit, accendet. Imprimis autem ego, aetatis
huius meae, non ignavissime quantum Deus dedit exactae, animique
huius in constantia vitae, et studio honestarum artium perseverantis,
maximam partem illi ipsi acceptum refero. Nam gratias agere debeo
Deo meo, qui orbitati juventutis meae, mirifice adhuc consuluit. Pri-*

mae aetatis dedit mihi tutorem et formatorem nobilissimum virum *Jacobum Miescovium*, hominem antiqua virtute et fide, cuius patronatu et domo ad ephebam usque aetatem sum usus. Posteaquam ab illa excessi, ubi etiam gravius periculum vitae coepi adire, *Simoni Simonidae* tuo, auctoritate virtutum eius, et fama celebri motus, in fidem ac prope clientelam me tradidi: cujus me et consiliorum et auxiliorum nunquam scio poenitebit. Nam ut multa ejus in me insignia beneficia taceam, illud reticere non possum, quod nusquam quam ex domo tua, habere potui, luculenta illa *Bibliotheca*, omni genere illustrium totius orbis ingeniorum monumentis referta, sic mihi quasi domi meae patuit, qua in hoc etiam opusculo concinnando usus sum, quod elucubravi in praeceptoratu *Scholae Leopoliensis* sub auspiciis et rectoratu *Adami Bursii*, Nepotis ex sorore tui, viri linguae latinae et graecae peritissimi, ut vel hoc nomine, labor hic meus, iure debitus tibi videatur. Quamobrem benevolo animo

*Accipe, et haec manuum tibi sint monimenta mearum
Sancte Senex, longum Ursini et testentur amorem.*

*Vita Joannis Ursini Philosophi et Medici Canonici
et Professoris Zamosc.*

Joannes Ursinus Leopoli in Russia, patre Valentino Ursino viro honesto et nobili natus in prima pueritia, utroque parente orbatus, cum illa civitas, immo totum Poloniae post mortem Sigismundi Augusti regnum, gravissime pestilentia vexaretur: datus est in tutelam viro gravissimo et integerrimo Jacobo Myszkowski, in cuius disciplina adeo severis moribus imbutus est, ut alumnus tanti viri fuisse semper agnosceretur. Leopoli primum sub optimis doctoribus Paenatio Paediano, Perlicio, graecis et latinis literis instructus, plurimum Simoni Simonidae addictus fuit, cuius auctoritate humaniores literas adeo excoluit, ut inter suos coetaneos praecipuus esse censeretur. Cracoviam adultus petiit et in philosophicis atque mathematicis disciplinis Valentino Fontano viro doctissimo usus est. Mortem Stanislai Slovaci Medici et Astrologi iniquissime tulit, cum enim doctorem in disciplina geometrica et astrologica habuit. Vocatus in patriam ad iuventutis institutionem vitae asperitate et exacta professione humaniorum literarum, tum quod severius juventutem dissolutam castigaret, civibus quibusdam displicuit, praesertim qui a graecis literis abhorrent. Habuit collegam Adamum Bursium virum literatissimum, qui Scholae illius rector erat, ambo simul gravissima disciplina iuventutem ferocientem cohibebant. Cum grammaticae docendae praefectus esset, ipsius methodum felicissime conscripsit, Dialecticam etiam, mira facilitate graece ex Aristotele collecta compendiose edidit, praecipue tamen in Geometria, Arithmetica, Ecclesiasticis, ut vocant, computis docendis, operam navavit. Romanae historiae, dum epistolas M. T. Ciceronis, tam familiares, quam

eas, quae ad Atticum leguntur explicaret, diligentissimus enarrator fuit. Cum autem cives ipsi infensi essent, Cracoviam una cum Borsio migravit, sed brevi tempore ibi professione Astronomiae functus, Zamoscium a Joanne Zamoscio Regni Cancellario et Exercituum generali Capitaneo evocatus est. Erexerat autem ipse tum recens Academiam, quam voluit esse tam viris quam literis instructissimam, in quam quum Ursinus strenuum se in professione literarum humaniorum et Mathematicarum disciplinarum exhibuisset, a Zamoscio in Italiam missus est ut Medicinam perdisceret. Videbat enim vir summus in Ursino et rerum multiplicem cognitionem et raram eruditionem, vitae vero eam integritatem, ut tuto se ipsum et valetudinem suam ipsi concedere posset. In medicina perdiscenda usus est doctissimis praeceptoribus, Hercule Saxonia, et Hieronymo Aquapendente, quem etiam Chirurgiam explicantem diligentissime audivit. Reversus post quinquennium Patavio, rursus professioni in Academia Zamoscensi, parti nimirum illi philosophiae, quae de natura est, mancipatus, docuit summa fide et diligentia, tam vivo quam mortuo Zamoscio, unde etiam a tutoribus Illustrissimi juvenis Thomae Zamoscii, ad docendum ipsum literas mathematicas adhibitus est; in docendo etiam vitam profudit, nam et aetate et laboribus fractus, sensibus integris, Anno Christi 1613. Jan. mortuus, est, quinquagenario major; ibidemque in Ecclesia D. Thomae in qua Canonicus erat et sacerdos sepultus. Cui satis concedenti tale eelogium Simon Birewski Phil. et Med. D. scripsit: Joannes Ursinus, Canonicus et Profess. Zamosc. Doctor Medicinae, vir summae eruditionis, et vitae integerrimae, in omni literatura accuratissimus, Juventutis Institutor fidelissimus et diligentissimus, moribus comissimis, pietatis observantissimus, erga pauperes, scholasticos, sacerdotes, liberalissimus, omnibus carus nemini molestus.

Starowolski in *Hecat.* nie jest tak dokładnym. — Dwa jednak szczegóły są u niego, których tu niedostaje, to jest, iż stopień Magistra otrzymał Ursinus w Krakowie r. 1587 i że napisał *de Ossibus humanis tractatus tres*. Lecz podobno i Starowolski i Jöcher w swoim dykcjonarzu dwóch Ursynów w jedną osobę zbili. — Był bowiem drugi Ursinus Krakowiak, także medyk. — Por. Soltykowiez p. 298 i 430.

Juszyński (T. II. p. 291.) świadczy, iż łatwiej jest natrafić po bibliotekach na grammatyki Tucholczyka i Hontera, jak na grammatykę Ursyna pierwszej Lwowskiej edycyi. Tenże z trzech defektowych exemplarów, ledwo jeden, i to niezupełny, mógł skłęcić. Na jego exemplarzu dawna ręka dopisała, iż Ursinus zmarł 1 Januarii 1613. Taż wyszczególniając prace Ursyna wyraża: *Flores Poetarum Graccorum, nostrates fecit*, przez co rozumieć należy, że Ursyn przekładał na język polski wyborniejsze poezje greckie, lecz czyli wydał niewiadomo. Tamże, równie jak i w życiu jego, wspomniana jest *Dialektyka* Ursyna,

nawet jako drukiem ogłoszona, lecz i o tej nie mamy wiadomości. Ju-szyński jej nie widział. (L. S.)

Wydanie pierwsze tej grammatyki r. 1592 mylnie umieszczone w te-xcie biblijograficznym pod literą e).

Ursyn pierwszy rozróżnia od siebie samogłoski e, é, ę, po nim Knapiusz in Thesauro T. 1. (Ban. H. D. K. P. I. 394.)

669. W dedykacji powiada Piotrowski, iż wezwany był za nau-czyciela szkoły Nowodworskiej od Adama Opatowiusza, i za wolą i po-wagą jego grammatykę tę wydaje. Z tejże dedykacji widać, że dotąd to jest do wyjścia grammatyki Piotrowskiego, w szkołach Nowodwor-skich używana była grammatyka Valeriusa (zob. N. 668.), *quae scili-cet* mówi dalej Piotrowski (*Ultraiectini praeceptiones*) *et pro altioris profectus, et alterius gentis ingenii collectae atque conscriptae esse videbantur quae mutare vel castigare propter diuturnitatem, et tam longum temporis intervallum nefas omnino esse arbitrabar. Quod enim praemium, aut quod encomium, non laboris, sed potius audaciae meae retulisset, si tam egregii, et de arte grammatica tam bene meriti viri tot annis a cujusvis Archilochi dentibus atque vibicibus libera scripta a me uno tandem vapulassent et vuhus aliquod accepissent. Illaesis igitur Valerii praestantissimi Grammatici Institutionibus meas proprias, quas in hoc Avito et Sacrosancto D. Jagellonis Potentis-simi Poloniae Regis Parnasso concepi et conscripsi de sententia et auctoritate Adm. Rev. D. Adami Opatovii S. Theol. Doct et Profes-soris praestantissimi, in lucem mittendas, et in locum Ultraiectini pu-tavi esse substituendas etc.*

691. Laur. Corvinus ur. r. 1495 w Neumark, niedaleko Wrocla-wia w Szląsku; nauczycielem był w Swidnicy i Krakowie, sekretarzem w Toruniu i Wrocławiu. Przyczynił się do wprowadzenia tamże wy-znania reformowanego. Um. ok. r. 1527. Jöcher Gel. Lex. naznacza rok urodzenia jego około r. 1495 co z druku powyższego pod lit. a) wy-mienionej, mylnie się pokazuje.

693. Wykładał Eckius w Krakowie poetykę i żeby uczniom oszczędzić czasu w przepisywaniu rękopismu, podał ją do druku. — O Deciuszu tak pisze: „*Constat enim compluscula cuiusvis facultatis monumenta, hac potissimum de causa a plerisque lectitari, quia viris et litteratis et prudentibus sunt dedicata, eorumque auspicio in lucem edita; quod de nostro quoque opusculo indubitato sperare licebit quod tu omni studio-rum genere stipatissimus conspicaris; nam locupletissimis eloquentie li- quoribus es irroratus, diuina memoria praeditus, singulari totius emun-ctioris litterature eruditione expolitus, nec minus eruditione conspicu-us quam probitate spectatus. Taceo alias animi et corporis tui dotes am- plissimas, quibus tantum refulges, atque ceteros ferme omnes huius- etatis homines exuperas, ut candidissimum solis jubar, errantium syde-rum splendorem; refulget enim in te Ulyssis facundia, Nestoris pru-*

dentia, Isocratis iucunditas, et (ut alios lubens omittam) Pompei affabilitas, quoniam omnis virtutum chorus patentibus valvis tibi obedit. — Unde copiosum in tuis laudibus celebrandis argumentum mihi insumere possem, nisi vererer ne a pestiferis vitiligatoribus assentandi vitium mihi adscriberetur?

W edycji r. 1515 (N. 694) oprócz wierszy Jerzego Wernera jest jeszcze nowych 14. z napisem: *Libellus ad candidum lectorem. Doctissimo Georgio Vuernero autore.* Na ostatniej karcie verso i 4 w. łaciń. (L. S.)

701. a) Na odwrocie tytułu są następne wierszyki:

*Codice pertenui latet, hoc o chara Juuentus,
Commoditas studiis maxima (crede) tuis.
Seu Romana placent, capiunt te aut theutona verba,
Sarmatico potius seu cupis ore loqui.
Vox nulla est certe cuius tibi copia non fit
Nullaque barbaries hic dominatur iners.
Omnia sunt puro verba en sermone polita,
Stant posita exacto singula iudicio.
Venditur hic parvo thesarus maximus aere.
Negligere haec igitur tam preciosa cave.
Leo. Coxus faciebat.*

In Joannis Murmellii viri Doctis. librum, quondam Rectoris Scholae Dauentriensis. Epigramma Andreae Friderici Eleutheropolitae Silesii.

*Teutonicae, haec tantum scripsit, Murmelius olim
Insignis, tibi, praecipuumque decus.
Sarmaticae at doluit, Germanis commoda sola haec
Cedere, mox fecit Sarmaticaeque loqui.*

Epitaphium Eidem.

*Maxima (Maxima) uix poterant lectoria prehendere uiuum,
Fossula nunc capit hunc, exiguumque solum,
Toxica me sanum morti lethalia reddunt.
Dum prodesse uolo, pernegat inuidia,
Fiuenti, dederas sedulo quod lector amice
Post cineres etiam, dic bona verba precor.
Fridericus attulit nesciat inuidia.*

Dedykacja: *Magnifico Domino Severino Bonero de Balycze Burgrabio Cracoviensi, ac Capitaneo Byeczensi etc. Et generoso Domino Jacobo Bonaro fratri eius Dominis suis adprime colendis Hieronymus Viotor. S. D.*

Libellum hunc a Joanne Murmelio uiro citra controuersiam tum diligenti in literis, tum eruditione neutiquam triuiali, in usum studiosae pubis aeditum, et nostris demum typis impressum, uobis ornatissimi ob id dicare uolui, quod quum uterque vestrum impense bonis studiis faueat, nihil sit, quod non debere se ambobus nostra iuuentus fateatur. Et quamuis minor fortassis insit eruditio quam ut τὸ ἐγγεγιδιον τοῦτο nostris (razej, vestris) muniri titulis, ut quibusdam videbitur, dignum fuerit, si propius tamen uelimus rem ipsam intueri, nihil est cur, aut me facti poeniteat, aut uos hoc nostrum officium non boni consulatis. Etenim si neglectis in omni scientia princi-

pijs, ad maiora peruenire non contingat, quis est obsecro, qui magnum in hoc utcumque exiguo libellulo, commodum inesse, nisi plane effrons, poterit inficiari. Et sane prius uocabula rerum scire operae pretium erit, quam ut de eis rite in oratione connectendis laborare uelimus. Stultum est enim omnino conari domum aedificare, priusquam ligna e quibus struantur aedificia, paraueris. Tibi uero peculiariter iste labor, Magnifice Seuerine dicandus erat, ut e nostra officina munusculum haud quaquam inutile filiolo tuo qui nunc primus pueritiae stipendijs meret, haberes. Nihil continet hic libellulus quod non e probatissimis scriptoribus autor in morem apis selectissima decerpens collegit. Neque piguit etiam magni nominis viros in hoc laboris genere, ut inde quoque nostrum probemus institutum, operam suam collocare. Scripsit de uocabulis rerum apud Graecos Suidas, scripsit Hesichius, scripsit Harpocration. Tum apud Latinos Varro Romanorum, ut inquit Sabellicus, literatissimus, Nonnius Marcellus, Festus Pompeius, doctissimus Nicolaus Perottus, quem in omni philosophia eminentissimum fuisse constat, et plures alii quorum opera doctissimi homines cotidie ut utilissima in manibus habent. Dein uocabula singula Germanice ac Polonice interpretanda quam aptissime curauimus, ut ita pueris nulla sit in ediscendis eis difficultas, et ut habeant linguarum harum studiosi, copiosam uerborum e quibus omnia facillime et intelligant et loquantur, supellectilem. — Quare per meum erga uos ambos studium, perque eximium uestrum erga bonas artes fauorem; nuncupatam uobis hanc opellam nostram, boni ut consulatis, oramus. Id quod si fieri uidebimus, a uobis (ut ita Vergilianum carmen immutare liceat) à uobis inquam nunc labor noster sumet principium, et uobis quoque desinet. Valete, Cracouiae ex officina nostra literaria faerijs diui Hieronymi, Anno a natali Seruatoris et Domini Dei nostri Millesimo Quingentesimo Vigesimo sexto.

Dwa tu są rejestra, jeden, *Rerum hoc in nitidissimo libello contentarum*, to jest głównych podziałów tego dykejonarzyka, drugi, *Vocabulorum*, gdzie są porządkiem alfabetu zebrane wyrazy łacińskie, dla łatwego znalezienia niemieckich i polskich znaczeń.

Słownik ten nie jest porządkiem alfabetu, ale wyrazy pod pewne główne podziały są podciagnione. Na pierwszej karcie znajdujemy zaraz tytuł: *Variarum rerum dictiones latine, cum germanica et Polonica interpretatione*.

Mancherley dinger Lateynischer, und Polnischer vocabeln mit deutscher bedeutung oder ausslegunge.

Rozmáytých rzeczy vocabulý látyńskyje, znyemyjeckym y Polskym wykladem.

De Deo et rebus celestibus.

Von gott und hymliſchen dingen.

O bodze y rzeczach nyebeskich.

Dalej idą tytuły: *De temporibus. De elementis. Terrae Aquarum et locorum vocabula. Terrarum, gentium et civitatum nomina. De animalium generibus i t. d.* Naprzód kładzione są wyrazy łacińskie *cursive* a po tym znaczenia niemieckie i polskie drukiem bujnym gockim. — Wiele tu znajdzie się wyrazów dziś już albo z używania wyszłych, albo odmienionych w znaczeniu, a zawsze godnych uwagi badacza językowego. — Niewiadomo czy Linde korzystał z tego dziełka. — Zdaje się być pierwszą próbą dykjonarzów łacińsko-polskich, a co do podziału mogło być wzorem dzieł znanych pod tytułami: *Janua Linguarum, Nomenclator i t. d.* (L. S.)

701. f) Na odwrocie tytułu treść Przywileju Zygmunta III. danego w Warszawie d. 25 Februarii 1622. — Wyrzucono tu nie tylko wiersze i dedykacją przy edycji poprzedzającej umieszczone, ale nawet Index łaciński alfabetyczny potrzebny do znajdowania znaczeń polskich i niemieckich; — lecz porządek odmieniony i wiele wyrazów dodanych, lub na nowsze zamienionych. — Osobliwsza jest rzecz, że w pierwszym oddziale, *de Deo et spiritibus*, o Bogu i duchach, zamiast *Deus filius, Deus spiritus sanctus*, Bóg syn, Bóg duch święty. położono: *Filius dei, Spiritus Sanctus*. Syn boży, duch święty. — Wyrazy zaś — *Dei mater Deipara virgo Sancta trinitas*, są w tém wydaniu całkiem opuszczone. To daje powód do mniemania, że to wydanie dla szkół Socyniańskich *np.* Rakowskich drukowane było, i że wydawcą musi być jakiś Socynianin.

(L. S.)

705. Dedykacja do Króla po łacinie zawiera rozumowanie polityczne o stanie Rzeczypospolitej i zdaje się mieć na celu reformę Duchowieństwa. Wprowadza tam autor Rzeczypospolitę przemawiającą do Hierarchii duchownej w dosyć ostrych wyrazach. Wyrzuca jej gnusność, niezgodę, nadużycie i ubieganie się za doczesnemi dobrami. *Multi sunt Canonici* (powiada); *facile ut Canones sacrae scripturae cognoscatis et cursum vitae vestrae canonice dirigatis: et cedant canones humani canonibus Verbi Dei, nempe superstitiones, placita et traditiones hominum falsi et idolatrici cultus, voci propheticae Christi et Apostolicae.* — Co się tycze słownika Polsko-Łacińskiego taka w dedykacji znajduje się wzmianka: wspomina o niektórych osobliwościach języka polskiego, o zachowywaniu rodzajów w słowach, o liczbie podwójnej i dodaje: *sed ad eius rei explicationem grammaticis videlicet praeceptis et observationibus alius in alio libro contrario, Lexico Polonice Latino, cujus etiam editionem adorno, magis idoneus et peculiaris dabitur docendi locus.*

Sobolewski w exemplarzu przez się opisanym, wymienia dalej wiersze rozmaite, ale oczewiście tu następuje list drugi, o którym niżej on wzmiankuje, do Alberta Fryderyka Xcia Pruskiego, Mikołaja Krzysztofa Syna Wojewody Wileńskiego i Mikołaja syna Wojewody Trockiego, jak można wnosić z herbu domu brandeburskiego pomieszczonego na

odwrocie ostatniej karty listu do Króla; jakoż w exemplarzu znajdującym się w Bibliotece Akad. Med.-Chirurg. Wileńskiej list ten w tém miejscu jest pomieszczony. W nim autor wyraźnie napisał nazwisko swoje: *Joannes Mączyński Eques Polonus*. Dalej w tymże exemplarzu: *Philippi Melancthonis Epistola... de origine gentis Henetae Polonicae seu Sarmaticae*, datowany *Kalendis Januariis 1553* roku, który w exemplarzu Sobołew. nie musiał się znajdować. (Por. Janoc. II. 176). Potym jak widać z kustosa u karty tej, wiersze łacińskie z napisem: *Petrus Royzius Maureus Hispanus ad Sarmatam*, oktostichów, tetrastichów i distichów siedm. *Eiusdem Roma de Polonis*. wier. 10. Dalej wiersze na pochwałę dzieła. 1. *Ad Lectorem Georgius Weigelius* wier. 38. 2. *De operis huius autore Andreas Tricesius* wier. 10. 3. *Joannis Kochanowii Secretarii Regii in Dictionarium Joannis Mączyński*, epigramma łacińskie i dwa polskie:

*Accisis Italum rebus Romaque subacta
Cum Patrium fugeret lingua latina solum
Exul Sarmaticis ultro conedit in aris
At sane illam huius non piget hospicij
Huic datur interpret Męczyński ut pote clarus
Aequo Romano ac Sarmatico eloquio.*
.....

Żebyś do Szkoły nie po wszystko chodził,
Ale sam czasem drugiemu pogodził.
Wielką mieć pomoc s tych Książ gościu będziesz
Gdy nąd Łacińskim Językiem usiędziesz
Niebądźcie hárdzi swym Żakom Mistrzowie
Wszystko tu naidźcie co wy macie w głowie.
.....

Jako wszystkie narody Rzymowi służyły
Poki mu dostawalo y moey y siely:
Także tesz skoro mu się powinęła noga
Ze wszystkiego nąd swiata uderzila trwoga
Fortunniejszy był ięzyk bo ten wszystkim mily
Tak zawzdy trwalszy owoc dowcipu nisz siły.

4. *Joannes Demetrius Solikowski ad Lectorem* wier. 12. Dalej: *Do Xiżąt ich Miłości*, wier. pol. 18. u których podpisał się: *Jakób Lubolezyk*.— *Jll. Pr. ac Nicolao Radivilo Duci in Olika et Niesz-wiesch Palat. Viln. Andreas Tricesius*, wier. 14. *Jll. Pr. ac D. Nicolao Radivilo Palatino Trocensi etc. Petrus Roysius Hispanus*, wierszy 16.

Wiersze te wszystkie wymienia Sobolewski, ale w odmiennym porządku. Pisma te razem zajmują wraz z kartą tytułową podług Sobolew. 7½ (raczej 8) arkuszy nieliczb. Jak widać z opisu Sobolew. nie miał on pod ręką exemplarza zupełnego; wileński wyżej wspomniany także nie jest zupełny, bez karty tytułowej i końca.

Ważny pomnik języka polskiego, dla dawności swojej, wielu wyrazów które zamyka zaniechanych a potrzebnych, innych już odnowionych, jak np. *posiedzenie*, (*sessio*), któremu Wyrwicz w końcu wieku ośmnastego i później niektórzy przyganiiali. Starowolski (*Hecat. N.*

LXVI) i Paprocki jak świadczy Niesiecki Tom III. 207 piszą, że Mączyński ułożył słownik Polsko łaciński r. 1564. ale tyle tylko o tém wiadomo, ani gdziekolwiek praca ta Mączyńskiego dała się wysledzić tak, iż z pewnością wnosić można, iż nigdy na widok nie wyszła.

712. Wstęp do dzieła tego, którego wydanie z r. 1643 mamy pod ręką, zawiera niektóre rzeczy historii lexykografji i języka polskiego dotyczące, dla tego niektóre z niego wyjątki tu się mieszczą. Po wyłożeniu zamiaru dzieła, naprzód, aby uczący się za pomocą jego każdy wyraz polski, po łacinie mógł oddać, powtóre: aby wyrazy łacińskie podług prawidel grammatycznych mógł odmieniać, dodaje autor: *Et posteriori quidem huic parti, subsidia hactenus non defuere, cum tol exsistent libelli praeceptionum grammaticarum a pluribus auctoribus latine conscripti prior autem illa ratio adiuvandae iuuentutis ad linguae latinae cognitionem facilius ac citius acquirendam, beneficio Lexicorum, quae peraeque omnes cultiores Europae gentes, iam pridem suis linguis habent confecta, apud Polonos ad nostram usque aetatem neglecta et ignota iacuit, e scholis tantummodo pueri, unam vel alteram dictionem, eamque saepe male intellectam, aut uitiose scriptam, subinde barbaram pro latina, quotidie domum reportabant... Neque uero hic mihi quispiam proferat libellos aliquot Polonolatinos Vocabularij et Dictionarij nomine inscriptos, partim veteres, partim recentiores, Cracouiae, Dantisci, Torunij, et alibi editos. nouimus hos probe, sed eo numero et censu indignos iudicamus, non praeterquam quod exigui sint et pauca adhucdum uulgaria et trita uocabula contineant, insuper adeo uitiosi sunt, ut optandum fuerit eos non extitisse. plerique etiam eorum a corruptae et damnatae religionis auctoribus conscripti sunt. Hoc in numero est imprimis Dictionarium Nicolai Wolkmari a Bornense quodam auctum, quod imprimis uoces aliquas Polonis ignotas habet, quam plurimas uero Polonicas male formatas, ut Bodzę, pro Bodę; donaglam pro przynaglam; doyrzę, doyrzywam pro dogładam; dolożę, nacechuję, nagotuję, naspizuję, obwaruję, obżałuję, et similia istiusmodi. Futura Praesentium loco, cechuję, gotuję etc. Item habet Nazarham, ogłaskam, okopćiam, osypiam pro osypkę daje, abo osypuję mąką etc. Item obelżę et obelgę, pro lżę, potwarzam. Item odtażam, pro przestaię tążę, quis uero Polonus sic loquitur? plenus est libellus ille talium uocum Polonicarum quae item Latinis uocibus impropriis, inusitatis et saepe barbaris, quas hic recensere longum foret, redduntur. Eadem elogia meretur libellus Synonymorum Lucae Brzezwicki, e Wolkmari Dictionario consarcinatus, Cracouiae editus, qui minus etiam uenia dignus est, illo quem compilauit, alterius linguae homo is fuit; hic uero Polonus se professus, omnes ineptias in Polonica lingua (mitto latinam) a Germano commissas, ita religiose intactos conservauit, ac si eius in uerba iurasset. Et ut exempli gratia aliquid proferam, omnia illa supra posita Wolkmari Polonica uocabula inepta,*

apud eum reperies, addita etiam non meliora, ut osypiam pro dlugo sypiam, odwarczam, pro odwarkam etc. Nec Dasypodius Catholicus, (ut auctori fato iam perfuncto vicariam impendam operam) seu Dictionarium Latino-Germano-Polonicum Dantisci ab Hinesfeldio Typographo nuper impressum extra censuram est. Saepe namque Latinis vocabulis Polonicam vocem supponit nullam, plerasque vero, licet Thesauri nostri partes sint, Orthographia vitiosa, e nostris alienas facit. Insuper Latino nomini, plurimum detraxit fidei, quando suos illi negavit auctores. Praeterquam quod dolo malo usus id egerit, ut Typographum secundae editioni Thesauri nostri intentum, ac ultimam pene admoventem manum, sperato fraudaret lucro. bene quippe nouerat, Opus hoc pridem praelo commissum esse. At iuuentutis nostrae scholasticae bono prospectum volebat? sed nos, operam eius non postulauimus, nec invocauimus, immo ea uti in scholis ac Collegiis nostris nolimus: quis enim heterodoxo iuuentutem tuto concedat? non desunt ex sodalibus meis, qui id praestare recte possint, extraneis omisis. Nec libri commode portandi forma illi lucellum accerset, neque enim volumen nostrum sexigis aut dossuariis iumentis hactenus scholis illatum est. Compendio placere voluit? aliena tamen temere inuadere et pro arbitrio tractare non debuit. Cur Graecam linguam iudicta causa exilio multauit? quae iuuentuti in scholis nostris familiaris est, cui utilitati in ea re seruendum erat. Całe to miejsce o Dazyppodiusie zdaje się iż jest wyjęte z drugiego wydania Tomu 2go Knapiusza, który wyszedł r. 1643; czego każe się domyślać odmienny charakter (kursywa) którego w przytoczeniu tém użył tu autor. Widzieć z niego można naprzód, iż Dazyppodius musiał być w Polsce, około roku 1642, powtóre: że w tymże roku 1642 lub 1643 umarł, a w takim razie, byłby to chyba, rzeczywiście Waław, jak się domyśla Adelong. (Zob. przypisek do N. 721.)

O słownikach Łacińsko-polskich tak dalej mówi Knapiusz: *Latino-poloni (libri) sunt maiores, Macinius et Calepinus undecim linguarum,*) minores aliquot. In Lexico Macinij Latinae voces plurimae (supra milenas) desiderantur; plurimae vitiosae et barbarae sunt; plurimae reditae Polonice non sunt; non paucae improprie, dure, et vitiose reditae; auctor voci Latinae nulli apponitur, et sic nullum est inter voces probas et vitiosas discrimen. Nihilo melior est interpres Calepini un-*

(*) Tytuł tego słownika jest następujący: Ambrosii Calepini Dictionarium undecim linguarum — Respondent autem latinis vocabulis, Hebraica, Graeca, Italica, Germanica, Belgica, Hispanica, Polonica, Ungarica, Anglica etc. Basileae per Sebastianum Henricpetri Anno 1598. Mense Septembri fol. Inny słownik z językiem polskim jest także: „Dictionarium septem diversarum linguarum videlicet Italiae, Dalmaticae, Bohemicae et Polonicae, Germanicae et Ungaricae — collectum a Petro Lodereckero Pragensi, Bohemo. Praegae 1605. 4.

decim linguarum, quin deterior longe ob orthographiam Polonicam tam vitiosam, ut ne Polonus quidem suas voces istic positas probe legere, ne dum intelligere possit. quid mirum? Typographus homo ἀλλόγλωσσος fuit, qui lucri sui non boni communis studio, vel ipse Macinium vitiosum imperite compilavit, vel ab aliquo semiliterato Polono, exemplari vocum a Macinio collectarum, vitiosissima ut mos est orthographia scriptum, accepto usus, librum suum hoc insigni flagitio nobilitavit et pretium ei ex corruptela linguarum maius accersivit, nisi putes illum peritiorum aliarum linguarum fuisse, vel accuratiorum ac fideliorum correctorem adhibuisse, quod alij iudicent, ego mihi persuadere non possum; nam examinare non fuit tanto... Est vero et aliud quiddam quod ego in hoc opere mihi, si non perficiendum, saltem tentandum, certe non omittendum duxi, fugientem nempe nativum sermonem reprehendere et a barbarie quae eum veteri possessione exturbare vehementer nititur vindicare, ac in sede auita firmare et decore suo exornare. Incredibile enim dictu est, quam multae Latinorum. Italarum, Germanorum, Ungarorum, Turcarum, (ut Moschos et alios qui Sclavina dialecto non ita discrepante a nostra utuntur omittam) voces passim iam, non ab iis modo qui illas regiones inviserunt, sed ab aliis quibusvis, adeoque a feminis, Polonicarum loco usurpentur, certe si ad calculum voces, tertiam partem sermonis aut eo amplius occupabunt. id vero minus ferendum, quod id nulla necessitate et penuria vocum Polonicarum sed ex mera libidine novandi et se ostentandi multi faciant. exemplo sint, animusz, favor, rankor, honor, konfident, notował, obserwował, tentować, refutować, exequować, pacyencya, speza, foza, kompania et quam plurima huiusmodi alia, praesertim militaria a Turcis, Tartaris, Ungaris, saepe sine necessitate tracta. Dalej przygania auctor zyczajowi mieszania do mowy polskiej wyrazów łacińskich i daje to za przyczynę błędnego pisania Polaków polacinie, mówiąc: Norunt enim cultiores, quam corruptam loquendi et scribendi latine rationem, hactenus tenuerint, et teneant plerique, non triviales modo scholarchae et paedotribae cum suis, sed non raro et ipsi elegantiae ac eloquentiae omnisque politioris literaturae professores, mitto coenobia, aulas, et diplomatum publicorum officinas, cancellarias vulgo dictas, et varia tribunalia sacra et profana; Item Ictos, leguleios, causidicos, medicos, philosophos, canonistas, aliosque quam plurimos, quorum sermo et scripta barbaris vocibus, duris, inusitatis, vitiosis locutionibus ita scatent, ut in eis Latinitatem vix agnoscas, aut certe corruptam et deformatam videas, vel potius stomachere et fastidias, quod malum tanto latinitati nocentius est, quanto maiorem ei auctoritatem et approbationem, multitudo et existimatio loquentium ac scribentium conciliat, et gravissimo usus nomine, absurdissimum abusum cohonestat. Inter quos non postremus est ille (ut alios taceam) qui Latinas et Polonicas voces flexibus peregrinis intortas, et corruptas connectit sic, ut eius o-

rationem, nec Polonus, nec Latinus intelligere queat. Dalej przytacza przykłady z pisarza jakiegoś znakomitego, (*celebrem*) mowy tym sposobem mieszanej i zepsutej i kończy tak: *Haec sunt quibus se quidam in lingua Latina Tullios, in Polonica Cochranovios esse putant, cum mixto-barbari sint et utriusque linguae corruptores.* Powiada, iż złemu temu w tym słowniku zapobiedz starał się, dołączając na końcu regestr wyrazów łacińsko-polski, tak iżby dzieło to niedostatek i Mączyńskiego i Kalepina mogło zapelnąć. Wszakże w żadnym z widzianych exemplarzów regestr ten nie znajduje się. Co się tycze wyrazów i wyrażen języka polskiego, tak się tłómaczy: *Jam vero Polonica vocabula usitata, quae mihi vel iuxta seriem alphabeti linguam Polonicam meditantibus, vel Polonos homines cultos audienti, vel libros eorumdem probos legenti, vel latina vertenti occurrere, congessi pleraque omnia, obscenitatis et sordiditatis exceptis, quae tamen, quandoque necessario ijs (ut minimum in Sacramento Confessionis) utendum, nec ita abdita sunt ut a iuventute aliunde passim et foedioribus omnino appellationibus non cognoscantur; hic honesta quapiam voce expressa, aut periphrasi velata posui, ut a deterioribus iuventutem auocarem et opus mutilum non relinquerem.... Arbitraria vero, quae Josephus Scaliger in latina lingua effutitia vocat, quae nimirum sibi, quisque e re nata libere format (quae licentia apud Polonos maxima est) item interiectiones et ab affectu vario profecta, nec non a sonis formata, denique dialectorum et Provinciarum variarum verba etc. ponere omnia nec potui nec debui.* Na końcu sprawę daje o ortografii polskiej w ciągu dzieła użytej: między innymi chce aby głoski a, b, m, p, w, miękkie, znaczone były znamieniem dla rozróżnienia od twardych, dalej, aby niektóre wyrazy w pisaniu rozdzielać, jako to: *dzier-żę, mier-żę się, odziewam, pod-robilem sobie* dla odróżnienia od *dzierżę (contero), miérzę się, odziewam, podrobilem chleb.* Przygania też, iż niektórzy piszą, *ciało, ciężko, siano, siekę, ziarno, ziemia, kociel,* zamiast: *ćiało, ciężko, śiano, siekę, źiarno i t. d.*

Okolo tego słownika pracował Knapiusz lat pięć jak sam w tej przedmowie powiada. Wydanie to jest pięknym drukiem odbite, wyrazy polskie są charakterem gockim, inne antykwą lub kursywą, grecki druk także wyrazisty i poprawny. Cytacje autorów bardzo liczne.

714. Z Przedmowy tej godne są powtórzenia wyrazy Knapskiego zachęcające młodzież do uczenia się języka greckiego: *Eruditionem solidam sine graecae linguae notitia, saltem mediocri nullam esse posse; id quod ex tot scriptoribus latinis etiam nostri saeculi et orbis Europaei satis constat. Inspiciant cuiuscunque generis scriptores. Philosophos, Rhetores, Philologos, Criticos, Commentatores, Interpretes, Epistolicos et huiusmodi alios: profecto rara est pagina quae non aliquot voces vel sententias graecas exhibeat: eo quod latini non solum artes et scientias prope omnes, sed et vocabula ac sententias e Graecis accepe-*

rint; quare vix evitare possunt, quin in graeca aliqua etiam nolentes incurrant. Fidem tibi faciam: sed inspice quaeso vel leviter et obiter secundum Tomum nostrum Latino-polonicum, et advertes tertiam ferme partem esse vocum graecarum, quarum multae latinae, ab ignavis graecae linguae, vulgo putantur. Quare ut alia omittam, origo ac vis vocum multarum, quibus Latini utuntur, et recte scribendarum ac pronuntiandarum ratio, a cognitione linguae graecae dependet. Neque porro verum est, quod illud dictum, Graecum est, sonat, Polonis graecam linguam ignotam et tanquam inutilem neglectam semper fuisse. Refellunt id tot libri insignium virorum Orechouii, Vujeci, Cochanovii, Conepolscii, Grepsii, Gorscii, Herbesti, Acerni, Simonidae, Ursini, Erasmi, Sixti et aliorum plurimorum. Vidi sane aliqua S. Basilii opuscula a Stanislaŏ Ilouio Canonico Plocensi latine reddita. Quocirca dictum illud: Graecum est, non legitur, quo olim huius linguae ignari suam inscitiam tuebantur, jam in probrum et ludibrium abiit. Si quidem literati paulo eruditiores hoc usurpant, dum irridere aut perstringere alicuius ignorantiam volunt. Hos proinde $\mu\sigma\acute{\iota}\lambda\lambda\eta\nu\alpha\varsigma$ etiam si quam plurimi essent floccifacio, et dico quod ille artifex apud Senecam rogatus, cur tantopere opus suum elaboraret, quod pauci probaturi, aut etiam cognituri et inspecturi essent, respondit: Sufficiant mihi pauci, sufficit unus, sufficit nullus. Nempe sibi et arti censuit laborandum, ut ille alter: Mihi et Musis cane, discipulo dicebat. (L. S.)

Grzegorz Knapski ur. się w Województwie Mazowieckim, mieście Gródka. Wstąpił do Zgromadzenia Jezuitów około r. 1583 i uczył grammatyki, retoryki i matematyki. Umarł w późnej starości r. 1638 14 Pazdzier. Zob. o pismach jego Braun, De Script. Pol. p. 75 i 131., (Janoc. I. 39.)

745. Bandtkie (Hist. Druk. Krak. p. 101 n.) mylnie powiada że powtórna edycja *Hortuli elegantiarum* wyszła w Krakowie 1518. poprzedziło ją bowiem czternaście pisma tego wydań. *Hortulus*, jest zbiorem przykładów dobrej łaciny, gdzie złe naprzód są położone. Kraków wychwała najbardziej z powodu Akademji, filozofji, astrologji, poetów, piękności i skromności dziewięć, dostatku soli, ołowiu, urody męzczyzn. (L. S)

749. Panzer, Annal. Typogr. wylicza dwanaście edycji tego pisma, z których pierwsza drukowana w Lipsku, r. 1506. między niemi Krakowskiej nie wspomina żadnej. Do wyliczanych przez niego, dodać należy, wymienione przez Sobolewskiego, następne: 1. Lipsk per Melchiorum Lotterum. Anno Dni m.ccccc.viiiij 4. typ. gocki, 2. tam. ut. m.ccccc.xij. 4. 3. Moguncje, bez nazwiska drukarza i roku. 4.

818. Na str. 51. są te słowa: "Janus Vitalis napisał wiersz na upadek miasta Rzymu:

Qui Romam in media quaeris advena Roma etc.

Co wszystko daleko ozdobniej i żywzszymi słowy, przełożył nasz jeden poeta Polski, którego mi serypta w Bibliotece swej ukazać raczył JW. Pan J. M. Jakub Przedfic z Gawron Wojewoda Podolski, etc. mówię Mikołaj Sep Szarzyński tak przełożył:

Ty co Rzym w posród Rzymu chcąc baczyc pielgrzymie,
A wždy baczyc nie mozesz w samym Rzymu Rzymie,
Patrzay na okrag murów i w rum obrócone
Teatra y kościoły y słupy stluczone
Te są Rzym i t. d.

(Zob. w Pamięt. Lwow. na r. 1817 T. V. p. 283.)

827. Z ciekawej recenzji tej, pisanej przez Malte-Brun, umieszczają się tu miejsca niektóre, mianowicie które się do punktów ważniejszych dzieła tego odnoszą:

..... *L'auteur de l'ouvrage que nous analysons a cru devoir suivre une route différente de celle de ses devanciers. S'arrêtant peu aux faits positifs, aux notions historiques, il cherche à expliquer par le moyen de systèmes d'astronomie l'histoire de Rome depuis la fondation de cette ville, jusqu'à la guerre de Porsenna et l'institution du tribunal. Depuis long-temps, nous savons à quoi nous en tenir en France sur ce penchant naturel aux hommes peu instruits de remplir quelques pages de rêveries bizarres, à défaut de recherches neuves et solides, d'opinions raisonnées, de faits rapprochés avec sagesse. Aussi voulions-nous d'abord garder le silence à l'égard de l'ouvrage de M. Zinserling; mais il y a dans son livre un tel mélange d'arrogance et d'impéritie, de foiblesse de jugement et de malveillance, de colère et de nullité, dans l'intérêt même de la science; il nous a paru piquant et utile de dire quelques mots de cette diatribe singulière, avant qu'elle ait le sort de mille autres que les eaux du fleuve d'oubli ont entraînées dans leurs cours pour ne revenir jamais.*

L'auteur se montre bien franchement, bien ouvertement l'irréconciliable ennemi des savans modernes; toutes les armes lui semblent permises contre eux. Un homme de lettres françaises, dont la critique judicieuse égale l'érudition, hasarde-t-il une conjecture sur l'organisation du senat romain, M. Zinserling, en rapportant son opinion, ajoute, pag. 293: „On croira peut-etre que c'est un écolier qui a écrit ceci. Mais non; c'est un membre de l'Academie de France“. Un savant Allemand, M. Heeren est qualifié de „malheureux professeur“ de Gottingue (pag. 38); un autre est appelé „fils d'un savetier (pag. 64)“; (*) selon M. Zinserling“ il paraît que M. N. (nous n'avons que des conjectures sur la personne désignée par cette abréviation (**)) ait voulu lutter d'absurdité avec Valère-Maxime (p. 220); „et M. Levesque n'a

(*) Professor Tychsen w Gettyndze.

(**) Podobno być to Niebuhr.

pas approfondi cette matière, non plus que tout le reste de l'histoire de Rome. " Deux seuls ouvrages ont le bonheur de plaire à M. Zinserling. Le premier est le monde primitif, de Court de Gébelin; le second, un traité intitulé Pythagoras-Apollon, dans lequel on a expliqué " tout ce qu'il y a de merveilleux et d'incroyable dans l'histoire et dans la discipline de Pythagore (p. 29). „ Il est vrai que ce dernier traité a été composé par M. Zinserling lui-même. J'en ignorais complètement l'existence, et j'ai de fortes raisons de croire que la plupart de nos lecteurs l'ignoraient ainsi que moi...

Renchérissant sur tous les faiseurs de systèmes qui, avant lui, ont voulu expliquer l'histoire Romaine par des rêveries astronomiques ou astrologiques, il a encore sur ces écrivains le triste avantage, que le style dans lequel il expose ses futiles et vaines rêveries, est digne du sujet, et non moins neuf que les découvertes de l'auteur. Je n'ai plus qu'à citer; mais par où commencerai-je. Tantôt le professeur polonois (*) s'imagine (p. 34) que le nom grec de la louve était λῶκη: c'est exactement comme si nous affirmions qu'en françois la jument s'appelle chevale, car les Grecs se sont obstinés à ne jamais donner d'autre nom à la femelle du loup que celui de λῶκαινα. Nous ne chicanerons pas M. Zinserling sur ce qu'il parle d'une édition de Denys d'Halicarnasse donnée par Sylla (p. 272); la charité chrétienne nous fait présumer que c'est de Frédéric Sylbourg qu'il a voulu parler. Nous voulons croire encore que l'on doit à une faute d'impression le mot ρίξω (sic) qui, selon l'auteur, est un verbe mis au futur (p. 55); car il est écrit dans le ciel que M. Zinserling ne citera jamais un mot grec sans le dénaturer. Mais qui ne connoît le dernier des grands orateurs de la Grèce, l'éloquent fils de Phanostrate, Démétrius de Phalère, lequel (ci ce n'est un autre Démétrius d'Alexandrie) nous a laissé un traité de l'élocution? M. Zinserling seul ne le connoît pas; et p. 71. il attribue à Démétrius Polioerète le traité dont il s'agit. Que diroit-on d'un écrivain françois qui croiroit notre connétable Bertrand Duguesclin auteur d'un ouvrage d'Elie Bertrand?...

Quant aux notions historiques que trouveront dans ce singulier, livre ceux qui auront le courage de le parcourir, en voici un léger échantillon: On célébroit à Rome, vers l'équinoxe du printemps, une fête désignée sous le nom de Regifugium, parce que disoit-on, ce jour-là, Tarquin avoit été expulsé de la ville. Mais, dit M. Zinserling (p. 27), cette opinion des auteurs modernes et des Romains eux-mêmes, est une de celles „ qui ne se font remarquer que par leur extravagance. „ „ Les traditions concernant cette fête (p. 275) sont encore „ du grand nombre de celles qu'il faut arracher à l'histoire pour les

(*) Niesłusznie rzucona plama. Nie wiedział zapewne Malte-Brun autor tej recenzji, że Zinserling jest takim Polakiem, jak Xiądz Ciampi.

rendre à l'astronomie. C'est plutôt de la fuite ou de la retraite du soleil qu'il faut entendre le régifuge....; et les prêtres qui seuls avaient la clef de cette symbolique, ne daignaient pas tirer les Romains de l'erreur au sujet de cette fête. Plus heureux que les Romains, nous possédons M. Zinserling, qui, à ce qu'il assure pag. 271, examine tout avec l'oeil d'un connoisseur exercé dans la recherche de l'antiquité sacrée. En effet, d'après l'explication judicieuse qu'il donne, comment douter encore que la retraite précipitée du roi des sacrifices, lors du régifuge, ne représentât, ainsi qu'il le dit, la fuite ou la retraite du soleil? Seulement oserons-nous lui faire observer que, lors de cette fête, fixée par lui-même au 6 des kalendes de mars, le soleil, loin de fuir, ou de se retirer, semble, au contraire, chaque jour se rapprocher davantage? M. Zinserling, n'ayant pas prévu cette objection, répondra peut-être que Rome étoit située au sud de l'équateur, que tout ce qu'on raconte de la mort de Romulus prouve qu'il est le soleil (p. 37), et que nous ne pouvons pas rattraper l'esprit de la haute antiquité (p. 271)....

En voilà assez pour montrer que M. Zinserling a eu le bonheur de réunir le jugement de Jocrise et l'imagination de la Bibliothèque bleue au style de la Cuisinière bourgeoise. Plaignons cet écrivain dont l'existence et la vie privée nous sont parfaitement inconnues, mais qui paroit avoir éprouvé de cruels malheurs. Il parle lui-même quelque part (p. 257) „d'un temps où les bêtes avoient encore les talens que l'esclavage et les mauvais traitemens des hommes ont étouffés. M. Zinserling a donc eu à souffrir bien des injustices? etc. (L.S.)

840. Pismo to podzielone jest na dwie części, pierwsza ma napis: *de Festis Deorum et Heroum*, druga *de Festis Dearum et Heroinarum apud Graecos*, w szczególnych rozdziałach o świętach każdego w szczególności mówiąc. Kończy rzecz swoją epigrafą: *Gratia Deo, qui nos talia festa celebrare noluit*. O życiu i pismach Jonstona, rodem z Leszna w Wielkopolsce, zob. Roczn. Tow. Warsz. Przyj. Nauk. Tom VII. p. 132 nast.

871. Wiadomość o tém dziele podaje N. 21 dziennika wileńskiego z r. 1826. p. 258—261. gdzie powiedziano, że służy ono dla weteranów do przypominania nauki dokonanej, nie dla uczniów początkowych; jest to bowiem uporządkowany rys całego prawodawstwa rzymskiego czystego podług instytucyj Justiniana z przytoczeniem wierném źródeł ułożony. (Jan Winc. Band. MS.)

872. Autor rodem z Piotrkowa, zwiedził dla nauk wyższych prawa i filologii Kraków, Wrocław, Berlin, Gettynę i dał w tém dziele, lubo pierwszy, lecz znakomity dowód nauki i pracowitości. Pismo jest podzielone na dwie części, z których pierwsza podaje życie Trajana krytycznie i bez przesądów ułożone, druga zaś rozbiera ustawy tegoż cesarza wyjęte z Kódexu Justyniana. Jan Winc. Bandtkie MS.

Zob. o tém dziele także Leipz. Litt. Zeit. K. N. 290. Lwów. Poznań. R. 1821 Mies. Sierp. p. 171.

879. Dziwna zkład mogło urość rozumienie, że traktat ten nie jest przez Zamojskiego ale przez Sigoniusza napisany, znikąd bowiem żadna pewniejsza skazówka o tém nie jest nam znana, oprócz zbyt młodego chyba wieku tego Pana. Zdaje się jednak, że historyk *de Thou* (Thuanus), którego i Niesiecki (IV. 666) przywodzi, najpierwszy wzniecił tę wątpliwość, a za nim. Tomasz *Lansius* i wydawca *Mercurii Gallobelgici*. Na czém się *de Thou* opierał, nie wiadomo nam, ale najpodobniej że na świadectwie samego Sigoniusza, który jakoby do tej pracy się przyznaje, co i Jöcher, (Gel. Lex. pod nazw. Zamojski) nie zgruntowawszy więcej rzeczy do rozumienia daje. Niesiecki (l. c.) powiada, iż Sigoniusz w traktacie, *de Republica Hebraeorum*, świadczy o sobie, iż młodszym będąc, pisał *de Republica Atheniensium et Romanorum*. Pierwszy z tych traktatów, *de Republica Athen.* pomieszczony jest w Tomie V. *Thesauri Graecarum Antiqq.* Gronowiusza p. 1480 nast. gdzie w przedmowie powiada Sigoniusz: *quantum in superioribus annis in rebus Romanis explicandis industriae atque operae collocarim, satis complures a me editi eo de genere Commentarii ut opinor ostendunt. Nunc vero Atheniensium Rempubl. etc. Commentarii* te w liczbie siedmiu pomieścił Grewiusz in *Thesauro Antiqq. Roman.* w Tomie. I i II. i przez nie widać rozumieć chce Sigoniusz to, co powiada iż pisał, *de Republica Roman.* żadnego tam bowiem więcej traktatu noszącego podobny napis niema. Z tych dwóch zatym miejsc Sigoniusza, nie tylko nie wynika to, aby się kiedy przyznawał on do traktatu: *de Senatu Romano*, ale przeciwnie są one skazówką odmiennego mniemania. Dla tego też i Grewiusz, mieszcząc w zbiorze swoim traktat ten, nie wahał się bynajmniej na czele jego imię Zamojskiego położyć. Oprócz tego Wilhelm *Godelevaeus* pisarz niemiecki XVI. wieku, w notach do wydania Liwjusza roku 1599 xięgi xxxix., Petrycy w *Comitia Sapientum* i Starowolski *Hecat.*, wszyscy wręście dzisiejsi bibliografowie i autorowie biografji znakomitych ludzi toż samo czynią, pracę tę Zamojskiemu jednomyślnie przyznając. Prócz tego zatym, że niegodziłoby się na prostej wzmiance jakiegoś kronikarza polegać, wartoby jednak sprawdzić, co sam *de Thou* o tém powiada, a jak podobna do prawdy, to i on na słowach źle wyrozumianych Sigoniusza oparł twierdzenie swoje. W zbiorze też dzieł Sigoniusza wydanych w 6ciu tomach w Medjolanie r. 1732, u Jöchera szczegółowo wyliczonych żadnej nie ma wzmianki o piśmie tém. Zobaczyć nadto o tém Starowolskiego: *Declamatio contra obtrectatores Poloniae*, i Jana Bandtkiego: *Otwarcie szkoły Nauk Prawa i Administr.* w Warszawie 1811. pismo którego z zalem nie mogliśmy naprędce wynaleść i poprzeć silniejszymi dowody prawdę, dla nauk polskich i pamiątki Jana Zamojskiego ważną. Pomijając wszystko, jeśli się tylko na chwilę zwróci uwaga na wielki umysł, charak-

ter i naukę człowieka, jakim w dziejach jest znany Jan Zamojski, jakkolwiek był za ledwo wtenczas w wieku kształcenia się swego, i jak dalekiem odeń było zapewne, łątać się cudzą pracą i bezczelnie imię na niej kłaść swoje (*) to jedno, wnet wątpliwość jeśliby jeszcze jaka w tém pozostała odeprzeć zdaniem naszym jest zdolne. Ile wręście wyznanie to, gdyby i miało kiedy miejsce, samemu Sigoniuszowi, zaszczytuby nie przynosiło, chyba by praca zerwana mu ukradkiem była, ile gorszącym w dziejach nauk i ujmę obu czyniącym byłoby przykładem, nie mamy potrzeby okazywać. — Starowolski *Hecat.* N. XIX. *Jöcher Gel. Lex.* przytaczają nadto pismo Jana Zamojskiego: *de Perfecto Senatore Syntagma*, z kądinąd, nieznanie, a jak Siarczyński chce (*Obr. IViek. Pan. Zygm. III.*) toż samo co powyższe pod odmiennym tylko tytułem przez Starowolskiego wymienione.

Księga pierwsza ze dwódziestu Rozdziałów, zawiera ogólne o Senacie i urzędzie a godności senatorskiej w Rzymie wiadomości. Księga druga ze dwódziestu i jeden rozdziałów, o sposobie zwoływania senatu, liczbie senatorów do układu senatukonsultów, miejscu i czasie odbywania obrad, obrzędach, i atrybutach tego zgromadzenia.

880. Z przedmowy widać, że autor chciał przerobić Winkelmana „wpadłem na myśl, (mówi str. 17) przelania dzieła Winkelmana — to jest odcięcia od niego tego wszystkiego co jest zbytekiem, dodania tego, czego brak sama osnowa rzeczy wskazuje, umiarkowania przesadnej imaginacyi zapędów, sprostowania niedostrzeżeń, na koniec uporządkowania całego pasma rzeczy, ile tego dopełnić można, zbytek się nieoddalając od wskazanego przez Winkelmana toru. Na końcu Tomu III. jest ostrzeżenie, że przyrzczone we wstępie wyjątki co do sztuk z trzech rozdziałów Pliniusza — osobno jako dodatek — wydane będą.

Dedykował dzieło autor żonie swojej, Alexandrze z Lubomirskich Potockiej i taką anegdotę o niej przytacza: „Bawiąc niegdyś w Widniu, byliśmy w gabinecie Cesarzkim ryconych kamieni, który nam uczony Hechel — pokazywał — Po wielu innych kamieniach, podał żonie mojej,

---

(*) Do Myszkowskiego na końcu dedykacji tak mówi: *Quo in omnium eximio gaudio, ne solus Reip. nostrae bonum non videar agnoscere, hos duos de Senatu Rom. libros gratulatores ad te mitto. Neque me latet quem mihi compellendum proposuerim. Verum altera ex parte novi tuam singularem humanitatem, novi praestans erga litteras studium. Itaque daturum te hanc veniam meae in patriam pietati, tibiue debitae observantiae; atque etsi fortasse non desideres, tamen te id genus officii, quamvis a tenui et uno de multis homine profectum, minime aspernaturum, non modo mihi facile persuadeo, sed etiam pro re certa statuo, planeque confido. Vale Patavii. IV. Kal. Jsl. M.D.LXII.* Na końcu dzieła te słowa: *Haec fuerunt quae diligentiae eruere potuerim . . . . Itaque hic iam depono quam susceperam de Senatu Romano disputationem . . . .* zdaje się, iż Zamojski to pisał przed otrzymaniem dostojności rektora Akademji w Padwie, co się zgadza z datą powyższą, niemając jak lat około dwódziestu życia.

krwawnik wewnątrz rycony, zalecając go iey uwadze. Obeyrzawszy pilnie oddała mi rzeczony kamień, mówiąc po polsku, że się iey nie zdawał starożytnym, ale sławnego Niemca, co się w Rzymie znaydował, nie wymieniając imienia Piklera — Hechel który to uważał, zaczął mię naglić, abym mu powiedział o tym kamieniu żony moiey zdanie: uczyniłem zadosyć ciekawości iego. Zdziwiony, rzekł, przyznać muszę, że ta Pani, jest najbiegleyszą znawczyną, iaką tu kiedy widziałem, tenbowiem kamień, dosyć długo za starożytny w tym gabinecie uchodził, aż nas z tego błędu wyprowadził przejeżdżający przez Wiedeń sam Pikler“.

891. P. Bentkowski (II. 595.) wymienia do nauki starożytności i sztuki u dawnych, następne dzieło z Jöchera: *Analecta lapidum vetustorum et aliarum in Dacia antiquitatum collegit et edidit Steph. Zamoycki. Pataviae 1593.* Sobolewski tegoż dzieła edycją następującą z Katalogu Biblijoteki Frankfurtskiej nad Menem, 1728. 4. *Zamosii Stephani Analecta Lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia Antiquitatum. Exstant in Lazii Commentar. de Republica Romana. Francof. 1595. fol.*

Dodaje P. Bentkowski, iż mu zkadinać nie jest znany ten Zamoycki. Trudno jest zapewne znać osobę, której na świecie nie było. Pierwszą przyczyną pomyłki był może Jöcher, który nazwisko *Zamosius* przerobił na *Zamoski*, a miejsce wydania, Padwa, gdzie jak wiadomo, Jan Zamojski był rektorem, i autorem Historji Literatury Polskiej w błąd do reszty wciągnęło. W dziele: *Memoria Hungarorum et Prouincialium scriptis editis notorum, quam excitat Alexius Horanyi, Hung. Budensis De CC. RR. Scholarum Piarum. Par. III. (Posonii Impensis Antonii Loewii Bibliopolae 1777. 8.) p. 530,* następuy znajduje się artykuł o tym pisarzu.

Zamosius Stephanus patria Transilvanus, natione Hungarus, dum Alexandro Semborio iunctus in Academia Patavina versaretur, edidit: Analecta lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia antiquitatum; quae Patavii apud Laurentium Pasquiatum A.MDXCIII. primum prodierunt in 8 minori et mox MDXCVIII. Francofurti in fol. —

W nocie zaś taki dodatek :

Prior illa editio philuris 18 cum dimidia constans, praemissum habet familiae Kowachoczianae insigne, breve in stemma Kowachoczianum Carmen et prolixam epistolam ad Cancellarium Kowachoczium dedicatorem, ut et Alexandri Somborii, Georgii Kornis et Francisci Vas, versus in Auctorem encomiasticos. Haec ipsa excipiunt analecta capitibus XII. absoluta, in quibus, quam sibi pertractandum sumsit, operose persequitur materiam, nonnulla auctorum loca feliciter explicat partim, partim emendat, indicatque varia deinde notatu digna, stylo haud quaquam ineleganti. Et quamquam eum scrutatorem antiquitatis Daciae nimium non dixerim, eum tamen nimium

nonnunquam conjectatorem esse facile concesserim. Zwittingerus Zamosio nostro tribuit codicem MSS. de originibus Hungaricis, ex titulo Cl. Hanero cognitus (cognitum) (*).

Tenże Zamosius i drugich w błąd wprowadził. *Stephanus Wespremi in succincta medicorum Hungariae et Transylvaniae Biographia Centuria III. Decade I et II. p. 114.* także go Zamoyskim zowie. Mówiąc o Zygmuncie Albiku, medycyny Doktorze, a potem Arcybiskupie Praskim, przywodzi tak tego pisarza: *Memoriam Physici huius Regii conseruavit Zamoscius in opere suo MScto de origine Hungarorum, quod Laurentius Toppeltinus prae manibus habuerat. Prolixam Toppeltinus hic e memorato opere Zamosciano pericopen adducit in Originibus et Occasu Transilvanorum Cap. III. p. 30—32. edit. Viennensis, an. 1762. 8. quam hic integram iuerit adscripsisse.*— Nie przytaczamy tu tej cytacji, z której widać, że Toppeltinus także nazywał autora Zamoscium. *Weszpremi* nieco dalej, p. 117, wyliczając dzieła *Albika*, znowu wspomina Zamoscium, dodając mu nawet imię *Joannes*:

De complexionibus gentium liber singularis (jedno z pism Albika) ex quo Joh. Zamoscius in Manuscriptis Orig. Hungar. pericopen superius adlatam recitauit.— Gdyby P. Bentkowski był na to trafił, podobno to dzieło w rękopismie o *Początku Węgrów*, byłby się znowu pokwapił Janowi Zamoyskiemu przypisać (**). (L. S.)

Bandtkie (Hist. Druk. Krak. 39.) także tego Stefana Zamojskiego z témże dziełem na scenę wyprowadza.

893. Do czytelnika tak przemawia *Kobierzycki*: *In amoena, atque Dii me ament, pulcherrimo orbis totius Athenaeo constitutus, exilem hunc ingenii mei partum concepi, ibidemque in lucem emittere volui, faustis o utinam auspiciis et Apolline dextro. Remorari poterat juveniles meas curas prompta parataque ad Musas vellicandas maledicentia, sed animum addiderunt viri omni doctrina ac eruditione praeclarissimi, quibus placere semper studui. Eapropter iudicia homi-*

(*) Zwittinger David wydał: *Specimen Hungariae Litteratae. Altdorfii 1711. 4.*— O Hannerze obacz *Horanyi Pars II. p. 74.*

(**) Nazwisko to *Zamosius*, może początek wzięło od rzeki tego nazwania, o której taka wzmianka w dziele, *Stephani Taurini Stauromachia: Zamosus flumen Daciae non longe a Chrysa (mas. gener. fluvius ex Dacicis Jugis Pannoniam contingentibus effluit, qui ex re nomen sumpsit quod auro habundet) in Jugis Dacicis ad Moldaviam vergentibus, imprimis orientem versus effluit, tandem ubi Gyalu arcem Episcopalem perfuit, tendit ad Austrum, et Civitatis Colosbariae pomeria radit, rursus ad ortum vertitur, et cursu ad Arcos curvato iam navigabilis. . . . . Fulgus Zamos eum appellat. Non longe a Bistricio territorio per vallem emissus abducitur in Hungariam Tibisco praecipitandus.*— *Steph. Taur. Olomucen. Stauromachia. Impr. Viennae per Joannem Singrenium. (anno 1519) 4.*— W rejestrze pod słowem *Zamosus* i *Chrysa*.

num illorum flocci pendo, qui vultus severitate adsimulata, de Romana antiquitate sententiam ferre cupiunt, cum sint in Republica literaria, proletarii tantum et capitecensi. Deinde ut haec publice committerem, audacem fecerunt scribentium copiosi greges, qui, ut imperitoris vulgi acclamatorium illud Euge et Belle lucrentur, quidquid perperam suis illeverint chartis, gestiunt

. . . . . a furno redeunt scire lacuque,
Et pueros et anus.

interim falluntur misere, ac dum existimant scripta sua Palatinum Appollinem recepisse, ad Thuscum vicum deferuntur, ut thuris aut piperris fiant cuculli. Materiam libro suppeditavit Luxus Urbi dominae fatalis: is a divitiis genitus, longa pace educatus, in ruinam Imperii grandis evasit. Spartam hanc adornasse inquit Justum Lipsium, virum ingenii ac studiorum eminentissimum sui saeculi, quod ut penitus confitear, adduci nullo pacto possum. Publicam ille magnificentiam in suis admirandorum libris proposuit, ad privatum luxum vix respexit, idque in uno tantum aut altero capite. Fusius Joannes Meursius, vir literis, qua Graecis, qua Latinis instructissimus, disseruit, pleraque nihilominus intacta reliquit ut ipse fatetur in praefatione ad lectorem. . . . Fontes doctissimos Meursius aperuit, ego in rivis deduxi.

Quod ad styllum attinet, aetatem prodit, luxuriat aliquantum, sed sic lascivientem una cum Tullio non improbes. Etenim ut vitem, quae claviculis suis quidquid est nacta complectitur, serpentem multiplici lapsu, erratico ferro coercet ars agricolarum, ne silvescat ramentis, et in omnes partes nimia fundatur: ea ratione stylum fusius sesse effequentem, adultior aetas reprimit, quaedam reserat penitus et rescindit. Bene vetus Graecorum paroemia.

Ἀπαντὰ καίρῳ χάριν ἔχει τρυγώμενα.

Omnia in tempore gratiam habent vindemiata.

Quocirca si quispiam Paeuvius inquit: Sonora quidem ea esse et gravia, sed videri sibi duriora et acerbiora. Ita est, respondebo cum Accio, meliora enim fore, quae deinceps scribo nam quod in pomis est idem aucti esse in ingentiis, quae dura et aspera nascuntur, post sunt mitia et iucunda. Dalej wymieniajae środki za pomocą których dokonywał swej pracy mówi: Quidam alienos partus eunt suppositum sibi, et hic gloriae famaeque primordia auspiciantur: neque equidem sine improdentiae nota sed caveant ne dum vetera aliorum scrinia compilant, bilem cuiquam moveant, qui non difficulter actionem furti condicti a Praetore impetrare poterit. Alio ego sum fato, Lector candide, quidquid hic vides, aliunde est, omnia suis refero auctoribus, quorum inventa dum luci iterum reddo, praeceptores meos cum quadam grati animi significatione veneror. . . . fortasse aliqua Criticam exigebant, censo-

rem agere nolui, nec veteres membranas excussi, neque antiquos Codices inspexi sive sit Vaticanus sive Divaeus, Blandinus, quaerere destiti. Equites me Romanos imitari scias, qui etsi non manu solum, sed mente etiam conspici volebant, modum tamen servabant, ne ut mancipia quaedam literarum essent, sed ut quatenus opus esset haurirent rem atque usum transferrent. Neque enim ego hinc aliquam gloriolam aucupari volui, alio me enim meus genius invitat, sed dum procul a patria in scholastico pulvere versor, diligentiae meae experimentum dare in animo habui etc. Data: Lovanii Kalend. Martii 1628. Z całej tej przemowy widać, że Kobierzycki pisząc to dzieło bardzo młody byź musiał. Traktat cały składa się z dwóch ksiąg: w pierwszej, z dziesięciu rozdziałów, mówi o bogactwach Rzymu w ogólności, o ich wprowadzeniu, o rozrzutności cesarzów rzymskich, o posągach, obrazach do Rzymu sprowadzonych, o przepychu w strojach; w księdze drugiej z rozdziałów dwunastu, o orszakach, o wytwności młodzieży rzymskiej, o budowlach, ucztach i rzeczy kuchennej w Rzymie. Kończy pismo swoje temi słowy: *Tu quisquis jam Romanae potentiae umbram intueris, et curioso oculo rudera Urbis Dominae investigas, velim super quassatos Capitoliorum moles, ingentes Amphitheatrorum ruinas, illud inscribas:*

Hominum Luxus. Fastus.

Deliciae.

Quae Imperia Immortalia Esse

Non Sinunt;

Hem Quo Redeunt.

894. Dedykacja zawiera w sobie szczegóły interessujące: *Clarissimo Viro Domino Stanislao Miloshevio Sacrae Regiae Maiestatis á Secretis, Domino et Amico multis nominibus colendo, Stanislaus Grsepsius S. P. D.*

Cum Geometriam nostram ante biennium hoc, sub tuo nomine in lucem emitterem, vir clarissime, pollicitus sum melius aliquid in posterum et quod majoris esset momenti, nomini tuo me dedicaturum, promissis igitur stare volens, libellum hunc, cum edere in publicum constituissem, tibi dedicandum putavi: exiguum quidem illum fateor: sed si animo et viribus offerentis eum metiaris, abunde magnum, nec diffido nostrum hoc qualecumque munusculum gratum fore tuae praestantiae, si non alia re, certe novitate ipsa; nova enim sunt quae a nobis in lucem nunc proferuntur. Nam de siclo multi scripserunt, sed de multiplici siclo nullus, quorum quidem ego viderim scripta. Itidem de mensuris, quae in sacris leguntur libris, non pauci scripsere; sed quam multiplex corus, bathus et aliae mensurae fuerint apud Haebraeos, nemo hucusque tradidit. Hoc idem de anno quoque dixerim, neminem hactenus docuisse, quorum scripta ad nos pervenerint, quam varie apud

Hebręos accipiatur annus, etiamsi permultum referat hęc scire ad intelligendas sacras litteras. Sed quaecumque tandem est quod per nos prestantiae tuę offertur, hilari fronte, sat scio, accipies: nempe ab eo cuius tu studiis a teneris annis impense delectatus es, ita ut etiam nunc praeceptoris Grsepsii memoria apud te longe gratissima sit, et in summo habeatur precio. bene vale, vir clarissime et Grsepsium tuum ita, ut soles, ama. Cracoviae ex collegio maiori tertio Idus Augusti. cl. Io. LXVII.

Rzucone tu myśli o treści dzieła obszerniej wyluszcza autor w przedmowie do Czytelnika — Łacina piękna. — W samém dziele porównane są miary, wagi i monety greckie i rzymskie z hebrajskimi; są także wiadomości o monetach i wagach dawnych polskich mianowicie mazowieckich. (L. S.)

Stanisław Grzepski uczył w Akademii Krakowskiej języków łacińskiego, greckiego i hebrajskiego. Umarł ok. r. 1672 w Krakowie i pogrzebiony w kościele Akademickim, jak świadczy nagrobek położony od Stanisława Sokołowskiego. Zob. o Grzepskim Starowol. *Elog. et Vitae Script. Pol. p. 150 nast. Laudatio Acad. Cracov. p. 30.* Kochanowski to epigramma o nim napisał:

*Graecum te, an dicam, Grepsi facunde Latinum
Ambigo, sermo ita erat notus uterque tibi.
At tu Sarmata eras, sed cuius ob os sua Graji
Ora obvertebant, Ausoniiue sua.*

(Janoc. Nachr. V. 212 nast.)

897. W przedmowie powiada autor, iż dwie rzeczy miał na celu przekładania swojego: zachować cechę prostoty i wesołości Anakreonta, wydać w języku polskim harmonją wiersza greckiego. Na exemplarzu, który mam pod ręką, znajduję notę Profesora P. Leona Borowskiego, iż w tłómaczeniu tém nie wszystkie pieśni są zawarte, i tłómacz nigdzie nie mówi, dla czego niektóre, najpiękniejsze, jak 51: *Εἰς ῥόδον*, opuścił.

898. W Przypisaniu do Władysł. Grzegorza Grafa Branickiego, Łowczego Dworu N. CESARZA W. ROSSYI, siebie tłómacz siedmziesiątletnim starcem mianuje. — W *Uwiadomieniu* powiada, iż chciał tłómaczyć to dzieło z łacińskiego, ale nie mógł dla rzadkości w kraju od znacznych Xięgozbiorów dalekim nigdzie wyszukać (!). Tłómaczył zatem z przekładu rossyjskiego, przez Samoyłowa r. 1781 drukowanego. Inne tłómaczenia zob. niżej N. 907, 908.

DOPEŁNIENIA I SPROSTOWANIA.

I. Bibliografia.

Do Literatury Greckiej po N. 50.

901. God. ERN. GRODDECK, Commentatio in primum Idyllium Theocriti. Gedani 1782. 4.

Do Literatury Rzymskiej po N. 461.

902. Historyi K. Welleia PATERKULA Księgi pozostałe, po raz pierwszy z języka Rzymian na język polski przeniesione. w Warszawie 1830. 8. 276 str.

Raczyński wymienia wydanie r. 1834, na którym wyrażony tłómacz: Wincenty Smaczynski Doktor Filozofji.

Do Filol. Staroż. po N. 648.

903. Prima Pars doctrinalis ALEXANDRI cum sententiis notabilibus et vocabulorum lucida expositione nonnullisque annexis argumentis cum eorundem replicis, terminationum quoque finalium, declinationum sic ac coniugationum in foliorum marginibus noviter ad novellorum in grammatica incipientium profectum adiunctis: cum quibusdam aliis additis pro scientiis aliquantulum profectis. Praeterea omnium vocabulorum indicem, que in prima parte continent theutonice et polonice exposita secundum ordinem alphabeti

antea nunquam impressum. Impresum Lyptzk. 4. CXX kart.

Bandtkie (Hist. Drnk. Krak. p. 72, Nota) domyśla się, że to wyszło r. 1525.

po N. 772.

904. a) Wypisy łacińskie na klasę II. Szkół Powiat. Wilno 1826. 8. 8. 55 str.

b) — — na klasę III. Szk. Powiat. tam. 1826. 8. 102 str.

c) — — na klasę III. Szk. Powiat. tam. 1827. 8. 58 str.

Pracą Ludwika Sobolewskiego. — Wizer. 1835. Cz. VII.

po N. 880.

905. a) O Dawności Zodyaku Egipskiego w Denderah (Tintyris). Przez X. Marcina Odlanickiego POCZOBUTA, Astronoma Obserwatora w Imperatorskim Wileńskim Uniwersytecie i t. d. w Wilnie w Drukarni Wileń. Uniw. Roku 1803. 4. 2 ark. z tablicą.

Toż po francuzku.

b) Essais sur l'époque de l'antiquité du Zodiaque de Denderah (Tintyris) par l'abbé Poczobut etc. tam. 1803. 4.

Do Liter. Greckiej przed N. 181.

906. Jeremiasza WOYNOWSKIEGO życie Hannibala Kartagińczyka i Scypiona Afrykańskiego z Greckiego PLUTARCHA we Lwowie u Macieja Bernarta r. 1543.

(Ban. H. D. K. P. I. 394)

Do Liter. Greck. po N. 182.

907. a) JOZEFA Dzieciopisa Żydowskiego historia o wojnie ostatniej żydowskiej, i o zburzeniu Jerozalem tłumaczona przez Lenartha

z Urzędowa. Na końcu: Drukowano w Krakowie u dziedziców Marka Szarffenberga. Roku 1555. 8. 170 kart liczbow. 4 nieliczb.

b) — — w Krakowie w druk. Siebeneychera 1588. 8.

(Ban. H. D. K. P. I. 276.)

Chłędowski 16. wymienia coś podobnego, ale egzemplarz jego był bez tytułu. Nie wiadomo z kąd Bandtkie (l. c.) wziął, iż Rej tłómaczył toż samo dzieło na polskie, Chłędowski bowiem, na którego się odwołuje, żadnej o tém wzmianki nie czyni; Trzeciński w życiu Reja wspomina tylko *Zywoł Józefa*.

Historya / o / zbarzeniu / Pławki-
wym miasteczka onego / stawnego /
Jeruzalem, / które się stało przez
Wespa- / siana y Titusa, Pana Rzym-
skiego / Roku po w Niebo wstąpieniu /
Jezusa Chrystusa Pana na- / szego
wstępy / Dwieściego. /

Dniemorycik dwa walsze wojaka zaxel
kimi chorągwiemi, w gębi miasto.

dotem : w Roku 1675. 8°

Tylko tytuł wiadomości przepiękny do
jakich Ewangelij niemiecko polskich.

908. Sława dawney Jerozolimy przy zburzeniu swoim i caley Żydowskiej Ziemi spustoszeniu, w własnychże popiołach i ruinie od Rzymskiej potencji zagrzebiona. Od Jozefa Syna Goryonowego Dzieciopisa Żydowskiego oplakana, a teraz znowu z przydanym tak Jerozolimy iako i ziemi Świętey opisaniem z pod pras drukarskich na świat wystawiona kosztem Jerzego Krakiewicza Obywatela Wileńskiego. w Supraślu w druk. WW. OO. Bazylia-now Unitow. R. 1725. 8.

(Ban. I. c. II. 139.)

Do Liter. Rzym. po N. 358.

909. Aurelii PRUDENTII Clementis Viri Consularis, Liber Peristephanon, Hymnos in laudem Sanctorum, qui martyrio coronati sunt, complexus. Ex vetustissimo exemplari quam diligentissime recognitus. Viroque clarissimo et doctrinis omnibus exculto atque expolito, Rudolpho Agricolae, Poetae a Caesare Laureato, Inelytae Cracoviensis Academiae Rhetori, suavissimo suo amico ac praeceptoru, a Valentino Eckio, Barthanae Reip. Syndico dicatus. Cracoviae imprimebat Mathias Scharffenberg, impensis Marci Scharffenberger, Civis et Bibliopolae Cracoviensis, An. Sal. hum. Millesimo quingentesimo vigesimo sexto pridie Kal. Januarias. 4. (Janoc. I. 70.)

Do Filol. Staroż. po N. 624.

910. Elementale introductorium in nominum et verborum declinationes Graecas, adiunctis contractis declinationibus ac coniugationibus et verborum in *mi*, quae haecenus non erant excusa, praeterea et alia quaedam iam addita, quae legenda studiosissimus lector facile deprehendit. Item Hieronymi Alexandri Motensis tabulae sane utilis Graecarum Musarum adyta compendio intrare cupientibus, quibus annexa sunt oratio dominica, angelica salutatio, apostolicum symbolum, be-

nedictio mensae una cum gratiarum actione. Lucianique dialogus Prometheus et Jupiter cum additionibus thematum accurate omnia recognita et multa, quae haecenus non erant addita. Cracoviae ap. Matth. Scharffenberg 8. $8\frac{1}{2}$ ark.

Bandtkie Hist. Dr. Kr. 77. w nocie wymieniając tę grammatykę nie kładzie roku jej druku, niewątpliwie zaś na początku XVI. wieku była drukowana. Przepisanie Marka Scharffenberga studentóm Akademji Krakowskiej.

911. Grammatyka łacińska i polska. w Wilnie. 1770. 8.

(Katal. Warsz. Posera.)

po N. 781.

912. Historia poetica ad faciliorem poetarum et auctorum intelligentiam a R. P. P. GAUTRUCHE S. Gallice conscripta post septimam editionem latine reddita ab uno eiusdem Societ. Typis Coll. et Acad. Vilm. S. J. A. D. 1732. 12.

Po N. 836.

913. Horologium Principum seu de vita M. Aurelii Imp. L. III. ab Ill. Viro Dn. Antonio de GUEVARA, Episcopo Accitano — compositi et myriade, cui nunc chiliades aliquot accesserunt selectissimarum sententiarum exornati atque additis indicibus necessariis et notatione locorum, ex quibus marginum illustramenta, quae pro notis esse queunt deprompta sunt. Cum gr. et privil. S. R. M. Cracoviae veneunt apud Burchardum Kuikium. A. MDCXV. 4.

Dedykacja Kuika Georgio Duci de Zbaraz Supr. R. Pol. Incisori datowana z Krakowa. Przywilej dat. w Warszawie 29 Dec. roku 1614. Bandt. H. Dr. Krak. 431. — Guevara rodem z Hiszpanji, umarł w pierwszej połowie wieku XV. Dzieło to jego po hiszpańsku napisane, tłómaczył na łacińskie Jan Wanekelius.

po N. 868.

914. Lex Valeria siue an perduellionis delatus inaudita causa interfici potest per Joannem Berlin ANGERMUND. Lesnae Polonorum excusa. 1634. 4. (Ban. H. D. R. P. I. 329.)

po N. 4.

915. De Ingenio Antiquitatis. Dissertationis vernaculo sermone conscriptae adumbratio quam Ampliss. Litteratorum Ord. auctoritate ad consequendos summos in Philo-

sophia honores in A. D. XXV. Aprilis Anni MDCCLXV. publice defendet auctor Ludovicus Romuald Kiersnowski Coll. Nobil. Slonim. Praesidis Vicarius. Vilnae typis Josephi Zawadzki 8. 43. str.

II. N o t y.

Do str. V. Jak liczne i blizkie były możnych Polaków stosunki z uczonymi europejskimi w wieku XVI. i ilu z młodzi polskiej w akademjach zagranicznych w owych czasach się kształciło w literaturze starożytnej, świadczą dzieła, pierwszym przez ostatnich przypisywane, z tych wyliczają się tutaj te przynajmniej, o których wiadomość dała się poznać. I tak *Erazm Roterodamezyk*, edycją swoją *Terencjusza* (Basileae in Offic. Frobeniana, 1532, fol.) przypisał Janowi i Stanisławowi Boneróm (*). O związkach tegoż z Janem Łaskim, zob. Notę do N. 171.; dodać, iż tenże po jego śmierci zakupił pozostałą jego bibliotekę. (Ban. Hist. Druk. Król. Polsk. II. 39.) *Tomasz Venatorius*, edycją komedji *Aristofanesa, Plutus*, (Norimbergae ap. Joan. Petreium

(*) W dedykacji wychwala Erazm zdolności i ochotę do nauk tych młodzieńców, rostopność ojca ich Seweryna w dobraniu zdanego nauczyciela w osobie Anzelma Eforyna.—Szczególniej dobre daje świadectwo Janowi Bonerowi: „*Magna de vobis de te praesertim Joannes Bonere exspectatio est. Declarant hoc tam multae principum virorum ad me litterae, quibus indolem tuam mihi diligenter commendant: inprimis prudentissimi regis Sigismundi, dein ornatissimorum praesulum Cracoviensis et Ploecensis, clarissimi viri Christophori a Schydlowitz, Sarmatici Regni praefecti: ne jam commemorem Antoninum Medicum et Justum regis a secretis, dignitate quidem inferiores, sed benevolentia pares. Intelligunt enim regna nullis ornamentis melius decorari, quam viris eruditione prudentiaque praecellentibus. Hanc laudis partem non minus ambit rex hujus aevi regum prudentissimus, quam tot ex hostibus victoriis delectatur. Et haec quidem sat feliciter studiis effloruit vestra Sarmatia, et si quid erat nativae feritatis, commercio literarum exiit. Sed bona spes est fore, ut hoc ornamentorum genere cum qualibet regione certare valeat, praesertim ductu auspiciisque Sigismundi regis junioris, qui praeter alias virtutes excellenti principe dignas, optimis quoque literis sese regno parat. Verum exhortandi gratia, nonnihil et antea scripsimus tibi, et in posterum quoties dabitur occasio, scripturi sumus. Nunc quo calcare aliquod addamus currenti licet, Terentii comedias, Bonerici nominis auspicio prodire volumus, sed multo quam antea fuerunt castigatiores. Hoc ut vellem, effecit tua Stanislaique Glandini famuli tui dexteritas, qui nobis interdum aliquot scenas tam feliciter agere soletis, ut et imitationem, primum, ut ait Fabius, in pueris ingenii signum, et memoriam vehementer admirarentur, quicumque nobiscum spectabant.*

Przebiega tu zalety Terencjusza, twierdząc: *Plus enim exacti judicii est in una Comoedia Terentiana, absit nemesi dicto, quam in Plautinis omnibus.....*

a. 1531. 4.), przypisał ojcu tychże Bonerów, Sewerynowi (*); Rafał *Rhegius*, Owidjusza *Metamorfozy* (Venetiis 1517) i tłumaczenie *Plutarcha Apophthegmata Regum et Imperatorum* (Parisiis ap. Simon. Colinaeum 1530. 8.) Janowi Lubrańskiemu Biskupowi Poznańskiemu; Jan *Sickard*, najpierwsze wydanie *Consentiusa* grammatyka (Basileae A. xxviii. 1528), młodemu Jędrzejowi Zebrzydowskiemu; Ulryk *Faber*, wydanie *Boecjusza* (b. r. i m. 4.) Mikołajowi Jarond de Brudzow (**); Joachim *Camerarius*, mowę *Sinezjusza Cirenejskiego*, (Lipsiae 1555.), Janowi Bonerowi, synowi Seweryna; *Coelius Secundus Curio*, *de perfecto Grammatico Libri III.* (Basileae per Joan. Oporinum 1555. 8.), Janowi Hrabi Tarnowskiemu Kasztelanowi Krakowskiemu Hetmanowi Koronnemu (**); Cicerona mowy *Partes III.*

Itaque (mówi dalej do Jana Bonera) *ni te sponte currentem viderem charissime Joannes, etiam atque etiam hortarer ut reputes quantum sis deo nomen, cuius munificentia, tam felicem indolem docileque ingenium sortitus es, cui debes et parentem Severinum Bonerum et Anselmum parentem alterum: tum qualium virorum quanta de te sit expectatio, et in te conjecti oculi: postremo quam isthaec aetas ad honestas disciplinas sit apposita. Nondum enim ut opinor, annum decimumquartum excessisti. etc.* (L. S.)

(*) *Severino Bonero, Burgabio, Zuppario, magnoque apud Cracoviam Regni Poloniae Procuratori.* Widać z tej dedykacji, że Seweryn Boner syna swego Jana z Anselmem Eforinem do Niemiec i Włoch posyłał. (L. S.)

(**) *Ad generorum adolescentem optimaque indole praeditum Nicolaum Jarond de Brudzow Polonum, Epistola Udalrici Fabri Rheti.* (L. S.)

(***) W liście przypisnym wspomina o podróży syna jego Jana Krzysztofa: „*Nam cum is ex Anglia veniens per Helvetios in Italiam contenderet, venissetque Basileam, illico me ad prandium invitavit, et humanissime accepit. In quo adolescente tantam indolem perspexi, tam liberalem institutionem familiari illo et ad horas aliquot variis de rebus producto sermone sensi, ut nullo modo de parentis ipsius sapientia, atque in optima studia voluntate, etiamsi aliunde mihi non constitisset, potuerim dubitare, Adde comitatum ejus, non modo natalium splendore, verum etiam bonarum artium cognitione praestantem: Stanislaum Lathalicium, Nicolaum Mielicium et ceteros: inter quos filio tuo comitem adiuxeras, ut aetate, sic etiam doctrina et moribus ornatissimum virum, Joannem Seculicium: qui ut Phoenix ille Homericus Achillem, sic is Christophorum tuum efficeret, oratore verborum actoremque rerum. Hic, inquam, comitatus, quantum bonae et laudatae institutionis rationem habeas, facile declaravit. Discessit igitur in Italiam tum generosus adolescens, magna sui admiratione magnoque desiderio apud nos relicto: tanta in ejus vultu, oratione et moribus non modo indoles, sed etiam matura jam prope diem virtus elucebat. Discedens me hortatus est ut ad te, atque ad se quoque aliquid scriberem: me tibi jam dudum notum esse, opera praesertim optimi atque honestissimi viri Nicolai Siennicii, propter sororis suae filium Nicolaum Urovicium, nobilem, modestum, et eruditum adolescentem: quem tu mihi, tuis litteris ante biennium commendasti, qui etiamnum apud me est: quod si facerem, me utrique rem gratissimam facturum etc.* Epistola Nuncupatoria.

p. 71. Wyliczając *Curio* autorów Matematycznych, kładzie między nowszymi pisarzami o optyce *Vitellium Italum*.—zapewne *Vitello Thuringo Polonus*. (L. S.)

(Basileae 1562), synowi Jana Starzechowskiego; *Cicerona de Claris Oratoribus* (Basileae 1564.) Janowi Kiszce Wojewodzie Witebskiemu. U tegoż Coeliusa kształcił się filolog Hłowski (zob. Notę do N. 189), który i z Robertem Stefanem w ścisłych zostawał związkach (zob. Notę do N. 188.) Sławny Karol Sigoniusz przypisał traktat swój, *de binis Comitibus et lege Curiata posterior cum Nicolao Gruchio disputatio*, Mikołajowi Firlejowi z Dombrowicy synowi Jana Wojewody Lubelskiego, z Bononii r. 1566, gdzie Firlej właśnie lekcji jego o starożytnościach rzymskich słuchał (*); Jan Sturm, *Cicerona Librorum Philosoph.* Tom I., Stanisławowi, Tom II., Janowi Bonerowi; Aldus *Manucius*, korrespondował z Janem Zamojskim (**), a dzieło swoje *de Comitibus Romanorum* (Bononiae 1585. fol.) przypisał Królowi Stefanowi. Marek Hopper, przypisał wydanie dzieł L. Apulejusza (Lugduni 1587. 8.) Stanisławowi i Janowi Pieniżkóm (***), gdzie nazywa ich uczniami swymi. W wieku XVII. i dalszych z upadkiem literatury starożytnej daleko mniej widać tych związków z zagranicą, tak możnych jak uczonych polskich.

Do str. IX. Tłómaczem Cebesza wierszem, (N. 88.), nie jest anonim, ale Maciej *Wierzbęta*, drukarz Krakowski.

W dedykacji z podpisem swoim tak mówi:

Ja wzięwszy go z rąk iście nie lada człowieka,
Przypatrując mu się też, s pilnością zdaleka
Nie żalowałem pracy, dla swych go przełożyć.
Naszym polskim językiem, i na druk nałożyć.

(Ban. H. D. R. P. I. 289.)

Do str. XI. XII. Janocki (*Propagatores Litterarum in Polonia p. 24.*), tak mówi o Zygmunście Auguście: *Laudatissimus ille Princeps, cum elegantiae veteris ac doctrinae, mirandum in modum, delectaretur studiis, libros ab aetate sua remotiores ingenti studio, nec minori pretio passim coquisivit, et viros, clara quapiam humanitatis laude, florentes immensis opibus honoribusque ad se pertraxit etc.* Tenże (*Nachr. I. 90.*) powiada o Królu Stefanie, iż miał zamiar wezwać do Polski niektórych filologów wówczas słynących w Europie, jako Mureta, Sigonjusza Ursina, Aquarjusa.

Do str. XXI. Tyminieckiego przekładu Terencjusza są nie cztery komedje, ale wszystkie sześć. Tamże pomiędzy nowszymi tłómaczami Horacjusza pominięty jest Julian Korsak, który w zbiorze poezyj swoich (****) pomieścił przekład kilkunastu Od tego poety, które się zalecają żywością i czuciem młodzieńczego serca. Tamże jest tłómaczenie Olympiki Pindara: *καφισιῶν ὑδάτων λαχοῖσαν*,

(*) *Thesaurus Antiqq. Roman. T. I. p. 857.*

(**) *Aldi Manucii ad Joannem Zamoscium Epistola. 1584. fol.*

(***) *Stanislaus et Joanni Pieniaszek fratribus germanis Polonis Marcus Hopperus Basiliensis. (L. S.)*

(****) *Poezije Juliana Korsaka St. Petersburg. 1830.*

Do str. XXVI. Między książkami do nauki języka łacińskiego w Polsce, zasługuje na wspomnienie grammatyka Woyciecha Basaeus, (665) (może Bażeński Niesieckiego) ze Szczepieszyna, który czerpiąc z dawniejszych grammatyk w Polsce wydanych, pracę swoją wedle pisma Linakra filologa angielskiego, *de emendata structura latini sermonis*, przez się w akademji krakowskiej wykładanego, wyrobił. (Zob. Notę do tegoż numeru.)

Do str. XXVII. Słownik Knapskiego jest zawsze, pomimo słowników polsko-łacińskich, później wydanych, i z wielu miar lepszych, dla języka polskiego źródłem i powagą ważną. Dla tego to uczeni, między innymi Prof. Akademji Wileńskiej P. Rymkiewicz, w dodatkach do terminologii nauk przyrodzonych, przy nowém wydaniu Słownika X. Bobrowskiego, na chwilę z oka go nie spuszcza. Jaką zaś słownik Knapiusza dla tłumaczących z łacińskiego, ku wynajdowaniu wyrazów prawdziwie rodowitych, przed tamtymi ma wartość, każdy z doświadczenia może się łatwo przekonać. Co się tycze wydania Tomu II. tego Słownika przez Kollacza (713 h.), drukowanego rzeczywiście nie w Warszawie, ale w Lipsku, jak widać z napisu na ostatniej karcie: *Lipsiae ex Officina Breitkopfiana*, to lubo jest od wszystkich poprzedzających obszerniejsze, zawiera bowiem, oprócz Appendices 1435 str., ozdobniejsze i czystsze, dla postępów nauki i leksykografji w nowszych czasach nic nie zyskało, ani wyrażen łacińskich i polskich zamożnością przed dawniejszemi edycjami tegoż dzieła zgola się nie zaleca.

Do str. XXVIII. Do imion wspomnianych ludzi, którzy pisarzów łacińskich i greckich wykładali, można jeszcze dodać, Rudolfa Agrikoli, który Kratesa, Alberta Novicampiana, który tam czytał i wykladał Aristotelesa i Jana Ursina, który Cicerona tłumaczył. Zob. Noty do NN. 90, 539 i 667.

Do N. 6. (Bandtkie H. D. K. P. II. 167.) tytuł taki przytacza: *O-ratio de imminente etc. per Petrum Jaenichium, Thorunii 1710 impressit Joan. Nicolai Sem. et Gymn. Typographus.*

Do N. 10. Bandtkie (l. c. I. 236.) taki ma tytuł: *Thomae Bangii O-rationes philologicae de ortu et progressu litterarum. Cracoviae impensis Johan. Laurentii etc.*

Do N. 162. Bandtkie (Hist. Dr. Kr. 367) przytacza tytuł taki: *Hip-pocratis Coi etc. Rinutio interprete. Cum epistola Moecenati in sanitatis conversationem etc. eleganti conscripta.* Na końcu: *Impressum Cracovię per Joannem Haeliczneo christianum. Anno dni MDXL.*

Do N. 697 a) Tytuł tak poprawić

Stichologia seu ratio scribendorum versuum studiosis in Neacademia Posnaniensi dictata. etc. Na koncu: Excusum Vittembergae per Georgium Rhau. A. M. D. XXXIII. 8. 46 kart nieliczb. Druk łaciński.

Dedykacja Clarissimo et Magnifico uiro, Do. Joanni Lyeszeynski

Castellano Brestensi et capitaneo Radiciouiensi, optimarum literarum Mecaenati benignissimo.

Cum primum in Sarmatiam redijssem uir magnifice, et mihi amicitia cum magnificentia tua intercedere cepisset, illico in M. T. uirtutes ualde raras esse intellexi. Nam praeter summam integritatem, prudentiam singularem, pietatem raram, T. M. et erga literas et earum assertores, valde benignam et propensam esse animaduerti. Quae M. T. erga et literas et literatos benignitas, quam M. T. digna sit, multis ostendere possem, nisi iam animaduersa mea ualetudo obstaret. Quando uero M. T. de me multis modis benemerita est, et etiam nunc benemeretur, tum quod filium suum dominum Raphaellem, generosae indolis iuuenem, mihi literis instituendum, honestissimo animo, stipendio constituto, commisit, tum quod subinde rem familiarem meam adauxit. adaugetque. Ego officii mei fore putauit, aliquando aliqua in re meum erga M. T. animum vicissim ostendere. Emitto igitur sub auspicio M. T. libellos quosdam, scholae meae dictatos, qui quamuis exiliores et indigniores forsitan videbuntur, quam ut M. T. dicari debuerunt, tamen mei erga M. T. studij. testes quales quales tandem esse poterunt. Vulgo dici solet animum commendare munera. At libelli illi, animo prorsus syncero et candido M. T. nuncupantur, proinde non dubito, quin M. T. grati futuri sint. Quod si τὰ ἐφήμερα καὶ σχολαστικὰ M. T. non displicuisse sensero, calcar addetur mihi, ut Arthidamum Isocratis, quem etiam M. T. paro, et celerius et alacrius, Deo vitam mihi prorogante, pertexam. Magnificentia tua rectissime valeat (bez daty). (L. S.)

Do N. 701. Bandtkie H. D. R. P. III. 54. wymienia rok 1526, jako datę dedykacji do Seweryna i Jakóba Bonerów przez drukarza Wiktora, gdzie te słowa: vocabula singula germanice et polonice interpretanda quam aptissime curauimus. Tamże l. c. wymienia edycją tegoż słownika, w Krakowie u Macieja Szarffenberga r. 1546. 8. 205 str. i 3. nieliczb.

Do N. 720. a) Sobolewski w inném miejscu wypisuje:

J. A. Comenii Janua linguarum reserata, sive seminarium linguarum et scientiarum omnium, hoc est, Compendiosa Latinam (et quamlibet aliam) linguam, una cum scientiarum artiumque fundamentis, perdiscendi methodus, sub titulis centum, periodis mille comprehensa. Editio tertia, prioribus castigata. Die eröffnete sprachenthüre ad Pflanzschule aller Künsten, etc. Dantisci apud Andreaem Hünefeldium, 1634. 8. 24 ark. — Oprócz dedykacji, przemowy i registrów. Dedyk. do Bogusława Hrabi na Lesznie, Wojewodzica Belzkiego i Władysława Monwida L. B. Dorohostayskiego, syna W. Marsz. Litew. uczniów autora. — Dzieło drukowane w trzech kolumnach po łaciuie, po niemiecku, i po polsku. — Na końcu dodany Index etymologiczny wyrazów łacińskich.

Z dedykacji widać, że naprzód dzieło wyszło w Lesznie, a dobre jego przyjęcie skłoniło autora do wydania go w trzech językach, dla większego pożytku szkół polskich, że toż dzieło wydano w Londynie z tłumaczeniem Angiel. i francuz., że Rafał, Hrabia z Leszna, Wo. jewoda Bełzki jest założycielem i dobrodziejem Szkoły Lesznieńskiej, i że ci dwaj młodzieńcy wybierali się na wojaż z Jonstonem. Z przedmów pokazuje się, że pierwsza edycja wyszła r. 1631, że Jezuici pierwsi wpadli na myśl układania dzieł podobnych. Niemieckie tłumaczenie jest Jana Mochingera Pastora Gdańskiego, a polskie Andrzeja Węgierskiego, Rektora Szkoły w Lesznie i Pastora tamże Kościoła Polskiego. (L. S.)

W katalogu Biblioteki Pijarskiej w Warszawie wymienione jest wydanie r. 1633 8. Bandtkie zaś (H. D. K. P. II. 41) przywodzi Ed. IV. w Gdańsku u Hünefeldta r. 1637 8. z datą w Lesznie 22 Sierpnia r. 1632. Jest także od tych wszystkich późniejsza także z textem polskim, *Regio-monti, opera et impensis Friderici Reumeri. An. 1685. 8.*

Do N. 848. Tytuł dokładniejszy przytacza się z udzielenia P. Samuela Nowoszyckiego w Krzemieńcu :

Podróże Cyrusa, historia obyczajna z rozmową o baykach pogańskich, i o ich teologii — przez Kawalera RAMSAY po francuzku opisane, a dla pożytku kraju na polski język przetłómaczone roku MDCCLXX. Tom I. II. w Warszawie w Drukarni J. K. Mci i Rzeczypospolitej u XX. Scholarum Piarum. in 8. 208 i 219 str.

Do N. 882. Autor nie wyrażając nazwiska swego podpisał się tylko: *L'Evêque de Varmie.* Oprócz głównej ryciny są jeszcze cztery winiety bardzo zgrabnie robione przez Fryderyka Hampe z Elbląga, rysowane przez *Enderscha*; p. 3. autor w nocie tak o nich mówi: *Cette Estampe et les autres ornemens de ce petit ouvrage sont beaucoup d'honneur au burin de M. Frédéric Hampe, qui d'orfèvre est devenu par goût Graveur. Il y a travaillé sous la direction de M. Endersch, habile Mécanicien d'Elbing qui l'a formé et qui l'entretient à present. Celui-ci, qui s'est rendu célèbre dans le Nord par l'art, avec lequel il fait des globes, des tubes et autres ouvrages de Mécanique, a été déclaré en 1750 Mathématicien du Roi de Pologne.* — Płaskorzeźba o której mowa, z kości słoniowej doskonale wyrobiona, wyobraża S. Jana Ewang. i S. Pawła z napisem greckim.

Autor rozprawy gruntownie wypracowanej, naznacza jej najmniej 300 lat starożytności i że po wzięciu Konstantynopola w r. 1453 dostała się z Azji do Europy. Ofiarował autor tę płaskorzeźbę Xiężniczce Saskiej wspólnie z rozprawą.

O autorze daje wiadomość Janocki *Lex. der Gelehrten in Polen. I. Th. p. 48 nast. — II. Th. p. 178.* (L. S.)

Nie możemy rozstać się z tą częścią, by nie wspomnieć raz jeszcze o niezapomnianym nigdy dla Wilna Grodka i kilka względów tu o nim nie przytoczyć, któreby zapalu jego i przywiązania do nauki, oraz przymiotów jego duszy, rys jakiś chociaż lekki dać mogły. Zalety jego nauczycielskie były rzadkie, siła ku zachęceniu i pociągnięciu do nauk starożytności rzecz można czarująca, prelekcje jego nie były tylko nauką filologii starożytnej, ale prawdziwą filozofją życia: dotykał w nich nieraz najczulszej młodzieńca strony, umiał go podnieść we własnych jego oczach, oderwać od chęci niekzemnej zysków, by go tym bardziej do nauk najzacniejszych przywiązać i zapalić ogniem niewidzialnym. Trzeba go było słyszeć kiedy, przy lada podanej sposobności, zagłębiony w swém krześle, naukę starożytności, wielkich jej ludzi, charakter czasów, potęgę sztuki zalecał, każde jego słowo, lubo z piersi niezbyt mocnych, było donośne, cichość bowiem panowała w sali niezachwiana, a kiedy głos ten jeszcze bardziej osłabiał, to dla dania miejsca rozrzuwieniu któremu i sam i słuchacze dłużej podolać nie mogli. Trzeba było go słyszeć kiedy starzec po chorobie, często bowiem zapadał na zdrowiu, powracał do zatrudnień i na pierwszej prelekcji miał przemówkę powitania do uczniów: ktoby był wtenczas niewiem, coby z nim razem lży szlachetnej nie uronił i przejęty czią dla mistrza w jego ślady wstępować nie zapragnął? Wspomnienie życia i czasów starożytnych, ma bez wątpienia coś uroczego, niewypowiedzianego w sobie: są chwile mianowicie przy czytaniu poetów greckich, Homera, Pindara, Teokryta, przy każdym wejrzeniu na przedmioty sztuki dawnej, w których człowiek, nie umie zdać sobie sprawy z tego co czuje, a uczucia jego są błogie, roskoszne, tak jak błogie są i roskoszne uczucia i fantazje starożytnych. Tę poezją życia w wysokim stopniu posiadał Groddeck, tym wyższy nad innych iż umiał jej życie przelać w uczniów swoich. Jakoż rzeczywiście poezja i sztuki piękne były mu w całym życiu ulubione: źle go znał kto go tylko jako hellenistę uważał, kto w nim nie więcej nie widział jak zacieklego w nauce starożytnych, i oprócz nich nie nieumiejącego cenić. Był to człowiek zwidzeniem ogólniejszém, z uczuciem estetyczném naywyższém, sercem zdolnem podnosić się i godnie oceniać wzory nieocenione sztuki bądź dawnej bądź nowej, a żywość ta uczuć do ostatniej chwili go nie opuszczała i dzieliła wszystkie przygody jego życia. W roku 1826 wykladał Groddeck Pindara, i łamał się z trudnościami, które wykład poety tego, co wiersz, co słowo przedstawia; liczba słuchaczów jego znacznie była uszczuplona, najlepsi najulubieńsi uczniowie jego oddalili się byli z Wilna, od tego czasu Groddeck był posępny i utratą tą zasmucony, twarz jego była zmieniona, mimo to jednak wykład na precyzi i żywości nic nie utracił, a wysokie poezje i pełne blasku tego wieszca, były dlań polem na którem zda się rozrywki i roztargnienia dla duszy swej szukał. Było to pono 22 Grudnia r. 1826. Czytał Groddeck Nemejską IV. Zmżyka się jednemu ze słuchaczów kartka

rozszytego Pindara, spada i dziwnym przypadkiem niknie w wążuchnej szczelinie ławki. Skwapliwe pióro wydolać w notowaniu głosowi żywemu mistrza, niechętnie ustaje. Co począć, jak nagrodzić stratę i dosnuć wątek przerwany! Ale ta obawa wnet ustępuje drugiej, że to jest jakaś zła zapowiednia, że ta kartka i przydatna już może więcej nie będzie! . . . Tak się stało: wyjechał Groddeck na ferje Bożego Narodzenia do córki swej Łaskiej i już więcej stamtąd nie wrócił, a śpiew potężny głosiciela bohaterów Olympji i Nemei, nie ozwał się już odtąd w Wilnie!—Cóż mówić o przywiązaniu Grodka do uczniów, ile go ich los obchodził, niepowodzenia bolały. Ale też i on powodu nie miał zażalenia na nich, uszanowanie i miłość ich otaczała go wszędzie a postępy codzienne, pracóm jego i usiłowanióm zawsze bodźca przydawały nowego. W roku 1821 staraniem i nakładem swoim, wyryli na miedzi wyobrażenie jego z obrazu z natury robionego przez Rustema, ryłca Podolińskiego, z napisem: *Imaginem hanc Viri Doctissimi studiorum indefessi Moderato- ris optimeque de se meriti Iuventus Academica grati animi et amoris declarandi ergo aeri incidendam curavit.* — Do zasług jego szczegól- nych, wszystkie bowiem wyliczyć trudno, przydać można zaprowa- dzenie do Wilna języka łacińskiego rzec można nowego, mianowicie do pism czasowych publicznych Uniwersytetu, Indexów prelekcji, patentów akademickich, listów, napisów i t. d. Znikły odtąd dzikie dawniejsze wyrażenia: *Dominus, Vestra Dominatio, Societatis Membrum, datur facultas* i t. p. Wszystkie te pisma zaleca pewien rodzaj poluru i godności mowy dawnej rzymskiej, a co je przed wszystkim szacownemi czyni, to zręczne nakłonienie dawnej mowy do zwyczajów i miejscowości czasowej.

Niemożna też przemilczeć mówiąc o pracach Grodka około numizmatyki, odkrycia, jednego nader rzadkiego i niewydanego (*inediti*), numizmatu z czasów Supery żony jak mniemają jedni, Imperatora Rzymskiego Treboniana Galla, drudzy Emiljana, inni znowu Valerjana młodszego. Opis w rękopismach swoich zostawił następujący:

Ant. *Caput muliebre in luna crescente.* GNE. CORNELIA.
SVP. AVG.

Post. *Mulier stans, dextra pateram, sinistra ollam tenens.* PIETAS
AVGVSTA. — Arg.

Wiadomość tym ważniejsza dla numizmatografów, że i *Eckhel*, i *Rasche* i późniejsi, w opisanych na wiarę drugich numizmatach Supery, nazwisko jej niepewnie podają.

Do zasług jeszcze jego należy, iż on pierwszy Bibliotekę Uniwersytetu Wileńskiego wzbogacił w dzieła ważne do całego okresu starożytności odnoszące się. Co tylko w wieku tym i końcu poprzedzającego, Włochy, Francja, Belgje, i Niemcy celniejszego wydały, to wszystko zgromadzić w jedno usiłował. Oprócz ogromnego *Thesauri An-*

tiqq. Roman. et Graec. Gronowjusza i Grewjusza, w dzieła ją kosztowne do historii sztuki u dawnych opatrzył, jako to: *Le Pitture Antiche d'Ercolano*; *Inghirami, Monumenti Etruschi*; *Antiquités Etrusques Grecques et Romaines gravées par F. A. David*; *Iliadis Fragmenta et Picturae, edente Ang. Maio*; *Monumens antiques du Musée Napoléon*; *Flaxmana, Iljada, Odyssea i Aeschylus*; *Millin, Monumens antiques*; *Monumens sépulcraux de la Toscane dessinés par Gorini*; *Quatrième de Quincy, le Jupiter Olympien*; *Tischbein, Figures d'Homère* i t. d. Sarkali nań za tę jakoby stronność dla nauk starożytnych, ci którzy prawdziwego o ich wpływie i znaczeniu pojęcia nie mieli. Czyliż to np., co ze starożytnych pisarzów, dla poezji, wymowy i sztuk, dla dziejów, źródeł i pomocy do ich poszukiwania, dla nauk matematycznych lub przyrodzonych, staraniem swoim Bibliotece wyjednał, stracone dla nauk w ogólności było? Sarkania te były tym niesłuszniejsze, że i inne oddziały Biblioteki nie mało się zapomagały, a jeśli i mniej, to przypisać raczej można mniejszej czynności tych, których to najbliższej obchodzić było powinno. Wreście gdyby i tak było, któżby zamilowania tego dziś nie wybaczył człowiekowi, który i przedmiot swój znał tak gruntownie, tyle dlań szczerogo zamilowania w całym zawodzie nauczycielskim okazał; i tak pożytecznie na korzyść drugich wyrabiał?

Do N. 151. W Bibliotece P. Edw. Koźmiana w Piotrowicach pod Lublinem znajduje się wydanie Krakowskie Macieja Szarfenberga 1531. 4.

N A U K I
RAZEM WZIĘTE.
ZBIORY. POLYGRAFIE.
(BIBLIOGRAFJA).

I. NAUKI RAZEM WZIĘTE.

A) Wstępne wiadomości.

916. De recta studendi et vivendi ratione, ad bonarum literarum virtutumque studiosos in Gymnasio Ponsnaniensi adhortatio. Autore Christophoro HEGENDORPHINO. Apud Regiam Cracoviam. Impressum per Hieronymum Vietorem. Anno a Christo nato Millesimo quingentesimo trigesimo, mense Januario. 8.

(Janoc. I. 110.)

917. a) Oratio in artium liberalium laudem, coram frequenti eruditorum consessu, in Neacademia Ponsnaniensi habita, autore Christophoro HEGENDORPHINO. In Regia Urbe Cracoviensi Hieronymus Vietor impressit. Anno Redemptionis humanae M.D.XXXI. 8.

— b) Haganoae, Joannes Secerius.

(Janoc. I. 111.)

918. De Philosophiae laudibus Oratio in qua singularum artium fere liberalium, laus et lucrum continentur et utilitas a doctissimorum sententis Philosophorum non abhor-

rens. Na końcu: impressum Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. 1537. 4.

Dedycacja: Marco a Turri Veneto S. D. Bonae Consiliario, Georgius Libanus legnicensis.

(Bibliot. Edw. Koźmiana w Piotrowicach.)

919. Petri JLLICINI Oratio de Homine et Disciplinis. Cracoviae, apud Viduam Floriani Unglerii M.D.XLIX. 8.

(Janoc. I. 146.)

920. Andreae GOSTINI Crac. pro Nobilium, Primorum, Principumque liberis, magnarum disciplina artium perpoliendis, Oratio. In Academia Cracoviensi habita A. a Natali Dom. 1558. Cum praecipuum singularum artium utilitatem, tum accuratam objectionum refutationem continens. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. M.D.LVIIJ. 4. 5 ark. *Zob. Noty.* (L.S.)

921. Magistri Andreae TROPERI Cracoviensis Collegae minoris ad Pubem studiosam Polonam Oratio: ut majora et graviora studia capes-

sat, ac magna et difficilia tentet. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. 4. 6 ark.

Dedykacja, do Marcina Kromera Doktora Obojga Prawa Kanon. Krak. Kustosza Wisklickiego, Sekr. Król. datowana 16 Apryla 1560. (L. S.)

922. Pobudka do nabywania nauk wyzwolonych. We Lwowie w Druk. Jana Szeligi. 1632. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

923. Sigism. DENHOFF Palatinid. Sirad. Gratitude Institutionis memoranda seu oratio qua praeceptoribus pietas et studiosae nobilitati in studiis aemulatio exsolvitur. Crac. Typ. Math. Andreov. 1637. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

924. Joan. MARCINKOWSKI. Pallas armata sive de beneficio literarum, Oratio. b. m. 1637. 4.

925. Pietas erudita seu oratio de perpetuo et indissolubili pietatis cum eruditione, eruditionis cum pietate nexu. In publica studiorum Academicorum instauratione, ad Aedes S. Annae, aramque D. Joannis Cantii, S. Th. D. et Prof. in Acad. Crac. die 15 Cal. Nove. 1636. Ab Jll. ac Gener. Dno Joanne Alberto PARIS, Studioso Rhet. Cracoviae typis Antonii Wosinski A. 1638. 4. 4 ark.

Podpis: Joannes Albertus Paris de Parissevo, Castellanus Cernensis. Autor jest Jan RUBITKOWICZ Filoz. i Med. Doktor. (L. S.)

926. Henrici SCHAEVI, Oratio de remediis laborantis eruditionis. Thorunii 1660. fol. (Catal. Janss. 1702.)

927. M. Joannis SARTORII, Gymn. Elbin. Rectoris De causis fatales rei literariae periodos accelerantibus Oratio inauguralis solenniter dicta. A. MDCC. (1699) Elbingae typis Sam. Preuss. 4. (A. Zaw. Noty.)

928. Orationes duae auspicales, I. Petri JAENICHI De proemiis et honoribus Literatorum insolitis. II. Jacobi ZABLERI de Exiliis et hospitibus Bonarum Literarum d. ix Decembr. a. MDCCCXIII. (1718) habitae. Thorunii. 4. 8½ ark. (L. S.)

929. Antonius MARZECKI S. P. (a C. B.) Oratio pro instauratione studiorum. Czesochoviae 1721. fol.

Przypis. Zygmunt. Karśnickiemu Cześnikowi Sieradz. (Biel. Vita et ser.)

930. Josephi GLOWER, De studiis Nobili Juventute dignis Oratio. Leopoli typis Coll. S. J. 1750. 8.

(Jan. Lex. II. 98.)

931. Antonius WIŚNIEWSKI S. P. De laudibus literarum. Lipsiae 1755.

(Biel. Vita et ser.)

932. P. Antonii BARTOSZEWICZ e Soc. Jesu in Academia et Universitate Vilnensi, Publici Eloqu. Professoris AA. LL. et Philos. Doct. Orationes quatuor, ex quibus duae de causis exigui progressus in literis ante quam studia repeterentur, duae vero de Beata Catharina Virgine eius festo die, ad Senatum caeterosque Academicos publice ab eodem habitae. Vilnae typis Acad. Soc. Jesu. A. M.D.CCLIX. 8. 13 ark. *Zob. Noty.*

(Mizler, Acta, 1756, 237.)

933. Michael STADNICKI S. P. (a S. Joseph) Oratio de natura et arte diligenter ad omnes in literis scientiisque profectum adhibenda in solenni studiorum instauratione habita Varsaviae Cal. Septem. 1760. Vars. 1760. 4.

(Biel. Vita et ser. — Sienk. Dod. do Bent.)

934. Laudatio literarum ipsa die innovationis studiorum dicta a Michaele Ciolek ZULIŃSKI, Pincernida Brescensi, Exercituum Regni Hastatae Cohortis Commilitone, Eloq. Aud. A. 1762. d. 21 Octobris Cracov. Typ. Semin. Episcopalis. 4. 4 ark.

Przypisał tę mowę, M. Christ. Thomas de *Jungling*, Philos. Doctor, Rhet. Prof. ojcu ucznia swego, Stanisl. Kostece Zulińskiemu, gdzie szeroka Genealogia tego domu. (L. S.)

935. Prodromus polonus eruditae veritatis seu tractatus de dignitate et utilitate, impedimentis et subsidiis sedibusque scientiarum rei literariae promovendae causa ex occasione elekti Regis Poloniae ex diversis autho-

ribus cocinnatus (sic) per M. Martinum ŚWIATKOWSKI AA. LL. et Philosophiae doctorem Ecclesiae Collegiatae Scarbimiriensis Custodem. Beroli. et Wratislav. sumptibus Jo. Er. Meyeri 1765. 8. 444 str. (L. S.)

936. Praeconia Litterarum Anno Scholastico recens affulgente, post victimam pietatis ab Academica Juventute Sacratissimo devotam Spiritui, in Publ. Posnaniensis Academiae Oratorio per Generos. Adolescentem Franciscum NIKLEWICZ, xvi Kal. Octob. A. D. 1772 celebrata. Posnaniae Typ. Acad. 4. 3 $\frac{1}{2}$ ark.

M. Josephus Johan. Cant. *Muszyński*, Phil. D. Dialecticae et Eloquentiae Prof., przypisał tę mowę, bez wątpienia własną, Józefowi Niklewiczowi, Stryiowi ucznia swego, Fil. Doktorowi, Kanonikowi Poznanskiego. etc. O familii Niklewiczów którzy opuścił Niesiecki, tamże rozprawia.

(L. S.)

937. Vende Pallium, eme Librum. Proverbium antiquitus Academicum. Quod Litteratis sequendum sub secundis semperque felicissimis auspiciis Magn. — D. M. Antonii Nicolai KRZANOWSKI S. Th. Doct. — Universitatis Cracoviensis Senioris Patris ac eiusdem Studii Generalis-Rectoris. — Primas in Artibus Liberalibus et Philosophia Laureas xvii DD. Candidatis ritu solemniter conferendo M. Andreas Cantius SŁECCZKOWSKI Phil. D. eiusdemque Regius et Tyliccianus Eloquentiae in Collegio Maiore Professor etc. oratione suasoria proponit. A. D. 1775. die 31 Mensis Januarii. Typis Col. Mai. Univer. Cracov. 4.

Na przodzie wiersz łaciński na uczczenie kandydatów, przez Bonifacego Garyc-

kiego. Przypis. Benedyktowi Nepomuc. z Fałęcina Fałęckiemu Opatowi Trockiemu. *Zob. Noty.*

938. De diligentia et assiduitate Oratio Academica a M. Josepho Thoma SZABEL Phil. D. et Prof. Collega Maj. etc. dum primas in AA. LL. et Phil. Laureas VI Candidatis conferret. A 1776. habita. Typ. Coll. Maj. 4. 2 ark. (L. S.)

939. De Literarum librorumque delectu, Oratio Academica per M. Franc. Stan. Kostka KOŁENDOWICZ Phil. D. et Prof. Coll. Maj. dum primas in AA. LL. et Phil. Laureas VI. Candidatis conferret. A. 1777 d. 28 Febr. deducta. Cracoviae typis Univer. 4. 3 ark.

940. Josephus MUSZYŃSKI Canon. Colleg. Vars. Oratio in laudem litterarum. Crac. typ. Semin. Ep. Acad. Dioec. 1777. 8.

941. Mowa o użytku z nauk publicznych dziś instrukcyą w narodzie składających przez Marcina FIAŁKOWSKIEGO Nauczyciela wymowy przy otwarciu szkół R. 1787. 1 Październ. w Krakowie miana. 4. 2 ark. (L. S.)

942. O nabywaniu sobie i narodowi sławy nauk, do młodego kawalera Listów VIII. w Lublinie w Druk. XX. Trynitarzów. 1788. 4.

(Sienk. Dod. do Bentk.)

943. Nauki rządzą światem. w Warszawie 1792. nakład. Fr. Chr. Netto. 8. 48 str. *Tłóm. z francuz.* (L. S.)

944. De coniungendis cum nobilitate litteris dissertatio auctore Josepho Constantino BOGUSŁAWSKI. Vilnae typis Congr. Miss. 1814. 8. 14 str.

B) Wychowanie i kształcenie umysłowe.

I. W ogólności.

945. O potrzebie i sposobie porównywania edukacyi, podług P. Jullien przez J. K. K. (Jan Kanty KRZYŻANOWSKI). w Lublinie, w dru-

karni Szczepeńskiego 1822. 8. 40 str.
(Noty L. Rogal.)

946. Erazm GLICZNER. O wychowaniu dzieci. w Krakowie w Druk. Mateusza Siebeneychera 1558. 8.

(Sienk. Dod. do Bent.)

947. Rozmowa Filozofa z Politykiem o trojakiem w Polsce młodzi wychowaniu napisana przez Jana Hrabie Amor TARNOWSKIEGO w Warszawie w drukarni Soc. Jesu A. MDCCLVI. 12. 290 str.

Dedykacja Anastazy z Boguszow Hr. Tarnowskiy, matce autora. *Zob. Noty.*
(L. S.)

948. Rozmowa o celu y najpierszym Edukacyi końcu przez uczących się Retoryki Konwiktorów, in Coll. Nobilium Schol. Piar. miana R. MDCCLVII. w Czerweu. w Warszawie w Druk. in Coll. Schol. Piar. 8. 5 ark. (Mizler, Acta, 1756. p. 71.)

949. Litterae, Mores. Religio, seu de triplici scopo iuventutis instituendae Oratio academica sub—regimine—D. M. Casimiri Stęplowski—per M. Josephum Aloysium PUTANOWICZ S. Th. Doctorem Philosophiae Eclecticae in Collegio Maiori Regium Professorem, Ecclesiarum Collegiarum Insignis Neosandecensis Primiticum, S. Annae Crac. Caonicum, Parochialium in Lanckrona et Rabka Curatum, Librorum per Dioecesim Cracov. Ordin. Censorem, Coloniarum Academicarum Culmensis et Sandecensis Provisorem et Gener. Visitatorem, Geometram Strzalkovianum Juratum,— dum in Jagellonica Universitatis Cracoviensis Aula Primas in AA. LL. et Philosophia Laureas VIII. VV. DD. eiusdem Laureae Candidatis—ritu solemniter. A. D. 1768. die 27 Octob. recitata. 4.

Na przodzie wiersz na uczczenie Randydatów z podpisem: *M. Stanisł. Kaleciński.*

950. Edukacya obywatelska przez A. R. w Warsz. 1774. 8. *Cena zł. 3.*

(Kat. Gr. 1779). W Katalogu Gröllla 1790 rok położony: 1777. Beutkowski (T. II. 63)

domysła się, że to jest pismo Adolfa Kaminskiego.

951. Przyjaciół młodych, dzieło o Edukacyi, z francuzkiego. w Warszawie w drukarni XX. Missyonarzów 1781. 2 tomy 345 i 380 str.
(B.)

952. a) O Edukacyi Dzieci, przez JMP. LOKE z angielskiego na francuzkie, a teraz na polskie przelożone. w Warszawie w drukar. XX. Schol. Piar. 1781. 8. Tłomaczenie X. Edmunda Truskolawskiego S. P.
(Biel.)

b) — tamże u Le Brun. 1801. 8. 2 tomy 279 i 278 str. (B.)

953. Xiązka o edukacyi dzieci z francuzkiego na polski ięzyk przelożona w Warszawie 1781. 8.

(Kat. Friedl.)

954. Sposob zaszczeplenia w dzieciach obyeczaiów i—nauk podany rodzicom i tym którzy się zatrudniają pierwiastkowym ich przysposobieniem do tych dwóch zamiarów. Kraków 1784.

(Kat. Friedl.)

955. a) Grzeg. PIRAMOWICZ. Powinności Nauczyciela mianowicie zaś w Szkołach Parafialnych i sposoby ich dopelnienia. w Warszawie roku 1787. 8. 211 str. i 13 kart na przodzie.

b) — — Kraków 1820. 8.

(Kat. Friedl.)

956. a) Adele y Teodor czyli listy o edukacyi zawieraiące w sobie wszystkie maxymy i prawidła, stosowde do trzech składów edukacyi, dam, męszczyzn i osob przeznaczonych do rządu. Z dzieła francuzkiego Pani de GENLIS, tłumaczone przez Karolinę Czerwińską, Starościankę Drohomyslską. w Krakowie kosztem i drukiem Ignacego Grebla. 1787—8. 8. III Tomy. 410. 388. i 395 str. (L. S.)

b) — w Krakowie, w druk. Greblowskiej. 1806. 8. 4 tomy. (B.)

957. Dyssertacya o publiczney edukacyi porównaney z prywatną na posiedzeniu publicznem Szk. Gł. Kor. przez Marcina FIAŁKOWSKIEGO Fil. D. Vice Professora Kolleg. Mo-

ral. Katedry w Szkole Gł. Kor. Zastępującego R. 1789 d. 15 Maja czytana. w Krakowie w Druk. Szk. Główn. K. 4. 4 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

958. O zniesieniu zakonnic, o edukacyi publiczney kobiet i ludu przez P. GENLIS terażniejszą BRULARD po francuzku napisane, przekładania Jana *Drzewieckiego*. w Krakowie 1794. w Druk. Jana Maya. 8. 125 str. i IV kart na prozdie.

959. a) Rysy planu edukacyi z dzieł francuzkich P. DAMPMARTIN tłómaczone przez Jana *Nowickiego*. w Krakowie u Grebla 1800. 8. 2 tomiiki. 29 ark. (B.)

960. Uwagi nad Edukacją człowieka domową i publiczną, a osobliwie młodzi szlachetny doświadczeniem i czytaniem nabyte, a z okazji Ustawy Rządowej ponowione Roku 1803. 8. 3 ark.

W Dedyk. do Tadeusza Czackiego autor podpisał się: *Władowy Mu Autor Bezimienny*. (B.)

b) *Toż pod tyt.*: Wyobrażenia o kształceniu rozumu i serca z przyłączeniem wypisów różnych angielskich; tłómaczone z francuzkiego przez Jana *Nowickiego*. w Krakowie w Druk. Greblowski. 1804. 8. 2 tomiiki. (B.)

961. WAWŻYNIEC SUROWIECKI. O wadach wychowania młodzieży polskiej. w Warszawie u Le Bruna. 1806. 8. (Chodyn.)

962. Jędrzej ŚWIRCZEWSKI S. P. Sposób kształcenia umysłu i serca młodych, czyli nauka chrześciańska rodzicom, dzieciom i nauczycielom nader przyzwoita it. d. Wilno u Piłarów 1807. 8. 161 str.

963. Zasady Edukacyi i Instrukcyi podług NIEMEYERA, przez Edwarda *Czarneckiego* S. P. Członka Tow. Przyi. Nauk, Prof. Liter. w Seminar. Professorów i Szkołach Warsz. XX. Piłarów. Tom I. II. w Warszawie 1808. w Druk. XX. 8. 272 i 227 str. oprócz kart na prozdie.

Przypis. tłómacza Xciu Stanisł. Jabłowskiemu Senatorowi Kasztel. Xięstwa

Warszaw. Na czele Tomu I. jest Rosprawa tłómacza: O przymiotach i usposobieniu się do stanu nauczycielskiego.

964. *Zasady pierwiastkowe Pedagogiki i Metodyki*, dzieło mogące służyć dla trudniących się edukacją publiczną i prywatną elementarną przez Woyciecha Izydora CHOYNACKIEGO Nauczyciela i zastępcę Rektora w Szkole Łowickiej dla Nauczycieli Elementarnych ułożone. w Warszawie 1815 w Druk. Wiktora Dąbrowskiego 8. 141 str.

Przypis. Franciszk. Rakowskiemu Prefekt. Departam. Warszawskiego.

965. O Edukacyi publiczney, o iey udoskonaleniu w kraiu naszym. w Warszawie 1815. 8.

(Kat. Zaw.)

966. O wychowaniu młodzi płci żeńskiej przez FENELONĄ Arcybiskupa Kamerackiego dzieło po wydaniu nanowo r. 1818 w Paryżu przedrukowano, a przez Modesta Watta *Kosickiego* Filoz. Doktora na język Polski przełożone z portretem autora w Warszawie i Suwałkach nakładem i drukiem Fr. Świerczewskiego. 12. 285 str.

(Ban. H. D. K. P. II. 143).

967. Immanuel KANT o Pedagogice. Wydanie D. Fryderyka Teodora Rynka. Tłumaczenie Jana *Bobrowskiego*. w Wilnie w Druk. XX. Missyon. p. k. ś. Kazim. R. 1819. 8. VIII i 118 str.

968. Rady dobrej matce, która chce usposobić swych synów do wychowania dobrego i wyższego oświecenia przez Józefa BYCHOWCĄ. Wilno w Druk. Piłar. 1827. 8.

969. O wychowaniu dzieci ze szczególniejszém do płci żeńskiej zastosowaniem przez Tomasza DZIEKOŃSKIEGO Rektora Szkoły Woiewódzkiej Praktyczno-Pedagogicznej, Professora Liceum Warsz. i Inst. Rządowego wychowania płci żeńskiej. w Warszawie w Druk. K. K. W. R. i O. P. 1828. 8. VI. 318 str. i dedykacyi do Marcina *Zaleskiego* 2 kart.

970. O wychowaniu dzieci od

pierwszych chwil rozwiania się ich władz fizycznych i umysłowych przez Adolfa Barona KNIGGE, z dziesiątego oryginalnego w R. 1828 wydania poprawionego i powiększono-

go przez F. P. Wilmsen, z niemieckiego wolno przełożył J. N. *Kurrowski*. Warszawa nakładem wydawcy, drukiem J. A. Rylla. 1830. 8. *VIII 155 kart i registr.*

II. W szczególności.

971. a) Leonardus Coxus. Methodus humaniorum studiorum. Craeviae in Aedibus Hieronymi Vietoris Kalendis Augusti. A. M.D.XXVI. 8. (Janoc. I. 47.)

b) — — *Tam.* in Officina Typographica Mathiae Scharffenberg. 8.

(Janoc. I. e.)

972. De educandis erudiendisque pueris nobilibus, libellus. In usum novae Academiae Posnaniensis conscriptus per Christophorum HEGENDORPHINUM. Cracoviae imprimabat Hieronymus Vietor Mense Octobri Anno MDXXXIII. 8.

Przypis. Mikoł. Kościeleckiemu Wojewodzie Kaliskiemu.

973. a) Reinharda LORICHIUSA Księgi, o wychowaniu i o ćwiczeniu każdego przełożonego, nie tylko panu ale y poddanemu każdemu ku czytaniu barzo pożyteczne; teraz nowo z łacińskiego języka na polski przełożone. W Krakowie, u dziedzicow Marka Szarffenbergera. Roku 1558. *Tytuł z ozdobami drukarskiemi, ma w górze Orła z literą S, u dołu herb Krakowa. fol. 186 listów, 6 listów na przedzie nieliczb. i 5 na koncu. Druk gocki (L. S.) Zob. Noty.*

b) — w Wilnie 1606. (B.)

974. Joan. RAMUET. Compendia instituentorum nobilium liberorum ratio, dictis et exemplis illustrium virorum expolita. Crac. 1576. 8. (Nies. III. 844.)

975. Institutiones literatae sive de discendi atque docendi ratione Tomus I. Sturmius. Quae hoc

primo volumine continentur, sequens pagina indicat. Torunii Borussorum. 1586. 4. 648 str. 7. *nieliczb. na końcu 56.* Tomus II. 1587. 538 73 str. *nieliczb. Na końcu rok 1588.* Tomus III. 322 str., 77 *nieliczb.*

(Ban. H. D. R. P. II. 155.)

Dedykacja do Jana Sturmiusza Strazburzanina z podpisem: Rector, Prorector et Collegae Scholae Toruniensis.

976. Theses de discendi doctendique prudentia quas praeside Philippo Scherkio in Academia Altophina Noricorum Martinus CZAPLIC de Szpanow publice tueri conabatur die 11. Augusti A. MDLXXVII. Noribergae excudebat Paulus Kaufmann 4. 2 ark.

Przypis. Fryderykowi Czaplcowi Sędziemu Łuckiemu ojcu swemu. Wspomina tam nauczyciela swego prywatnego B. Krośniewicza. (L. S.)

977. Paulus PALCZEWSKI. Tractatus de ratione instituendi hominis nobilis et modo, perfectionem eam, quae in eum cadere possit, consequendi. (Nies. III. 554.)

P. Palczewski żył na początku wieku XVII.

978. Stanisłai SOCOLOVII Oratio de Ratione studiorum ad Nicolaum Wolscium. Cracoviae 1619.

Podał do druku już po śmierci autora Jakób Janidło albo Janidłowski.

(Nies. — Siarez.)

979. Joan. INNOCEN. PETRICIUS. Princeps Polonus seu institutio primarii et in excelsa familia editi iuvenis in Republica Polona ad Illustr. Principem ac D. Vladislaum Dominicum Ducem in Ostrog et Za-

slaw Comitem in Tarnov. Cracov. in Offic. Franc. Caesarii 1633. 4. 109 str. (L. S.)

980. Stephani Niszczycy, Lechopaedia, sive Oratio de Polonorum recta institutione ACADEMICA VI. Kalendas Maii, MDCXXXVIII Cracoviae typis Fran. Caesarii. 4.

(Janoc. III. 209.)

981. a) Palaestra Nobilium a J. P. M. D. (Joach. PASTORIUS Med. Doc.) Elbingae typis Achatii Corelli. 1654. 4.

(Ban. H. D. K. P. I. 81.)

b) Joachimi ab Hirtenberg PASTORIUS Historici Regii Palaestra Nobilium seu Consilium de illuſtrium adolescentum educatione, in gratiam quorundam Poloniae Procerum olim conscriptum nunc emendatum. Accesserunt eiusdem autoris scripta quaedam panegyrica. Francofurti ad Moenum sumptibus Simonis Beckensteini Biblioplae Thorunensis literis vero exscripsit Joh. Haass. Anno MDCLXXIX (1678) 12. 281 str. *Zob. Noty.*

982. Protrepticon ad Magistros. b. r. i. m.

Jest to pismo Stefana SZCZANIECKIEGO bezimiennie wydane. *Zob. wyżej.*

(Jan. Pol. I. 129.)

983. Lettre sur l'éducation d'un Seigneur Polonois. à Varsovie dans l'Impr. chez les RR. PP. des Pieuxes Écoles. MDCCCLVII. 8. 7 ark.

Autor, PIERRE de VARILLO, nauczyciel domowy Xięcia Józefa Sanguszko.

(Mizler, Acta 1756, 69.)

984. Wprawa dla dzieci. 2 tomy.

(Kat. Bie.)

985. Antonii POPŁAWSKI S. P., (a S. Stanisław) Systema bene ordinandae proficiendaeque Instructionis Civilis) *po polsku.* w Warszawie 1775 8.

(Biel. Vita et Scr.)

986. O domowym ćwiczeniu dzieci w naukach dzieło JP. Karola ROLLINA, a przez X. Adama To-

łoczkę wytłómaczone. W Wilnie u XX. Piłarów 1784. 8. 159 str. (B.)

+

987. Kurs nauk początkowych czyli książki elementarne Pestalozzego z niemieckiego na polski język przełożone przez Anton. MARCINOWSKIEGO. 8. 15 str. *Pros*

988. Wykład Metody Elementarney Henr. Pestalozzego przez Alex. CHAVANNES po francuzku napisany, a tłómaczony przez Ant. Marcynowskiego. W Wilnie u Zawadzkiego 1808. 8. 187 str.

Podług Prospektu drukowanego, dzieło to miało służyć za Wstęp do dzieła pod tytułem: *Kurs nauk początkowych czyli książki elementarne Pestalozzego*, które miało wyuſdż w 7miu tomikach. (L. S.)

989. O szkole Lankustra. 4. 2¹/₂ ark.

Układ Towarzystwa Petersburskiego urzędzenia szkół według metody wzajemnego uczenia używany przez Bela i Lankustra. Drukowano zapewne w Grodnie. Na czele jest ogłoszenie do Obywateli Guber. Grodzieński Gubernatora Andrzejkowicza.

990. Uwagi nad Instytucjami pedagogicznymi Pestalozzego i Fellenberga, tudzież metodem Bell-Lankastrowskim. Czytana na publicznem posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk Woiewództwa Lubelskiego dnia 8 Maia 1819 Roku przez J. K. KRZYŻANOWSKIEGO F. D. Prof. S. W. K. Czł. Tow. Nauk. Krak. w Lublinie. W Druk. Kaz. Szczepańskiego. Nakładem Towarzystwa. 8. 37 str. (L. S.)

991. Wykład sposobu wzajemnego uczenia zwanego metodą Lankustra, dla dokładnego objaśnienia chcących ten sposób zaprowadzić, a mianowicie dla nauczycieli do prowadzenia szkoły podług tego urzędzenia sposobiących się. w Warszawie u Zawadzkiego i Węckiego 1819. 8. 65 str. z wzorami *rachunkiem i ryciną.*

(Pamięć. Lwow. 1819. II. 87.)

C) Dzieje Oświecenia.

I. W ogólności.

992. De incrementis studiorum per Polonos ac Prussos, autoritate ordinis Philosophorum Amplissimi, publice disserent M. Jacobus Worr et Joh. Sigis. LUNGSCHULTZ, alias Neoticus de Roebern Elbingenses. Lipsiae d. IV. Novembr. A. O. R. MDCCLXXIII. Litteris Breitkopfianis. 4. 86 str. (L. S.)

Dzieli się na 4 rozdziały: I. De barbarie, primis initiis religionis et studiorum in Polonia ac Prussia. II. De Poloniae regum et Poloniae Prussiaeque magnatum studiis aut meritis in studia. III. De Poloniae Prussiaeque academiis, gymnasiis, collegiis, Bibliothecis, Typhographiis, et similibus aliis. IV. De Polonorum Prusorumque literarum cultura. (B.)

993. Joh. Dan. JANOZKI Schediasma de Litterarum in Polonia Instauratoribus Lipsiae 1744. 4.

(Catal. Bibl. Bunav. I. 602.)

Bentkowskiemu i Sobolewskiemu nie znane. Pierwszy, tytuł cokolwiek odmiennie przytacza i miejsce druku Gdańsk nazywa.

994. Literarum in Polonia propagatores enarrat J. D. JANOZKIUS. Dantisci ap. G. M. Knochium 1746 4. 30 str. (L. S.)

995. DySSERTACJA o wzroście światel i t. d. w Krakowie 1791.

(Katal. Friedl.)

896. Rys dzieiów kultury i oświecenia Narodu Polskiego od wieku X. do końca wieku XVI. w dwóch

Częściach przez Ignacego Lubieź CZERWINSKIEGO obywatela cyrkulu Lwowskiego w Przemyślu w drukarni Jana Gołębiowskiego 1816. 8. Cz. I. X. 250. str. Cz. II. VIII. 143 str. i omyłek kart 2.

997. Rozprawa o przyczynach ciemnoty niektórych osób duchownych stanu niższego i o ciemnocie ludu wiejskiego. w Krakowie 1816 w Druk. J. Maja 8. 48. str.

(S. Nowosz.)

998. Rzut oka na stan oświecenia dalszego instrukcyi krajowej w Polsce i środki rozkrzewienia przez Kajetana Jaxę MARCINKOWSKIEGO Inspektora szkół Woiewództwa Płockiego. Warszawa 1824.

(Dzien. Wiln.)

999. Rozprawa nad przyczynami upośledzających nauk mniemań odradzających się w różnych wiekach świata. Na czterech posiedzeniach publicznych Towarzystwa naukowego z Uniwersytetem Krakowskim połączonego przez J. SOLTAKOWICZA — czytana, teraz razem z Roczników Towarzystwa dla powszechniejszey wygody czytelników zebrana i nakładem autora do druku podana. W Krakowie drugim Józ. Anteckiego 1828. 8: 312 str.

II. W szczególności.

1. Historja Literatury.

1000. Comitua Sapientum scriptore Joanne Innocentio PETRICO Medico et Historiographo in Academia Cracoviensi Pars Prima. Cracoviae en officina Francisci Cae-

sarii A. D. 1628. Na końcu, sumptu et impensis Bartholomaei Nowodworscii 4. 145 str.

Przypis do Jerzego Xcia Zbaraskiego Kaszt. Krak. *Zob. Noty.*

1001. Henningi VITTE, Diarium biographicum in quo scriptores saeculi post natum Christum XVII. praecipui adducuntur et libri eorum recensentur. Gedani impr. Rhetus. 1688. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

✦ ✦

1002. Gazeta Literacka Wileńska. Rok pierwszy 1806. Część I. Num. I—XXVI. Część II. Num. XXVII—LII. w Wilnie u Józefa Zawadzkiego 4. 407 i 415 str. oprócz kart na przodzie.

Do wydawania Gazety tej należeli: G. E. Grodeck, Kazimierz Kontrym i t. d.

1003. Gazeta Literacka Warszawska na rok 1822. Przykładali się do pisma tego: Anastasewicz Baz., Armiński, Franc. Prof. Astr. w Uniw. War., Chłędowski Walenty, Dmochowski Franc. Sal., Dzierożyński Dam. Mec. Sądu Naywyż., Dybek Fran. Med. D., El-sner Józ. Dyr. Kons. Muz., Humnicki Ign., Jarocki Fel. Prof. Zool. w Uniw. War., Kitaiewski Adam Prof. Chem. Uniw. War., Korzeniewski Józef., Kruszyński Jan, Krzyżanowski Adryan Prof. Uniw. War., Linde Sam. Bog., Lisiecki Dom., Osiński Lud., Pivarski Jan Konserw. Gabin. rycin., Surowiecki Wawrz., Szczucki Winc. Med. D., Tarnowski Jan, Urmowski Klemens Prof. Uniw. War., Witowski German Sekr. K. R. W., Wolff, A. Med. D., Redaktor Główny: A. T. Chłędowski Bibliotekarz Publ. Narod. Bibl. Tom. I. II. w Warszawie nakł. i dr. M. Glücksberga 4.

✦

1004. De literarum in Polonia vetustate b. m. i r. (w Krakowie ok. 1786) 8. 3 ark.

(Soltykow. 480. Bandk. H. B. U. J. p. 70.)

Przypis. wydawcy Abraham Penzel: Hugoni a Kollatay S. Theologiae Doctori Joannis Broscii Theologi, Medici MSS. Bibliotheca Acad. Crae. Coll. Maj. (praemittitur brevis notitia vitae et scriptorum Broscii. (Bandk. I. c. — L. Sob.) Druk ten wykonany był z autografu, który się

znajdował w Bibliotece Akad. Krak. jak świadczy Soltykowicz I. c.

✦

1005. Petrus SCHULTZ. Programma literarum Jos. Andr. Żaluski ac Historia Literaria Poloniae, Lituaniae, Prussiae et Curoniae illustrata 1743. (Albertr. Noty.)

1006. Essai sur l'histoire littéraire de Pologne par M. D^{***} C. de la C. de S. M. P. Membre de l'Académie des Sciences, Arts et Belles Lettres de "Réflexions générales sur les progrès des sciences et des arts. Histoire naturelle et Géographie, à Berlin chez G. J. Decker MDCCCLXXXVIII. 8. 566 str. 11 kart na przodzie i registr. Dewiza:

Dwór Pański źródłem występku lub cnoty.

La cour du maître est la source des vices ou des vertus.

Myséide. Ch. I.

Przypis Król. Stanisławowi August. Zob. Noty.

1007. Exemplum literarum Georgii Veridicini ad clar. Virum Georgium Veramantium occasione vulgati nuper libri qui specimen historiae polonae inscribitur, datarum. Varsoviae 1778. 8. 64 str. (B.)

Są to uwagi nad pismem poprzedzającym. Sobolewski, autorem mieni Ignacego Potockiego.

1008. Réponses aux Observations sur l'ouvrage intitulé: Essai sur l'Histoire littéraire de Pologne par M. D^{***} Varsovie chez Dufour 1779 8. 35 str. (L. S.)

Autorem tych *Observations* był Ignacy Potocki. Zob. Num. poprzedzający.

1009. Lettre à l'auteur de l'Essai sur l'Histoire littéraire de Pologne au sujet du second paragraphe de ses préliminaires qui a pour titre: Nécessité de la tolérance pour les progrès des connoissances humaines. 1788. 4.

1010. De l'Etat des Etudes, des Lettres et des moeurs en Pologne, pour servir de réponse à l'Essai critique sur l'éducation polonoise par E. N. MURRAY, à Varsovie chez Thomas

le Brun, successeur de feu Pierre Dufour 1800. 8. 232 str.

(Bandk. H. B. U. J. p. 101.)

Jest to odpowiedź na pismo nieciakegoś Delicourt pod tyt.: *Essai critique sur l'éducation polonoise.* (B.) Od str. 96 są wiadomości o stanie Biblioteki Univ. Krakow. (Bandt. 1. c.)

1011. Rozprawa o Literaturze Polskiej, przez Ka imierza CUNOMŃSKIEGO Professora Historji w Liceum Wileńskim. w Wilnie nakł. i drukiem Józ. Zawadzkiego 8. 111 str.

Wyątek z Dziennika Wileń. na rok 1806, Lipiec, Sierpień, Październik i Grudzień.

1012. Tom. SZUMSKI. Krótki rys Historji Literatury Polskiej od najpóźniejszych do teraźniejszych czasów. w Berlinie u Ungera 1807. 8. 248 str. (B.)

1013. Historja Literatury Polskiej wystawiona w Spisie dzieł drukiem ogłoszonych przez Felixa BENTKOWSKIEGO Professora Hist. i Bibliot. w Lic. Warsz. i t. d. Tom I. II. w Warszawie i Wilnie 1814. Nakładem Zawadzkiego i Komp. 8. 712 i 339 str. oprócz kart na przodzie.

Przypis. Xciu Adam. Czartoryskiemu Kurator. Uniwers. Wileń.

1014. Historja Literatury Polskiej podług dzieł Bentkowskiego, Juszyńskiego, Ossolińskiego i Soltkowiec w krótkim rysie wystawił Zygmunt BARTOSZEWICZ w Wilnie nakł. i drukiem A. Marcinowskiego. 1828. 12. 12. 77 str. 4 kart na przodzie i regestr.

♦ ♦

1015. Franciszek BOHOMOLEC S. J. Pro ingenii Polonorum Oratio habita Varsaviae in Gymnasio Soc. Jesu Calendis Septembris anno a partu Virginis MDCCLII. Varsaviae typis Coll. S. J. 4. 3 ark. *Zob. Noty.*

1016. Ubaldo MIGNONIUS. Nicola Trzebieckio S. J. Collegii Academici Vilenensis Ministro, viro summo et ad omnem humanitatem natura facto, Noctium Sarmaticarum Amicus Auctor. 4.

Jest to odpowiedź na pismo poprzedzające.

1017. Ubaldo Mignonio Schol. Piar. Noctium Sarmaticarum auctori praeceptoris suo suavissimo Varminus Exetesticus S. D. 4. 1 ark. *Data na końcu: Kalendis Decembris Anno MDCCLII.*

Autor Franciszek Bohomolec S. J.

Zob. Noty. (Jan. Lex. I. 12.)

1018. Sebast. PIKORSKI. Regia Solis etc. Crac. 1702. fol.

Panegiryk na pochwałę fundatorów i dobroczynców nauk w Polsce od 22 licencyatów wypracowany. (Ju.)

1019. Jac. HEUR. ZERNECKEN, Summarischer Entwurf des Beehrten und Gelehrten Thorns, Thorn, bey Joh. Nicolai, 1712. 4. 48 str. (L. S.)

1020. Andreae CHARITII, Commentatio historico-Litteraria de viris eruditiss Gedani ortis. speciatim iis, qui scriptis inclaruerunt. Vitemb. 1715. 4. (Cat. Bibl. Bunav. I. 603.)

1021. Spicilegii ad D. Andreae Charitii Archidiaconi Vittebergensis Commentationem de viris eruditiss Gedani ortis, anno 1715 Vittebergae excusam, Pars Prior, quam Praeside M. Michaelae Christophoro Hanovio, Phil. prim. et pract. P. P. et Magnif. Senatus Bibliothecario. a. MDCXXXIX. d. XIX. Maji in Acroaterio Maximo historiae Patriae amatorum, placidae submittit Censurae Auctor et Respondens Christ. Frid. CHARITIUS Gedan. Gedani. 4. 48 str. (L. S.)

1022. Das Gelehrte Preussen aus neuen und alten gedruckten und ungedruckten, grossen und kleinen Schriftten, wie auch der gelehrten Männer, welche in Preussen gebohren oder daselbst gelebt, oder von Preussischen Sachen geschrieben, Nahmen und Leben wöchentlich vorgestellt — 4 Thei. Thorn bey Joh. Nicolai 1722—1724. 8.

Wydawcą był Jerzy Piotr Schulz Prof. Torun i Michał Lilienthal.

(Catal. Bibl. Bunav. I. 602.—B.)

1023. Continuirtes Gelehrtes Preussen, oder Vierteljähriger Auszug aus allerhand Preussischen Büchern, nebst der gelehrten Männer

Leben und MSC. Anmerkungen von Preussischen Denckwürdigkeiten 1—4 Quartal. Thorn bey Nicolai 1725. 8.

Wydawcą był tenże Schultz.

(L. S. — Bibl. Bunaw. I. 602).

1024. a) Dawid BRAUN. De scriptorum Poloniae et Prussiae Historicorum, Politicorum et Ietorum typis impressorum ac MSS. in Bibliotheca Brauniana collectorum virtutibus et vitiis, Catalogus et iudicium post evolutionem exactam, sine odio aut studio limatissimum. Coloniae (rzeczyw. w Elblągu u Bannehra) 1723. 4. 352 str.

(Catal. Bibl. Bunaw. I. 728. — Dzieie w Kor. Pol. Gorn. Wyd. 1750 naprzódzie). Tytuł u Bentkow. wymieniony jest zdefektowany, atrybut bowiem, *limatissimum* do niego się nie odnosi.

b) Toż wydanie z tytułem: Catalogus Bibliothecae Braunianae. Gedani 1739. 4. (B.)

1025. Thorunium Hungarorum litteris deditura Matrem oratione peculiari qua celeberrimo Gymn. Thorun. valedixit, publice exponit et commendat J. G. L. H. Jenae, Litteris Joan. Frider. Ritteri. MDCCXXXV. 4. 4 ark. (L. S.)

1026. Joh. Dan. JANOZKI. Kritische Briefe an vertraute Freunde geschrieben und den Liebhabern der gelehrten Geschichte zu Gefallen herausgegeben von J. D. JANOZKI. Dresden 1745. 8. 1745. 8. 176 str. (B.)

1027. Lexicon derer itzt lebenden Gelehrten in Polen, herausgegeben vom Canonico und Bibliothecario JANOZKI I. II. Theil. Bresslau verlegt Joh. Jacob Korn. 1755. 8. 224, 202 str. oprócz 2 kart na przodzie i regestru.

1028. Franc. Richardus GOEZIUS. Otium Varsaviense in selectis ex Historia Litteraria Poloniae argumentis explicandis insumtum. Wrataviae apud J. J. Korn. 1755. 8. 33 str. *Zob. Noty.* (L. S.)

1029. Joh. Daniel JANOZKI. Polnischer Büchersaal, darin die rühmlichsten Bemühungen derer Maec-

naten und Gelehrten in Polen, auch andere zur Polnischen Literatur gehörige Merkwürdigkeiten aufrichtig angezeigt werden. Erstes Stück. Breslau bey Joh. Jac. Korn. 1756. 8. 4 ark. *Zob. Noty.*

(Mizler Acta. 1755. 303.)

1030. Gottfried CENTNER, Thorn. Gymnasii Lehrer der Weltweisheit. Geehrte und Gelehrte Torner, ausser ihrer Vaterstadt, nebst Stamtafeln und Nachrichten von alten Thornischen Familien. Thorn. 1763. 4.

1031. De Polonis Latine Doctis Diatribe auctore Carolo Henrico TROMLERO. Varsav. et Lipsiae Ap. Mich. Groellium. Ser. Pol. R. Com. et Bibl. sub signo poetarum. N. R. S. MDCCXXXVI. 8. 56 str. *Zob. Noty.* (B. Horod.)

1032. a) (Adam CZARTORYSKI G. Z. P.) Myśli o Pismach Polskich. Z uwagami nad sposobem pisania w rozmaitych materyach. *Godło: Et meminisse iuvabit.* Przeszłość powinna być przyszłości mistrzynią.

w Wilnie. Nakład. i druk. Józefa Zawadzkiego 1801. (rzeczyw. 1810) 8. 252 str. prócz przypisania Ignacemu Potockiemu, w którym autor podpisał się: A. DANTISCUS.

b) — — Edycya nowa poprawna 1812. 8. 266.

Wydanie od pierwszego piękniejsze, ozdobione kopersztychem i winita z tytułem sztychowanym. (L. S.)

1033. Quid et quantum Germani ad cultum Poloniae inde ab iis temporibus quibus Christianorum sacra introducta sunt, usque ad mortem primi estirpe Jagiellonica regis Ulislai, et quidem ad cultum agrorum, ingeniorum, morum et religionis in Polonia contulerint. Libellus ab inclitya Jablonoviana Societate, quae Lipsiae floret, praemio adfectus: auctore Jos. Valent. DE TOPOLSKI, Equ. Pol. iudicii civilis provinciae Pilensis, in Magno Posnanensi Ducatu Consiliario. Berolini 1820. 8. 92 str.

Por. Göttingische gel. Anzeigen 22 St. den 9 Februar. 1826. p. 213—216. (L. S.)

1034. Ouczonych Polkach przez Jana Sowińskiego, Krzemieniec i Warszawa nakł. N. Glücksberga. 1821. *Na końcu*: w Krzemieńcu z drukarni Lic. Wol. 8. VI. 195 str. 2 kart na przodzie i registr.

Przypis. Anieli z Błędownskich Kropińskiej Jeneralowej b. Wojsk Pol.

1035. Wiadomości Historyczno-krzyficzne do Dziejów Literatury Polskiej, o Pisarzach Polskich także postronnych, którzy w Polsce albo o Polsce pisali, oraz o ich dziełach; z roztrząśnieniem wzrostu i różney kolei ogólnego oświecenia, jako też szczególnych nauk w Narodzie Polskim przez Józefa Maxymiliana Hrabie z Tęczyna Osolińskiego, Kommandora Ord. S. Stefana, zaufanego Radzcy Stanu J. C. K. A. Mci, Biblioteki Nadworney Prefekta, Naywyższego Marszałka Koronnego Królestwa Galicyi, Kuratora Instytutu Ekonomicznego Wiedeńsko-Galicyjskiego, Akademii Cesarsko-Królewskiej Wiedeńskiej Sztuk wyzwolonych, tudzież Towarzystw Królewskich: Warszawskiego, Gieyngskiego, Pragskiego, Akademicznych Wileńskiego i Krakowskiego Członka. T. I. II. w Krakowie roku 1819 w Drukarni Gröbrowskiej Józefa Mateckiego. Tom III. r. 1822 w Drukarni i nakładem Józefa Mateckiego. 8. Tom I. XV, 516 str. *regestru i omyłek kart 4. z 2 rycinami. Przypis. Towarz. Warszaw. Przyciół Nauk.* Tom II. X. 625 str. *omyłek i regestru kart 5. rycina 1. Przypisanie Samuelowi Bogumile Lindemu.* Tom III. Część I. 507 str. 5 kart na przodzie i omyłek kart 2. rycina 1. *Przypis. Xciu Adam. Czartoryskiemu Feldmarszałkowi.* Część II., VIII. 591 str. i omyłek kart 2. rycina 1. *Od str. 159, znaczenie stronie mylne: 259 i t. d. Naddatek ten wynagrodzono od str. 307 po której następuje 209 i t. d. Przypis. Jan. Hr. Tarnowskiemu Senator. Król. Pol. i t. d. Zob. Noty.*

1036. Notizie di Medici, maestri di Musica e cantori, pittori, scultori ed altri artisti Italiani in Polonia e Polacchi in Italia raccolte da Sebastiano Ciampi R. Corrispondente attivo di Scienze e lettere in Italia pel Regno di Polonia con appendice degli artisti Italiani in Russia ecc. Lucca dalla Tipografia di Jacobo Balatresi. 1830. 8. 165 str. i 2 kart na przodzie.

Przypis. Professoróm Warszawskim dat. z Florencji.

1037. O Literaturze Polskiej w wieku dziewiętnastym przez Maurycego Mochnackiego. *In magnis voluisse sat est.* Tom I. Warszawa w Druk. Józ. Węckiego przy ulicy Senator. N. 463. 1830. 8. 222 str.

✦

1038. De linguae latinae Casimiri-Jagellonidis tempore in Polonia studiis Oratio. In splendidissimo Societatis Latinae consensu, pro obtinendo Sodalis loco et honore habita a Joanne Benjamin Erpen, Dantisco. Sanctorum Litterar. Cultore ejusdemque Societatis Latinae Collegae Ordinario. Jenae, Litteris Straussii MDCCCLXVII. 4. 16 str. *Zob. Noty. (L. S.)*

✦ ✦ ✦

1039. Wiek Ludwika XIV. tłum. z francuzkiego. w Wilnie 1793. 2 tomy. 4.

1040. Paryż uważany co do nauk r. 1811. w miesiącu Styczniu. w Wilnie 1811. 8. 116 str. (L. S.)

1041. Mikołaja Grecza. Rys historyczny Literatury Rosyjskiej z roszyjskiego przez Sam. Bog-Linde, z dodatkiem z Batuszkowa, Bestużewa, Bulharyna, Kaczenowskiego, Karamzina, Köppena, Kornilowicza, Wiazemskiego. Warszawa nakł. i drukiem N. Glücksberga 1823. 8. XXX. 578 str. *prócz kart na przodzie.*

Przypis. tłumacza: Mikoł. Mikołajew. Nowosilcowowi. Na przodzie portret Rumiańcowa. *Zob. Noty.*

2. Bibliografia.

1042. Rzecz o Bibliografii Powszeczhney na otworzenie tego kursu w Cesar. Uniwersytecie Wileń. dnia 10 stycznia 1829 roku napisana przez Alexandra BOHATKIEWICZA. *Godło: Γράμματα μαθῆναι δεῖ καὶ μαθόντα νοῦν ἔχειν.* w Wilnie nakładem i drukiem A. Marcinowskiego. 1830. 8. 74 str. oprócz spisu paragrafów.

1043. a) Simonis STAROVOLSCII. Scriptorum Polonicorum *Ἐξαυτοῦτας* seu Centum illustrium Poloniae scriptorum elogia et vitae. Francoforti, sumptibus Jacobi de Zetter. A. 1625. 4. 132 str.

(Janoz. Nachr. 92 str.)

b) — — Venetiis MDCXXVII ap. haeredes Damiani Zenarii. 4. 236 str.

(Janoz. I. c.)

c) — — Vratislaviae, apud Joan. Jacob. Korn. MDCCLXXXIV. 4. 116 str. *Zob. Noty.* (B.)

1044. (Godofr. LENGNICH.) Polnische Bibliothec welche von Büchern und andern zur Polnischen und Preussischen Historie dienenden Sachen ausführliche Nachricht giebt. *Godło: Mentiri nescio: librum si malus est neque laudare.* 1—10 Stück Tanneberg, wo Vladislaus Jagyello die Creuz-Herren schlug. (rzczyw. w Gdańsku) 8. 2 tomy 515 i 378 str. oprócz kart na przedzie.

W przedmowie do Tomu I. data: 1 Junii 1718.

1045. Specimen Catalogi Codicum Manuscriptorum Bibliothecae Zaluscianae a Joanne Daniele Andrea JANOZKI Canonico Scarbimiriensi eiusdemque Bibliothecae Praefecto exhibitum. Jussu et sumtu — Principis Episcopi Cracoviensis, Ducis Severiae Tribunalis Radomiensis Praesidis A. R. S. MDCCLII. *Na końcu: Dresdae typis Harpetrae Viduae. rok jak wyżej.* 4. 175 str. 3 karty na przedzie.

Przypis. Andrzejowi Zaluskiemu Biskup. Krakow., którego portret tu przyłączony,

sztzychowany w Lipsku, p. Bernigeroth. r. 1748. Rękopisma tu opisane wynoszą liczbę pięciuset. Podzielone są wedle formatu i języków którym były pisane. Na karcie tytułowej winieta wystawująca, przód Biblioteki Zaluskich w Warszawie.

1046. Nachricht von denen in der Hochgräflich—Zaluskischen Bibliothek sich befindenden raren polnischen Büchern heraus gegeben von Johann Daniel JANOZKI. Dresden 1747 bey G. C. Walther. 8. 112 str. 5 kart na przedzie i registr alfab. *Wizerunek sztychowany J. Andrzeja Stan. Zaluskiego Biskupa Krakow. któremu dzieło przypisane.* 2er Theil Bresslau bey J. J. Korn. 1749. 8. 120 str. i 5 kart na przedzie. *Wizerunek Józefa Jędrzeja Zaluskiego Referend. Kor. do którego dedykacja.* 3er Theil tam. 1753. 8. 228 str. registr i wizerunek Marcina Zaluskiego Bisk. Drezeńskiego w Pamfilii, do którego Dedykacja na czele Części piątej. *Zob. Noty.*

1047. Polonia litterata nostri temporis. auctore Jo. Dan. JANOZKI Bibliothecae Zaluscianae Secretario. Pars I. Vratislav. ap. Jo. Jac. Korn. MDCCL. 8. 142 str.

Dedykacja: *Optimo et a Deo Dato Principi Andreae Quarto Episc. Cracov. Duci Severiae nato Cancellario Universit. Cracov. etc.* *Zob. Noty.*

1048. Patriae Reipublicae Litterariae, Sarmatis Amazonibusque eruditus Josephus Princeps JABLONOVIVS etc. Museum Polonum seu Collectionem in Regno Poloniae et M. D. Lituaniae Scriptorum editorum et edendorum dicat. Tomus I— Tomus vero II. complectitur alios Polonos et Polonas, supplementum alphabeticum, tum eos qui de Poloniae Regno variis idiomatibus scripsere. Leopoli typis Soc. Jesu 1752. 4. 298 str. (B.) *Zob. Noty.*

1049. Journal littéraire de Pologne contenant un récit exact des livres nouvellement publiés dans ce pais, avec plusieurs remarques utiles et

curieuses. a Varsovie MDCCLIV. *Zob. Noty.*

1050. *Catalogus Bibliothecae Jablonovianae Lipsiae ap. Breitkopf. 1755. 4. 4 tomy. (B.)*

Katalog ten sformował Fryd. Zygm. Witzleben. *Zob. Noty.*

1051. D. LORENZ MIZLERS etc. *Warschauer Bibliothek, oder gründliche Nachrichten nebst unpartheigischen Urtheil von allen Büchern und Schriften, so wohl alten als neuen, so iemal in Pohlen herausgekommen, oder von auswärtigen Gelehrten in Pohlen geschrieben worden. Worinnen zugleich von dem dermaligen Zustand der Gelehrsamkeit in Pohlen zuverlässige Nachricht gegeben wird. I—IV. Theil. auf das Jahr 1754. Warschau und Leipzig, im Mizlerischen Bucherverlag. 1755. 8. 332 str.*

(Hist. Pol. Lib. IX. auct. L. J. Rudawski, na końcu, w spisie dzieł Mizlera. — B.) Wydawane w Lipsku kosztem Józefa Andrzeja Żaluskiego.

1052. *Excerptum Polonicae Litteraturae huius atque superioris aetatis Auctore Jo. Dan. Andrea JANOZKI Can. Cathedr. Kiovien. et Colleg. Scarbimir. Praefecto. Vratislaviae apud Gvil. Theoph. Kornium et Gampertum. An. S. MDCCLXIV—MDCCLXVI 8. Części 4, a w nich razem 488 str. (B.)*

Każda część komu innemu przypisana, a pierwsza ma dedykacją osobliwszą z napisem: *Zaluscianae Publicae Varsaviensi Bibliothecae Polonicarum atque Lituanicarum Bibliothecarum Reginae, primus ipsius Praefectus Joannes Daniel Andreas Janozki Can. Cathedr. Kiovien. et Colleg. Scarbimirien. praefectus perennem felicitatem.* Dalej sama Dedykacja, u której data następną: *Varsaviae Kal. Nov. A. R. S. 1765 aetatis meae 45 praefecturae 19.*

1053. *Sarmaticae Litteraturae nostri temporis fragmenta, cura atque opera Jo. Dan. Andr. JANOZKI Protobibliothecarii publici. Volumen I. Varsaviae et Lipsiae ap. Mich. Groelium MDCCLXXIII 8. 142 str.*

Dedykacja: Doctiss. et Ill. Viro Christiano Theophilo de Friese, ob insignia in Litteratam Sarmatiam merita a Patriae Pa-

rente Stanislao Augusto etc. in Regni huius Nobilium Ordinem recepto etc. III. Nonas Junias Anni 1772.

Bentkowski mylnie naznaczył miejsce wydania: Wrocław.

1054. *Janociana sive clarorum atque illustrium Poloniae Auctorum Maecenatumque Memoriae Miscellae. Volum. I. II. Varsaviae et Lipsiae apud Michaellem Groellium Sereniss. Pol. Regis Commissarium et Bibliopolum sub signo Poetarum. A. R. S. MDCCLXXVI—MDCCLXXIX. Vol. III. nunc primum e Codicibus, Biblioth. Publ. Vars. edidit Samuel Theopilus Linde, Phil. Dr. etc. tamże, typis Collegii Scholarum Piarum A. R. S. MDCCLXXIX. 8. T. I. 308 str. oprócz rejestru, T. II. 303 str. op. reg. T. III. Przedm. XLIV, 406 str. i 11 kart reg.*

1055. Carl Benjamin LENGNICH, *Beytraege zur Kenntniss seltener und merkwuerdiger Buecher, mit besonderer Rucksicht auf Numismatik. I. II. Theil. Danzig und Leipzig bey Daniel Ludwig Wedel 1776 8. 144 i 214 str. przedmow XX i XV str.*

(Ban. H. D. K. P. I. 101.)

1056. C. B. LENGNICH *Nachrichten zur Buecher und Muenzkunde I. Th. Danzig, bey J. K. Floercke 1780. 413 str. i 16 nieliczbow Tom. II. 534 str. i 13 nieliczbow. wyszedł w Wittenbergu u Kar. Christ Duerr. 1782. (Ban. I. c. 103.)*

1057. C. B. LENGNICH *Neue Nachrichten zur Buecher und Muenzkunde I. Band. I. II. Th. 1782. 234 i 12. str. 319 i 7 str.*

(Ban. I. c. p. 104.)

1058. *Vita et scripta quorundam e Congregatione Cler. Reg. Scholarum Piarum in Provincia Polona Professorum, qui operibus editis, patriae et ecclesiae proficuis nomen suum memorabile fecerunt.—Godlo: Quod munus Reipublicae maius meliusve asferre possumus, quam si docemus atque erudimus iuventutem, his praeterea temporibus? Cic. Varsaviae 1812. Typis Patrum Schol. Piar. 232 str. i rejestru 3 karty.*

Zaczął dzieło to, powiada Bentk. (T. I. 60) X. Atanazy POMORZKAN Pijar i spis dzieł przez Pijarów do roku 1794 wydanych zebrał; X. BIELSKI je do roku 1812 doprowadził. Cf. Allgem. Liter. Zeit. 1813. N. 90.

1059. Spis Dzieł polskich opuszczonych lub źle oznaczonych w Bentkowskiego Historji Literatury polskiej. Przez Adama CHŁĘDOWSKIEGO, we Lwowie 1818. Nakł. Karola Wilda, drukiem Józefa Sznyadera. 8. 176 (rzeczyw. 186 str.) i 7 kart na przedzie.

Od str. 95, cofnione jest liczbowanie 86, 87 i t. d. aż do str. 95.

♦

1060. Wiadomość o najstarszym może Psalterzu polskim w bibliotece WW. Kanoników Laterańskich w klasztorze S. Floryana niedaleko miasta Lintz w wyższej Austrii, wydana nakładem Towarzystwa naukowego Krakowskiego. W Krakowie w drukarni Akademickiej 1827. 8. str. 39 nielicz. 2.

3. Biblioteki, Czytelnie, Księgarnie.

1061. Historia Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego, w Krakowie przez Jerzego Samuela BANDTKIEGO Fil. D. Professora Bibliografii i Bibliotekarza w Uniwersytecie Jagiell. Krak. Członka Tow. Król. Warszaw. Przyjaciół Nauk, Krak. uczonego, Wyższej Luzacyi, Gerlickiego i Wrocławskiego. w Krakowie nakł. Ambr. Grabowskiego, drukiem Heleny Mecherzyńskiej w Typogr. Akad. 1821. 8. 200 str. $\frac{1}{2}$ ark. na przedzie i registr.

Przypis. Felix. Radwańskiemu Prof. Matem. i Hydrauliki, Senatorowi W. M. Krakowa, Józef. Soltykiewiczowi Prof. wysłuż. Prawa, Floryanowi Rudrewiczowi Zak. S. Bazylego W. Dziekanowi Wydz. Teolog. w Uniwer. Krak.

Wiadomość o dziele tém znajduje się w Götting-Gelehrte Anzeigen r. 1822 przez Wilhelma Münnich'a.

1062. Joachima LELEWELA Bibliograficznych ksiąg dwoje, w których rozebrane i pomnożone zostały dwa dzieła Jerzego Samuela Bandtke, Historja drukarni Krakowskich—tudzież Historja biblioteki Uniw. Jagiell. w Krakowie, a przydany katalog Inkunabulów polskich. *Godło*: Non haec in nostris ut quondam scribimus hortis. Ovid. T. I. II. Wilno, nakładem i drukiem Józefa Zawadzkiego 1823

—1826. 8. T. I. 280 str. tablic 6. T. II. 435 str. tablic 7. Zob. *Noty*.

♦

1063. Informacya, w której się iasnie pokazuje, iż Bibliopolowie i Typografowie sławney Akademii Krakowskiej, przy wolnościach teyże Akademii Krakowskiej od świątobliwych Królów Polskich fundatorów nadanych y wszech Stanów teyże Polskiej Rzeczypospolitey potwierdzonych i do tych czas *inviolabiliter* dotrzymanyh mają bydź zachowani fol.

Drukow. Okolo połowy wieku XVII. (Ban. H. Dr. Kr. 434.)

1064. *Immortalis munificentia Andreae de Olszowa Olszowski, Episcopi Culmensis et Pomesaniae, Reg. Pol. Procancellarii, Abbatiae Andreov. Administratoris Perpetui, dum Bibliotheca Universitatis Cracoviensis raro exemplo Comuni Musarum Alumnorum usui aperiatur.* A. 1671. d. 13 Maii celebrata. Crac. apud M. Jacobum Mościcki S. R. M. Typ. fol. 3 $\frac{1}{2}$ ark.

W Dedyk. podpis: M. Franc. PRZEWOŃSKI Philos. et Medic. Doctor Collega Major. Nie można się zgola dowiedzieć z tey oracji co i jak dla Akademii zrobił Olszowski. (L. S.)

1065. *Aurifodina Sapientiae in*

Bibliotheca Almae Univ. Cracov. novo immortalis beneficii genere ab Ill. et Rndiss. D. D. Andrea de Olszowa Olszowski D. et S. Ap. Gratia Eppo Culmensi et Pomesaniae, R. Pol. Procancell. literarum, et iterator. Maecenate amplissimo usui publico munificentissime aperta et in solenni sua apertione perennis memoriae et gratitudinis ergo a M. Stan. Jo. BIEŻANOWSKI Phil. Doct. Coll. Min. Ord. poës. Prof. rei literariae publico nomine celebrata. A. Sapientiae Incarnatae 1671 die 13 Maii Cracov. In off. Schedeliana S. R. M. Typ. fol. (C²)

(Bibl. Horodec.)

1066. Samuelis SCHELVIGII Epistolae de incrementis Bibliothecae Gedanensis. Gedani 1677. 8.

(Cat. Janss. 1702.)

1067. Petrus JAENICHUS. Notitia Bibliothecae Torunensis. Jenae 1723. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1068. Geo. Dan. SEYLER de Bibliothecae Elbingensis publicae origine, fatis, atque incrementis Dissertatio. Elbingae. 1736. 4.

(Catal. Bibl. Bunav. 1 856.)

1069. Bibliothecae Zalusciae dedicationem ipsa die Aug. in fastis sacra celebrandam, Sarmatiae quo par est, animi cultu gratulatur Ern. Mart. CHLADENIUS. Vitembergae 1747 8. (L. S.)

1070. Corona urbis et orbis gloria et gemma Regni Pol. Univer. Scientiarum Bibliotheca Zalusciana per J. RADLINSKI Cracoviae 1748. 4.

(Kat. Friedl.)

1071. Joannis Augusti HYLZEN Palatini Minscen. Encomium Bibliothecae Zaluscianae. Varsaviae typis Coll. S. J. (1754.) fol.

Janocki Lexicon (tł. 179) powiada, iż pismo to na ostatnim sejmie w Warszawie znakomitszym panóm rozdawane było. Że zaś druk tego Lexikonu jest roku 1755, sejm przedtem naybliższy wypadł r. 1754.

1072. Informacya o fundacyi Biblioteki Józefa Jędrzeja Żaluskiego. 1761. 4. b. m. (L. S.)

1073. Nachricht von der, von

Sr. Exc. Joseph Andreas Żaluski gemachten Stiftung der öffentlichen Warschauer-Bibliothek. 1761. 4. 19 str.

1074. Sapientissimo Regi, Gravissimo Senatui, Inclytis Provinciarum Nunciis, una omnibus Serenissimis Republicae Ordinibus, cum primum sacrae aedis lapidem, ob felicem Comitiorum successum dedicarent, Gratulatur Bibliothecae publicae, suorumque collegarum nomine Georgius KOZMIŃSKI. A. 1792 die omnium toto in anno Poloniae faustissima Tertia Maii 4. 28 str.

✦ ✦

1075. Catalogus librorum Bibliothecae Collegii Regii Varsaviensis Clericorum Regularium Scholarum Piarum renovatus. Varsaviae 1822 8. 497 str.

Pierwsze wydanie ma być poprawniejsze.

✦

1076. Elenchus librorum Bibliothecam Viri quondam Nobilissimi—D. Georgii Segeri Philos. et Medicinae Doctoris S. R. Maj. Poloniae Medici et apud Gedanenses Physici, inque Academico Eorundem Athenaeo, Med. ac Physices Professoris Publici constituentium quorum auctionem faciet in aedibus suis Nicolaus Fincks Gedani. a XIX. Junii MDCCLXXXIX. Typis Rheticis 8. 174 str.

1077. Catalogi Bibliothecae M. Beni. Grodeck Graecae et Orient. linguar. Prof. Publ. Ord. in Athenaeo Gedanen. Pars Prima plus licitantibus D. XIII. Januar. sequ. MDCCCLXXV in aedibus quos B. Vir inhabitavit a Sam. Gotl. Fischer addicetur. Gedani typis Schreiberianis. 8.

— Pars Secunda plus licit. D. VII. Octobr. Sequ. MDCCCLXXVI. etc. 8.

1078. Bibliotheca Lengnichiana a Dno Car. Benj. Lengnich Archidiacono ad templum B. Mariae Virg. dum viveret meritissimo collecta.

Sectio 1^a. A. D. III. Octobris sequ. MDCCXCVI. in aedibus quas pie defunctus inhabitavit — auctionis lege publice distrahenda per Car. Gustav. Dionies. Gedani typis Mülle- rianis 8. 142 str.

1079. Verzeichniss der von dem verstorbnen Hofrath v. Friese nachgelassenen Büchersammlung, welche in den (?) v. Friesischen Hause gleich hinter dem eisernen Thore öffentlich verauctionirt werden soll. Warschau, bey Ragoczy. 1798. 8. (Sienk. Kat. Dupl. Pul. p. 1.)

1080. Bibliotheca Ossoliniana sive catalogus librorum quos olim possedit Josephus Comes Ossolinski Palatinus Podlachiae, quorum auctio fiet Cracoviae 24 Junii 1803. Digessit notisque litterariis instruxit Anselmus A. SPEISER. Cracoviae typis J. G. Trassler. Caes. Reg. Gubernii Typographi et Bibliop- lae. 8. 594 str.

(Ban. H. D. R. P. 247. — Sienk. l. c.)

1081. Katalog Duplikat Bibliote- ki Paławskiej, których licytacya ma odbyć się dnia 29 Września i następnych 1829 roku. Ułożony i do druku podany przez Karola SIEN- KIEWICZA w Puławach w drukarni biblioteczney. MDCCCXXIX. 8. XVII, 336 str.

Oddział Polski idzie od str. 1—204. Od- dział obcy od str. 205 do końca. Na koń- cu tablica wskazująca układ tego katalogu.

1082. Erstes Verzeichniss der Bü- cher welche in der deutschen Lese- Bibliothek bey Friedrich Pfaff zu finden sind. Warschau 1798. 8.

1083. Katalog różnych książek Biblioteke dla amatorów czytania składać mających i u Michala Grölla znajdujących się. 1793. 8.

1084. Catalogue des livres à lou- er pour lire, qui se trouvent chez Frederic Pfaff. Libraire demeurant à Marieville N. 12. à Varsovie 1794. 8.

1085. Catalogue des livres du Musée Littéraire ou Cabinet de Lec-

ture qui se trouve chez Jos. Za- wadzki Imprim. de l'Université. 1806. 8.

1086. Catalogus variorum in qua- vis facultate materia et lingua li- brorum insignium Officinae Aegi- dii Janssonii a Waesberge Civis et Biblioplae Gedanensis. Gedani sumptibus Aegidii Janssonii a Waesberge. Typis Davidis Friderici Rhetii. A. MDCLXXXIX. 8.

Catalogi variorum etc. Continua- tio Prima continens libros noviter advectos, vel in priori Catalogo omis- sos tam. u t. MDCLXXX. 8.

— — Continuatio secunda tam. u t. MDCLXXXII. 8.

— — Continuatio tertia tam. u t. MDCLXXXIV. 8.

— — Contin. quarta tam. MDCLXXXVI. 8.

— — Contin. quinta tam. typis Joh. Zach. Stollii MDCLXXXIX. (1688) 8.

— — Contin. Septima tam. u t. MDCCXCV. 8.

— — Contin. Octava tam. u t. MDCCXCIX. 8.

— — Contin. Nona tam. u t. MDCCCII. 8.

— — Contin. Decima typis Si- monis Reinigeri tam. 1706. 8.

1087. Catalogus librorum in ty- pographia Collegii Posnaniensis Soc. Jesu impressorum cum Privi- legio Ser. Augusti III. Regis Po- loniae typographiae praefatae dato Posnaniae 8. 1 ark.

Data przywileju r. 1739 d. 30 Maja.

(Ban. H. D. R. P. II. 88.)

1088. Bibliotheca varii generis et in copia polonica, in aedibus nunc Kewertianis etc. a. 1758. d. 13 Sept. et seqq. publica auctionis lege venales: Thorunii imprim. Joh. Christoph. Jungmann. 8.

(Muezk. w Bibliot. Załuskiego Krak. 1832. p. 47. n.)

1089. Catalogue des livres fran- çois et d'autres etrangers qui se trou- vent à Varsovie dans la librairie

de la Cour de Michel Gröll. à Marieville N. 20. 8.

I. Suite du Catalogue des livres et des estampes etc. Varsovie 1760. 8.

VI.me Suite etc. à Marieville 1768. 8.

1090. Katalog różnych ksiąg, które się w Grelowey księgarni nadworney zawsze znajdują. b. r. 8.

1091. Katalog niektórych książek nakładem Gröllowskiej księgarni Nadw. J. K. Mci drukowanych b. r. 8.

1092. Katalog książek drukowanych kosztem Michała Gröla. 8.

1093. Katalog niektórych książek w Polskim, Łacińskim, Niemieckim i Francuzkim ięzyku, które albo większą częścią w Polsce są drukowane, albo przynajmniej Polski się tyczą; i które z dodatkami onych ksiąg znajdują się u Mich. Grölla Księgarza Nadwor. J. K. Mci w Warszawie 1784 i w Marywilu N. 24 pod znakiem Poetow.

1094. Katalog niektórych książek Polskich, Łacińskich, Niemieckich. i Francuzkich etc. znajdujących się u Michała Grölla Księgarza Nadw. J. K. Mci w Warszawie i w Dubnie podczas kontraktów. Za pozwoleniem Zwierzchności w Warszawie 1793. w Marywilu w sali nad bramą 12.

1095. Catalogus librorum omnis ordinis latinae aliarumque doctoribus linguarum conscriptorum, prostant venales Varsaviae in Bibliopola Mich. Gröll Regis Bibliopolae. A. D. 1793. 8. 196 str.

1096. Catalogue de livres françois, anglois etc. qui se trouvent à Varsovie chez M. Gröll 1793. 8.

1097. Catalogue de quelques livres françois etc. Varsovie 1793 8.

1098. In der Gröllishen Handlung in Marieville in dem Saal über den Thorweg ist zu haben. 8.

1099. Catalogue des livres françois, anglois etc. qui se trouvent à un très juste prix chez Jean Au-

guste Poser libraire à Varsovie Rue Trompette Nouvelle Maison de S. E. Msgr l'Éveque de Cuavie. Avec permis des Supérieurs. Varsovie MDCLXXIII. 8.

1100. Catalogus librorum polonicorum et latinorum qui reperiuntur in officina Joan. Aug. Poseri, Bibliopolae Varsoviensis in platea quae à buccina nomen habet (Trompeter Gasse) in aedificio Ill. Princ. Augusti Sulkowski Mareschalli Consilii permanentis. Varsaviae A. 1775. 8.

1101 Catalogue des livres françois qui se trouvent, chez Jean Aug. Poser libraire à Varsovie Rue Trompette, Hôtel de Reissen à Varsovie 1776. Avec permis des superieurs. 8.

1102. Catalogue des Livres françois qui se trouvent tantôt dans la Bibliothèque (sic) d'Ignace Grebel Marchand Libraire privilegie (sic) de Sa Majeste (sic) du Roi de Pologne, tantôt dans ces, (sic) des Libraires etrangeres (sic) etc. à Cracovie la Rue de Grod. N. 14. 1781 8.

1103. Drukarnia Krakowska Ignacego Grebla: to iest uwiadomienie o dziełach maiących wyjść z tej drukarni 1785 r. 8.

1104. Katalog książek, które wyszły z Drukarni Ignacego Grebla Typografa J. K. Mci. 12.

1105. Catalogus librorum variorum latinorum qui prostant in Officina libraria Joan. Koch. Varsaviae 1784. 8. 5 ark.

1106. Katalog ksiąg polskich znajdujących się w księgarni Jana Ludwika Koch w sklepach przy Kolegiacie św. Jana pod Nrem 4tym w Warszawie świeżo wydany R. 1792. 8.

1107. Katalog ksiąg na Podgórzu wolnym mieście J. C. K. Mci u Filipa Neryusza Stanisława Stokłosińskiego pod Nrem 98 na ulicy

Wielkicy przy Wiśle znajdujących się w różnych językach, po niemiecku, po polsku, po łacinie, po francuzku, po grecku, po włosku, czesku i t. d. drukowany R. 1785. 8. 2 ark. (Ban. H. D. R. P. II. 61.)

1108. Katalog książek polskich oprawnych w sklepie Macieja Szeze-
pańskiego przy ulicy świętojańskiej pod Nem 12 znajdujących się z wy-
rażeniem ceny, przez alfabet opi-
sanych. w Warszawie R. 1793. 8.

1109. Katalog xiąg w Drukar-
ni XX. Scholarum Piarnum znajdu-
jących się w Warszawie 1794. 8.

1110. — — 1814. 8.

1111. — — 1818. 8.

1112. Katalog ksiąg w handlu
Krzysztofowicza w Poznaniu. w Po-
znaniu u Dekera i komp. 1806. 8.
(Ban. H. D. R. P. II. 96.)

1113. Catalogue des livres qui se
trouvent à Varsovie chez Frederic
Pfaff libraire 1810. 4. 56 str.

(Ban. H. D. R. P. II. 232.)

1114. Katalog ksiąg Polskich,
które się znajdują w Wilnie u J. F.
Bietscha i komp. 8.

1115. Catalogue des livres élé-
mentaires, de commerce etc. qui se
trouvent à Vilna chez J. F. Bietsch
et Comp. 8.

W odezwie na przodzie datowanej 1 Au-
gusta R. 1804. powiedziano, że księgarnia
tegoż Bietscha już od kilku lat iest w Wil-
nie.

Supplément au Catalogue etc.
Août 1805.

1116. Repertoire de la Litteratu-
re Francaise ou Catalogue des li-
vres qui se trouvent etc. à Vilna. 8.

1117. Katalog nowych ksiąg Pol-
skich znajdujących się u J. F. Bie-
tscha i komp. w Wilnie. 1807. 8.

1118. Catalogue des Livres qui
se trouvent chez Léonard Jocher à
Vilna. 8. Ok. r. 1803.

1119. Catalogue des livres fran-
cois, anglais etc. qui se trouvent
à la librairie de l'Université à Vil-
na 1er Cahier. Vilna de l'Imprim.
de l'Université. b. r. 8.

1120. Verzeichniss der Bücher
in deutscher, lateinischer, griechi-
scher etc. Sprache welche in der
Universitätsbuchhandlung in Wil-
na zu haben sin les Heft. 8.

Catalogue des Livres etc. 2ond
Cahier. tam. 8.

Verzeichniss der Bücher etc. 3es
Heft Wilna gedruckt bey Joseph
Zawadzki. 8.

Catalogue des Livres françois etc.
4e Cahier. Vilna de l'Imprim. de
la Librairie de l'Univer. 8.

Catalogue etc. — 5e Cahier. tam.
R. 1805. 8.

Catalogue etc. 6e Cahier. Vilna
de l'Imprim. de l'Université 1806. 8.

— — 7e Cahier 1806. tam. 8.

— — 8e Cahier 1807. tam. 8.

— — 9e Cahier 1809. tam. 8.

— — 30e Cahier 1810. 8.

1121. Catalogue etc. 1er Volume.
Vilna de l'Imprim. de Zawadzki.
1806. 8.

1122. Katalog książek Polskich
znajdujących się w Księgarni Wi-
leń. Uniwer. w Wilnie 1807.

— — tam. 1809. 8.

1123. Katalog Xiąg Polskich
znajdujących się w księgarni Wi-
leńskiego Uniwersytetu. w Wilnie
nakł. Józ. Zawadzkiego 1810. 8.

— — w Wilnie 1814. 8.

1124. Katalog Xiążek greckich i
łacińskich znajdujących się w xię-
garni CESARSKIEGO Uniwersytetu
w Wilnie. Wilno w Druk. Józ.
Zawadzkiego 8.

1125. Dodatek do katalogu Xiąg
Polskich znajdujących się w Xię-
garni Józ. Zawadzkiego. w Wilnie
8. (1826.)

1126. — — (1827.) 8.

1127. Katalog nówszych Xiąg pol-
skich i t. d. Wilno w Druk. Józ.
Zawadzkiego 1828. 8.

- Dodatek do katalogu. (1829.) 8.
1128. Katalog nowszych Xiąg polskich i t. d. drukiem Józ. Zawadzkiego 1830. 8.
1129. Reiestr Xiążek nakładem Józefa Zawadzkiego drukowanych w Wilnie. 8.
1130. Katalog Xiążek drukowanych nakładem lub drukiem Józ. Zawadzkiego 8.
1131. Regestr Klasyków łacińskich do przedania w Xięgarni Uniwersytetu. 8.
1132. Verzeichniss deutscher Bücher welche zu haben sind bey Ragoczy im Sächsischen Palais Warschau 1808. 8.
1133. Katalog Xiąg pol. znajdujących się w Xięgarni Zawadzkiego i Węckiego uprzywilejowanych Drukarzy i Xięgarzy Dworu Królestwa Polskiego, na Krakowskim przedmieściu w pałacu JW. Potockiego i t. d. w Warazawie r. 1818.
1134. Katalog Ksiąg Polskich znajdujących się w Xięgarni Karola Wilda we Lwowie. 1818. N. 2. 8.
1135. Catalogue des livres francais etc. qui sont en vente chez N. Glücksberg, libraire à Varsovie Rue Miodowa N. 497. 1814. 8.
1136. Catalogue des livres francais, polonois, allemands, italiens, grecs et latins qui sont en vente chez N. Glücksberg. Imprimeur libraire du Gymnase de Volhynie à Krzemieniec 1819. 4.
1137. Katalog Xiąg Pol. znajdujących się w Xięgarni Beniamina Wolfsohna przy ulicy niemieckiej (w Wilnie) 1827. 8.
1138. Dodatek — — (1828.) 8.
1139. Katalog nowy książek Polskich nakładu. i nienakładu. W. B. Korna Księgarza w Wroclawiu. 8.
1140. Zbiór krótki nowo wyszłych książek Polskich z pod press polskich W. B. Korna. 8.

4. D r u k a r n i e.

1141. Joan. Dav. Hoffmann. De Typographiis earumque initiis et incrementis in Regno Poloniae et M. D. Lithuaniae cum variis observationibus rem literariam et typographicam utriusque gentis aliqua ex parte illustrantibus. Dantisci ap. Geor. Marc. Knochium 1740. 4. 72. str.
- Toż samo w: Collectio Nova Script. rer. Polon. et Pruss. Ged. 1753.
(Ban. H. D. R. P. I. xiv.)
1142. De primis in arte typographica incunabulis Dissertatio brevis, qua sub Reetoratu Illustriss. viri Sebastiani Comitiss Sierakowski etc. ad lectorium in Bibliotheca almae Universitatis Cracoviensis publica — apertum — iuvitat Geor-
- gius Samuel Bandtkie Phil. D. etc. Cracoviae typis acad. Anno 1812 die 13 Julii. 4. 8 str.
- (Pamięt. Lwow. r. 1818. T. I. p. 213 gdzie i rozbiór tego pisma.)
1143. O najdawniejszych książkach drukowanych w Polsce, a w szczególności o tych, które Jan Haller w Warszawie wydał. Wiadomość zebrana przez Felixa Bentkowskiego Professora Historji i Bibliotekarza w Liceum Warszawskiem. w Warszawie w Druk. XX. Piłarów 1812. 8. 80 str. oprócz karty dedykacji do J. W. B. P. P. N. X. W.
- Por. Pamięt. Lwow. R. 1818.
1144. Historia Drukarń Krakow-

skich, od zaprowadzenia druków do tego miasta, aż do czasów naszych, wiadomością o wynalezieniu sztuki drukarskiej poprzedzona przez Jerzego Samuela BANDTKIEGO D. Fil. Prof. Bibliografii i t. d. w Krakowie R. 1815. w Drukarni Gröblowskiej Józefa Mateckiego. 8. 504 str. 4 kart na przodzie i registr.

Przypis. Felixowi Bentkowskiemu.

1145. *Historia Drukarni w Królestwie Polskiem i Wielkiem Xięstwie Litewskiem jako i w krajach zagranicznych, w których polskie dzieła wychodziły, przez Jerzego Samuela BANDTKIEGO Doktora Filozofii i Bibliotekarza w Uniwersytecie Krakowskim, Członka Towarzystwa Królewskiego Przyjaciół nauk w Warszawie, Towarzystw uczonych Krakowskiego, Górnicy Łuzacy i Wrocławskiego. T. I—III. w Krakowie, w Drukarni Józefa Mateckiego. 1826. 8. T. I. XXXII. i 448. T. II. 352. T. III. 299 str., nieliczb. 1.*

1146. *Erstlinge der Jubelfeyer wegen der Buchdrucker in Danzig.*

Danzig bey Thom. Joh. Schreiber. 1740. 4.

(Cat. Bibl. Bunav. I. 675.)

1147. *Controversiae a Religiosis Scholarum Piarum Collegii Varsoviensis, Collegio Varsoviensi Societ. Jesu de Jure publice imprimendi illatae a Valentino KAMIENSKI Schol. Piar. 4. 7 ark. Wydane około r. 1744.*

(Jan. Lex. I. 66. Ban. H. D. K. P. II. 190.)

1148. *Wiadomość o towarzystwie typograficznym Wileńskiem. (w Wilnie) 1818. 8.*

1149. *Wzory charakterów drukarni Józefa Zawadzkiego Typografa Akademickiego w Wilnie fol. 3½ ark.*

1150. *Wzory pism rozmaitych Gisserni i drukarni N. Glücksberga Księgarza i Typografa Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu. w Warszawie 1829. 4.*

1151. *Wzory pism i ozdób drukarskich znajdujących się w Drukarni N. Glücksberga. N. 1. 2. fol.*

5. *Towarzystwa uczone.*

1152. *Leges Instituti literarii Varsoviensis coepti anno MDCCLVI. mense Januario. Godło: Cum ad naturam eximiam atque illustrem accesserit ratio quaedam conformatioque doctrinae: tum illud nescio quid praeclarum ac singulare solet existere... Quod si non hic tantus fructus ostenderetur, et si ex his studiis delectatio sola peteretur, tamen, ut opinor, hanc animi aversionem humanissimam ac liberalissimam indicaretis. Nam ceterae neque temporum sunt, neque aetatum omnium, neque locorum. At haec studia adolescentiam alunt, senectute*

tem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium praebent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. Quod si ipsi haec neque attingere, neque sensu nostro gustare possemus; tamen ea mirari deberemus, etiam cum in aliis videremus. Cic. Typis Mizlerianis 4. 2 karty. Zob. Noty.

1153. *Institutum Societatis Literariae ad edendos optimos et Poloniae utilissimos libros coeptae A. 1765. Mense Januario promotore Ill. atque Excell. Domino J. A. Za-*

luscio Episcopo Riviensi etc. executor Laurentio Mizlero de Kolof R. Pol. Hist. et Med. D. Cum approbatione superiorum. Varsaviae Mense Januario 1765. 4. 2 karty. *Zob. Noty.*

1154. a) Ustawy Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Warszawa w Drukarni N. 646. na Nowolipiu 1802. 8. 16 str.

b) Ustawy Towarzystwa Królewskiego Warszawskiego i t. d. w Warszawie 1814. 8. 30 str. i 5 kart. (L. S.)

1155. Jan ALBERTRANDI. Mowa na pierwszym posiedzeniu Towarzystwa Warsz. Przyjaciół Nauk 23 Listopada 1800. Warszawa 1801. 8. 30 str.

— *Toż po franc.*

1156. Discours prononcé à la premiere Séance etc. traduit du polonais par l'auteur. Varsovie 1801. 8.

1157. Oratio paraenctica in primo consessu Societatis literariae Varsaviensis ab autore latine reddita. Varsaviae 1801. 8.

1158. Mowa na publicznym posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk d. 9 Maia 1801. Warszawa. 8.

1159. Mowa przy odnowieniu zwykłych posiedzeń Towarzystwa Warszaw. Przyjaciół Nauk miana d. 18 Pazdziernika 1801. Warszawa. 8.

1160. Do Prześwietnego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Warszawie nakładem M. Melchina 1801. 8. 61 str.

Jest to roztrząśnienie mowy Albertrando na pierwszym Posiedzeniu Towarzystwa mianej. Autor bezimienny: Hebdowski. (B.— Kat. Dupl. Pol. 4.)

1161. Mowa na obchod uroczystości ustalenia Towarzystwa Przyjaciół Nauk czytana na posiedzeniu Towarzystwa Przyjaciół Nauk 10 Listopada 1808. w Warsz. 8. 16 str. (B.)

1162. Posiedzenie półroczne Towarzystwa doskonalącej się młodzieży w naukach i umiejętnościach pod prezydencją Stefana Stubielewicza. (1806) 4. $\frac{1}{4}$ ark. *Zob. Noty.*

6. *Projekta, Prawa w rzeczy instrukcji i t. p.*

1163. Sebast. PIKORSKI. Leges Scholis Ecclesiarum Jurisdictioni Rectorali Universitatis Cracoviensis subiectis latae et publicatae. Cracoviae 1695. Typ. Univ.

(Sienk. Dod. Do Bent.)

1164. List do Przyjaciela Komisji Rzeczypospolitej nad edukacją narodową z Warszawy 6 Listopada 1773 roku w Warszawie u Grela. 8. 15 ark. (B.)

1165. Sposob Edukacji w XV. listach opisany, które do Komisji Edukacji narodowej od bezimiennego autora były przesyłane. b. m. (w Warszawie w drukarni

Mitzler.) 1775. 8. 244 str. oprócz *Przedmowy 3 kart.*

(B.— Gaz. Warsz.)

1166. O Rozporządzeniu i wydoskonaleniu Edukacji Obywatelskiej Projekt, podany w Marcu 1774 Prześwietnej Komisji Edukacji Narodowej. w Warszawie w drukarni XX. Piarów 1775. 8. 184 str. (Gaz. War.— B.)

1167. Doniesienie Stanom Rzeczypospolitej od Deputowanych na examinowanie Komisji Edukacji Rozdawniczej i Sądowej dóbr pojedynczych na Seymie 1776.

(Kat. Dupl. Pol. N. 819.)

1168. Tabella dóbr przeszło ie-

zuickich na fundusz edukacyi 1781 sporządzona. (Kat. Dupl. Pul. N. 820.)

1169. a) Ustawy Kommissyi Edukacyi Narodowej dla stanu akademickiego i na szkoły w kraich Rzeczypospolitey przepisane w Warszawie 1783. fol. 62 str.

Przytém Tabelle rozkładów nauk i raportów szkolnych.

b) Ustawy Kommissyi Edukacyi Narodowej dla Stanu Akademickiego i na Szkoły w kraich Rzeczypospolitey przepisane a teraz na nowo przedrukowane. w Wilnie w Drukarni Nowey na ulicy S. Jańskiey pod N. 431. 1819. fol.

1170. Excerpt z Ustaw Kommissyi Edukacyi Narodowej dla Szkół Głównych nowo przepisanych. Rozdział II. Szkoły Główne b. r. i m. (w Wilnie) fol. 5 ark.

1171. Zbiór Uchwał i ogólnych urzędzeń Izby Edukacyynej od czasu iey ustanowienia (w Warszawie) 1809) 8. 132 str. Z planem budowy szkolney.

1172. Przepis Kommissyi Edukacyi Narodowej na Szkoły Woiewódzkie. 8. 1½ ark.

1173. Przepis dla Prefekta Szkół 8. ¼ ark.

1174. Przepis dla Dyrektorów. 8. 1 ark.

1175. Obowiązki Studenckie przez pytania i odpowiedzi. 8.

(Kat. Dupl. Pul. N. 821.)

1176. Instrukeya dla dozorców szkolnych 16 Pazdz. 1808. fol.

(L. S.)

✦

1177. Ustanowienie towarzystwa do ksiąg Elementarnych. 4. 3 karty.

(Gaz. Warsz. N. XIX. Addyt.)

1178. Mowa w dzień rocznicy otwarcia Towarzystwa do ksiąg Elementarnych na sessyi dnia 7 Marca R. 1778 przez Jmci X. PIRAMOWICZA Sekr. Kommissyi Eduk. Narodowej w tymże Towarzystwie miana. w Warszawie. 4. 2 ark.

1179. — — na sessyi dnia 8 Marca 1779. przez JX. PIRAMOWICZA

i t. d. w tymże Towarzystwie miana w Warszawie. 4. 1½ ark.

(L. S.)

1180. — — na sessyi dnia 7 Marca R. 1780 w zastępstwie Sekretarza Kommissyi Edukacyynej X. PIRAMOWICZA w tymże Towarzystwie miana przez X. Antoniego POPŁAWSKIEGO w Warszawie. 4. 2 ark. (L. S.)

1181. — — na sessyi dnia 7 Marca 1781. przez X. PIRAMOWICZA i t. d. 8. (Kat. Gr.)

1182. — — na sessyi r. 1782. 8. (B.)

1183. — — na sessyi r. 1783. 8. (B.)

1184. — — na sessyi d. 10 Marca r. 1785. w Warszawie. 4. 2½ ark.

1185. — — na sessyi r. 1786.

(Kat. Pileh.)

1186. — — na sessyi dnia 12 Marca 1788. 4. (Kat. Kiejd.)

1187. Programma seu publica invitatio a Collegio Praefectorum publicae Institutioni facta omnibus libris scientiarum elementares pro latinis gymnasii scripturis. 4.

(Sienk. Kat. Dupl. Pul. N. 821.)

✦

1188. Mowa przy obięciu Rządów Stann Akademickiego w Koronie dnia 3 Października R. 1786 przez Felixa ORACZOWSKIEGO w Krakowie w Druk. Akad. 4. 2 ark.

(L. S.)

✦

1189. Uczniowie Szkół Narodowych w Koronie Medalami zaszczytzeni. 8. (Sienk. Dod. do Bent.)

✦

1190. Ordynacya Sądów Rektorских Szkoły Główney Koronney. fol. 1 ark.

Data: w Krakowie R. 1783. dnia za fundowaney Jurysdykcyi Sądów naszych piątego Lutego. Podpis: Hugo KOŁŁATAY.

1191. Hugo Stumberg KOLLATAY S. T. et J. U. Doctor Canonicus Cathedralis Cracoviensis Collegii

Theologici Socius, Universitatis Primus Emeritus, a Supremo Publicae Institutioni Praefectorum Collegio ad Principem Regni Scholam Visitator Legatus, Eiusdemque Scholae Principis, omnium Gymnasiorum et omnium Ordinum Academicorum per Regnum Poloniae Generalis Rector universis Ordinibus Academicis, omnibusque Jurisdictioni nostrae subiectis. *arkusz otwarty. Zob. Noty.*

♦ ♦ ♦

1192. Konst. WOLSKI. Rozprawa o ważności ustanowienia i wprowadzenia po szkołach książek elementarnych, czytana na posiedzeniu Król. Towarz. Warszaw. Przyjaciół Nauk, 18. Września 1809, gdy pierwszy raz miejsce na posiedzeniu publicznem zajmował. w Warszawie w druk. Gaz. Korresp. 8. *28 str. (B.)*

1193. Sprawa z pięcioletniego urzędowania Izby Edukacyjney, zdana przez Józefa LIPIŃSKIEGO Sekretarza Jeneralnego teyże Izby na posiedzeniu publicznem, przy uroczystem rozwiązaniu przez J. W. Ministra Spraw Wewnętrznych Izby edukacyjney, a wprowadzeniu Dyrekeyi dnia 7go Stycznia 1812. w Warszawie in 8vo. *89 str. (B.)*

1194. Rechenschaft von der fünfjährigen Amtsführung des Ober-Schulkollegiums. In der öffentlichen Sitzung am 7. Januar 1812 bei feierlicher Auflösung des Oberschulkollegiums durch Se. Excellenz den Herrn Minister des Innern, und Einführung des Ober-Schuldirektoriums vorgelegt von Joseph LIPIŃSKI General Sekretär dieses Kollegiums aus dem Polnischen von Carl LAUBER zweytem Pastor und Rector zu Warschau. Warschau 1812 in 8vo. *92 stron.*

Jest to tłumaczenie pisma poprzedzającego. (B.)

♦

1195. Wewnętrzne urządzenie

szkół departamentowych. 1812 roku in 8vo. *100 stron. (B. II. 67.)*

1196. Instrukcyja dla nauczycieli co do karności szkolney. 1812 in 8vo. *32 stron. (B.)*

1197. Instrukcyja względem opłat od uczniow. in 8vo. *Tabella pół-arkuszowa i textu ½ arkusza. (B.)*

1198. Wewnętrzne urządzenie Szkół Wydziałowych. r. 1812 in 8vo. *115 stron. (B.)*

1199. Wewnętrzne urządzenie Szkół Podwydziałowych 1812 roku in 8vo. *91 stron. (B.)*

1200. Katechizm dla Korpusów Kadeckich. 1813 in 8vo. *16 stron. (B.)*

1201. Projekt do urządzenia Hierarchii Akademickiej w Krajach Xięstwa Warszawskiego. w Warszawie w Druk. Rządowej r. 1815. 4. VI i *26 str.*

♦ ♦

1202. УКАЗЪ i t. d. Ukaz Rządzącemu Senatowi. fol.

Zasady Powszechnego Oświecenia. Data: w St. Petersburgu. 24 Januarii 1803. Na końcu: Przedrukowano z dodanem tłumaczeniem Polskiem w Druk. Wileń. Uniwersytetu.

♦

1203. Уставъ о Цензурѣ. Ustawy dla Cenzury. fol.

Data w St. Petersburgu. 9 Julii 1804 roku.

1204. Ustawa Cenzury. Wilno 1827. 4. (Rat. Zaw.)

♦

1205. Уставъ i t. d. Ustawy dla Szkół Parafialnych w Guberniach Wołyńskiej, Kiiowskiej i Podolskiej. fol.

Data: w St. Petersburgu d. 31 Sierpnia 1807. R.

1206. Odmiany i porządki za potrzebne do wprowadzenia uznane tak w Radzie Uniwersytetu, jako też w Komitecie Szkolnym przez Uniwersytet ustanowionym, a przez JW. Ministra Oświecenia utwierdzonym. Podaia się wszystkim Gimnazjom i szkołom w następują-

ych do wykonania punktach. fol. 1 ark.

Data: w Wilnie 3 Stycznia R. 1808.

1207. Ukaz (o Dozorach Honorowych Szkół.)

Data: 26 Września 1811.

1208. Publiczne Otwarcie Kommissyi Sądowej Edukacyney dla Guberniy Litewskich, Białoruskich i Mińskiej. 4. 2½ ark. (dnia 17 Kwietnia r. 1808.

1209. Instrukcyja dla Honorowych Szkół Dozorców ustanowionych Ukazem Naywyższym d. 26 Sierpnia 1811 Roku w Druk. Glücksberga. fol. 2 ark.

1210. Projekt prawideł o Exami-

nach i o wynoszeniu do stopni uczonych. fol.

1211. Prawidła o wynoszeniu do stopni uczonych. fol.

Data: St. Petersburg 10 Stycznia 1819.

1212. JEHO IMPERATORSKIEY MOŚCI Głównego Szkół Rządu Przedstawienie dnia 25 Marca 1818.

(o funduszach poieczuiekich.)

1213. Tymczasowe prawidła porządkowe dla Gimnazyów i Szkół w wydziale IMPERATORSKIEGO Uniwersytetu Wileńskiego. fol. 4 ark.

Data: 1 Sierpnia 1819 r.

1214. Проектъ i t. d. Projekt nowego urzędzenia szkół w Wydziale Naukowym Wileńskim. 4. 147 str. i tablice.

7. S z k o ł y.

I. W ogólności.

1215. Sebast. CIAMPIUS. De Historia Ludorum discendi Synopsis etc. Varsaviae. 1818.

✦

1216. Simonis MARICHI Pilsnensis Jureconsulti de Scholis seu Academiae libri duo. Cracoviae in Officina H. Scharffenbergeri. A. S. M.D.LI. Mense Aprili. 8. 27 ark. Przypis. Andrzejowi Zebrzydowskiemu Biskupowi Krakow.

(Bibl. Pol. — L. S.) Zob. Noty.

1217. Andr. WĘGIERSKI. Minerva Athenaea hoc est Dissertatio qua primum Scholarum dignitas et necessitas deinde vero informandae iuventutis ratio explicatur. Baranoviae excudebat Andr. Petricovius 1629. 4.

Pisał autor przy objęciu urzędu Rektora szkoły w Lesznie. (Chodyń.)

1218. Joannes Antonius LUBINI. Quaestio iuridica de privilegiis scholarum. Crac. typ. Univ. 1721. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1219. Orationes II. quarum alteram pro Scholis publicis, cum Stu-

dia Novodworseciana inovarentur die 17 8bris 1776 Mathaeus WYTYSZKIEWICZ, alteram in laudem S. Catharinae Virginis et Martyris, Litteratorum Patronae, die 25 9bris, eodem anno Adalbertus WYTYSZKIEWICZ, Eloquen. et Geometr. in Univ. Crac. Auditores, germani fratres, assistente M. Josepho Joan. Cant. Muszyński Ph. D. Rhet. Prof. in Oratorio Academico habuere. Typis Coll. Majoris. Univers. Cracoviensis. 4. 2½ ark.

Dedyk.: Woyciechowi Antoszewskiemu, Metryki Skarbu Koronnego Przełożonemu, Dziadowi po matce, rzeczonych Wytyszkiewiczów. (L. S.)

✦

1220. Mathaci HANSI de Rectoribus magnificentiss. ex Silesiis illustribus schediasma. Schlichtinkovii ap. Jo. Christ. Wilde. 1705. 4.

(Ban. H. D. R. P. II. 148.)

1221. De Honoribus academicis Oratio in recurrente annua studiorum instauratione habita Viinae in

Alma Academia et Universitate Soc. Jesu Calendis Septembris Anno MDCCCLIV. Vilnae typis Academ. S. J. 4. 4¹/₂ ark.

U Dedykacji do Antoniego Żółkowskiego, Biskupa Alaińskiego, Oficyala Wileńskiego, podpisał się: Martinus Bromski S. J. in Academia et Universit. Vilnensi Praeceptor Rhetoricae.

1222. Fran. Anton. CWIERZOWICZ. Dissertatio Canonico-civilis de Jure Universitatum Studii generalis. Crac. Typ. Semin. Ep. Acad. Dioec. 1764. fol. (L. S.)

1223. Uwagi nad wyższemi szkołami polskimi w porównaniu do niemieckich przez X. Woyc. SZWEYKOWSKIEGO Prof. Szkół Płockich. w Warszawie w Druk. XX. Piarów 1808. 8. 112 str.

1224. Pro Scholis piis studiorumque in illis ratione Oratio per Joannem BIELSKI S. J. in scholis Konarscianis artis rhetoricae Prof. a. MDCCXVII. Posnaniae typis Soc. Jesu. 60 str. 8. (L. S.)

1225. Exemplum literarum R. P. FRANCISCI a S. Sylvestro ad Joan. a S. Facundo in quibus controversia de scholis inter PP. S. P. et PP. S. J. in Regno Poloniae discutitur. b. m. 1758. 8.

1226. Jerzy CIAPINŚKI S. J. Methodus docendi pro Scholis Piis Provinciae Litvanae. Vilnae ex typogr. Schol. Piar. A. 1762. 8. 86 str.

1227. Methodus docendi pro Scholis Piis Provinciae Litvaniae. Vilnae typis Schol. Piar. A. D. 1761. 8.

80 str. oprócz odezwy do uczących Gaspra Trzeszczowskiego Prowincjała Zgr. Pijar.

1228. a) Magistris Scholarum Inferiorum de ratione discendi et docendi ex Decreto Congreg. generalis XIV. auctore Josepho JUVENTIO S. J. reimpressum Lublini typis S. J. A. D. 1746. 8.

b) — Varsaviae typis Coll. S. J. b. r. 8.

1229. Skarga ubogiej szlachty na otworzone w Polsce Konwikty, podczas Seymików zaniesiona. b. m. i r. 4. 5 kart.

1230. Joh Cbrist. KAULFUS. Ueber die Schulen der Augsbürgischen Konfessionsverwandten in Polen. Mit einer Vorrede von J. G. Rosenmüller. Leipz. b. J. A. Barth. 1790. 8. 212 str.

Jest tu wiadomość o szkołach w Boianowie, Rawiczu, Miedzychodzie, Lesznie. Sam autor był rektorem szkoły w Kargowie. (B.)

1231. Rocznik Instytutów Religijnych i edukacyjnych w Królestwie Polskiem. w Warszawie 1824. 8. 215 XXIX str. i registr.

1232. Rocznik i t. d. tam. w Druk. Kom. Rząd. Wyz. Rel. i O. Publ. 1830. 8. 245. 91 str. i registr.

1233. Rys ogólnego planu Edukacyi publiczney w Królestwie Polskiem. w Warszawie w Druk. Kom. Rząd. Wyz. Rel. i O. Publ. 1830. 8. 91 str. (Kat. Zaw.)

II. W szczególności.

(Porządkiem alfabetu.)

B E R E Z W E C Z.

1234. Materye na publiczny popis uczniów Szkoły Powiatowej Bazylianckiej Berezweckiej z nauk przez ciąg Szkolnego Roku wyłożonych: w miesiącu Czerwcu 1818 27 dnia podane. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów. 4.

1235. Wykład Materyi nauk dawanych w Szkole Publicznej Berezweckiej XX. Bazylianów od dnia 1. Września R. 1821 do dnia 27 Czerwca 1822 R. tam. 4.

B I A Ł A.

1236. Popis publiczny Uczniów Szkoły Wydziałowej Białskiej odbywać się będzie w dniach 25, 26, i 27 Lipca, na który Prześwietną Publiczność imieniem Instytutu Rektora Praysz zaprasza. w Siedlcach dru-

kiem Stanisława Pruskiego 1822 roku.

Przytém rzecz o Matematyce napisana przez A. Bartoszewicza, Nauczyciela Matematyki w teyże szkole.

(Gaz. Liter. Warsz. 1822.)

Zob. *Noty.*

B I A Ł Y S T O K.

1237. Na publiczne całoroczne Popisy Uczniów Gimnazyum Białostockiego w dniach 27. 28. 29 Czerwca mccccxii. Roku zaprasza Dyrektor Maciejowski. w Białymstoku, 1812 R. 4.

1238. Приглашение it. d. Zapro-szenie. Na publiczne i t. d. Roku 1813 4.

1239. — — 1814. 4.

1240. Wykład Materyi na publi-czny Popis Uczniów Gimnaz. Białostoc. i t. d. R. 1817. Drukowa-no w Białymstoku. 4.

1241. — — R. 1818. *tam.* 4.

1242. — — R. 1819. *tam.* 4.

B O R U N Y.

1243. Dowod Roczne go postęp-ku w naukach i t. d. przez uczniow Szkoły Publiczney Boruńskiej Pow. Oszmiańskiego — R. 1816. w Wil-nie w Druk. XX. Bazylianów. 4.

1244. Materye na publiczny Po-pis Młodzi z nauk dawanych w Szko-le Publ. Boruńskiej — R. 1822. *tam.* 4.

B R O D Y.

1445. Brodensis Academiae Co-loniae iuventus studiosa. Vota et acclamationes ad Palladem arma-tam. Cracoviae typ. Fr. Cezary. 1640. 4. (Sienk. l. e.)

Jedyny może piśmienny ślad szkół w mie-scie tém, o którym i Święcki, Opis Star. Pol-ski wspomina, iż miało niegdys szkoły pu-bliczne.

B R Z E Ś Ć L I T E W S K I.

1246. Prospekt i Treść z nauk — w Wyższej Publiczney Szkole Po-wiatowej Litewsko-Brzeskiej pod dozorem XX. Bazylianów przez ciąg szkolnego roku $\frac{1}{2}$ wyłożo-nych — w Wilnie druk. Józefa Za-wadzkiego 4.

1247. Uwiadomienie o stanie te-raźniejszym Pensyi Brzeskiej za-łożoney przez W. JP. Jakóba Mar-kowskiego i o dawanych w niej naukach. N. 1. w Wilnie 1805. w Druk. XX. Bazylianów. 8.

Podpis Autora: F. W. Bentkowski.

C H E L M (Culm).

1248. Forma veteris Gymnasii Culmensis recens instaurati. Vra-tislaviae in Offic. Crispini Schar-fenbergii 1554. mense Julio. 4.

Wydane przez Rektora Szkoły Chelm-skiej Jana Hoppiusa.

(Ban. H. D. R. P. I. 59.)

C H W A Ł O Y N I E.

1249. Treść Materyi na publiczny popis uczniów Szkoły na stopniu Gimnaz. Chwałoyńskiej — R. 1820 w dniach ostatnich Czerwca podanych pod dozorem XX. Karmelitów Litew. dawney Reguly — w Wilnie w Druk. XX. Bazyl. 4.

C Y L L I C H O W (Züllichau).

1250. Uwiadomienie o Szkole Królewskiej Cyllichowskiej, *Collegium Regium* nazwaney, w Brandeburku leżącey. w Cyllichowie, w drukarni Szyndlera y Thaurika. 8. 12 str. (L. S.)

D A T N O W.

1251. Dowód rocznego postępu pod zaszczytem J. W. Ant. Chrapowickiego — przez uczniów w Szkole Publicz. Datnowskiej utrzymany przez XX. Bernardynów okazany. R. 1822. Czerwca d. 30. w Wilnie w Druk. XX. Bazyl. 4.

D O M B R O W I C A.

1252. Treść nauk dawanych uczniom szkoły Powiatowey Dombrowickiej XX. Piitarów od 1 Września 1809. do 29 Czerwca 1810 roku. 4.

D R O H I C Z Y N.

1253. Odgłos Serc wdzięcznych za łaski, y hojność prześwieatney y wielkiemi imionami zaszczyconey ziemi Drohicckiey w wystawieniu Szkół publicznych dany. 4. $\frac{1}{2}$ ark. wiersz.

E L B Ł A G.

1254. *Duae Orationes habitae in Gymnasio Elbingensi* 1) in noua constitutione Scholae 1598; 2) in dedicatione noui aedificii Scholastici 1599. Accesserunt Elogia et vota Praeceptorum ac Scholasticorum. Dantisci, in offic. typog. Jac. Rhodi, 1600. 4. (Cat. Bibl. Bun. I. 915.)

1255. Joachimi PASTORII *De Conservanda Literarum Gloria Oratio Inauguralis Elbingae* 1653. (*tytuł uszkodzony*). 4. 52 str. *Przypis. Senatowi Elbląskiemu.*

- Na str. 4 powiada autor, że czytał list Firlaja Senatora polskiego r. 1585 z Lewartowa pisany, w którym pisze o sobie, że początki nauk brał w Elblągu pod Wilhelmem Gnaphacus i Janem Sprengelom.

1256. Joannes SARTORIUS. *Oratio panegyrica ipsis encoeniis Gymnasii Elbingensis restaurati secularibus, 1690 dicta.* Elbingae. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1257. Geo. DAN. SEYLER *Zuverlässige Nachricht von der Verfassung des Gymnasii in Elbing, mit Preussischen Schrifften, tam.* 1742. 4. (Cat. Bibl. Bun. I. c.)

- Zob. Bidermann, in *Actis Scholast.* Vol. III. p. 238—252 gdzie: *Catalogus Rectorum et Conrektorum Gymnasii Elbingensis.* (Cat. Bibl. Bun. I. c.)

1258. Joan. DANIEL HOFFMANN. *De Musis Minervae armiferae aemulis Elbingae* 1757. 4. *Programma szkolne.* (Ban. H. D. K. P. I. xvi. nast.)

1259. — — *De vi consuetudinis*

ac saeculi in Republica literaria. Elbingae 1759. 4. *Programma.*
(Ban. I. c.)

1260. — — De Pace. Elbingae 1760. 4. *Programma.* (Ban. I. c.)

G D A Ń S K.

1261. Paulus ZELACH. Repetitum praelectionum *Ἐβδομας* decima quinta. Dantisci typis Rhetii. 1631. 4.

1262. — — *Ἐβδομας* Vigesima quarta. *tam. u t.* 1631. 4.
(Siensk. Dod. do Bent.)

1263. Catalogus Lectionum et Operarum in Gymnasio *Gedanensi* 1665, Dantisci, 1665. 4.
(Cat. Bibl. Bun. I. 914.)

1264. Catalogus Lectionum etc. propositus in Athenaeo *Gedanensi* 1690. *tamże* 1690. 4.
(Cat. Bibl. Bun. I. c.)

1265. Simon JACHIMOWSKI S. J. Coronata *Gedanen.* Coll. S. J. eruditio, seu oratio in annua studio-

rum renovatione habita. Typ. Olivens. S. J. 1686. (Siensk. I. c.)

1266. Ephr. PRAETORII Athenaeo *Gedanenses*, siue Commentarius historico-chronologicus succinctus, originem et constitutionem Gymnasii *Dantiscani*, item recensioem superiorum eius Antistitum seu Proto Scholarcharum, nec non vitas et scripta Rectorum ac Professorum eiusdem, continens. Accedit Series Rectorum Scholarum reliquarum publicarum *Gedanensium* et Gymnasiorum, tum *Thoruniensis*, tum *Elbingensis*, Lips. ap. Joh. Frid. Gleditsch. 1712. 8.

(Cat. Bibl. Bunav. I. c.)

K A L W A R J A.

1267. Treść nauk dawanych w Szkołach Publ. Kałwaryjskich Zgrom. XX. Dominikanów pod zaszczytem J. O. Xiąż. J. M. Józefa Arnulfa Giedroycia Biskupa Diecezyi Żmudz. i J. W. Anton. Barona

Rönne Dozorey Honor. Szkół i Marszałka Telszew.—na popis uczniów— r. 1822 Mca Czerwca 29 dnia. w Wilnie Druk. J. Zawadzkiego. 4.

K I E L C E.

1268. Popis publiczny uczniów Szkoły Woiewódzkiej Kieleckiej. Odbywać się będzie dnia 25, 26, 27 Lipca na który zaprasza Prześwientną Publiczność Rektor z Professo-

rami. w Kielcach w Druk. Jana Nep. Wodziezki 1822. 4. 30 str.

Przytém Rozprawa O ustnem tłumaczeniu się nauczyciela w klassie, tlómaczona z niemieckiego P. Gediche, przez jednego z nauczycieli. (Gaz. Lit. Warsz. 1822.)

K I O W.

1269. Exegesis to jest danie sprawy o szkołach Kiówskich i Winickich, w których uczą Zakonnicy Religii Graeckiej. Przez Wieleb. oycza Sylwestra Kossowa Elekta Episkopa Mścislawskiego, Mohiłowskiego, Orszańskiego, przed rokiem terażniejszym w tychże szkołach przez trzy lata profesora napisana. Dru-

kowane w S. Lawrze Pieczarskiej. R. P. 1635. 4. 31 str. *Typ gocki.*
(Ban. H. D. R. P. I. 134.)

1270. Mowa przy otwarciu Gimnazium w Kiowie miana przez JW. Adama Grafa RZEWUSKIEGO w byley R. P. Polskiej Kasztelana Witebskiego Taynego Konsyliarza w Państwie Rossyjskiem, byle-

go Marszałka Guberskiego Kiiowskiej Gubernii i różnych Orderów Kawalera, dnia 30 Stycznia 1812.

w Krzemieńcu w Druk. Gimnazjum Woliński 4. 2 ark. (L. S.)

R O C K.

1271. Salomonis NEUGEBAUER Oratio De Palaestrae Literariae dignitate, atque praestantia, habita in Schola Koczkoviana. Cracoviae 1599.

Neugebauer był rektorem tej szkoły. Siarczyński nie zna co by to była za szkoła; zapewne jest to Kock w Województwie Lubelskiem.

R O W N O.

1272. Materye Nauk w Szkołach Akademickich Kowieńskich z R. 1817 na 1818 — na publ. przedwa-

kacyzny examen. w Wilnie druk. J. Zawadzkiego. 4.

K R A K Ó W.

1. A k a d e m j a.

1273. O stanie Akademii Krakowskiej od założenia jej w roku 1347 aż do teraźniejszego czasu. Krótki wykład historyczny, Najjaśniejszemu Panu Fryderykowi Augustowi Królowi Saskiemu, Xiążęciu Warszawskiemu etc. na Posiedzeniu Publicznym Szkoły Głównej dnia 10 Maia R. 1810 podany przez J. SOŁTYKOWICZA NN. WW.; F. D. i W. N. F. D. w Krakowie 1810. w Drukarni Gröblowskiej. 8. 632 5 kart na prozdie i 3 kart pomyłek.

Przypisanie Królowi Fryderykowi Augustowi. Na końcu: Przestroga, że reiestr materyy przy dopelnieniu dzieła, które osobno wydzie będzie położony. Druk tego dzieła był dokonany rzeczywiście, nie r. 1810 ale 1812.

1274. Zbioru Prawa Szkolnego dla Akademii Krakowskiej, Głównej Królestwa Szkoły, i innych Królestwa Polskiego Szkół. Część I. Prawa, Ustawy, wolności, nadania, bulle i przywileje Akademii, tak od Najjaśniejszych Królów i Rzeczypospolitej iako i Papięzów Rzymskich, Synodów Prowincyi Gnieźnińskiej i niektórych Królestwa Polskiego Biskupów użyczone porządkiem chronologicznym ułożone

zawierająca bez tytułu. fol. 96 str. Zob. Noty. (J. J. Żalusk. Bibliot. 139 n.)

✦ ✦

1275. De laudibus Celeberrimae Cracoviensis Academiae Leonardi Coxii Britanni, Octavo Idus Decembris habita Oratio, 1518. 4. 4 ark. Na karcie tytuł. wiersze łacińskie z napisem: Rudolfus Agricola iunior poeta imperatoris manibus coronatus, ob amorem inclytae academiae Cracoviensis carmen hoc Peonium subito faciebat. Na końcu: Impressum Cracoviae per Hier. Viotorem Philouallensem Regnante Sereniss. Sigismundo Pol. Rege. Anno regni eius tredecimo. Inclyte autem Acad. Crac. moderatore Mathia de Miechów, artium et Medicinae Doctore excellentissimo. Anno Sal. hum. 1518. (L. S.)

Przypis.: Jodoco Ludovico Decio Moeccanati suo.

1276. Gregorii Maeri SZEPSI Panonis Arti. Lib. Baccal. Laurus in laudem Almae Universitatis Crac. recensque promotorum Baccalaureorum gratiam ab authore in ipsa promotione decantata IV. Jan. A. 1557. Cracoviae Lazarus Andreae excudebat. 4. 1½ ark.

(Bandt. H. B. U. J. p. 57.)

1277. Apologia D. Jacobi Gorscii pro Academia Cracoviensi publice in renuntiandis novis Magistris dicta Anno D. 1581 die 11 Mensis Martii, Una cum paraenesi ad professores eiusdem Academiae. Cracov. ap. Lazarum 1581. 8. 3 ark. *Przypis. Stanisławowi Karnkowskiemu Arcyb. Gnieźn.*

(L. S. — Soltyk. 320.) *Zob. Noty.*

1278. Basilius GOLINIUS. Palinodia sive revocatio academica b. m. i r. 4. (Sienk. Dodat. do Bent.)

Autor żył pod koniec wieku XVI.

1279. Academica, ad Regem, Senatam, Equites In comitiis Regni generalibus Varsaviae A. D. 1611 congregatos pro Reipub. per Academiae Cracovien. provisionem, incremento. M. Adami STEPHANIDAE Min. Coll. Cracoviae Andreas Petricovius. 4. 5 ark. (L. S.)

1280. a) Oratio ab Eloq. Professore recenti eaque insigni liberalitate per Petrum Tylicki Ep. Crac. Matri suae benigniss. Acad. Crac., et generosae iuventuti Polonae, perpetuis temporibus donato et inserto, interim a M. Simone HALICIO, Maj. Coll. Professore habita. Crac. in Typ. Lazari apud M. Andreovien. 1617. 4. 8 ark.

— — b) Crac. in Offic. Fr. Caesarii, 1617. 4. 7½ ark.

Mowa ta miana była r. 1616. (L. S.)

♦ ♦

1281. Valentinus RUSZKOWSKI (Ruscovius) S. J. Re protestatio PP. S. J. contra Universitatem Cracoviensem ad protestationem per eandem Universitatem institutam de usurpatione studii ac disputatione a dictis Patribus facta. Acc. Responsio ad hanc Re protestationem. 1622. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1282. Jacobus VITELLIVS. Confutatio convicii a Stanislao Zakrzewski contra Academiam Cracoviensem iactati. Cracoviae typ. Fr. Czary. 1623. 4. (Sienk. l. c.)

1283. Responsio ad famosum libellum a Patribus Societatis Jesu in

Academiam Cracoviensem scriptum et nomine Re protestationis vulgatum b. m. i r. 4.

(Cat. Bibl. Bunav. I. 978.)

1284. Responsio ad librum Soc. Jesu contra Universitatem Cracoviensem nomine Re protestationis scriptum. Edinburgi. 1625. 4. (L. S.)

1285. Mathias Joan. PRECLAIDES. Vindiciae scriptorum in Academicos etc. Cracoviae 1623. *Zob. Noty.*

1286. JAN BROSCIUS. Gratis abo Discurs Ziemianina z Plebanem b. m. i r. (1626) 4. *Rzadkie. Sign. F — N. Zob. Noty.* (Bentk. noty.)

1287. *Gratis* plebański *gratis* wyćwiczony w Jezuickich szkołach Krakowskich. Mędrszym niż przyszedł do domu się wracający. To jest Respons na discurs Plebański o Collegium Jezuickim Krakowskim *Gratis* nazwany i na dwa inne tegoż autora w teyże materiei (*to jest Przywilej i Consens*) Napisany i do druku podany przez Iozepha PIEKNORZECKIEGO za wiadomością i wyraźném dozwoleńiem urzędu duchownego. w Poznaniu R. P. 1627. 4. 3 karty, 481 str. i registr. *Zob. Noty.*

Jest to odpowiedź na pismo poprzedzające. Prawdziwy autor jest: Fryderyk Szembek Jezuita, *Zob. Alegambe. Bibl. Scr. S. J. p. 144. (B.)*

1288. Respons na statum causae ab asserto Collegio OO. Jezuitów w Krakowie przeciwko Akademikóm Krakowskim podany. w Warszawie w Druk. Jana Roszowskiego. 1627. 4. (Sienk. Dod. do Bentk.)

1289. (Mateusz BEMBUS S. J.) Obrona Collegium Krak. Patrum S. J. Stanom Koronnym na Seymie Wal. Warszawskim A. D. 1627. zgromadzonym do uważenia podana. w Warszawie w Druk. Jana Roszowskiego. 1627. 4. 3½ ark.

Wydali byli Jezuici, powiada Bembus p. A 2 verso, pismo pod tytułem: *Krótka Sprawa*, na które Akademicy Krak. nie odpisali. Przeciw pismu Bemba wydali oni: *Zniesienie Obrony* etc. *Zob. N. nast.*

1290. Zniesienie obrony Kollegium Oyców Jezuitów w Krakowie

Stanom Koroanym na Seymie podane z przydatkiem niektórych punktów do nowego Gratisa. w Krakowie 1628. 4. *na ark. J. 4 str. (B.)*

1291. SS. DD. N. Urbano VIII. Cracovien. juris legendi, pro Sereniss. olim D. D. Vladislai Jagellonis Regis Polon. et Hedvigis Reginae, Universitate generalis studii Cracovien. contra PP. Societatis Jesu Cracoviae, referente In Signatur: SS. R. P. D. ANDOSILLA Informatio Juris et facti. Venetiis Ex Typogr. Nicolai Misserini. f. 28 str. (L. S.)

Jest tu między innymi list pisany do Papieża Urbana VIII. za Akademią Krakowską od Wawrzyńca Goślickiego za prawami Akademii Krakowskiej datowany 18 Febr. r. 1590. Zob. Ossol. II. 97. Dołączona też jest Bulla Piusa V. r. 1571 pozwalająca Jezuitom otwierać szkoły tam gdzie są akademje świeckie. Soltykowicz (570 n.) pismo to przyznaje Jakób. Usciękiemu

1292. a) Appellatio ad SS. D. D. N. Urbanum VIII. In causa juris legendi inter Almam Jageloniam Universitatem — ac Religiosos Presbyteros Societatis Jesu Cracoviae, a certa sententia R. D. Francisci Maria Ghislerii, S. Rotae auditoris, istius causae Judicis Commissarii, per dictam Almam Universitatem, illiusque Magnificum D. Rectorem interposita cum protestatione. fol. 4 ark.

Przy tém jest list pisany Sebastyanu Nuceria do Biskupa Krakowskiego za Akademią r. 1625. (w rękopiśmie, po polsku.) (L. S.)

b) Appellatio ad Urbanum VIII in causa Juris legendi in Universitate Cracoviensi. Crac. typ. Math. Andreov. 1630. fol. (L. S.)

1293. Dyskurs przyjacielski Plebana z Ziemianinem o nowych zamysłach OO. Jezuitów na otwarciu szkół mniej potrzebnych w Nowem Mieście. 4. (L. S.)

1294. Sebastyan Koszucki. Dowód memoryału Akademickiego przeciw Deklaracji zmyślonego Ziemianina. R. P. M. DC. XXXII. b. m. 4. 3 ark. (L. S.)

1295. Krótka Informatia o Sweywoley Studentow Akademii Kra-

kowskiej przez Sebastiana Koszuckiego, Artium et Philosophiae Bakałarza, teyże Akademii. Roku Pań. M. DC. XXXII. 4. 11 kart. Zob. Noty. (L. S.)

1296: Rasper DRUŻBICKI S. J. Deklaracya memorialu exorbitantey y Processu Akademii Krakowskiej między Stany Koronne podanego. b. m. 1632. 4.

Jest to wykład praw i domagań Zgromadzenia Jezuitów z powodu podobnych domagań się Akademii Krakowskiej w czasie bezkrólewia po śmierci Króla Zygmunta III. (Chodyń.)

✦ ✦

1297. Academia Cracoviensis seu de illius foelicissima erectione Comodia. 1637. 4. (L. S.)

1298. Simonis STAROVSLSI Laudatio Almae Academiae Cracoviensis. Cracoviae in Officina Christoph. Schedelii S. R. M. Typogr. A. D. MDCXXXIX. fol. 37 str. oprócz dedykacyi 1 ark. na przodzie. Zob. Noty.

1299. Joannes Nycz. Laurea academica etc. Cracoviae. 1640. 4. Jest tu mowa na pochwałę Akademii Krakow. (Ju.)

✦

1300. Protestatio Christ. NAYMAN. contra Vitellium. b. r. i m. 4. (B. Horod.)

1301. Ad Protestationem contra Clariss. Virum Christoph. Naiman. Philos. et Med. Doct. in Acad. Cracov. Ordin. Prof. Cons. Crac. ab Ad. Rndo Jacobo VITELLIO S. Th. Baccalaureo S. Florian. Canon. scriptam et typis Vulgatam Re-protestatio. Contra Spectab. Christophorum Naiman. Civem et Incolam Cracovien. 4. 2 ark. (B. Horod.)

1302. Contra R. R. Sigism. Grzegorzowicz et Joachimi Speronowicz Profess. Academiae in Clariss. et Excell. Virum Christoph. Naiman Phil. et Med. in Acad. Crac. Doct. Cons. Crac. ad Acta Consistorij Crac. protestationem — Re-protestatio. 4. 4 karty. (B. Horod.)

1303. Brevis et vera Informatio in causa Universitatis Cracoviensis

cum Christophoro Naiman ex parte fundorum Swieborowice et Pielgrzymowice. Crac. 1646. 4. (L. S.)

1304. Akta Sprawy Krzysztofa Naymana o arendę wsi Swieborowice r. 1646 z Akademią mianey. 4. 12 $\frac{1}{2}$ ark.

Miejsca pisma tego ciekawe co do ceny produktów owoczesnej i administracji dóbr Akademji. Wychodziło częściami. Jest i po łacinie potajemnie przez Naimana do druku podane. (Chł.)

1305. In Causa inter Cracoviensem Vitellianam Universitatem et D. Naimanum Praetorij Cracov. Processus quadruplicationum. Supplementum quinta Decemb. 1644. 4. 2 karty. (B. Horod.)

1306. Vera iustificatio Academiae Crac. opposita falsae Christophori Naiman justificationi, cum gravi iudiciorum Camerae Apostolicae et Academiae Crac. iniuria, extra impressae, Cracoviae sparsae. Declarata per Nob. Venceslaum STRZEGOCKI Academiae Crac. Alumnum. Pro inelyta Matre, contra degenerem et rebellem partum. Cracoviae in Off. Chri. Schedelii. 1646. 4. 3 ark. (Chł.)

1307. Christophorus WIDMANN. IV. Literae in rebus Universitatem Cracoviensem spectantibus scriptae. An. 1646. b. m. 4.

(Siensk. Dod. do Bent.)

1308. Aquila Academiae Jagelloniano Diademate sceptrisque decora Aquilae Sarmaticae filia Dei maximi nutu Pontificum Romanorum privilegiis. Regum Polonorum Immunitatibus, Ordinum Regni Patrocinio Jll. ac Rudiss. Dni D. Petri Gembicki D. Et Ap. S. Gratia Eppi Cracov. Ducis Sever. felici Cancellariatu, tertium adimplens saeculum luci publicae ad Magisterii in Artib. Liberalib. et Doctoratus in Philos. obtinentes licentiam per Clariss. M. Joannem TOŃSKI I. U. et Med. Doct. ac Prof. Jll. Archiatrum. Radijs rigidi Examinij probatos XL. exponens pullos. Anno

Tom I.

Metra DoCent annos Legito si nosse peroptas (1652)

a

Francisco LIZNIEWIC ejusdem Magisterij laudi dato Septemtrioni monstrata. *Na końcu*: Crac. ap. Lucam Kupisz S. R. M. Typ. 1 ark. (B. Horod.)

1309. Memoriale pro conservandis iuribus Universitatis Cracoviensis ex Constitutionibus Regui. 1674. fol. (Siensk. I. c.)

1310. Novum posthumae memoriae monumentum venerandis Patrum Almae Acad. Crac. cineribus, in nova S. Annae Basilica erectum, et festo transportationis Ossium eorum die, ab universis ordinibus celebrato, a M. Thoma Joanne Sowiński Phil. D. et Prof. Collega Minore consignatum. Crac. typ. Univ. 1696. fol. 2 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.) *Zob. Noty.*

1311. Augusti II. Edictum ad Typographos per totum Regnum, ne lucubrationes Mathematicae seu Calendaria sine approbatione Rectorali et speciali consensu Ordinarii privilegiati Mathematici imprimantur. 20 Xbr. 1714. 4. *Zob. Noty.*

1312. Michael SIEJKOWSKI Ord. Praedic. Elogia Universitatis Cracoviensis, ex variis scriptoribus deprompta. A. D. 1747. Typis Univer. 4.

Janocki (Pol. I. 76.) wymienia to pismo i dodaje, że pisał tenże Siejkowski wiele pa negiryków.

1313. Musica Choralis in Universitate Cracoviensi studii ergo commodioris omnium, ineunte quinto eiusdem Universitatis saeculo An. 1748 luci publicae reexporrecta. Crac. typ. Coll. Mai. Univ. 4.

(Siensk. I. c.)

1314. Mathias UNCTORIUS. Unio Philadelphica Academiae Cracoviensis cum Carmelitis discalceatis renovata. Cracoviae typ. Semin. Ep. Acad. Dioec. 1760. fol.

(Siensk. Dod. do Bent.)

1315. Dyaryusz Wizyty Akademii Krakowskiej przez Kajetana Ignacego SOŁTYKA w r. 1765 zaczętej. b. m. fol. (L. S.)

31

1316. Methodus introspectiendi in mores et profectum Juventutis Academicæ in primaria Regni Schola Universitate Cracoviensi Dominis Professoribus ad munus visitandi eandem iuventutem Deputatis per M. Casimirum STĘPŁOWSKI S. T. Doct. ac protunc Univer. Magnificum Rectorem A. D. 1763 præscripta. — Rectoratu vero tertio Adalberti Biegaczewicz S. Th. Doct. et Prof. imprimi demandata. Crac. Typ. Univ. 1765. 4¹/₂ ark. (L. S.)

1317. Hugo KOLLĀTAY. Ratio studiorum pro facultate philosophica in Univ. Cracoviensi. A. 1778. b. m. 4. (L. S.)

1318. Mowa w dzień rozpoczęcia wizyty Szkoły Gł. Koronney na sęssyi d. 19 Maja R. 1786. przez J. W. Felixa ORACZEWSKIEGO Kommissarza Kommissyi Eduk. Narod. i do teyże Szkoły Gł. Kor. delegowanego Wizytatora miana w Krakowie. 4. 1 ark.

1319. Informacia krótka o Akademii Krakowskiej Nayiaśnieyszemu Stanisławowi Augustowi Król. Pol. etc. w Warszawie r. 1766 podana przez JO. Xiążęcia Kaietana SOLTYKA Biskupa Krakowskiego J. K. Mei Wizytatora b. r. i m. 4. 2 ark.

(Bandt. H. B. U. J. p. 90. nota.)

1320. Pia gratitudo quam facit ad perpetuam rei memoriam Universitas Cracoviensis Fundatoribus, Benefactoribus, Amicis et Fratibus suis vivis atque defunctis in Eccl. Colleg. S. Annæ per M. Stanislaum PATELSKI S. Th. Prof. Colleg. Maj. Canonicum S. Floriani, Praepositum ad S. Stephanum Cracov. Anno 1767. 4. 2 ark. (L. S.)

Wyliczone tu są nazwiska fundatorów i fundacji.

1321. Oratio Josephi BOGUCICKI S. T. D. Historiae Eccles. m. Coll. Theol. Prof. Scholæ Regni Secrum in eadem Regni schola, Universitate Crac. ab ampliss. publicæ institutionis Praefectorum Collegio studiorum reformatio introducere-

tur. A. 1780 die 29 Sept. 3 ark. Zob. Noty.

1322. Dies anniversaria Conditione Universitatis a Casimiro Magno Poloniar. Rege A. D. 1364 perorante pro concione M. Mathia BROCHUCKI Ph. D. celebrata. Crac. XII. Cal. Junias 1782. 4. 12 ark. (L. S.)

+

1323. Mowa przy otwarciu Seminarium na Professorów Narodowych stanu akademickiego d. 2^{go} Października 1780. w Krakowie miana przez JX. Ant. POPŁAWSKIEGO postanowionego Rektora tegoż Seminarium od Prześw. Kommissyi Edukacyney 4. 3 ark.

+

1324. Zadania z nauk matematycznych, fizycznych, prawa, wymowy łacińskiej i polskiej na które w dni wyrażone odpisywać powinni Kandydaci stanu akademickiego, którzy rok pierwszy próbę odbyli, i powtórna przed Szkołą Główną złożyli submissyą od Szkoły Główney podane na rok szkolny zaczynający się 1^{go} Października 1784 a kończący się w Lipcu 1785 w Krakowie w Druk. Szkoły Główn. Kor. 8.

Między Kandydatami są: Sebastyan Girtler, Adam Kopijewski, Maciej Kubicki.

1325. Porządek materyy z nauk moralnych i fizycznych na popisy publiczne dla Kandydatów stanu akademickiego przy szkole Główney Koron. edukujących się pod dozorem Departamentu Regencyi Kandydatów od Prześw. Kommissyi Edukacyi Narod. ustanowionego z ostrzeżeniami względem Religii, obyczajów i nauk wydany z R. 1787 na rok 1788. w Krakowie w Druk. Szkoły Główn. Kor. 8.

Departament Regencyi składał się z osób następujących: Felix z Przybysławic Oraczewski, X. Krzysztof Idatke, X. Franciszek Kolendowicz, X. Andrzej Trzciański, Jacek Przybylski. Na czele jest mowa Oraczewskiego do Kandydatów. Dalej lista Kandydatów, w której między pierwszoletnimi pensionowanymi są: Andrzej

Sniadecki, między drugoletnimi: Xawery Szaniawski i t. d.

1326. Posiedzenia na popisy publiczne Kandydatów stanu Akademickiego i Zgromadzeń szkolnych duchownych z nauk Moralnych i Fizycznych wydane w roku 1791 na 1792. w Krakowie w Druk. Szkoły Główn. Kor.

1327. Kazimierz Woblfeil. Mowa na otwarcie ćwiczeń nauczycielskich i katechetycznych w Krakowie dnia 5 Stycznia 1802 r. miana. Drukiem Jana Maya. 4. *po niemiecku i po polsku.*

(Sienk. Dod. do Bent.)

✦ ✦

1328. Ordinatio studiorum Facultatis Philosophicae sub regimine D. M. Adalberti BIEGACZEWICZ. S. Th. Doct. et Prof. etc. Univ. Crac. Rectoris A. D. 1764. d. 12. Martii facta et subsequenter per Universitatem approbata. 4. 2¹/₂ ark.

1329. Institutum Academicum Studii Generalis Universitatis Cracoviensis Doctorum, Magistrorum, Professorum et Baccalaureorum 1774. 4. 5 kart.

Jest to prospekt akademickich lekcji i całego składu osób w Akad. Cóż podobnego cytuję Muczkwski w piśmie *Pauli Paulirini MS. lib. p. 53*, pod tytułem Stan wewnętrzny i zewnętrzny Stan Gen. i t. d. r. 1744 wymieniając autora bezimiennego Józefa Aloizego Putanowicza, ale format, folio. *Zob. Noty*

1330. Praelectiones Academicae etc. Lekeye akademickie, które w Szkole Głównej Krakowskiej od dnia 1. Października 1787 do dni ostatnich Czerwca R. 1788 publicznie dawane będą. *fol. 8 ark.*

1331. Prospectus Praelectionum etc Wzór Lekeyy Akademickich i t. d. R. 1791. 4.

1332. — — 1792. 4.

Zapewne przez pomyłkę w Katalogu Biblioteki Pijar. Warszaw. wyd. r. 1822, wymieniony rok 1702.

✦ ✦

1333. Ordo praelectionum academicarum Collegii Moralis in Universit. Cracov. a primis Septem. 1802 ad extremas Junii 1803 publi-

ce tradendarum *fol. po łacinie i po polsku.*

1334. — — Collegii Physici *tam. t. r. fol.*

(Sienk. Dod. do Bent.)

✦ ✦

1335. Ordo praelectionum publicarum in Universit. Cracov. 1808. Cracoviae typ. Jos. Geor. Trassleri. *fol.*

(Sienk. l. c.)

1336. Index Lectionum in Universitate Studiorum Jagellonica a die 1. Octobris A. MDCCCXVII. ad medium mensem Julii A. MDCCCXVIII. instituendarum. Cracoviae typis Academicis. 4.

Na przedzie, po przemowie Rektora Walentego Litwńskiego, dołączony jest: Przywilej od Bolesława Wstydlwego miastu Krakowowi dany, z autografu r. 1257.

1337. Index Lectionum Anno MDCCCXVIII *tam. 4.*

MDCCCXIX.

Na przedzie, o Kodexach Prawa Magdeburgskiego w Bibliotece Univer. Krakow.

1338. — — A. MDCCCXIX *tam. 4.*

MDCCCXX.

Na przedzie, o Kodexach Prawa Rzym. w Bibliotece Krakow.

1339. Index Lectionum etc. Anno

MDCCCXXI *tam. 4.*

MDCCCXXII.

Na przedzie, wiadomość o drukach niektórych dawnych w Polsce.

1340. — — A. MDCCCXXII *tam. 4.*

MDCCCXXIII.

Na przedzie, domysły o położeniu niektórych miast słowiańskich przez Ptolemeusza podanych przeciw, mniemaniu Kruzego w piśmie: Archiv. für alte Geographie. Erisane tu dwa dawne rękopisma Ptolemeusza Geografii, w Bibliotece Krakowskiej.

1341. — — A. MDCCCXXIII *tam. 4.*

MDCCCXXIV.

Na przedzie, objaśnienie iednego miejsca Kroniki Marcina Galla.

1342. — — A. MDCCCXXIV *tam. 4.*

MDCCCXXV.

Na przedzie, opisanie niektórych starożytnych znalezionych nad brzegami Wisły.

1343. — — A. MDCCCXXVI *tam. 4.*

MDCCCXXVII.

Na przedzie, opisanie niektórych rzadkich ksiąg i rękopismów darowanych do Biblioteki Uniwersytetu.

1344. — — A. $\frac{\text{MDCCCLXXVII}}{\text{MDCCCLXXVIII}}$ tam. 4.

Na przodzie, domysły o anonimie Neveleti.

1345. — — A. $\frac{\text{MDCCCLXXIII}}{\text{MDCCCLXXIX}}$ tam. 4.

Na przodzie, opisanie czterech Kodexów

Waleriusza Maxima, znajdujących się w Bibliotece Uniwersytetu.

1352. — — A. $\frac{\text{MDCCCLXXIX}}{\text{MDCCCLXXX}}$ tam. 4.

Na przodzie, wiadomość o Pseudo—Władysławach Warneńskich. — Wszystkie te wstępy są podobno pióra Jerz. Sam. Bandtkie.

P r o m o c j e. (')

1346. Stanisł. AMICINUS. Gratulatio Musarum scripta in gratiam novem Baccalaureorum Magisterii gradum assumentium. Crac. in officina Nic. Scharffenbergii. 1572 4.

(L. S.)

1347. Epigrammata in laudem XI. virorum dum in Acad. Crac. a Joanne Muscenio Curzelovio Licentiati in A. A. et Philos. renunciarentur. Crac. typ. Sim. Kempnii 1601 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1348. Adam KOLACKI Stud. Acad. Crac. Sertum Apollinis XIII. Juvenibus dum in Academia Cracov. Philosophiae Baccalaurei renunciarentur, oblatum b. m. 1604. 4.

1349. Epigrammata in laudem VII. virorum in Philos. Licentia-torum. Crac. 1605. 4.

W imieniu Akademii Krakowskiej, nie-wiadomego autora.

(Sienk. l. c.)

1350. Nicolans BRZEZINSKI. Poemata quindecim viris Cracoviae Philos. Doctoratum obtinentibus decantata. Crac. typ. Joan. Szeliga 1608. 4.

(Sienk. l. c.)

1351. Ill. et Reverendiss. D. Henrico Firley de Dambrowica, Prae-posito Plocensi Schol. Cracov. Can. Sandomir. Regni Poloniae Referendario Epigrammata, in renunciatione Juvenum, primam in AA. LL. et Phil. Laureas accipientium, oblata et dicata, a Christophoro OPACKI Acad. Crac. Studioso. Crac.

in Offic. Andr. Petricovii 1608. 4. 2 ark.

1353. Laureae Philosophicae octo adolescentibus, dum in Acad. Crac. Primos in philosophia honores adirent a Stanisłao MICHALOWICIO oblatae. Crac. apud Viduam Jacobi Sibeneycher. 1608. 4. 1½ ark. wierszem. (L. S.)

1354. Epigrammata in laudes IX. adolescentum, dum in Acad. Crac. prid. Non. Octob. artium et Philos. laurea adornarentur. Joannes RUBINKOWSKI, Crac. M.DC.VIII. 4 ark.

Między temi epigrammatami dwa są: jeden Alexandra, drugi Mikolaia Rubinkowskiego, do Mikolaia Systawskiego, prywatnego ich nauczyciela. (L. S.)

1355. Epigrammata in honorem X. Baccalaureorum a Cracov. Academica studiosa iuventute oblata. Crac. typ. And. Petricovii 1608. 4.

1356. Jacobus LICHANSKI Stud. Acad. Crac. Applausus virtuti et eruditioni XIII. adolescentum. Crac. Typ. Joannis Scharffenbergii 1610. 4. 1 ark. wierszem. (L. S.)

1357. Joan. HIPPOLITY. Honori eruditae virtutis. etc. Crac. in Off. Barthol. Skalski 1610. 4. (Ju.)

1358. Adam AULINSKI. Fasciculus Palladis in Almo Athenaeo Jagelloniano etc. Crac. typ. Bertutowic 1611. Panegyryk dla 13 Kandydatów. (Ju.)

1359. David. Albert GRIMZA.

(') Z niezmierny liczby drukowanych panegirików, wierszy i mów pochwałnych akademickich przy wynoszeniu do stopni, te się tu tylko pomieścily, w których nazwiska promowowanych, zamilczane są od Bibliografów. Sobolewski w opisach swych starannie nazwiska te notował, i wszystkie takie panegiriki znajdują się w tem dziele, między materiałami do historii domów i familii w dawnej Polsce.

Applausus Pierius XXI. Licentiatu
 dedicatus. Crac. typ. Sim. Kemp.
 1612. 4. (Sienk. I. c.)

1360. Samuel KORYCIŃSKI. Poema
 encomiasticum viris licentia 2^{dae}
 laureae donatis. Cracoviae ap.
 Math. Andreovien 1618. 4. 2 $\frac{1}{2}$ ark.

1361. Mathaeus Buczkovius. The-
 atrum academicum. Crac. typ. Math.
 Andreovii. 1619. 4.

(Sienk. I. c.)

1362. Poematia XIII. viris lau-
 reatis concinnata a studiosa iuven-
 tute poseos Academiae Crac. Cra-
 coviae 1622. apud Martinum Hor-
 terinum. 4.

(Ban. H. D. K. P. I. 298.)

1363. Joannes Rachtamovius CY-
 NERSKI. *Ευχλιχον* in laudem viro-
 rum XVIII. dum Licentiatu Phiae
 crearentur. Crac. Typ. Fr. Cezary
 1629. 4. (L. S.)

1364. Albertus DEYVEN. Carmen
 Gratulatorium in laudem ingenuo-
 rum adolescentum dum in Acad.
 Crac. AA. et Phiae Baccalaurei ren-
 unciarentur. Crac. typ. Mathiae
 Andreoviensis. 1630. 4. (L. S.)

1365. Joan. Rachtamovius CYNER-
 SKI. *Προσευτικον* Ingenuis XXIII.
 Adolescentibus, dum primam in
 AA. LL. et Phia lauream suscipere-
 rent. Crac. Typ. Andr. Petricovii
 1632. 4. 2 ark. (L. S.)

1366. Joan. Rachtamovius CY-
 NERSKI. *Νουθητικον* in laudem XXI.
 virorum dum AA. LL. et Phiae Li-
 centiatu renunciarentur. Crac. Typ.
 Fr. Cezary 1632. 4. (L. S.)

1367. Symbolum amoris, pere-
 gregię indolis Adolescentibus pri-
 mam in AA. et Phil. Lauream ca-
 pessantibus a Hyacintho SIDO, Stud.
 Acad. Crac. conscriptum, Crac. in
 Off. Mathiae Andreoviensis 1632.
 4. 1 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

1368. Joannes Rachtamovius
 CYNERSKI. Prosphegma Apollinis A-
 cademici. etc. 1632. (Siarcz. I. 81.)

1369. Joan. Rachtamovius CY-
 NERSKI. Zodiacus Academicus XII.
 Candidatis primam in AA. LL. et
 Phia lauream capessantibus mon-

stratus Crac. ap. Mathiam Andreov.
 1634. 4.

1370. Thomas CANEVESI Epithi-
 mia adolescentibus in Acad. Crac.
 primam lauream in AA. et Phia
 sumentibus, consecrata. Crac. Ty.
 Fr. Cezary. 1634. 4. (L. S.)

1371. Laurentius Alphonsus KA-
 RYNSKI. *Παρανεοις* XII. Juvenibus
 dum primam in Philosophia et AA.
 lauream obtinerent. Crac. in Offic.
 Matthiae Andreov. 1634. 4. (L. S.)

1372. Samuel Casimirus KUSZE-
 WICZ. Elogium quatuordecim Ado-
 lescentum dum iam in AA. et Phi-
 los. lauream susciperent. Cracov.
 typ. Math. Andreov. 1634. 4. (L. S.)

1373. Joan. RATULOWSKI, Lu-
 bransc. Poes. Prof. Vice Archidia-
 c. Dunaviensis, Parochus Fridmanen.
 Trepsensis. Invitatio Musarum ad
 applausum exhibendum Viris dum
 in Acad. Crac. AA. Magistri et
 Philos. Doctores crearentur. Crac.
 1634. Typ. Math. Andreov. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1374. Thomas CANEVESI Phte-
 gma plaudentis Parnassi adolescen-
 tibus primam in AA. et Phia lau-
 ream capessantibus decantatum.
 Crac. in Offic. Fr. Caesarii 1635.
 4. (L. S.)

1375. Joan. GRYNWALT Leop-
 lien. Laurus Academica in merce-
 dem laborum 14 Juven. decerpta.
 Crac. typ. Ant. Wosinski 1635.
 4. (L. S.)

1376. Joan. SERAPHINOWICZ *Επι-
 χορημα* syncharamaticum adolescen-
 tibus 1mam in AA. et Philos. lau-
 ream capessantibus. Crac. typ.
 Matth. Andreov. 1635. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1377. Math. ZYSKIEWICZ. Ca-
 tadromus Jagellonis in quo virtus
 iuvenum primam lauream in AA.
 et Philos. capessentium celebratur.
 b. m. 1636. 4. (Sienk. I. c.)

1378. Merces historica virtutum
 Crac. 1636. 4.

Mowa miana w czasie promocji Kandy-
 datów. (Ju.)

1379. Sebast. KASPROWICZ. Praemium laborum seu honor alteri laurea ex Parnassi nodo evolutus. Crac. typ. Mart. Philipowski. 1636. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1380. Proscenia Sarmatica dum XIX. Juvenes Ima in Art. et Philos. laurea adornarentur exposita ab Emerico ZAIĄCZKOWSKI. Crac. Typ. Math. Andreov. 1636. (Sienk. l. c.)

1381. Christoph. Ludovicus MILLER. Celeusma triumphale etc. Crac. Andreovien. 1637. 4. (Ju.)

1382. Adam NOWAKOWSKI. Minerva plaudens in Aula Jagellonis dum XXXVI. Viri 2ae laurea Licentiatu renunciarentur. Crac. typ. Stan. Bertutowicz. 1638. 4. (Sienk. l. c.)

1383. Joachim. SPERONOWIC. Helanodice virtuti quam 23 Candidati meruere. Crac. typ. Stan. Bertutowicz. 1638. 4. (Sienk. l. c.)

1384. Albertus NOWIEJSKI in Collegio Lubransciano Poes. Eloqu. Prof. Pancratiastes Academicus in Philosophiae circo laurea donatus secunda. Crac. typ. Mart. Philipowski. 1638. 4. (Sienk. l. c.)

1385. Albertus SAMBORSKI. Arctos Sarmatica iuventuti academicae primam lauream capessenti monstrata Crac. typ. Stan. Bertutowicz. 1638. 4. (Sienk. l. c.)

1386. Thomas Casimirus MUSZYŃSKI. Orbis Academicus ex 4 elementis, etc. Cracov. Lenczewski Bertutowicz. 4.

Juszynski nie wymienia roku.

1387. Martinus Casimirus ROMADARSKI. Faustum resonantis Parnassi Celeusma. Cracoviae Typ. Stanisl. Bertutowicz 1639. 4.

Panegiryk Akademicki dla 14 Randydatów. (L. S.—Ju.)

1388. Joannes RACKI. Trophaeum spoliis ex laurea Ima receptis. etc. Cracov. Cezary 1639. 4. (Ju.)

1389. Albertus SAMBORSKI. Jason academicus in laudem XXIV. in Philos. 2dae laurea Candidatorum carmine monstratus. Crac. Typ. Fr. Caesarii 1640. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1390. Adamus AULIŃSKI. Fasciculus Palladis XIII. Adolescentibus lauream philosophicam presentibus oblatu. Cracoviae typ. Stan. Bertutowicz. 1640. 4. (Sienk. l. c.)

1391. Thomas RADOMIUS. Sertum Academicum etc. Cracoviae Piątkowski. 1640. 2 ark. (Ju.)

1392. Casper LACKI. Sertum Academicum adolescentibus IX. primam lauream presentibus contextum. Crac. typ. Valer. Piątkowski. 1641. 4. (L. S.)

1393. Ignatius Stanislaus SLACHETKA Leopoliensis. Ancylia Palladis Academicae. Viris DD. primam in AA. et Philos. lauream presentibus dedicata Crac. typ. Fr. Cezary. 1641. 4. (Sienk. l. c.)

1394. Joan. RACKI. Munera philosophiae duodecim licentiatu missa Cracov. ap. Valer. Piątkowski. 1642. 4. (Sienk. l. c.)

1395. Alexander MŁODNICKI. Epidosis primae laurea adolescentibus dedicata. Crac. 1642. typ. Valer. Piątkowski 4. (Sienk. l. c.)

1396. Alber. Car. WOŚNIEWSKI. Armilla dives Sarmaticae Palladis gemmis decem adolescentium primam lauream presentium intersecens. Crac. typ. Valer. Piątkowski. 1642. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1397. Ver florentis Poloniae dum 38 Viri AA. et Phil. Licentiatu renunciarentur celebratum. Joan. RACKI. Crac. typ. Valer. Piątkowski 1642. 4. (Sienk. l. c.)

1398. Gregorius Casimirus GOSTOMIOWSKI Gramm. Noyodvor. Professor. Vandalides Heliconis Jagelloniani XXXVIII. 2dae laurea Licentiat. Crac. Typ. Val. Piątkowski 1642. fol. (L. S.)

1399. Stanislaus JODŁOWSKI. Epinicia adolescentibus primis laureis inquisitis dd. Crac. Typ. Valer. Piątkowski. 1642. 4. (L. S.)

1400. Simon CAMPIANUS. Euphemia Palladis Academicae XII. juvenibus primam in phia laurea sumenti-

bus concinnata. Crac. Typ. Stanisl. Bertutowic. 1643. 4.

(Sienk. I. c.)

1401. Maximilian. CZARNECKI. Mnemosynon Virtutis et Honoris XI. Cand. 1ae Laureae. Typ. Valer. Piątkowski. Crac. 1643. 4.

Przypis. Jackowi Liberiuszowi.

(L. S. — Ju.)

1402. Andreas GRABIANOWSKI. Cornucopia honorum et virtutum gloriae XIV. sapientiae Candidatorum sacrum. Crac. ex typ. Fr. Cezary 1643. 4. (L. S.)

1403. Joan. Stanisl. JAKSZAN. Helicon florentis Sarmatiae flosculis Phiae et AA. lauream prensantibus refertus. Crac. Typ. Stanisl. Bertut. 1643. 4. (Sienk. I. c.)

1404. Mathias LORKOWICZ. Elogium strenuorum Palladis militum. Crac. ap. Valer. Piątkowski. 1643. 4.

Panegiryk dla 12 Kandydatów. (Ju.)

1405. Christophorus RACKI. Laurea sceptris XII. adolescentibus primam in AA. et Phil. Lauream prensantibus donata. Crac. in Offic. Christ. Schedellii. 1644. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1406. Adamus SIENKOWICZ. Autumnus vindemians in Academiae Cracov. vinea. Crac. in Off. Valeriani Piątkowski. 1644. 4. (Sienk. I. c.)

1407. Hyacinthus KROCZOWSKI Stud. Acad. Crac. Rosetum D. Jagellonis etc. Cracoviae ap. Piątkowski. 1644.

Panegiryk dla 15 Kandydatów. (Ju.)

1408. Joannes Albertus STRACHOCKI. Decumanus Adolescentium in AA. et Philos. lauream prensantium. Crac. typ. Valer. Piątkowski. 1645. 4.

1409. Sebast. Ludov. MACZOWSKI. Applausus XII. Adolescentibus Imam in Philos. et AA. lib. prensantibus. Crac. typ. Valer. Piątkowski 1645. 4.

(Sienk. Dod. do Bent. — Ju.)

1410. Joan. CELESTA. Merces Laboris ab Academia XI. Adolescentibus tributa. Crac. Typ. Lucae Kupisz. 1646. 4. (L. S.)

1411. Joan. Stanisl. JAKSZAN. Δαφνη ἀκαδημικος virtutis et eruditionis laude virescens. Crac. typ. Mart. Filipowski. 1646. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1412. Stanislaus JODŁOWSKI. Torques viris XLII. 2dam in Philos. lauream prensantibus oblatas. Crac. typ. Piątkovianis. 1646. fol.

Na przodzie Apologeticon Acad. Cracov. (L. S.)

1413. Andreas SKOWRONKOWICZ. Circulus Academicus. etc. Crac. 1647. 4. (Ju.)

1414. Georgius KONASZEWSKI Stud. Acad. Krak. Olympia Palladis etc. Cracov. ap. Cezary. 1648.

Panegiryk dla 11 Kandydatów. (Ju.)

1415. Simon Hyacinthus KOSTRZEWOWSKI. Novem laureata sidera seu carmen gratulatorium IX. AA. et Phil. Candidatis. Cracoviae typ. Fr. Cezary. 1648. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1416. Simon ROSYNI. Septem planetae applaudentes. etc. Cracov. Bertutowicz. 1648. 4.

Panegiryk dla 7 Kandydatów. (Ju.)

1417. Joan. Adalb. WITKIEWICZ. Flores veris Academici IX. Juvenibus distributi. Crac. Typ. Valer. Piątkowski. 1648. 4. (Sienk. I. c.)

1418. Stanislaus WOYNAROWICZ. Corona ex lauro contexta quam novem adolescentes meruerunt. Cracoviae typis Mart. Filipowski. 1650. 4. (Sienk. I. c.)

1419. Andreas LATKOWSKI. Pentagonum Academici laboris. etc. Crac. ap. Piątkowski. 1651. 4.

Panegiryk dla 5 Kandydatów. (Ju.)

1420. Alexander ŁUCZEWSKI Roxolanus. Rosetum Academicum e duodecim flosculis Ima in AA. et Philos. laurea adornatis plantatum. Crac. typ. Valeriani Piątkowski. 1652. 4.

1421. Thomas GĘDZICKI. Janua biceps XVII. Juvenes in AA. et Phia prima laurea condecorans. Crac. Typ. Haer. Fr. Cezary. 1655. 4. (L. S.)

1422. Stan. Jos. BIEŻANOWSKI.

Olympias Academica XVIII. 2dae laureae Phil. Candidatis decantata. Crac. typ. Lucae Kupisz. 1635. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1423. Victorinus RADZIMIŃSKI. Laurea Corona etc. 1658. 4. (Ju.)

1424. Laurus academica in Divi Jagellonis Paruasso revirescens ex eximiis V. Adolescentibus, amoris ergo praesentata a Matthaeo Casimiro ORLOWSKI. Cracoviae apud Viduam et Haeredes Stanislai Lenczewski Bertutowicz. A. D. 1658. 4.

(Ban. H. Dr. Kr. 416—Sienk. l. c.)

1425. Andreas Joannes FRANKOWICZ. Colossus Apollinis XVII. primae laureae Candidatorum corymbis exornatus. Crac. Typ. Vid. et Haer. Fr. Cezary. 1659. 4. (L. S.)

1426. St. KLACZYŃSKI. Melos Lyricum etc. Crac. typ. Vid. Lucae Kupisz. 1659. 4.

Panegiryk Akadem. dla 8 Kandydatów. (Sienk. l. c.—Ju.)

1427. Sebastianus PISKORSKI. Virens lauretum etc. Cracov. Kupisz. 1660. fol.

Panegiryk dla 9 Kandydatów. (Ju.)

1428. Alb. Alex. DRZEWICKI. Inclytum Orbis Academici decus in honorem XX. 2dae laureae Candidatorum. Cracoviae typ. Haered. Stan. Lenczewski Bertut. 1661. fol. (L. S.)

1429. Stanislaus Joannes FOLTYŃSKI. Fructus laboriosae virtutis etc. Crac. Typ. Viduae Lucae Kupisz. 1661. 4.

Panegiryk dla 8 Kandydatów. (Ju.)

1430. Petrus ORLOWSKI. Fasciculus florum etc. Cracov. Franc. Cezary. 1662. 4.

Panegiryk dla 10 Kandydatów. Przypis. Okorskiemu Sufragan. Krakow. (Ju.)

1431. Fran. Joseph. CZECHUCKI. Pallas Academica in Juvenibus prima Art. LL. et Ph. laurea insignitis producta. Crac. Typ. Alberti Siekielowicz. 1663. 4. (L. S.)

1432. Blasius, Ignatius KRAUZOWSKI. Votivus Coronarum nexus XX. 1ae laureae Candidatis

dedicatus. Casimiriae ad Cracoviam. 1664. typ. Balth. Smieszkwowicz. 4. (Sienk. l. c.)

1433. Ambrosius SZALĘWIC. Trygetos sive Vindemia Academica etc. Casimiriae ad Cracoviam ex Offic. Typ. Balthasari Smieszkwowicz. 1664.

Na cześć nowych Kandydatów licencjatury. (Ban. H. Dr. Kr. 446.)

1434. Joannes DZIEDZIC. Horison Academicus Candidatis AA. LL. et Phil. refulgens. Crac. Typ. Valer. Piatkowski. 1665. 4. (L. S.)

1435. Ludovicus Nicolaus TAYNER. Parnassus Academicus etc. Cracoviae in Off. Balthas. Smieszkwowicz. 1665. fol. (Ban. H. Dr. Kr. 446.)

1436. Daniel CASTELLI. Leopold. Symbola boni affectus XIII. juvenibus prima laurea condecoratis, oblata. Casimiriae ad Cracoviam 1665. Typ. Balthas. Smieszkwowicz. 4.

1437. Valentinus Joannes BILAŃSKI. Cithaeron Academicus IX. primae laureae Candidatis dd. Cracoviae ap. Haered. Lucae Kupisz. 1666. 4. (L. S.)

1438. Hyacinthus TOMASZOWICZ. Melos Mysticum ex Hippocrenidum choro deductum. b. m. 1666. 4.

(Sienk. l. c.)

1439. Joann. Matth. PRZECŁAWSKI Arae perennes laureato honori XV. 1ae laureae Candidatorum erectus. Crac. 1667. ap. Haeredes et Successores Lucae Kupisz. 4.

(Sienk. l. c.)

1440. Raph. Casim. ARTEŃSKI. Emerita Togatae Palladis Munera X. Adolescentibus in AA. LL. Phil. lauream praesentibus collata. Crac. in officina Schedel. 1667. 4. (L. S.)

1441. Matthaeus Ignatius RLEMENT. Faustum omen. VII. Juvenibus prima laurea philosophica insignibus oblatum. Crac. ap. Petricov. 1668. 4. (L. S.)

1442. Casper KRUDNEROWICZ. Vernans eruditi honoris laurea XI. 1ae laureae Candidatis collata. Cracov. typ. Schedel. 1670. fol. 4 ark.

1443. Stanislaus JURKIEWICZ. Vio-

letum Academicum in XVIII. Iae laureae Candidatis efflorescens. Crac. ap. Alb. Gorecki 1673. fol. 4 $\frac{1}{2}$ ark.
(Sienk. Dod. do Bent.)

1444. Jacobus GLIŃSKI. Capitulum eruditi honoris IX. Iae laureae Candidatis consecratum. Crac. 1674. typis Schedelianis fol. (Sienk. l. c.)

1445. Decus palmare virtuti et honori X. primae laureae Candd. ab Alberto Josepho JODŁOWSKI Candidato dedicatum. Crac. Typ. Univ. 1676. fol. 4 ark. (L. S.)

1446. Franc. Clemens BALICKI. Laureae autumnales VII. primae laureae candidatis consecratae. Crac. Typ. Univer. 1677. fol. (L. S.)

1447. Franc. Clemens BALICKI Trophaeum XXVII. secundae laureae Candidatis dicatum. Cracoviae 1681. fol. (L. S.)

1448. Andreas Rudol. MARGOWSKI in Acad. Crac. Phil. Prof. Med. D. Consul Posn. Floralia veris laureati virtuti et honori VII. Iae laureae Candidatis dedicata. Crac. Typ. Univ. 1683. fol. (L. S.)

1449. Andr. Rudol. MARGOWSKI. Coronamentum sapientiae XXXIX. 2dae laureae Candidatis. Crac. typ. Univ. 1684. fol. 10 ark.
(Sienk. l. c. — L. S.)

1450. Raph. Casim. ARTENSKI. Arbor vitae doctoratum Theologiae prensantibus oblata. Crac. typ. Univ. 1684. fol. (L. S.)

1451. Franc. Joan. PIĄTKOWSKI. Autumnus Academicus maturis et opimis XIII. Iae laureae Candidatorum fructibus decoratus. Crac. typ. Univ. 1684. fol. (Sienk. l. c.)

1452. Petrus SIENKIEWICZ, in Acad. Crac. Prof. Parochus Sułowskiensis. Viridarium Academicum IX. Iae Laureae Candidatis dedicatum. Crac. Typ. Univ. 1684. fol.
(Sienk. l. c.)

1453. Jos. Ant. CZĘCZKIEWICZ. Inexpugnabilis Jagellonica eruditio XI. Primae laureae Candidatorum. Crac. typ. Fr. Cezary. 1685. fol.

1454. Archivum Jagellonici Apollinis XVI. primae laureae Candida-

tis collucens, ab Adamo Josepho KACZORKOWICZ consecratum. Crac. typ. Acad. 1685. fol.

1455. Thomas NAPOLSKI. Manubiae triumphales etc. ab XI. primae laureae Candidatis ab hoste ignorantiae decerptae. Crac. typ. Fr. Cezary. 1686. fol. (Sienk. l. c.)

1456. Joannes PATYNSKI. Cententus Musarum etc. Crac. Typis Franc. Cezary. 1686. 2 ark. (Ju.)

1457. Joan. Chrysost. RUCIAŃSKI. Votum perenne XXV. pro gradu Magisterii in Philosophia Licentiat. Crac. 1686. Typ. Univ. fol.
(Sienk. l. c.)

1458. Casim. Michael WOLSKI. Nummus aureus X. Iae laureae Candidatis persolutus. Crac. 1686. Typ. Univ. fol. (Sienk. l. c.)

1459. Concessus ROTKIEWICZ. Altitudo Domus Dei et Sapientiae etc. 1686. fol. (Ju.)

1460. Martinus Franc. SZYDŁOWSKI. Gemmae florum Palladis XXI. Iae laureae Candidatis dedicatum. Crac. 1687. typ. Fr. Cezary. fol.
(Sienk. l. c.)

1461. Corona Sarmaticae Palladis honori XI. Iae laureae Candidatis dum per Josephum Ostowski baccalaurei renunciarentur a Venceslao Francisco DROZDOWSKI dedicata. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1687. fol. (L. S.)

1462. Stan. Michael SZUROWSKI. Parnassus academicus XI. Iae laureae Candidatorum. Crac. 1688. typ. Nicol. Alex. Schedel. fol.
(Sienk. l. c.)

1463. Auspicatum laureatae sapientiae Certamen a XXX. 2dae laureae Candidatis peractum dum a Joanne Michalski doctoratus licentiam sumeret a Alberto Josepho DZIELSKI celebratum. Crac. Typ. Univ. 1688. fol. (L. S.)

1464. Joau. Stanislaus FRĄCZKIEWICZ. Speculum Animorum honori XXII. Iae laureae Candidatorum. Cracoviae typ. Fr. Cezary. 1688. fol.
(Sienk. Dod. do Bent.)

1465. Paulus SUTKIEWICZ. Palae-

stra virtutis et sapientiae XI. Iae laureae Candidatis dedicata. Crac. Typ. Univ. 1689. fol. (Sienk. l. c.)

1466. Casim. Stanisl. TYXINSKI. Concentus Musarum virtuti IX. Iae laureae Candidatis applaudens. Crac. typ. Nicol. Alex. Schedel. 1690. fol. (Sienk. l. c.)

1467. Domin. Lauren. SZASKIEWICZ. Fasciculus Rosarum VI. Iae laureae Candidatorum laureis innoxus. Crac. typ. Univ. 1690. fol. (Sienk. l. c.)

1468. Nicolaus JASIŃSKI. Rupes Parnassia. etc. Crac. ap. Schedel. 1691. fol. *Paneg. dla 9 Randyd.* (Ju.)

1469. Paulus Joannes KUUK. Triumphale eruditae Palladis hastiludium in IX. primae Laur. Candidatis coronatum. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1691. fol. (L. S.)

Juszyński mylnie nazwisko autora wypisał: *Kauk.*

1470. Michael Stanisl. REROŃSKI. Sementis Jagellonica Manipuli a VI. Iae laureae Candidatis. Crac. 1692. typ. Nic. Alex. Schedel. fol. (Sienk. l. c.)

1471. M. Michael KUCZANKOWICZ. Honor erudito vere florescens, novis florum primitiis adornatus laureatae virtuti Imae laureae VII. Candd. dd. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1693. fol. (L. S.)

1472. Casimirus CEYPLER. Capitulum laureati honoris XVII. in Philos. licentiatibus reseratum. Crac. typ. Univ. 1696. fol. (Sienk. l. c.)

1473. Basilius SAWICKI. Ara Palladis Cracia laureis XVII. in Philos. Licentiatorum ornata. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1696. fol. (Sienk. l. c.)

1474. Stanislaus Albertus GOLEIOWICZ. Pleias Laureata in virtute VII. Iae laureae Candidatorum refulgens. Crac. typ. Fr. Cezary. 1698. fol. $3\frac{1}{2}$ ark. (Sienk. l. c.)

1475. Joannes LATALSKI. Saturnia laureati honoris porta meritis III. primae laureae Candidatorum erecta. Crac. Typ. Univ. 1698. fol. (L. S.)

1476. Antonius Adalb. GNIEWIŃSKI. Porta ad templum honoris VII. Iae laureae Candidatis exstructa. Crac. typ. Univ. 1700. fol. (Sienk. l. c.)

1477. Balthasar PAULO. Mane diei philosophici VI. Iae laureae Candidatis illustratum. Crac. typ. Univ. 1700. fol. (Sienk. l. c.)

1478. Andreas WĘGRZYNOWICZ. Porta triumphalis laureis IX. Candidatorum exornata. Crac. 1700. Typ. Univ. fol. (Sienk. l. c.)

1479. Joan. SCHULTZIUS Prusso-Polonus. Felix saeculum secundis Philos. laureis XVII. virorum reflorescens. Crac. typ. Schedel. 1700. fol. (Sienk. l. c.)

1480. Petrus BUCHOWSKI. Signa veris laureati in XI. primae laureae Candidatis observata. Crac. 1701. typ. Fr. Cezary. fol. (Sienk. l. c.)

1481. Stanisl. Hieron. BRYKNER. Aduytum Jagellonicae Palladis XXI. viris in phia licentiatibus reseratum. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1702. fol. (L. S.)

1482. Josephus Franc. DZIURKIEWICZ. Corona septemtrionalis virtutem VII. Primae laureae Candidatorum exornans. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1702. fol. (L. S.)

1483. Martinus REBIGERUS Glogoviensis Silesius. Regia solis sublimibus alta columnis XXII. laureae Candidatis erecta. Crac. typ. Univ. 1702. fol. (Sienk. l. c.)

1484. Anton. PIATKOWSKI, Pospolaniensis. Palmare Jagellonicae Palladis decus VIII. Iae laureae Candidatorum virtutem coronans. Crac. typis Schedel. 1703. fol. (Sienk. l. c.)

1485. Greg. Stan. BARSZCZEWICZ. Hilaria animorum ex obtentis decoribus a VII. primae laureae Candidatis celebrata. Crac. typ. Acad. 1703. fol. (Sienk. l. c.)

1486. Casimirus GLADYSZOWSKI. Asylum Reginae Sapientiae IX. Iae laureae Candidatis erectum. Crac. typ. Nicol. Alex. Schedel. 1704. fol. (Sienk. l. c.)

1487. Joannes Drozdowicz. Spes in herba in primas laureas efflorescens. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1705. fol. (L. S.)

1488. Hyacinthus Grymecki. Vitretum literarium sapientiae fructus IV. primae laur. Candidatis profrens. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1705. fol. (L. S.)

1489. Jos. Grodkiewicz. Primae curae honoris literati in V. iuvenibus primis laureis initiatae. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1706. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

1490. Paulus Jacob. Tomaszkiwicz. Praemia VIII. Iae laureae Candidatorum. Crac. Typ. Nic. Alex. Schedel. 1706. fol. (Sienk. I. c.)

1491. Joan. Raph. Czarnański. Desideria eruditae Palladis XXVIII. 2dae laureae Candidatis expressa. b. m. 1706. fol. (Sienk. I. c.)

1492. Hyacinthus Łoracki. Laurea Apollinis IV. Iae laureae Candidatorum tempora revincens. Crac. 1707. typ. Nic. Alex. Schedel. fol.

1493. Stanislaus Joseph. Szaynowski. Aura favens VIII. 2dae laureae Candidatis. b. m. 1710. fol. (Sienk. I. c.)

1494. Joan. Sam. Podgurski. Rationale Archipraesuleum XII. virtutum et meritorum pretiosis lapidibus in sacro primitialis dignitatis apparatu coruscans, Stanislaō a Słupow Szembek Archiepiscopo Gnesnensi oblatum, Crac. 1710. *Styl lapidarny*. (L. S.)

1495. Joan. Anton. Zarzycki. Laurus Craci Apollinis in coronas XI. Iae laureae Candidatorum conservata. Crac. typ. Univ. 1710. fol. (Sienk. I. c.)

1496. Romual. Valent. Włoszkiewicz. Canonicus Varsav. Frondes Iae laureae philosophicae IX. Candidatorum innexi. Crac. 1712. Typ. Fr. Cezary. fol. (Sienk. I. c.)

1497. Michael Joseph. Dropczyński. Pantheon XIII. primae laureae Candidatis erectum. Crac. Typ. Fr. Cezary. 1712. fol. (L. S.)

1498. Math. Stanislaus Federowicz Novodyor. Dialect. Professor. Lauretum XXI. 2ae laureae Candidat. repraesentatum. Crac. typ. Univ. 1713. fol. (Sienk. I. c.)

1499. Franciscus Nicolaus Jakiel-ski. Viridarium Cracii Apollinis in X. primae laureae Candidatis revirescens. Crac. Typ. Fr. Cezary. 1713. fol.

Przypis. Mark. Sobieskiemu Staroście Jaworowskiemu. (L. S.—Ju.)

1500. Vladisl. Sigism. Nadolski. Septentrio etc. Crac. 1713.

Pancgiryk dla 7 Kandydat. (Ju.)

1501. Antonius Adamus Brzyski. Penu eruditae Palladis VIII. primae laur. Candidatis reseratum. Crac. Typ. Univ. 1714. fol. (L. S.)

1502. Hyacinthus Golenski. Archivum Conarum Palladis Jagellonicae XVII. 2dae laureae Candidatis, apertum. Crac. Typ. Univ. 1714. (L. S.)

1503. Adalb. Dominic. Andelmewicz. Insignia eruditae Palladis XIII. primae laureae Candidatis dispartita. Crac. typ. Univer. 1714. fol. (Sienk. I. c.)

1504. Josephus Ant. Krauz Cracoviensis. Clypeus orbis Palladii in XXV. 2dae laureae Candidatis expositus. Crac. typ. Univ. 1715. fol. (Sienk. I. c.)

1505. Andreas Joan. Cantius Mrozinski. Area triumphalis sapientiae VI. Iae laureae Candidatis instructa. Cracoviae typis Joan. Domański. 1715. fol. (Sienk. I. c.)

1506. Joan. Josephus Nikodemowicz. Meta laureati honoris cursu VII. Iae laureae Candidatorum at-tacta. Crac. typ. Fr. Cezary. 1715. fol. (Sienk. I. c.)

1507. Franciscus Michael Włosz-kiewicz. Canonicus Pultov. Bellona pacator Iae laureae Candidatos laureis philosophicis coronans. Crac. typ. Univ. 1716. fol. (Sienk. I. c.)

1508. Josephus Zegladowski. Stephanoma philosophicum in VII.

Iae laureae Candidatis refulgens.
Crac. typ. Fr. Cezary. 1716. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1509. Jos. Alber. OKONIOWSKI.
Leopoliten. Ternio gratiarum III.
Iae laureae Candidatis applaudens.
Crac. 1717. typ. Fr. Cezary. fol.

(Sienk. l. c.)

1510. Josephus KRZYŻOWSKI.
Stud. Acad. Cracov. Fructus Philo-
sophicus VI. Iae laureae Candidatis
praesentatus. Cracov. typ. Acad.
1717. fol.

Sienk. l. c.

1511. Valent. LURENSKI. Pax
Foecunda etc. Crac. ap. Cezary.
1717. fol.

Panegir. dla 27 Kandydatów. (Ju.)

1512. Josephus DUKIEWITZ. Con-
clusio philosophici honoris ex prae-
missis virtutis et eruditionis IX.
Imae laureae Cand. illata. Crac.
Typ. Fr. Cezary. 1718. fol. (L. S.)

1513. Albertus Antonius GRZY-
MAŁA. Aes laureati honoris XIII.
2da^{ca} laureae Candid. aperta. Crac.
Typ. Haeredum Hebanowski. 1719.
fol. (L. S.)

1514. Joan. BARSZCZEWSKI. Ani-
mus-victor in X. primae laureae Can-
didatis observatus. Crac. typ. Fr.
Cezary. 1719. fol. (Sienk. l. c.)

1515. Stanislaus GOLĄSKI, Ca-
non. Luceor. Spolia erudita inter
VIII. Iae laureae Candidatos divisa.
Crac. Typ. Acad. 1720. fol. (L. S.)

1516. Stanisł. Sebast. MAMCZYŃ-
SKI. Novodvor. Dialect. Prof. Ver
ex virtute X. Iae laureae Candidatis
grati odoris flores explicans. Crac.
Typ. Acad. 1719. fol. (Sienk. l. c.)

1517. Jacob. Bonav. BELLI Leo-
politanus. Amoenitas Laurearum
XXVI. secundae laureae Candida-
torum. Crac. typ. Univ. 1721. fol.

Przyp. Skarbkowi Arcyb. Lwow.

(Sienk. l. c.—Ju.)

1518. Joan. Jacob. SMOLUKOWSKI.
Horoscopus laureatae gloriae XIII.
Iae laureae Candidatis allucens. Crac.
Typ. Univ. 1722. fol. (Sienk. l. c.)

1519. Mathaeus Michael ŁUKASZ-
KIEWICZ. Archivum Coronarum VII.

Iae laureae Candidatis apertum.
Crac. typ. Acad. 1723. fol.

Przypis. Wilhelm. Robertsonowi, Kanon.
Krak. it. d.

(Sienk. l. c.)

1520. Joseph. Valent. TOMASZKIE-
WICZ. Arbor XIX. 2dae laureae
Candidatorum Philosophici honoris
fructus germinans. Crac. Typ. Acad.
1723. fol. (Sienk. l. c.)

1521. Blasius Antonius ZABITZ.
Annulus IX. Iae laureae Candidatos
Palladi Jagellonicae desponsans.
Crac. typ. Acad. 1718. fol.

(Sienk. l. c.)

1522. Josephus Bartholom. GO-
ŁUKOWSKI. Stipendia eruditaē mili-
tariae etc. Crac. Typ. Acad. A.
1723.

Panegiryk dla 4 Licencjatów. (Ju.)

1523. Josephus Stanislaus ZA-
WADZKI. Argo Navis pretiosas mer-
ces virtuti et eruditioni XXI. Iae
laureae Candidatis devehens. Cra-
covie. typ. Univ. an. 1724. fol.

(Sienk. l. c.)

1524. Andreas Jos. NECHREBECKI.
Anchora ad promontorium bonae
spei X. Iae laureae Candidatos si-
stens. Crac. Typ. Univ. 1724. fol.

(Sienk. l. c.)

1525. Petrus Hyacinthus KROKO-
WSKI. Armamentarium Palladis X.
Iae laureae Candidatis praesentatum.
Cracoviae. typ. Academ. 1725. fol.

(Sienk. l. c.)

1526. Ignatius MIKLASZEWSKI. Ca-
stalius Cracii Parnassi in gemiferas
amnes IX. Iae laureae Candidatis
deductus. Crac. 1725. typ. Univ. fol.

(Sienk. l. c.)

1527. Carolus Anton. WĄŻ, Pin-
cernida Drohic. Conventus lyricus
virtuti et honori XI. Iae laureae
Candidatis. Cracoviae. Typ. Univ.
1726. fol. (Sienk. l. c.)

1528. Anton. Jos. PALUSIENSKI.
Memoria in novem Musis honoris
laureati parens IX. primae laureae
Candidatorum. Cracoviae 1726. typ.
Coll. Maj. Acad. fol. (Sienk. l. c.)

Juszyński nazywa autora: *Pawlusiński*.

1529. Raphael WĘGLEŃSKI, Sub-
dapiferida Mielnic. Ornamentum lau-

reati honoris IV. Iae laureae Candidatis distributum. Crac. Typ. Jac. Matyaszkiewicz. 1727. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1530. Anast. SALTYSKIEWICZ. Can. Reg. Candor animorum in VII. Iae laureae Candidatis patefactus. Crac. typ. Fr. Cezary. 1727. fol.

(Sienk. I. c.)

1531. Paulus KOSICKI (z Zakrzowa). Manipulus Jagellonicae Palladis XXXV. secundae laureae Candidatis opere poetico nexus. Cracoviae typis. Coll. Maj. Univ. 1727. fol. (L. S.)

1532. Adalbertus Flor. LUBECKI. Fama studii literarii laureata V. Iae laureae Candidatis adjudicata. Crac. Typ. Acad. 1728. fol. (Sienk. I. c.)

1533. Anast. SALTYSKIEWICZ. Templum virtuti et sapientiae dicatum oratione apertum. Crac. typ. Mich. Cezary 1729. fol. (Sienk. I. c.)

1534. Simeon Thaddaeus RUDZKI. Triumphus XXI. Iae laureae Candidatorum stylo poetico manifestatus. Crac. typ. Univ. 1729. fol.

(Sienk. I. c.)

1535. Stanisl. Jos. PTASZYŃSKI. Festus dies Minervae a VII. Iae laureae Candidatis celebratus. Crac. typ. Acad. 1729. fol. (Sienk. I. c.)

1536. Josephus Clemens KLIMASZOWSKI. Palmae triumphii philosophici V. Iae laur. Candidatis dispartitae. Crac. typ. Jac. Matyaszkiewicz. 1730. fol. (Sienk. I. c.)

1537. Lucas Lauren. LUKASZOWSKI. Terminus intentionis secundae laureatae feliciter actatus. Crac. Typ. Univ. 1731. fol. (Sienk. I. c.)

1538. Stanisl. WADOWSKI. Promulsis literarii honoris V. Iae laureae Candidatis exhibita. Crac. typ. Univ. 1731. fol. (Sienk. I. c.)

1539. Andreas Josephus GELHORN. Anadema Virtutis Erudita VII. primae laureae Candid. Crac. Typ. Univ. 1733. fol. (L. S.)

1540. Stanislaus KWAPINSKI. Species laureati honoris etc. Cracoviae typis Acad. 1733. fol.

Panegyryk dla 25 Kandydatów. (Ju.)

1541. Joannes Cantius JANKIEWICZ. Daphnon Laureatum praemiandae virtuti XI. primae laureae Candidator. reflorescens. Crac. typ. Univ. 1733. fol. (L. S.)

1542. — — Metamorphosis eruditorum laborum in praemia laureata, in XV. 2dae laureae Candidatis, tam. 1735. fol. (L. S.)

1543. Ant. Stan. de Groszow CZARNEK. Foedus laureati triumphii inter VII. primae laureae Candidatis propositum. Crac. typ. Univ. 1735. fol. (Sienk. I. c.)

1544. Dominicus Antonius KOLECKI Stud. Acad. Cracov. Eurippus Philosophicus etc. Cracoviae. Typ. Acad. 1736.

Panegyryk dla 7 Kandydatów. (Ju.)

1545. Josephus MARKIEWICZ. Fasciculus laureati honoris etc. Crac. typis Acad. 1737. fol.

Panegyryk dla 4 Kandydatów. (Ju.)

1546. Fabianus Sebast SIKORSKI. Praedictum laureati in Philos. honoris XIII. 2dae laureae Candidatis attributum. Crac. typ. Univ. 1737. fol. (Sienk. I. c.)

1547. Thomas MALYSZKO. Ingressus ad Capitolium laureati honoris etc. Cracov. in Typogr. Univer. 1738. fol.

Paneg. dla 8 Kandydatów. (Ju.)

1548. Valentinus Joan. Cant. FRANCHI. Plausus totius Heliconis in praemium IX. primae laureae Candidat. institutus. Crac. Typ. Univer. 1739. fol. (L. S.)

1549. Petrus Josephus MĄSZOWSKI Stud. Acad. Crac. Salve Philosophicum X. Iae laureae Candidatis decantatum. Crac. typ. Acad. 1739. fol. (Sienk. I. c.)

1550. Martinus Josephus KLIMKIEWICZ. Symposium Cracii Apollinis VI. primae laureae Candidatis instructum. Crac. Typ. Univ. 1740. fol. (Sienk. I. c.)

1551. Hyacinthus GOLEŃSKI. Archivum Coronarum Palladis Jagellonicae XVII. 2dae laureae Candidatis apertum. Crac. Typ. Univ. 1741. fol. (Sienk. I. c.)

1552. Andreas MASARSKI. Monile Palladis Jagelloniae VIII. Iae laureae Candidatis expositum. Cracov. typ. Acad. 1741. fol.

1553. Casimirus Fortunatus ALBRYCHOWICZ, Benedictinus Tynecensis. Pancarpiae a Pallade Jagellonica in coronamentum eruditiae virtutis V. primae laureae Candidatorum contextae. Crac. typ. Univ. 1742. fol. (Sienk. Dod. do Bent.)

1554. Casimir. Mathias LUZARKIEWICZ. Insignia ex Archivo Jagellonicae Palladis inter V. 1ae laureae Candidatos distributus. Crac. typ. Acad. 1742. fol. (L. S.)

1555. Casim. Math. LUZARKIEWICZ. Census laureati in Philos. honoris XI. 2dae laureae Candidatis solutus. Crac. typ. Univ. 1743. fol. (Sienk. l. c.)

1556. Florianus Joan. Nep. JANOWSKI, Abbas Tinec. Floralia in honorem X. Imae laureae Candidatorum celebrata. Crac. typ. Acad. 1744. fol. (Sienk. l. c.)

1557. Adalb. Stanisl. WARYSKI. Arcus triumphalis XVII. 2dae laureae Candidatis erectus. Crac. Typ. Univ. 1745. fol. (Sienk. l. c.)

1558. Paulus SOLDADINI. Columnae virtuti et honori VII. Iae laureae Candidatorum erectae. Crac. Typ. Univ. 1745. fol. (Sienk. l. c.)

1559. Joan. Nep. BAIER. Fluvii auriflui et gemmiflui eruditae in pretium virtutis VIII. primae laureae Candidatorum effusi. Crac. typ. Univ. 1746. fol. (Sienk. l. c.)

1560. Georgius KASZUBA (z Woszezan Bitkowski, Akad. Krak.). Manipulus Philosophicarum Coronarum. Crac. 1747.

Panegiryk Akad. dla 5 Kandyd. Ju.

1561. Valent. BABICKI. Splendor Virtutis etc. A. 1749. fol.

Panegiryk dla Kandyd. (Ju.)

1562. Joan. Franc. SIEKIERSKI. Braivium Philosophici honoris laureae 2dae XVII. Candidatis propositum. Crac. Typ. Coll. Maj. 1749. fol.

(Sienk. l. c.)

1563. Franciscus TOMECKI. Academicus Jagellonicus laureati germina honoris XVII. Iae laureae Candidatis proferens. Crac. Typ. Coll. Maj. 1750. fol. (Sienk. l. c.)

1564. Antonius Cantius JARZECKI. Medium ad primae terminum excellentiae XXIII. 2dae laureae Candidatis dd. Crac. typ. Coll. Mai 1751. fol. (L. S.)

1565. Andreas MRUGACZEWSKI. Ver Academicum in geminis etc. Crac. 1751. fol. (Ju.)

1566. Cantius PONORSKI. Portae triumphales etc. Crac. typis Acad. 1752. fol.

Panegiryk Akad. (Ju.)

1567. Antonius FIDECKI. Viretum Academicum in laurus Philosoph. VI. primae laureae Candid. explicatum. Crac. Typ. Coll. Mai. Univ. 1753. fol. (L. S.)

1568. Elias BADURKIEWICZ. Elias Palladis philosophicae XI. primae laureae Candidatis collatum. Crac. typ. Univ. 1754. fol.

(Sienk. l. c.)

1569. Stanislaus KOSTKA MARKIEWICZ. Quies sub umbra laurearum XI. 2ae laureae Candidatis gratissima. Cracoviae. typ. Univ. 1754. fol. (Sienk. l. c.)

1570. Stanisl. Mich. WATORSKI. Symmetria virtutis et eruditionis specimina XI. Iae laureae Candidatorum repraesentans. Crac. 1755. Typ. Univ. fol. (Sienk. l. c.)

1571. Lucas Joan. Cant. MADAŁIŃSKI. Constellatio virtutis et sapientiae in VI. Iae laureae Candidatorum observata. Crac. typ. Univ. 1756. fol. (Sienk. l. c.)

1572. Antonius Cantius JARZECKI. Medium ad primae terminum excellentiae XXIII. 2dae laur. Candd. dedicatum. Crac. typ. Coll. Mai. Univ. 1758. fol. (Sienk. l. c.)

1573. Adalb. Vincen. KIKULINUS. Fructus philosophici honoris V. Iae laur. Candidatis oblatis. Crac. typ. Sem. Ep. Acad. 1759. fol.

(Sienk. l. c.)

1574. Simon BONACZKOWSKI Scho-

lasticus Collegiatae Woynic. Honor philosophicus in XVIII. secundae laureae Candidatis excellens. Crac. typ. Univ. 1760. fol. (L. S.)

1575. Josephus MEYZEL. Quinque intellectuales habitus in ornamentum V. 1^{ae} laureae Candidatorum collati Crac. ex typogr. Academ. 1760. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1576. Vladisl. Milkowski Canonici Kiovien. Regnum sapientiae XV. 1^{ae} laureae Candidatis propinatum Crac. typ. Univ. 1760. fol. (Sienk. 1. c.)

1577. Florianus WASOWICZ. Militia Palladis Jagellonicae in cohorte XXXI 2^{dae} laureae Candidatorum triumphans Crac. Typ. Univ. 1762. fol. (Sienk. 1. c.)

1578. Joan. Caiet. ZDANOWSKI. Laryssa: Laurea prima in frontibus VI. eiusmet Candidatorum revirescens. Crac. typ. Sem. Ep. Acad. Dioec. 1762. fol. (Sienk. 1. c.)

1579. Alexander de Brzeznicza BORLIKOWSKI. Firmitas a virtute et labore XVII. primae laureae Candidatorum resplendens. Crac. typ. Acad. 1763. fol. (Sienk. 1. c.)

1580. M. Thomas Cantius PLECKI. Merces laboris labor. A. 1763. (Plecki o sobie w mowie Akademickiej niżej wymienionej.) (L. S.)

1581. Mathias Gonzaga POPLAWSKI. Zodiacus lauriger magni ominis signa XII. 1^{ae} laureae Candidatis portendens Crac. typ. Acad. 1763. fol. (Sienk. 1. c.)

1582. Antonius KOPCINSKI. Excellentia eruditae virtutis XXIII. 2^{dae} laureae Candidatis insignibus prominens. Crac. Typ. Sem. Ep. etc. Dioec. 1764. fol. (Sienk. 1. c.)

1583. Viror a vigore et vigor a virore 1^{ae} laureae philosophicae virtuti VI. eiusmet laureae Candidatis correspondens. Crac. Typ. Univ. 1765 fol. (Sienk. 1. c.)

1584. Labore et constantia, in via professionis Academicae per

omnia incedendum, quod M. Thomas Cantius PLECKI Phil. D. et Prof. Coll. Maj. Eccl. S. Annae Canon. etc. primas in AA. LL. et Phil. laureas VIII. Aspirantibus conferendo A. 1767. oratione academica demonstravit. 8. 1 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

1585. Nihil obiter, quum in omni vitae honestioris conditione etc. agendum, tum maxime in professione Academica — Per M. Joannem Josephum AMBROŻEWICZ Phil. Doct. Coll. Minor. etc. circa actum promotionis XVI. ad primam in AA. LL. et Phil. lauream adspirantium, A. 1766. Oratione Suasoria demonstratum. 4. 1 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

1586. Casimirus Josephus KASZEWICZ. Fructus sapientiae XXI. 2^{ae} laurae Candidatis a Stanislawo Wadowski collatus b. m. 1796. 4. (Sienk. 1. c.)

1587. Casimirus JOS. KASZEWICZ. Fructus XXI. 2^{ae} laureae Candidatis collatus . . b. m. d. i r. 4.

Różne od poprzedz. (Sienk. 1. c.)

1588. Adamus Stephanus JAGIELSKI. Ratio boni communis in omni honoris gradu habenda, V. Candidatis prima laurea decoratis recitata b. m. 1769. 4. (L. S.)

1589. Agere et pati Sapientis institutum, dum M. Andreas SLECKOWSKI Ph. D. et Prof. etc. primam in AA. LL. et Phil. lauream VII. Candidatis conferret, oratione academica deductum. Anno 1770. Crac. Typ. Coll. Maj. 4. 1 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

1590. Virtuti et eruditioni XVIII. 2^{ae} laureae Candidatorum Praemium. Crac. Typ. Coll. Mai. Univ. 1771. 4. (Sienk. 1. c.)

1591. Decus Literarium XI. in AA. et Phil. licentiariorum. Crac. typ. Sem. Acad. Dioec. 1777. 8.

(Sienk. 1. c.)

1592. Applausus VIII. Candidatis prima Philosophiae laurea decoratis exhibitus. Cracoviae typ. Univ. Coll. Mai. 1788. 4.

(Sienk. 1. c.)

2. Szkoły, Bursy.

1593. Regestrum Bursae Cracoviensis Hungarorum nunc primum ex autographo Codice Bibliothecae Cracoviensis editum. Budae typis Univ. 1821. 8. *XXIV* i 88. str.

Na końcu uwagi do historii Bursy tej która była założona R. 1492.

(Mucz. Pauli Paulir. MS. L. p. 53, n.)

1594. Benedicti Herbesti Neapolitani, Cracoviensis scholae apud S. Mariae templum Institutio. Ex qua omnes scholarum rectores, omnes etiam paedagogi informandis pueris methodum petere possunt. Cracoviae apud Siebeneycher 1559. 8.

Uwagi Magistratowi Krakowskiemu podane co do układu nauk łacińskich i greckich w Szkole P. Maryi w Krakowie.

(L. S. — Soltykow. p. 331.) *Zob. Noty.*

1595. Oratio in coeptione lectionum in Domo ordinandorum. Cracoviae die SS. Primi et Feliciani Martyrum A. 1603 a SEBASTIANO NUCERINO S. Th. D. habita. Crac. Andr. Petricovius 1603 4. 1 $\frac{1}{2}$ ark. (L. S.)

1596. Fundacja Bartłomieja Nowodworskiego Kawalera Maltańskiego J. Mei Dworzanina, Kapitana Harcerskiego z łacińskiego na polskie przetłumaczona przez Wawrzyńca Smieszkowica w Krakowie w Druk. Macieja Jędrzejowczyka 1619. 4. (Sienk. Dod. do Band.)

1597. Dwie fundacie Bartłomieja Nowodworskiego w Akademii Krakowskiej y w Tucholskiej Szkole uczynione. Z łacińskiego przez Wawrzyńca Smieszkowica w Krakowie w Druk. Andr. Piotrkowczyka. 1622. 4. (Sienk. l. c.)

1598. Eucomium excelsi Nowodworsiani erga Academiam Cracov. animi, in renunciandis Artium et Philosophiae Baccalaureis a M. Jacobo PEPENCOVIO. Ustiense, in Acad. Crac. Philosophiae Professore habitum. Cracoviae In Of-

fic. Matthiae Andreoviensis 1619. 4. 4 ark. *prozą.*

Jest to pochwała fundacji Bartłomieja Nowodworskiego, Kawalera Maltańskiego, o którym obacz. w Niesieckim. (L. S.)

1599. Joannes RACKI. Epicrote-sis Parnassi Academici. Cracov. Piątkowski. 1643 4.

Na przeniesienie' klass do Szkół Nowodworskich. (Ju.)

1600. Hugo KOLLATAY. Wyłożenie nauk dla Szkół Nowodworskich podług przepisu Kommissyi nad Edukacją Narodową. w Krakowie w Druk. Akad. 1777. 4.

(Chodyn.)

1601. Bursa Garwasciana abo fundacya na trzydziestu studentów szlacheckiej krwi przy Akademii Krakowskiej przez S. P. nieboszczyka GARWASKIEGO Dziekana Plockiego. Kan. Krak. Sekret. J. K. M. uczyniona. w Krakowie u Andrzeja Piotrkowczyka 1637. 4. 2 ark. (B.)

1602. Marcus SOBIESKI Palatinid. Russiae. Oratio gratiarum actoria Vladislao IV. pro Collegio Vladislaviano recens extracto 1643. 4. Crac. in Offic. Christoph. Schedellii 4. (Sienk. l. c.)

1603. Hugo KOLLATAY. Mowa w dzień wprowadzenia do Szkół Władysławskich nowego instrukeji publiczney układu. w Krakowie 1772. 4. (Chodyn.)

1604. Mowa przed licznym gości zgromadzeniem powiedziana, gdy JWJM. X. Kollatay Kan. Katedr. Krak., od Prześw. Kommissyi nad Eduk. Narodową delegowany do Akad. Krak. Wizytator. do Szkół Władysławskich, nowy Instrukeji publiczney układ i t. d. wprowadził. Dnia 26 Czerwca Roku 1777. w Krakowie 4. 4 ark.

W dedyk. do Michała Jerzego Xiążęcia Poniatowskiego, Prezesa Kommissyi Edu-

kacyney, podpisany autor: M. Andrzej TRZCINSKI Klasy V. Professor. *Zob. Noty.*

1605. Rozłożenie nauk i godzin w szkołach Krakowskich, na sześciu nauczycielów. w Krak. 1781 8. (Kat. Gr.)

1606. Sebastyan CZOCHRON. Mowa w dzień otwarcia Szkół Krakowskich miana R. 1781. 8. (L. S.)

1607. Mowa przy zaczęciu popisów Szkół Większych Krakowskich przez Stanisława KAROŃSKIEGO Ucznia I. Klasy. 1782. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1608. Franc. Henr. HOFMAN, Gymn. Crac. Praefectus. Sermo ad studiosam Cracoviensem Invent-

tem 4 Nov. 1801 dictus. Crac. typ. Jos. Geor. Trassleri 4. (Sienk. I. c.)

1609. Maciej SOŁTYK Kasztelan Wiślicki. Mowa przy otwarciu publicznych popisów uczący się w Szkołach Wydziału Krakowskiego młodzi, miana 1783 roku 4.

Przytem Popis uczniów Klasy II. (Sienk. I. c.)

+

1610. Programma na popis publiczny Uczniów Lyceum S. Anny i S. Barbary w Krakowie 1824 4.

Znajduie się tu wiadomość o Bursach w Krakowie Kajetana Kowalskiego.

(Mucz. Pauli Paulir. MS. p. 53.)

K R O Ź E.

1611. Dowód rocznego postępuku przez uczniów Szkoły publiczney Krozkiej pod dozorem XX. Karmelitów Litewskich D. Obs. z R. 1801 dnia 27 mies. Czerwca okazany. w Wilnie w Druk. XX. Bazylia-nów. 4.

1612. Dowód rocznego postępuku, przez uczniów Szkoły Publ. w stopniu Gimnazyalney Krozkiej pod dozorem XX. Karmelitów Litewskich D. R. — R. 1817. mies. Czerwca 27 dnia — w Wilnie w Druk. XX. Bazyl. 4.

1613. Treść nauk na doświad-czenie rocznego postępuku uczniów w Szkole Gimnazyalney Akademi-ckiej Krozkiej zostaiący pod do-zorem JP. Ignacego Dowiata Ma-gistra Filoz. i Ob. Prawa zebrana R. 1819 mies. Czerwca dnia 30. w Wilnie w Druk A. Marcinow-skiego. 4.

1614. Treść nauk zebrana na doświadczenie i t. d. d. 30 Czerw-wa 1823 roku w Wilnie w Dr. J. Zawadzkiego. 4.

K R Z E M I E N I E C.

1615. O Gimnazium w Wołyń-skiej Gubernii, i innych dla obo-iej płci ustanowieniach uczynione przedstawienie, przez Tadeusza CZACKIEGO tej i innych Gubernii Wyzytatora roku 1803 w Grodnie 4. 14. kart.

Paragraf 1. Ogulny plan nauk — 2. O Seminarium Guwernantek — 3. O Funduszach na to Gimnazium — 4. O mieyscu na Gimnazium i Seminarie przyłączone — 5. Krótka uwaga czy mają być dwa Gimna-zia lub jedno na Wołyniu? (Sam. Nowosz.)

1616. Tadeusz CZACKI. Mowa na zieżdzie duchowieństwa Łu-ckiego 1803.

(Kat. Dupl. Puł. N. 832.)

1617. Reskrypt Jego CESARSKIEY MOŚCI ALEXANDRA I. do J. W. Tadeusza Czackiego — Wyzytatora Szkół Gubernii Wołyńskiej, Kijo-wskiej i Podolskiej i Ustawy dla Gimnazium Wołyńskiego. 4.

Data utwierdzenia tych ustaw 31 Sierpnia 1805.

1618. Alexander CHODKIEWICZ. Mowa przy otwarciu Gimnazium Wołyńskiego dnia 1. Października 1805 roku w Krzemieńcu miana. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1619. Jan LERNET. Mowa przy otwarciu Gimnaz. Wołyń. w Krze-mieńcu, 1805. (Katal. Dupl. Puł. I. c.)

1620. Mowa Jana Nepomucena WYLEŻYŃSKIEGO Tow. Warszaw. Przyjaciół nauk Członka, przy otwarciu Gymn. Krzemienieckiego imieniem obywatelów miana 1. Października 1805. Roku. 4. 1 ark. (L. S.)

1621. Mowa X. Aloizego OSIŃSKIEGO Prof. Literatury w Gimnazjum Wołyńskim przed rozpoczęciem popisów rocznych miana w Krzemieńcu dnia 15 Lipca, roku 1807. 4. 1½ ark. (L. S.)

1622. Tad. CZACKI. Odezwa do uczniów Gimnazjum Wołyńskiego 1806. (Kat. Dupl. Pał. I. c.)

1623. Odezwa do uczniów Wołyńskiego Gimnazjum i do znacznych ziomków, którzy dzieci swoje do tej Szkoły oddają. fol. 1 ark. Na końcu data: w Krzemieńcu 16 Lipca 1811 r. Podpis: CZACKI. Drukowano w Krzemieńcu.

1624. — — 1812.

(Kat. Dupl. Pał. I. c.)

1625. Mowa JW. Raspra' Kolunpy CIECISZOWSKIEGO Biskupa Łuckiego i Żytomirskiego, Kawalera wielu Orderów, miana w Krzemieńcu, w czasie nabożeństwa na zakończenie rocznych w Gimnazjum Wołyńskim nauk. Roku 1808 dnia 15 Lipca. 4. 1 ark. (L. S.)

1626. Kazanie przy otwarciu nauk w Gimnazjum Wołyńskim miane przez X. Aloizego OSIŃSKIEGO Profesora Literatury w Krzemieńcu 21 Września 1808. 4.

1627. Mowa przy rozpoczęciu popisów rocznych w Gimnazjum Wołyńskim przez Euzebiusza SŁOWACKIEGO Profesora Wymowy d. 10 Lipca R. 1808 miana 4. 4¼ ark.

1628. Fr. OLEŃDKI. Mowa przy rozpoczęciu popisów w Gimnaz. Wołyń. 1811.

(Kat. Dupl. Pał. I. c.)

1629. Fundusz na czterech uczniach przy Gimnazjum Wołyńskim w Krzemieńcu utrzymywać się mających przez Jana LERNETA różnych uczonych Zgromadzeń Członka, teraz tegoż Gimnazjum

Dyrektora — zrobiony, Reskryptem Najjaśniejszego ALEXANDRA I. — r. 1809 dnia 6 Marca potwierdzony. 1811. w Krzemieńcu w Gimnaz. Drukarni. 4. 18 str.

1630. Tadeusz CZACKI. Mowa w Kijowie miana r. 1812.

(Kat. Dupl. Pał. I. c.)

1631. Obiaśnienie celniejszych funduszy Edukacyjnych Gimnazjum Wołyńskiego. R. 1818.

(Kat. Dupl. Pał. I. c.)

1632. Mowa Xięcia Adama CZARTORYSKIEGO Ruratora Imperator. Wileń. Uniwersytetu, Szkół jego wydziału po skończonych w Gimnazjum Wołyńskim popisach publicznych, przy rozdaniu medalów uczniom celującym miana w Krzemieńcu d. 30 Czerwca 1818. roku w Warszawie w Druk. Glücksberga. 4. 1 ark.

♦ ♦

1633. Materye z nauk w Gymnazjum Wołyńskim przez przeciąg roku szkolnego wyłożonych na popisy publiczne — w miesiącu Lipcu 1809. b. m. 4.

1634. Wzór i porządek nauk w Gymnazjum Wołyńskim od xv. Września w r. mccccix do xv. Lipca w r. mccccx. dawać się mających b. m. 4.

1635. Materye z nauk i t. d. 1810. 4.

1636. — — 1811. 4.

1637. Wzór i porządek nauk i t. d. w r. mccccxi. do mccccxii. w Krzemieńcu. fol.

1638. Materye i t. d. w Miesiącu Lipcu 11. 1814. w Druk. Krzemienieckiej. 4.

1639. — — w Mies. Czerwcu 1815. tam. 4.

1640. — — w Miesiącu Czerwcu 1817 roku. tam. 4.

♦

1641. Poczest Nauk w Lyceum Wołyńskim w R. Szkolnym 1827^{2/3} dawanych i rozkład czasu egzaminów publicznych odbyć się mają-

cych w Miesiącu Czerwcu od dn. 23 do dn. 29. fol.

1642. Praelectiones A. $\frac{1821}{1822}$.
(Kat. Dupl. Puł. I. c.)

✦

1643. Uwiadomienie o wolnym Konwikcie dla dzieci obywatelskich w Krzemieńcu fol. 1 ark.

Wydane przez T. Czackiego w r. 1810.
(L. S.)

Ł E C Z Y C A.

1644. Capitolium inter Lancienciensis Palatinatus aquilas positum seu prima scholarum inaugurationis et iuventutis instituendae palaestra a

Residentia S. J. Lancienciensi aperta. Crac. typis S. J. 1730. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

L E W A R T Ó W.

1645. Albertus CALISSIUS. Schola Levartoviana restituta, sive Epistolae aliquot: quibus ratio descripta est: quam istius scholae Praeceptores in docendo adhibent. Au-

tore Alberto CALISSIO ejusdem scholae Rectore. Typis Alexii Rodecii 1593. 4. 34 kart nieliczb. Zob. Noty.

Na odwrocie tytułu, do Zoila wierszy greckich 12, i łacińskich 18. (L. S.)

Ł O M Ż A.

1646. Andrzej STADNICKI S. P. Mowa przy otwarciu Szkół w Łom-

bie. b. m. i r. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

L U B I E S Z Ó W.

1647. Wykład Materyi nauk dawanych w Szkole Powiatowcy Lubieszowskiej XX. Pijarów na pu-

bliczny popis R. 1822. w Wilnie w Druk. XX. Pijarów u Alex. Żółkowskiego. 4.

L U B L I N.

1648. Na popis i examen publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Lubelskiej mające się odbywać dnia 27, 28, 29, 30 i 31 Lipca r. b. — Rektor SMOLIKOWSKI zaprasza. w Lublinie w Druk. Rządowej 1819 roku.

1650. Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Lubelskiej odbywać się będzie w dniach 25, 26 i 27 Lipca r. b. 1825, na który Prześwietną Publiczność Rektor wraz z Zgromadzeniem nauczycielskiem zaprasza. w Warszawie w Druk. J. Węckiego. 1825. 4.

1649. Na popis i examen publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Lubelskiej mający się odbywać ... od dnia 24 do 27 Lipca. — Rektor imieniem Instytutu zaprasza. tam. 1822 roku. 4. 23 str.

Przydane do tego: Księdza Stanisława ZABOROWSKIEGO Ortografia Polska, z łacińskiego na polski język przełożona z przydaniem uwag tłomacza, tudzież Ortografii Seklucyana i Spisu bibliograficznego Grammatyk i słowników polskich przez Andrzeja Fr. KUCHARSKIEGO, Professora Szkoły Wojewódzkiej Lubelskiej.

(Кеннеръ, Библ. Листы. Г. 1825. p. 349.)

Przytém: Pierwsza Mowa Cicerona przeciw Katilinie, tłomaczona przez Witalisa WITKOWSKIEGO. (Gaz. Liter. Warsz. 1822.)

L U C K.

1651. Szkoły Woiewodzkie Lwckie. Raport roczny do Prz. Kommissyi Edukacyi Narodowej o nau-

kach kaźdey klasy w szczególności roku 1777. fol. (Kat. Gr.)

L W Ó W.

1652. Informacya *in iure et facto* w sprawie Akademii Lwowskiej S. J. na przeciw Akademii Krakowskiej y Zamoyskiej. *b. m. i r.* fol. (L. S.)

1653. Informacya pretensyi o Akademię Lwowską w Rzymie traktowanej. *b. m. i r.* 4. (L. S.)

1654. Informatio super dubio de iure Universitatis Cracoviensis ad Leopoliensem. *b. m. i r.* fol. (L. S.)

1655. Ad Sacram Regiam Maiestatem D. N. C. et Sacrum Senatam Regni Poloniae etc. pro Academia Zamoscensi Supplex Libellus A. D. 1759. 4. 4 ark.

Jest to wywód praw i przywilejów Akademii Zamojskiej przeciw Jezuitóm, chcącym szkoły swoje Lwowskie podnieść do stopnia Akademii, tudzież przyczyn, dla których podchwyceny jeszcze w r. 1661. na otwarcie Akademii we Lwowie przywilej, żadnej wagi mieć nie może. (L. S.)

1656. Dyskurs dwoch Ziemianinow z okazji wydany Bulli od Klemensa XIII. na Lwowską *Universitatem*. *b. m. i r.* 4.

1657. Refutatio rationum quibus erectio Academiae Leopoliensis PP. S. J. impugnatur. *b. m.* 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1658. Propugnatio iurium, privilegiorum et praerogativarum Generalis Regni Scholae Universitatis Cracoviensis, adversus praetensam Erectionem Academiae in Collegio Leopoliensi RR. Patrum Soc. Jesu A. D. 1759. fol. 32 ark.

Jest to obraz całej sprawy i zbiór pism urzędowych *pro* i *contra* w czasie processu oddzielnie wydawanych.— O tym sporze mówi Soltykowiez p. 576 i dalej. (L. S.)

1659. Instancya do Nayiasnieyszczych trzech stanow Rzeczypospolitey za ukrzywdzonym Prawem publicznym, y dwiema Akademia-

mi Krakowską y Zamoyską, przeciwko wznowioney Akademii Lwowskiej OO. JJ. pokornie zanesiona Roku 1759. fol. 8 ark.

U Soltyk. p. 573 błędnie położony rok 1659. (L. S.)

1660. Protestatio pro Juribus Universitatum Cracoviensis et Zamoscensis adversus praetensam erectionem Academiae in Collegio Leopoliensi Patrum S. J. anno praesenti 1759 facta. 4. 2 kart.

Podpis: Dominik z Nidku Nidecki Assessor Powiatu Sandeckiego. (Assessor Seymiku Boni Ordinis tegoż roku w Proszowicach odprawionego.) (L. S.)

1661. ARGUMENTUM REI. Reverendi Patres Soc. Jesu ab Aula commendatitias Literas subreptitie obtinuerunt, a Summo vero Pontifice A. 1759 1 Apr. literas, quibus Collegium eorum Leopoliense in Universitatem seu Academiam erigetur; idque totum fundarunt, super Privilegio Joannis Casimiri Regis, quod Anno 1661 subreptitie illis fuit collatum, quodque a tota Republ. in Comitibus sequentibus reiectum, ac Protestationibus iteratis Cracoviensis et plurimorum Palatinatum labefactatum mox fuit, proinde toto fere saeculo exoletum, et oblivione sepultum.—Jam praesenti scriptura et rationes RR. Patrum Soc. Jesu, ut eorum verbis vulgatae sunt exponuntur, et responsis eadem dilucentur, ac in Supplemento, Veteres Protestationes Equestris Ordinis contra Privilegium Anni 1661 ac Rescripta Regia adiunguntur. fol. 7 ark.

1662. Summarium rationum academicarum quibus deducitur privilegium a Joanne Casimiro per S. J. A. 1661. obtentum fuisse et esse

nullum, ad effectum erigendae Universitatis in Collegio Leopoliensi ex parte Universitatum Cracoviensis et Zamoscensis productum. Zamosci. 1761. 4. 6 kart.

(Kat. Dupl. Pul. N. 814.)

1663. Melchior KOCHNOWSKI. Mowa w Sądach Zadwornych za prawami Akademii Krakowskiej i Zamoyskiej miana r. 1761. 4. (L. S.)

1664. *Sprawa* o Szkodliwe otwarcie Akademii w Kollegium XX. Jezuitów Lwowskich, po odesłaniu z Assessoryi Koronnej y niedoszłych Sądów relacyjnych, dla nieodzwołanewy śmierci Nayias. Króla JMciś. p. Augusta III. w roku przeszłym 1763 zmarłego, do Stanow Miłościwych Nayiasn. Rzezypospolitey od Akademii Krakowskiej i Zamoyskiej na Seymie Konwokacyjnym w Warszawie Roku 1764 z iak naygłębszym uszanowaniem y praw swoich pod moc iedynowładną podrzuceniem *Zaniesiona*. — Na końcu: Typis Universitatis Zamoscensis A. D. 1764. 4. 3 ark. (L. S.)

1665. Instrukeya do Stanow Rzpltey za ukrzywdzonym prawem publicznym y Akademiami Krakowską y Zamoyską przeciwko wznowioney Akademii Lwowskiej OO. JJ. zaniesiona r. 1769. fol.

1666. List przyziacielski do nauczycielów Szkół Lwowskich R. P. 1770. fol. 9½ ark. (B. Horod.)

+

1667. Acta Universitatis Leopoltanae. A. 1784 inauguratae. Typis Thomae Piller 1786.

Opis założenia Akademii Lwow. r. 1784. przez Józefa II. Cesarza.

1668. Emmanuel KIRSCHBAUM. Rede auf das Akademische Jahrfest wegen Einführung der hoben Schule gehalten d. 12 Dec. 1793. Lemberg bey Jos. Piller. 1794. 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

+

1669. Idea Collegii Nobilium pro educatione iuventutis sub cura Patrum S. J. Leopoli erecti. An. 1749. b. m. 4. Sienk. I. c.

1670. Dowody aplikacji Konwiktow edukujacych się w Koll. Nobilium Lwowskim S. P. we Lwowie w Druk. OO. Franciszkanów. 1773. 4. (Sienk. I. c.)

+

1671. Ordnung der öffentlichen Vorlesungen welche an K. K. Lycaem zu Lemberg im Schuliahre 1808 gehalten werden. Lemberg gedruckt mit Pillerrischen Schriften. 4.

1672. — — im Schuliahre 1810. tam. 4.

1673. — — — 1811. tam. 4.

1674. — — — 1812. tam. 4.

(Sienk. I. c.)

+

1675. W. HANN. Uwiadomienie o dawaniu nauk prywatnych. we Lwowie 1802. 8. (Sienk. I. c.)

M I Ę D Z Y B O Ż.

1676. Materye z nauk w Szkole Powiatowey Latyczowskiej w Międzybożu — na popisy publiczne u-

czniow teyże szkoły ostatnich dni Czerwca zebrane 1820. 4.

1677. — — 1822. 4.

M I Ę D Z Y R Z E C Z.

1678. Wykład Materyy nauk dawanych w Szkole publiczney Międzyrzeckiej Powiatu Rowieńskiego u XX. Piitarow od dnia 4 Września

1813 do dni pierwszych Lipca 1814 R. w Krzemieńcu. 4.

1679. — — 1820 roku. 4.

M I Ń S K (Litewski).

1680. Dowód rocznego postępu z nauki Chrześcijańskiej i moralney, Arytmetyki, Jeografii, Grammatyki, Języków Polskiego i Łacińskiego, Wymowy i Poezyi, Jeometry w obu icy częściach, Trygonometry, Jeometry Praktyczney, Algiebry, Jeometry Wyższej o liniach krzywych, Architektury Cywilney i Woienney, Loiki, Ogrodnictwa, Zoologii, Fizyki, Chemii, Botaniki, Mineralogii, z nauki o waleynie, Prawa przyrodzonego, politycznego, Ekonomiki polityczney, Prawa Narodow, Historii Powszechney, Mitologii, Literatury Łacińskiej, języków Rossyjskiego, Greckiego, Francuzkiego i Niemieckiego, Kaligrafii, Rysunkow Topograficznych i malarskich przez uczniow Gimnazjum Mińskiego w dniach 26, 27 i 28 Czer-

wca 1812 roku okazany. w Mińsku w Druk. Rządowej 4.

1681. Wykład Materyy podanych na popis publiczny uczniow Mińskiego Gubernskiego Gimnazjum w dniach ostatnich Czerwca 1818 Roku — w Mińsku w Druk. Rządowej. 1818. 4.

1682. Treść nauk dawanych w Gimnazjum Mińskiem od 4go Września 1818 do 29 Czerwca 1819 roku na popis publiczny uczniow tegoż Gimnazjum — tam. 4.

1683. Treść nauk dawanych w Gimnazjum Mińskiem od 1go Września 1821 roku na popis publiczny uczniow tegoż Gimnazjum w dniach ostatnich Czerwca 1822 roku odbywać się mający podana. — w Mińsku w Druk. nowey J. Stefanowicza. 4. 18 kart.

(Gaz. Lit. Warsz. 1822.)

M O H I L Ó W.

1684. Popis publiczny Uczniow Gimnazjum Mohylewskiego i przy niem znajdujących się szkół Powiatowey i Parafialney, odprawiony w dniach ostatnich Czerwca 1811 roku, w Mohilewie. 4.

1685. Materye Nauk na popis i t. d. 1812 roku. w Mohylewie. 4.

Przypis. Gubernat. Mohilewskiemu Graf. Tolstowowi, po rossyjsku.

N I E Ś W I Ż.

1686. De incitamentis ad Litterarum Studia Oratio in anniversaria eandem instauratione habita Nesvisii in Ducali Radiviliano Gymnasio Soc. Jesu. Anno a Partu Virginis 1754. 4. 2½ ark

Podpis po dedykacji do dziewięciu uczniow szkół Nieświzkich: J. R. S. J. — Jest tu wspomnienie o Bibliotece XX. Radziwillów w Nieświżu. otwartej dla użytku pospolitego.

1687. Wykład Materii na publiczny popis uczniow edukujących się w Szkole Powiatowey Nieświskiej Zgrom. XX. Dominikanów Powiatu Słuckiego. — R. 1817. w Wilnie w Druk. XX. Piirarów u Alex. Żółkowskiego. 4.

1688. — — R. 1818. Drukiem Józ. Zawadzkiego. 4.

N O W O G R O D E K.

1689. Treść Nauk dawanych uczniom — klas niższych i wyższych w Szkole Powiatowey No-

wogrodzkiej pod dozorem Zgrom. XX. Dominikanów r. 1817. w Wilnie drukiem Joz. Zawadzkiego. 4.

P I Ń G Z Ó W.

1690. Gymnasii Pinczowiensis Institutio. b. m. i r. 8. 24 kart *nieliczb.*

W Przedmowie do szlachty polskiej podpisał się Jan Statoryusz Tonwilanin. — Przy-
pis. Zygmuntovi Augustowi. (Benth. Noty.)
Zob. Noty.

P I Ń S K.

1691. Mowa o skutkach nieo-
świecenia czytana przy publicznem
rozpoczęciu szkół Powiatowych Piń-
skich przez Ks. Felixa Koćmierow-

SKIEGO Franciszkaną. — Za pozwo-
leniem Censury Wileńskiej w Dru-
karni Akademickiej Roku 1801. 8.
VII i 103 str.

P I O T R K Ó W.

D. O. M.

1692. Academia Widawska Jego
Mości P. Macieia Węzyka Widaw-
skiego, Na Widawie, Przeczni-
cach, etc. Dziedzica Patrona swe-
go wielce Mściwego. S. P. D. Crac.
Typis Mathiae Andreovien. A. D.
1635. 4. 12 kart *nieliczb.*

Kwiatkowski, Zygmunt i Jan Gostynscy,
Maciej Zeromski, Krzysztof Widawski, Mi-
kołaj Pukaczowski, Bogusław Radoszo-
wski, Stefan Dunin, Wawrzyniec Pstrokoń-
ski, Piotr Węzyk Widawski. — Siedmiu
nauk wyzwolonych tam podług tych wierszy
uczono, to jest Grammatyki, Dialektyki,
Retoryki, Arytmetyki, Muzyki i Astrono-
mii — także i Teologii. — Niesiecki (T. IV.
p. 503.) błędnie to dziełko poczytał za wła-
sne Macieja Węzyka Widawskiego. (L. S.)

Są to wiersze polskie i łacińskie Studen-
tów tejże Akademii na pochwałę jej zało-
życiela, a razem i Kościoła Franciszkanów
fundatora. Nazwiska studentów są: Albert

Akademja ta, jak widać z Niesieckiego
l. c. założona była od Widawskiego w mie-
ście Piotrkowie.

P O D U B I S I E.

1693. Treść nauk dawanych u-
czniom w szkole publicznej Podu-
biskiej utrzymywanej przez Zgro-

madzenie XX. Bazylianow wr. $\frac{1821}{1822}$.
w Wilnie w Druk. XX. Bazyli-
now. 4.

P O Ł O C K.

1694. Augustissimo — ALEXAN-
dro I. Imperatori — instituta — a sua
Imperatoria Maiestate edito Calendis
Martii diplomate et 5 Idus Junii so-
lemni ritu initiata Academia Polo-
censis Soc. Jesu. D. D. D. Polo-
ciae 1812. 4.

sowego R. $\frac{1815}{1816}$. w Połocku w Druk.
Akad. fol.

1698. Conspectus Studiorum. A.
18 $\frac{17}{18}$. Polociae typis Acad. fol.

1695. Conspectus Praelectionum
in Academia Polocensi Societ. Jesu
habendarum. An. 18 $\frac{13}{14}$. Polociae
typis Acad. Soc. Jesu. fol.

1699. Zebranie nauk z których
uczniowie Szkół Połockich XX. Je-
zuitow dadzą dowód rocznego po-
stępuku. w Połocku R. 1810 Mca Li-
peca 23 dnia. 4.

1696. Conspectus studiorum etc.
a 15 Septem. A. 1814. ad 15 Julii
A. 1815. *tam.* fol.

1700. Treść nauk z których u-
czniowie Szkół Połockich Towarz.
Jezus. dadzą dowód rocznego po-
stępuku R. 1817 d. 24 i 25 Lipca.
w Połocku w Druk. Akad. 4.

1697. Zbiór Nauk w IMPERATOR-
SKIEJ Akademii Towarzystwa Jezu-

1701. Urządzenie Konwiktu szlachezney młodzi przy Szkole Wyższej Połockiey XX. Piarów na Białey Rusi. 8. 5 kart.

P O N I E W I E Ż.

1702. Wykład dawanych nauk w Szkole Powiatowey XX. Piarów Poniewieżskich od dni pierwszych Września R. 1816 do dni ostatnich Czerwca R. 1817 zawarty. w Wilnie w Druk. XX. Piarów u Alex. Żółkowskiego. 4.

P O Z N A Ń.

1703. Leges et Instituta Novae Academiae Posnaniensis. Autore Christophoro HEGENDORPHINO. Cracoviae excudebat Hieron. Vietor. Anno Salutis Millesimo Quingentesimo trigesimo secundo. XIII. Kal. Aug. 8. (Janoc. I. 111.)

1704. Władysław GUROWSKI, Marszałek Nadw. W. X. L. Mowa przy rozdawaniu medalow uczniom w Poznaniu 1788. miana. fol. (L. S.)

P U L T U S K.

1705. Popis publiczny uczniów Szkoły Woiewódzkiej XX. Benedyktynów w Pultsku. w Warszawie w Druk. Józ. Węckiego-1822. 4. 67 str.

Od str. 9 do końca: Rzecz o Stylu. (Gaz. Liter. Warsz. 1822.)

R O S I E N I E.

1706. Rozkład ogólny nauk w Szkole Powiatowey Rosieńskiej XX. Piarów dawanych od dnia 29 Czerwca 1824. w Wilnie w Druk. przy ulicy S. Jańskiej. 1824. 4.

S A N D O M I E R Z.

1707. Oratio in Solemni studiorum instauratione more institutoque Societatis Jesu habita in Collegij Gostomiani aula publicâ A. P. Andrea KANON. ejusdem Societ. Profess. Rhetoricae sub Auspiciis Ill. D. D. Casimiri Ducis Czartoryski Canonici Cracov. Sandomiriae 31 Aug. Anno Vagientis inter fascias Verbi MDCKLVII. Cracoviae In off. Typ. Fr. Cezary S. R. M. Typ. A. Dni 1648. 4. 2½ ark. (B. Horod.)

Treść mowy: An ferendum sit Polono Equiti, crudito saeculo rudem esse. Dedyk. Kazim. Xięciu Czartoryskiemu, na ówczas Kanonikowi Krakow.

S Ł U C K.

1708. Treść nauk podawanych w ciągu Roku szkolnego w Szkole Powiatowey Słuckiej—podana do publicznego uczniów popisu wdzień 29 Czerwca r. 1811. w Wilnie drukiem Józefa Zawadzkiego. 4.

1709. — — 1817. w Wilnie w Druk. XX. Piarów. 4.

Ś W I Ś Ł O C Z.

1710. Treść z nauk—w ciągu roku szkolnego w Gimnazyum Gu-ber. Grodzieńskiej, pod zwierzchnictwem H. Krusińskiego—w któ-

rych uczniowie tegoż Gimnazjum na popisie publicznym sprawę zda-
wać będą d. 29 Czerwca 1816 roku.
Drukowano w Grodnie. 4.

1711. — — w ciągu roku 1815.
tam. 4.

T E L S Z E.

1714. Dowod rocznego postępn pod zaszczytem JO. X. Józefa Arnulfa Giedroycia Biskupa Dyecezyi Żmudzkiej i t. d. tudzież JW. Leopolda Gorskiego Marszałka Powiatowego i t. d. przez uczniów w Szkole publicznej Telszewskiej o sześciu klassach utrzymywanej przez XX. Bernardynów okazany R. 1817 Czerwca 28 dnia. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów. 4.

1715. Dowod i t. d. pod zaszczytem JO. X. J. A. Giedroycia i t. d.

1712. — — — — 1820. 4.

1713. Treść i t. d. w ciągu roku szkolnego 1823 w Gimm. Gubern. Grodzieńskiej w Swisłoczy dawanych — w Wilnie w dr. J. Zawadzkiego. 4.

tudzież JW. Stanisława Pilsudskiego Marszałka Pow. i t. d. R. 1819. *tam.* 4.

1716. Treść nauk z których uczniowie szkół na stopnię Gimnazjum Telszewskich pod zaszczytem JW. Barona Rönne Dozorcy honor. Szkół tegoż Pow. przez XX. Bernardynów utrzymywanych w dniach ostatnich Czerwca 1820 Roku dadzą dowod rocznego postępnku. *tam.* 4.

1717. — — 1821. r. *tam.* 4.

T O R U Ń.

1718. Series lectionum publicarum privatarumque in tribus Gymnasii Thorunensis Classibus per dimidium A. c1810ccxii. pertractandarum. Thorunii. 4. 1 ark. (L. S.)

1719. Petri JAENICHI Memoria decennalis sui regiminis Scholastici in Gymnas. *Thoruniensi*, Thorunii, 1717. 4. (Cat. Bibl. Bun. I. 915.)

1720. Gymnasii et Oeconomiae Scholasticae *Thoruniensis* institutum et scopus. b. m. i r. 4. (Cat. Bibl. Bunav. I. c.)

1721. Epitome Legum Gymnasii Thorunensis. A. c1810ccxx. Thorunii. 4. 2 ark. (Cat. Bibl. Bun. I. c.)

1722. Georgius Petrus SCHULTZ, Doct. et Prof. Publ. Juventutem studiosam in Gymn. Thorun. ad audiendam explicationem 1. Insti-

tutionum Justiniani. 2. Buddei Element. Philosoph. practicae. 3. Kulpisii Collegii Grotiani. 4. Historiae nostri seculi, ductu relationum historicarum, quas vulgo *Zeitungen* vocamus. 5. Eloquentiae Germanice, invitat. Thorunii. 4. 1 ark. (L. S.)

1723. Catalogus Lectionum et operarum in Gymn. Thorunensi cursu-annuo expediendarum, propositus A. c1810ccxiii. Thorunii. Typ. J. Nicolai. 4. 1 ark. (L. S.)

1724. Ad solemnia consueta die Parasceves a iuventute instituenda invitatio. Thorunii 1791. imprimebat J. Kl. Kimmel Sen. et Gymn. Typogr. fol.

1725. — — — *tam.* 1793. fol. (Ban. H. D. R. P. II. 169.)

T R A S Z K U N Y.

1726. Dowod rocznego postępnku przez uczniów Klass sześciu w Szkole Publicznej Traszkuńskiej utrzymywanej przez XX. Bernardynów okazany R. 1817 Czerwca

d. 28. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianów. 4.

1727. Treść nauk na roczny examen w Szkole publicznej Traszkuńskiej przez XX. Bernard. utrzy-

mywanej zebrana.—R. 1819 Czerwca d. 28. *tam.* 4.

1728. Wykład Materyi na publiczny examen nauk dawanych

w Szkole Traskunskiej XX. Bernardynów R. 1821 d. 28 Czerwca. *tam.* 4.

W A R S Z A W A.

1729. Zdanie Szlachcica Xięstwa Mazowieckiego o szkołach OO. Jezuitów otworzonych w Warszawie roku 1668. *b. m.* 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1730. *Differentiae de scholis Jesuitarum nuper Varsaviae erectis, inter conventum Korczynensem et anonymum nobilem, trutiniae orbis Polonici porrectae. Irenopoli 1670.* 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1731. *Decretum Tribunalium contra fundationem Scholarum Patrum Societatis. Varsaviae. fol. b. m.* 3 ark.

(B. Horod.)

1732. *Nachricht von der in Warschau zu Fortsetzung der daselbst angelegten Riter academie und Waisenstiftung entrichtete Lotterie.* *b. m.* 4.

(Sienk. I. c.)

1733. Stanislaus KONARSKI S. P. *Oratio ad Proceres Regni Poloniae, dum extruendae Convictus Magni fabricae primus lapis poneretur. Varsaviae. 1743. fol. Zob. Noty.*

1734. Stanislaus KONARSKI S. P. (Collegii Privati, ad normam illustrissimi illius Nasareni Romani, sub regimine Scholarum Piarum cura eorundem PP. sumtibus autem publicis, pro educanda nobilissima Polona et Lituana iuventute coepti, tam interior, quam exterior facies. *Exposita simul saluberrimi huiusce instituti ratione.*) *po francuzku i polsku.* w Warszawie 1744. fol. 8 ark. i 4 tablice na miedzi rznigte.

Janocki (Pol. I. 26.) taki tytuł tłómaczony na łacińskie przytacza.

+

1735. Ustawy Akademii Szlacheckiej pod rządem Societatis Jesu Prowincyi Litewskiej, na publiczną Rzeczypospolitej usługę w Warszawie otworzonej naprzód do po-

bożności, do nauk wyzwolonych, y życia obyczajnego Ichmościow Panow Konwiktorow prowadzące. Potym porządek wewnętrzny y zwyczajem całego zgromadzenia opisujące z przyłączeniem informacyi dla Ichmościow Rodzicow, z iakim kosztem y wyprawą Synow swoich do Akademii oddawać mają, dla pospolitej wiadomości wydane. w Warszawie (u Jezuitów) 1753. 4. 1 ark. (L. S.)

1736. (DUNCEWSKI.) *Nowa sława Collegium Warszawskiego S. J. przez Matematyka Zamoyskiego obroniona.* *b. m.* 1761. 4.

(Sienk. I. c.)

1737. *Mowa do Jego Krolew. Mci, miana w Coll. Nob. S. J. od JP. Kacietana WĘGIERSKIEGO Starościca Korytnickiego.* 4. $\frac{1}{2}$ ark.

1738. *Mowa do Jego Krolewskiej Mci przez Ignacego DZIAŁYŃSKIEGO, Woiewodzica Kaliskiego podczas danego dowodu z roczney w różnych naukach pilności w r. 1772 d. 11 Sierpnia w Colleg. Nobil. Warszaw. S. J. miana.* $\frac{1}{2}$ ark.

1739. *Mowa Augusta KICKIEGO Podkomorzycza Zakroczym. podczas rozdawania nadgród w Coll. Nobil. War. S. J. 15 Sierp. miana.* 4. $\frac{1}{2}$ ark.

+

1740. *Informacya względem oddawania Ich Mciow Panow Młodych zacnego urodzenia do Kollegium Nobilium Warszawskiego Scholarum Piarum.* 1 ark. (L. S.)

1741. *Informacya o Konwikcie Warszaw. XX. Piarow, dopełniająca kontraktu zawierającego się z osobami oddającemi do tegoż konwiktu na Edukacyą synow lub pupilow swoich.* 4. 1 ark. (L. S.)

1742. *Mowa do J. Krol. M. pod*

czas danego dowodu z rocznego w różnych naukach postępu w Szkołach Woiewodzkich przez Wincentego MAGIERA w Warszawie 22 Lipca 1774. 4. 1 ark. (L. S.)

1743. Dowod Rocznego Postępu, okazany w Szkołach publicznych normalnych w mieście Starej Warszawy Mies. Lipca R. MDCCCLXXVIII. w Warszawie w Druk. P. Dufour. 4.

1744. Discours au Roy tenu dans le College des Pensionnaires à Varsovie le 17 Aout 1774 par M. Joseph WIROSLAWSKI, francois et allemand (à Varsovie 1774.)

(Gaz. Warsz. 1774.)

1745. Discours sur les Etudes, adressé à S. M. Roi de Pologne par les Elèves du College Royal des Nobles de Varsovie. 1775. 4.

(Gaz. Warsz. 1775.)

1746. Mowa przy dorocznym otwarciu Szkół Woiewodzkich u XX. Piarów w Warszawie miana przez X. Wincen. SKRZETUSKIEGO Nauczyciela Klasy VII. d. 25. Września R. 1780. 4. 1½ ark.

1747. Mowa do J. K. M. podczas danego dowodu w różnych naukach postępu w Szkołach normalnych Warszawskich, miana przez Stanisława KŁOKOCKIEGO Woyskowicza Mińskiego dnia 23 Lipca 1778. 4. 1 ark. (L. S.)

1748. Philippus Nerius GOŁAŃSKI. Orationes pro instauratione studiorum habitae Varsaviae 1783. Varsaviae 1783. 8.

1749. — — habitae Vars. 1784. tam. 1784. 8.

1750. — — hab. Vars. 1785. tam. 1785. 8. (L. S.)

1751. Franc. SIARCZYŃSKI S. P. Oratio pro instauratione studiorum Varsaviae 1788. habita. Varsaviae 1788. 8. (Biel. Vita et scr.)

1752. Franc. DMOCHOWSKI S. P. Oratio pro instauratione Studiorum Varsaviae habita 1789. 8.

1753. Popis roczny z nauk dawanych w Szkołach Warszawskich XX. Scholarum Piarum odprawiony w mies. Lipcu R. 1791. 4.

♦ ♦

1754. Patrycy PRZECZYTAŃSKI. Kazanie do Konwiktorów Kollegium Konarskiego. w Warszawie 1799. (Biels. I. c. — Chodyn.)

1755. Examen publicum in Scholis Piiis Varsaviensibus Mense Julio 1802 institutum. 4.

1756. Examen roczny z nauk dawanych w Szkołach publicznych i konwikcie Xięży Piarów w Warszawie 1805 roku. Prüfung der Schüler i t. d. 4.

1757. Prawidła przystojności i obyczajności dla Studentów Piarskich. w Warszawie w Druk. Piarów. 1806. 8. 21 str. (B.)

1758. Prawa Studentów Piarskich. w Warszawie 1806. 8. 16 str. (B.)

1759. Onufry KOPCZYŃSKI. Prawa Studentów Piarskich podpisane od Hoima Prezydenta K. W. w Warsz. 1806. 8. 24 str.

(Al. Osiński Pochw. Kopeczyń. Ed. 2ga str. 53.)

1760. Programma na popis uczniów Konwiktu XX. Piarów Warszawskich, w Warszawie 1816.

1761. — — 1817.

(Roczn. Instyt. r. 1824. p. 18, 132.)

1762. Onuphr. KOPCZYŃSKI. De Varsaviensi Convictu Martem inter atque Minervam certamen a Galliarum Legato Varsaviae residente J. Serra armis et scriptis inclyto diremptum. Elegia. 1818. 4. 15 str.

(Al. Osiński I. c.)

♦

1763. Reglement für das Königl. Lyceum zu Warschau. — Urządzenie Królew. Liceum Warszawskiego w Warszawie 1804. w Druk. Uprzyw. J. C. G. w Pałacu Ragozkiego przedtym Saskim. fol. 40 str.

Na końcu: Gegeben Berlin den 23ten Junii 1804. Auf S. Königl. Majestät Special-Befehl. Podpis: v. Voss.

1764. Ustawy dla uczniów Królew. Liceum Warszawskiego. w Warszawie w Druk. J. C. G. Ragozkiego. 1805. 8. 15 str. po niemiecku i polsku. (B.)

1765. Na uroczystość otwarcia Królewskiego Liceum Warszawskiego zaprasza S. B. Linde. 1805. 4. Prawidła Etymologii. (Kat. Puł. p. 70, N. 822.)

1766. Stanisław POTOCKI. Mowa miana przy otwarciu Liceum Warszaw. na dniu drugim Stycznia 1805 roku. (w Warszawie). 8. 16 str. (B.)

1767. Discours prononcé à l'ouverture du Lycée de Varsovie par le Comte Stanislas POTOCKI et traduit par lui même. De l'imprimerie N. 646, rue Nowolipie. 4. 8 str.

1768. Stanisław POTOCKI. Mowa miana przy zakończeniu popisu uczniów Liceum Warszaw. 1808 roku. w Warszawie w Druk. Gazety Korrespon. 8. 76 str. (B.)

1769. Na publiczny Popis Uczniów Warszawskiego Liceum mający się odbywać w Pałacu Królewsko-Saskim dnia 25go, 26go i 27go Września — zaprasza Rektor Linde. w Warszawie 1809 roku. 4.

1770. — — w Warszawie 1814 roku. 4.

W obu na przedzie, jest wiadomość o Instytucie.

1771. — — w Warszawie 1815 roku. 4.

Na przedzie, rzecz o Programmatach.

1772. — — w Warszawie 1816 roku. 4.

1773. — — w Warszawie w Druk. Glücksb erga 1822. 4. 4, 32, i VI str.

Zawiera: 1. Życia 29 młodzieńców, którzy examen *maturitatis* składać mają. 2. LINDE, Odpowiedź Obywatelowi Wojew. Mazowiec. na uwagi w r. 1821 nad program. matami czynione, oraz historią Liceum. 3. J. N. KARWOWSKIEGO: De Literarum graecarum utilitate et praestantia.

♦ ♦

1774. Obchod uroczysty Inauguracji Uniwersytetu Królewsko-

Warszaw. dnia 14. Maia r. 1818. w Warszawie w druk. Rządowej. 4. 4 ark (L. S.)

Tu się zawiera: 1) Sprawa z czynności dotychczasowej Rady Ogólnej Uniwersytetu Królewsko-Warszaw. zdana przez PRAZMOWSKIEGO Biskupa Plockiego, — Członka teyże Rady. 2) Mowa Stanisława Hrabi POTOCKIEGO, Ministra Wyznań i Ośw. Publ. 3) Mowa X. Woyciecha SZWEYKOWSKIEGO Rektora Uniwersytetu. (L. S.)

1775. Commentationes in Conssessu Professorum Universitatis Literariae Regiae Varsoviensis recitatae A. D. XIII Calend. Novembris. Adiectus est index lectionum ex A. D. XIII Cal. Nov. MDCCCXVII usque ad Prid. Cal. Aug. MDCCCXVIII. institendarum Varsoviae MDCCCXVII. 4.

Przytem: 1) O wzajemney potrzebie łączenia nauk teologicznych z innymi przez X. SZWEYKOWSKIEGO. 2) Przemowa w urzędzeniach naukowych, przez J. W. BANDYKIE. 3) de interpretatione duplici locorum quorundam Virgilii et Horatii, przez ZINSERLINGA. 4) de antiquitatis studiorum cum vita nostra ratione et coniunctione, przez JACOBA.

1776. Tymczasowe Urządzenie wewnętrzne Uniwersytetu Królewsko-Warszawskiego (15 Kwietnia 1818) 4. 35 str. (L. S.)

1777. Projekt do Statutu Uniwersytetu Królewskiego w Warszawie. 4.

Data na końcu dnia 2 Września r. 1821.

1778. Mowa X. Woyciecha SZWEYKOWSKIEGO Rektora i Profesora Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, Członka Towarzystw uczonych, Kanonika Katedry Plockiej miana na obchodzie uroczystej Inauguracji tegoż Uniwersytetu dnia 14 Maia 1818 roku. w Warszawie w Druk. Rządowej. 4. 2½ ark. (L. S.)

1779. Posiedzenie publiczne Uniwersytetu Królewsko-Warszawskiego na obchód założenia jego przy rozpoczęciu nowego kursu nauk odbyte dnia 5 Paździer. roku 1818 w Warszawie, w Druk. Rządowej. 4. 44 str. (L. S.)

Zawiera w sobie: 1) Zagajenie i Sprawa o stanie Uniwersytetu K. W. z roku 1817 na r. 1818 zdana przez Rektora (Szweykowskiego). 2) De historia Ludorum discendi synopsis per Sebastianum CIAMPINI. 3) Co jest oświata i jaki naród oświeconym nazwać można? rzecz czytana na publicznem Król. Warsz. Uniwersytetu posiedzeniu przez Felixa BENTKOWSKIEGO Prof. Historii, Dziekana Wydziału Nauk i Sztuk pięknych.

1780. Dwa posiedzenia publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu, pierwsze dnia 30 Lipca 1819 roku, drugie dnia 8 Pazdziernika tegoż roku w Warszawie.

(Dzien. Wileń. 1820 Tom II. 376.)

1781. Posiedzenie publiczne i t. d. 1820. 4.

Przytóm: 1) Sprawa o stanie K. Warsz. Uniwersyt. przez X. Szweykowskiego. 2. De viribus naturae medicatricibus Oratio academica, przez SZUMSKIEGO. 3. Rozprawa o wpływie, który nauki matematyczne mają na oświatę, przez SKOLIMOWSKIEGO.

1782. Posiedzenie publiczne Królewsko-Warszawskiego Uniwersytetu na uczczenie pamiętki uczonych mężów a mianowicie Polaków przy ukończeniu kursu rocznego nauk odbyte dnia 31 Lipca 1821 roku. w Warszawie, w drukarni N. Glücksberga księgarza i typografa Uniwersyt. in 4to 69 str.

Zawiera: 1. Zagajenie posiedzenia przez Rektora K. W. SZWEYKOWSKIEGO. 2. Rzecz o Salomonie Maimonie filozofie polskim, p. KLEMENSA URMOWSKIEGO Profesora Wydz. Prawa. str. 5—34. 3. Rozprawa o achromatyzmie oka ludzkiego p. JANA MILE. Med. i Ch. D. Prof. Wydz. Lekar. str. 35—50. 4. O zasługach Platona w Filozofii, p. Adama Ignacego ZABELLEWICZA Filozofii Professora, str. 51—69.

1783. Posiedzenie publiczne i t. d. dnia 31 Lipca 1822 roku. w Warszawie w Druk. Glücksberga 4. 55 str.

Zawiera tu: 1. O życiu uczonem Stanisława Solskiego, przez Prof. Adryana Rzyżanowskiego. 2. Pochwała Ad. Ant. Jacyny pierwszego Sekretarza Uniwersytetu Warszaw. przez Prof. Fryd. Hr. SKARBKA. (Gaz. Liter. Warszaw. 1822.)

1784. Posiedzenie i t. d. odbyte dnia 3 Pazdziernika 1822 roku. w Warszawie w Druk. N. Glücksberga 4. 45 str.

Zawiera się tu: 1. Sprawa o stanie Uniwersytetu z roku 1821 na 1822 przez Rektora X. Wojc. SZWEYKOWSKIEGO. 2. Rozprawa o nowym sposobie zniesienia w soczewkach wad lamalności i kulistości przez Jana MILEGO. 3. Rozprawa o Zwierzętach iadowitych przez Felixa JAROCKIEGO.

(Gaz. Lit. Warsz. 1822.)

1785. Posiedzenie publiczne Uniwersytetu Warszawskiego, odbyte dnia 15 Lipca, r. 1825. w Warszawie 1825. 4.

Od str. 3—31. De Sarbieviana poesi disputavit Fran. Ant. WOELKE.

(J. J. Załuski Bibliot. p. 165. przypis.)

1786. Posiedzenie publiczne Królewskiego Uniwersytetu na pamiętkę założenia jego przy rozpoczęciu nowego kursu nauk odbyte dnia 17 Września 1828 roku. w Warszawie, w drukarni Józefa Węckiego. 4. 37 str.

Zawiera: 1) Sprawa o stanie Królewskiego Uniwersytetu z roku 1827 zdana przez Rektora K. W. SZWEYKOWSKIEGO (str. 3—19.) 2) O Stanisławie Hozyuszu Kardynale i Biskupie Warmińskim przez X. SZARKEWICZA Prof. Król. Uniwersytetu (str. 21—27.)

1787. Posiedzenie publiczne Królewskiego Uniwersytetu na uczczenie pamiętki uczonych mężów, a mianowicie Polaków przy ukończeniu kursu rocznego nauk odbyte dnia 15. Lipca 1828. roku. w Warszawie, w Drukarni Józefa Węckiego. 4. 37 str.

Tu się znajduje: 1) Zagajenie przez Jana Wincentego BANDRIEGO, T. C. Dziekana Wydziału prawa i Administracyi, miane w zastępstwie Rektora Uniwersytetu (str. 3—4.)— 2) Rys życia Klemensa Urmowskiego przez X. SZANIAWSKIEGO (str. 5—12.)— 3) Zdania czytane przez Dziekanów o rozprawach Uczniów i Magistrów Królewskiego Uniwersytetu ubiegających się o nagrody w roku szkolnym 1827 (str. 13—37.)

1788. Index Praelectionum in Universitate Literarum Regia Varsaviensi in die xv Septembris MDCCCXXII usque ad xv Julii MDCCCXXIII habendarum. Varsaviae ex Offic. N. Glücksbergii. 4.

1789. — — A. MDCCCXXIII tam u t. 4. MDCCCXXIV

1790. — — A. $\frac{\text{MDCCCXXV}}{\text{MDCCCXXVI}}$ tam ut. 4.1791. — — A. $\frac{\text{MDCCCXXVII}}{\text{MDCCCXXVIII}}$ tam ut. 4.1792. — — A. $\frac{\text{MDCCCXXVIII}}{\text{MDCCCXXIX.}}$ tam ut. 4.1793. — — A. $\frac{\text{MDCCCXXIX}}{\text{MDCCCXXX}}$ tam ut. 4.

* *

1794. Popis publiczny uczniów Szkoły Wojewódzkiej Warszawskiej Xięży Piarów odbywać się będzie dnia 22, 23, 24 Lipca, na który zaprasza Prześwietną Publiczność imieniem nauczycieli i uczniów X. Jan Bystrzycki Rektor. w Warszawie 1822. 4. 12 str.

Przytém: Rozbiór Układu roślin Linneusza i Jussieu przez X. Woyc. POLITOWSKIEGO Prof. Hist. Natur.

*

1795. Ogólny Programmat Kursów wykladać się mających w Szko-

le Przygotowawczej do Instytutu Politechnicznego w roku Szkolnym 18 $\frac{30}{31}$. w Warszawie drukiem A. Gałęzowskiego i Komp. 4.

Zawiera się tu: 1. Sprawozdanie Dyrektora Szkoły GARBINSKIEGO z czynności roku 18 $\frac{20}{21}$. 2. Uwagi nad niektórymi gałęziami przemysłu krajowego przez Prof. HANNA. 3. Treść Kursów technicznych w roku 18 $\frac{30}{31}$. 4. Lista Professorów i Nauczycieli.

* *

1796. Układ edukacyi w pensyi nowo otworzonej — pod dozorem Konstantego Wolskiego i Ludwika Osińskiego. w Warszawie 1801. 8. 29 str. (L. S.)

1797. Regulament dla pensyi i szkół pleci żeńskiej. (Warszawa) 1810. 31 stron. (B.)

*

1798. Instytut Głuchoniemych zaprasza na examen 1821. 4.

(Kat. Dupl. Puł. N. 821.)

W I D Z E.

1799. Treść nauk dawanych szlachetney młodzi edukującej się w Szkołach Powiatowych Widykich Zgrom. XX. Kanoników Regular. Loteraneńskich na publiczny

popis R. 1819 Czerwca d. 29 zebrana. w Wilnie w Druk. XX. Bazyl. 4.

1800. Treść nauk i t. d. R. 1820. tam. 4.

W I L N O.

I. Akademia, Uniwersytet.

1801. Mowa Filipa Neryusza GOŁAŃSKIEGO S. P. — o zakładzie i dalszym zroście Akademii Wileńskiej na publ. sessyi Imperat. Uniwersytetu Wileń. po przeczytaniu Aktu potwierdzenia d. 17 Czerwca 1803. w Druk. Uniwer. w Wilnie 1803. 8. 74 str.

1802. Sur les Etablissemens scientifiques de Vilna. Discours prononcé lors de l'installation de la Société de Médecine de la même ville le 12 Décembre 1806. par Joseph FRANK. Vilna chez Jos. Zawadzki. 1807. 8. 25 str.

*

1803. Joannes RYWOCKI. Monumentum gratiae testificationis, quod Vladislao IV. Academia Vilmensis S. J. in memoriam beneficii, nuper sibi literisque exhibiti in animo erexit. Vilnae Typ. Acad. 1639. fol. 6^r ark.

Był wtenczas Rywocki Prof. Pisma S. w Akad. Panegiryk ten napisany z okoliczności nadania stopnia Doktorskiego w Teologii Kazimierzowi Sarbiewskiemu r. 1636. 3 non. Julias. w Kościele S. Jana w Obecności Króla, Siostry Królewskiej, Nuncjusza i innych, gdzie Król własny pierścień nowemu Doktorowi ofiarował.

(L. S.)

1804. Albertus Wiink KOJALO-

wicz. Gratiae Saeculares Summis Pontificibus, Regibus. Praesulibus Societatis Jesu, in Magno Ducatu Lituaniae, ab Alma Academia et Universitate Vilmensi eiusdem Societatis exhibitae: atque Illo Principi D. D. Alberto Stanislao Radivilio M. D. L. Cancellario, gratitudinis ergo oblatae Vilnae Anno 1640. Societatis centesimo. 4.

1805. Joan. Ant. PREUSCHHOFF Varmiensis. Universitas Vilmensis Jagiellonico-Bathoreana, Laurearum Academicarum florida. Vilnae, Typis Universitatis S. Jesu. A. MDCCVIII. fol.

W piśmie tem p. 34 wymienia autor Mikołaja, Stefana Paca Biskupa Wileńskiego, zmarłego roku 1684, jako jednego z najznakomitszych Mecenatów tej Akademii. Janocki (Janoc. II. 227.) to pismo *bardzo rzadkiem* mieni.

1806 Prolusio Academica in Anniversaria Studiorum Instauratione dicta in Alma Academia et Universit. Vilmensi per P. Casimirum WIERZBIŃSKI Prof. Rhetorices in eadem Universit. An. 1734. Calendis Septembris. 4. 3 ark.

Wspomniony tu jest: Adamus Adamandus Kochański S. J. ex Provincia Lituana: Moguntiae Celebrerrimus Mathaeseos Professor.

+

1807. Academia et Universitas Vilmensis Societatis Jesu, Privilegiis, Constitutionibus, Decretis, erecta, aucta, roborata, in iudicium assessorialibus postcurialibus S. R. Maiestatis nuper recognita, nunc in lucem publicam proposita *b. m. i. r.* 1738. fol. *Zob. Noty.*

(Cat. Bibl. Bunav. I. 979.)

1808. Apologia Academiae et Universitatis Vilmensis adversus Scholas Pias. Anno 1738. fol. 3 ark.

Jest to odpowiedź Stanisława Buczyńskiego Instygatora W. X. Lit. na pismo przeciw poprzedzającemu: *Academia et Univer. Vilmensis* wydane, w sprawie Piarów przeciw Jezuitom.

(Jan. Pol. I. 11.)

1809. Decisiones causarum inter Academiam Vilmensem, et Scholas

Pias, factae, a Seren. Augusto III. Poloniarum Rege 1738. fol. 1½ ark.

Wydane przez tegoż Buczyńskiego.

(Jan. I. c.)

1810. (Stanis. KONARSKI S. P.) Pismo na obronę nowo założonego Kollegium Piarского. w Wil. 1738. fol. 6 ark. (B.)

1811. (Responsiones ad Academiae et Universitatis Vilmensis, Societ. Jesu. Privilegia, Constitutiones, Decreta.) *po polsku.* w Warszawie w Druk. Schol. Piar. 1738. fol. 6 ark.

Przypisują to pismo X. Stanisławowi Konarskiemu S. P. (Jan. Pol. 137.)

1812. Responsiones ad supplicem libellum RR. Patrum Societatis Jesu ac rationes illi annexas (simul et ad rationes typo expressas Varsaviae) ob quas dicunt PP. Scholarum Piarum non posse Vilnae in M. D. L. Metropoli domicilium figere, Scholasque ad docendum aperire. fol. 4 ark.

1813. Apologia pro Universitate Vilmensi adversus Clericos Regulares, qui a Scholis Piiis denominantur. Vilnae 1739 fol. 4 ark.

Autor bezimien. Jan Juraha S. J.

(Jan. Nachr. I. 65.)

1814. Summarium Privilegiorum. Decretorum, Testimoniorum etc. concernentium fundationem Vilmensem Scholarum Piarum. *b. m. i. r.* fol. 10 ark.

Przypisują wydanie tego, Stanisław Konarskiemu Schol. Piar. (Jan. Pol. I. 37.)

1815. (Bedenken, ob die Errichtung eines Collegii Nobilium zu Wilda, dem Aufnehmen der dasigen Universität, und dem Wachstume der Künste, und dem Wissenschaften förderlich oder hinderlich sey.) *po polsku b. m. i. r.* 4.

Autor niewymieniony, jest Franciszek Truchonowicz Rektor Kollegium Jeznickiego w Nowogródku. (Jan. Lex. II. 121.)

1816. Dekret Oczwisty *Ex instantia* Wielmożnego Jmści Pana Mikołaja z Lopacina Łopacińskiego Instygatora W. X. L. w sprawie

Akademii Wileńskiej z Wielebny-
 mi Xiężą Piarami Wileńskimi w Są-
 dach Zadwornych Assessorskich J.
 K. Mości w Roku 1753 Mies. Okto-
 bra 8 dnia ferowaney. fol. 2 ark.
Zob. Noty.

1817. Oratio sub auspiciis magni
 nominis Perill. ac Rever. D. D. Ca-
 roli Karp Canonici Ecclesiae Cath-
 dralis etc. adversus iniquas studio-
 sorum juvenum querelas et postula-
 tionem habita in Alma Academia et
 Universitate Vilmensi Soc. Jesu Ka-
 lendis 7bris An. 1762. Vilnae typis
 Soc. Jesu. 4. 2¹/₂ ark. *Zob. Noty.*

1818. W. J. Pan WYBICKI Wizo-
 tator Akademii Wileńskiej uczyni-
 niwszy oświadczenie przytomnym
 Panom i Professorom w czasie roz-
 poczęty iego publiczney wizyty tak-
 ką do Akademików Wileńskich uc-
 czynił mowę b. r. 4. 1 ark.

1819. Mowa do W. J. P. Wy-
 bickiego Podwojewódzkiego Poznań-
 skiego na początku wizyty Szkoły
 trzecio-letniej miana przez JP. Ignac-
 jego MALCZEWSKIEGO w Akademii
 Wileńskiej R. 1778 d. 2 Lipca.

1820. a) Akt Potwierdzenia IMPE-
 RATORSKIEGO Uniwersytetu w Wil-
 nie. w St. Petersburgu. fol. *po
 rossyjsku i po polsku.*

Data 4. Apryla 1803.

b) — — *inne wydanie fol.*

c) — — *po polsku tylko. 4.*

1821. Edit de Confirmation de
 l'Université b. r. i m. 1 ark.

1822. Уставъ it. d. Ustawy czy-
 li ogólne Postanowienie IMPERA-
 TORSKIEGO Wileńskiego Uniwersy-
 tetu i Szkół iego wydziału. fol.

Data w St. Petersburgu 18 Maia r. 1803.

1823. Wiadomość z roku 1805
 o summie Etablem przez Naywyższe
 potwierdzenie na utrzymanie Uni-
 wersytetu Wileńskiego naznaczo-
 nej fol. 1 ark.

1824. — z roku 1806. fol.

1825. — z roku 1807. fol.

1826. — z roku 1808. fol.

1827. — z roku 1810. fol.

1828. — z roku 1812. fol.

1829. — z roku 1813. fol.

1830. — z roku 1816. fol.

1831. — z roku 1817. fol.

1832. — z roku 1822. fol.

1833. Sessya Publiczna Uni-
 wersytetu i Akademii Wileńskiej
 w dzień uroczystego w Wilnie ob-
 chodu Koronacyi Najiaśn. Naypo-
 tężn. i Samowładnącego Imperatora
 Caley Rossyi ALEXANDRA I. z Po-
 stanowienia Akademii Roku 1801.
 w Drukarni Akad. w Wilnie 8.
 6 ark.

Zawiera się tu: 1 Mowa X. Hieronima
 STROYNOWSKIEGO Rektora Uniwersytetu
 Wileńskiego. 2. Dedykacja prozą lacin-
 ska 3. Oda lacińska i tłómaczenie iej
 przez samego autora po polsku. 4. Wiersz
 laciński M. P. (Marcina Poczubuta) z tłó-
 maczeniem polskiem. 5. Dysertacya o
 Szarańczy przez X. B. S. JUNDZILL.

1834. Zagaienie Sessyi publicz-
 nej Uniwersytetu Wileńskiego dnia
 15 Września 1810 roku w rocznicę
 koronacyi Najiaśniejszego Impera-
 tora ALEXANDRA I. przy rozpo-
 częciu roku szkolnego nauk przez
 Jana SNIADKIEGO. w Wilnie nakł.
 i druk. J. Zawadzkiego 1810. 8.
 12 str.

1835. Posiedzenie publiczne CE-
 SARSKIEGO Uniwersytetu Wileń-
 skiego w rocznicę Koronacyi Naj-
 iaśniejszego Cesarza Wszech Ros-
 syi ALEXANDRA I. odbyte dnia 15
 Września 1823 roku. Wilno Józef
 Zawadzki 1823. 4.

Zawiera się tu 1. Zagaienie Rektora
 Józefa Twardowskiego. 2. O początku i
 postępnem doskonaleniu użycia i wypie-
 kania chleba zbożowego przez Prof. Jana
 WOLFGANGA. 3. Żywot Wawrzyńca Guce-
 wicza Architekta (Prof. Karola Podcza-
 syńskiego).

1836. Zagaienie publiczne Po-
 siedzenia CESARSKIEGO Uniwersy-
 tetu Wileńskiego dnia 30 Czerw-
 ca 1824 przez Józefa TWARDOW-
 SKIEGO. 4.

1837. Towarzystwo wspierania
 niedostatnich uczniów Uniwersy-
 teckich. Wilno Typograf Józef
 Zawadzki. 1821. 8.

1838. Lista Członków Towarzystwa wspierania i t. d. 8. *tam. b. r.*

1839. Xiążeczka sznurowa od Towarzystwa. i t. d. 8. *tam. t. r.*

1840. Prawidła szczególne tymczasowe wybierania uczniów do stołu *tam.* 1821. 8.

+

1841. Universitas et Academia Vilnensis olim a Valeriano Protasewicz Vilnensium Antistite condita; a Gregorio XIII. P. M. a Stephano Bathoreo aliisque Poloniae Regibus atque ab Universis Regni Ordinibus probata et confirmata, nunc ab Amplissimo Collegio Praefectorum Institutioni Publicae instaurata, ac nomine Scholae Principis insignita A. D. 1781. Vilnae Typis S. R. M. penes Academiam fol. 13 ark.

Mowa Marcina Poczobuta przy tej uroczystości 3½ ark. Mowa Kazimierza Naruszewicza Teol. D. Scholastyka Smoleńskiego i Sekretarza Akademii miana przed ogłoszeniem Prospektu lekcji 3 ark. i Prospekt lekcji. *Zob. Noty.*

1842. Prospectus Lectionum in Alma Universitate et Academia Vilnensi nomine Scholae Principis M. D. L. ab amplissimo Collegio Praefectorum educationi publicae insignita ex anno 1783 in annum 1784 tradendarum sub instauratione studiorum luci publicae exhibitus. Vilnae typis penes Academiam. fol.

1843. — — ex A. 1784 in A. 1785. *tam.* fol.

1844. — — ex A. 1785 in A. 1786. *tam.* fol.

1845. — — ex A. 1786 in A. 1787. *tam.* fol.

1846. — — ex A. 1787 in A. 1788. *tam.* fol.

1847. — — ex A. 1788 in A. 1789. *tam.* fol.

1848. — — ex A. 1789 in A. 1790. *tam.* fol.

1849. — — ex A. 1790 in A. 1791. *tam.* fol.

1850. — — ex A. 1791 in A. 1792. *tam.* fol.

1851. — — ex A. 1792 in A. 1793. *tam.* fol.

1852. — — ex A. 1793 in A. 1794. *tam.* fol.

✦

1853. — — ex A. 1797 in A. 1798. *tam.* in Typographia Universitatis. fol.

1854. — — ex A. 1798 in A. 1799. *tam.* fol.

1855. — — ex A. 1799 in A. 1800. *tam.* fol.

1856. — — ex A. 1801 in A. 1802. *tam.* fol.

1857. — — ex A. 1802 in A. 1803. *tam.* fol.

✦

1858. Catalogus Praelectionum in Caesarea Universitate Vilnensi a Calend. Septembris A. MDCCCV ad Calend. Junias MDCCCVI. fol.

1859. Prospekt Lekcji w Imperatorskim Uniwersytecie Wileńskim od 1go Septembra w R. MDCCCV. do xxx Junii w R. MDCCCVI. w Wilnie u Józefa Zawadzkiego Typografa Uniwersytetu Wileńskiego fol.

1860. Catalogus Praelectionum in CAESAREA Universitate Vilnensi a Calend. Septem. A. MDCCCVI. ad Calend. Julii A. MDCCCVII. habendarum *tam. u t.* fol.

1861. Prospekt Lekcji i t. d. *tam. u t.* fol.

1862. Catalogus i t. d. A. $\frac{MDCCCVII}{MDCCCVIII}$ *tam. u t.* fol.

1863. Prospekt Lekcji i t. d. *tam. u t.* fol.

1864. Praelectiones in Universitate Doctrinarum CAESAREA Vilnensi A. $\frac{MDCCCVIII}{MDCCCVIX}$

1865. Prospekt Lekcji i t. d. *tam. u t.* fol.

1866. Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCVIX}{MDCCCVX}$ *tam.* fol.

1867. Prospekt lekcji i t. d. *tam. u t.* fol.

1868. Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCVX}{MDCCCVXI}$ *tam. u t.* fol.

1869. Prospekt Lekcji i t. d. *tam. u t.* fol.

1870. Praelectiones in Universitate Litterarum CAESAREA VILNENSI A. $\frac{MDCCCLXXI}{MDCCCLXXII}$. tam. u t. fol.

1871. Prospekt Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

1872. Praelectiones etc. A. $\frac{MCCCLXXII}{MDCCCLXXIII}$ tam. fol.

1873. Ogłoszenie Lekcy i t. d. $\frac{MDCCCLXXII}{MDCCCLXXIII}$ tam. fol.

1874. Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXIII}{MDCCCLXXIV}$ tam. u t. fol.

1875. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

1876. Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXIV}{MDCCCLXXV}$ tam. u t. fol.

1877. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

1878. Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXV}{MDCCCLXXVI}$ (sic, zamiast $\frac{MDCCCLXXV}{MDCCCLXXVI}$) tam. u t. fol.

2879. Ogłoszenie Lekcy i t. d. R. $\frac{MDCCCLXXV}{MDCCCLXXVI}$ tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXVI}{MDCCCLXXVII}$ Zob. N. 885.

1880. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXVII}{MDCCCLXXVIII}$ Zob. N. 9.

1881. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXVIII}{MDCCCLXXIX}$ Zob. N. 863.

1882. Ogłoszenie lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXIX}{MDCCCLXXX}$ Zob. N. 601.

1883. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXX}{MDCCCLXXXI}$ Zob. N. 864.

1884. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXXI}{MDCCCLXXXII}$ tam. u t. fol. Zob. N. 886.

1885. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones etc. A. $\frac{MDCCCLXXXII}{MDCCCLXXXIII}$ Zob. N. 12.

1886. Ogłoszenie Lekcy i t. d. tam. u t. fol.

Praelectiones A. $\frac{MDCCCLXXXIII}{MDCCCLXXXIV}$ Zob. N. 13.

1887. Ogłoszenie lekcy i t. d. tam. u t. fol.

1888. — — — A. $\frac{MDCCCLXXXIV}{MDCCCLXXXV}$ tam. u t. fol.

1889. Praelectiones etc. Anno $\frac{MDCCCLXXXVI}{MDCCCLXXXVII}$ tam. u t. fol.

1890. Praelectiones etc. Anno $\frac{MDCCCLXXXVII}{MDCCCLXXXVIII}$ tam. u t. fol.

1891. Praelectiones etc. Anno $\frac{MDCCCLXXXVIII}{MDCCCLXXXIX}$ habendae indicuntur a Rectore Magnifico et Senatu Academico. tam. u t. fol.

1892. Praelectiones etc. Anno $\frac{MDCCCLXXXIX}{MDCCCLXXX}$ Vilnae excudit T. Glücksb. berg. fol.

1893. Praelectiones etc. Anno $\frac{MDCCCLXXX}{MDCCCLXXXI}$ tam. u t. fol.

+

1894. Popisy Kandydatów stanu nauczycielskiego z kursów nauk słuchanych. w Roku 1807. 1808. w Wilnie w Druk. Akad. 1808. 8.

1895. — w roku 1808--1809. 8.

1896. — w roku 1809--1810. 8.

1897. — w roku 1815. 8.

+

1898. Prospekt Lekcy w IMPERATORSKIM Uniwersytecie Wileńskim stosownie do Imiennego Ukazu dnia 6 Sierpnia 1809 roku dla osób służbą Skarbową zajętych, od dnia 1go Czerwca roku 1810go do dnia 1go Pazdziernika tegoż roku dawać się mających z poruczenia Rektora i Senatu Akademickiego. w Wilnie u Józefa Zawadzkiego. fol. 2 ark. Zob. Noty.

P r o m o c j e .

1899. Joannes ZERBOWSKI Laurea academica etc. Vilnae 1633. (Ju).

1900. Andreas ZIENIEWICZ S. J.

Plausus Apollinis et Musarum etc. Vilnae 1638. 4. (Ju.)

1901. Casimirus KACZYŃSKI. Prima laurea philosophica, seu Ode Mataphysicae auditoribus promotionis die oblata. Vilnae typ. Acad. S. J. 1640. fol.

(Sienk. Dod. do Bent.)

1902. Claves Juris Academicis Vilnensibus a R. P. Benedicto de Soxo S. J. Sacrae Theol. Doctore et Academiae Vicecancellario Porrectae. Vilnae Typis Acad. Soc. J. 1648. 12. 12 ark. *Karty nieliczb. Zob. Noty.*

2. Szkoły, Kollegia.

1903. Experyment rocznego ćwiczenia się w różnych umiętnościach od Jaśnie Wielmożney, i Wielmożey młodzi szlacheckiey edukującey się w Collegium Nobilium Academiі Wileńskiej Societatis Jesu dany roku 1756 w miesiącu Maiu. fol. 4 str.

Zob. Wizer. Nauk. Pocz. Nowy, Tom. 20. gdzie prospekt ten wcałości jest wydrukowany.

1904. Porządek i ustawy *Collegii Nobilium* Akademii Wileńskiej Societatis Jesu dla informacyi tak Ichmościów Rodziców, iako też samychże Ichmościów Panów Konwiktów — do druku podane R. P. 1762. w Wilnie w Druk. Akad. S. J. 4.

+

1905. Dowod Roczno-go postępk w Algebrze y Fizyce, który przez stwierdzanie propozycyi dawanych y ułatwianie zadań okazali WW. JJ. PP. Józef Plater Woyskowicz Inflański. Stanisław Wollowicz Stt. Purwiński. Józef Kociell Stt. Oszmiański. Tadeusz Podbereski Skarbn. Wileński. Ignacy Gorecki Czesznikowicz Nurski uczący się Filozofii y Matematyki w Kollegium Nobilium Schol. Piar. w Wilnie w Typografii XX. Sch. Piar. 1779. 4. 5 ark.

+

1906. Dowod rocznego postępk — przez uczniów Klasy pierwszej i drugiej w Szkołach podwydziałowych Wileń. R. 1784. 4.

1907. Dowod Roczno-go postępk w Matematyce y Logice przez

uczniów czterech Klass wyższych w szkołach Podwydziałowych Wileńskich okazany pod dozorem Tomasza Życkiego Filoz. Doktora — tychże nauk Professora R. 1789. mies. Lipca 18 dnia. 4. $\frac{1}{2}$ ark.

1908. — — 1790. 4.

1909. Dowod rocznego Postępku przez uczniów Klasy drugiej w naukach przepisanych pod dozorem X. Franciszka Skarżyńskiego Nauk Wyzwol. i Filozofii Doktora Klasy drugiej w szkołach Wileńskich Podwydziałowych Professora R. 1790. d. 26 Lipca. 4. $\frac{1}{2}$ ark.

1910. Dowod i t. d. w Prawie, Historii y Nauki Moralney przez uczniów czterech Klass wyższych w Szkołach Podwydziałowych Wileńskich okazany pod dozorem X. Jana Ludwika Wicherta S. Teol. Dokt. tychże nauk Professora R. 1790. 4.

1911. Dowod i t. d. w Szkołach Podwydziału Wileńskiego w sześciu Klassach znajdujących się dany R. 1791. dnia 17 Julii. 4.

1912. — — dnia 26 Julii. 4.

1913. — — R. 1791. 4.

1914. Dowod rocznego postępk w Fizyce i Historii Naturalney przez uczniów Klas wyższych w Szkołach Podwydziałowych Wileńskich okazany pod dozorem X. Michała Chodasewicza S. Teol. Dokt. w tychże Klassach Professora. R. 1793. Mies. Lipca 4. $\frac{1}{2}$ ark.

+

1915. Katatog Uczniow w Szkołach Narodowych W. X. Lit. któ-

rzy zdaniem Rektorów, Proroktorów, Prefektów y Professorów dawszy największe dowody pilności y postępku w naukach mają honor odbierać wyznaczone sobie nagrody od Najjaśniejszego Pana w medalach złotych y srebrnych prezentujących z jednej strony imię Stanisława Augusta Króla, z drugiey zaś napis: *DILIGENTIAE*. R. 1790. 4.

✦

1916. Dowód i t. d. przez uczniów edukujących się w Szkołach Powiatowych Wileńskich dany R. 1798. d. 25. Lipca — z Nauki Moralney, z Prawa Przyrodzonego i politycznego, z Historii dzieiów ludzkich, z Fizyki i Historii Naturalney, z Arytmetyki wyższej i niższej, Geometrii teoryczney i praktyczney, trygonometrii, z Krasomowstwa i poezyi, ięzyka Polskiego, łacińskiego, francuzkiego, rysunków i charakterów. 4.

1917. Dowód i t. d. przez uczniów klass pierwszej i drugiey w Szkołach Powiat. Wileń. dany R. 1799 dnia 9 Lipca, z ięzyków polskiego i łacińskiego, z nauki chrześciańskiej i moralney, Jeografii, Arytmetyki, charakterów, tudzież z ięzyków francuzkiego i niemieckiego, i rysunków. 4.

1918. Dowód i t. d. przez Uczniów Klass wyższych w Szkołach Powiat. Wileń. dany R. 1799. d. ²⁷/₈ Lipca, z nauki Moralney, Prawa Przyrodzonego i politycznego, z Historii Dzieiów ludzkich i Jeografii, z Fizyki, Ogrodnictwa, Rolnictwa, Kopalnopisma i Botaniki, z Geometrii Teoryczney i praktyczney, Trygonometrii, Solidometrii, Algebry i Rysunków Geometrycznych, z Krasomowstwa i Poezyi, z Wypisów łacińskich do Nauki Moralney, Historii Dzieiów ludzkich, Historii Naturalney, Krasomowstwa i Poezyi stosownych. 4.

1919. — — R. 1800. d. 26 Czerwca. 4.

1920. Dowód i t. d. przez Ucz-

niów klass wyższych i t. d. R. 1801. 4.

1921. — — R. 1802. 4.

1922. — — przez uczniów Klasy Pierwszey i Drugiey w Szkołach Akademickich Wileńskich dany R. 1803 d. 20 Czerwca i t. d. 4.

1923. Dowód rocznego postępku przez uczniów Klass wyższych w Szkołach Akademickich Wileńskich dany R. 1803 dnia 30 Czerwca. 4.

1924. Dowód rocznego postępku przez uczniów Gimnazium Wileńskiego dany R. 1804 z ięzyków polskiego i łacińskiego i t. d., tudzież z ięzyków francuzkiego, niemieckiego i rossyjskiego. 4.

1925. Dowód i t. d. R. 1804 — z nauki Moralney, Prawa przyrodzonego i politycznego, z historii dzieiów ludzkich i Jeografii, Fizyki, rolnictwa, ogrodnictwa i Mechaniki — z Geometrii teoryczney i praktyczney, Trygonometrii, Jeodezyi, równoważenia, Solidometrii i t. d. 4.

1926. Dowód i t. d. z Wymowy i Poezyi, Prawa, Moralney i Historii, z ogrodnictwa, początków Astronomii, Fizyki i początków Chemii i t. d., przez uczniów Gimnazium Wileńskiego, pod dozorem Tomasa Życkiego NN. WW. i Filoz. Doktora Szkół Gubernii Litewsko-Wileńskiej i Gimnazium przy Imperatorskim Uniwersytecie Dyrektora w dniach 26 i 27 Czerwca 1805 R. okazany. 4.

1927. Dowód i t. d. dany R. 1805 dnin 27 Czerwca z Grammatyki, ięzyka łacińskiego i polskiego i t. d. 4.

1928. Dowód i t. d. w dniach 26 i 27 Czerwca 1806 roku w Wilnie w Druk. XX. Bazylionów. 4.

1929. Dowód i t. d. z Grammatyki Powszechney z przystosowaniem ięzyka łacińskiego do polskiego, z arytmetyki i t. d. 27. Czerwca 1807. tam. 4.

1930. Dowód i t. d. z Wymowy i Poezyi i t. d. 1807. tam. 4.

1931. Dowód Roczego postępu z Wymowy, Poezyi i t. d. 1808. R. tam. 4.

1932. — — 1809. tam. 4.

1933. Dowód rocznego postępu na popisach publicznych R. 1810 w dniach Czerwca okazany, w Wilnie w Druk. XX. Bazyliańów. 4.

1934. Dowód i t. d. uczniów Gimnazium R. 1811. 4.

1935. Materye na publiczny popis i t. d. R. 1812. 4.

1936. Wykład materyy na publiczny popis uczniów Gimnazium przy IMPERATORSKIM Wileńskim Uniwersytecie i t. d. R. 1813. tam. 4.

1937. — — R. 1814. tam. 4.

1938. — — R. 1815. tam. 4.

1939. — — R. 1816. tam. 4.

1940. — — R. 1817. tam. 4.

1941. Wykład Materyy i t. d. R. 1818 podanych pod dozorem Jana Budziłowicza Filoz. Dokt. i t. d. tam. 4.

1942. — — R. 1819. tam. 4.

1943. Materye na publiczny popis młodzi — 1820 roku. tam. fol.

1944. — — 1821. pod sterem Józefa Skoczowskiego Filoz. Dokt. tam. 4.

1945. — — 1822. tam. 4.

1946. — — 1823. w Wilnie w Druk. przy Ulicy Sto Jańskiej pod N. 431. 4.

+

1947. Urządzenie Konwiktu szlachetney młodzi pod dozorem XX. Pijarów Wileńskich będącey, wydane Roku 1805. 4.

1948. Urządzenie Konwiktu Szla-

chetney Młodzi pod dozorem XX. Pijarów Wileńskich zostaiącey wydane 1816 roku. w Wilnie w Druk. XX. Pijarów. 4.

+

1949. Quaestiones pro publico examine expositae in Seminario Diaecesis Vilenensi ad Aedes S. Georgii A. 1806, Diebus Junii. In Typographia Dioeciesana ad domum Montis SS. Salvatoris Congr. Missionis. 8.

+

1950. Prospectus Materialium ex doctrinis a kalendis Septembris A. MDCCCXXI. ad Kalendas Quintiles A. MDCCCXXIII. a FF. Scholasticis Studii Rhetorico-Philosophici in Collegio sui Ordinis SSS. Trinitatis Antecoli ad Vilnam, alteris spatio unius anni, alteris duorum annorum cursu scientiis operam navantibus pertractatis Rndsmis NN. PP. Praelatis ad Capitulum Provinciae S. Joachimi in Wolhynia Theophilopoli celebrandum congregatis Nonis Quintilibus A. MDCCCXXIII. oblatas. Vilnae typis Basilianis. 4.

+

1951. Materye na publiczny examen uczniów z nauk dawanych w roku 3cim w Seminaryum Nauczycieli Szkólek Parafialnych i Organistów przy CESARSKIM Uniwersytecie Wileńskim ustanowionem zebrane. R. 1823 dnia 1 Lipca pod naybliższym dozorem Stanisława Domkiewicza Nauczyciela w tym Instytucie. Wilno, w Druk. XX. Pijarów. 8. $\frac{1}{2}$ ark. Zob. Noty.

+

W I N N I C A.

1952. Wykład Nauk i sposobu tychże dawania w Gimnazjum Podolskiem przez nauczycielów wtymże Gimnazjum ułożony — przez Dyrektora tegoż Gimnaz. i Szkół Podolskich X. Michała Macieciowskiego Kan. Kat. Kamieniec. do druku podany 1816. Drukow. w Berdyczowie u XX. Karmelitów. 4.

1953. Programma popisów publicznych całorocznych w Gimnazjum Podolskiem w Winnicy w d. 27, 28, 29 i 30 Czerwca w Sali Biblioteczney odprawiać się mających. 1818 roku. 4.

1954. — — 1819 roku. 4.

1955. — — 1820 roku. 4.

1956. Programma całorocznych

popisów publicznych w Gimnazjum Podolskiem w Winnicy [it. d. 1822 roku. b. m. 4.

W I S Z N I Ó W.

1957. Doświadczenie rocznego postępu z Fizyki, Logiki, Algebry, Solidometrii, Geometrii y Historii naturalney JJ. Panów Kawalerów w Szkołach Podwydziałowych Wiszniewskich edukujących się uczynione. Roku 1787 Mca Lipca. b. m. 4.

1958. Dowód rocznego postępu w Fizyce, Historii Naturalney, Logice, Algjebrze, Geometrii, Try-

gonometrii teoryczney y praktyczney, rysunkach y początkach języka niemieckiego — przez uczniów Klass dwóch wyższych w Szkołach i t. d. okazany pod dozorem Franciszka Abramowicza Nauk Wyzwol. i Filoz. Dokt., Matematyki, Fizyki i Hist. Natur. w tychże szkołach Professora R. 1791 Mies. Lipca 28 dnia. 4.

Z A B I A Ł Y.

1959. Prospekt na experiment roczny uczniów szkoły Gimnazjalney Zabalskiej Powiatu Dryżeń-

skiego Zgrom. XX. Dominikanów — R. 1818. w Wilnie drukiem Józ. Zawadzkiego. 4.

Z A M O Ś Ć.

1960. Ustawy Akademii Zamoy-skiej z opisaniem różnych nauk ku pożytkowi Polskiej młodzieży ściąga-jących się zebrane a teraz przy otwarciu nowego Konwiktu etc. do publiczney wiadomości podane. Typ. Uniw. Zamoiscensis. 4 maj. 6 kart. (L. S.)

1961. Kontrowersya Lwowska iaką powagą Jan Zamoyski Akade-mią w Zamościu założył. (L. S.)

1962. Academiae Samoscianaey, recens institutay, Intimatio, cum Dan. Hermanni carmine in eandem Academiam. Rigay exc. Nic. Mol-linus, 1594. 4.

1963. Monumentum primarij la-pidis quem Joannes Zamoyski cum genitrice Catharina Ducissa Ostro-gii, in Zamoscensis Academiaey eri-gij coeptay fundamento deposuit, In Typ. Acad. Zamosc. imprimebat Joannes Sulaiewski. 1639. fol. (L.S.)

1964. Gratitude erga Ill. D. D. Joannem in Zamoscie Zamoyski Comitem in Tarnow Praefect. Kalus-sien etc. etc. magnorum Joannis et Thomae Cancellarior. et Senator. Rgni prudentissimor. nepotem et filium ob aedem ac aedes Regali plane Dexteray Musis et Professori-bus Academicis in solo Gentilitio erectas recognita in personā Almae Matris Poloniaey a nobili et Ingenuo Adolescente Fran. CANEVESIO Ju-rispr. et Eloqu. Candidato, unā cum studiosa iuventute Poëseos, ad aras et ferias D. Joannis Baptistay, de-siderium et vota sua in absentia Ill. Patroni tertium annum aetafis Cli-mactericum agentis, pro felicissimo ad patrios lares reditu, medullitus Concipientis in publica lectis-simor. viror. Panegyri exhibita Auno ab ortu Solis Justitiae MDCXLVIII. Cracov. In off. Stanisl. Bertutowic. A. D. 1649. fol.

(B. Horod.)

P r o m o c j e.

1965. Thomas WIESIOŁOWSKI. Me-
los Parnassium etc. Cracov. Caesa-
rius 1628.

Panegiryk na promocją 4 Kandydatów
Akademii Zamojskiej. Przypis. Krzyszto-
fowi Wiesiołowskiemu Marszał. Lit. (Ju.)

1966. Stanisł. WACŁAWOWICZ.
Pallas laureata. Zamoscii 1660. Typ.
Acad. imprim. Andreas Jastrzęb-
ski. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

1967. Flores laureati virtuti III.
2dae laureae Candidatorum delati
in Academia Zamoscensi. Zamo-
scii typ. Acad. 1666. 4. (Sienk. l. c.)

1968. Christoph. ANDREASZOWICZ.
Applausus Apollinis. etc. Zamoscii
1682.

Panegiryk na promocją Akadem. (Ju.)

1969. Laureae Minervae Zamo-
scien. e Zamosciarum hastis pro-
gnata dum 2dae Laureae Candidati
Doctores crearentur per Mart. Ign.
WIELIŃSKI Zamoscii Typ. Univ.
impr. Joannes Rutowski. 1694. fol.

(Ban. H. D. R. P. II. 334.)

1970. Melchior KOCHNOWSKI. (Prof.
w Ak. Zamojskiej, potem Kanonik
Kolleg. Zamojs., nakoniec Biskup
Dyonizyński.) Dos laureata ab U-
niversitate Zamoscensi tribus 2dae
laureae Candidatis persoluta. Typ.
Univ. Zamosc. 1741. 4. (L. S.)

Z B A R A Ż.

1971. Wykład Materyy nauk da-
wanych w Szkole Zbarazkiej zosta-
jącej pod rządem Franciszka Reis-
pergera z woli J. W. Theilsa Tayn.

Konsyl. JEGO IMPERATORSKIEY Mo-
ści — od dnia 1 Pazdziernika 1813
do ostatniego Lipca 1814 roku.
w Druk. Krzemienieckiej. 4.

Ż Y R O W I C E.

1972. Treść nauk na publiczny
popis uczniów szkoły publicznej
Żyrowickiej Bazylińskiej. R. 1817.
w Wilnie w Druk. XX. Bazyli-
nów. 4.

1973. Materye na publiczny po-
pis uczniów szkoły nastopniu Gim-
nazjum Bazylińskiej Żyrowickiej.
— R. 1822. tam. 4.

Ż Y T O M I E R Z.

1974. Materye na popis publi-
czny Uczniów Szkoły Powiatowej
Żytomirskiej. — R. 1816. 4.

1976. Zbiór krótki nauk w Szko-
le Akademickiej Powiatowej Żyto-
mierskiej. — 1822 roku. w Wołyń-
skim Gubernskim Mieście Żyto-
mierzu. 4.

1975. — — R. 1817. 4.

Szkoły obce z wpływem polskim.

1977. Quinque praedicabilia lo-
gicopoetica quibus primam philo-
sophiae lauream ab Alma S. J. Olo-
mucensi Academia Decretam Nobi-

libus ac Eruditis DD. (tu nazwiska
sześciu Kandydatów uwiecznionych)
praedicat ac gratulatur Nobilis et
Gen. Marcianus STRZESKOWSKY Po-

Ionius, in ead. Acad. Artis Oratoriae studiosus. Olomucii, Typis Georgii Handellii M.DC.V. 4. $2\frac{1}{2}$ ark.

Wierszydla nikczemne. (L. S.)

1778. Opus legum et institutorum Academiae Patavinae, ante hac indigestum neglectumque, recensuit, digessit, edidit Johannes Zamoscusius.

(Starowol. Hecat. N. XIX.: Bursius stoica, w przedm. do dzieła: Logica stoica, Nies. IV. 667.)

1779. Privilegia der Academien zu Königsberg und dehrselden Königlich Confirmation. Gedruckt zu Königsberg in Preussen durch Johannem Schmiet 1614. 4. 3 ark.

Zatwierdzone te przywileje przez Króla Pol. ZYGMUNT AUGUSTA. (L. S.)

1780. Henrici FEDER. Orationes 4 in Academia Tubingensi. 1627.

Feder rodem był z Gdańska. (Siarcz. I. 130.)

1781. M. Basilii PONTII Legionen. Tractatus super confirmatione Statuti editi et iuramenti ab Academia Salmenticensi et Sacris familiis Beatorum Dominici et Augustini praestiti de tenenda ac docenda Sauctorum Augustini et Thomae Doctrina ex Hispanico in latinum translata a Petro Parzovo Polono. Bracciani apud Andream Phaeum Typogr. Ducalem. 1632. 8. 229 str.

Przypis. drukarza, Akademii Krakowskiej. (Ban. H. D. R. P. III. 236.)

1782. Dispositio Ser. Regis in rem Nobilium Juvenum, qui exercetur in Academia, Lunevillae per suam Mai. erecta et instituta Nanceii. Nanceii typis Petri Antoine 1738. 4.

Panował wtenczas Król, Stanisław Leszczyński. (Ban. H. D. R. P. III. 134.)

1783. (Stanisław LESZCZYŃSKI). Ordonnance pour la Compagnie des Cadets Gentilshommes. Nancy chez Pierre Antoine. 1740. 4.

D) Dzieła encyklopedyczne.

1784. Joan PROTASOWICZ. Inventores rerum, albo krotkie opisanie, co kto wynalazł. w Wilnie 1608.

(Siarcz.)

1785. Orbis quod vult in obiectis centum scientiarum seu omne scibile explicatum per Anton. SULCZ. Dantisci 1682. 4.

(Albertr. Noty. — Kat. Friedl.)

1786. a) Johan JONSTON. Polymathiae philologicae seu totius rerum universitatis ad suos ordines revocatae adumbratio. Lipsiae et Vratislaviae ap. Felbiger. 1666. 4. 46 ark.

b) — — Vratislaviae. ut. 1667. 8. 24 ark. (B.)

1787. a) Nowe Ateny i t. d. we Lwowie u Joz. Golczewskiego 1745 — 46. 2 Części. 4. 896 str.

(Bent. Noty. ms.)

b) Nowe Ateny albo Akademia wszelkiej scyencyi pełna, na różne tytuły iak na classes podzielona, mądrym dla memoryału, idiotom dla nauki, politykom dla praktyki, melancholikom dla rozrywki, erygowana alias.

O Bogu, bożków mnoztwie, słów pięknych wyborze,

Kwestyi eudnych wiele, o Sybillów zhiorz,

O zwierzu, rybach, ptakach, o matematyce, O cudach świata, ludzi rządach, polityce, O ęzykach, i drzewach, o żywiołach, wierz,

Hieroglifach, gadkach, narodów manierze, Co kraj który ma w sobie dziwnych cieka-

wości,

Cały świat opisany z gruntu w słow krotkości.

Część pierwsza, powtórnie z druku wychodząca. Co wszystko stało

się wielką pracą autora tu aenigmatice wyrażonego.

Imię wiosna zaczyna, Wielkiej Nocy blisko, Głowę w piwie i miodzie zwraca nazwisko.

To jest przez Xiedza Benedykta CHIEŁOWSKIEGO (*Chmielowskiego*) Dziekana Rohatyńskiego, Firlejowskiego Podkamienieckiego Pasterza. w Lwowie w drukarni J.K. Mei Collegii Societatis Jesu. roku wcieleny przedwieczny mądrości 1753. in 4to 1214 stron. i 5 kart na przodzie.

Nowe Ateny Część wtóra i t. d.

Ta część świat cały z wszelką stawi ciekawością,

Zwierciadło, geniuszów, z języków mnogością,

Co ich jest na tym świecie iak się rozrodzili, Zakony, co się w pierwszej części opuściły. i t. d.

w Lwowie 1754. 783 stron.

Nowe Ateny Część trzecia albo Supplement i t. d.

Masz tu nowe kwestye Chrysta, Bożey matki, Relikwie ciał świętych, gdzie leżą ostatki. O czaracie, opętanych, o czarach, upierze, Nowy Pliniusz rzeczy wszech naturę zbierze. Nowa Ekonomia, sumienna, ciekawa. Tuż sekretnych tajemnic wielu tłumacz stawa.

Dom autora co wierszów, y ogrod ma w sobie.

Stawi (by czas nie pożarł) Czytelniku Tobie Tuż abrys znacznych osób, to autorów prawnych,

Filozofów, Medyków, Teologów sławnych; Te *Conenta* tey części w tym *summa* zawarta, Nim o dalszych *sciendis* część nastąpi czwartą.

Co wszystko napisał, nie przepisał, z pracą wielką autor tu aenigmatice y iawnie wierszem wyrażony.

Kassyn mi daie imię, a szlachectwo ziele, Które głowę zwraca, każe stroić trele. i t. d.

w Lwowie 1754. in 4to. 703 str. i 7 kart na przodzie.

Nowe Ateny Część czwartą, a drugi Supplement.

W tey części czwartey Aten, zawarte te rzeczy: . . .

Anglów schizma wszeteczna, gdzie głowa plec biała

Rościola bydz waży się, iaka to zakala!

Tuż narodów katalog, co ich świat rachnie, Państw, krolestw, co ciekawe cuda regestrnie.

Naywięcey o swey Polsce, y o Nowym świecie,

Nowe, potrzebne, rzeczy, a nie fraszki plecie.

Co wszystko autor, tu wierszem wyrażony aenigmatice y solute reueluiący się pracowicie napisał:

Bitwy, krzyków, wesela, me Imię autorem, Wławszy się w gardło, mownym czyni go Nestorem.

To jest Xiądz Benedykt CHMIEŁOWSKI Dziekan Rohatyński, Firlejowski i Jańczyński Pasterz. Roku—1756. w Lwowie w Druk. Coll. Soc. Jesu. 627 str., oprócz karty 1 na przodzie.

W Części II. p. 187—422 i w Części IV. p. 293—399, jest Opisanie krajów dawnej Polski. W Części III. p. 37—43, o Lissowczykach.

1788. Zbiór Potrzebniejszych Wiadomości porządkiem Alfabetu ułożonych. Tom I. II. w Warszaw. i Lwowie. Nakładem i Drukiem Michała Grölla. 1781. 4. T. I. 500 str. oprócz listy prenumeratorów i Przypisania autora Ignacego KRASICKIEGO Biskupa Warmińskiego, Królowi Stanisławowi, razem 3 karty, i rejestru 12 kart. T. II. 599 str. i rejestru 10 kart.

1789. Systema kształcone ludzkich wiadomości (podług Bakona). Warszawa u Dufoura. na arkuszu. (Kat. Dapl. Pal. p. 2.)

1790. Cours de Belles. Lettres distribué par exercices. 2 tomes à Varsovie. 1772. 8. (Kat. Gr.)

1791. O Naukach wyzwolonych w powszechności i szczególności Księgi dwie od X. Ignacego WŁODKA napisane i do druku podane. w Rzymie w drukarni Archaniola Kasalettego. 1780. 4. IV, 415 i 141 str. *Zob. Noty.*

1792. O Naukach wyzwolonych z książki napisaney przez X. J. WŁODKA wyjątki zrobione przez iednego przyjaciela nauk gruntownych. we Wroclawiu u Korna 1814. 8.

Wyciąg ten drukowany z rozkazu X. Razyńskiego Arcyb. Gniezn.

(L. S. — Bant. H. D. R. P. T. III. 180.)

1993. a) *Le Livre des enfans ou idées générales et définitions des choses, dont les enfans doivent être instruits, en françois et en polonais.* Varsovie 1768. 8.

b) — — *Nouvelle édition. tamże.* 1774.

c) — — *En polonais et en allemand. tamże.* 1774. (Kat. Gr.)

1994. a) *Krótkie zebranie wszystkich nauk ku pożytkowi młodzi obojey płci. Abrégé etc. po polsku y po francuzku.* w Warszawie u Grölla 1768. 8. (Jan. Frag. I. 142.)

b) — — *Edycya druga.* w Warszawie. Nakład. M. Grela. 1773. 8. 81 str.

c) — — *po polsku i po niemiecku.* (L. S.)

d) — — *Edycya poprawiona i powiększona. tamże.* 1781. 8.

1995. a) *Książka dla dzieci albo wyobrażenie ogólne y odistoczenia rzeczy, w których dzieci powinny być ćwiczone, po polsku i po niemiecku.* w Warsz. 1774. 8.

b) — — *po polsku y po francuzku.* Nowa edycya. *tamże.* 1777.

(Kat. Gr.)

c) — — *tamże.* 1787. 8.

(Gaz. Warsz.)

d) — — *tamże.* 1803. (Kat. Bic.)

e) *Krótkie Zebranie wszystkich nauk czyli książka w której dzieci powinny być ćwiczone.* w Warszawie nakł. J. L. Rocha. 1805. 8. *po polsku i niemiecku.*

f) *Książka dla młodzi, albo wyobrażenia ogólne y definicye rzeczy, w których dzieci powinny być ćwiczone, po polsku y po francuzku.* w Warszawie nakł. M. Grölla. b. r. 8. (Janoc. Fr. I. 138.)

1996. *Dictionnaire des Notions primitives, ou Abrégé raisonné et universel des Elémens de toutes les Connoissances humaines. Ouvrage destiné a l'Instruction de la Jeunesse, et à accompagner les livres d'éducation, et nécessaire à toutes*

les classes de Citoyens. 4 Tomes. Varsovie (u Posera). 1773. 8.

(Gaz. War. 1774.)

1997. a) (Adam CZARTORYSKI Gen. Ziem. Podol.) *Katechizm Radecki, Dziecię poprawione Baieczka y Satyra o szlachetn.* w Warsz. 1774. 8.

(Kat. Gr.)

b) — — *tamże.* 1786. 1 ark.

(Bentk. Noty.)

1998. *Gry nauk dla dzieci służące dla ułatwienia ich edukacyi.* Krakow 1777.

(Kat. Friedl.)

1999. *Wiadomości do wydoskonalenia rozumu wykształcenia obywatelów służące, albo wiadomości religii moralney, historyi, geografii świata fizycznego i rolnictwa krótko zebrane.* Warszawa 1782. 2 tomy.

(Kat. Friedl.)

2000. *Biblioteka Dziecienna.* Tłóm. Kajetana *Karniewskiego* S. P. W Warszawie 1783. 8.

(Biel. Vita et ser.)

2001. (Adam CZARTORYSKI Gen. Ziem. Podol.) *Definicye różne przez pytania i odpowiedzi dla Korpusu Kadetów, oraz dla edukującej się młodzi krajowej.* w Warszawie 1790. 8.

(Bentk. Noty ms.)

2002. — — w Wilnie 1791. 8.

(Kat. Gr.)

2003. X. Franc. JEZIEŃSKI. *Niektóre wyrazy porządkiem abecadła zebrane.* w Warszawie 1791.

(Albertr. MS.)

2004. *Encyklopedia wiadomości elementarnych czyli pierwsze wyobrażenie y rysy nauk i kunsztów, dla użytku młodzieży przez X. Michała SOŁTYKA Dziek. Katedr. Krak.* w częściach dwóch. w Krakowie w Druk. Szkoły Głów. 1798. 8. 119 str. (B.)

2005. a) *Komeniusza Amosa Świat malowany, rzeczy widocznych pod zmysły podpadających, czyli wszelkich rzeczy na świecie i działan ludzkich wyobrażenie i wymienienie, po łacinie, po polsku, po francuzku i po niemiecku.* Wrocław 1805. 8.

(Kat. Zaw.)

2006. b) *Joh. Amos. COMENII, Orbis sensualium pictus quadrilinguis etc.* to jest Jana Amosza KOMENIUSZA Świat malowany rzeczy widocznych pod zmysły podpadających w czterech językach czyli wszelkich rzeczy na świecie i działań ludzkich wyobrażenie i wymienienie, po łacinie, po polsku, po francuzku i po niemiecku. Edycya nowa zupełnie przeryzana i poprawna. w Wroclawiu u W. B. Korna 1818. *XIV i 465 str.*

Przekład Andrzeja Węgierskiego. Zob. wyżej N. 728.

2007. *Zbiór krótki encyklopedyczny wszystkich umiejętności pomnożony historią powszechną aż do naszych czasów przez HAUTEPIERRE, z obrazkami i mapą geograficzną.* Edycya druga. w Wroclawiu u Korna 1806. 8. 2 tomy. *423 i 535 str. po polsku i po francuzku.* (B.)

2008. *Jana Jakóba EBERTA Początki celniejszych kunsztów i umiejętności dla użytku młodzieży z niemieckiego przełożone. z figurami. Część I. II. w Krakowie. nakładem Fr. Gertnera. 8. 277 i 237 str. 2 kart na przodzie i regestr. Rycina. Przedmowa Gertnera z datą 3 Maja 1808.*

2009. *Biblioteczka dziecinna przez Pana KAMPE zawierająca rozmowy, powieści, wyiątki historyczne, gry towarzyskie uczące i bawiące i t. d. dla pierwszego wieku przełożone z niemieckiego na francuzki język, a z tegoż na polski. Tomik I. II. w Warszawie u W. B. Korna 1809. 16. XVI. 172, 221 str.*

2010. *Biblioteczka Młodziańska*

przez Pana KAMPE, zawierająca rozmowy, wyiątki z dziećmi, gry zabawne, małe drammy, podróże rozmaite szczegóły względem historii naturalney, astronomii, geografii, kunsztów, anekdot o wielu sławnych ludziach etc. składająca dalszy ciąg biblioteczki dziecinney, tegoż samego autora. Przełożone z niemieckiego na francuzki, a z tego na język polski. Tomik I. II. w Wroclawiu u W. B. Korna 1809. 16. 240 i 235 str.

2011. *Abrégé de toutes les sciences etc.* Krótki zbiór wszystkich umiejętności, dla użytku dzieci czyli nauka początkowa Grammatyki, Geografii, Mitologii, Historii staro i nowożytney, Historii wyznań różnych, arytmetyki, matematyki, fizyki, historii naturalney, sztuk i rzemiosł i t. d. Dzieło służące dzieciom do powzięcia pierwszych wiadomości nuy potrzebniejszych ozdobione wielu pięknymi rycinami. Po polsku i po francuzku. T. I. II. w Warszawie nakł. N. Glücksberga. 1820. 8. 523 i 453 str.

2012. *Książeczka dla dziecinnego wieku czyli zabawka pożyteczna i przyjemna w obrazkach z 24 rycinami kolorowanymi.* w Wroclawiu u W. B. Korna 1822. 18. 158 str.

2013. *Światorys w obrazkach i opowiadaniach wystawiony zawierający nuy potrzebniejsze wiadomości dla użytku dzieci. Z dwudziestu pięciu obrazkami.* w Wroclawiu u W. B. Korna 1823. 18. 118 str.

W Przedmowie podpis: E. W. Kainko.

E) Pisma Periodyczne (*).

2014. *Acta Litteraria Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae A. MDCCLV. publicata. Trimestre I—IV. Varsaviae et Lipsiae typis Mizlerianis. 4. 304 str. Na końcu: Impressum Varsaviae, mense Maio A. 1757.*

Przypisanie Józefowi Alexandrowi Jabłonowskiemu, u którego podpis: Laurentius Mizlerus. *Zob. Noty.*

2015. *Journaux de la Campagne présentés de puis l'an 1756 jusqu'à présent. à Varsovie. 4.*

(*Gazette de Varsovie 1758.*)

2016. *Nowe wiadomości ekonomiczne i uczone albo Magazyn wszystkich nauk do szczęśliwego życia ludzkiego potrzebnych przez Waw. MITZLERA de Kolof. pisane. Warszawa u Mitzlera 1758. 8.*

Wychodziło częściami co miesiąc. Tom Iy, 12 Części zawiera. — Więcej zapewne nie wyszło, przynajmniej w ogłoszeniu z drukarni Mitzlera w Gaz. Warsz. 1774. N. 78. Supl. te dwanaście części tylko są wspomniane, tyle ich było i w Bibliot. Puław., jak świadczy R. Sienkiewicz w Katal. Dupl. Puław. p. 9. Tenże powiada, iż pierwsze to było pismo periodyczne w języku polskim. Tytuł przytoczony wzięty jest z *Gazet Warszaw. 1. c.*

2017. *Wiadomości Literackie.*

Quo plus sunt potae plus sitiuntur. (Na pis ten nad ryciną wystawiającą wytrysk obfity wody). 4.

Pismo to wychodziło przy *Gazecie Wileńskiej: Kuryer Litewski*, co miesiąc Numer jeden od półarkusza, od r. 1760 do 1763 włącznie. *Zob. Noty.*

2018. *Patryota Polski Kartki Tygodniowe zawierający, w Warszawie w druk. Mitzlerowskiej 1761. 8. 185 str. Kartek czyli Tygodników XXIV. od 29 Stycznia do 9 Lipca.*

Wydawcą pisma tego był T. Bauch Toruniańczyk, który lubo oświadcza w przedmo-

wie, że język polski bardzo kocha, i że się go od młodości był nauczył, wszelako pisał nim całe nie po polsku. — Pismo to znajduje się w Bibliotece Hr. Ossolińskiego. Więcej nad ten tomik nie wyszło. — Przy pisanie Mitzlerowi. (L. S.)

2019. *Monitor. w Warszawie u Mitzlera. 8.*

Wychodził od r. 1765 do 1784. (Kat. Gr.)

2020. *Antimonitor Monitora dnia II. Lutego 1766 pisanego pod liczbą XIII. 8. 1/2 ark.*

2021. *Zabawy Przyjemne i pożyteczne, wszelkiego stanu ludziom z sławniejszych wieku tego Autorów zebrane. Tom I—XVI. w Warszawie. 8.*

Co tydzień arkusz wychodził od r. 1769 do 1777. *Zob. Noty.*

(*Gaz. Wileń. 1770, N. IV. Suplem.—B.*)

2022. *Zbiór różnego rodzaju nauk, wiadomości z nauk wyzwolonych, filozofii, prawa przyrodzonego, historii, polityki, moralnej; tudzież i innych umiętności i rozmaitych uwag na rok 1770.—Staraniem i nakładem Jana Aug. Posera Księgarza Warszaw.*

Wychodziło po arkuszu dwa razy w tygodniu przez cały rok 1770, tomików cztery, każdy od kilkunastu arkuszy z przydatkiem rejestrów. Więcej nad rok podobno nie ma. (B.)

2023. *Journal Polonais.*

Maxima pericula semper dant veniam culpae. Claudianus.

Pour Janvier, Fevrier, Mars, Avril. 1770. à Varsovie aux dépens de Michel Groell.

Janvier ma 112 str. *Zob. Noty.*

(Kat. Gr.—L. S.)

2024. *Journal Littéraire de Varsovie Année 1777. Tome I. Mai, Juin, Juillet. Tome II. Août, Septembre, Octobre. Tome III. Novembre, Décembre. Tome IV. 1778*

(*) Pisma tu wyliczone takie są, co mniej więcej ogół nauk zajmują, lub rozmaite rzeczy mają na widoku. Inne szczególnym naukom poświęcone, jako to Ekonomii, Technologii, Historii i t. d. znajdują się na swoich miejscach.

Janvier, Fevrier, Mars, Avril.
 Chez P. DUFOUR. 8.

Więcej nie wyszło.

Avis na początku położone uwiadamia, iż stosownie do prospektu Dziennik ten miał wychodzić co miesiąc, numer jeden od 140 stron, ale na żądanie znakomitych osób, będą wychodzić części każdego numeru dwuarkuszwowe w każdy poniedziałek.—Pierwsza część wyszła 1 Maja.—Co się tycze przekładu polskiego tegoż dziennika, wydawcy oświadczają, że go wydawać będą, skoro się zbierze dostateczna liczba prenumeratorów, bo do tego czasu tylko na sam francuzki dziennik zapisywano się.—Wychodziło tedy co miesiąc 4 *cahiers* tego Dziennika. (L. S.)

2025. Zbiór Tygodniowy Wiadomości uczonych na rok pański 1784. Kwartał I. II. w Krakowie w drukarni Ign. Grebla. 8. 204 str. (L. S.—Gaz. Warsz.)

Wychodziło arkuszami co tydzień. Kwartał pierwszy ma numerów 13. Zawiera w sobie po większej części mniej ważne rzeczy bez początku, urywki z różnych pism ezerpane.. Od tego wyjąć należy pismo mineralogiczne o *Górach*, które się w numerze 3 zaczyna i ciągnie się wciąż przez kilka numerów następnych. Wydawca i pisarz niewiadomy. Ten tylko Kwartał był Sobolewskiemu znajomy, niewiadomo czyli więcej wyszło.

2026. Magazyn Warszawski pięknych nauk, kunsztów z różnych wiadomości dawnych i nowych, dla zabawy i pożytku osób obojczy płci wszelkiego stanu i smaku p. A. P. H. P. w Warszawie nakładem i drukiem Grela 1784. 999 str. 4 Części.

Rok 1785 składa się ze czterech tomów, każdy z dwóch części. 992 str. Cf. Bentk. T. I. p. 130, gdzie mylnie powiada, że cztery te części roku 1785 są daleko cieńsze od części r. 1784, kiedy oba lata prawie równą liczbę stron zawierają. (L. S.) *Zob. Noty.*

2027. Prospekt Polaka Patryoty. Dzieło nowe peryodyczne Towarzystwa uczonych przez patryotyzm pracujących. w Warsz. w Druk. P. Dufour. MDCCCLXXXIV. 8.

2028. Polak Patryota, dzieło peryodyczne przez towarzystwo uczonych na rok 1785 zaczęte nakładem towarzystwa. w Warsz. u Dufoura. 8.

Wychodziło po arkuszu; wszystkiego cztery tomiki, 1174 str. (B.)

2029. Biblioteka Warszawska Literatury zagranicznej i narodowej, zawierająca w sobie materje statystyczne, wypisy i wiadomości dzieł gruntownie lub przyjemnie od sławnych autorów cudzoziemskich napisanych, uwiadomienia względem pism oryginalnych, lub tłumaczeń w Polsce wyszłych, lub wynisć mających, iako też doniesienia o ustawach rządów zagranicznych, tudzież o wzroście przemysłu krajowego, i innych narodów i t. d.

Część I. II. III. Część I. wyszła pod tytułem: *Dziennik Warszawski*. w Warszawie u Grela 1788. Trzy części kosztow. 6 zll. podług Katal. Grelow. Niektóre artykuły tłumaczone są z pisma: *Polnische Bibliothek*. (B.—L. S.)

2030. Mannichfaltigkeiten oder Warschauer Wochenschrift. — Zweytes Vierteljahr. Warschau verlegt von F. Chr. Netto 1791. 8. 7 Stücke XIV—XXIII. 209—402 str.

Ułomek ten znajdował się w Bibliotece Puławskiej. Ile pisma tego wyszło i kto wydawał niewiadomo. (L. S.)

2031. Monitor różnych ciekawości. Rok 1795. w Krakowie. Tom I—IV. w Krakowie w Jana Maya. 8.

Po większej części tłómaczenia prozą i wierszem, pierwsze odnoszące się najwięcej do historyi i polityki europejskiej.—W Tomie IV. p. 100—124: *Kopia listu JPana J. Ch. do JPana J. L. pisanego z konspicli Krzeszowickich*, wierszem i prozą.

2032. Zabawy Obywatelskie. w Warszawie 1792.

Wydawcą był Piotr Switkowski. (Motyl. Kw. I. 1829. p. 509.)

2033. Warschauer Intelligenz Blatt. 1797.

— — 1798.

— — 1802.

— — 1803.

— — 1805.

— — 1806.

(Motyl. Kw. I. 1829. p. 52.)

2034. Co tydzień.

Pismo peryodyczne wydawane przez Ign. Krasickiego. Por. Pam. Warszaw. 1801.

2035. Magazyn Literatury Pol-

skiey na miesiąc Styczeń R. 1805. przez Maxymiliana Pomian SKORASZEWSKIEGO. Numer I. w Gdańsku w Druk. JP. Wedel. 8. 39 str. wierszem i prozą.

(Ban. H. D. K. P. I. 101.)

Ramota wierszem i prozą. Exemplarze z popiersiem autora na odwr. tytułu rządkie.

2036. Nowy Pamiętnik Warszawski. Dziennik historyczno-polityczny, tudzież nauk i umiętności.

Haec studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solutium praebent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur.

Tom I—XX. Rok 1801—1805. w Warszawie w Druk. XX. Piłarów. 8. *Zob. Noty.*

2037. Pamiętnik Warszawski.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci Lectorem delectando pariterque monendo.

Hon.

Tom I—III. 1809. (Styczeń, Luty, Marzec, Kwiecień. Numer V. Wrzesień, Num. VI. VII. Październik, Num. VIII. IX. Listopad, N. X. d. 1 Grudnia. w Warszawie w Druk. XX. Piłarów. 8.

— — Tom I. (Styczeń, Luty, Marzec). Tom II. (Kwiecień). *tam.* 1810. 8.

Wydawca: Ludwik Osiański. *Zob. Noty.*

2038. Dziennik Wileński. Tom I—III. Rok 1805. (Kwiecień—Grudzień). w Wilnie w Druk. Józefa Zawadzkiego. 8. *W Tomie I—II. każdy Numer ma paginację oddzielną. Tom III. 559 str.*

— — Tom IV. Rok 1806. Styczeń—Marzec. *tam.* 341 str. 8.

— — Dziennik Wileński Roku drugiego 1806. Tom I—III. Kwiecień—Czerwiec, *tam. u t. 8.* Tom I—II. 323, 330. w *Tomie III. każdy numer ma paginację oddzielną. Zob. Noty.*

2039. Dziennik Wileński Tom I—VI. Rok 1815—1817. *tam.* w Druk. Józ. Zawadzkiego. 8. *Zob. Noty.*

2040. — — Tom I—II. Rok 1819.

Jeśli umiesz czytać ażaz to nie rokosz, czas sobie upatrzysz prawa i powinności się swej dowiedzieć, i t. d. *Rey z Nagłowic.*

Nakładem i staraniem Towarzystwa Typograficznego. *tam.* w Druk. A. Marciniowskiego. 8.

— — Tom I—III. Rok 1820. Nakładem i staraniem Tow. Typogr. *tam. u t. 8.*

— — Tom I—III. Rok 1821. Nakł. i star. Tow. Typogr. *tam. u t. 8.*

— — Tom I—III. Rok 1822. w Wilnie w Druk. A. Marciniowskiego. 8.

— — Tom I—III. Rok 1823. *tam. u t. 8.*

— — Tom I—III. Rok 1824. *tam. u t. 8.*

— — Rok 1825. Tom I—III. *tam u t. 8.*

— — Nauki stosowane do Rolnictwa, rękodziel, sztuk, rzemioł, gospodarstwa i handlu. Tom Pięwszy, *tam. u t. 8.*

— — Rok 1826. Literatura Naddobna Tom I. — Historia i Literatura. Tom I—II. — Umiejętności i Sztuki. Tom I. — Nauki stosowane. Tom II—III. — Nowiny Naukowe. Tom I. *tam. u t. 8.*

— — Rok 1827. Liter. Naddob. Tom II. — Hist. i Liter. Tom III—IV. — Umiejęt. i Sztuki. Tom II. — Nauki Stosow. Tom IV—V. — Nowiny Nauk. Tom II—III. *tam. u t. 8.*

— — Rok 1828. Liter. Nad. Tom III. — Histor. i Liter. Tom V—VI. — Umiejęt. i Sztuki. Tom III. — Nauki Stosow. Tom VI. VII. *tam. u t. 8.*

2041. — — Rok 1829. Liter. Nad. Tom IV. — Hist. i Lit. Tom VII. VIII. — Umiejęt. i Szt. Tom IV. — Nauki Stos. Tom VIII. IX. — Now. Naukowe. Tom IV. *tam. u t. 8.*

2042. — — Rok 1830. Liter. Nad. Tom V. — Histor. i Liter. Tom IX. X. — Umiejęt. i Szt. Tom V. — Nauki Stos. Tom X. XI. — Now.

Naukowe. Tom V. *tam. u t. 8.*
Zob. Noty.

2043. Roczniki Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk. Tom I—XX. w Warszawie 1802—1828. w Druk. XX. Piarów. *Zob. Noty.*

2044. Zabawy Przyjemne i pożyteczne przez C. G. (Cyprjan GODEBSKI) i X. R. (Xawery ROSSECKI). w Warszawie u Lebrun. 1803. 8. 5 tomików.

(Ban. H. D. R. P. II. 4.)

Toż pod tytułem:

2045. Historia Naturalna czyli Zabawy przyjemne i pożyteczne przez J. W. Szczęsnego Felixa POTOCKIEGO Grafa i Kancelerza dworu Rossyjskiego. Tom I—III. w Machnowce w drukarni Stepana Selezniowa. Rok 1805. 8. 94, 127 i 120 str. (Ban. l. c.)

2046. Posener Zeitschrift für Literatur, Geschichte und Kunst etc. von SCHOTTKY. 1813.

(Münich M. T. Cicer. de Repub. p. 123 n.)

2047. Miscellaneorum Cracovien-sium. Fasciculus I. II. Cracoviae. 1814. 1815. Typ. Acad. 4. *Zob. Noty.*

2048. Pamiętnik Warszawski czyli Dziennik Nauk i umiętności. Tom I—III.

Un des plus surs moyens de ne rien faire, est de toujours craindre de mal faire. Princip. Philos.

w Warszawie 1815. Nakładem Zawadzkiego i komp. w Drukarni Rządowej. Tom IV—VI. 1816. *tam. 8.*

— — Rok trzeci. Tom VII—IX. *tam.* Nakł. i drukiem Zawadzkiego i Węckiego Drukarzy i Xięgarzy uprzywilejowanych Dworu Króla JMei Polskiego. 1817. 8.

— — Rok Czwarty, Tom X—XII. *tam.* 1818. 8.

— — Rok Piąty, Tom XIII—XV. *tam.* 1819. 8.

— — Rok Szósty, Tom XVI—XVIII. *tam.* 1820. 8.

— — Rok Siódmy, Tom XIX—XXI. *tam.* 1821. 8. *Zob. Noty.*

Wydawca: Felix Bentkowski.

2049. Pamiętnik Warszawski wydawany przez Kaz. Brodzińskiego, Fr. Hr. Skarbka, J. R. Skrodzkiego z Towarzystwa Król. Przyjaciół Nauk. Tom I—III. Warszawa w Druk. Jego CESAR.-KRÓLEW. Mości Rządowej. 1822. 8.

— — Tom IV—VI. *tam.* Nakładem i drukiem N. Glücksberga Księgarza i Typogr. Królew. Uniwersytetu. 1823. 8. *Zob. Noty.*

2050. Tygodnik Wileński. Tom I. II. w Wilnie nakładem Alexandra Żolkowskiego, w Drukarni XX. Piarów. 1816. 8.

Redakcyą zajmował się Joach. Lelewel, a dalej podobno Michał Baliński.

— — Tom III. IV. *tam.* 1817. 8.

— — Tom V. VI. *tam.* 1818. 8.

— — Tom VII. VIII. *tam.* 1819. 8.

— — Tom IX. X. *tam.* 1820. 8.

Wydawał Ignacy Szydłowski.

— — Tygodnik Wileński. Rok 1821. Tom I—II. *tam. u t. 8.*

— — Rok 1822. Tom III. z sześcią rycinami kolorowanemi, *tam. u t. 8. Zob. Noty.*

Wydawał X. Michał Olszewski, nakładem i drukiem Alexandra Żolkowskiego.

2051. Pamiętnik Zagraniczny. 1816.

2052. — — 1817.

(Motyl. Kw. I. 1829. p. 113.)

2053. Dostrzegacz Lubelski. 1816.

— — 1817.

(Motyl. Kw. I. 1829. p. 55.)

2054. Rocznik Towarzystwa Naukowego z Uniwersytetem Krakowskim połączonego. Tom I—XIII. w Krakowie w Druk. Akademii. R. 1817—829. 8. *Zob. Noty.*

2055. Pamiętnik Lwowski. Tom I—VI. we Lwowie 1816—817. Nakładem Karola Wilda w drukarni Józefa Schnaydera. 8.

— — Tom I—III. *tam. u tegoż.* 1818. 8. *Zob. Noty.*

— — Pamiętnik Lwowski pod redakcyą Adama Tomasza Chłędowskiego. Tom I. II. Rok czwarty 1819. *tam. u t. 8. Zob. Noty.*

2056. Cwiczenia Naukowe. Oddział Matematyczno-Fizyczny. Tom

I. II. Rok 1818. w Warszawie u N. Glücksberga. 8. 256 i 208 str.
— — Oddział Literacki. *tam.*
u t. 8.

— — 1821. 8.

— — 1822. 8.

(Motyl, Kw. I. 1828, p. 117.)

Dalszy ciąg, zob.: Pamiętnik Naukowy.

2057. *Feriae Varsavienses seu Vindiciae Literariae et alia quae vacans ab academicis praelectionibus scribebat mense Augusto Anni MDCCCXVIII.* Sebastianus CIAMPIUS Doct. Philos. etc. Varsaviae typis Schol. Piar. A. MDCCCXVIII. 4. 17, 55 str.

Przypis. Stanisławowi Potockiemu.

Tu się zawiera oprócz przemowy do Stanisława Potockiego: 1. De illis quae pro cl. Angelo Maio allata sunt contra observationes in Epitomen Dionysiacorum Pisis editas Examen Criticum—Historicum ab observationum auctore institutum. 2. De Itinerario Alexandri Magni ab cl. Angelo Maio in lucem edito critica disquisitio. 3. Dissertatio de usu linguae italicæ saltem a saeculo V. edita Pisis A. 1817. vindicata ab animadversionibus C. C. P. Rainuardi in ephemeridibus gallicis cui titulus: Journal des Savans Mensis Junii An. 1818.

2058. *Feriae Varsavienses, sive quae vacans ab academicis lectionibus scribebat mense augusto anni MDCCCXIX.* Sebastianus CIAMPI, Doctor Philosophiae, in Reg. Varsavien. Lit. Univ. Philologiae Professor etc. Varsaviae excudebat N. Glücksberg. MDCCCXIX. 4. 27 str. *z tablicq.*

Zawiera: 1. Gladius antiqui operis illustratur. Przypis. Winic. Krasińskiemu.— 2. Saggio de illustrazioni filologico-critiche sopra Pausania.

2059. — mense augusto MDCCCXX. Mediolani, excudebat Societas typographica classicorum Italiae scriptorum. MDCCCXX. 4. 26 str.

Zawiera: 1. De incerta Grammaticorum auctoritate, ac de varietate orthographiae apud Latinos, praesertim in scribenda praepositione AB, quando excipitur ab littera consonanti Diatriba ad Henricum Nepotem. 2. Dilucidazione d'un passo di Cicerone nell' epistola XII. ad Familiars del Libro V. ad L. Lucecium. 3. Esame Critico della lettera di Servio Sulpizio a M. Tullio Cicerone in morte di Tullia Tra le Familiars la V. del libro IV.

2060. Ludwik SOBOLEWSKI. *Wia- domość o Piśmie pod tytułem: Feriae Varsavienses.* w Wilnie w drukarni A. Marcinowskiego. 1821. 8. 31 str.

2061. Tygodnik Warszawski. w Warszawie. 1817.

2062. — — 1818.

Redaktor Bruno Hrabia Kiciński.

(Motyl, Kw. I. 1828. p. 114.)

2063. Tygodnik Polski. w Warszawie. 1819.

2064. — — 1820.

Redaktor tenże.

2065. Wanda Tygodnik Polski Płci piękney i Literaturze poświęcony, Rok 5ty, Tom I—IV. Ogólnego zbioru Tygodnika Tom XX—XXIII. w Warszawie w Drukarni przy ulicy Wierzbowej. N. 473. 1822. 8.

Wydawcy: Franciszek Sal. Dmochowski i Dom. Lisiecki. Poezje drobne, Kicińskiego, Bagniewskiego, Chotawskiego, Rawczyńskiego i t. d.

2066. Pamiętnik Lwowski. Tom I—VI. we Lwowie 1816—1817. Nakładem Karola Wilda w Drukarni Józefa Schneydera. 8. — Tom I—III. *tam.* *u t.* 1818. 8. *już 2055*

— — Pamiętnik Lwowski pod redakcyą Adama Tomasa Chłędowskiego. Tom I. II. Rok czwarty. 1819. *tam.* *u t.* 8. *Zob. Noty.*

2067. Miesięcznik Połocki. Tom I. II. III. Rok 1818. w Połocku w Drukarni Akademickiej. 8. 305, 306, 312 str., oprócz Przemowy i rejestrow.

W Tomie III. po str. 151 jest ogłoszenie o zaprzestaniu na czas niejaki wydawania tego pisma. *Zob. Noty.*

2068. Pamiętnik Naukowy, służący za ciąg dalszy Cwiczeń Naukowych. Oddział Matematyczno-Fizyczny. Tom I. Rok 1819. w Warszawie. u Glücksberga. 8.

2069. — — Oddział Literacki. Tom II. *tam.* *u t.* 8.

Wychodziło miesięcznie. *Zob. Noty.*

2070. Pszczoła Polska pod redakcyą Walentego Chłędowskiego. Tom I—III. we Lwowie 1820. na-

kładem Karola Wilda drukiem Józefa Sznaydera. 8. *Zob. Noty.*

Wychodziło miesięcznie.

2071. Pszczółka Krakowska.

Wychodziło tygodniowo arkuszami od 15 Października 1819 do 1 Grudnia 1820. Wydawca Konstanty Maieranowski.

(Motyl, Kw. I. 1829. p. 115.—
Gaz. Liter. Warsz. 1822.)

Zob. niżej: Muza Nadwiślańska.

2072. Mrówka Poznańska. Piśmo ku użytecznej zabawie rozumu i serca. Rok Pierwszy Tom I—IV. 1821.

Hoc opus hoc studium parvi properemus et

Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
Horat.

w Poznaniu nakładem J. A. Munka. 1821. 8.

Na okładce wyrażony Redaktor J. F. Królikowski i Drukarnia, Munka.

— — Rok Drugi, Tom V.....
tam. 1822. 8. *Zob. Noty.*

Wychodziło miesięcznie.

2073. Sybilla Nadwiślańska. w Warszawie 1821.

Wydawca Fran. Grzymało.

(Motyl, I. c. p. 117.)

2074. Pamiętnik Gallicyjski, piśmo poświęcone Historji, Literaturze i przemysłowi krajowemu, pod redakcją Ferdynanda Chotomskiego i Eugeniusza Brockiego. Tom I. (Lipiec, Sierpień, Wrzesień). Tom II. (Październik, Listopad, Grudzień). Nakładem Karola Wilda, drukiem Józefa Sznaydera. Lwów. 1821. 8. *Zob. Noty.*

2075. Pamiętnik Narodowy. Rok 1821. w Warszawie u Łatkiewicza, 1821. 8.

— — 1822. 8.

— — tam. 1823. 8.

Wydawca: Franciszek Grzymało.—Wychodziło dwa razy w miesiąc.

(Motyl, I. c. p. 118.)

2076. Bronisława. w Warszawie 1822.

Wydawca, Wanda Malecka.—Wyszło numerów dwa lub trzy. (Motyl, I. c.)

2077. Pustelnik z ulicy Picadylli. w Warszawie 1822.

Wydawca, Konstanty Sztok.

(Motyl, I. c. p. 118.)

2078. Dekada Polska. w Warszawie 1822.

Wychodziło dwa razy w miesiąc. Wyszło 7 numerów. (Motyl, I. c.)

2079. Dziennik Nadwiślański. w Warszawie 1822. 8.

Wydawcą Krępowicki. Wychodziło trzy razy na miesiąc w numerach z kilku arkuszy złożonych. Ustało z dziewiątym numerem.

(Motyl, I. c.—Gaz. Liter. Warsz. 1822. p. 24, 132.)

2080. Rozmaitości. Rok 1822. Miesiąc Styczeń—Grudzień. Poszyt 1—XII. we Lwowie wydrukowano drukiem J. J. Pillera. 4.

2081. Pielgrzym Nadwiślański. w Warszawie 1822.

(Motyl, I. c. p. 146.)

2082. Lech, Dziennik polski, poświęcony literaturze, dzieciom oyczystym i współczesnym. Tom I. II. Nakładem Redakcyi. Warszawa w Druk. Zawadzkiego i Węckiego. 1823. 8. 299 i 285 str. *Zob. Noty.*

2083. Muza Nadwiślańska. w Krakowie. 1823.

Wychodziło przez trzy miesiące po ustaniu Pszczółki Krakowskiej.

(Motyl, I. c.)

2084. Pszczółka Polska. w Krakowie. 1823.

Wychodziło od 22 Kwietnia do 4 Grudnia.

(Motyl, I. c.)

2085. Dostrzegacz Nadwiślański. w Warszawie 1824. po polsku i nowo-hebrajsku.

Wydawca: Starozak. Eisenbaum.

(Motyl, I. c. p. 147.)

2086. Mnemosyne, galizisches Abendblatt für gebildete Leser. Herausgegeben von Alexander Zawadzki. Lemberg. 1824. 4.

Wychodziło 2 numery w tygodniu. (L. S.)

2087. Rozrywki dla Dzieci, wydawane przez Autorkę Pamiętki po dobrej Matee. Rok Pierwszy. Tom I. II.

Jak słodkie zatrudnienie giętki umysł wspierać,

Wzbudzać żywą do czynów szlachetnych ochotę,

I gruntować w umyśle nieskażonym cnotę.

Feliński.

w Warszawie w Druk. Łatkiewicza, przy ulicy Senatorskiej, N. 467. 1824. 8.

— — Tom III. IV. *tam.* 1825. 8.

— — Tom V. VI. *tam.* 1826. 8.

— — Tom VII. VIII. *tam.* 1827. 8.

— — Tom IX. X. *tam.* 1828. 8.

Wychodziło miesięcznie. *Zob. Noty.*

2088. Monitor Warszawski. w Warszawie 1824.

2089. Pamiętnik Umiejętności, sztuk i nauk na Rok 1825. w Warszawie w Druk. Szkolney. 8. z *tablicą.*

— — 1825. *tam.* 8. z *tablicą.*

— — 1826. *tam.* 8. (Motyl, l. c.)

— — *tam.* 1825.

— — *tam.* 1826.

— — *tam.* 1827.

— — *tam.* 1828.

Wychodziło zrazu trzy, potem pięć razy w tygodniu. *Zob. niżej: Dziennik powszechny Kraiowy.* (Motyl, l. c.)

2090. Weteran Poznański. w Poznaniu 1825.

Wydawca Winc. Turski. (Motyl, l. c.)

2091. Dziennik Warszawski.

Optim sine litteris mors est. Seneca.

Tom I. (Czerwiec, Lipiec, Sierpień, Wrzesień) Tom II. (Pazdziernik, Listopad, Grudzień). w Warszawie nakładem Redakcyi w Drukarni Józefa Pukszty przy ulicy S. Jańskiego. 1825. 8.

— — Tom III—VI. 1826. *tam.* 8.

Wydawca Michał Podcażyński.

2092. Dziennik Warszawski. Wydawany przez Jana Kazimierza Ordyńca Tom VII—X. *tam.* w Druk. N. Glücksberga. 1827. 8.

— — Tom XI. *tam. u t.* 1828. 8.

— — Tom XI—XIV. *tam.* w drukarni Szkolney. 1828. 8. *Zob. Noty.*

2093. Biblioteka Polska Pamiętnik poświęcony Umiejętnościom, Historji, Literaturze i rzeczom krajowym. Rok 1825. Tom I—IV. 292, 301, 293, 270 str.

— — Rok 1826. Tom I—III.

292, 288 i 286 str. w Warszawie w Drukarni N. Glücksberga. 8.

Na ostatniej stronie T. III, jest ostrzeżenie: Redakcyja zawieszca na czas nieo-

graniczony wydawanie tego pisma.—Wychodziło numerami dwa razy na miesiąc. *Zob. Noty.*

2094. Dziedzilija czyli Pamiętnik Płocki pięknej Literaturze poświęcony. Pismo dla pożytecznej zabawy rozumu i serca. Rok Pierwszy. Tom I. II. (Lipiec—Grudzień).

Kto w Bogu i w pracy swej pokłada nadzieję,

Za tym szczęście nadchodzi, wszystko mu przyspieje. *Gawiński.*

w Płocku nakładem i drukiem D. Kuliga. 8.

Motyl l. c. powiada, iż wyszły trzy spozszy kwartalowe. Wydawca Zdźarski.

2095. Flora Polska. 1826.

Redaktor Konstanty Maieranowski. Trwało przez półtora roku.

(Motyl, Kw. I. 1829, p. 148.)

2096. Chwile Spoczynku. w Warszawie 1827.

Wychodziło co dwa tygodnie.

(Motyl, l. c.)

2097. Goniec Krakowski w Krakowie 1827.

Dziennik polityczny, historyczny, literacki wychodził trzy razy w tydzień od Stycznia. Wydawca: K. Maieranowski.

(Motyl, l. c.)

2098. Pątnik Narodowy, we Lwowie 1827.

Pismo to miało zawierać pisma polskie niewydane i zamknąć dwanaście tomów. Wydawca Ludwik Piątkiewicz. (Motyl, l. c.)

2099. Polnische Miscellen. Warsebau 1827.

Wydawca: August Drake. Wyszło cztery lub pięć numerów. (Motyl, l. c.)

2100. Wanda Tygodnik Nadwiślański w Warszawie 1828.

Wydawca Wanda Malecka. Wychodziło co tydzień. (Motyl, l. c. p. 149.)

2101. Czasopism Naukowy Księgozbioru publicznego imienia Ossolińskich. 1828. Rok pierwszy Zeszyt I—IV. we Lwowie wyciśnięto Krotkami J. Schnaydera Drukarza T. C. Ins. Bibl. Im. Ossol. 8.

— — Rok Wtóry. 1829. *tam.* 8.

— — Rok Trzeci. 1830. *tam. u t.* 8.

Wydawca X. Siarczyński.

2102. Rozmaitości Naukowe. *Cuncti adsint meritaque expectent praemia Palmae.*

N. I. w Krakowie w Druk. Szkoły Główney. MDCCCXXVIII. 4.

N. II. tam. MDCCCXXIX. 4. *Zob. Noty.*

Wychodziło dalej w roku 1831.

2103. Motyl. w Warszawie 1828.

Wychodziło przez dwa miesiące w ćwiartkach. Od 1 Maja to pismo przyjęło tytuł: *Tygodnik.*

(Motyl, Rv. I. 1829. p. 149.)

2104. Pismo Peryodyczne Motyl. Kwartał Pierwszy od N. 1. do N. 13. włącznie. — Kwartał Drugi od N. 19 do N. 30 włącznie. — Kwartał Trzeci, od N. 31 do N. 42 włącznie. Warszawa w Druk. przy ulicy Leśno. 1829. 8.

— — Kwartał Czwarty od N. 43 do 52 włącznie. Warszawa w Druk. Rządowej. 1829. z *rycinami mąd paryzkich.*

— — Kwartał Pierwszy od N. 1 do N. 13 włącznie. — Kwartał Drugi od N. 14 do N. 26 włącznie. — Kwartał Trzeci od N. 27 do N. 39 włącznie. Kwartał Czwarty od N. 40 do N. 52 włącznie. Warszawa w Druk. przy

ulicy Leszno, N. 660. 1829. 8. z *rycinami.*

Wychodziło tygodniowo. *Zob. Noty.*

2105. *Miscellanea Cracoviensia.* Cracoviae 1829. 4.

2106. Dziennik Powszechny Krajowy w Warszawie 1829.

Wychodziło z postanowienia Rady Administracyjnej na miejscu Monitora Warszawskiego. Wydawca Chłędowski.

(Motyl, I. c. p. 150.)

2107. *Warschauer Bote.* Warschau 1829.

Wychodziło od 1 Lutego dwa razy w tygodniu. Wydawca Dietrich.

(Motyl, I. c. p. 150.)

2108. *Pamiętnik Warszawski.* w Warszawa, 1829.

Wydawcy: Szyrma, Janicki i Pawłowicz.

(Motyl, I. c.)

2109. *Pamiętnik Sandomierski.* w Warszawie. 1829—30. 8. 2 tomy.

(Kat. Zaw.)

2110. *Pamiętnik Umiejętności Moralnych i literatury.*

Pessima res est errorum apotheosis et pro peste intellectus habenda est si vanis accedat veneratio. Bacon.

Tom I—IV. Warszawa w Druk. A. Gałęzowskiego i Komp. przy ulicy Zabiey N. 472. 1830. 8. *Zob. Noty.*

II. ZBIORY.

2111. WYBOR PISARZÓW POLSKICH.

I. Poezya:

1. Jana KOCHANOWSKIEGO *Dzieła Polskie.* Tom I—II. Edycja Tadeusza Mostowskiego. w Warszawie w Druk. N. 646. przy Nowolipiu. 1803. 8.

2. Adama NARUSZEWICZA *Wiersze różne.* Tom I. II. tam. 1804—805. 8.

3. *Sielanki Polskie z różnych pisarzy zebrane.* tam. 1805. 8.

Zawiera się tu: Simona SIMONIDESA *Sie-*

lanki, p. 17—141. *Sielanki Simeona Zimowicza Lwowianina* str. 144—301. *Roxolanki* przez tegoż str. 303—446. *Sielanki Jana GAWINSKIEGO* str. 387—426. *Bukoliki Wirgiliusza*, przekładania Józ. Lipińskiego p. 427 do końca.

II. *Historja*:

1. Adama NARUSZEWICZA *Historja Narodu Polskiego od początku Chrześcijaństwa. Panowanie Piastów.* Tom II—VI. *Panowanie Węgrów.* Tom VII. tam. 1803—804.

2. R. P. TACYTA *Kronika*, przekł. Razim. *Royalowicza.* Patrz wyżej N. 469.

3. R. K. TACYTA *Dzieła* wszystkie przekł. A. Naruszewicza. zob. Numer 470.

4. Tauryka czyli wiadomości starożytne i późniejsze o stanie i mieszkańcach Krymu do naszych czasów przez Adama NARUSZEWICZA. *tam.* 1805. 8.

5. Stanisława Okszyca ORZECZOWSKIEGO Kroniki Polskie od Zygmunta I.—Dziecie w Koronie Polskiej z przytoczeniem niektórych postronnych rzeczy, od roku 1538 aż do roku 1572, którego Król Zygmunt umarł, przez Łukasza GORNICKIEGO Tykocińskiego i Wasilkowskiego Starostę. *tam.* 1805. 8.

6. Historia Jana Karola Chod-

kiewicza Wojewody Wileńskiego Hetmana Wielkiego W. X. Lat. przez Adama NARUSZEWICZA. Tom I. II. *tam.* 1805. 8.

7. Życia sławnych Polaków. Tom I—III. *tam.* 1805. 8. (*).

III. Pisma Rozmaite współczesnych wierszem i prozą Tom I—III.

1. Józefa SZYMANOWSKIEGO wierszem i prozą Pisma Różne.—Raictana Węgierskiego Wiersze różne. *tam.* 1803. 8. (**).

2. Juliana NIEMCEWICZA Pism Różnych wierszem i prozą Tom I. II. *tam.* 1803. 8. (***)

(*) Zawiera się tu w Tomie I. Kazimierz Wielki p. 7—66. Żywot i śmierć Jana Tarnowskiego, Kasztelana Krakowskiego, Hetmana Wielk. Koron., pisane niegdyś przez Stanisława ORZECZOWSKIEGO z rzadkiego Żaluskich Biblioteki rękopismu wyjęty, wydrukowany i przypiskami objaśniony przez Franc. Bohomolca S. J. p. 69—146; z *tytułem oddzielnym.* Życie Lwa Sapichy Kanclerza Wielkiego, potom Wojewody i Hetmana Buławy W. X. L., Słonimskiego, Markowskiego, Miądziolskiego, Brzeskiego, Mohilewskiego, Jamońskiego, Szereszowskiego, Retowskiego, Parnawskiego, Meyszagolskiego etc. Starosty, p. 149—496. (wyjątek z dzieła: Życie Sapichów. w Wilnie 1790—91.) z *tytułem oddzielnym.* W Tomie II. Życie Jana Zamoyskiego, Kasztelana i Hetmana Wielkiego Koronnego, Krakowskiego, Belskiego, Malborskiego, Dorpackiego, Knyszyńskiego, Międzyrzycznego, Grodeckiego, Jaworowskiego etc. etc. Starosty, (Franc. Bohomolca) z *tytułem oddzielnym,* p. 1—226. Historia Stefana na Czarney Czarnieckiego, Wojewody Kijowskiego, Hetmana Polnego Koronnego, przez X. Michała KRAJEWSKIEGO S. P., p. 229—461. *tytuł oddzielny.* W Tomie III. Życie Jerzego Ossolińskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego, Lubelskiego, Lubomskiego, Lubaczewskiego, Bogusławskiego, Brodnickiego, Ryskiego, Derpskiego, Adzielskiego, Stanisławowskiego i Bydgoskiego Starosty, *tytuł oddzielny.* Przypisanie Józef. Ossolińskiemu, Wojewodzie Podlaskiemu z podpisem autora: X. Franciszek BOHOMOLEC Konsyliarz Nadworny J. R. M.

(**) Zawiera się tu: Opis życia i prac uczonych Szymanowskiego, przez Stan. Kost. POTOCKIEGO. Świątynia Wenusy w Knidos z Montesquieu. Różne wiersze. Prozą: List o guście czyli smaku. Zadyg powieść Woltera. O Procesie Kryminalnym. Wyprawa na wojaż, dzieło pogrzebowe. Wiadomość o Węgierskim i pismach jego. Pigmalion, Scena liryczna, wierszem. Organy, Poema heroikomiczne, w sześciu pieśniach. Wiersze różne.

(***) Zawiera się tu: w Tomie I. Historia Rasslasy Królewicza Abissynii, z niemieckiego prozą. Krótka wiadomość o życiu i sprawach Generala Washington. Władysław pod Warną, Tragedya. Pukiel włosów ucięty, Poemą z angielskiego (Pope), Przypis. Tadeuszowi Mostowskiemu. Co się Damom podoba, z Voltaira. Różne wiersze. W Tomie II. Athalia, Tragedya z Rasyna. Powrót Posła, Komedya. Bajki. Pisma różne wierszem i prozą.

Zbiór Pisarzy Polskich, *zob. Oddział: Nauki Historyczne.*

III. POLYGRAFIE.

2112. *Contenta in hoc libello. De laude medicinae. Valentini POLIDAMI Elegia.*
Eiusdem declamatio in laudem medicinae.
ERASMI ROTERODAMI Declamatio in laudem medicinae.
Valentini POLIDAMI Elegia et concio de natali Jesu.
ERASMI ROTERODAMI concio de puero Jesu.
Valentini POLIDAMI Elegia, de Christiana resurrectione.
Eiusdem Exordium narrandi de chronica regum Hungariae.
Cracoviae per Mathiam Scharffenberg. Anno 1532. 4.
Polydamus ten rodem Wloch, z Węgier przybył do Krakowa. Przypis. Piotr. Tomickiemu Biskupowi Krakow.
(Janoc. I. 205.)
2113. a) Jo. Mich. BRUTI, *Selectarum Epistolarum lib. V. De historiae laudibus, sive de certa via et ratione, qua sunt rerum scriptores legendi lib. I. Praeceptorum Conjugalium lib. I. Cracoviae. Typis Andreae Petricovii. 1583. 8.*
2114. b) — — Berolini 1697.
Wydanie Jana Fryder. Cramera, Kons. Regencyi Magdeburgskiej, zupełniejsze.
(L. S.)
2115. *Artes Dobromilenses. Nauka Dobromilska. w Dobromilu. b. m. i r. 12 122 kart. (Tytuł wśród ryciny). Druk gocki i antykwq. Zob. Noty.*
2116. *Caroli Malapertii. Miscellanea. Calissii Alb. Gedelius Archiepiscop. Typogr. 1625. 4.*
(Bań. H. D. K. P. I. 124.)
2117. *Johannes JONSTON. Horae subcisivae. Partes II. Lesnae 1639. 8. (L. S.)*
2118. a) *Andreae Max. FREDRO Castellani Leopold. Scriptorum seu Togae et Belli notationum Fragmenta. Accesserunt Peristromata Regum Symbolis expressa. Dantisci, sumptibus Georgii Försteri. 12. 281 str.*
W Catal. de la Bibl. du Roy, wymieniony rok druku 1660.
Zob. Noty. (L. S.)
b) — — *Francofurti ad Moenum 1685. 12. 413 str.*
2119. *Zwierzyniec Jednorożców z przydatkiem Różnych mów Seymowych, Listow, Pism y Dyskursow tak Polskich jako y Łacińskich. przez Franciszka Glinkę zebrany i ogłoszony. We Lwowie, w Druk. Kolleg. S. J. 1670. 8. 320 i 53 str. Na karcie następnej tytuł drugi taki: Zwierzyniec Jednorożców starożytnego od sześciuset lat w Polsce Herbownego kleynotu (w nazwisku BOŃCZA) Ich Mościow Panow z Pleaszewic Fredrow w domu Jas. Wiel. J. M. P. A. Andr. Max. FREDRA Kaszt. Lwow. pokazany i ogłoszony przez Franciszka Glinkę z Rafałów i t. d. Zob. Noty.*
2120. a) *Stół mądrości i t. d. jak niżej b. m. 1674. 4. (L. S.)*
2121. b) *Stół mądrości kn zbawiennemu y politycznemu przy stolowych rozmowach posilkowi dawno przedtym przez W. X. Woyciecha TYLKOWSKIEGO Soc. Jesu Teol. wystawiony, teraz po trzeci raz z przydatkiem historyi osobliwych służących do kazań, dyskursów poważnych i konferencyi pożytecznych wydany. w Poznaniu 1739. 8. 358 str. (L. S.)*
2122. c) — — w Poznaniu 1753. 8.
(Kat. Gr.)
2123. d) — — w Lublinie 1756. 8.
2124. *JOACH. A HIRTENBERG PASTORI, Alea mundi, seu theatrum vicissitudines et metamorphoses naturales, domesticas, civiles, aulicas, ecclesiasticas et litterarias compendio exhibens; accessere meditationes passionum Christi recognitae. Gedani, Dav. Frid. Rhetius. 1680. 8.*
(Catal. des livres impr. de la Biblioth. du Roy. Paris 1750. T. II. Y 2. N. 2084.)
2125. *Thomae MŁODZIANOWSKI S. J. Integer cursus theologicus et phi-*

losophicus. Moguntiae et Dantisci ap. Simones Bekensteinios 1682. fol. 5 tomów.

Przywilej Króla Jana III. na lat piętnaście dany Bekensteinóm obywatelóm i księgarzóm Gdańskim. (Chodyn.)

2126. Meletemata Thorunensia sive Dissertationes varii argumenti ad historiam maxime Polonicam et Prussicam, politicam, physicam, rem monetariam ac litterariam spectantes. Tomi III. Thorunii 1726 — 31. 8.

Są tu ciekawe rozprawy o groszu pragskim i o kozakach.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 120.)

2127. Joannes KRAUS. Quaestiones et responsiones eruditorum. Lublini typis S. J. 1739. 12.

(Sienk. Dodat. do Bent.)

2128. Bibliotheca Gnomico-historico-symbolica in quam tum SS. Patrum, aliorumque selectae et nervosae Theologorum, Philosophorum, oratorum, poetarum et historicorum sententiae, tum apophtegmata, exempla, praecipue de Polona historia deprompta — ordine alphabetico collecta — labore et studio R.P. Arnolphi Casimiri ŻEGLIŃSKI Schol. Piar. — A.D. 1743. Varsaviae typis Schol. Piar. 4. 2 tomy 799 i 699 str. oprócz kart na przodzie.

Część I. przypis. Xiąż. Józefowi Lubomirskiemu, II. Xiąż. Janowi Alexan. Sanguszko,

2129. Opera omnia Pauli Comitiss in Aureo Potok Pilavitae Potocki (Palatinidae Braclaviensis) Castellani Camenecensis in Podolia Senatoris Regni Poloniae (Theodori Primatis regni progenitoris), scilicet 1.) Saeculum bellatorum et Togatorum, vel centuria elogiorum clarissimorum virorum Polonorum et Lithuanorum; Opus ineditum. (*) 2.) Moscovia vel narratio de moribus Monarchiae Russorum, cum animadversionibus civilibus et politicis documentis pag. 161. 3.) Exercitatio

nes oratoriae, lucubratae in secesu Patavino pag. 151. 4.) Historico-politicus, sive quaestiones historicae et civiles, ex 3 libris primae decadis Titi Livij pag. 201. — Quibus adjecta sunt: 1.) Ejusdem seu forte conjuspiam, FALLISSOWSKI nomine, colloquium seu dissertatio patrisfamilias cum Sacro curione, de causis incrementi Romani Imperij, Polonis ad cautelam et exemplum pag. 229. 2.) Petri Potocki oratio gratulatoria ad Ladislaum Sigismundum Regem Poloniae pag. 243. 3.) Joannis Potocki oratio asserens eum esse deum qui per verbum in spiritu S. condidit omnia, p. 261. Haec singula scripta anecdota, ex sua bibliotheca, jam nunc publica et cuius patente, edidit, quaedam ex Polonico idiomate, latina metaphrasi interpretatus est, notulis et indicibus illustravit, sextuplici genealogia Potockiana tum et epitaphiis sepulchralibus Potockiorum, ac denique testimoniis historicorum de Pilavitis et Potockiis locupletatus est aliquantisper Potockiis sanguine junctus Josephus Andreas Comes in Żaluskie Żaluski Supremus Regni Poloniae Referendarius, Abbas Commendatarius Villariae, Betnaei et Fontaneti in Gallia, consiliarius praelatus honoris parlamenti Naneciani etc. Praepositus insignis Ecclesiae Regiae Varsaviensis. Varsaviae in typographia collegii Regii Societatis Jesu. Anno Domini 1747 fol. 345 str.

11 Arkuszy zajmuje pismo: Fundationes Ecclesiarum et Monasteriorum Ord. Praedicat. in Provincia Russiae ab Jll. Potociis perfectae ex R. P. Simeonis Okolski Russia Florida, Opusculo raritatis stupendae in 4. Leopoli. 1646 edito. (B.)

2130. Fundamenta scientiarum seu Principia et Axiomata, partim philosophica, partim theologica, suis explicationibus, a M. Jacobo Paulo RADLIŃSKI, Polono S. Theol. Doctore, eiusdemque nuper in Conventu Cracoviensi ad s. Hedvigim Professore, nunc autem Ordinis, Custodum Sacrorum Hierosol. Se-

(*) Zob. dzieło pod tym tytułem wydane r. 1702 pod oddziałem: Dzieje.

pulchri Praeposito Generali Infula-
to illustrata. Cracoviae typis Michael.
Dyaszewski. A. D. 1753. A Cano-
nisatione autem S. Stanislai Marty-
ris, et Episcopi Cracoviensis, Sac-
culo Quinto. 4. 383 str.

(Ban. H. Dr. Kr. 476.)

2131. Ubaldi MIGNONII de Cler.
Regul. Scholarum Piarum Presby-
teri in Aula Romana promovendo-
rum ad Episcopatum Examinatoris
Theologi Noctium Sarmaticarum
Vigiliae b. r. i m. 4.

Przypis. Stanisławowi a Grabowo Bi-
skupowi Warmińskiemu, 16 str. Druk Gdań-
ski lub Toruński. Bandtkie (H. D. K. P. 1.
55.) wymienia ze swego exemplarza te sło-
wa; *Typis Brunshergensibus Soc. Jesu et
Varsaviensibus Schol. Piar.* 1751.

Są tu traktaty następujące: *ad Exetesti-
cum Varnium*: 1. *De Arte Critica*, z przy-
pis. Xciu Adamowi Czartoryskiemu Woj-
wodzie Kockiemu, *Adolescenti optimo* 43
str. 2. *De Poeseos et poetarum studio ad
latinatam comparandam necessario*, do
Karola Myszowskiemu W. Koniuszemu
Król., Jana i Hieronima Wielopolskich
32 str. 3. *De Moralibus disciplinis* z przy-
pis. Kapituły Warmińskiej: *Ubaldu Migno-
nius S. P. Varniac principatus quod ibi
auspicato et feliciter Noctium Sarmatica-
rum Vigiliis egerit* — *memor.* 4. *De Jure
Ecclesiae publico*, z przypis. Ignacemu
Komarowskiemu Arcy-biskupowi Gnie-
źnieńskiemu i t. d. 5. *De vita et moribus
Caroli Majelli Archiepiscopi Emisensi*
z przypis. Alberkyowi de Archinto Able-
gawoi Apostolskiemu do Królestwa Pol-
skiego.

2132. Stanisłai JAWORSKI ě Societ.
Jesu Sacerdotis Specimina Literaria
laborum in Reipublicae Orthodoxae
atque Ecclesiae obsequia suscepto-
rum. Varsaviae 1767, Impensis So-
cietatis literariae Polonae in Typo-
graphia Mitzleriana 8. 271 str. i ark.
1 na przodzie dedykacyi do J. J.
Zaluskiego Bisk. Kiiowskiego.

Pod tym tytułem wydane tu są *naprzód*:
Panegiryki świętych i powinszowania urzę-
dów znakomitym osobom, *powtóre*: Mowy
i krótkie rozprawy następujące. 1. Przeciw
Kartezyuszowi za Arystotelesem. 2. Na
czem zależy doskonała wymowa. 3. Aby
umieć naśladować Cyncerona, potrzeba ko-
niecznie znać doskonałe Grammatykę Al-
wara. 4. Prawdziwa wymowa zależy na
ozdobie wyrazów i obfitości myśli. 5. Nie-
ochoczy do nauki wymowy młodzieńcze

musi się stać niecnotliwym (Desidem in
eloquentiae studio adolescentem improbum
fieri est necesse). 6. Przeciwno krytycznej
Steinvehra rozprawie o godności Królów
Polskich. Tytuł tej rozprawy: *Regiae in
Polonia dignitatis origines requisitae a Wolf.
Balthasere Adolpho de Steinhedr.* (L. S.)

2133. Pisma Rozmaite Jana ŚNIA-
DECKIEGO. Tom I. zawierający ży-
woty uczonych Polaków. Tom II.
Zgagaenia i rozprawy w naukach.
W Wilnie i Warszawie, nakładem
i drukiem Józefa Zawadzkiego 1814.
8. 357 i 358 str.

Recenzja tego dzieła znajduje się w po-
wszechnej Literackiej Gazecie Halskiej r.
1814. N. 162, której tłumaczenie, z ur-
wami tłómacza, u mieszczono w Pam. Warsz.
na m. Pazdziernik r. 1815. p. 236—259.
podpisane literami B. K. J.—WN. 11 na
m. Listopad tegoż Pamiętnika ukazały się
*uwagi nad recenzją pisma Jana Śniadeckie-
kiego o Metafizyce w Numerze 10 Pamię-
tnika umieszczonej.* (p. 384—400.)—WNu-
merze 12 na m. Grudzień p. 536—540. *Od-
powiedz na uwagi, z powodu Recenzji
Pism Jana Śniadeckiego umieszczone w N.
XI. Pamiętnika od p. 384—400.* (L. S.)

2134. b) — Tom I. II. Wydanie
drugie. *tam. u t.* 1818. 8. X. 357 i re-
gestr, 361 str. Tom III. zawierający
Listy. Rozprawy w naukach. *tam. u
t. t. r. VIII. 401 str. i registr.* Tom
IV. zawierający Rozprawy Filozof-
iczne i Filozofią umysłu ludzkiego,
tam. u t. 1822. 8. XXIV. i 492 str.

W Tomie I. zawiera się życie Hugona
Kollataja p. 1—144. O Koperniku p. 145—
307. Żywot Poczobuta p. 309 do końca.—
W Tomie II. między innymi: Mowa 27
Kwietnia r. 1808 przy otwarciu Kommissyi
Wileńskiej dla funduszów edukacyjnych:
o Instrukcyi publiczney, iey dawney chwałę
i pożytkach w Polszcze i t. d. p. 26 nast.
Żywot Piotra Hr. Zawadowskiego pierwsze-
go Ministra Narod. Oświec. w Cesarstwie
Ross. — O obserwacyach astronomicznych,
Konkurs do Katedry Wymowy i Poezyi
w Imp. Uniwersyt. Wileń. O nauk mate-
matycznych początku, znaczeniu i wpły-
wie na oświecenie powszechne. Podział nauk
matematycznych i katedry tych umieję-
tności. O języku narodowym w Matema-
tyce. O Metafizyce. — W Tomie III. O języ-
ku polskim. O Literaturze. Malwina. List
stryia do synowicy. O Logice i Retoryce.
*Uwagi nad recenzją Trygonometrii kuli-
stey. Meteorologia. Uwagi krytyczne nad
tą nauką i nad mniemaniem P. Lamarck.
O życiu i dziełach pierwszego w wieku na-
szym Geometry J. L. Lagrange. O rachun-
ku kulosów, rzecz czytana na Sessyi Literac.*

Uniwersytetu Wileń. O rozmowaniu rachunkowém. — W Tomie IV. O pismach klasycznych i romantycznych. p. 1—37. O Filozofii p. 38—174. Filozofia ludzkiego umysłu p. 175 do końca.

2135. *Extrait des Ecrits divers de Jean ŚNIADĘCKI, ancien recteur de l'Université de Vilna. Traduction de J. Flaget. à Paris. J. G. Dentu. 1823. 8. 3 ark.*

(Bibliogr. de la Fr. An. 1823 p. 273.)

2136. Pochwały, mowy i Rozprawy Stanisława POTOCKIEGO Senatora Woiewody, i t. d. Część I. II. w Warszawie nakładem Zawadzkiego i Węckiego. R. 1816. 8. T. I. X i 460 str. oprócz przypisania *Alexandrowi Hr. Potockiemu Roniuszemu Król. Pol. synowi, i rejestru. T. II. 664 str. oprócz rejestru na przodzie.*

W Części I, zawierają się: Pochwały: Andrzeja Mokronowskiego, Józefa Szymanowskiego, Ignacego Krasickiego, Grzegorza Piramowicza. Mowa na obchód uroczystości ustalenia Tow. Przyjaciół Nauk. Pochwała walecznych Polaków w wojnie 1809 r. poległych. Mowa przy złożeniu w grobie Wilanowskim przewiezionego z Wiednia ciała Ignacego Potockiego. Mowa przy wprowadzeniu ciała Adama Potockiego. Mowa pogrzebowa Józefa Xięcia Poniatowskiego.

W Części II. Objasnienie o seymie zwanym Biskupa Krakowskiego. Mowa w sprawie Soltyka Biskupa Krakowskiego. Mowa w teyże sprawie miana w Izbie Poselskiej. Przymówienie się w Izbie Poselskiej. Mowa przy zdaniu sprawy z dwóchletniej czynności Rady nieustającej. Mowa miana

na przy otwarciu Liceum Warszawskiego r. 1805. Mowa przy zakończeniu popisu uczniów Liceum Warszaw. r. 1815. Rozprawa o medalach mianowicie narodowych we względzie ich użyteczności i sztuki. O zasadach krytyki i potrzebie wprowadzenia iey u nas. Rozprawa o sztuce pisanja, czyli o stylu. Od str. 327 do końca idą rozprawy o ięzyku, wymowie i literaturze polskiej.

2137. Zbiór różnych pism od roku 1815 do 1820.

Ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.— Nec quaerentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. Paul. Appost. Ep. I. Thessal.

Przez Antoniego Hrabie Ledochowskiego w Krakowie. 4. 79 str.

Są tu pisma następujące: 1. Rzut myśli o Massonii R. 1815. 2. Do Biskupów o starożytny matce Babilonu i nieodrodny córce Massonii R. 1816. 4. Do Plebana przepisy ewangeliczne święcie dopełniającego. 4. Do Kanonika światowego. R. 1816. 5. Do rodaków w duchu miłości braterskiej R. 1817. 6. Rozprawa o Ateizmie, Deizmie, materyalizmie za naszych czasów w swoich nieszczęśliwych skutkach okazującym się R. 1817. 7. Do Pasterza oschłego w sprawie Bożey R. 1817. 8. Do JW. Xiędza Deputowanego R. 1819. 9. Mowa przy introdukcji do kościoła Goślickiego nowego Plebana X. Stanisława Jastrzębskiego R. 1815. 10. Mowa podczas obchodu pogrzebowego s. p. X. Piotra Łęskiego Proboszcza Infulata Klimuntowskiego R. 1818. 11. Mowa podczas Introdukcji na Probostwo Infulackie Klimuntowskie X. Stanisława Jastrzębskiego. R. 1819. 12. Mowa na dzień Konsekracyi JW. JX. Prospera Burzyńskiego Biskupa Sandomir. R. 1820.

D o d a t k i.

Po N. 960.

2138. Mowa JW. Tadeusza CZACKIEGO Tayn. Kons. J. J. M. i t. d. o pożytkach z wychowania publicznego i domowego przy kończeniu roku szkolnego w Gimnazjum Wołyńskiem miana 1806 roku 20 Lipca. w Krzemieńcu 4. 2 ark.

(Gaz. Liter. Wileń. 1806. Cz. II. p. 177.)

Po N. 967.

2139. Początkowe nauki czyli umysłowe zatrudnienia połączone z zabawą dla dzieci ieszcze czytać niemiejących. Ozdobione 50 rycinami. We Lwowie nakł. i drukiem Józ. Jana Pizzera 1822. 8. 208 str.

Obok text francuzki.

(Gaz. Lit. Warsz. 1822 p. 223.)

po N. 992.

2140. Jos. Alexander JABLONOWSKI. *Dissertatio de progressu litte-*

rarum in Polonia; seu specimen literarum Slavo-Polonorum. 4.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 124.)

po N. 1001.

2141. Historia nauk wyzwolonych przez JMé Pana JUVENEL DE CARLANCAS francuzkim językiem pisana, na polski przełożona ad usum Korpusu Kadetów J. K. Mci. w Warszawie nakładem towarzystwa Literatów w Polsce ustanowionego w Druk. Mitzlerowskiej 1766. 8-540 str. oprócz 6 kart na przedzie.

Tłómacz X. Górski S. J. który przy każdym rozdziale wymienił książki z polskiej literatury. Wyszło staraniem Xięcia Adama Czartoryskiego Gen. Z. Pod.

do N. 1003.

Gazeta Literacka Warszawska na rok 1821. w Warszawie 4.

po N. 1013.

2142. Willh. MÜNNICH. *Geschichte der polnischen Literatur 1823.* 8. 2 tomy.

po N. 1025.

2143. G. DAN. SEYLERI, *De Elbingensium Clarorum memoria. Elbingae. 1740.*

(Wiszn. I. c. p. 121.)

po N. 1051.

2144. *Thornische Nachrichten von gelehrten Sachen. Erster Band von den Jahren 1762 und 1763.* 8. (B.) *Zweyter Band von den Jahren 1764 und 1765.* Thorn gedruckt bey Paul Marcus Bergmann. 8. 334 str. (L.S.)

Wychodziły po 2 arkusze na miesiąc, arkusz (*Stück*), w połowie i na końcu miesiąca. Sobolewski widział arkusze tego, jak

powiada: *bardzo ważnego dla bibliografii polskiej zbioru i z r. 1766.*

Wiszniewski (Hist. Lit. Pol. I. 129) wymienia tylko rok 1762 i 1763, w których ma być wiadomość o siedmiudziesiąt około dziełach polskich z wiadomością o autorach.

po N. 1059.

2145. *Kronika Literatury Polskiej Numer 1—23.* w Warszawie 1828.

Arkuszyki dodatkowe do *Gazety Polskiej.* (Motyl, Kw. I. 1828. p. 149.)

do N. 1075.

Catalogus librorum etc. Varsaviae 1796. 8.

przed N. 1076.

2146. Silvester GRABE. *Catalogus Librorum Ducis Boguslai Radzivilii Bibliothecae Electorali Regiomontanae illatae. Regiomonti 1673.* fol.

Radziwił odkazał testamentem tę bibliotekę, około 450 dzieł różnemi rękopisami i rzadkościami r. 1668.

Silvester GRABE. *Series librorum qui Bibliothecae in Prussia Re-*

giae Augmento Radziviliano post editum huius A. 1673 catalogum noviter accessere. A. 1712. fol.

Jest to opis książek po śmierci Bogusł. Radziwiła z dochodów domu tego dla tejże biblioteki zakupywanych. Grabe ten jest synem poprzedzającego. (L. S.)

przed N. 1139.

2147. *Nowy Katalog Książek Polskich, które są drukowane i znajdują się u Willh. Bogum. Korna Księgarza w Wroclawiu. R. 1814.* 8.

a osobliwie znajdujących się w stołecznym mieście Warszawie podane na seymie w Grodnie. R. 1784.

Przedrukowano w Ban. H. D. R, P. II. 234. nast.)

po N. 1147.

2148. *Noty Najjaśnieyszemu Królowi Prześwietnym Rzeczypospolitey Zgromadzoným Stanom względem Drukarni Królestwa Polskiego*

przed N. 1152.

2149. a) Oratio de Utilitate, ex Varsaviensi Bonarum Artium et Scientiarum Academia, in Poloniam redundatura, ad Novos Academicos, in ipsis Academiae auspiciis, A. D. VII. Decemb. A. C. MDCCCXXX. dicta a P. Antonio

Wisniewski, e Clericis Regular. Schol. Piar. in Varsaviensi Nobilium Collegio, Philosophiae et Mathematicos Professore. Lipsiae. 4. 2 ark. *Zob. Noty.* (Jan. Lex. II. 139.)

b) — — Varsaviae 1754. 4. (Biel. Vita etscr.)

po N. 1168.

2150. Projekt. — Ustawy Komisyyi Edukacyi Narodowej dla Stanu Akademickiego i na szkoły w krajach Rzeczypospolitey przepisane. R. 1781. fol. 20 ark. *Tablec i Wzorów 25.*

Projekt ten jest co do układu i punktów niektórych różny od Ustaw samych.

po N. 1177.

2151. Obwieszczenie czyli Programmata względem napisania xiąg elementarnych, *po łacinie i po polsku.*

(Krasicki, Zbiór Potrz. Wiad. I. 462.)

po N. 1231.

2152. Rocznik i t. d. *tam.* 1827. 8.

B A R.

przed N. 1234.

2153. Opis roczny Szkół publicznych Barskich pod dozorem XX.

Bazylianow będących, z lekcyyi w tychże Szkołach dawanych. R. 1803 — odprawiony. 4.

przed N. 1237.

2154. Kurze Nachricht i t. d. Wiadomość o naukach, nauczycielach, popisach publicznych i uczniach Białostockiego Gimnazyum z roku szkolnego 1805 na 1806, przy który Michał Macieciowski Rektor,

wszystkich przyjaciół Szkół tutejszych na popisy publiczne w dniach 25 i 26 Miesiąca Marca Roku bieżącego przypadające naypokorniey zaprasza. w Białymstoku 1806. 4. *po niemiecku i polsku.*

po N. 1243.

2155. Wykład Materyy na publiczny popis Uczniów Szkoły publiczney Boruńskiej Powiatu Osz-

miańskiego — R. 1817 w dniu 27 Czerwca podanych. w Wilnie w Dr. XX. Bazylianow. 4.

przed N. 1249.

2156. Dowód rocznego postępu — przez uczniów Szkoły publiczney Chwałoyńskiej pod dozorem

XV. Karmelitow Litewskich D. R. R. 1819. w Wilnie. w Druk. XX. Bazył. 4.

przed N. 1251.

2157. Dowód rocznego postępu przez uczniów Szkoły publiczney Datnowskiej utrzymywanej przez XX. Bernardynow okazany — R.

1817 Czerwca 28 dnia. w Wilnie w Druk. XX. Bazylianow. 4.

Dowód i t. d. *jak niżej.* R. 1819. *tam.* 4.

po N. 1257.

2158. Historisches Denkmal der dreymal funfzigsten Jubelfeyer des Gymnasii in Elbing von Erbauung des ansehnlichen Schulgebäudes den 27. Nov. 1749 in einer jährlichen Redübung aufgeführt von Johann LANGE des *Athenai Rectore* öffentlichen Lehrer und *Bibliothecario*. Elbing. 4. 10½ ark.

Poprzedza to pismo programma tegoż Langa: De cyclo Jubilaei Judaici ex Levit. 25: 10, 11. *Zob. Noty.*

2159. Jo. LANGII Rect. Gymn. Elbing. De Libertinismo scholastico. Elbingae 1752 1½ ark. *Programma.*

(Altes und Neu. von Schuls. I. Th. p. 225.)

2160. Jo. LANGE. De moralitate obedientiae denegatae et excusso ante hos trecentos annos intolerabili Cruciferorum jugo et spotanea Prussorum cum incluta Polonorum Re-

publica coniunctione. Elbingae 1755. fol. 2 ark. *Programma.*

(Altes und Neues 7. B. p. 337.)

2161. J. LANGE De paradoxo theologico quo credi debent quae rationis vim longissime superant. Elbingae 1755. 4. 1 ark. *Programma.*

(Altes und Neu. 8 B. p. 311.)

2162. J. LANGE. De formula: Sic erat in fatis. Elbingae 1755. 4. *Programma.*

(Altes und Neues 7 Th. p. 337.)

2163. Jo. LANGE. De vita humana navigationis imagine adumbrata. Elbingae, 1755. 1 ark. *Programma.*

(Altes und Neu. 7. B. p. 337.)

2164. Jac. WOIT. De Actis 1595 in caussa Gymnasii Communis in Prussia alicubi aperiendi. Elbingae 1761. 4. 2 ark.

Roku 1595 Stany pruskie zamierzały założyć szkołę prowincjonalną w Elblągu, ale nie przyszło to do skutku.

(Pisan. Entw. p. 20, nota.)

po N. 1266.

2165. Theoph. WERNSDORF. Prof. De Gymn. Gedan. consuetudinibus et iuribus actu oratoriorum in Gymnasio nostro. 1757. *Programma.*

(Acta Hist. Eccl. nos. temp. I Band. p. 961.)

2166. Theoph. WERNSDORF. Ora-

tio pro celebrando Jubilaeo Athenaei Gedanensis 1758.

(Acta Hist. Eccl. nos. temp. I. c.)

2167. Theoph. WERNSDORF. De religione non inventa fraudibus legislatorum. 1764. *Programma.*

(Acta Hist. Eccl. nos. temp. I. c.)

J E D L I Ń S K O.

2168. Vladislaus HELMICHT, Stud. Poes. Sapientia timorata sive Oratio ad innovationem hibernam studiorum Academicor. Coloniae Je-

dlinen. Crac. in Off. Stan. Bertutowic. 4. (Sienk. Dod. do Bent.)

- Jest to miasto w województwie Sandomierskiem wymienione u Święckiego, Opis Star. Pol. T. I. p. 188.

I L L U K S Z T A.

2169. Treść lekcy dawanych uczniom Szkoły publiczney Illukstrzkańskiej przez Zgromadzenie XX. Missyonarzów utrzymywanej na

publiczny popis wydana R. 1819 Czerwca 29 dnia. w Wilnie w Dr. XX. Missyonarzów przy Rościele S. Kazimierza 4.

przed N. 1267.

2170. Treść nauk dawanych

w Szkołach publicznych Kalwaryjskich i t. d. R. 1817. w Wilnie 4.

po N. 1272.

2171. Materye nauk w Szkolach Akademickich Kowieńskich i t. d. R. 1818 na 1819 dawanych. *tam.* u t. 4.

po N. 1313.

2172. Informacya o kamienicach w mieście Krakowie Akademickich z których się *noviter* PP. Mieszczanie podatków upominają *b. m. i r.* fol.

Wymienione u Sobolewskiego między innymi pismami podobnej treści około r. 1759 drukowanemi.

po N. 1322.

2173. Antonius Aloysius MUSZYŃSKI. Actus solennis academicus concione celebratus *b. m. i r.* 4.

(Sienk. Dod. do Bent.)

Muszyński był Professore matematyki w Akademii Krakowskiej pod koniec wieku XVIII.

po N. 1326.

2174. Posiedzenie i t. d. z R. 1792 na 1793. *tam.* 8.

przed N. 1689.

1178. Experiment publiczny w Szkolach Woiewodzkich Nowogrodzkich dany z Geometrii Theoretyczney, z Geometrii Praktyczney, z Solidometrii, z Trygonometrii, z Algebry, z Fizyki, z Logiki, z Mechaniki, z Hydrauliki, z Optyki, z Prawa, z Retoryki, z Poetyki, z Języka łacińskiego, z Histo-

ryi, z Geografii, z Arytmetyki, z Wiadomości o zwierzętach, o Ptaństwie, o Rolnictwie i robocie ogrodniczey, z Wiadomości o rzeczach kopalnych, o zachowaniu zdrowia ludzkiego, z Wiadomości o naukach, kunsztach i rzemiosłach, z Języka francuzkiego. Roku 1779, dnia 24 Lipca. 4.

przed N. 1694.

2179. Exercitationes Literariae ex historia, Geografia (*sic*) politica ac naturali, Algebra, Geometria et

Trigonometria etc. habitae in Collegio Polocensi Soc. Jesu. Anno Die 4.

Po roku 1772.

po N. 1722.

2180. Georg. Wilh. OEDER, Rect. Gymn. Thorun. Memoria nominis ac muneris Krivesiani. Thorunii 1752 fol. 1 ark. Programma.

(Altes und Neues von Schuls. I. Th. p. 228.)

2181. Georg. Wilh. OEDER. De

recto usu Rhetorices. Thorunii 1752 1 ark. Programma.

(Altes und Neues. I. c.)

2182. Gottfr. CENTNER, Prof. Gymn. Thorun. De philosophia exemplari. Thorunii 1753 1 ark. fol. Programma.

(Altes und Neues II. Th. p. 262.)

2183. Gottfr. CENTNER. De Dordwelii sententia de paucitate martyrum 1753. 1 ark. *Programma*.

(Altes und Neues. I. c.)

2184. Jo. Alb. KRIES, Prof. Gymn. Thorun. De ductu naturae sequendo. 1753. 1 ark. *Programma*.

(Altes und Neues I. c. p. 264.)

2185. Jo. Alb. KRIES, De redemptionis per Christum factae necessitate 1753 fol. 1 ark. *Programma*.

(Altes und Neues I. c.)

2186. M. Georg. Willh. OEDER, De artificio non respondendi. Thorunii 1753. fol. 2 ark. *Programma*.

(Altes und Neues I. c. p. 265.)

2187. Fran. Ch. JETZE, Rect. Gymn. Thorun. Betrachtung über die Auferstehung der Todten. 1755. 8. 4 ark. (Altes und Neu. 8. B. p. 310.)

po N. 1723.

2188. Sam. Theod. SCHOENWALD, Prof. Gymn. Thor. Physiologia passionalis. Thorunii 1755 fol. 1 ark. *Programma*.

(Altes und Neu. I. c. p. 312.)

2189. Gottr. Reinh. CENTNER. De statu scholarum Thoruniensium et Gymnasii antiquis temporibus. Regiomonti 1766.

Jest tu także wyjątek z pisma Dan. Hoffmana o szkole Chełmińskiej w Prusiech.

(Pisan. Entw. p. 19 nota.)

przed N. 1794.

2190. *Programma* Szkoły Woiewodzkiej XX. Piiarow Warszawskich, R. 1820.

(Roczn. Instyt. 1824. p. 128.)

2191. — — 1826.

Jest tu: Recenzya mów, pochwał i rozpraw Stanisława Potockiego.

(Noty L. Rogal.)

po N. 1798.

2192. Instytut i t. d. 1823.

(Roczn. Instyt. 1824, p. 134.)

N A U K I
RAZEM WZIĘTE.
ZBIORY. POLYGRAFJE.

(N O T Y .)

---

920. Dedykacja do Walerjana Biskupa Wileńskiego, w której wyraża, że i prywatną edukacją młodzieży, (a w tej liczbie był siostrzeniec Biskupa Jakób Swierski) i publiczném uczeniem (*humaniores literas*) zatrudniał się. — Na końcu :

Amicus Auctoris Studiosae Juventuti.

*Ista novem bis vix actas pervenit ad annos
Gostinski Andreas quae tibi verba facit
Cracoviae natus qui Patre Ad jura Vocato
In filio cuius forma relata nitet.
Tu pare juvenis iuveni te digna monenti
Ut sic hortatu commoveare pio.*

Z tego widać, że ojciec Andrzeja Gostyńskiego był Adwokatem, to jest Wojtem w Krakowie. (L.S.)

932. Dwie przyczyny naznacza mowca malego postępu w naukach, pierwsza: *negligentia coemendi bonos libros*, druga: *indulgentia illa parentum, suo partui simiarum more blandientium, cunctaque ad liberorum voluptatem non ad commodum prospicientium, qua nulla pestis litteris sit magis inimica.*

937. W Dedykacji przywodzi autor z Radziwińskiego historjografa Akademii Krakowskiej, (*rerum Academicarum scriptoris*) wiadomość o Adamie Fałęckim, którego nazywa: *Jurium Academicorum acerrimus defensor, aliquoties studii Generalis Cracoviensis M. Rector*, umarł r.

1611. — W rozprawie samej o potrzebie i pożytkach z nabywania książek, między tymi co w Polsce łożyli majątek na ich nabywanie liczy, Hieronima i Andrzeja Olszewskich, Jana Ponętowskiego, Miroszewskiego szlachcica, dalej Professorów Akademij Krakow. Tomasza z Obidzina, Benedyka z Koźmina, Marcina Radziwińskiego, Jana Brosciusza, Jakóba Vitelliusa, Makowskiego, Waleszyńskiego.

947. Guwernerowie cudzoziemscy i wychowanie prywatne odbierają tu sprawiedliwą naganę, a szkoły publiczne i konwikta wielką zaletę. Autor uczył się w konwikcie Jezuitów w Warszawie. (L.S.)

973. Na odwrocie tytułu herb Xcia Sluckiego Pogoń, kształtnie odrysowana i 18 wierszy polskich pod nim Erazma Glicznera. Dedykacja *Jasnie oswieczonemu panu: a Panu Syemyonowi, z łaski Bożej Książęciu Sluckiemu* etc. z podpisem na końcu: *w Wilnie osmego dnia Liptza 1555. Wassey Kx. Miłości we wssem powolny Stanisław Koszutzki.* — W niej dowodząc jak sprawiedliwość przed wszystkimi innymi przymiotami panującym i przelożonym jest potrzebna, tak dalej rzecz prowadzi tłómacz: «Mogłbych tu iessze więcey przyczyn powiedzieć, dla których przelożonemu każdemu nauka iest barzo potrzebna, lecz w tak iawney rzeczy czasu próżno tracić a długo sye zabawiać nie chcę, ponieważ też to wiem, że Wassa Książęta Miłość za przirodzoną bacznością swą to między inssemi rzeczami dosyć statecznie u siebie uważać raczysz, tzo sye y w on czas znaczyło gdyś wasza Książ. M. to po mnie mieć chciał, abych księgi te o wychowaniu y czwiczaniu każdego przelożonego z łacińskiego ięzyka na polski przelożył, tzo iak woley wassey Książęcey M. tak iakom na ten czas mógł, kształt ięzyka Polskiego ku Łacińskiemu stosować, rad uczynił, kthore proszę, choציaby sye w nich iako nieforemnie Polssczyzna poplothła, iakoż zaprawdę trudno polską rzecz ku Łacińskiey wieść, abyś iednak wassa Książęca M. czytać racził, iako te w których sye nauka wielka, każdemu przelożonemu przystoyna, przykładow znamienitych barzo wiele, z tzo celnieysszych historyj, z Philozophow, y z inszych poważnych ludzi którzy kiedy tzo pisali, zamyka, Bo iako pszczola z rownych a rozmaitych zioł zbiera to tzo sye iey gdzie naywięcey podoba, tak ten to Loricus który Łacińskim ięzykiem te księgi spisał, zewsząd zbierając kędy tzo wiedział ku tey materiej swey naprzystoynieyszego, to tthu wszystko przywiódł, a słusnie rzecz ku rzeczy wiodąc, w iednych tych księgach wiele rzeczy poważnych y barzo ku wiadomości potrzebnych zawarł. Jakoż ie bez wątpienia wassa Kx. M. rad czytać będziesz, bo iż na większą pamiątkę kwoley wassey Książęcey miłości przez nią przelożone są, być nie może abyś sye wassa Książęta M. czytając ie dowiadować nie miał, co sye w nich zamyka, a zwłaszcza w ten czas, gdy sye wassa Książęta miłość będziesz wolał ymi bawić. niż albo myśliwstwem albo inssemi zwyklemi pociechami. i t. d.» Po dedykacji krótka przemowa i rejestr. Karta jedna próżna.

Na kartach końcowych nieliczb. przydana: *Oracia Isocratesa o sprawowaniu państwa: na polskie przełożona*. Pod tym tytułem herb Ogończyk i 18 w. pol. Dedykacja: Wielmożnemu a miłościwemu Panu, a Panu Mikołajowi Trzebuchowskiemu Podkomorzemu Krolewskiemu, Staroście Rogozińskiemu, Lelowskiemu, Brzeskiemu etc. z podpisem: «Dan z Krakowa dnia 10. Liptza. M. D. Lviiij. W. M. mego Miłości. pana Nanissy sługa ERASMUS GLITZNER.— Wyraża w niej tłumacz, że z dwóch przyczyn Trzebuchowskiemu tę mowę, wydając ją z dziełem Lorichiusa przypisał, *naprzód*: że tę Oratią (powiada) indziej W. M. przypisał, iako panu temu ktoremu ta Oratia własnie przynależy, gdzie to mnie przystało, zachować sye iednostajnie a uprzeymie przeciw W. M. memu Miłościwemu Panu. *Druga*: że księgi o wychowaniu człowieka przełożonego Lorichiusa że tak znakomite a potrzebne Chreścianskiemu człowiekowi są, ta Oracia Isocratesa iako ia mogę rozeznac iesth iako małe summowanie a zebranie krotkie tey wszytkiey nauki kthora sye w tych to księgach zamyka. Co gdym obaczył a poznał na koniecz onę przydknął y przilożył, y aby tém większego zawołania a mieysca dostąpiła, przypisałem ia W. M. memu Miłościwemu panu, co iż zawdzięcznie W. M. odemnie sługi swego przyimie, nitz nie wątpię.»

Polszczyzna w obu przekładach czysta. Nie wiadomo co znaczą wyrazy Glicznera, że tę mowę *indziej* teyże samey osobie przypisał: wnosicby wypadalo, że przed r. 1558 była pierwszy raz drukowana. — Co się tycze dzieła Lorichiusa, Bentkowski T. II. p. 55 kładzie edycja przekładu polskiego w Wilnie 1555 fol. i drugą w r. 1606, opierając się na świadectwie Niesieckiego T. II. p. 671. i Jabłonowskiego *in Mus. Pol.* p. 120.— Żadney z nich, powiada Sobolewski, nie widziałem. Pierwszą nawet Wileńską 1555 ma on za wymysł, którego powodem może bydz data dedykacyi Koszuckiego, albo exemplarz bez karty tytułowej. Żadnej wzmianki o przedrukowaniu w Krakowskiej edycyi (której kilka exemplarzów, jako w Szczorsach, Puławach i Wiedniu znajduje się) nie ma.

981. b). W odezwie do czytelnika powiedziano, że wyszło to było przed dwudziestą siedmią blisko laty, *Nona pene annorum trieris effluxit* etc. Mówiąc o pochwałach znakomitych ludzi, nie przepomniał autor anagrammatów, z których niektóre przywodzi za przykład, str. 95, jako: *Sigismundus*, *Dignus Muisis*, *Ladislauis*, *Das villas*, *Casimirus*, *Mars civis*, *Boleslaus Crivoustus*, *O ut bello acris visus*, *Joannes Casimirus*, *O sine armis vincas*. *Stanislaus Coniecpolius*, *Is cinctus Poloniae salus*, *Stanislaus Lubomierscius*, *is notus ausis Mars bellicus*, *Samuel Lescinius*, *Celsis lumen avis*, *Thomas Samoscius*, *Musas hastis como*. i t. d. Od str. 169 idą Panegiryki, jeden do Karola II. Króla Angielskiego, z powodu koronacji jego; drugi do Andrzeja Leszczyńskiego, gdy r. 1650 obejmował urząd Kanclerza W.; trzeci, do Wła-

dysława, Jana Fryderyka i Sibylli Dönhofów, synów Gerharda Dönhofa, Wojewody Pomorskiego, z powodu obchodu pogrzebowego po matce ich, Sibylli Małgorzacie Xiężnej Szlązkiej, Lignickiej, d. 18 Lipca r. 1657 w Gdańsku.

Toż samo znajduje się w: *Thomae Crenii, Tractatus variorum de Philologia. Lugd. Batav. 1696. p. 272 nast.*

1000. Namieniwszy autor o celu pisma swego, więcej lekkim i żartobliwym, w sposobie raczej rozmowy niż traktatu, powiada: *Sicut quidam lepusculis, capreisque, ac similibus feris, subiecta domibus ponunt viuaria, ut et in conspectu clausa venatio possidentes oblectaret oculos, et cum usus epularum exigeret, ferae velut e cella promerentur: ita hic sententias, exempla, noua, antiqua, externa, domestica, in unum cumulum congesta, ac velut vincta habes, ut nec laboriosum sit, quae per autorum sylvas latent, vno velut septo clausa, reperire, nec tuediosum, mixturá rerumque varietate oblectantia, saepius visenda conuenire. Si non singula animo tuo responderint, laudes voluntatem, ignoscas ingenio, memor illius Varronis, neque in bona segete, nullum spicum nequam, neq; in mala non aliquod bonum.* Wreście tło pisma tego jest całkiem fantastyczne, powiada bowiem autor, zasłyszawszy, że znajdowała się gdzieś kraina mądrości, do której wchodzącym, wszystko co tylko w naukach i sztukach najbardziej wygórowanego na świecie było, otworem stało, postanowiłem udać się do niej. Wśród ciemności zatym za światłem Kleanta filozofa, którego u rzeki Kocytu znalazł, postępując, przybywa do tej rokosznej ziemi, i znajduje tam ludzi najznakomitszych starożytnych, Sokratesa, Parmenida, Timeusza, Xantippa, Protagorasa i wielu innych. Z tego przechodzi (p. 12) do opisanja obyczajów ludzi uczonych i zatrudnień ich. Zajęty tém oglądaniem, między innymi, ujrzał (p. 22) Tacita piśzącego *Annales* swoje, jak orzeł mu pióro z rąk uniósł, a gdy drugie wziął do pisania, roje szerszeniów (*chraabrones*) na jego pismo się rzuciły i do szczętu prawie zniszczyły. Pociesza go wnet Lipsiusz traktatem swoim *o Pocieszeniu*, a Tacit do niego mowę obraca i oddaje mu pióro swoje, aby sprostował resztę pism jego, które od napadu tego jeszcze się zachowały. Wnet inny widok przeraził wszystkich; kanie (p. 33) bowiem, sępy i inne ptaki drapieżne do Aten się zleciały i gaj oliwny Palladzie poświęcony okropnym wrzaskiem napelnily, tamże zwierzęta najszeptniejsze się zaległy. Widokiem tym przerażony Liwiusz, wszystkich zachęcał, aby zaniechawszy sprawy publiczne i domowe, bogów przebłagać starali się. Na ten koniec poruczenie jemu dane. Liwiusz zatym wszystkich ludów uczonych na sejm (*Comitia*) do miasta Mądrości zwołuje. To daje powód autorowi do wymienienia kolejną uczonych ludów wszystkich świata, zaczynając od Hebrajczyków, a kończąc na Polakach. Od tego i dzieło samo ma tytuł *Comitia*.

W rozdziale: *Polonorum Sapientes* na str. 98, mówi o uczonych pol-

skich: *Nondum in oculis erant iam in ore famaue omnium Poloni, et quamquam longo terrarum divortio discreti, à multis tamen etiam absentes recognoscebantur*, i tu wymieniwszy najznakomitsze imiona: Hozjusza, Kromera, Orzechowskiego, Rescjusza, Zamojskiego, dodaje że wielu, jako to: Jan Łaski, Andrzej Krzycki, Stanisław Karnkowski, Jan Demetr. Solikowski, Marcin Białobrzęski, Andrzej Patrycy Nidecki, Jan Długosz, Andrzej Lipski, Jan i Felix Herburtowie, Jan Kochanowski, Łukasz Gornicki, Stanisław Sarnicki, Krzysztof Warszawicki, lubo z nauki oddawna znani, długo jednak występować na widok nie chcieli, czekając, ażby się większa liczba iunych nie zebrała. Lecz mówi dalej: *Mora potissimum in Academicis fuit*. Tu ważne miejsce o Akademikach Krakowskich, wiernie położenie ich wystawujące w tych słowach: *Horum multi minime ad scenam oculosque populi facti, eximi modestiae consuetaeque solitudinī nolebant; alios non suffectura longo itinere paupertas, minusque tantā pompā dignae vestes pannuciaequē domi tenebant. Vnicum tale genus hominum, utroque velut mulctatum Polonia habet, nec censu publico quaestibusue regno, nec sensu de se et ambitione cuiquam graue. Sola eos et simplex in Deum propensio amorque honesti, ad seueram et constantem virtutem adigit. Non in amplis reddituum latifundiis, sed in laeta paupertate, contenti quod multis primarium stipendium est, decem et aliquot vernaculis minis, (*) literis regnoque merent. Fecunda tamen haec, quamuis egena, dum sola vigit, ipsorum industria fuit. Per ducentos amplius annos, haud a pluribus numero, quam quadraginta ex vna Schola magistris, sapientiam vsuique suo convenientes ciues, totum sumebat regnum. Quos hi fide sua reipublicae dederant, non excepti in mūnia vt chamaleontes, ad mores se et tabulas alienas reconcinnabant, sed imbuti honestate veritateque, eam in omni fortuna retinebant: non ampliandis possessionibus aedificandisue gentilitiis penatibus, sed agendo, laborando, existimationi et famae ultra filios ac nepotes longissime ad posteros manaturae consulebant: non oculis naribusque defecti aut hebetes in utramque aurem dormiebant, sed acri solertia et sagacitate praediti, incommoda periculaque reipublicae, à longinquo odorabantur praesentiebantque. Neque minus institutione ac moribus quibus incolae imbuebant, quā sua scientiā industriāque doctis tantum notā valebant. Magnum et inter istos alia quoque ipsis faciebant locum. nihil non par effectum, ad quoruncunque se ingenia aliquando conformarunt, vel si hoc verecundia ipsorum recusat, applicuerunt. adductum per eos, atque in media Polonia conditum Latium, ipsaque Humanitas vsque ad Ponti Euxini dilatata oras. docti, saepe Musis suis pauciores, nec in mino-*

(*) Do tego miejsca przypisek na hoku karty: *hoc est, Marcis vernaculis quarum una facit grossos 48*. Trudno prawie dziś uwierzyć, aby do tego ograniczała się płaca roezna Akademików Krakowskich.

*ri paucitate numerosiores, nec in angustiore paupertate fecundiores
vspiam propagati. Quantum alijs caelum naturaque, tantum his
cra laborque faebat. Ea sola infelicitas habuit, quòd tot terrarum
mariumque discrimine ab exteris ingenijs subducti, nec quam optabant
ipsorum habere, nec quam habebant suam proferre poterant sapien-
tiam: ingens nomen paresque virtutes, secessu, paupertate, verecun-
diã, typographiae inopiã, aliisque fortunae iniurijs velut opaco et te-
nebris praefocantes.*

Dalej przywodzi anekdotę o jednym z Akademików Krakowskich, który na jarmarku w Krakowie, współkollegów swoich księgiarnią Jana Burcharda, *qui unus tantum in regno Bibliopola erat*, zwiedzających i z katalogu dzieła dla siebie z Frankfurtu zapisywać mających, przestrzegał aby tego nie czynili, i na tytuły dzieł zagranicznych nie spuszczała się, takie tam bowiem roje pism jałowych i nie nieznaczących wychodziło w tym czasie, iż uczeni byli w największej nędzy i niedostatku i na różne wybiegi i szalbierstwa puszczać się musieli. Dla tego cenzorowie to szczególne prawo jakoby na wydających książki ustanowili, językiem dziesięciu tablic wysłowione: *Decemviri cuiusque sapientis res familiares inspiciunt, potestatem in eos habent: unde quisque se alat, quod genus vitae, quod opificium exerceat vident. Si qui aeris rerumque alienarum, confessi aut conuicti fuerint, triginta dies quibus res pangant, dominisque restituant, iustos dato: postea manus iactio esto, in ius ducito. Et iudicatum fuerit ni pansit, et alterius esse fateatur, domino addicunt. Dominus vindicatio aut nervo aut compedibus quindecim pondo, Vindicatum, si volet domi ad tineas blattasque habeto: si volet, in insulas deportato, vendito.* Żart taki jeszcze dziś poniekąd w niektórych krajach niemieckich zastosowanieby mógł znaleźć.—Tamże dalej między dobroczyńcami ubogich Akademików Krakowskich liczy: Jana Zamojskiego, Jana Lubrańskiego, Piotra Tylickiego, Bartłomieja Nowodworskiego. Akademików Krakowskich z nauki lub pism znanych, wymienia tych: Macieja z Miechowa, Jana Lwowianina (*Leopoliensis*), Marcina z Olkusza (*de Ilkus*), Alberta Novicampiana, Simona Mariciusa, Alberta z Brudzewa, Jana Hontera, Mikołaja de Blonie, Jakóba Gorskiego, Benedykta Herbesta, Marcina Nerviciusa, Stanisława Sokolowskiego, Stanisława Grzepskiego, Jana Latośa, Piotra Lilia, Adama Bursiusa, Jana Ursina, Sebastjana Petricego, Jana Kłobuckiego, Andrzeja Schouaeus, Mikołaja Dobrocieskiego, Adama Romera, po tych, Bernarda Paxillus, Stanisława Grochowskiego, Mikołaja Kopernika, Klemensa Janickiego (*Joanicus*), Józefa Struta (*Strutius*), Tomasza Dresnera, Mikołaja Moscickiego (*Moscicensis*), Sebastjana Acerna, Simona Simonidesa, Abrahama Bzowskiego.—Do wiadomości o tém rzadkiem dziełku, przydać jeszcze potrzeba, że na ostatniej stronie jest napis: *Sumptu et impensis Bartholomaei Nowodworscii.* Pod herbem Zbaraskiego na

odwrocie tytułu, 4 wiersze M. Jakóba Vitelliusa, Kolegi Większego. Zamierzał widać autor wydać część drugą, wspominając o tém na samym końcu tej części: *Sed nos tantisper inhibita continuatione, narrationem sequentium alteri libello reservemus*. Bentkowski (I, 14) wymienia to dzieło niedostatecznie, z tytułem: *Sapientes Polonorum*.

1006. O autorze tego pisma podzielone są zdania między nazwiskami *Dubois* i *Duclos*. Wachler, Albertrandi (*w notach swoich bibliograficznych*). Breton (*Diction. des ouvrages anon. et pseudon.*), Soltykiewicz, wymieniają pierwszego; Sobolewski na exemplarzu Puławskim znalazł napis: *Jean Bapt. Dubois, Conseiller de la Cour de Sa Maj. Pol. Bibliothécaire du Corps des Cadets à Varsovie*. Murray znówu (*De l'Etat des Etudes etc. en Pologne p. 31.*) jak świadczy Bentkowski (I. 53); Sienkiewicz Katal. Dupl. Bibl. Puław. p. 3. drugiemu, to jest, *Duclos*owi je przyznają.

1015. W Dedykacji do Xcia Józefa Sapięhy Biskupa Diecezaryjeńskiego, Referendarza W. X. Lit. powiada: *ingenia Polonorum ab injuria quorundam hominum exterorum, qui cum principatum in literis sibi deferant, nobis aditum nullum ad Musarum domicilia permittunt, istam passim opinionem disseminantes, gentes illas, quae ad Aquilonem nascuntur, ac vivunt, tardiore esse ingenio, quam ut cum Australibus literarum scientia conferri possint. Quod cum in Italia, remotioribusque regionibus saepius audiuerim, non tantopere laborabam: id ipsum autem tam fidenter in Polonia iactari, mirari satis non possum*. W samej rozprawie, bardzo ogólnie napisanej, przytacza wyrazy cudzoziemca (autora *Noctium Sarmaticarum*), że Polacy, *aere crasso et vervecum Patria nati*, do wysokiego stopnia w naukach dojść nie mogą.

1017. Jest to odpowiedź na list z powodu mowy przez Bohomolea mianej w Warszawie przy rozpoczęciu nauk szkolnych, pod tytułem: *pro Ingeniis Polonorum*. Lubo zaś w mowie tej Mignoni wymieniony nie był, urażony jednakże w liście tym najniekorzystniejszy sąd daje o niej. Autor niniejszego listu staje w jej obronie i Mignoniemu wyrzuca nicumiarkowanie jego i uprzedzenia przeciw narodowi Polskiemu. Kończy swój list, uszczypliwém podziękowaniem za nauczycielstwo jego, i przyznaje się, że bardzo wiele skorzystał z *Encyklopedji* jego, której treść opisuje własnymi słowy Mignoniego wziętemi z jego ostatniej *Vigilia*, i dodaje: *Auget tuum erga me meritum singularis illa benevolentia, quod omnes illas tuas vigilias ad me direxeris, ut omnium scientiarum me praeceptis instrueris*. Jest tu jeszcze wzmianka o liście podobnym na Królewiczana jakiegoś pisanym, *contra Regiomontanum*.

1028. Zawiera się tu: 1. *Διατριβή de disceptatione inter Benedictum Herbestum et Jacobum Gorscium*. 2. *Vita Andreae Patricii Livoniae antistitis*. 3. *De Polonorum Graecis interpretibus*. 4. *Petri*

Tomicii Ep. Crac. ad Erasmus Rotterodamum Epistola nondum edita. 5. *De usu epistolarum in re Polona litteraria dissertatio.* 6. *Relatio de Ubaldi Mignonii Noctibus Sarmaticis et aliis contra eas editis scriptionibus.* (Mizler Acta T. II. 157.)

1029. Mizler l. c. wypisuje rzeczy w tém piśmie będące następujące: 1. *De amore Regis Sobieski in eruditionem ac propenso in literatos animo.* 2. *Petri Tomicii Episcopi Cracoviensis ad J. Cochlaeum epistola nondum edita.* 3. *Enarratio de Stanislai Zborowski libro: de natura iurium et bonorum Regis Poloniae.* 4. *Petri Roysii, ortus, habitatio in Polonia, ibidemque edita scripta.* 5. *Vita et scripta Pauli Piasecki Episcopi Premisliensis.* 6. *Vita et scripta Cardinalis Denhofii.* 7. *Epitome epistolae Hoffmanni, Seyleri Poloniam numismaticam manuscriptam attinens.* 8. *Quis auctor libri: Europa in Sereniss. Leszczyniorum domo inclusa et quid in eo contentum?* 9. *Enarratio catalogi scriptorum Polonorum et Litanorum Principis, Jablonovii.* 10. *Catalogus poematum theatralium defunctae principis Radiviliae.* 11. *Epitome Dom. Machnicki epistolae de bibliothecae Principis Radivili statu.* 12. *Elogium defuncti Mecaenatis Lithuan. Jo. Fr. Lucae Comitiss Sapielha.* 13. *Eruditorum in Polonia excessus e vita, memoria digni.* 14. *Novae viventium in Polonia litteratorum vicissitudines.*

Sobolewski w Bibliotece Puławskiej N. 8437, widział fragment in fol. widocznie przez Janockiego pisany. Składa się, mówi on, z 11 arkuszy w takim porządku. Cztery pierwsze mają paginacyą Ccc, Ddd, 198 — 212. Oznaczone literami Bbb, Eee. Wyliczają się tu porządkiem Alfabetu autorowie, którzy o Żaluskich, Andrzej Chryzostomie, Marcynie, Andrzej, Józefie, etc. bądź w dziełach swoich chwalebnie wspomnieli, bądź im które z nich przypisali; z przytoczeniem ich słów lub wierszy. Każdy artykuł liczbą Rzymską i nazwiskiem autora oznaczony. LXVIII. — CVI. *Schmidt God. Augustus.*

Następne arkusze Hhh, Iii, (arkusza Kkk niedostaie) Lll, Mmm, Nnn, Ooo, Ppp. których paginacja 221—252, zawierają w sobie, jak się można domyślać, współczesnych i znanych osobiście Żaluskiemu Bisk. Kiiowskiemu literatów w całej Europie mieszkających, i porządkiem alfabetu miast wyliczonych; ten ułomek zaczyna się od *Augustae Vindelicorum*, a kończy się na *Varsaviae*.

Nie ma tedy ani początku ani końca tego pisma Janockiego, bardzo z niektórych względów ważnego, w którym do swoich innych dzieł się odwołuje. Lecz najbardziej tu zastanawiają signatury drukarskie, okazujące, iż ten fragment należał do wielkiego dzieła, które kilka alfabetów zawierać mogło; Pod *Schmidtem* p. 212. pisze Janocki, Andrzej Olszowskiego *Censura Candidatorum sceptri Polonici* znajdowała się w Bibl. Żaluskich po francuzku, podobno w Rotomagu

(Rouen) drukowana, quae *Versio stupendae est raritatis vide quoque p. 257 et 269 de Olszovio*, ale te strony nie znajdują się.

p. 236. Pod artykułem *Parisiis*, wylicza Janocki wszystkich uczonych tej stolicy; wspomina Ludwika Racina, między członkami Akademii Napisów: *et Belles Lettres*, i tak mówi dalej: *cuius poema de Religione elegantissima Metaphrasi rythmica donatum, iam ad umbilicum perduxit Ill. D. Comes Ignatius Krasicki Praep. Praemisl, Zaluskii in Abbatia Wąchocensi Coadjutor; alterum vero de Gratia suavis ejus continuat Nepomucenus C. Poninski Palatini Posnan. celeb. Poetae filius*. — Nieznany jest ten przekład Krasickiego. Zdaje się, iż cały ten fragment ma związek z życiem Józefa Zaluskiego, przez Janockiego drukowanym.

1031. Rosprawa nędzna, wiadomości w ogólnych i niedokładnych wyrazach. Pełno też błędów, np. *Andreas Fricus* (Modrevius) i *Andreas Cricius* (Arcybis. Gnieźn.) wszystko to u Tromlera jedno: dwaj też różni pisarze w jedną osobę zbici i pisma ich między sobą pomieszczone (p. 18.). (L.S.)

1035. W Tomie I. jest wiadomość o Abrahamie Bzowskim, Melchiorze Mościckim (*Moscicensis*), Łukaszu Lwowczyku (*Leopoliensis*), Sewerynie Lubomlezyku (*Lubomlus Roxolanus*), Fabianie Birkowskim, Szymonie Okolskim, Janie Alanie Bardzińskim, Stanisławie Warszewickim, Hieronimie z Moskorzewa Moskorzewskim (*Moscorovius a Moscorow.*), Jędrzeju Moskorzowskim, Marcynie Polaku, Erazmie Ciołku (*Vitellius*), Marcynie Bielskim, Joachimie Bielskim, Bernardzie z Rachtamowic Wapowskim, (*Bernardus Vapovius*), Stanisławie Gorskim, Gad de Ouciu, Oktawianie Woltznerze.

W Tomie II. O Bernardynie Ochynie, Wawrzyńcu Goślickim, Pawle Piaseckim, Piotrze Royzinszu, Antonim Szebergerze, Krzysztofie Dorohostajskim, o prawie Rzymkiem w Polsce, o Wincentym Kadłubku.

W Tomie III. O Stanisławie Orzechowskim.

Przy każdym tomie omyłki druku są liczne. Na ostatniej stronie tomu III. ostrzeżenie autora, że *slabość oczów kataraktą zagrożonych nie dozwoliła dokładniej dostrzedz omylek*, dowodzi, że sam Ossoliński korekturą dzieła swego zajmował się, co dziwna rzeczywiście i uwielbienia godna, przy takim wieku i ogromnej pracy około dzieła tego podjętej.

1041. Bardzo wiele jest źródeł obcych, z kąd wiadomości do historii literatury w krajach dawnej Polski czerpać można. Wymieniają się tu niektóre z nich porządkiem czasu, niektóre jeszcze gdzieindziej się wymieniają.

1) Ant. Riccoboni Commentarii de Gymnasio Patavino. Patavii, 1598.
4. (L. S.) (*).

2) Catalogus librorum Bibliothecae publicae, quae est in Illustrium Frisiae Ordinum Academia Franekerana. Franekeræ, 1654. fol.

3) *Latini Latini Viterbiensis Epistolae, Conjecturae, et Observationes Sacra profanaeque eruditione ornatae. Ex Bibliotheca Cathedralis Ecclesiae Viterbiensis a Dominico Magro Melitensi, Ejusdem Ecclesiae Canonico Theologo, Studio ac triennali labore collectae etc.* Romae, Typis Tinassij M.D.C.LIX. Apud Jo. Casonum Sub Signo S. Pauli. 4. (L. S.) (**).

(*) p. 20—30. jest Catalogus Doctorum, qui Artes in Gymnasio professi sunt ab anno 1520 usque ad a. circiter 1570. Między tymi:

Explicatores medicinae theoricæ extraordinariæ.

1535. Josephus Strutius Polonus. p. 23.

Explicatores libri tertii Avicennæ.

1549. Paulus Polonus. p. 26.

Explicatores Sophisticæ.

1548. Stanislaus Polonus.

1554. Petrus Gonescius Polonus.

Cap. XVII. De iis, quorum auspiciis Gymnasium est gubernatum post An. 1570.

A. 1593. Georgius Pipanus Cracouiensis, Rector.

p. 95. *Jacobus Zelenius Polonus Antonio Riccobono S. D.* (L. S.)

(**) W pierwszej części tego dzieła są: *Epistolæ Jacobi Putei Cardinalis per Latinum Latinum Scriptæ.*—Ta część jest dla Polski bardzo ważna, zawiera bowiem w sobie mnóstwo interesujących listów, od końca r. 1552 do początku 1563 pisanych:

Do Adama Konarskiego listów 8.

Do Wojciecha Świczewskiego Dziekana Płockiego 1.

Do Andrzeja Patrycego (Nideckiego) listów 2.

Do Arcybiskupa Gnieźnieńskiego listów 9.

Do Hozjusza Biskupa Warm. listów 35.

Do tegoż już Kardynała listów 19.

Do Biskupa Chelmskiego 1.

Do Biskupa Krakowskiego listów 12.

Do Biskupa Łuckiego 2.

Do Biskupa Miednickiego (Zmudzkiego) 1.

Do Biskupa Płockiego 3.

— Poznańskiego list 1.

— Przemyskiego listów 3. (†).

Do Grzegorza Konarskiego 1.

Do Hieronima Karwaskiego 1.

Do Jakuba Zymmermanna 1.

Do Jana Krzystoporskiego 1.

Do Jana Ocieskiego listów 9.

Do Jana Wysockiego listów 5.

Do Jana Tarnowskiego listów 3.

(†) Tych niewymienionych po nazwisku Biskupów, bardzo łatwo z Tomu I. Nicieckiego wysledzić.

4) Teatro d'Humorati Letterati, aperto dall' Abbate *Girolamo Ghilini* Academico incognito. In Venetia, MDCXLVII. Con Licenza de' Superiori e Privilegio. 4. II voll. (L. S.) (*).

5) Joannis Hallervordii, Bibliotheca curiosa rarissimorum scriptorum. Regiomonti 1676. 4. (Cat. Janss. 1679.)

6) Bibliotheca Heinsiana sive Catalogus librorum, quos, magno studio et sumtu dum viveret collegit vir illustris Nicolaus Heinsius Dan. Fil. Lugd. Batav. ap. Joh. d. Vivie 1682. 8.

7) R. P. Philippi Labbe Biturici e Soc. Jesu Bibliotheca Bibliothecarum curis tertiis auctior etc. Lipsiae literis Christ Scholvisini 1682. 12.

8) Bibliotheca Slusiana sive librorum Catalogus quos — Joannes Gualterus Slusius Leodiensis sibi Romae congesserat — labore et studio Francisci Descine Parisiensis. Romae 1690. 4.

9) Nova Literaria maris Balthici et Septentrionis Anni 1699. Lubecae 1699. 4. (Cat. Janss. 1699.)

10) Nova Literaria Maris Balthici et Septentrionis ab anno 1698 usque 1706. Lubecae 1706. 4. (Cat. Janss. 1706.)

11) Martini Hanke, De Silesiis indigenis eruditis post literarum culturam ab anno 1165 ad 1550 Liber singularis. Alter de Silesiis alieni-

Do Jana Przerembskiego listów 3.

Do Józefa Archidiakona Wileńskiego 1.

Do Marcina Kromera listów 31.

Do Mikołaja Trzebuchowskiego 1.

Do Piotra Myszkowskiego 1.

Do Króla Polskiego listów 19.

Do Królowej Polskiej 1.

Do Stanisława Hrabi z Tęczyna 1.

Do Stanisława Maciejowskiego Raszt. Sendomir. 1.

Mamy więc tu listów 177.

W drugiej części, gdzie są listy samego Latina Latinusa, jest jeden do Stanisława Reszki, i tegoż odpowiedź. p. 247 i 248.

Widząc tak obfite żniwo listów do rzeczy naszych po obcych dziełach (mówi Sobolewski) i spodziewając się więcej ich wysledzić, oraz uważając, że i u nas niemało ich wyszło z druku, a nierównie więcej w rękopismach zalega, warto byłoby pracy, przedsięwziąć nowe ich wydanie, czyli porządnie ułożoną Kolekcją z notami i dokładnemi rejestrami, — Byłby to monument ważny do historyi politycznej i literackiej naszego narodu. Można by jeszcze dolożyć do tego zbioru niektóre dedykacje uczonych zagranicznych do znakomitych Polaków. — W Listach Erazma, Melanchtona, Pawła Manucejusza i innych, można także znaleźć plon niemały.

(*) W Tomie drugim są Biografie Jakuba Gorskiego, Jana Kochanowskiego, Jana Januszowskiego (Giovanni Gianussovio), Jana Dimitra Solikowskiego, Hieronima Powodowskiego, Marcina Kromera, Mikołaja Kopernika, Sebastiana Klonowicza, Stanisława Hozjusza i Stanisława Reszki. — Autor zdaje się, że z Starowolskiego czerpał, lecz ani swego źródła nie wymienił, ani biografii Starowolskiego nie położył. (L. S.)

genis eruditis ab anno 1170 ad 1550 cum indicibus. Lipsiae sumpt. Bau-
chii 1707. 4. (B. I. 21.)

12) Vinc. Placcii Theatrum Anonymorum et Pseudonymorum. Ham-
burgi 1708. fol.

13) M. Jo. Conr. Boeckmanni Magdeburg. Schediasma Historico-Litera-
rium de Doctis Nicolais — Wittebergae Impensis Jo. Ludovici Meiselii.
MDCCLXII. — in 8.

14) Erleutertes Preussen, oder auserlesene Anmerkungen über verschie-
dene zur Preussischen Kirchen-Civil- und Gelehrten Historie gehörige be-
sondere Dinge. Königsberg bey Hallervords Erben 1723—28. 8. (B. I. 70.)

15) Preussischer Todes-Tempel worin verstorbene Personen allerhand
Standes von den auserlesensten Sachen der preussischen, polnischen,
schwedischen und brandenburgischen geistlich-weltlich und gelehrten
Historie, Geographie und Stats-Rechts wie auch neuen gelehrten Schrif-
ten in Preussen und Pohlen mit einander redende vorgestellt werden.
Constantinopel in der neu angelegten Buchdrucker. b. r. 4.

16) Nicolai Comneni Papadopoli, Historia Gymnasii Patavini. Vene-
tius 1728. fol. 2 Voll. (B.)

Wiele tu o Polakach uczonych w Padwie, między innymi o Strucie.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 121.)

17) Catalogus librorum theologicorum, iuridicorum, medicorum maxi-
mam partem exquisitissimorum, compactorum et incompactorum olim
cura B. Thomae Fritschii conquisitorum qui auctionis lege parataque
pecunia A. MDCCLXXXIX. d. XXVIII. Mart. seq. Lipsiae distrahendi venum
exponentur. 8.

18) Joh. Vogt, Catalogus historico-criticus Librorum variorum etc. Edi-
tio nova Hamburgi 1738. 8. — i 1747. 8.

19) Acta Borussica ecclesiastica, civilia, litteraria oder Sammlung zur
Geschichte des Landes Preussen gehöriger Nachrichten. Königsberg und
Leipzig b. C. G. Eckard 1730—32. 8. 3 tomy. (B. I. 71.)

20) Preussische Zehenden, allerhand geistlicher Gaben, von mancherley
in die Gottesgelahrtheit, Kirchen- und Gelehrten-geschichte laufenden
Materien. Königsberg b. M. E. Dorn 1740—44. 3 tomy. 8.

21) Georgi. Allgemeines Bücher-Lexicon. Leipzig 1742 nast. fol.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 122.)

22) Preussische Lieferung alter und neuen Urkunden, Erörterungen
und Abhandlungen, zur Erläuterung der Preussischen Geschichte und
Rechte für allerley Leser. Des ersten Bandes 1es—6tes Stück. Leipzig
bey Friedr. Lankischens Erben 1753—54. 8.

23) Allgemeines Gelehrten-Lexicon herausgegeben von Chr. Gotl. Jö-
cher. Leipzig 1750—51. 4. — Fortsetzung und Ergänzungen zu C. G.
Jöchers allg. Gel. Lex. von Joh. Chr. Adelung. und von H. W. Roter-
mund Leipzig u. Delmenhorst. 1784—1819. 4.

24) Catalogue des livres imprimés de la Bibliothèque du Roy, à Paris
1752, suiv. fol.

25) Catalogus Bibliothecae Brühlinae Pars I—IV. Dresdae 1750—1756. fol.

26) Catalogus Bibliothecae Bunavianae Tomus I—III. Lipsiae 1750—1756. 4.

27) Polnischer Büchersaal. Breslau bey Korn 1756. 8. (B.)

28) Bibliothèque Curieuse Historique et Critique ou Catalogue raisonné des Livres difficiles à trouver, par *David Clement*. a Leipsic, dans la librairie de Jean Fred. Gleditsch.—IX Voll. in 4to. Więcej nie wyszło.

Dzielo ledwo zaczęte, bo idzie porządkiem alfabety do litery H, i to nie całkowicie, bo się kończy na artykule *Hesiodus*.—Drukowane rzeczywiście w Hanowerze u Henryka Ernesta Krzysztofa *Schlättera*. Ostatni Tom wyszedł r. M.DCC.LX. (L. S.)

29) Georgii Christophori Pisanski, Historia litteraria Prussiae primis lineis adumbrata. Pars I—IV. 1762—65.

(Borowski w życiu Pisanskiego. Zob. niżej.)

30) Mauri Sarti et Mauri Fattorini de claris Archigymnasii Bononiensis Professoribus a saeculo undecimo ad decimum quartum. Bologna 1769—723. fol. (B.)

31) Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum, quam excitat Alexius Horanyi Hung. Budensis De CC. RR. Scholarum. Pars I. Viennae Impensis Antonii Loewii Bibliopolae Poseniensis 1775. 8.—Pars II. tam. 1776.—Pars III. Posenii 1777. 8. (L. S.) (*).

32) Livländische Bibliothek nach alphabetischer Ordnung von Fried. Konr. Gadebusch. I—III. Theil. Riga bey J. Fr. Hartknoch 1777. 8.

33) Succincta Medicorum Hungariae et Transylvaniae Biographia. Centuria Prima. Lipsiae, ex Offic. Sommeria, 1774. 8. Centuria altera. Pars Prior. Excerpta ex adversariis Stephaniai Weszprémi, Med. Doctoris, Lib. Regiaeque Civitatis Debrecinensis Phisici Ordinarii, Socie-

(*) W części I.: p. 17. *Abelius Simon*, Corona-Transylvanus, Gymnasii Rector, eiusdemque urbis Pastor A. C. primarius, publici juris fecit: *Jo. Amos Comenii Janua linguarum reserata*. Coronae 1638. 8.

p. 31. *Andronicus Parthenius Tranquillus Dalmata*.

p. 105. *Baksai Abrahamus*.

p. 138. *Jan Zamoyski*, który się w Padwie na naukach poznał i zaprzyjaźnił z *Stephanem Batorem*, i temu w 1571 (d. 28 Maja) do otrzymania Xięztwa Siedmiogrodzkiego dopomógł.—p. 142. szczegół do historyi *Batorego*.

p. 190. Z biografii *Macieja Bela historyka*, szczegół o *Hieronymie Łaskim*.

p. 350. *Stephanus Brodericus*.

p. 468. *Franciscus Davidis*.

p. 547. *Andreas Dudith*.

p. 614. *Elisabetha Vladislai II. Regis Pol. filia*.

W części II. p. 25. *Georgievichius Bartholomaeus*.

p. 64. *Gyulai Paulus*.

p. 149. *Honterus Joannes*.

p. 433. *Kovasotzi Wolfgangus*.

p. 543. *Maletter v. Milleter*.

W części III. p. 109. *Radecius Valentinus*.

tatis Lipsicae Scientiarum Jablonovianae Socii. Viennae, Typis Jo. Tho. de Trattner, 1778. 8. Pars Posterior. tam. 1781. 8. Centuria tertia. Decas I et II. tam. 1787. 8. (L. S.) (*).

34) Nova memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum, quam excitat Alexius Horányi Hung. Budensis. Cler. Reg. Schol. Piar. Pars I. A—C. Pestini, Typis Matthiae Trattner m.dcc.xcii. 8. (*Więcej nie wyszło*). (L. S.) (**).

(*) W dziele tém wiele do biografii polskich z XVI. wieku Medyków, którzy się o Węgry i Siedmiogrodzką ziemię otarli można zasięgnąć wiadomości; natrafia się też i na inne szczegóły dla nas nieobojętne.

- Cent. I. p. 2. W nocie jest mowa o towarzystwie uczonóm Naddunajściém w Budzie, między którego członkami jest jakiś *Erasmus Piniferus* Cracoviensis. Obacz także Cent. II. Par. Post. p. 260 sqq.
- p. 20. *Georgius Blandrata*. p. 33. *Andreas Dudith ab Horechovitz*a.
- p. 39. *Elisabetha Wladislai II. regis Poloniarum filia*. zob. Cent. II. Part. I. p. 213.
- p. 40. *Kassai aliter de Caschav* (Johan. Anton.). zob. p. 211. i Cent. II. P. I. p. 219.
- p. 92. *Łaski Albert*. Alchemik. — p. 113. *Milleter albo Maleter Joannes*.
- p. 123. *Paeken Christianus*. zob. Cent. II. Part. I. str. 24. Cent. III. str. 473. p. 174 i 214. *Squareialupus Marcellus Camillus*. p. 199. *Werner Georgius*.
- Cent. II. Parte I. p. 76. *J. Hambach*. p. 80. *Samuel Hambach*. p. 86. *Franciscus Hunyadi*.
- p. 119. Wzmianka o *Honterze Grammatyku*. p. 135. *Franc. Monavius*. praesertim opera ejus n. 9. 10. 11.
- p. 172. Cytowany jest wyjątek z dokumentu r. 1332, gdzie użyty wyraz *Cirolieus* zkąd nasz *Cerulik*, nazwanie, którém w wieku średnim oznaczano Medyków, albo Chirurgów.
- p. 187. *Franc. Stancarus*. p. 200. *Georgius Vette*.
- Cent. II. Par. II. p. 75. *Valentinus Eckius*, a w nocie p. 76. *Paulus Crosnensis*; p. 88. *Joannes Evangelista*. — p. 110. *Ant. Gazius*.
- p. 124. *Valentinus Gorgius*. p. 144. *Paullus Gyulai*.
- p. 153. *Haskonius v. Aseanuis Pannonius*.
- p. 275. *Albertus Novicampianus*. p. 304. *Praetorius David*.
- p. 322. *Joannes Sambucus*. zob. opera ejus n. 21.
- p. 368. *Christoph. Steincensis*.
- p. 385. *Josephus Struthius*.
- p. 394. *Josephus Tectander*.
- Cent. III. Decas I et II.
- p. 2. *Valentinus Polidamus*.
- p. 7. *Nicolaus Buccella*.
- p. 30. Wzmianka o najpięwszej książce węgierskiej, w Krakowie drukowanej. zob. także p. 33.
- p. 114 i 117. nro 3. Wzmianka o jakimś *Zamojskim*, *Zamoscius*.
- p. 121. *Eleazarus*, Żyd, Medyk.
- p. 301. *Cunegundis*, Regina Poloniae.
- p. 302 sqq. *Salomea*. *Elisabetha*, *Barbara de Zapolya*. *Griseldis Bathori*.
- (**) p. 169. *Antoninus Johannes*. (Wyjątek z *Janociana*.)
- p. 410—418. *Benyovszki Mauritius*. *Obszerna o Biśniowskim wiadomość*.
- p. 583. *Stephanus Brodericus*. (z *Janociana*.)
- p. 646. *Georgius Chiahor*.

35) *Conspectus Reipublicae Litterariae in Hungaria ab initiis Regni ad nostra usque tempora delineatus a Paulo Wallaszky. Posonii et Lipsiae, apud Antonium Loewe, Typographum et Bibliopolam. 1785. 8. (L. S.) (*)*.

- (*)p. 76. Między uczonymi Teologami w XV. wieku w Węgrzech słynącymi, położony jest *Martinus Polonus*. Nie może to być ów sławny Dominikan, teolog i historyk, bo ten jeszcze na końcu wieku XIII. umarł.
- p. 80. Tenże *Martinus Polonus* cytuje się między Filozofami, Matematykami, Historykami, Retorami i Poetami.
- p. 87. Tenże umieszczony jest w liczbie sławniejszych Professorów Akademii w Budzie, jako Professor Teologii. *Vir pro aetate ratione doctissimus, Martinus Polonus, Theologiae Professor.*
- p. 89. Gdzie autor mówi o szkołach niższych w Węgrzech w wieku XV. domyśla się, iż szkoła *Leutschoviensis et Cassoviensis*, już w tymże wieku początek wzięły i kwitnęły, dając tego taką przyczynę: *quas hoc jam tempore floruisse concludo, quod sub initium Seculi sequentis Leonhardum Cozum, virum celeberrimum, Henrici VIII. Regis Angliae olim paedagogum, Rectorem vocare sustinuerint.*
- p. 91. Mówiąc o dwóch towarzystwach uczonych tegoż wieku, z których jedno było, *Budensis*, drugie, *Transilvanica Societas*, między członkami pierwszego, kładzie imiona: *Conradus Celtis*, Poeta Laureatus, i tego jeżeli nie za twórcę, to przynajmniej za pierwszą sprężynę ich założenia uważa. *Joannes Cuspinianus* Poeta Laureatus, *Andreas Stiborius*, Philosophus et Mathematicus, *Erasmus Vinifer* Cracoviensis.
- Konrada Celtis dlatego zapewne wymienia tu Sobolewski, iż poeta ten bawił w XV. wieku w Polsce, miał w Krakowie kochankę *Hasilinę* albo *Elsulę*, był w ścisłych stosunkach z wielu uczonymi w Polsce. Obszerniejszą o nim wiadomość i poczęje jego niektóre zobaczyć po Notach do tego Oddziału.
- p. 110. W liczbie uczonych XVI. wieku, między Teologami Katolickimi, jest *Petrus Illicinus*, z następnym przypiskiem:
- Fuit is Patria Senensis, variis casibus delatus in Hungariam, Canonicus Strigoniensis factus anno 1552. Scholae Quinque Ecclesiensis praepositus datus, circa annum 1558. malevolorum odio exactus. Olomucii tandem Canonicus mortuus. Conscripsit in Hungaria: Paraenesim ad Hungariae Regni Proceres et Nobiles ac Cives de antiqua fide servanda.—Orationem paraeneticam ad Transilvanos, qui a Catholica fide alienati ad Sabelium.... et ad Arium, vel Nestorium, vel Photium degenerarunt. Atque de rectae fidei dignoscendi regula, Sermones X. in Metropolitana Ecclesia Strigon. facti; atque Antonio Verantio, ac Clero et Statibus Hungariae dicati Olomutio d. 12 Jan. 1573. Vide Opus illud primum in Péterffy Concil. Hungar. Part. I. p. 318 sq. postremum vero l. c. Part. II p. 443 seqq. repetitum.*
- p. 111. Między Teologami Ewangelickimi jest *Jan Honterus*, i *Benedictus Komjathi*, do którego przypisek następujący:
- Fuit Komjathi itidem Literarum Graecarum apprime gnarus etc. Interpretatus est is hungarice Epistolas Pauli Apost. atque Cracoviae anno 1531. typis Hieronymi Victor excudi curavit..... Titulus libri sequens est: Epistolae Pauli lingua Hung. donatae. Az zent Pál leveley magyar nyeluen. Opisane tej edycyi tu się opuszcza. Jest przy niej list drukarza do Kata-*

36) Catalogus Bibliothecae publicae Univ. Francofurtanae adornante atque edente Joh. Christoph. Becmano. b. m. i. r. 4.

rzyna a Frangepanibus, żony Gabriela Hrabi de Perén: *Datum Cracoviae ex Officina nostra A. D. Millesimo quingentesimo trigesimo tertio.*—Ta data i wyżej położony rok 1531, przeciwia się sobie, i zdaje się, że rok 1531 jest omyłka zamiast 1533. Zawsze jednak data wyjścia z druku tej pierwszej w języku węgierskim książki jest wcześniejsza niż ją położył Bandtkie w *Historji drukarni Krakowskich* p. 355. On bowiem z Gazety Literackiej Wiedeńskiej R. 1814. N. 33. kładzie rok 1539.

- p. 114. W nocie a), mówiąc o jednym Teologu Ewangelickim, wspomina Leonarda Coxa:.... Bartpha missus (Leonardus Stöckelius) Cassoviam, ubi aliquamdiu erat sub Leonardo Coxo Anglo, Henrici Regis Angliae adolescentis paedagogo, quem metu dissidiorum deserere coactus est, et Cracoviam confugere, unde Cassoviam (prius Leutschouiam) est evocatus.
- p. 118. W nocie b), Tripartitum opus juris consuetudinarii inelyti regni Hungariae, per Magistrum Stephanum de Werbewcz etc. Viennae Austriae per J. Singrenium. A. Dom. M.D.XVII. Frequentius post hac hic et alibi repetita est ejus editio. Versum quoque est in idioma hungaricum per Blasium Veres, in Germanicum per Augustinum Wagner, in Croaticum per Anonymum, Nedelischae (est pagus in Muraköz inter Dravum et Muram fluvios) per Rudolphum Hoffhalter impressum, anno 1574. fol.

Ten drukarz Rudolf Hoffhalter jest synem Rafala Hoffhaltera Skrzetuskiego, także drukarza.

- p. 122. Między Medykami położony nasz *Mathias Mechowita*.
- p. 123. Między Filozofami i Matematykami Albertus Leonhardus Lasky i Joannes Honterus.
- p. 124. Między Historykami Michael Brutus, o którym taki przypisek: Fuit is primo a Stephano Bathori Rege Poloniae, ut historiam scriberet Hungariae conductus. Mortuo eo in clientelam concessit Rudolphi Imper. 320 fl. stipendio auctus, historiographum regium acturus. Anno 1592. in Transylvania quo excurrerat, e vivis excessit. Propositum fuit Bruto illic inchoare, ubi Bonfinius desiit, et ad sua usque tempora historiam XII. libris conscriptam producere: tametsi postea ultra numerum constitutum excreverit. Constat nempe opus libris XIII, quorum tamen postremus desinit iam in oppugnatione Agriensi, quae ad annum 1551 incidit. Usus est ad scribendum fontibus sinceris. Ex his fuere *Commentarii de legatione Hieronymi Lasky ad Solimannum* etc. Vide haec fusius in Cl. Pray Indice rariorum Librorum Bibliothecae Budensis Part. I. p. 200 seq.
- p. 125. Przypisek o Leonardzie Coxie, pod napisem: *Oratores, Poetae et Philologi*. a) Fuit is prius Henrici VIII. Regis Angliae paedagogus. De eo Conradus Sperfogel in *Annalibus Leutschouiensibus*, apud Cl. Vagnerum in *Analect. Scepus*. Part. II. p. 140 ad annum 1520 haec habet: *In Vigilia S. Gertrudis est assumptus in Rectorem Scholae* (Leutschov.) *Leonardus Coxus de Anglia* (per Poloniam variis fatibus jactatus) *Poeta Laureatus mansit 2½ annis, recessit Leutschovia 1521 ad Festum Lucae et suscepit scholas Cassoviae.*

Pod tąż rubryką p. 126. *Jacobus Piso*, o którym Janocki in Janoc. vol. II. p. 218 sqq.

O nim w przypisku d): Carmina quaedam eius edidit Georgius Vernher ita inscripta: *Jacobi Pisonis Transilvani, Oratoris et Poetae excellentis Schedia*. Viennae Austriae excudebat Michael Zimmerman anno M.D.LIII.

37) D. Georg. Christoph. Pisanski Königl. Preuss. Consistorialraths etc. Entwurf der Preussischen Litterärgeschichte mit einer Vorrede vom Leben, Character und litterarischen Verdiensten des Verfassers herausgege-

4..... Wydawca w dedykacyi pisanej r. 1553, de Pisone haec habet: *Transilvanum origine fuisse, honesto loco natum, in Italia sic excultum, ut duo summi Pontifices Julius II. et Leo X. eo in legationibus amplissimis uti non dubitarint. Ornatus etiam est a Maximiliano I. Imp. laurea .. Reversus in Patriam, datus est Ludovico II. Regi praeceptor, cum prius Alexium Turzo praeclara gente natum feliciter docuisset.*..... Confusus post Cladem Mohacsianam rebus, perdidit Piso quae habuit omnia. Itaque *Velius* scripsit Strigonio an. 1527. die 10 Decembr. ad Erasmum: *Piso mense Martio spoliatus bonis omnibus, credo animi dolore, Posonii diem suum obiit.* Epist. Append. 344. Alibi vocatur ab Erasmo, cui dono miserat duo antiqua numismata (Epist. 838.) Praepositus (verosimiliter Posoniensis). Inedita ejus carmina prostant nunc in Bibliotheca Budensi.

W tymże rzędzie p. 129. Sebastianus Tinódi, a w przypisku.... Memoria dignum est, cum res ad Agriam anno 1552 gestas cecinisset (ale po wegiersku) Carmina eius coram Ferdinando I. Rege laudata fuisse. Dedit itaque Imperator in mandatis Joanni Sambuco ut ea latina faceret. Unde enata est: *Narratio rerum ad Agriam anno 1552 gestarum*, subjunctaque Epitome Rerum Hungaricar. Ranzani. Viennae, excudebat *Rafael Hofhalter* anno 1558. vid. Denisii Viens Buchdruckergeschichte p. 561.

- p. 132. Ad annum 1552. Petrus Illicinus J. V. Doctor et Canonicus Strigoniensis, vir, qui jam prius Cracoviae Graecas docuit litteras, scholae huic Quinque Eclesiensi (Péterffy in Concil. Hung. Par. I. p. 318. Academiam vocat) regendae admotus est: cui muneri ne auctoritas deesset, Praeposituram S. Thomae ad Strigonium, circa annum 1558 accepit.
- p. 140 sq. Fuisse jam nunc inter nationes etiam quae nobis barbarae audiunt, in Valachia et Moldavia Bibliothecas instructissimas, collimare licet ex dedicatione Michaelis Neandri praemissa libro: *Nili Episcopi et Martyris capita, seu praeceptiones de vita, pie, christiane, ac honeste exigenda, graeco-latine, a Michaele Neandro Soraviense conversa et exposita. Basileae 1630. fol.* Ubi haec legas: Meum auctorem (Nilum) reperiit aliquando in bibliotheca quadam vetustissima, apud Barbaros plane homines in Valachia Joann. *Honterus* Coronensis, vir doctissimus, et de litteris in patria sua Transilvania optime meritus, linguarum, et totius antiquitatis studiosissimus, dum ejus regionis et vicinae Moldaviae bibliothecas excussit; plura autem procul dubio reperturus, et cum studiosis communicaturus fuerat, si cum virum, quemadmodum etiam Vagnerum, utrumque doctissimum, et linguarum cognitione eximium, et Transilvaniae suae lumina clarissima, fata minus aequa, ei terrae et publicae etiam utilitati non invissent.... Eum auctorem (Nilum).... cum amici ex Transilvania ad nos misissent, ut publici cum usus faceremus, ex graeco in latinum convertimus."
- p. 141. Neque praetereundae Typographiae, insignia litterarum vehicula. Prima omnium est seculo hoc (XVI) *Coronensis*, cuius auctor fuit *Joannes Honterus*, theologus, historicus, poeta, orator, mathematicus, astronomus, geographus insignis. Redux jam 1533 Basilea, ubi complures exegerat annos, typos simul et typographos deduxit Coronam (dziś Kronstadt), ibidem proprii erexit officinam impensis, protinusque opuscula sua geographica, et Lutheri atque Augustanam Confessionem, prelo subjecit.
- p. 142. Wspomniona Typographia Debreczinensis *Raphaelis Hofhalter*.

ben von Ludwig Ernest Borowski Prediger zu Königsberg. Aeltere Geschichte vom ersten Beginnen gelehrter Kenntnisse in Preussen an bis zum Anfange des siebenzehenden Jahrhunderts. Königsberg. 1791. 8. (*).

38) *Annales Typographici ab artis inventae origine etc. opera G. W. Panzer. Vol. I—XI. Norimbergae 1793—1803. 4.*

Mianowicie Tom VI. ważny jest dla Bibliografji polskiej.

39) *Bibliotheca Pisanorum Veneta. Venetiis, typis Antonii Curti. 1807—8. 8. 3 voll. (L. S.)*

40) *Bibliographie de l'Empire Français. Tome I. suiv. 1813 et suiv. 8.*

Ciągle i dalej wychodziło pod tytułem: *Bibliographie de la France.*

41) *Опытъ Россійской Библиографіи или полный Словарь сочиненіи и переводовъ напечатанныхъ на Славенскомъ и Россійскомъ языкахъ отъ начала заведенія типографіи до 1813 года—собранны изъ достоверныхъ источниковъ Василемъ Сониковымъ. Часть I—V. С. Пешербургъ въ Типографіи Императ. Театра. 1813—21 года.*

42) *Révue Bibliographique du Royaume des Pays—Bas et de l'étranger. Bruxelles 1821 et suiv. 8.*

43) *Manuel du Libraire et de l'amateur de livres etc. par Jacq. Charles Brunet. Tome I—IV. 3 Edition. à Bruxelles 1821. 8.*

44) *Dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymus composés, traduits ou publiés en français et en latin, avec les noms des auteurs, traducteurs et editeurs accompagné de notes historiques et critiques par M. Barbier 2de Edition. Tome I—IV. à Paris 1822—27. 8.*

45) *Verzeichniss der auf der Stadtbibliothek in Duplo aufgefundenen Werke welche den 6ten Mai 1822 und die folgenden Tage in dem Lokale der Stadtbibliothek durch Ausruf—verkauft werden sollen. Königsberg gedruckt b. G. K. Haberland.*

46) *Матеріалы для Исторіи Просвѣщенія въ Россіи собираемые Петромъ Кеппеномъ. N. II. Библиографическія Листы. С.-Пешербургъ въ Типог. К. Края 1826. 4.*

47) *Общоясельное Описаніе Сшаропечашныхъ книгъ Славянскихъ и Россійскихъ хранящихся въ Библиошкѣ Тайнаго Совѣтника—Графа*

(*) Pisanski jest miano przybrane tylko, jak świadczy Borowski. Przodkowie jego, powiada on, mieli nazwisko i herb dawnej polskiej rodziny *Helm*, która z rodzinami Kossakowskich, Langhejmów, Mroczków, Grzymalskich, spowinowacana była. Jeden z przodków jego, Jerzy Helm, podczas reformy religijnej, opuścił ojczyznę swoje Polskę i dawne wyznanie rzymsko-katolickie, był r. 1567 Kaznodzieją w Pisanicach i od tego miejsca przyjął nazwisko Pisanski.—Wiadomość ta jakkolwiek niedokładna o rodzinie *Helm* w Polsce, niemniej jest ważna, zwłaszcza, że heraldycy polscy bardzo głucho o nim wzmiankują, Niesieckiego nie wyjmując, który pod nazwiskiem tem żadnego z członków rodziny tej nie wymienia. Pisanski ten urodził się 23 Augusta r. 1725, w Johanisbergu w Prusiech, gdzie ojciec jego Krzysztof był naprzód Djakonem, potem starszym (Erzpriester) Djecezalnym.

Федора Андреевича Толстова. Издавъ Павелъ Шпроевъ. Съ 24 гравированными изображеніями шрифшовъ. Москва въ Типогр. Селивановскаго 1829. 8. Палеографическія Снимки почерковъ съ XV Вѣка по XVIII. *tam. t. r. 4.*

1043. Wydanie Weneckie jest najpelniejsze i najpoprawniejsze; Wroclawskie jest powtórzeniem Frankforckiego z przydaniem wielu omyłek drukarskich. (B.)

Chwałkowski, *Jus Publ. Reg. Pol.* w kartach na przodzie, wymienia wydanie Weneckie r. 1623, które taką rzeczą byłoby pierwsze, jeśli raczej, nie jest to rok MDCXXVII, mylnie wzięty za rok MDCXXIII.

1046. W przedmowie zastanawia się autor nad przyczynami mylnych i niekorzystnych o literaturze polskiej mniemań za granicą, czego winę przypisuje, słabemu drukarstwu w kraju, ścieśnieniom handlu książkowego, brakowi przedsiębiorców na wydawanie dzieł polskich, niedbalstwu i lekceważeniu tych, którzy zbiory książkowe posiadają, opieszałości nareście samych księgarzów zagranicznych. Dalej mówi o swojej pracy i niemożności, w jakiej się znajduje, zachować pewien porządek w opisach swoich bibliograficznych. Kończy na tém, aby czytelnicy nie domagali się od niego rzeczy, których na jaw wydawać nie może, nie chce, lub zgoła nie powinien.

1047. Bentkowski (I. 46) powiada, że wyszło tego pisma 4 części od r. 1750—66, sam jednak nie widział, jak część 1; toż Sobolewski, ta tylko w katalogu Biblioth. Bunavian. drukow. 1752 jest wymieniona. W późniejszym dziele Janockiego *Lexicon derer itzt leben. Polen.* tylko część 1sza tego pisma jest wymieniona; podobnież w *Mizlera Acta*, 1755 p. 102. To wszystko daje porozumienie, że ta tylko część 1sza pisma na widok wyszła i tę tylko mam w rękę. Zauważa ona ksiąg dwie.

1048. W wyliczeniu autorów i ich pism pełno niedokładności, niewyrozumień i nadto błędów przepisującego, tak iż nie raz z jednej osoby dwie oddzielne zrobiono, np. *Ancuta* i *Anovita*, *Dębołęcki Albertus* i *Andreas*, *Łaski* Jan arcy-biskup Gnieźn. z *Łaskim* dyssydentem i *Łasickim* pomieszany. i t. d. (B.)

Janocki (*Lex. II. 180.*) wymienia tylko Tom I. od litery A do P, powinienby jednak wiedzieć i o Tomie II, dzieło jego bowiem wyszło r. 1755. Bentkowski bowiem zdaje się mówić o dziele zupełnym w r. 1752 wydanym, jeśli tylko w tytule u Bentkowskiego wymienionym, przez pomyłkę nie wydrukowano: *complectitur*, zamiast *complectetur*.

1049. Bentkowski (H. Lit. P. T. I. 127) powiada, że Ch. G. Friese który był wydawcą tego pisma, po wydaniu jednego tomu, przedsięwzięcia swego zaniechał, wszakże on sam w życiu Gornickiego, na czele swego tłumaczenia Dialogu o Elekcji i t. d. w drugiej edycji 1762 r. mówiąc o Januszowskim, cytuje w nocie, Tom II swego dziennika: *Siehe Journal litteraire de Pologne T. II. Artic. X. wo auch seine*

Schriften angeführt werden. Jednakże tomu drugiego i Sobolewski nie widział.— *Mitzler in Actis litteraris, Trimestre Primo p. 72*, tak mówi o autorze i piśmie jego: *Optandum ut sincerus auctor hoc institutum continuasset, aliamque elegisset linguam, in qua elegantius scripsisset. Cum autem auctor sit natione Germanus, Galli litterati obvenientibus germanismis facile veniam dabunt, multo minus errata typographica, haud rara, ei imputanda sunt, opere absente auctore impresso. Multa utilia dixit auctor, et quaedam prae ceteris memoria digna, quae vero a nonnullis sinistre interpretata fuere. Et hanc ob causam auctor forte credidit, melius esse in Polonia tacere, quam scribere, cum ea in Polonia scriptorium sors sit, ut veritatem dicendo semper plures sibi inimicos, quam amicos, comparent.* (L. S.)

1050. W spisie dzieł drukowanych Jabłonowskiego na czele dzieła Dogiela *Limit. Reg. Pol.* pomieszczonym, ostatnie to jest dzieło tam wymienione N. XVI. po czém te słowa: *Atque haec quidem sunt Celsiss. Jablonovii opera, exscripta typis, reliquorum quibus fauentem Lucinam adprecamur, titulos adponemus.* 1) *Prima omnium futura est de origine progressu, cultura, perfectione denique litteraturae Slavo-Poloniae.* Dissertatio historico-critica. Argumentum a nemine occupatum. (*) 2) *Ephemerides peregrinationum Jablonovianarum,* sermone gallico. 3) *Astronomia.* 4) *Repertorium historiae.* 5) *Collectanea poetica selecta.* 6) *Orationes Jablonovii, comitiales, nuptiales, funebres vernaculo sermone habitae, et uno volumine exhibendae.* 7) *Vindiciae Poloniae contra Bohemiam, seu scriptores Bohemos, qui putant S. Adalberti ossa, quae Gnesnae adservantur, esse in Bohemia.* 8) *Tabularium locupletissimum gentis Jablonovianae.* 9) *Diarium obsidionis Gedanensis.* 10) *Tabula Geographica Regni Poloniae, a Dom. S. Hilaire delineata, a Celsiss. Jablonovio Principe instituta, atque ad omnes artis regulas, ex vero proposita.* 11) *Duodecim orationes Ciceronis, emendandae eloquentiae inserviturae.* (L. S.)

1062. W dziele tém, Lelewel dotąd pracujący dla nauk historycznych, na nową przestronną rzucił się drogę, co i godłem na czele dzieła położoném: *Non haec in nostris, ut quondam scribimus hortis,* sam dał uczuć. Jakoż rzeczywiście niezmordowanej niezém pracy i ciągłych szperań takiego człowieka potrzeba było, do dokonania podobnego dzieła, najmniej pod ów czas spodziewanego od niego. Zajął on w niem historją szuki drukarskiej w powszechności, Tom I. p. 14—37, p. 161, do końca, a mianowicie w Polsce, p. 37—132, wiadomość o rzadszych dziełach polskich, p. 133—161. Tom II p. 185—203 o Rękopismach i Kodexach, Tom II. p. 16—77. Historja Bibliotek w Polsce, p. 77—184, o Bibliografji i Bibliotekarstwie, o bibliotekach polskich, p. 261—419. Spisu inkunabulów jednak na tytule zapowiedzianego nie przydał. Ten też dzieła tego, jest od wielu innych tegoż pisarza bardzo różny: charakter człowieka, w potocznych rzeczach

mówiącego, daleko wydatniejszy, wesołość i swoboda myśli, a nawet uszczypliwość wyraźna. Zob. Tom I. p. 144, Tom II. p. 237, 426 nast. i t. d. Jeśli gdzie, to w tém piśmie upatrzeć można, to co niektórzy usposobienia poetycznego w Lelewelu widzieć chcieli.

1152. Są to Prawidła Towarzystwa literatów, które nakładem swoim książki niektóre wydało, ku utrzymywaniu w Warszawie pism zagranicznych w Europie wydawanych, za pośrednictwem Mizlera. Prócz tego co miesiąc posiedzenie odbywać się miało, na którym członkowie rozprawy swe czytać mieli. Osoby do towarzystwa tego wchodzące, są: *Consiliar. belli intimus de Böttiger. Generalis Maior Baro le Fort. M. Sontag. Capitaneus Bobrownicensis comes Podoski. Legationis Danicae Secretarius Kuur. Camerae Arcarius Gürtler. Legationis Consiliarius Wilke. Canonicus Janozki. Secretarius Stabuli Vollhardt. Commissionum Consiliarius Essenius. Consiliarius belli Götze. Consiliarius aulicus Mizlerus.*

1153. Towarzystwo to już przed rokiem 1765 czynne było. Sobolewski nie wyraża żąd wypisał w notach swoich ogłoszenie Mizlera w języku francuzkim (*Avis*), datowane 31 Marca r. 1763, którego treść jest tak sama, co i pisma przytoczonego. Celem tego stowarzyszenia było ułatwienie sprowadzania ksiąg z zagranicy za pośrednictwem założonej księgarni (Mizlera). Każdy z towarzyszków kupował bilet za 20 czer. zł. za które miał otrzymać książek za 25 czer. zł. podług ceny księgarskiej w Lipsku.

1162. Rzeczy zapowiedziane w ogłoszeniu tém, czytane na tém posiedzeniu, są: „Po krótkim zagajeniu przez Prezydującego: 1mo. Raport o Czynnościach Towarzystwa od miesiąca stycznia 1806 aż dotąd: z wydziału Nauk fizycznych, przez *Jgnacego Ablamowicza*; z wydziału zaś Nauk moralnych przez *Antoniego Woysiatta*.— 2do. Ogólne Uwagi nad porządkiem prawd Matematycznych szczególniejszej Algebry i nad sposobami ich wykładania, przez *Józefa Twardowskiego*.— 3tio. Tłómaczenie Trajedyi Piotra Kornela, pod tytułem *Cynná*, w kilku scenach, przez *X. Franciszka Godlewskiego*.— 4to. O chorobach zaraźliwych i sposobach ich ustrzeżenia się, przez *Mikolaja Mianowskiego*.— 5to. Tłómaczenie Trajedyi Woltera pod tytułem *Semiramis*, w kilku scenach przez *Benedykta Paszkiewicza*.— 6to. O dumach i pieśniach skandynawskich, przez *Joachima Lelewela*.— 7mo. Rozbiór poematu *D. B. Tomaszewskiego*, o rolnictwie, przez *Witalisa Izbeckiego*. 8vo. Tłómaczenie komedji Moliera, pod tytułem *Skepski* w kilku scenach, przez *Lwa Borowskiego*. Na zamknięcie posiedzenia mowa Prezydenta.” Podpisy u tego programmatu następujące: *S. Stubielewicz* Prezydent. *X. F. Godlewski* Wice-Prezydent. *J. Twardowski* Sekretarz. *L. Borowski* Sekretarz.

Pierwsze stowarzyszenie uczniów po największej części Uniwersytetu było już roku 1804 i 1805 i odbywało swoje posiedzenia u *Witalisa Izbeckiego*. Celem jego było wydawanie pisma perjodycznego,

które też czas niejaki wychodziło, pod tytułem: *Tygodnik*, a redaktorem jego, owszem którego po największej części pisma w niem znajdowały się, był Stanisław Starzyński, inni współpracujący: Kazimierz Kontrym, Józef Twardowski, Leon Borowski, Ludwik Pinabel, Parfianowicz, Sekretarz, Jan Rychter, i t. d. Roku 1806 stowarzyszenie to skład przyjęło porządniejszy, podzieliło się na kilka oddziałów i pewnemi prawidłami opisało działania swoje, odbywając statecznie posiedzenia swoje w klasztorze XX. Piarów, w mieszkaniu Twardowskiego sekretarza towarzystwa, na którym czytane były przez członków rozprawy w różnych przedmiotach. Oprócz osób wyżej w programacie wymienionych, członkami aktualnymi towarzystwa, które się i *Filomatycznem* nazywało, byli r. 1806 w Oddziale Nauk matematycznych, Józef Nielawicki, Jan Wolski, Jan Pilecki, w oddziale nauk fizycznych i chemicznych, Jan Bärkmann, Krzysztof Grasse, Ignacy Krukowski, Ignacy Jundził, w oddziale nauk medycznych, Stanisław Kosowski, A. Czeretowicz, w oddziale nauk metafizycznych, Stanisław Dobrowolski, w oddziale nauk historycznych i politycznych, Wincenty Proniewicz, w oddziale literatury i sztuk pięknych, Jan Gwał. Rudomina, Jan Damel, w późniejszych latach 1807 i 1808 przybyli: Symon Żukowski, Antoni Marcinowski, Ignacy Baliński; i t. d. Byli też oprócz tego, towarzysze aktualni i członkowie honorowi towarzystwa. Wreście niczém inném nie objawiło ono publiczności czynności swoich.

1191. Po ustanowieniu Kommissyi Edukacyjnej Narodowej, powrócona została obszerna władza i jurysdykcja Rektorowi Akademji Krakowskiej w skutek której zaszła ta odezwa do Rządzców Akademji datowana w Krakowie r. 1783, trzeciego dnia jurysdykcji Kollataja, aby *1o*d, Oddziały (*Collegia*) Szkoły Głównej, raportowały Uniwersytetowi o czynnościach: aby zwierzchnicy czuwali nad obowiązkami podwładnych. *2re* Aby Rektorowie i Prorektorowie gimnazjów, listy nauczycielów sformowali i jak najrychlej nadesłali, w miesiącu zaś Marcu i Lipcu o sposobie uczenia, postępach i liczbie uczących się donosili. *3cie* W czasie bytności Rektorów Gimnazjalnych w Krakowie, Uniwersytet do swoich posiedzeń ich przypuszcza. *4te* W razie sporów między osobami Akademickimi, do jurysdykcji Rektorskiej udawać się mają. *5te* Zabrania się drukarzóm i księgarzom drukować i przedawać ksiąg nie odpakowanych od zwierzchności, wedle Konstytucyi Leona X. *Exurge domine* R. 1520 i edyktu Zygmunta I. Króla Pol. r. 1523. Podpisy u spodu Kollataja i Jana Sniadeckiego Sekret. Akademji.

1216. Po tytule następują 1) *Valentini Herbuti Dobromilscii De-castichon.* 2) *Juventuti Polonae Andreas Tricesius*, 16 wierszy tudzież

(*) Mitzler, Acta Litter. R. P. et M. D. L. a. 1755 publicata, trimestre secundum, p. 117. cytuje to pismo, jako już wydane in 4to, lecz roku wydania nie przytacza. (L. S.)

6 wierszy greckich. 3) *Nicolaus Gelasinus Leopoliensis in scholas Simonis Maricii*. Po dedykacji następują dwie ryciny, jedna wyobraża jak się zdaje Adama lub Ewę po upadku, którego całą figurę obsiadły różne zwierzęta, druga zabicie Abła. We wstępie obraca autor mowę do Walentyna Herburta. (L. S.) Zob. o Maryckim, Starowolski p. 92., Janocki Specimen Codd. mss. 71., Chromiński p. 58 nota 16., Soltykiewicz p. 342 nast., Chodyniecki.

1236. Kilka jest miast tego nazwania, jako to na granicy Szląskiej, w województwie Rawskim, w Prusiech i na Podlasiu. To, o którym tu mowa, jest właśnie to ostatnie. Różnią się tylko pisarze jeszcze co do założycieli szkoły tej, która była kolonją Akademij Krakowskiej: Sniadecki (Pis. Rozm. T. I. p. 25) Xiążąt Radziwiłłów wymienia, w *Roczniku zaś Instytutów Relig. i Eduk.* na rok 1824 p. 196, założycielem jej mianowany Krzysztof Wilski Ciborowicz Kanonik i Officjał Brzesko-Litewski r. 1628. Co bądź, to bądź, szkoła ta, w wieku XVII. była na stopniu znacznym. Widziałem rękopis z połowy tegoż wieku, z biblioteki niegdyś Nieświskiej, zawierający wypisy i notaty rozmaite, gdzie między innymi rzeczami jest wiadomość o Bibliotece Kollegium, albo Akademji Bialskiej (*Academiae Bialensis*) r. 1674, podpisany przez Wojciecha Strzyckiego Profesora i Dyrektora Akademji Bialskiej. Są tam także anagrammata pochwalne lacińskie dla Walentyna Stalickiego Dyrektora Kollegjum, Kanonika Krakowskiego WW. SS. Kolegi Większego, od Adama Frydrychowica Studenta Djalektyki, r. 1664.

1274. Część tylko dzieła tego, 24 arkusze, znajoma i opisana od uczonego Muczkowskiego, w wydaniu J. J. Załuskiego *Biblioteki*, historyków i t. d. w Krakowie 1832, p. 169 w nocie. Zawiera dokumentów służących Akademji siedm, z wieku XIV. a czternaście z wieku XV. w oryginale, obok z tłómaczeniem polskim. Całkowity exemplarz ważnego tego zbioru znany nie jest, przynajmniej nikt go dotąd nie opisał. P. Muczkowski dodaje, iż w roku 1806, podczas pobytu Austryaków, w czasie wypróżniania składu drukarni akademickiej, exemplarze tego dzieła z wielą innymi, na makulaturę skazane zostały. Tomasz Żuchowski, sekretarz wizyty i reformy akademickiej, taką do historii tego zbioru podaje wiadomość: „Ks. Hugo Kollataj, delegowany od Kommissyi Edukacyjnej pod prezydencją księcia Poniatowskiego, Prymasa królestwa Polskiego, w r. 1780. do wizyty i reformy akademii krakowskiej, między innymi czynnościami, chciał mieć zbiór wszystkich przywilejów i bulli tyczących się erekcyi *Universitatis*, i wszystkich inkorporacyj beneficjów akademickich. Do takowego dzieła wyznaczone były dwie osoby z akademii, ksiądz Bularni, dozorca archiwum akademickiego, umiejący czytać gockie pisma, oraz ksiądz Putanowicz. Piérwszy wypisał charakterem lacińskim wszystkie przywileje na wielkim rygałowym papierze: drugi z lacińskiego przetłómaczył je na język polski obok textu lacińskiego i złożył w jedną księgę, co

co ksiądz Kollątaj wydrukować *in folio* kazał. Miał zaś w zamiarze całe to dzieło na *dwie części* podzielić. Pierwsza obejmowała erekęy akademii, inkorporacją beneficjów, *jurapatronatus* akademii do tychże beneficjów służąc, erekęy burs, i fundusze dla ubogich studentów nazwane borkarny od Borka, pierwszego ich fundatora. Druga część miała składać obszerne dzieło wizyty i reformy akademii krakowskiej przez księdza Hugona Kollątaja dokonanej; lecz to drugie dzieło nie przyszło do skutku i zostało w jego rękopiśmie.”

1277. Wydał Jan Januszowicz, drukarz Krakowski. Dedykacja tegoż do Stanisława Karnkowskiego Biskupa Krakowskiego. Powodem do tego pisma Gorskiemu wówczas Rektorowi Akademji, było zdarzone zabójstwo, na osobie studenta Akademji Krakowskiej, Gadomskiego, roku 1581. Soltykowicz zamileża nazwisko sprawcy tej zbrodni. Broni w mowie tej Gorski Akademją, i powiada iż nie ona jest winna występkom i zepsuciu młodzieży, lecz wzrastający w kraju nierząd, irreligia i złe przykłady ojców.

1285. Pismo to wydane było podczas sporów o pierwszeństwo Jezuitów z Akademją Krakowską mianowicie z powodu pisma Stanisława Zakrzewskiego dowodzącego potrzeby pomnożenia szkół. Autor przeciwnie za Akademją pisząc przepowiada ztąd bliski w kraju upadek. (L.S.)

1286. Pisemko to, które w swoim czasie nie mało narobiło hałasu, jest wielkiej rzadkości, owszem w całkowitym exemplarzu od nikogo pono widziane nie było. To bowiem co Bentkowski opisuje (II. 320) ze znakiem karty 41 nast. i sygnaturą F—N, zdaje się być częścią tylko jakiegoś dzieła innego, lubo Bentkowski rozumie, że umyślnie taka forma fragmentowana pismu temu nadana była. Rzeczą jego jest, wyświecić sposoby, jakie wprowadzali w użycie Jezuiti do utrzymania szkół swoich w Krakowie bez zależenia od Akademji Krakowskiej i wbrew jój przywilejóm. Dyskursów jest trzy, w pierwszym z napisem *Gratis*, jest mowa o mniemaném bezpłatném utrzymywaniu szkół przez Jezuitów i sposobie uczenia. W drugim, z napisem *Przywilej*, wyłożone są prerogatywy Akademji Krakowskiej, w trzecim z napisem *Consens*, pomówione jest o fałsz, pozwolenie danejakoby od Akademji Krakowskiej, na otworzenie szkół Jezuitickich w Krakowie. Wrażenie jakie to pismo uczyniło, było takie, iż drukarz Jędrzej Piotrkowczyk z wyroku królewskiego był publicznie chłostany a exemplarze spalone, jak świadczy Węgierski w Rękopiśmie, *Kronika Zboru Ewangel. Krakow.* (Por. Bent. II. 321. Bandt. H. Dr. K. P. II. 151.) Autor na piśmie nie jest zgoła wymieniony, ani Radymiński w rękopiśmie, *Academia controversa* i Soltykowicz, między pismami Brosciusza (p. 461 nast.) tego nie wymienili. Wszakże Alegambe, *Biblioth. Script. S. J.* (*) przyznaje

(*) *qui (Joan. Broscius) edito impudente dialogo Parochi cum Nobili, inscriptione Gratis, sugillaverat Societatem.* Ed. Antverp. 1643, p. 144.

je Brosciuszowi. Co się domyśla Bentkowski ze słów Soltykowicza p. 453, że to było powodem wyjazdu Brosciusza za granicę, to się nie godzi z czasem, wyjazd ten bowiem był r. 1620, kiedy to pismo pięć laty później drukowane było. I tu bowiem Bentkowski co do roku się pomylił, naznaczywszy w Tomie I p. 150, czas temu drukowi, r. 1626, w Tomie II. l. c. jako pomyłkę wytyka i każe poprawić na 1620. Że zaś pismo to wyszło r. 1625, świadczy: zapis Węgierskiego, przytoczony pod tym rokiem i list autora bezimienny do X. Andrzeja (Hermannu Kaznodzieję Reformowanego) do Wielkanocy pisany, przed ukończeniem druku tego datowany d. 30 Października r. 1625. (*) Dla tego też Bandtkie (H. Dr. Kr. P. II. 251 i Bentkowski w przypiskach własnoręcznych do dzieła swego, uchybienie to sprostowali. Ten, (T. I. p. 150, nota) następny wyjątek o metodzie uczenia Jezuitów przytacza:

„Jezuici *Grammaticam Alvari* która bardzo trudna iest do zrozumienia i nauczania, ucząc dzieci, przy niéy czas wielki trawią z wielu przyczyn. Pierwsza aby długo bawiąc w szkole, ów quest (mieni przez to autor podarunki od rodziców, które więcej podobno wynoszą niż umówiona z bakalarzem zapłata) wyżej wspomniony, co najdłużey brali. Druga: aby humory dziatek rozumiewali, długim się bawieniem w szkole. Trzecia: aby młodego wilczaczka na swe kopyto wyćwiczili, i młodością jego kierowali. Czwarta: gdyby dziecię od nich wziąć chciano, aby wymówkę mieli: Niech wždy przyuaymniéy Grammatyki, która iest fundamentem, naucz się, a potym wolno go będzie wziąć. Piąta aby młodość jego *ad aetatem virilem* zabawili w szkołach, a zabawiwszy go i w lata wprowadziwszy, ięśli iakie *ingenium* dobre, ięśli stateczny, ięśli *expectans successionem*, ięśli *auxilium* od powinnych, ięśli nadzieia *bene agendires suas Patribus*, aby go u siebie zatrzymali, i nie wypuszczali. A ięśli też ladaiakie *ingenium*, abo rodzice chcą go wziąć, abo sam się nie chce uczyć, abo u nich nie chce zostać, to wolno puszczaia. Cóż ono żaczysko iuż z wąsem będzie czynić? Za pacholę służyć: prosty Bik z wąsem — za sługę: Diak głupi. Uczyćby się; ięśli nauk? iuż czas minął: ięśli w rzemieślo, wstyda się. Cóż tu czynić? musi ich prosić aby mu *conditionem* obmyślili. Alic oni, abo go Inspectorom, abo pisarkiem do swego dobrodzicia podadzą, abo Capellanem, abo Plebanikiem, aby go potym, iako instrumentu iakiego, do swoich rzeczy i pożytków zażywali.”

1287. Bentkowski (N. 323) nazywa obronę tę Jezuitów słabą, ma jednak, dodaje, wagę swoją ztąd, iż przytacza w oryginałach pisma do sprawy Jezuitów z Akademią Krakowską. Na pierwszej karcie te słowa: „Że

(*) Zob. Gratis plebański p. 427, gdzie i ostrzeżenie od autora (Szembeka) „że ten Jędrzej Piotrkowczyk jest drukarz heretyk, niegodny y podobieństwa w imieniu, przezwisku, wielkiego y zacnego onego typografa J. K. M. tegoż imienia i przezwiska.”

tak nie rychło odpowiedź tę na trzy Dyskursy zmyślnego Plebana, między ludzic puszczone i Gratisa tego Plebańskiego, ćwicząc go, w szkołach tak długo trzymano, przyczyny inney nie było, iedno że za iednąż okazała, i przez iednąż książkę, nie tylko odpowiedź na zarzuty y potwarze plebańskie dać chciano, ale też y o wszystkiem, co się w tey Controversiey *in foro competenti* przed Stolicą Apostolską *in Tribunali Sacrae Rotae Romanae* działo i dzieje, ludzic informować, i gdyby było tego nie czekano, pokazałby się był Gratis wyewińczony ieszcze na Seymie Warszawskim 1626 *in Februario*.”

1295. Exemplarz, który widział Sobolewski, po karcie tytułowej zaczynał się od arkusza B. Niewiadomo coby się na arkuszu A znajdowało.—Broni Studentów Akademii, zwalając wszystkie w Krakowie rozruchy i burdy na żaków Jezuickich. Pismo to wydane było właśnie w ciągu toczących się sporów między Jezuitami i Akademią, o otwarcie szkół Jezuickich w Krakowie.

1298. Jest to mowa, którą miał Starowolski w Akademii; przypisał ją Janowi Romiszowskiemu, *Praeposito Infulato Lascensi*, Scholastykowi Krakowskiemu Sekretarzowi Król. Wiadomość cała o Akademii i osobach jest bardzo ogólna, że jednak pismo to dziś do bardzo rzadkich należy, że wiadomość ta prawie jest jedyna z owych czasów i wiele wspomina rzeczy, o których gdzieindziej wzmianki nie ma, charakter szkoły tej w wielu miejscach wystawia, mnóstwo osób wylicza, pomijając przeto pochwały, nic prócz słów nie mające, tak jak jest, chociaż encyklopedycznie tu ją wypisujemy, wiernie trzymając się wyrażen samego autora.

str. 3. *Ut olim oculus Graeciae fuerant Athenae, sic Cracovia apud nos, totius Septemtrionis sydus esse censetur: quod nullibi hactenus in toto Sarmatico Imperio, ingeniorum felicior provenit, nullibi doctrinae uberior seges, reperitur, ex qua ingens semper in Ecclesiam et Rempublicam fructus redundavit... Quapropter... ostendam luculenter, quod ut maiorum nostrorum aetatibus, vix in aliqua Reipubl. parte, nominis alicuius et doctrinae vir quispiam vixit, qui huius Academiae discipulus non fuerit; in hodieum nullum fere Ecclesiasticae aut Politicae dignitatis esse Ordinem vel gradum, in quo non reperiantur, qui in Alma hac Universitate disciplinis exculti non fuerint, vel alibi leviter trivialibus artibus tincti, hic suam perfectionem non acceperint.*

str. 7 nast. po wzmiance, że Król Władysław Jagiello u Papieża Bonifacego wyjednał pozwolenie uczenia Teologii w Akademii Krakowskiej, pierwiej od Urbana V. odmówione, dodaje, że Marcin V. i Jan XXIII. Papieże toż zatwierdzili i Opata *Claraetumbae*, Wroclawskiego, Gnieźnińskiego i Krakowskiego Dziekanów, Obrońcami Akademii, Kancelrzem zaś jej i Examinatorem promowanych, Biskupa Krakowskiego naznaczyli. Leon X. znowu to wszystko utrzymał i Akademią zpod ju-

ryzdyki świeckiej wyjął. Królowie, Kazimierz r. 1456, Kanonją S. Florjana Akademji oddał, a Alexander Kanonją Przemyską r. 1497, Zygmunt I. na sejmie r. 1539 przywileje Akademji zatwierdził, Zygmunt August drugą Kanonją Przemyską r. 1559, Stefan Batory prebendy niektóre pobliskie i plebanją S. Florjana Akademji przyznał. Zygmunt III. podobnie przywileje utwierdził, a Władysław IV. *importunos operarios sustulit, censum pro extruendis inferioribus classibus impendit, et cultiores literas, quae vastitatem quandam minabantur erexit, pristinoque vigori restituit.* Dalej wymienia Piotra Wisza Biskupa Krakowskiego, który pięć beneficjów do Akademji przyłączył, to jest dwie kanonie S. Stanisława w zamku Krakowskim, *Theologo Seniori unum et Jurisconsulto alterum*, Kościół S. Mugiłaleny, S. Wojciecha i Parafją Luborzyczą. Tenże Król Władysław Jagiello bursę (*Contubernium*) r. 1409 założył, którą w tych czasach nanowo podniósł Biskup Piotr Tylicki i Oratora publicznego dla ćwiczenia młodzi ustanowił. Bursę dla szlachty, Jerozolimską zwaną założył r. 1456 Zbigniew Oleśnicki Kardynał, którą także podupadłą podźwignął Biskup Jakób Zadzik i fundacją Sieradzką (*Dynastiae Siradiensis fundationem*) przydał. Bursę Filozofów albo Kollegium Mazowieckie, założył Andrzej Noskowski Biskup Płocki r. 1558. Kontubernium dla uczących się prawa, Jan Długosz Rustosz Wiślicki i Kanonik Krakowski r. 1480; wzmagali je różni, najwięcej zaś w tych czasach, Jan Władysławski Kanonik Warszawski i Jan Garwaski Kanonik Krakowski. Klasy zwyczajne (*triviales*) czyli niższe, najwięcej podniósł wojownik (*bellator*), Kawaler Maltański, *literarum ipse plane rudis et Latinitatis ignarus*, Seminarium zaś Kłeryków zamiejskie (*Castrense*), Jerzy Radziwiłł i Bernard Maciejowski, Kardynałowie i późniejsi Biskupi Krakowscy. Podobnie Seminarium przy Akademji w mieście zbudował (*extruxit*) i uposażył, Jan Zizinius Kanonik Władysławski. Z dwóch tych miejsc wychodzą na całą Polskę ludzie uczeni i najlepsi Kapłani. W tymże oto czasie, kiedy Akademia co do swobód swoich w największym była niebezpieczeństwie, płaca Professorów i jałmużny na ubogich studentów najwięcej wzrosły, od osób rozmaitych z różnych stron Królestwa. Ale już na Synodzie Piotrkowskim, pod Piotrem Gamratem Arcybiskupem Gnieźnieńskim, uchwalili Biskupi i Opaci składkę coroczną dla Uniwersytetu, co z czasem poszło w zaniebdanie.

str. 10 nast. te słowa o Akademji: ... *alibi fortassis Professoribus spes affluentiores, studiosorum gratitudo notabilior, fama ex laboribus maior, faciliior pro meritis ad honores accessus, hic longe plura pietatis et sanctimoniae exempla, diligentior modestiae et honestatis observatio, tenacior disciplina, laetior paupertas, conspectior in-erudienda iuventute labor, uberior virtutum atque eruditionis fructus, auctior ubique gloria, et ut absque invidia dicam, solam Cracoviam exteri qui peregre ad nos veniunt, elegantiae sedem appellant, littera-*

rum domicilium, Museum Orbis Sarmatici, eruditionis emporium, Musarum atque Gratiarum omnium augustissimum quoddam Sacrarium, imprimis autem pietatis nidum, atque Larem virtutum. Quod enim alibi per Regni Provincias, in Ecclesiasticis tantus virtutis splendor eluceat, quod accurata morum ubique disciplina cernatur, quod in Equestri pariter ac Senatorio Ordine tot viri conspicui reperiantur, hoc totum acceptum ferre huic Scholae Sarmatia nostra debet, quae ab ea tot eximios animarum curatores, tot invictos haereticorum oppugnatores, tot conservatores legum, libertatis, consuetudinum, tot severos morum censors, totque demum fortissimos patriae oppugnatores accepit. Sed nolo persequi omnia Almae huius Academiae merita... hoc tantum unicum addam, quod qui eruditione hic excelluerunt, omnes fere vitae etiam integritate simul claruerunt, quae in probitate sincera, religione non simulata, candore niveo, humilitate profunda, labore improbo, et perpetua grati animi significatione consistit. Dalej wspomina autor zwyczaj w Akademji zaprowadzony, cztery razy w roku odbywania nabożeństwa za dobrodziejów swoich, podczas którego, Professor Akademicki w mowie mianej, imiona ich zwykł był wyliczać.

str. 12 nast. o składzie Akademji powiada, że czterdzieści jest osób do niej wchodzących, z których jedni w Kollegium, inni w mieście mieszkają. Ci co w Kollegiach, dzielą się na trzy części i stół mają wspólny, ci co się Królewskimi Professorami (*Regii Professores*) nazywają, po największej części Teologowie, są w Kollegium Większém, mają u siebie Archiwa Akademickie, Bibliotekę, odbywają posiedzenia i mają prawo wybierania Rektora. W Kollegium mniejszém Artysty (*Artistae*) mieszkają, w Kollegium prawném (*Juriconsultorum*) Legiści i Kanoniści, Medycy zaś w mieście, również jak i inni nauczyciele szkół trivialnych (*Triviales*) lub Parafialnych, którzy sami, już publiczném uczeniem, już dysputowaniem publicznie, młodź do wyższych nauk sposobią. Każdy Fakultet w Akademji, od pierwszego jej ustanowienia, pewne warunki na uczących się wkłada (*certis legibus suos regunt*) i sposobienie się ich pod rządem Dziekanów ma na oku, a ci co o stopień się ubiegają, po długim i ścisłym examinie, w ważnej jakiej materji, dysputować publicznie muszą (*respondent*). Niełatwo też tu stopień Doktora otrzymać, jak gdzieindziej, w czém sława Akademji, zaszczyt Professorów, Rzeczypospolitej i Kościoła dobro ma się na pilném baczeniu. Dla tego też ci co w obcych krajach promocje otrzymali, tu nieinaczej Professorją mogą dostać, aż w publicznej dyspacie zdatności i nauki swojej dowodów nie złożą. Urząd Rektora jest półroczny, Kanclerza nieustanny. Ten ostatni kiedy publicznie występuje, towarzyszy mu Senat Akademicki w togach, i dwa berła przez Bedelów (*Accensi*) są niesione.... W Fakultecie teologicznym jest czterestu

Professorów zwyczajnych, tyłuż w Filozofji, ośmiu w Prawie, czterej w Medycynie. Tu wspomina niektórych lekarzów polskich, jako to: Józefa Struta (*Struthius*) Poznańczyka, w Matematyce także biegłego, który w Gimnazjum Padewskim Medycyny uczył, i od Króla Hiszpańskiego Filipa II. dla porady i na stałe bawienie był wzywany; Jakóba Krakowczyka (*Jacobus Cracoviensis*) Matematyka i Medyka, ze szczególnej łatwości leczenia wielu panującym włoskim znajomego; Felixa z Łowicza (*Foelix Loviciensis*), z pism swoich znany, wielu magnatom hiszpańskim zalecony, od ludu Madryckiego poważany, na dworze Cesarza Karola V. lubiony; Stanisława Plesowczyka (*Plesoviensis*), u Macieja Króla Węgierskiego, *paulo superiore aetate*, szacowany, poeta razem, mowca, w starożytnościach i dwóch jej językach biegły, z obyczajów swoich i obejścia od Kurozwęckiego Kancelrza Królestwa i Biskupa Władysławskiego ukochany; Marcina z Olkusza, Medyka tegoż Króla, Plebana w Budzie, Archidjakona Zagrabskiego, w Matematyce także biegłego; Wawrzyńca Raciborczyka (*Laurentius Ratiboriensis*), Medyka na dworze Władysława Króla Węgierskiego i Czeskiego; Józefa Urzędowa, Symona Maryckiego, Pilznianina, Jana Brosciusza Kurzelowczyka, biegłego w Filozofji, Medycynie, Matematyce, Teologii, starożytnościach, i dwóch językach; Piotra z Chotkowa (*Petrus de Chotkovo*), co z wzrostu nadzwyczajnego był znany, (*sua magnitudine notus*), nasamprzód ze sztuki lekarskiej słynący, potem Kancelarz Mazowiecki i Biskup Płocki; Jana Fontana (*Joan. Fontana*), Valentina jego synowca, w Matematyce i Medycynie biegłego; Symona Sirenusza, Miechowitę, Alexandrowi i Zygmunto wi I. Królóm zaleconego, Matematyka i Medyka; Wojciecha Brudzewskiego, od Alexandra Króla szacowanego, dla znajomości Matematyki i Medycyny; Bartola (*Bartholus*), Sirnusza (*Sirnius*) w Sandomierzu, Borchy (*Borchas*) w Poznaniu, Zemelcusza i Sleszkowskiego w Kaliszu, Roszkowskiego (*Roscovicius*), Joanniciusza, Pipana, Pika (*Picus*), Zalaszwowskiego, Liskowskiego (*Liscovicius*), biegłych i znanych z nauk lekarskich w Krakowie; Jana Ursina, Adama Bursiusza, Symona Birkowskiego, Professorów Akademji Zamojskiej; Sebastjana Petricego w tejże Akademji, nasamprzód Kardynałowi Maciejowskiemu, potem Demetrjuszowi Książęciu Moskiewskiemu, z Medycyny i pisania ksiąg rozmaitych zaleconego; dalej Galla (*Gallus*) i Bolka (*Bolcus*) Łowiczanów, Sixta, Campiana, Habermana, Breziniusza, Korzeniowskiego (*Coreniovius*), Leopolitów (*Leopolienses*). Między sławnymi Medykami żyjącymi, wymienia, Krzysztofa Najmanowicza, Macieja Woniejskiego, Wawrzyńca Smieszkowicza, biegłego w językach łacińskim i greckim, poetę razem i mowcę; Jana Innocentego Petricego, Andrzeja Wolfowicza, Medyka i Matematyka, u Włoskich lekarzy słynącego, Wojciecha Bonikowskiego (*Bonicovius*), Jana Mitkowskiego, Franciszka Roliniusa, Medyka i Matematyka; Mikołaja Niklaszewskie-

go (*Niclasevius*), także Medyka i Matematyka; Jana Ochockiego (*Ochocius*), Senatora Krakowskiego; Krzysztofa Sapalskiego, Raznodzieję, biegłego w języku greckim, Matematyka, Doktora Filozofji i Medycyny, Magistra S. Teologii.

str. 18. liczy prawników w Akademji Krakowskiej, żyjących, Jakóba Najmanowicza, Kanonika Krakowskiego, mianowicie zaś Tomasza Eustachiusza ze Swinar i Piątka Swinarskiego; tenże dwa tysiące zł. na stół wspólny (*mensa Communis*), tysiąc na Bractwo Różanca w Parafji swojej Luboryckiej zapisał, na Kollegium mniejsze dla Oratora tysiąc zł. zamierzał zapisać. Dalej Bartłomieja Janusowicza Kanonika Krakowskiego, Jakóba Gorskiego, Stanisława Pudłowskiego, Andrzeja Piotrkowczyka Konsula Krakowskiego (*Senatus Cracoviensis Consul*); Stanisława Rożyckiego (*Rozicius*) Poznańczyka, Dyrektora Lyceum w Poznaniu, Kanonika Katedralnego; Macieja Bursowicza Prefekta Seminarjum Archidiecezjalnego Gnieźnieńskiego, Wawrzyńca Alfonsa Karńskiego, Stanisława Czaplica Prefekta Bursy *Jurisperitorum*, Piotra Gorczyńskiego (*Gorcinius*) Rektora Akademji Krakowskiej w wieku XV., Hieronima Goreckiego, Jakóba Janidłowskiego, Jana Wacławowicza, Jana Władysławskiego, nauczyciela Króla Władysława IV., pamiętny z fundacji swoich w Kollegium *Artistarum* i *Jurisperitorum*; Jana Foxa Archidjakona Krakowskiego, Jakóba Gorskiego Kanonika i Arcyprzebitera Krakowskiego, Łukasza Beszowskiego (*Besoviensis*), Kromera (*Cromerus*), Skrobkowicza, Miesiniusa, Szydłowskiego (*Sidłoviensis*), Mądrowickiego, Szczerbica, Krystanowicza, Malinowskiego, Bielawskiego, Volbrama, ci trzej oprócz prawa w Matematyce biegli; Jana Mławity, Andrzeja z Labaszyna (*de Labaschin*), Doktora Prawa (*Decretorum*) i S. Teologii Bakalarza, który przed sto pięćdziesiąt blisko laty miał mowę o Akademji Krakowskiej.

str. 22 nast. wylicza Teologów z Akademji Krakowskiej: Stanisława Hozjusza, Stanisława Reszkę (*Resciūs*), Jana Kantego Professora Pisma S., Antoniego, Anapachanensis, Symona Lipnicensis, Michała Gedrojcia (*Gedrucius*), Stanisława Kazimierzczyka, dwóch Raznodziejów Janów Leopolitów, jeden Archiprezbiter, drugi Professor Pisma S. w Kollegium większym; Herbestów braci, Jana Wieliczko (*Velicius*), Kapelan (*Ecclesiastes*) Króla Zygmunta Augusta; Tomasza Strzempina (*Strzempinius*), Professora, potem Biskupa Krakowskiego; Michała Florentius'a Opata Benedyktyńskiego, potem S. Krzyża na Lysej Górze; Andrzeja z Lubieńca (*de Lubieniec*) Opata Lubienieckiego, Filozofa, Teologa, Raznodzieję; Jakóba z Ilży (*Ilzensis*) Sufragana Płockiego, Piotra de Paradiso Opata Cistersów w Paradyżu; Tomasza z Olkusza Przełożonego Klasztoru w Miechowie; Wojciecha Opatowczyka (*Opatoviensis*), nauczyciela Andrzeja Róży Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, którego sam wieńcem Doktora Filozofji

ozdobił; Jana Krakowczyka (*Cracoviensis*), Sufragana Krakowskiego, Profesora Teologii w Akademji.

str. 24 tak o Akademji: *Hinc nobiles viri, filiis suis praeceptores, hinc Proceres Regni Consiliarios, hinc Praesules causarum Auditores, hinc Respublica universa Medicos, Scriptores, Metatores, Arithmeticos, Theologos, Concionatores desumit; hinc Sacerdotes, Ludimagistros, Cantores, Causidicos habet, hinc particulares Academicae Magistros, hinc omnes quotquot in Polonia Religiones sunt viros doctissimos.* Wylicza dalej autor znakomitsze osoby wyszłe z tej Akademji, jako to, Piotra de Brun Biskupa Władysławskiego, za Dziekanii Stanisława Piotrkowczyka; Andrzeja z Bnina (Opaliński † r. 1479) Biskupa Poznańskiego, za Dziekanii Jana Mentius'a; Grzegorza z Sanoka Arcybiskupa Lwowskiego; († r. 1479), za Zygmunta z Pyzdr (*Pisdrensis*); Mikołaja Soleczyńskiego Biskupa Wileńskiego (nie wspomniany zgoła u Niesieckiego) historyka, za Dziekanji Andrzeja Grzymally; Zbigniewa Oleśnickiego Karaynała, pod Klemensem z Gorki; Stanisława Kurozwęckiego Kanonika Krakowskiego, pod Janem z Olkusza; Andrzeja Oporowskiego, Biskupa Władysławskiego; współucznią jego, Jana z Targowiska (u Nies. Targowicki † r. 1490) Biskupa Przemyńskiego; Jana Lubrańskiego Biskupa Poznań., Doktora Filozofii pod Janem z Piley (*de Pileza*); Jana Wrocławczyka (*Vratislaviensis*), Stanisława z Olomuńca (*Olomucensis*), Viteliusza, Tomickiego, Choińskiego, Goslickiego, Konarskiego, Kromera, Biskupów; Baranowskiego, Dębińskiego, Jastrzębskiego, Łaskiego, Arcybiskupów; Regowskiego (*Regovius*), Małachowskiego, Makowieckiego, Opatów; Waszkona (*Vaseo*), Fałęckiego, Pirawskiego (*Piravius*), Suffraganów; Mikołaja, Gabryela, Jana i Sędziwoja Tęczyńskich, z których pierwszy Wojewoda Ruski, za Alberta Króla, drugi biegły w językach greckim i łacińskim, trzeci Kasztelan Krakowski za Króla Alexandra, czwarty Kanonik Krakowski; dalej Szamotulskiego, Mielżyńskiego, Ostroroga, *Decretorum primo Doctores in Lycaeo formatores in Senatu deinde praesides Decretorum*; Mikołaja Hrabie na Wiśniczu (*Comes Visnicensis*) Kasztelana Krakowskiego (u Nies. przemilezany), który doktorat w Filozofii otrzymał pod Janem z Szadka; Felixa Łaskiego, Wojewodę Sieradzkiego w prawie bieglego, Ocieskiego Kanclerza W., Jana Herburtą Kasztelana Sanockiego, syna jego Felixa także wielkiej nauki; Jana z Szadkowie Kasztelana Rawskiego, za Piotra z Swanowa laurem Filozofii ozdobionego; w tymże czasie Andrzej de Somlio Batory, doktorat otrzymał od Jana z Łowicza, a później syn jego Stefan Batory; oprócz tego Stanisława z Proszowa (*Prosoviensis*), Jana z Dukli, Ord. Minor. S. Franciszka, którzy w Akademji pierwsze stopnie otrzymali, także współczesny im Marcin z Krakowa, Karmelita i Stanisław Orzechowski.

str. 27 nast. wylicza inne osoby z tejże Akademji, i ztąd namienia, że Felix Papięż w liście swoim r. 1441, chwalił Professorów Akademji,

quod non tantum Septentrionem suum, sed universam Ecclesiam Dei tum scriptis tum doctrina, ornare non desistant. Toż uczynił Marcin V, który pochwalając ich pobożność, zachęcał do opierania się Wklefitóm i Hussitóm. Wymienia tu tedy Jana Głogowczyka, Michała Wrocławczyka, Marcina z Pilzna, Joachima Bielskiego, Marcina Białobrzeskiego, Andrzeja Patricego Biskupa Wendeńskiego, Piotra Skargę Kanonika Lwówskiego, później Jezuitę, za którego przykładem (wstępowania do tego zakonu) wielu poszło, *et hodie sequuntur ut ex libro promotorum animadvertere licet.* Namienia także, że Leon X. Papież zamierzając poprawę kalendarza, pisał do Akademji Krakowskiej r. 1516, aby jej uczeni o tém pismo do Rzymu przysłali; Papież znowu, Felix V, Mikołaj V, Marcin V, Eugeniusz IV, i Koncilium Bazylejskie, w sprawie wyboru swego, o zdanie Akademji Krakowskiej zapytywali. W tym też czasie byli w niej Doktorowie bardzo biegli, jako to: Stanisław z Szadka Teolog, Jan z Piley biegły w starożytnościach kościelnych, nauczyciel trzech języków; Marcin i Wojciech Campius Teologii Lektorowie, którzy pismami swemi herezje w Polsce i Węgrzech plomieniejące (*gliscentes*) przytłumili; Jakób z Gostynina (*de Gostinino*), w nauce Oyców śś. i Konciliach biegły; Jan Leopolita, Matematyk; Jerzy i Marcin Leopolitowie, ten ostatni w muzyce mistrz wielki (*Musicorum sui saeculi princeps*), tamten, kaznodzieja i filozof; kanoniści: Felix Siebocius, Jan Musceninus, biegły w językach greckim i łacińskim; Marcin Ujazdowski, wykładacz Pawła ś., herezji pogromca, już żywym głosem, już książkami przez się wydanemi, wielekroć (*decies*) Rektor Akademji; Andrzej Troper, umiętny łacińskiego, greckiego i hebrajskiego języków; Marcin Nerwicki (*Nervicius*), Sebastjan z Kleparza (*Cleopardiensis*), Symon Siebrski (*Siebrcius*), biegły w języku łacińskim i greckim. W następnym wieku z Professorów największą miał sławę Stanisław Radoszycki (*Radosicius*), w Piśmie ś. biegły (*insacrarum literarum lectione versatus*); Marcin z Biecza (*Biecensis*) poeta i mowca; Piotr Słowacki, Melchior Mościcki, Jan Wolbramezyk (*Volbramius*), Stanisław Grzebski, w trzech językach biegły; Stanisław Sokołowski i Marcin z Pilzna za Króla Stefana, poeta, mowca kościelny, filozof i teolog, greckiego i łacińskiego języka umiętny; Jan z Kłodawy, w hebrajskim biegły, kaznodzieja; Andrzej Trzeciński poeta, Stanisław Niegoszewski, Demetrjusz Solikowski Arcybiskup Lwowski, Jan Zamojski następca po nim, zapis uczynił, z któregooby kilku Lwowianów przy Akademji Krakowskiej utrzymywanych było; Stanisław Bątkowski Kanonik Krakowski, który mając przeszło lat siedmdziesiąt, poetów klasycznych z największą łatwością z pamięci powtarzał; Symon i Fabian Birkowsey, pierwszy professor Medycyny w Akademji Krakowskiej, obaj w języku greckim biegli; Jan Cervinus, Franciszkan, w Piśmie ś. biegły; Adam z Pyzdr, Adam Romer ze Stężycy, którego oprócz pism wydanych, pośmiertne teologiczne pozostały; Sebastjan Nucerinus, kazno-

dzieja Katedralny przez lat 25; Bazyl Goliński, w Ojcach śś. biegły, pisarz znakomity i w trzech językach ćwiczony; Andrzej Schonaeus języków greckiego i łacińskiego umiętny, professor teologii w Akademji przez lat więcej dwadzieścia, w matematyce, medycynie, historii, obojgu prawa uczony, poeta, mowca, filozof; Marcin z Płocka, teolog i mowca, kaznodzieja polski; Symon Halicius, pism S. Bernarda wielbiciel wielki, mowca, filozof, teolog; Jan z Rokitna (*Rokitnensis*) w matematyce i astronomji biegły, Sebastjan z Igołomic (*Igolomius*), Jan Latkowski, (*Latkovicius*), na Rusi mieszkając zachęcał młodź do nauki lekarskiej; Jan Siebrski (*Siebrcius*), Jan Cylindrinus, Jan Przecławski (*Preclaudes*), w pisaniu raczej, jak w mówieniu łatwość mający; Jan Rybkowicki, który do zgonu poprawianiem textu pisarzy starożytnych zajmował się; Marcin Gilowski, Sebastjan z Sieradzia, Jan Jovius, Lwowianin, Jan Kłobucki, Jan Vresnanus, poeta; Samuel Nakielski, pierwszy stopień w Akademji otrzymał; z żyjących: Adam Opatowski kaznodzieja, kanonik krakowski; Wojciech Borowski, Maciej Blosius, Jakób Ustiensis, obojga prawa doktor; Jakób Vitellius, trzech języków znajomość mający; Marcin Wadowski ś. Teologii doktor i Professor, Jakób Piotrowicki, Wojciech Miernikowski, Paweł Hercius podróżnik i w matematyce biegły; Grzegorz Modliński, z Kollegium mniejszego; Jan Cynerski poeta i mowca; Mikołaj Żorawski, w trzech językach, w medycynie, matematyce biegły; Andrzej Kucharski, Łukasz Piotrowski Komik (*Comicus*) i Grammatyk, Tomasz Canevesius matematyk i poeta, Wojciech Gryglicki (*Griglicius*) języków trzech i wschodnich umiętny, poeta, retor, matematyk, prawnik, i starożytności poszukiwacz.

1310. Dla biegu rzeczy porządkiem czasu wymienia się tu, że w piśmie: *Nova Litteraria Germaniae Hamb.* p. 462—466, jest wiadomość o stanie Akademii Krakow. pod tytułem: *Henr de Huyssen Status Academiae Cracoviensis. anno 1709.* (Cat. Bibl. Bunav. I. 978.)

1311. Tak to wiele na tém zależało Matematykom Krakowskim, aby mieć monopolium kalendarzowe. Jakoż za uszczerbkiem funduszów i przy szczupłości płacy mieli z tego źródła jakiś dochód, albo, jak Sołtyk zdając sprawę Królowi o stanie Akademii powiada, mieli jakąś *podszewkę.* (L. S.)

1321. Bandtke (H. B. U. J. p. 149.) powiada, że pięknej tej mowy oryginału drukowanego nie posiadał, a tylko kopją. Bogucicki, mówi Bandtke, „był mąż wielce uczony i od publiczności całej szanowany, obeznany z literaturą niemiecką, francuską, włoską, łacińską i grecką, Teolog doskonały, professor pilny i uczyć umięjący, ale o śmierć przedwczesną, jakem się dowiedział z doniesień zagranicznych przyprawiony przez niepotrzebną gorliwość Szembeka Biskupa Płockiego, który urażony o to, że raz (r. 1787) w mowie publicznej o historii kościelnej, pochwalił niektóre czyny, które Biskupowi niepodobaly się,

za to wszelkimi chciał mu dokuczyć sposobami. Stanisław August Król patrzył na to przez szpary i nie bronił niewinnego profesora, aż Xiąże Prymas Poniatowski ujął się za zmartwionym. Jego opieka uratowała Bogucickiego od dalszego prześladowania, ale nie mogła mu powrócić nadwątlonego z zgrzyoty zdrowia. Wkrótce zszedł z tego świata ten mąż zasłużony. Pogłoska jest — że ważne rękopisma do historii kościelnej po ś. p. Bogucickim w Igołomii zmarłym, Proboszczu tamiecznym, przez kilku fanatyków były spalone. Lecz duch wielkomyślny Bogucickiego pokazuje się w całej świetności w jego testamencie." Zob. ten ciekawy pomnik w Bandtkiem l. c. p. 151 nast.

1329. Po Professorach Fakultetowych, następują, *Professores Extranei Cracoviae legentes*. Między nimi *Sigismundus Włtyński Ph. D. et Prof. praelegit Rhetoricam Sacram. Andreas Trzcinski Ph. et Prof. praelegit linguam gallicam.*—Wszyscy Professorowie po jednej godzinie na tydzień dawali lekye.

Po Professorach, idą *Classes Dialect. Rhet. Poet. Gramm.*—Dalej *Coloniae Academicae*, których było w r. 1774 czternaście.—Dalej: *Magistri Praeceptores privati penes Universitatem degentes 13.* (*Sebastian Czochron Ph. D.*).—*Magistri in Exteris Oris Commorantes 6.* (*M. Jos. Bogucicki Ph. Dr. U. J. Baccal. M. Franciscus Liebman Phiae Dr. Geometra Juratus*).—*Philosophiae Baccalaurei 18.* Między nimi *Hiacynthus Przybylski, Felix Radwański, Joannes Sniadecki, Joannes Litwiński.*—Ale niewiadomo co oni wówczas znaczyli przy Akademii. (L. S.)

Łączy się tu wiadomość o składzie Akademji Krakowskiej od roku 1755 do ostatnich czasów.

R. 1755. Kanclerz Akademji Andrzej Stanisław Załuski.—KOLLEGIUM WIĘKSZE. Professorowie *Teologii*, Piotr Szymakowski (*), Stanisław Jan Filipowicz (**), Kazimierz Pałaszowski (***), Franciszek Kalewski, Wojciech Grzymała (****), Wojciech Goszkowski (*****), Andrzej Cybulski, dozorca Biblioteki i Drukarni Akademickiej, Józef Popiołek (*****), Antoni Chrzanowski (*****), Kazimierz Stęplowski, Wawrzyniec Sał-

(*) Miał probóstwo S. Florjana, które mu przynosiło tysiąc czerw. zł.

(**) Starzec ten przez lat dziesięć sprawował był urząd rektora Akademji na przemian ze zmarłym profesorem prawa Wojciechem Micińskim. Młodym będąc uczył się filozofji i matematyki i wydał pisma w tych przedmiotach.

(***) Uczył był wymowy i wydał mowy łacińskie i wstęp do tej nauki w łacińskim języku. Jemu powierzył Biskup Krakowski cenzurę ksiąg w djecezji.

(****) Otrzymał biret doktorski z rąk Biskupa Krakowskiego w Kościele WW. SS. r. 1748. wydał tezy filozoficzne i teologiczne.

(*****) Wydał mowę na pogrzebie Jana Szembeka mianą.

(*****) Uczył nasamprzód filozofji i matematyki, wydał: *Quaestiones philosophicae i Observationes mathematicae*, oraz mowę na pochwałę Profesora Akademji Bl. Jana Kantego.

(*****) Uczył retoryki i matematyki w Gimnazjum Poznańskim. Wydał: *Progymnasmata Matheseos, Elogia Divi Philippi Nerii.*

tszewicz (*), Paweł Polaczek (**).—*Filozofji*, Michał Czernicki, Wojciech Jan Kanty Biegaczewicz, razem Professor Wymowy *Tylicianus*, Antoni Józef Żołędziowski (***).—*Filozofji i Matematyki*, Jan Józef Przyppkowski (****).

KOLLEGIUM PRAWNICZE. Stanisław Sebastjan Mameczyński, Rektor Uniwersytetu (*****), Jan Józef Palaszowski, Kazimierz Jarmundowicz, Podkanclerzy Uniwersytetu, Tomasz Muszyński, Antoni Franc Wilkoszowski, Maciej Luzarkiewicz, Jakób Marciszowski, Sebastjan Długajski.

KOLLEGIUM MNIEJSZE. Uczący: *Historji i Geografji*, Franc. Łuczynski; *Wymowy* Stanisław Foltański (*****); *Poezji*: Jan Ciolkiewicz, Błazjusz Kosciński; *języków wschodnich*: Tomasz Alexander Malyszko i Sebastjan Salomon; *języka greckiego*: Jakób Angrocki i Józef Markiewicz; *łacińskiego*: Jacek Soiecki i Stanisław Barański; *francuzkiego*: Ambroży Buszydlewski; *niemieckiego*: Krzysztof Strzedulski; *filozofji*, Andrzej Kolendowicz, Mikołaj Iwański, Stanisław Korczyński, Antoni Wojciechowski, Piotr Filipowski i Kazimierz Gurski; *Matematyki*: Mateusz Temprowski, Maciej Trojanowicz, Jakób Niegowiecki, Michał Kazimirski, Adam Jagielski i Marcin Świątkowski; *Anatomji*: Stanisław Wadowski; *Fizjologii*: Antoni Laskiewicz; *Patologii*: Nepomucen Awedyk; *Botaniki*: Jan Kamelin; *Terupji*: Mikołaj Szaster, *Farmacji*: Paweł Soldadini (*****).

SZKOŁY NOWODWORSKIE. Prowizor, Kazimierz Palaszowski, Uczący: *Dialektyki*, Krzysztof Sewerynowicz; *Retoryki*, Symon Szafranski; *Poezji*: Karol Cholewiński i Wawrzyniec Żurkowski; *Grammatyki*: Stanisław Zietarski i Franciszek Pochorecki.

W innych szkołach, jako to: N. MARYI Panny, WW. Świętych, S. Stefana, S. Anny, S. Florjana, S. Mikołaja, S. Ducha i Bożego Ciała, uczą Akademicy od Rektora wyznaczeni. (Jan. Lex. II. p. 67 nast.)

Roku 1782 na 1783: Hugo Stumberg Kollataj S. Th. i O. P. D. Kan. R. Krak. w Szkole Głównej pierwszy Emeryt, od P. Kom. Eduk. do Szkoły Gł. Koronnej delegowany Wizytator, tejeż Gł. Szkoły i wszystkich Szkół i Stanów Akademickich w Koronie Generalny Rektor.

(*) Wydał po polsku: Obserwacye Matematyczne i Astronomiczne, oraz Geografją.

(**) Są jego dysputy, które będąc professorem Filozofji napisał.

(***) Są jego mowy łacińskie na pochwałę rozmaitych osób, i Kazania w polskim języku.

(****) Wydawca Kalendarza Krakowskiego.

(*****) Nastąpił po Wojciechu Micińskim, zmarłym r. 1754.

(*****) Wydał mowę i wiersze na pochwałę Biskupa i Pralatów Krakowskich, drukowane w drukarni Gimnazjalnej.

(*****) Professorowie Teologii i Filozofji, Prawa sztuk i umiejętności, powinni byli być nieżonaci i rzeczywiści Kapłani. Professorowie Medycyny mogą się żenić i uczą w *Lectorium Galeni*.

Wymowa: Józef Muszynski Fil. i O. P. D.

KOLLEGIUM FIZYCZNE. *Matematyki Elementarnej*: Felix Radwański Fil. D.; *Matematyki wyższej i Astronomji*: J. Sniadecki F. D.; *Fizyki*: Andrzej Trzcinski F. i Med. D.; *Historji Nauk i Chemji*: Jan Chrzeciciel Jaskiewicz Fil. i Med. D. Akademii Umiejęt. Paryzkiej Korresp., Kolleg. Fizycznego Prezes; *Fizjologii i Anatomji*: Wincenty Ferreryusz Schaster, Fil. i Med. D.; *Chirurgji i Sztuki Położniczej*: Rafał Czerwiakowski Fil. i Med. D.

COLLEGIUM PRAWA. *Prawa Natury, Politycznego i Ekonomicznego*: Antoni Popławski Fil. i O. P. D.; *Prawa Cywilnego Rzymskiego*: Bonifacy Garycki Fil. D.

KOLLEGIUM TEOLOGICZNE. *Pisma S.*: Krzysztof Idatte S. T. D., Kan. Plocki.—*Historji Kościelnej*: Józef Boguciecki S. T. D., Członek Towarz. do Xiąg Elem., Szkół Wydz. Krak. Rektor.—*Wyroków Wiary*: Józef Szabel S. T. D. i Prof. Kolegiaty S. Anny Archid.—*Teologii Moralnej*: Fran. Kolendowicz S. T. D. i Prał. Kolegiaty S. Anny Scholastyk, Szkół w całej Koronie Wizytator.—*Świętych Kanonów*: Jan Kanty Toryani S. T. i P. O. D., Kolegiaty WW. SS. Rustosz.—*Processu Duchownego*: Stanisław Minocki S. T. i P. O. D., Kolegiaty Sandomir. Kanonik.

W następnym roku szkolnym zaszyły odmiany. *Literatury*: Józef Muszynski Fil. i P. O. D. Prof.; oprócz *Pisma S.* wyklada *język grecki*: Krzysztof Idatte; Felix Radwański daje lekcyę przez zastępcę Jana Kanteo Krusińskiego; *Farmację i Materję Lekarską*, Jan Schaster Med. D.; *Prawo Starorzyskie*: Bonifacy Garycki S. T. i Pr. O. D.; *Pismo S.*: Wincenty Smaczniński F. i S. T. D.; *Święte Kanony*: Waleryan Bohdanowicz O. P. D. (L. S.)

R. 1787 na 1788: SZKOŁA MATEMATYCZNA: Professorowie: *Matematyki Elementarnej*: Jan Kanty Krusiński, *Matematyki wyższej i Astronomji*, tenże co wyżej, *Mechaniki i Hydrauliczki*: Felix Radwański.

SZKOŁA FIZYCZNA: *Fizyki*, tenże co wyżej, *Historji Naturalnej i Chemji*: Franciszek Scheidt.

SZKOŁA LEKARSKA: ciż co wyżej, *Patologii i Praktyki*, Andrzej Badurski.

KOLLEGIUM MORALNE: *Języka Greckiego*: ten co wyżej; *Starożytności greckich i Rzymskich*: Jacek Przybylski Biblioteki Akad. Prefekt; *Historji Kościelnej*: ten co wyżej, *Literatury*: Marcin Fiałkowski.

SZKOŁA PRAWA: ciż co wyżej, *Prawa Kościelnego*: Waleryan Bogdanowicz.

SZKOŁA TEOLOGICZNA: *Religji Chrześcijańskiej*: Krzysztof Idatte; *Pismo S.*, *Wyroki Wiary i Teologją Moralną*, ciż co wyżej.

R. 1791 na 1792: SZKOŁA MATEMATYCZNA i FIZYCZNA: ciż co wyżej. LEKARSKA: *Patologii*, Franciszek Kostecki. KOLLEGIUM MORALNE:

ciż co wyżej; *język grecki*: Jacek Przybylski. SZKOŁA PRAWA: ciż co wyżej, *Process Sądowy*: Stanisław Czochron. SZKOŁA TEOLÓGICZNA: ciż co wyżej, *Wyroki Wiary*: Józef Muszynski.

Roku 1829 na 1830: Rektor, Sebastjan Girtler. ODDZIAŁ TEOLÓGICZNY: *Historja Kościelna*: Mateusz Kozłowski; *Archeologja biblijna*, *Hermeneutyka*: Florjan Kudrewicz; *Teologja Moralna*: Mikołaj Janowski; *Dogmatyka*: Jan Stanisław Przybylski; *Języki wschodnie*: Piotr Pękalski; *Teologja Pastoralna*: Jan Mastelski.

ODDZIAŁ PRAWA. *Historja dawnego prawa polskiego i Kodex Cywilny Królestwa Polskiego*: Adam Krzyżanowski; *Metodologja i Encyklopedja prawa*, Józef Jankowski; *Prawo Kryminalne*, Antoni Matakiewicz; *Historja Prawa Rzymskiego*, Piotr Bartynowski; *Ekonomja Polityczna*, *Administracja* i t. d. Ferdynand Koisiewicz.

ODDZIAŁ LEKARSKI. *Patologja*: Wojciech Jerzy Boduszynski; *Policja Medyczna*: Julian Sawiczewski; *Anatomja i Fizjologja*: Józef Kozłowski; *Chirurgja i Klinika Chirurgiczna*: Syxt Lewkowicz; *Patologja i Terapja szczególna*: Józef Brodowicz; *Farmacja*, Florjan Sawiczewski; *Tanatologja*: Julian Sawiczewski; *Chirurgja teoretyczna*: Józef Jakubowski.

ODDZIAŁ FILOZOFICZNY. Fakultet Matematyczny i Fizyczny: *Zoologja*, *Botanika*, *Mineralogja*, Aloizy Estreicher; *Trygonometrja Kulista i Rachunek differencjalny*, Karol Hube; *Fizyka*, Roman Markiewicz; *Geometria wykreslna*, *Hydraulika*, *Architektura i Mechanika*: Franciszek Sapalski; *Matematyka niższa*, Franciszek Szopowicz; *Astronomja*, Maximiljan Weisse; *Architektura*, Felix Radwański; *Chemja*, Florjan Sawiczewski.

Fakultet Literatury: *Historja i Geografja starożytna*, *Krytyka*, Julian Czermiński; *Bibliografja*: Jerzy Samuel Bandtkie; *Wymowa i Poezja*, Paweł Czajkowski; *język grecki i angielski*, Herman Schugt; *Literatura Łacińska*, Jan Kajetan Trojański; *Cwiczenia pedagogiczne*, Jan Hier. Rzesiński; *język włoski*, Stefan Laberi; *francuzki*, Piotr Augustyn Ledru; *rossyjski*, Alexander Solowiewicz; *Tańce*, Piotr Couder; *Fechty*, Jan Remy; *Malarstwo*, Józef Peszke i Józef Brodowski; *Snycerstwo*, Józef Szmelcer.

1594. „W dedykacyi do Senatu M. Krakowa mówi autor: że taką tu zastał szkołę, iż w niej żadnego prawie ładu nie było; gdzie nauczano młodzież nie tak, jakby chciał być rządca szkoły, ale jak się podobało rodzicom nieznającym się wcale na edukacyi. Dzieli Herbest naprzód młodzież na klasy czyli szkoły osobne, dla stopniowania w nich nauki i uczącej się młodzieży. Do nauki Grammatyki podany jest rozkład dwutygodniowy: połowa czasu na naukę greckiego języka, połowa na łacinę przeznaczona. Jeden tydzień Cicerona, drugi Wirgiliusza, kolejno czytać każe. Arytmetyka i Muzyka dodatkowo tylko do nauk przyłączone: filozofia zaś moralna (etyka) tylko czasem dla odmiany

dozwolona. Z bakalarzów jeden zawsze ma wyklądać etymologią z Ciceronem, drugi prozodją i syntaxim z Wirgiliuszem. Grammatyka ma byđ wykładana w języku łacińskim. Czasami, zamiast Grammatyki, czytać się ma Ezop po grecku, i takowy powtarzać przez uczniów naprzód po łacinie, potem po polsku. Na ćwiczienia w obojej mowie, listy po polsku dla wprawy w ortografii, w szkole pisane, mają byđ zaraz przekładane na łacinę; toż samo z postępującymi w greczyźnie czynić zalecono, aby z podanej jakiegokolwiek myśli łacińskiej wyrabianą była rzecz po grecku. Cicerona naprzód czytać, potem tłómaczyć i pisać, toż uczyć się go na pamięć. Przydane są do tej nauki dysputy szkolne. Na dysputach ma byđ rozprawiano o wszystkich częściach Grammatyki, z stosownym względem na znaczenie wyrazów, a to w obecności jednego z bakalarzy; toż o pisowni, prozody, etymologii, składni, nareszcie o różnych sposobach mówienia czyli frazach łacińskich, gdzie także wymaga się przytomności nauczyciela—Komedye łacińskie również w niektórych czasach mają byđ grywane, dla wkładania młodzieży do dobrego wymawiania i śmiałego występowania w sprawach publicznych. Do tego należą jeszcze publiczne deklamacye.—Gdy przyjdzie pedagogować z uczniami, którzy już dobrze oswojeni będą z grammatyką, może wyklądać się częściami dyalektyka, albo nawet retoryka, mogą się wprowadzać pożytecznie w tych samych przedmiotach dysputy; ale nigdy ze szkół nie należy wyłączać grammatyki.—Zresztą, młodsi uczniowie, jeszcze do tych nauk nieusposobieni, uczyć się mają początków od starszych uczniów. Nie zawadzi także, przed Ciceronem i Wirgiliuszem, poety którego gładkie obyczajowe wiersze czytać z objaśnieniami i na Polskie wyklądać.”

(Mecherz. Hist. Jęz. Łac. p. 60 nast.)

1604. Wytyka w tej mowie Trzeciński trzy epoki reformy Szkół Władysławskich, podług nowego układu, Wojewódzkich Krakowskich.

„Pierwsza Epoka Reformy Szkół tutejszych znaczna jest trzech klas wprowadzeniem od Stanisława Zawadzkiego, Akademii Rektora, potem Kasztelana Wojnickiego, dla wytwornej w swoim czasie wymowy, *Pikus Mirondula* rzeczzonego.

Druga szczydzi się pomnożeniem ich i zbogaceniem od Władysława IV..... O tej wspaniałości Królewskiej zaświadcza Mowa, rzymskim napisana stylem Marka Sobieskiego, Brata Króla Jana III.

Trzecią epoką jest terażniejsza ich reforma przez Kommissją Eduk.”
p. C. 4. w nocie, oraz p. D. 2. w nocie cytuje, Mowę łacińską Kajetana Sołtyka Bisk. Krak., mianą do Akademii r. 1765.

p. D. 1. *verso*, cytuje bez wymienienia autora, Uwagi o nowym Instrukcyi publicznej układzie, przez Kommissją Edukacyjną uczynionym. (L. S.)

1645. Jest to ważne pismo do Historji Szkół Arjańskich w Polsce, a w szczególności Lewartowskiej. Treść jego i niektóre szczegóły po-

znać można z dedykacji do Mikolaja Kazimirskiego (o którym patrz w Niesieckim).

„*Cum primum Levartoviam (pisze Calissius), a Generosis D. Scholarchis, Chmiehuco evocatus essem, et Scholae istius administrationem suscepissem: postularunt a me amici quidam mei, ut eam formam doctrinae et disciplinae describerem, quam ego optimam universae iuventuti et nobilitatis ordini existimarem. Scripseram igitur Epistolas, ad singularum classium praeceptores, quos tunc mihi adjunxeram. Et auctus sane fuit discipulorum numerus, ac tanta erat classium frequentia: ut collegii domicilium, angustum admodum esse videretur. Sed inciderunt quaedam pestes, quibus et regna perturbari et scholae dissipari solent. Nam et Tartarorum in Podolia incurio tantum metum omnibus iniecerat horum locorum hominibus, ut schola propemodum tota disiecta fuerit: Et cum ab illius periculi metu liberati essemus, et parentes filios suos ad nos remitterent: mors Dominae Palatin. Lublinsensis, foeminae clarissimae, quam honoris causa nomino, novum quasi morbum scholae nostrae importavit: qua debilitata et magna ex parte diminuta fuit. Num cum auditum esset, eam foeminam morte extinctam esse, cuius potissimum liberalitate, schola nitebatur: et dubitatio in multorum animos de nostro statu iniecta fuisset, non pauci discipuli domum avocati, alii, qui iam ad nos venire debuerunt, partim apud suos manserunt, partim in alias scholas traditi fuerunt. Habuimus tamen non paucos juvenes, qui et amore nostri et literarum studio, ita fuerunt inflammati, ut a nobis noluerint discedere..... Consecuta est deinceps horribilis illa pestis saevitia, quae omnes discipulos a nobis abstulit: solos Rigenses et Derptenses juvenes, apud nos reliquit. Ita cum D. Poëtevino viximus, illis sex mensibus, anno nonagesimo secundo, in magnis periculis constituti, ab omnibus nostris patronis deserti, a nemine sublevati, multis incommodis jactati, rebus etiam ad vitam sustentandam necessariis destituti fuimus..... Sed dum patriae et ecclesiae prodesse volumus, in his nostris miseris, in his scholasticis laboribus, atque pulveribus, longa consuetudine confirmati, et honorum consiliorum conscientia freti, adhuc manemus. Et jam ex his perturbationum procellis, tranquillitatis portum, non longo intervallo videmur aspicere, cum animadvertimus, te istius loci dominum esse, qui et humanitatis et liberalitatis erga nos tuae, spem nobis attulisti. Et propterea istas epistolas, iam iterum in lucem emitto, non sine corollario. Accesserunt enim quaedam aliae epistolae in eandem rem atque sententiam scriptae, et leges eiusdem Scholae Levartovianae. Tibi igitur hunc libellum adfero Generose D. Kazim. parvum equidem munus, si cum aliqua arte quaestiosa comparatur, et ridiculus essem si id alicui avaro et quaestui addicto offerrem: apud te tamen non nullius momenti fore existimo, vel ut aliquid amplius dicam, et meam spem de te, atque opinionem meam de tua prudentia, tibi aperiam.*

Credo apud te magnum fore hoc munusculum, propter magnitudinem animi nostri, erga hanc scholam et erga filios tuos: atque adeo erga te ipsum Generose D. Kazimiri. Peto igitur a te, primum: ut istum libellum legas ea benevolentia, quae decet humanitatem tuam. Continet enim expressam rationem, quam retinent praeceptores in docendo; et viam quam discipuli nostri semel ingressi, tantis pergunt progressibus, quantos quisque sustinere et suscipere potest, pro viribus aetatis atque ingenii. Deinde, te quoque rogo, Generose Domine, ut nos aliquando, dum aliquid oei tibi graviora negotia tua concedent, venias: et publicis exercitationibus adesse velis: personamque non tantummodo spectatoris, sed etiam aestimatoris et iudicis sustineas etc.

Same listy mają główny napis: *Epistolae aliquot de iuventute bene instituenda in Schola Levartoviana, quae non ita pridem est restituta.*

1) *Ad DD. Scholarchas*: gdzie w ogólności o naukach rozprawia. 2) *Joanni Socolovio Quintae Classis Praeceptor* (Klasa najmłodsza czyli najniższa). 3) *Ad Samuelem Pabianovium Quartae Classis Praeceptorem*. 4) *Samueli Brelio Tertiae Curiae Praeceptor*. 5) *Andreae Voidovio Secundae Classis Praeceptor*. 6) *Ad discipulos primi Ordinis*. Tej najwyższej Klasy był nauczycielem sam Calissius. 7) *Ad Dominum Joannem Balcerovicium et reliquos examinatores*. W tym liście mówi autor o examinach i o obowiązkach egzaminatorów: o Balcerowiczu (a nawiasem o sobie) i innych egzaminatorach mówi p. E..... scio te multarum Academiarum ordinem, non solum vidisse, sed etiam multum et diu consideravisse: et in Academia Argentoratensi ita versatum esse, ut appareat te Sturmii discipulum fuisse: cuius voce ego etiam sum factus eruditior, si modo ulla est in me eruditio. Quid autem dubitem de Dn. Nicolao Zithinio, quem multis annis hoc munus Examinatoris sustinuisse, cum magna laude et scholae huius utilitate, constat. Quid de Dn. Nicolao Socolovio viro multiplici et varia eruditione exulto, et in scholasticis laboribus ita exercitato, ut illius auctoritatem tanquam Thesei filium sequi possimus...) 8) *Ad Henricum Roscium Musicum*, który był razem nauczycielem Arytmetyki.— Poleca mu do ćwiczenia uczniów w śpiewaniu Psalmu Dawida, w przekładzie łacińskim Buchanana, a w polskim Jana Kochanowskiego.

Dalej idą 9). *Leges Scholae Levartovianae*. 10) *Ad Clarissimum Virum D. Joannem Poëtevinum secundae Curiae Praefectum*. Widać ztąd, że Voidovius, który był tej klasy nauczycielem przy pierwszym tego dziełka wydaniu, przy drugim, już nie był na tém miejscu.— O uczniach swojej szkoły pierwszej klasy: *Nihil dico jam de Primanis meis: tu meministi quam laudem illis tribuere soleas, dum ita de The-sibus propositis disputant, ut illorum disceptationes, in singulos menses, melius expriment, illam artem quae multiplex et copiosa, ab Aristotele est tradita. Dum etiam de aliqua civili aut Theologica quaestione, ex loco superiore ita dicunt, ut quod sit quinque partitum offi-*

cium oratorium non obscure ostendant. . . . Haec de diligentioribus et doctioribus volo intelligi: quibus tu hoc testimonium non semel dedisti, eos posse, cum laude etiam in florentissimis Academiis consistere. Et gaudeo vehementer istud iudicium tuum a doctissimo viro, Ludovico Hauvrenthero, Aristotelico Professore in Academia Argentinensi comprobatum esse. Is enim, cum audiret publice disputantem Argentinensium Zachariam Krokierum, discipulum nostrum, affirmavit, iucundum sibi accidisse, quod intelligat, tales scholas in Polonia reperiri, ex quibus discipuli, ea eruditionis ornamenta in Academias secum deportent, quae etiam illarum Academicarum auditores et studiosi imitari ac mirari debeant. — Wzywa w tym liście Calissius Poetevina, aby do swoich lekcyi przybrał jeszcze wykładanie ksiąg Justiniana: Credo te hoc facere posse (powiada) cum utilitate et dignitate Scholae nostrae. Quid autem tu facere in re litteraria non potes? qui, primae tuae pueritiae initia, atque adeo totius adolescentiae tempus, in Academia Lutetiana consumpsisti, in eaque deinceps multis annis vixisti, et omni disciplinarum genere excultus fuisti. Eodem accedit, quod a Petro Ramo, praeceptore tuo, nunquam discesseris, ab eoque tam diu in domestica consuetudine eruditus fueris, donec illam carnificinam, in urbem Parisiensem et in totam Galliam invexit Papae crudelitas. — Narzeka w końcu na czasy naukóm i szkolóm nieprzyjazne, nawet na upadek Lewartowskiej, którą jednak wsparł Mikołaj Kazimirski. Wspomina oraz na pociechę, że Mikołaj Ostrorog in suo oppido Creloviano, umyślił założyć Szkołę i nauczycieli opatrzył. Z tej okazji wychwała go niezmiernie, zwłaszcza, iż go znał osobiście w Strazburgu. Podobnie Adam Gorajski, mający zamiar założenia szkoły, sówite tu odbiera pochwały, i jakiś Jan Drohiczyński. Obadwaj byli na naukach w Bazylei.

11) *Clariss. et Fideliss. Rectori Scholae Levartovianae D. Alberto Calissio, Johannes Poëtevinus*, który w odpowiedzi wyraża, iż trudney po nim rzeczy żąda Calissius, to jest wykładu Instytucyi Justiniana; lecz gdy prócz proźby Rektora, takie jest żądanie Mikołaja Kazimierskiego, Patrona Szkoły, przyjmuje ten ciężar z radością, odzywając się słowy Auzoniusza Burdegalczyka, współrodaka twego:

Non habeo id ingenii, Caesar sed iussit habebō

Cur me posse negem, posse quod ille putat.

Verum enimvero ut a me hoc tibi concedi contendis, ita velim a te vicissim impetrare et exorare, ut quoniam linguae sacrae et Hebraicae non mediocrem cognitionem habes, cuius usus, quam sit necessarius, pie philosophari volentibus, eam etiam in schola, pro tua virili, eius studiosis proponas. — Prześladowanie we Francyi, nazywa lanienam Parisiensem, ex qua vix et aegre evasi.

Dalej pisze: *Caeterum quod quaeris et merito possis conqueri, pietati locum vix ac ne vix quidem in Polonia relinqui, sed omnes non*

modo quaerere sua sed alienis bonis inhiare, hoc me iam diu non latet; unusquisque enim.

Quaerit ut absumat, absumpta requirere tentat:

Sic semper vitiis dant alimenta vices.

Sed tamen non possum continere me (cum audio adhuc superstites esse heroicis animos quorum mentionem facis, in tua epistola, tres, nostrum Magnif. Patronum, D. Nicolaum Casimirium, Magnif. D. Nicolaum Ostrorogum, Magnif. D. Adamum Goraium, rudera et parietinas scholarum velle instaurare, aut novas scholas exaedificare, quos honoris causa nomino) quin exclamem cum Juvenale Poeta, et quasi Trajanum Imperatorem Romanum, valde celebrem verbis paucis ejusmodi:

Et spes et ratio studiorum in Caesare tantum:

Solus enim tristes hac tempestate Camoenas

Respexit.

12) *Epistola Joannis Sturmii Argentoratensis Academiae Rectoris ad Albertum Calissium, data Northemii 6 Februarii A. 1582. (w tym roku był ieszcze Calissius w Strazburgu). Kładę tu początek tego listu: Huggo Buer. Notarius Academiae nostrae testimonium praeclarum tibi dat diligentiae, fidei, et modestiae, cum in domestica vita, qua tecum vivit, tum etiam in discipulis tuis instituendis et erudiendis: Jacobo et Bartholomaeo Zeleniis, fratribus: filiis Generosi Viri D. Pauli Zelenskani, Subcamerarii Provinciae Sandomiriensis: atque etiam tertio discipulo tuo Petro Czernino, generosa indole praedito, e generosa etiam domi suae et Regni Poloniae Familia.*

Hoc testimonium confirmat etiam mihi Joannes Lobartus Jure consultus, amicus noster. Et credo vera esse horum duorum testimonia.

Nuper enim Northemii cum apud vos pranderem, et totum sodalium vestrum jucundissimum aspicerem, magnum mihi documentum dedisti naturae bonae, acuti ingenii et literatae doctrinae.

Quo in sermone valde mihi placuit, quod praeceptoris cujusdam tui mentionem honorificam faceres: quod indicium est memoris ingenii et constantis benevolentiae: rarum exemplum nostra aetate; ut animadvertimus in nonnullis amicis et discipulis boni Philippi Melanthonis etc.

Pierwszej edycji tego dziełka, mówi Sobolewski, nieznam, a i ta druga jest niezmiernie rzadka. Zdaje się, że nie inny był zamiar Lewartowskiego Rektora, tylko zręcznie przez te listy odzyskać szkole upadającej wziętość, i wzbudzić ufność w Rodzicach, aby dzieci swoje do niej oddawali.

1690. Tu miejsce wspomnieć o podobnem dziele drukowanem w *Tempe Heluetica* T. V. Sect III. p. 489 nast. pod tytułem: *Chr. Sitkovii Notitia Ecclesiarum ac Scholarum Evangelico-Reformatarum per regnum Poloniae et Magnum Ducatum Lithuaniae dispersarum, qui in illis S. officio defunguntur.*

(Catal. Bibl. Bunav. I. 914.)

1733. Kamień ten położony został 18 Maja. Architektem budowy był Jakób Fontana. Roku 1748 d. 11. Listopada część ta collegium gdzie był konwikt ogniem sponęła. (Biel.) Bentkowski a za nim Chodyniecki mylnie kładą rok druku tego: 1740.

1807. Zawiera się tu: 1) *Erectio et Coaequatio Academiae Vilnensis, cum aliis Universitatibus, nominatim cum Cracoviensi facta a Ser. Stephano Rege Poloniae A. D. 1578.* 2) *Institutio Universitatis in Collegio Societ. Jesu Vilnensi facta a Gregorio XIII. Pont. Max. cum e largitione Privilegiorum quibus aliae Universitates gaudent. A. D. 1579.* 3) *Confirmatio et communicatio omnium privilegiorum, communitatum, libertatum, quibus aliae Universitates, speciatim Cracoviensis gaudent, facta Academiae Vilnensi ab eodem Ser. Stephano Rege, et designatio Ill. Episcopi Vilnensis in Cancellarium, Ill. Episcopi Samogitiae, in protectorem eiusdem Universitatis Vilnensis, A. D. 1579.* 4) *Comprobatio concessorum, et dotatio eiusdem Universitatis Vilnensis, approbata ab eodem, Rege A. D. 1585 in conventionem generali Varsoviae.* 5) *Confirmatio Privilegiorum, et facultas docendi ius Canonicum ac Civile et Medicinam, collata Universitati Vilnensi, a Ser. Vladislao IV. Rege Poloniae A. D. 1641.* 6) *Confirmatio omnium, a Serenissimis Praedecessoribus concessorum, Universitati Vilnensi facta, a Ser. Joanne Casimiro Rege Poloniae in Comitibus Coronationis, Cracoviae A. D. 1649.* 7) *Constitutio anni 1679. (*) fol. 13. Tit. Approbatio Privilegiorum Academiae Vilnensis.* 8) *Revocatio facultatis RR. PP. Piarum Schol. pro erigendo Fibuae privato Sacello, concessae ab Ill. Carolo Petro Pancerzyński, Episcopo Vilnensi facta A. D. 1725. intuitu aperiendarum Scholarum Piarum.* 9) *Inhibitio aperiendarum Fibuae Schol. Piar. facta ab Ill. Ludovico Constantino Pocięy, Palatino Vilnensi, Supremo Duce Exercit. M. D. Lit. A. D. 1725.* 10) *Confirmatio Privilegiorum Academiae Vilnensis etiam quoad incompatibilitatem aliarum Scholarum, facta a Ser. Augusto II. Rege Poloniae A. D. 1726.* 11) *Confirmatio Privilegiorum eiusdem Academiae facta ab eodem Ser. Augusto II. et simul cessatio foundationis Vilnen. RR. PP. Piarum Scholarum, pro docenda etiam privatim iuventute, A. D. 1729.* 12) *Manifestatio Ill. Michaelis Joannis Zienkiewicz Episcopi Vilnensis moderni, quod sine consensu suo, et contra monita sua, aperuerint Scholas RR. PP. Piar. Scholar. facta A. D. 1732.* 13) *Testimonium de abraso ex mandato Ill. Procancellarii Regni sigillo in Privilegia Schol. Piar. pro Scholis Vilnensibus A. D. 1735.* 14) *Constitutio Comitiorum Pacificationis Anni 1736 fol. 64. titulo: Academia*

(*) Rok 1679, mylnie albo w piśmie samem, albo tylko u Janockiego wymieniony, Konstytucja ta bowiem była r. 1676. Por. *Vol. Leg. V. p. 433.* i notę następującą.

Vilnensis, multaque alia Privilegia, Academiam Vilnensem Societ. Jesu firmantia. — Wydal Stanisław Burzyński Instygator W. X. Lit.

(Jan. Pol. 1. 9. nast.)

1816. Wyrok ten wypadł na stronę Jezuitów, nakazuje bowiem zamknięcie szkół Piarskich. Dozwala jednak Piaróm utrzymywać Konwikt prywatny na 24 osób młodzi szlacheckiej i sześciu seminarzystów z uboższej szlachty, bez używania dzwonka szkolnego.

Są tu niektóre daty wymienione i osoby, a mianowicie: Chryzostom Straszewicz, Rektor Kollegium Piarskiego podczas odbywania się tej sprawy; data założenia Kollegium Jezuickiego od Walerjana Protasewicza Szyszkowskiego r. 1569 8bra 4, który *in eodem Collegio inferiores facultates usque ad Philosophiam*, otworzył; data przywileju Króla Stefana, porównywającego Akademią Wileńską z Krakowską r. 1578 Julii 7; data konstytucji danej Akademji Krakowskiej co do szkół od Rektora Akademji niedependujących r. 1635; data konstytucji dla Akademji Wileńskiej, fol. 13. r. 1676; konstytucje Pjaróm uczyć dozwalające, r. 1667 i 1677; przyznanie fundacji klasztoru Piarskiego w Wilnie od Kazimierza Sapihy Kasztelana Trockiego r. 1729 Julii 20; założenie szkół Piarskich w Wilnie r. 1732; list od Jezuitów do Stanisława Burzyńskiego Instygatora W. Xię. Litew. cytujący Piarów o otwarciu szkół w Wilnie, r. 1737 Maja 23; przywilej na konwikt prywatny Piarski, r. 1750 Augusta 30.

1817. W dedykacji podpis: C. R. S. J., zapewne, *Casimirus Rogowski Soc. Jesu*. W jednym miejscu powiada autor o sobie, iż ósmy już rok z młodzieżą uczącą się przebywa. Cała mowa treści w owym czasie niezwyčajnej, fiziognomją młodzi ówczasowej i szkoły samej wystawująca, z żywością, czystym i pięknym językiem łacińskim napisana. Początek taki: *Vereor equidem vehementer Rector Magnifice, Senatus Academicæ, Viri Ornatissimi ne cum ad humanitatis studia tradenda atque tractanda accedam, nomen etiam humanitatis amisisse, aut certè abjecisse videar. Venio enim in hunc locum, non ut caeteri qui ante me dixerunt, animo videlicet pacato et quieto, sed ut plurimum perturbato justoque dolore suffuso, ut nemini Vestrum mirum videri debeat, si Oratio mea, quæ index animi est, testisque certissima, ab eo nihilo discrepet.* Powodem do niej, były zażalenia młodzi uczącej się, iż czas nauk szkolnych przeciw dawnemu wyczajowi przedłużony został i że ona dopraszała się ciągle u Panów niektórych, o wstawienie się do zwierzchności szkolnej, aby dzień wtorkowy był od nauk wolny, a u nauczycielów, aby w ciągu dnia każdego, czas wolny od nauk był dany. Autor domagania się te zbija: *Quid est per Deum immortalem Adolescentuli, cogitate duntaxat quo tempore ad scholas convolutis? imo vero convenitis? imo verius adrepitis? (sit venia dicto) testudinum more. Idibus Octobribus, Novembribus, Decembribus? Mature id quidem, et satis praepropere. O! singularem diligentiam juvenum. Imo*

vero inertiam, ignaviam, desidiam, et si quid deterius est. Haecce-
 ne sunt studiorum initia? non, sed progressus duntaxat. Primis Ka-
 lendis Septembribus initia studiorum celebrantur. Die Divo Aegidio
 Sacra juvenes Musarum sacris initiantur. Video vos Adolescentes
 aliquantum commoveri et audacius mihi in faciem reclamare: Ve-
 hementur tu quidem, at gratis nos infami inertiae nomine, condemnas?
 non est ea nostra culpa, sed parentum videlicet. Parentum? Non
 est credibile juvenes, ut quibus nihil antiquius, nihilque optabilius
 esse videatur, vestris studiis atque progressibus; eis domi vos diu-
 tius quam par est, retinendi animus foret. Vos igitur in causa estis,
 vos otia amatis, vos domi delitescere percupitis, vos passim parentibus
 in aures insusurratis: Necdum quemquam Sodalium ad scholas ve-
 nisse, necdum bonarum artium studia esse caepta. Quid nobis pro-
 perato opus sit? Vos vos ubi rationibus non potestis, precibus teneros
 parentum animos facile expugnatis. Fateamini quod res est; quid
 haeretis? novi animum, novi ingenium vestrum, quam qui optime....
 Hoc vero temporis qua ratione compensandum putatis? quod vobis
 de more sumitis, ad celebrandas Christi nascentis ac resurgentis
 ferias, ad Dyonisia (sic) et Pentecosten, utinam pie ac modeste pe-
 ragenda. At quamdiu peragenda? triduo aut quadriduo? parum
 nimis, denis diebus aut vicenis? ne id quidem multum. Mense uno
 et aliquid supra? vix satis. Tu mówi o obyczaju studentów:
 Qui sunt acutiores, timidiores, cautiores, clanculum se ludo sub-
 ducunt, bonas horas tum matutinas, tum pomeridianas sensim elu-
 dunt. Audaces vero Plagiarii et ferendis ictibus asuefacti, isti scili-
 cet qui iam adeo occaluerunt, ut omnem doloris sensum amisisse vide-
 antur, interdum libere quolibet vagantur, interdum palam e Castris
 Musarum profugiunt. Wylicza dalej autor nauki, które pracy i czasu
 okolo siebie wymagają jak najwięcej, język łaciński, poezja, wymo-
 wa, języki iune: ut jam taceam graecam, (linguam) quae vel propter
 difficultatem, vel propter temporum iniquitatem, sola prope iacet ac
 sordet. Zbija dalej drugi zarzut młodzieży, jakoby jej tyle nauk, na
 nic nie przydatnych uczono. Quid? inquiunt; si ea nobis ad discen-
 dum proponuntur, quae operae quidem multum, utilitatis parum ha-
 beant. Pro Superi! potuisse id eis in mentem aliquando venire, ut
 aliquid in scholis tractetur, quod cum summa utilitate conjunctum
 non sit. Et quorsum, inquiunt, ea praecepta spectent? quae in Poesi
 de rebus Epicis, Tragicis, Comicis conscripta sunt. Quorsum tot di-
 versissima carminum genera? num nos Tragoediis aut comoediis agitan-
 dis, num carminibus texendis animum aliquando adjecerimus? mini-
 me gentium. Cui vero emolumento fuerit? longum illud et plenum tae-
 dio Historiae ac Geographiae studium, aut quid nobis negotii sit, cum
 Germanis, Gallis, Italis? Haec et similia, isti non raro effutiunt. At
 quis non itelligat; haec magno eos taedio, majore fortassis literarum

fastidio eructare. Etenim si res ejusmodi tam parum utiles sint? quam isti eas videri volunt, quae tandem causa est? quae Majores vestros viros clarissimos impulit, ut earum rerum studio mirifice caperentur. Paucos hic ego proferam. Joannes Kochanovius vir Graecis et latinis literis apprime excultus, omne carminum genus, non vernaculo solum sed latino etiam sermone persecutus est. Stanislaus Orichovius vir Graecis itidem ac latinis literis clarus, et propter singularem latini sermonis elegantiam quo rerum a Polonis gestarum monumenta conscripsit, Curtius Polonus adpellatus, omnem Historiae notitiam, omnem antiquitatis memoriam, animo comprehendit. Quid Herbestus? Quid Gorscius? Gornicius, Cichovius, Otvinovius etc. nonne eadem doctrinae laude floruerunt? Quid alii complures Poetae, Oratores, Historici, omnique Literaturae genere politissimi Viri. Quorum certe exempla tantum apud vos adolescentes valere debent, ut omnino magnum aliquid atque praeclarum putetis, quod talium virorum judicio probatum, et studio celebratum sit. Sed quid ego vetera repeto? quasi etiamnum nobis deessent viri earum literarum, quae ad humanitatem pertinent, cultu instructissimi. Attollite oculos juvenes, intueamini tot viros Principes, tot Magnates, tot Nobiles, tot faeminas honestissimas, rerum Poeticarum, Historicarum, Geographicarum scientia, complurim linguarum notitia insignes. Powtarza narzekania młodzi, i przywodzi śródki jakich się chwytala, aby od uczenia się uwolnić: Actum est, inquiunt, nihil jam temporis otio relictum esse, omnia deinceps tempora ac momenta studiis literarum impensum iri debere. At sunt complures dies ex lege constituti, hora denique quotidie in eum finem discernenda est, ut et corporis vires reficiantur et animi studio defessi conquiescant. At parum id temporis otio esse putant, diem adhuc, diem sibi dari flagitant. Et quem illum? Qui veterum religione Marti sacer est? Quid ita? an quod Mars parum sit socialis Musis? levicula haec ratio. At volunt eam valere? Sed nihil omnino valet, praecipue apud Moderatores, qui res aequo aestimare norunt. Quid igitur agant? quid faciant? advertite. Ut primum lux ejus diei illapsa est, tum illi vigiles, insomnes, prospectare, praestolari, discurrere, percontari, num quis veniat in urbem? num rumor sit adventare quempiam? si nemo, discruciantur miseri. Si quem inaudierint; exilire illico, gestire, pedibus manibusque plaudere. Nec Mora, Clam socios legunt, ne quis videat, qui praepediat. Maximo cursu contendunt, ne quis adcurrat, qui iter moretur. At juvat ac si ex inopinato ac repente adoriri juvenes, juvat percontari: Adolescentuli et quo pedes? silent altum, et me taciti praetereunt. Quid est? quo tenditis? forum versus, inquiunt, cur isthic? Hospitem venisse fama est? Quid? officii causa eum convenire lubet? imo etiam negotii. Negotii? nisi forte otii. Divinasti. Ita prius dicendum erat; otium quippe et negotium pugnant, non cohaerent secum. Apaqe cum istis tuis argutiis, quid moraris? At aes

scholasticum timet, ad ludum invitat vos. Valeat, inquit, lusus placet, imo perplacet, lusus spes maxima affulget. Adcurrunt interea turmatim audaculi, et se recta, in adpectum Viri gravissimi ingerunt. Quid tandem? superi! una voluntatum consensio, una omnium vox, una postulatio, ut interposita ejus auctoritate, a scholis vacatio fiat. Annuitur, laeti redeunt, ovant. Interea venit eis in mentem, labor diurnus, Pensum styli, exercitium memoriae et alia ejus generis. Inimica sunt ista otio inquit, eludenda, aut certe minuenda Sodales. O! praepostera juvenum Consilia. Veniunt ergo rogatum ut solitis hisce occupationibus leventur. Quid est juvenes? Qua fronte id petitis? non sufficit vobis vacatio a scholis, etiam ab opere et labore scholastico vacare lubet? At non eadem duntaxat die istuc flagitant, sed alias etiam saepius. Multo minus est concedendum, quod inique flagitant. Et quae (Malum!) ista indulgentia nimia. At instant, orant, viam insternunt, abilum e schola praecludunt? reprimendi sunt. Reprimuntur interdum. Interdum liberi, aut certe parum onerati dimituntur. Kończy temi słowy: Absistite igitur Adolescentes absistite, amabo, ab hoc pessimo postulandi more ac genere. Quid tam importuni esse pergitis Viris quibusque Illustribus? quid tam molesti, studiorum Praesibus? Quid tantopere vestris studiis atque progressibus injurii? Date hoc Humanitati Virorum Principum atque Illustrium, ut vobis etiam tacentibus, ipsi sponte, pro vestris commodis, si quae ex hac diuturna corporis animique relaxatione capitis, loquantur. Date hoc Humanitati Moderatorum vestrorum, ut vobis etiam non rogantibus, aliquid indulgendum putent, ubi vos sedulos, literarumque studiosos adverterint.

1841. Uniwersytet Wileński od reformy swojej od roku 1803, stawszy się przez czas niemały, jedyną szkołą w krajach dawnej Polski, zatrzymawszy nadal z wielu względów pierwszeństwo przed innemi, do końca swego trwania: warta jest rzecz, wyjaśnić nauki w nim dawane, i wymienić uczących, w tej i poprzedzającej epoce. Niżej jeszcze (w Dodatku do Nót tego oddziału), opowie się w szczegółach wielu użycie ogromnych summ, jakie szkoła ta miewała w swoim rozporządzeniu.

Roku 1755 skład Akademji był następujący: Kanclerz Akademji, Michał Jan Zienkowiec Biskup Wileński; Rektor (*) Jan Juraha; Prokuratorowie (**), Stanisław Kmita, Franciszek Kruszewski (**); Professorowie: *Teologii, dogmatycznej, polemicznej i kazuistycznej* oraz *Prawa kanonicznego*, Wojciech Harasch, Dziekan Fakultetu teologicznego; drugi, Stanisław Rostowski; *Teologii polemicznej* drugi, Ignacy Żaba, dziekan

(*) Urząd Rektora trwa lat trzy tak jak i inne w Zgrom. Jezuit. obowiązki, ale przelozeni mogą go przedłużać.

(**) Obowiązkiem Prokuratorów jest czuwać i bronić przywileje i swobody Akademji.

(***) Zawiadował majątkami Akademji.

Fakultetu Filozoficznego; *Teologii moralnej i języków wschodnich*, Ignacy Chłudziński; drugi *i języka greckiego*, Michał Wichert; *Teologii* Prof. Nadzwyczajny i Regens Alumnatu papieżkiego, Felix Wierzbicki; *Teologii i Prawa kanonicznego*, Stefan Wierzbicki i Michał Bartoszewski; *Prawa kanonicznego*, Marcin Bystrzycki, Podkanclerzy Uniwersytetu i Dziekan Fakultetu kanonicznego; *Prawa kanonicznego* i dozorca drukarni Uniwersytetu, Stanisław Hassowski; *Fizyki i Polityki* Ludwik Dąbrowski; *Fizyki*, oraz Konsyliarz zdrowia i Syndyk Uniwersytetu, Antoni Skorulski; *Metafizyki* i Senior Fakultetu Filozoficznego; Wawrzyniec Rydzewski; *Logiki* Ignacy Petrycy; *Filozofji* i Dozorca Biblioteki, Michał Korycki; drugi Józef Skorulski; *Matematyki*, Tomasz Żebrowski; *Wymowy, Historji i Geografji*, Felix Korytyński; *Poezji* Tomasz Bohusz; *łacińskiego języka*, Franciszek Książkiewicz, Marcin Poczobut, Adam Naruszewicz, Andrzej Berent; *francuzkiego*, Adam Kłokocki i Jan Käeler; *niemieckiego*, Jan Wincza i Ludwik Willich. Regens *Collegii Nobilium*, Adam Abramowicz, Vice-Regens i Professorowie tego Kollegium, Franciszek Lilienthal, Antoni Sobkowski, Jakób Jacewicz, Stefan Wulfers.

(Mizler Acta Tr. I. p. 62.)

Roku 1777. Etat Akademji półroczny był: Rektor, X. Ignacy Żaba, zł. 4,000; Prefekt X. Tadeusz Szystowski zł. 1,250; Professorowie, pierwszy 3ciej klasy, Tadeusz Mordas, drugi 3ciej klasy X. Jankiewicz, pierwszy 2giej klasy X. Ławrynowicz, drugi 2giej klasy X. Kierkiello, pierwszy 1szej klasy, X. Erdmann, drugi 1szej klasy X. Suhorski, po zł. 1,000; języków, *greckiego* X. Rogowski, *francuzkiego* X. Eberling, *niemieckiego* X. Roman, po zł. 800; *Astronomji* X. Poczobut, Socjusz jego i Professor *Fizyki*, pierwszy i drugi Adiunctus, razem zł. 7,000; *Architektury* i *Deseniu* X. Kisielewski zł. 1,000; *Anatomji* i *Chirurgji* Regnier, zł. 2,000; *Kanonów* X. Ehlert, zł. 1,000; *Pisma ś.* X. Taukiewicz, zł. 800; Bibliotekarz X. Pazowski, zł. 600; Adiunkci, klasy 1szej i 2giej X. Kontrym, 3ciej i 4tej, Litwiński, 5tej i 6tej Sienicki, po zł. 600; kaznodziejóm dwóm po zł. 625, niemieckiemu zł. 600. Na *Sarta Tecta* X. Rektorowi, zł. 2,000; na utrzymanie kościoła Akademickiego temuż, zł. 1,500. O-gół całej płacy na półroczu, zł. 33,200.

Jest to wypis z autentyku: *Tabelli Expensy Półroczney na Akademii Wileńskiej od ostatniego Września roku 1777 do ostatniego Marca r. 1778*, z datą, w Warszawie dnia 30 Sierpnia r. 1777 i podpisem Xięcia Michała Poniatowskiego.

Tamże powiedziano, że wedle raportu Wybickiego Wizytatora dwóch było dotąd professorów języka francuzkiego i niemieckiego, z których każdy godzinę na dzień dawał i małą miał liczbę uczniów; że Professor Architektury Knaefus brał pensji na pół roku 2,000 zł. i niecodziennie, ani w Akademji uczył, X. Kisielewski zaś równie w sztuce

Budowniczej doskonaly tysiącem złotych kontentuje się z obowiązkiem dawania w Akademii, dwóch godzin na dzień; że dla Bibliotekarza, Adiunkta dalej utrzymywać nie widzi się rzeczą potrzebną; że Professorów Teologii czterech bydźby w Akademii powinno, że przecię P. Wizytator Professora szczególnie Canonum i Professora Pisma S. w niej zastał, Dogmatycznej zaś i Moralnej Teologii Missyjonarze z obowiązku funduszowego w Seminarium uczą: na Professora przeto Canonum wkłada się obowiązek, aby jedną godzinę zrana Teologii Moralnej uczył, ile że dotąd godzinę jedną tylko Prawa Kanonicznego dawał lekcją, X. Taukiewicz zaś, jako równie mało godzin uczący, przez to półrocze przez godzinę Teologią Dogmatyczną dyktować będzie, która powiększona ich praca nowe sobie u Kommissyji zjedna względy; Rektorowi Akademii na utrzymanie kościoła, oprócz summy 3,000 zł., Dzwonne, Pokladne etc. przylęcza się.

Roku $\frac{1781}{1781}$ Skład Akademii był następujący: Rektor i Astronom Obserwator, Marcin Poczobut. Uczący: w Kollegium Fizycznem, *Matematyki stosowanej*, Tadeusz Kundzicz; *Fizyki*, Józef Mickiewicz; *Astronomii*, Andrzej Strzecki; *Medycyny (Theoriae Medicae) i Anatomii*, Stefan Bisio; *Botaniki i Materji Medycznej*, Jan Emmanuel Gilbert; *Chirurgji praktycznej i sztuki Położniczej*, Mikołaj Regnier; *Operacji chirurgicznych*, Jakób Briotet; w Kollegium moralnem: *Prawa krajowego i Processu Sądowego Litewskiego*, Michał Olechnowicz; *Prawa Rzymskiego*, Bernard Siruć; *Wymowy i języków łacińskiego i greckiego*, Kazimierz Rogowski.

Roku $\frac{1793}{1793}$. Rektor, tenże. Uczący: *Fizyki*, ten co wyżej; *Matematyki stosowanej*, ten co w.; *Astronomii*, ten co w.; *Anatomii i Fizjologii* Jan Andr. Lobenwein; *Patologii, Materji Medycznej i Praktyki*, Józef Langmaier; *Historji naturalnej i Botaniki*, Ferdynand Spitznagel; *Operacji i Chirurgji Praktycznej*, Jakób Briotet; *Chirurgji i sztuki położniczej*, ten co w.; *Historji*, Tomasz Husarzewski; *Prawa kanonicznego*, Korneli Pocolojewski; *Historji kościelnej i Teologii Moralnej*, Józef Konstanty Bogusławski; *Literatury*, Filip Gołański; *Prawa natury i narodów*, Symon Malewski; *Teologii Dogmatycznej i Pisma S.*, Michał Franciszek Karpowicz, (powiada o sobie w prospekcie, że jedenasty rok daje lekcje publicznie *Teologii Dogmatycznej*).

Roku $\frac{1802}{1802}$. Rektor, Hieronim Strojnowski. Uczący: *Teologii Dogmatycznej*, Józef Konstanty Bogusławski; *Prawa kanonicznego* ten co w.; *Historji powszechnej* ten co w.; *Literatury* ten co w.; *Prawa publicznego, Ekonomji Politycznej i Prawa Narodow*, Symon Malewski; *Pisma S.*, X. Benjamin Korza; *Przewodu Sądowego*, Adam Powstański; *Fizyki*, ten co w.; *Matematyki stosowanej*, ten co w.; *Matematyki wyższej*, Franciszek Milikont Narwoysz; *Astronomii* Ignacy Reszka; *Architektury Cywilnej i Militarnej*, Michał Szulc; *Historji Naturalnej i Botaniki*, B.S. Jundzill, *Rysunków i Malarstwa*,

Franciszek Smuglewicz, *Matematyki Elementarnej*, Tomasz Życki; *Chemji*, Andrzej Sniadecki, *Medycyny praktycznej*, Ferdynand Spiegnagel; *Patologii i Materji Medycznej*, August Ludwik Becu; *Chirurgji teoretycznej*, *Materji Chirurgicznej*, i *Sztuki Położniczej*, Andrzej Matuszewicz; *Operacji i Chirurgji praktycznej*, ten. e. w.

Roku $\frac{1804}{803}$. Rektor ten co w., *Dziekan* Oddziałów: *Fizycznego*, Józef Mickiewicz, *Moralnego*, Konstanty Bogusławski, *Lekarskiego*, Jan Lobenwein, *Literatury*, Godfr. Groddeck; *Sekretarze*: Symon Malewski, *Rządu*, Stanisław Odachowski; *Professorowie*: *Chemji*, *Astronomji*, *Architektury*, *Prawa natury* i t. d. ciż co wyżej; *Pisma ś.*, Filip Golański; *Teologii Dogmatycznej*, Augustyn Tomaszewski; *Rysunków i Malarstwa*, *Botaniki*, ciż co wyżej; *Anatomji*, Jan Lobenwein; *Materji Medycznej*, Ferdynand Szpicnagel; *Chirurgji*, *Sztuki położniczej*, ciż co wyżej; *Prawa Cywilnego* i *Kryminalnego*, Aloizy Cappelli; *Języka i Literatury Greckiej*, G. E. Groddeck; *Języka i Literatury łacińskiej*, Paweł Tarengi; *Fizyki*, Stefan Stubielewicz; *Matematyki stosowanej*, Karol Langsdorf; *Patologii i Hygieny*, August Becu; *Terapii i Kliniki Medycznej*, Jan Piotr Frank; *Terapii szczególnej*, Józef Frank; *Języka i Literatury Rosyjskiej*, Jan Czerniawski; *Metafizyki*, Jan Abicht; *Historji powszechnej* ten co w.; *Skulptury*, Andrzej Le Brun; *Astronom Observator*, Marcin Poczobut; *Języków: Greckiego*, Kazimierz Rogowski, po nim Sebast. Żukowski, *Francuzkiego*, Jan Pinabel, *Niemieckiego*, Benj. Haustein; *Sztycharstwa*, Izydor Weiss; *Kaznodzieja Uniwersytetu*, Jan Kanty Chodani; *Kapelan*, Konstanty Bogusławski; *Ekonom* i *Kassjer*, Jan Szostowicki; *Buchalter*, Kazimierz Kontrym, po nim, Leon Borowski; *Bibliotekarz*, Godfr. Groddeck; *Pomocnicy*: Alexander Bowar, Kazimierz Kontrym, Jan de la Jumelière i Sebast. Żukowski; *Prozektor Anatomiczny*, Jan Braun; *Adjunkt przy szkole Klinicznej*, Sebast. Błaszczykiewicz; *Chirurg przy Szkole Klinicznej*, Jan Szlegiel; *Wizytator Szkół*, Filip Golański; *Prefekt Seminarjum nauczycielskiego*, Tadeusz Kundziez.

Roku $\frac{1805}{806}$. Rektor, ten co w. Oddział nauk Fizycznych i Matematycznych. Uczący: *Chemji*, *Botaniki* i *Zoologii*, *Matematyki wyższej*, *Matematyki stosowanej* i *Technologii*, *Astronomji*, *Astronom Observator*, *Architektury*, *Fizyki*, ciż co wyżej; *Mineralogji*, Roman Symonowicz; *Introdukcji do Matematyki wyższej*, Zachar. Niemezewski; *Rysunków topograficznych*, Michał Kado.— Oddział nauk medycznych: *Anatomji*, *Fizjologii*, *Hygieny* i *Policji Medycznej*, *Patologii teoretycznej* i *praktycznej*, ciż co wyżej; *Terapii ogólnej* i *Materji Medycznej*, Ferdyn. Spitznagel; *Terapii szczególnej* i *Kliniki Medycznej*, *Chirurgji praktycznej*, *Sztuki położniczej*, ciż co wyżej.— Oddział nauk Moralnych i Politycznych: *Logiki* i *Metafizyki*, Jan Henr. Abicht; *Prawa natury* i *Narodów*, Symon Malewski; *Prawa Cywilnego* i *Kryminalnego*, Pi-

śma ś., *Teologii Dogmatycznej i Historji Kościelnej*, ciż co wyżej; *Teologii Moralnej*, Beniamin Korza. — Oddział Nauk i Sztuk Wyzwolonych: *Literatury Greckiej, Łacińskiej*, ciż co wyżej; *Języka Rosyjskiego, Malarstwa, Skulptury*, ciż co wyżej; *Introdukcji do Pisma ś.*, Filip Golański; *Języka Łacińskiego*, Ferdynand Serafinowicz; *Rysunków*, Jan Rustem; *Języka Greckiego*, Sebast. Żukowski; *Języka Francuzkiego, Niemieckiego*, ciż co wyżej; *Muzyki*, Jan Dawid Holland.

Roku $\frac{1843}{1843}$. Rektor i Astronom Obserwator, Jan Sniadecki. Oddział Nauk Fizycznych i Matematycznych — Uczący: *Fizyki, Chemii, Botaniki i Zoologii*, ciż co wyżej; *Matematyki*, Tomasz Życki; *Matematyki wyższej stosowanej*, Zacharjasz Niemczewski; *Trygonometrii kulistej*, Cezary Kamiński; *Mineralogji*, Roman Symonowicz. — Oddział Nauk Medycznych: *Patologii i Hygieny, Terapii ogólnej i Materji Medycznej*, ciż co wyżej; *Chirurgji*, Jan Fryderyk Niszkowski; *Nauki Położniczej*, Andrzej Matuszewicz; *Farmakologii i Farmacji*, Jan Wolfgang; *Anatomii i Fizjologii*, Mikołaj Mianowski. Oddział Nauk Moralnych i Politycznych: *Logiki i Metafizyki, Prawa natury i Narodów, Prawa Cywilnego i Kryminalnego, Wykładu Pisma ś. Teologii Dogmatycznej i Historji Kościelnej*, ciż c. w., *Teologii Moralnej i Pasterskiej*, Jan Kanty Chodani; *Ekonomii Politycznej*, Jan Znosko; *Języka Hebrajskiego*, Symon Fel. Żukowski. — Oddział Nauk Literatury i Sztuk pięknych: *Wymowy i Poezji*, Euzebiusz Słowacki; *Literatury Greckiej i łacińskiej*, Godffr. Ernest Groddeck; *Sztuczarstwa, Literatury, sztuk pięknych i Literatury Angielskiej*, Józef Saunders; *Wymowy Kaznodziejskiej*, F. Golanski; *Języka i Literatury Włoskiej*, Alojzy Kappelli; *Rysunków, Języka greckiego*, ciż c. w.; *Językaniemieckiego i angielskiego*, Benj. Haustein; *Muzyki*, ten. c. w., Bibliotekarz, Groddeck; Pomocnicy, Stanisław Bakowski i S. F. Żukowski.

Roku $\frac{1845}{1846}$. Zastępca Rektora, Jan Andrzej Lobenwein; Astronom Obserwator ten. co w.; Uczący: *Botaniki i Zoologii, Chemii, Matematyki, Matematyki wyższej stosowanej* ciż co w.; *Fizyki*, Kaj. Krasowski; *Mineralogji*, Felix Drzewiński; *Astronomji* Wincenty Karczewski; *Anatomji i Medycyny sądowej*, Jan Andrzej Lobenwein; *Patologii i Hygieny, Terapii* ciż co wyżej; *Terapii szczególnej i Kliniki*, Józef Frank; Pomocnik Wincenty Herberski; *Chirurgji, Nauki Położniczej* ciż co wyżej; *Sztuki leczenia bydłat i Anatomji porównywiającej*, Ludwik Henryk Boianus; *Farmakologii*, ten. co w.; *Fizjologii*, Mikołaj Mianowski; Prozektor *Anatomji*, Antoni Kiersnowski. — *Filozofii, Prawa natury i narodów, Prawa Cywilnego i t. d.* ciż co wyżej; *Historji Rosyjskiej*, Jan Czerniawski. — *Ekonomii Politycznej*, ten. co wyżej; *Teologii Dogmatycznej i Historji Kościelnej*, Jędrzej Kłagiewicz; *Teologii Moralnej, Języka Hebrajskie-*

go, ciż co, wyżej; *Pisma ś.*, Michał Bobrowski; *Prawa Cywilnego krajowego*, Ignacy Danilowicz; *Historji*, Joachim Lelewel. — *Języka i Literatury greckiej i łacińskiej*, ten. co w.; *Języka i Literatury Rossyjskiej*, Jan Czerniawski; *Sztucharstwa i t. d.* ten. co w.; *Języka i Literatury włoskiej*, ten. c. w.; *Języka i Literatury francuzkiej*, Jan Pinabel; *Rysunków*, ten. co w.; *Języka greckiego*, ten. co w.; *Języka łacińskiego*, Andrzej Lewicki; *Języka niemieckiego i angielskiego*, ten. co w.; *Poezji i Wymowy*, Leon Borowski; *Skulptury*, Kazim. Jelski; *Muzyki*, ten. co w.; *Bibliotekarz* ten. co w.; *Pomocnicy*: Kazim. Kontrym, S. F. Żukowski.

Roku $\frac{1841}{1842}$. Rektor, Józef Twardowski. Uczący: *Matematyki wyższej stosowanej*, Michał Pelka Polišński; *Matematyki wyższej czystej*, Antoni Wyrwicz; *Gospodarstwa wiejskiego*, Michał Oczapowski; *Architektury*, Karol Podczaszyński; *Fizyki*, Felix Drzewiński; *Astronomji*, Piotr Sławiński; *Astronom Obser.* ten. co w.; *Mechaniki*, Walerjan Górski; *Botaniki*, Józef Jundzill; *Chemii*, Ignacy Fonberg; *Zoologii i Anatomji Porównywającej*, Fortunat Jurewicz; *Geometrii wykresłej*, Hipolit Rumbowicz; *Geodezji, Topografii i Libellacji*, Antoni Szahin. — *Chirurgii i Kliniki Chirurgicznej*, Wacław Pelikan; *Pomocnik Seweryn Gałęzowski*; *Sztuki Położniczej*, Mikołaj Mianowski; *Farmakologii*, ten. co w.; *Terapii szczególnej i Kliniki Medycznej*, Wincenty Herberski; *Fizjologii*, Michał Homolicki; *Terapii ogólnej i Materji Medycznej*, Konstanty Porcyanko; *Anatomji*, Adam Bielikiewicz; *Kliniki Medycznej*, Adolf Abicht; *Zoopatologii i Zooterapii*, Adam Adamowicz; *Zoochirurgji*, Karol Muyszal. — *Prawa Rzymskiego i kościelnego*, *Teologii Dogmatycznej i Historji Kościelnej*, ciż co w.; *Teologii Pastoralnej i Homiletyki*, Plato Sosnowski; *Religii Chrześcijańskiej według nauki Kościoła Rzymsko-Katolickiego*, *Exegetyki i Archeologii Biblijnej*, Jan Skidell. — *Statystyki Państwa Rossyjskiego*, Ignacy Onacewicz; *Literatury greckiej i łacińskiej, starożytności*, ten. co w.; *Malarstwa*, ten. co w.; *Języka i literatury Rossyjskiej*, *Historji Państwa Rossyjskiego i Języka słowiańskiego*, Jan Loboiko; *Wymowy i Grammatyki Powszecznej*, Leon Borowski; *Języka i Literatury francuzkiej* ten. co w.; *Języka niemieckiego i angielskiego* ten. co w.; *Skulptury* ten. co w.; *Muzyki* ten. co w.; *Języka łacińskiego*, Stanisław Hryniewicz; *Sztucharstwa*, Fryderyk Lehmann; *Sztuki jeźdźzenia*, Franciszek Milewski; *Tańców*, Xawery Deybel; *Fechtów*, Franciszek Le Cayet; *Bibliotekarz*, tenże co w.; *Pomocnicy*, ciż co w.

Rok $\frac{1842}{1843}$. Rektor, Wacław Pelikan. Uczący: *Nauki Religii i Homiletyki*, Ignacy Borowski. — *Matematyki wyższej stosowanej*, ten. co w.; *Gospodarstwa wiejskiego*, ten. co w.; *Architektury*, ten. co w.; *Fizyki* ten. co w.; *Matematyki wyższej czystej* ten. co w.; *Astronomji* ten. co w.; *Zoologii i Anatomji Porównywającej*, Edward Eichwald; *Botaniki* ten. co w.; *Chemji* ten. co w.; *Mechaniki* ten. co w.; *Geometrii Wykresłej*

nej ten. co w.; *Geodezji i t. d.* ten. co w.; *Mineralogii*, Ignacy Jakowicki; *Rachunku Prawdopodobieństwa*, Zygm. Rewkowski; *Sztuki Położniczej* ten. co w.; *Kliniki*, Andrż. Sniadecki; *Farmakologii* ten. co w.; *Medycyny publicznej i Hygieny*, Jan Bärkmann; *Terapii ogólnej*, *Materji Medycznej i Chirurgji*, Konstanty Porcyanko; *Patologii*, Adolf Abicht; *Anatomji ludzkiej*, Adam Bielkiewicz; *Patologii*, *Terapii szczególnej i Fizjologii*, Felix Rymkiewicz; *Historji Medycyny*, Alexander Woelk; *Medycyny Weterynaryjnej*, Adam Adamowicz; *Anatomji Zwierzęcej i Zoolochirurgji*, Karol Muyszel.— *Prawa Kościelnego* ten. co wyżej; *Exegetyki*, *Archeologii Biblijnej*, Michał Bobrowski; *Teologii Moralnej i Pastoralnej*, Jan Skidell; *Teologii Dogmatycznej i Historji Kościelnej*, Antoni Fijałkowski; *Prawa Rzymskiego* ten. co wyżej; *Historji*, Paweł Kukolnik; *Prawa Cywilnego i Kryminalnego Polsko-Litewskiego*, Józef Jaroszewicz; *Ekonomji Politycznej*, Jan Waszkiewicz; *Logiki*, Anioł Dowgird; *Prawa Cywilnego Rossyjskiego*, Alexander Korowicki; *Historji Prawa Rzymskiego*, Walerjan Pietkiewicz.— *Języka i Literatury włoskiej*, ten. co w.; *Malarstwa i rysunków*, ten. co w.; *Języka i Literatury rossyjskiej i Języka słowiańskiego*, ten. co w.; *Wymowy i Grammatyki powszechnej* ten. co w.; *Języka i Literatury łacińskiej*, Stanisław Hryniewicz; *Języka i Literatury greckiej*, oraz *języka hebrajskiego*, Symon Żukowski; *Języka i Literatury francuzkiej*, Jan de Nève; *Bibliografji powszechnej*, Alexander Bohatkiewicz; *Sztuczarstwa*, Bogumił Kisling; *sztuki jeźdżenia, tańców i sechtów*, ciż co wyżej; *Pomocnicy Bibliotekarza*, Alex. Bohatkiewicz, Adam Jocher, Fryderyk Moritz. Konserwatorowie Muzeów, *Zoologicznego*, F. Brunner; *Anatomii porównywującej*, Henryk Laupmann;

1898. Dozorcą kursów tych, był Konstanty Bogusławski Kanonik Wileński. Wykładali, *Literaturę*, Jerzy Jaxa Kwiatkowski, Nauczyciel języka ross. w Gimn. Wileńskim; *Prawo natury*, Ignacy Jundziłł Magister Filoz.; *Prawo Rzymskie*, X. Tomasz Jan. Nep. Romański Magister Ob. Prawa; *Prawo Cywilne*, Ferdyn. Wołodko Regent Departamentu 2go w Sądzie Gł. Litew.; *Historję*, Kalixt Daniłowicz Magister Filoz.; *Arytmetykę*, *Geometrię*, Mateusz Choynowski Magister Filoz.; *Fizykę*, Antoni Arcimowicz Magister Filoz.; *Język Francuzki*, Łabieniec; *Niemiecki*, Kochański.

1902. Na odwrocie karty tytułowej znajduje się następująca odezwa do Czytelnika.

Cum Illustrissimus D. D. Casimirus Leo Sapieha, Procancellarius M. D. L. Slonimensis, Volpensis, Luboszanensis etc. Gubernator, Thesaurus Scientiarum, Artiumque Liberalium Almae Academiae Vlnensis, Fundata Juris utriusque scientia liberaliter adauxerit: non abs re esse arbitror cum hasce Juris Claves Academicis ejusdem Juris Auditoribus publice porrigo, quibus sibi utcumque studendi viam ape-

rire et aliquam Jurisprudentiae cognitionem comparare possint. Accipe igitur, et utere feliciter etc. (L. S.)

1951. Nauki wykładane w tej Szkole były: Nauka Chrześcijańska, Wykład Obrządków kościelnych, Kant Choralny, Nauka Moralna, Instrukcja dla nauczycieli szkół parafialnych, o ich powinnościach, Grammatyka polska, rossyjska, Arytmetyka, Geometria, Geografia, Historia powszechna, Ogrodnictwo i wiadomość o wiejskiem Gospodarstwie, Kalligrafja i rysunek, Muzyka kościelna. Na końcu wymienieni uczniowie w liczbie 23.

1991. Na str. III. jest odezwa do *Czytelnika*, gdzie te słowa: Pisarz przyobiecał i drugą księgę w szczególności o Naukach Wyzwolonych podać do druku, ale że go śmierć zaskoczyła, a napisanej nie zostawił prócz niektórych kawałków w języku ojczystym i dwóch językach uczonych greckim i łacińskim, które ja, (aby ta praca jego nie była nadaremna) zamknąłem tu.

Na str. 78 nast., przytacza autor zdania Barkłaja i innych pisarzy o narodzie polskim, i jego usposobieniach, obyczajach, charakterze.

Na str. 117 nast., przywodzi zdania pospółstwa polskiego o mieszkańcach prowincji niektórych polskich: „*Wielkopolanie* są wielkiej głowy, ale małego serca: *Małopolanie* małego rozsądku, a większej odwagi: *Prusacy* szczerzy, ale zawzięci: *Litwa* prosta, ale mściwa: *Polacy* obrządków Greckich do nauk sposobni, — — —. Żyd Polski chrzczoney, a wilk chowany, to jedno: *Bełżanie* do prawa, nie do korda: *Brześcianie* do kuffa, i do pióra: *Brzezinianie* przykładni, ale niebitni: *Bielszczanie* męscy, ale chęlni: *Bidgoszczanie* pokorni, ale niedbali: *Bieczanie* dobrzy do rady, ale tehorze: *Buszczanie* szczodrzy w słowach, ale nie w rzeczy: *Brańszczanie* silni, ale niedowcipni: *Braclawianie* zgodni w małżeństwie, ale nie w sąsiedztwie: *Braclawianie* niewieściuchowaci, ale spokojni: *Czerszczanie* pyszni, ale rzetelni: *Ciechanowianie* ludzey, ale nierzetelni: *Chelminszczanie* ponurzy, ale szczerzy: *Chęcinianie* biegli w prawie, ale zwadliwi: *Chelmianie* wielkiej pamięci, małego rozsądku: *Czerwonogrodzanie* czysti, a nie uczynni: *Dobrzynianie* dowcipni, ale leniwi: *Drohiczanie* skromni, ale njeużyci: *Gostynianie* gospodarze, ale nie żołnierze: *Gąbianie* rozsądni, ale skapi: *Gnieznianie* łagodni, ale nieczyści: *Grabowiczanie* odważni, ale nierozsądni: *Grodnianie* pobożni, ale uporni: *Inowłodzianie* przyjemni, ale nieszczerzy: *Inowroclawianie* sprawiedliwi, ale niechędożni: *Haliczanie* rzetelni, ale pyszni: *Horodelczanie* łagodni, ale bez rozsądku: *Kaliszanie* obrotni, ale nierzetelni: *Kościanie* szczodrzy, ale okrutni: *Kuźawianie* szczerzy, ale niewstydlivi: *Kowalanie* towarzyscy, ale plosi: *Kruswiczanie* dowcipni, ale oszuści: *Kolinszczanie* szczerzy, ale niewstydlivi: *Kejmszczanie* (czy nie *Książczanie*, albo *Knyszczanie*?) rzetelni, ale trzpioty: *Kowalewianie* ochędożni, ale niestateczni: *Kiszporczanie* obyczajni, ale u-

porni: *Krakowianie* do bitwy, nie do rady: *Kiówianie* mężni, ale mściwi: *Kołomyjszczanie* zgodni, samochwalcy: *Krasnostawianie* do przyjazni, ale nie do gospodarstwa: *Krzemieńczanie* ludczy, ale niepomiarkowani: *Kowieńszczanie* odważni, ale nierozsądni: *Lęczycanie* gospodarze, nie żołnierze: *Lomżanie* przyjazni, ale piący: *Liwianie* pyszni, ale rzetelni: *Lwowianie* mili, ale lubieżni: *Łuczanie* mówcy, ale klótnicy: *Łatyżewianie* żołnierze, nie gospodarze: *Lublianie* wspaniałego serca, małego dowcipu: *Lukowianie* spokojni, ale żarłocy: *Lubaczewianie* przyjemni, ale zdradliwi: *Lidzianie* pokorni, ale małego serca: *Mszczonowianie* skromni w jedzeniu, nie w napoju: *Michałowianie* gościnni, ale okrutni poddanym: *Malborzanie* wstrzemięzliwi, ale niesprawiedliwi: *Mielniczanie* dalecy od zbytków, i od nauk: *Mscisławianie* nie leniwi do pracy, ale szalbierze: *Miniszanie* bitni, ale klótniwi w małżeństwie: *Możyrzanie* sposobni do prawa, niezgodni w sąsiedztwie: *Nakłanie* ciści, ale niechluie: *Nurczanie* do szkoły, nie do obozu: *Nowogrodzanie* do szabli, nie do pióra: *Ostrzeszowianie* ni do rady, ni do zwady: *Orłowianie* do pluga, nie do pióra: *Oswiecimianie* ni do kufła, ni do korda: *Opocznianie* przyjaciele Muz, i Bachusa: *Osmianszczanie* z ciasnym workiem, a z szeroką gębą: *Orszanie* serca wiele, mózgu mało: *Poznańszczanie* poważni, ale skąpi: *Piotrkowszczanie* wielomówni, przyjacielscy: *Przedeczanie* łagodni, ale marnotrawni: *Płoczanie* prędzey uderzą, niż polaią: *Przasnyszczanie* burczą, ale niebiają: *Pyzdżanie* przychylni, ale pożytku swego szukający: *Pomorzanie* pilni we wszystkim, prócz nabożeństwa: *Pilznianie* szczodrzy bez rozsądku: *Przemysławianie* wielkiego dowcipu, małej cnoty: *Podolanie* silni, ale niedowcipni: *Podlaszanie* dobrzy do rady, nie do szabli: *Polóczanie* haydamakowaci, ale rzetelni: *Pinszczanie* niewiesciuchowaci, ale spokojni: *Radzieiowianie* szczodrzy w słowach, ale nie w rzeczy: *Rypinszczanie* wstrzemięzliwi, ale szalbierze: *Raciążanie* szczodrzy, ale okrutni: *Rożanie* mężni, ale mściwi: *Rawianie* do kufła, i do korda: *Radomianie* wierszopisy, ale niewstydlivi: *Rzeczykanie* bogoboyni, ale nieodważni: *Sieradzanie* szczodrzy, ale z cudzego: *Sierpianie* małowiąący, ale zapalczywi: *Sochaczewianie* przyjazni, ale wielomówni: *Skarszewianie* ochędożni, ale niesprawiedliwi: *Sandeczanie* bitni, ale nieprzykładni: *Sandomierzanie* dowcipni, ale nierozsądni: *Stężykanie* mówcy, ale łakomi: *Sanoczanie* do korda, nie do prawa: *Ślonimianie* do szkoły, nie do roli: *Trembowlanie* pyszni, ale rzetelni: *Trocianie* do bitwy, nie do rady: *Urzędowianie* do dworu, nie do obozu: *Upiteczanie* ni krzywdzić, ni dobrze czynić nie zwykli: *Wschowianie* z rozumem, nie z sercem: *Walczanie* poradni, ale niewdzięczni: *Wielunczanie* bez głowy, ale z sercem: *Warszawianie* z sercem otwartym, rękami skurczonemi: *Wiszcianie* w słowach obfici, nie w uczynności: *Wyzogrodzanie* łagodni, ale lubieżni: *Wisliczanie* gospodarze, niepisa-

rze: *Wolynianie* z sercem, ale nie z rozsądkiem: *Włodzimierzanie* do obozu, nie do szkoły: *Wimiczenie* brzuchowi i gardłu, a nie workowi służą: *Wibianie* prędey do zawarcia, i do zerwania przyjaźni: *Wilkomirzanie* z dobrym językiem, a ze złym sercem: *Wolkowiszczanie* sławy bardziej niż życia ochraniają: *Witebszanie* zazdrośnych oczu, a ust łagodnych: *Zawskrzynczanie* długiego języka, i pamięci: *Zakroczymianie* dobrej woli, złego skutku: *Zambrowianie* i na pieniądze, i na sławę łakomi: *Zatorzanie* o sławę zbyt, a pieniądze mało dbają: *Żytomierzanie* łatwiey darują urazy, niż długi: *Zydaczewianie* dłużni, a weseli: *Zwinogradzani* bardziej o worek, niż o brzuch dbają: *Zmudziny* pieniądze, a nie sławy przyjaciela."

„Pytam ia teraz, co tu iest w tym opisaniu prawdziwego? powiesz, że to wszystko fałsz? pomału: pytam ia: z kąd iesteś? ia iestem, odpowiadasz, z tąd naprzykład; dobrze. Cóż o twoim kraju sądzisz? czyli go dobrze pospółstwo opisało? nie dobrze, rzeczesz. A to czemu? bo mu nieprawdziwe rzeczy przypisuie. Pomału: ale te nieprawdziwe rzeczy czyli są na naganę, czyli na pochwałę? na naganę, rzeczesz. A na pochwałę co mówi, to prawda? nie inaczey. Zrozumiałem: więc tak każdy obywatel mówić będzie: że co pospółstwo na zalecenie iego kraju mówi, to prawda; a co na naganę, to fałsz: Mądrys tyś by chciał być tylko dobrym bez przygany, a inni aby byli wcale zli bez żadney pochwały. Więc albo wszystko iest fałsz, co pospółstwo o wszystkich na naganę mówi; albo i to prawda, co o tobie przeciwnego mówi. Wszyscy byśmy chcieli pochwały, a nikt nagany; przyimuiemy sąd pospółstwa w tey mierze co na naszą stronę mówi; a odrzucamy co do tego, w czym się nam sprzeciwia. To pospółstwa sąd będzie nieomylny kiedy nas chwali; a kłamca kiedy gani? Widzicie moi Panowie, iakie tu w tych sądach zamieszanie, gdzie miłość własna, zazdrość, pycha, nienawiść między sobą się prawują. Moia rada nikomu w tym nie wierzyć, bo nie masz żadney cnoty, ani grzechu krajowego: pociwość, i niecnota iakąkolwiek iest, ta nie kraju, ale osób iest."

Na str. 122, zbija autor przysłowie polskie: *Żyd chrzczony*, a wilk chowany wszystko jedno; przyczyny zaś rzadkiej poczciwości między żydami ochrzczoneymi takie naznacza: „*Pierwsza*, zle do chrztu przygotowanie. Niemasz albowiem u nas, iako po innych Kraiach, domów na przychodzących do wiary, gdzieby i długo, i doskonale, we wszystkich rzeczach, do wiary należących, ćwiczeni byli. Niedośyć albowiem iest, pragnącego z żydowskiej wiary na chrześciańską przystać, nauczyć pacierza, i kilkoro pytania o Bogu, ale wedle miary wiadomości, którą ma o wierze dawney, napoić go umiętnością wiary nowej potrzeba; aby nie w nim błędnego, nie wątpliwego zostało; i wedle stopnia nałogów, i złych obyczajów, wprawić go w dobre, i chwalebne uczynki, i nie tylko nauczyć, co ma wierzyć, ale iak ma żyć po chrześciańsku. Bo inaczey, nagle, i byle zbyć poduczony, i do

chrztu przypuszczony, nie będzie miał, tylko imię chrześciana, a we wszystkich błędach dawnych, i nałogach zostanie, albo nie mając, albo wstydząc się kogo popytać w wątpliwościach swoich. I po takim, iako się masz spodziewać, aby był pociwym, kiedy on sam nie wie, iakiey jest wiary? nie wie, czego się chwytac, nie wie czego się chronić, zbałamucony tylko, a nie nawrócony; ni on żyd, ni on Chrześciana, ale ni to ni owo; zwłaszcza gdy spostrzeże między Chrześcianaми tyle przykładów, i spraw przeciwnych ich wierze, i nauce. *Druga* przyczyna, że Przechrzy w Polsce się nicudają: jest nędza, w którą pospolicie wpadają; nikt im rękę niepodaie, nikt ich do stanu iakiego nie kieruje, nikt ich nie doziéra, tak opuszczeni od wszystkich, sponiewierani, i głodem, i chłodem przycisnieni, do swoich choć smierdzących kątów wzdychają, i czasem się powracają. *Trzecia*: pogarda ich wielka, i przesławanie. Tak jest wkorzeniony zły obyczaj w Polsce pogardzenia Żydami, że nawet choć się do Chrześcianańskiej nawrócą, równie nienawidzeni bywają; i nie wiem czyli czasem nie większy wstyd jest, i hańba (w mniemaniu pospółstwa) byź Przechrztą, iako byź Żydem. Z kąd pochodzi, że ci nowi do wiary Chrześcianańskiej Przychodniowie, widząc się byź celem żartów, posmiewiska, wzgardy, i nienawisci, zabierają także odrazę naprzód do Chrześcian, a potem i do wiary. Bo iako prostacy, to co jest winą złych Chrześcian, wadą ich wiary nierostropnie byź sądzą; i jeżeli nie w rzeczy, to w umyśle od przedsięwzięcia odstępnią."

Na str. 126 nast., o poznawaniu i ocenianiu narodów tak się tłumaczy autor: „do zrozumienia doskonale iakiego kraiu, nie dosyć przeiechać, nie dosyć bawić się lat kilka, i kilkanascie, ale trzeba i wszędzie byź, i obcować ze wszystkimi stanami ludzi, nie w barwie goscia, ale domownika. Przeto przeieżdżający kraie nie mogą byź dobreimi o nich sędziami, bo ci iadą goscincem walnym, i poznają ludzi na szlaku mieszkających, którzy się wcale różnią od obywatelów krajowych. Wedle tego, iak mu się trafią gospodarze, i ich czeladź, woznice, i podwodnicy, tak o całym kraiu sądzą. Byłem tam, mówi ieden; o iak że mię miło przyjęto, iako ludzcy mieszkańcy! prawdziwie to kraj ludzi pociwych. Byłem tam, mówi drugi, o iakoż tam niepociwy karczmarz, i żona iego, i czeladź iego; iako i kowal hultay! który nam konie kował: a ow kupiec iako pyszny, i łakomy! wcale to kraj ładaiki: Zwłaszcza gdy się komu w iakim kraiu iaka szkoda, iaka klótnia, iaki wstyd, iaka krzywda, iakie nieszczęście przytrafi, chociażby temu wstyskiemu iedna tylko i druga osoba winna była, z tym wszystkim ów urażony cudzoziemiec przeciwko całemu Narodowi zabiera gniew, i nienawiść, tak dalece że w iego zdaniu niemasz gorszego kraiu na świecie, iako ten, w którym mu się przypadek iaki nieszczęśliwy trafił. Był ieden taki, który ani znając, ani widząc Francuzów, z sławy tylko samey powziół taki szacunek i przywiązanie do nich, że mu nic się nie

podobało, coby nie było Francuzkiego. Poduczył się mówić onym językiem, z ręką książek tego rodzaju nie spuszczył, nic w myśli, nic w mowie częstszego nad Francuzczyznę nie było. O czymkolwiek kto przed nim mówić zaczął, on zaraz choć gwałtownie rozmowę do Francuzczyzny naciągnął, że każda, o wojnie, czy pokoju, odzieniu, czy iedzeniu, domowych, czy obcych rzeczach na Francyi się kończyć musiała. Wyiachał ow do onego pożądanego sobie kraiu, i przez Niemcy prawie przeleciawszy nie oparł się aż w Paryżu. Tam oślepiiony mniemanieciem wielkim o kraiu, i obywatelach iego, bez braku osób, i rozsądku ze wszystkimi się i szczerze, i scisle wdawać poczoł. Przypadkiem zaś się trafiło, że napadł na takie osoby, które po niedługim z nim obcowaniu, w takie go szranki wprawily; że z nich chcąc się oswobodzić, do więzienia trafił; a ztamtąd bez sławy, i pieniędzy wyszedłszy, z ciężkoscia do Oyczyzny powrócił. Ci co go przedtym znali, i o przywiązaniu iego do Francuzów dobrze wiedzieli, chcąc mu się przypodobać nayspierwsze po przywitaniu pytania czynili: A coż Francya, iak się podobala? zimno zrazu odpowiadał: piekna, ale nie masz nic nad to. A Francuzi? Francuzi Mospanie ludzie iak my: kto świata nie widział, wiele rzeczy chwali, choć nie są warte pochwały. I gdy domowi (wedle iego zwyczaju dawnego) ni oczym niechcieli gadać tylko o Francyi, iak mógł z razu, odwracał na bok mowę: a potym przykrość z ustawicznosci podobnych pytania pokazał. Zadziwili się przyjaciele odmianie, że co przedtym naywiększym było rozmawiającego upodobaniem, teraz mu się prawie nieznośne zdaie. Był ieden ponfalszy, i przezorny przyjaciel, który sam na sam z nim się znajdując, z kąd inąd zaczawszy mowę, niby niechcąc, do podróży iego nakierował, i z ust iego wyciągnął zdanie, które głęboko w sercu chował. Przyjacielu (rzecze) nie masz kraiu niepocciwszego nad Francya. Co mówisz? nie żartuie; żal mi że tam moia noga kiedy powstała. Ale czy to podobna? nie inaczey: nie mów nikomu nic; ale mi wierz, że niemasz niepocciwszych ludzi nad Francuzów. O wszystkich to mówisz? o wszystkich mówie: poznałem ich dobrze, nie masz iednego pocciwego. Takie przykłady często się trafiają; ale niech każdy zważy, ieżeli podobne świadectwa, i doświadczenia wiary godne."

„I nie tylko omyli się cudzoziemiec, gdy z małej gromady pospółstwa wezmie miarę na wszystkich obywatelów, ale nawet z ucciwszych ludzi przez czas swoiey gosciny nie może docić wcale barwy wewnętrzney całego Narodu. Bo i obcuiać z osobami szlachetnemi, nie może ich poznać doskonale umysłu, i obyczaiów. Bo naprzód do tego potrzeba doskonałego bardzo posiadania języka, aby się z nimi wdać w rozmowę o każdej rzeczy. Potym ucciwi ludzie i rostopni, tak miarkują rozmowy, i sprawy, że się nie dadzą tak prętko poznać gosciowi, że nie może gość przez krótki czas pomiarkować, iako sobie panowie z sługami, rodzice z dziećmi, przyjaciele z przyjaciółmi postępują: bo

przy gościu żaden się z swego stanu lub powinności, lub obyczajami nie otwiera. I to widzimy w naszych domach Polskich, gdzie Gospodarstwo przy gościach w inszą się prawie barwę przybieraia. Jako są choyni w przyjęciu, iako wtedy i względem domowych łagodni, i względem obcych ludzcy; wszystko się tam zdaie tchnąć przyjemnością, ochędotwem, słodyczą, statkiem, pokojem: gdy w tym samym miejscu, kiedy obcych świadków nie ma, nie co innego mieszka, tylko dzikość, niechłuystwo, skąpstwo, plochość, gorycz, i wieczny niepokoy. Potym, goscie prędzey poznaią, co iest złęgo w kraiu, niż co dobrego; i to pochodzi z skłonności naszej raczej do przygany, niż pochwały; powtóre, że ludzie cnotliwi nie tak się łatwo dają poznać, iak zli, i niepocciwi; bo pierwszych rostopność utrzymuie w swoich granicach, przeto nie wdaie się, gdzie im nie należy, nie radzi się świecić, nadstawiać, przedawać; bo ich cnota, i dobre sumnienie stanie im za wszystko, za biesiady, za rozrywki, za ciekawość, i iakąkolwiek uciechę, lub pożytek. Zli zaś wszędzie się wścibią, wszędzie ich pełno; bo nie znajduią w sobie coby im się podobało, i na czymby przestali; szukaia tedy prócz siebie czego innego; albo lichęgo zysku, albo prózney chwaly, albo nikczemney roskoszy, albo zadosyć uczynienia iakiey namiętności. Pierwsi są iak bogaci, i główni kupey, którzy w swoich budach siedzą, i maią co tam robić, czym się zabawić, czego pilnować: drudzy zaś iak oszarpani przekupniowie, którzy z swemi gałganami wszędzie się włóczą, wszędzie ie pokazuią, i niechęcym ie wtrącaia.

„A do tego obiedzaiącym kraie przeszkadza do dania o nich rzetelnęgo zdania, uprzedzenie rozumu, dobrym, albo złym o kraiu iakim mniemaniem. Bo maiąc nabitą ieszcze w domu głowę o zacności iakiego kraiu, gdy się tam przyiedzie, wszystko się nam podoba: bo co dobrego iest, to zaraz chwalemy, a co złęgo, to u siebie wymawiamy, a czasem i za dobre z głupiego uprzedzenia sądziemy. Gdy zaś uprzedzi nas wiadomośc o niepocciwości iakiego kraiu, i wiarę iey damy, iuż tam nie dobrego nie znajdziemy: nie tylko złę wiekszym się nam zdawać będzie, niżeli iest; ale i dobre nieszczęre, niedoskonałe, niedostateczne, i ledwo dobrym wydawać się będzie. Bo te uprzedzenie sprawuie w nas albo miłość rzeczy zachwalonych: i pierwsze sprawuie ślepotę, że nie widzimy wady żadney w tym, co kochamy: drugie zaś sprawuie omamienie: że w dobrym nienawidzianym spostrzegamy skazy, których w samey rzeczy nie ma. Pierwszą prawdę wyraził Cicero o Alceuszu, któremu znamie choć szpetne w osobie upodobaney wydawało się ozdobą: i Katullus o sobie, który Roscyusza zezowatego wzrok przekładał nad intrzenkę.”

Na str. 154: „Wpływ powietrza na usposobienia umysłowe ludzi zbija temi słowy: „Ze w Rzymie Hiszpani w naukach niegdyś byli sławni, to powietrzu Włoskiemu przypisuia; a że niektórzy Hiszpani we Wło-

szech będąc, zły smak, i sposób nauk niedobry wprowadzili; to Hiszpańskiemu powietrzu, w którym się urodzili, przyczytują. Co za bałamuctwa! Tak Tiraboschi Marcialisza, Luciusza; Seneki, Lukana, niedoskonałości przypisuje powietrzu, w którym się rodzili; a ja się pytam, czemu nie przypisuje powietrzu Włoskiemu, w którym się wychowali? zaś doskonałości Kwintiliana, Latrona, Kolumelli, Meli, przypisuje powietrzu Włoskiemu, w którym nieco żyli, a czemu nie przypisuje Hiszpańskiemu, w którym się urodzili? Tak niewdzięczny Włoch (Ubaldu Mignonius, *Noct. Sarm.*) naszego Sarbiewskiego słodko brzmiącą wymowę przypisuje Włoskiemu powietrzu, w którym mieszkał; a nie wiedział o tym, że Sarbiewski tak dobrym Wierszopisem z Polski przyjechał, a nie w Rzymie uczyniony.

str. 158, o wpływie Francji na Polskę tak mówi: „Niekórtzy Francuzi nie wiadomi stanu swego dawnego, a z terazniejszego nadto się wynoszący, litują się, albo raczej natrzęsają z Polaków, że u nich Nauki nikczemnie idą: że ięzyka swego nie umieją, i nie pilnują: że łacina u nich żelaznego i glinianego wieku; a greczyzny nie słycać: że wszystkie u nich umiejętności nieszczere, a nazwisko tylko mające. Bo zamiast uczenia się dobrze po łacinie, oni się swarzeniem o prawa ięzyka, i wątpliwościami żakoskiami bawią. Zamiast wymowy do przekonania, chwytają się sposobu kazania, śmiech raczej, albo obrzydzenie w słuchaczu sprawującego, złożonego z różnych ięzyków, uciników, kawalków, napisów, baiek, z żartów w słowach, i błahych myśli. Zamiast słodkiego wierszopistwa, nędzną się pracą okolo dobrania liczby Syllab, i słów co do składu zatrudniają; a wreszcie ani o sztukę, ani o smak dobry, ani o myśli wyborne, ani o ducha i moc Wierszopisom własną, niedbają. Zamiast wyższych Nauk, próżnym o słowa tylko sprzeczaniem się zabawiają. *Nauka u nich o Bogu*, są same płocze wykrety, i domysły, bez pożytku, i gruntu; bo tey Nauki u nich całe źródło: iest każdego Nauczyciela głowa, i wola. Bo im kto więcej bałamuctw, i dzikich ciekawosci wymysli, tym lepszy. Nie u nich ani święte ięzyki, ani Pismo, ani dzieie koscielne, ani prawa, ani Zborów, i Oyców Świętych wiadomość nie waży: dosyć iest byż wielomównym, i nie odpowiadać na zarzuty gruntownie, ale się wykręcać słowy; a za Mądrego ujdzie. Podobnaż u nich *Nauka przyrodzenia*, która nie na szperaniu ciekawym rzeczy, nie na doświadczeniu, nie na pożytecznym przyczyn uważaniu, nie ksiąg w tey mierze czytaniu, ale na wartowaniu swoich Przodków ciemnych, błędnych, i do niczego się nie przydaających skoropisów zawisła; a z głębszych *Wiadomości*, Egipskie u nich o Gwiazdach podania, celem są pracy, i zabawy. A wszystko to Francuzi powietrzu Polskiemu, do nauk nie zdolnemu, przypisują.”

„Ale niech się nad nami nie litują, ale raczej sami się wstydzą, że nas tak podlemi naukami zarazili. Nie naszego to powietrza skutki, te

nikczemne przedtym u nas Nauki: ale są to owoce przewóżne, pod Francuzkim powietrzem urosłe, a nam w podarunku przysłane. Trafilo się bowiem nieszczęściem, że Polska chcąc Nauki do siebie wprowadzić, z Paryża Nauczycielów nie dobrze nie umiejących wezwwała. To się albowiem działo wieku czternastego, gdy Francya, (z świadectwa samychże Francuzów) w ciemnościach zostawała, i dopiero szesnastego Wieku przeziierać poczeła. Wszystko cokolwiek w Naukach Polskich dotychczas było podlego, Francuzom się przypisuie: zła Łacina, pogarda Grecyzny, dziecinna wymowa, oschle wierszopistwo, Nauki wyższe zaniedbane, i przewrócone, Gwiazdowrózne zabawy, są to nasiona Francuzkie, które pola nasze zaraziły. Bo gdy zły smak, i sposób w naukach raz się wkorzeni, z wielką się trudnością wytepić może. Bo chociaż wieku szesnastego (gdy cała Europa się obiasniła) i do Polski te światło przez naszych zacnych Mężów weszło, nie mogło iednak długo trwać, bo od gęstych ciemności Francuzkich zadawnionych zwolna przytlumione iest."

„Wyście, Wy Paryżanie przyczyną byli, że i na początku w Polsce Nauk dobrych nie było, i że w iey grubości długo Polska trwała."

„Jakież bowiem Umiejętności wasze moi mili Francuzi wtedy były, kiedyscie nam waszych Nauk udzielili? Nie dziw, że białogłowy wasze, nawet uciwwe, po większej części nawet czytać nie umiały: ale mężczyźni tak wszystkich nauk nienawidzili, że bawić się książkami, albo bydź nazwanym uczonym, iedno wtedy było co błaznem. Kto się łaciny uczył, to głupi, a kto Grecyzny, to Czarnoksiężnik. Ale i łacina iakaż była? troche iey się zaswieciło w Lugdunie, Augustodunie, Besansonie, a potem wcale zgasła. Po niejakim czasie wskrzesił ją niby Karol Wielki, ale tam śladu Łaciny nie znać było, i to samo zniknęło. Znowu od Świętego Ludwika odnowiona, ale tam więcej Gotyczny, i grubiaństwa było, niż łaciny: i to trwałó póty, póki Franciszek Pierwszy Wieku Szesnastego wykorzeniwszy błędy, dobrej łaciny, i Grecyzny nie wprowadził. Ale i ten iak wiele zażył trudności z przywyklemi do błędów i grubiaństwa Francuzami! Wprowadzać do nich Nauki iedno było, co zaszczepiać głupstwo, i bałwochwaltwo. Powstali wszyscy Duchowni na to, (bo między niemi tylko mniemana mądrość tułała się) i na kazaniach, na wprowadzanie dobrych książek, i łaciny złotej, i Grecyzny, bili, i następowali. Gdyż im się zdało, że za przypuszczeniem tych świeżych nauk, i szkół; i Królestwo, i wiara upaść miała. A gwiazdowrózna nauka zkąd się do nas wzięła? prócz Cyganów, którzy ją po całym świecie roznieśli, wasz przykład, i zalecenie nam ją podało. Gdyż aż do ostatnich czasów waszego grubiaństwa, wielkiescie do niey przywiązanie mieli. Nie tylko w szkołach była na celu, ale po domach, i u Dworu, nappierwszą, i ustawiczną była zabawą. Żadna sprawa w sądzie, żadna rada u Dworu, żadna wyprawa na wojnę, bez radzenia się Gwiazdowrózków nie

była. Uważcie sami, iakoscie tego czasu samiż *Kalendarze* szacowali; i przeto wybaczeie i naszym obywatelom, że w wasze głupie, i grubiańskie slady kiedyś wstępowali." (Na poparcie tego, przytacza autor świadectwa wielu pisarzy.)

Od str. 175 do 180, są postrzeżenia autora interessujące o mieszkańcach miast niektórych i prowincji włoskich.

str. 198, nast., Rozdział, *O przyczynach nieomylnych nauk pięknych i uczonych ludzi*, jest pełen prawd jasnych i pełnych erudycji.

str. 289 nast. jest tłómaczenie rozmowy Lucjana: *Nauczyciel Krasomówstwa*.

str. 328 nast., o potrzebie ćwiczenia się w języku ojczystym, zkąd wyjątek następny: „Bembus te narody, które zaniedbawszy swego języka, chwytaią się obcych, i niemi usiłuią gadać między sobą, przyrównywa do głupich synów, którzy matkę własną z domu wyrzuciwszy, przyieli przychodnią iaką niewiastę, i ią sobie za matkę maią. To można mówić o nas niektórych Polakach: wygnaliśmy za próg matkę naszą, a obcą iakąś dziwkę przyieli na mieyscu matki. Matka nasza siedzi nędzna na folwaku między czeladzią, i chłopami, a owa gościnną niewiasta siedzi w pokojach między nami, ona z nami u stołu siada, z nami wyjeżdza w rydwanie, z nami na wszelkich biesiadach, i zgro madzeniach przy boku iest; wszyscy ją szanuią, wszyscy się iey kłaniaią, a kto iey nie zna, za prostaka i niegodnego towarzystwa szlachckiego poczytany bywa: a gdy my tey Cudzoziemce nadskakuujemy, gdy ią między sobą za Boginią mamy, iey krewni, i Rodacy, z boku się na to patrzący z nas się natrząsaią, i palcem płochóć naszą, i nierozum wytykaią: nasza matka w kąć zarzucona bez ozdoby, bez powagi, bez dostatku zostaie, o żebranie żyć, i w sukniach gęsto, i plu gawo latanych chodzić musi: ta zaś nowa Ieymość w kleynociki się naszey matki stroi, i suknie matczyne nie do swego wzrostu, ani twarzy robione, bierze, tak, że ani tym sukniom na niey, ani iey w tych sukniach nie przystoi; zgoła z matkismy niewolnicę uczynili.”

„Gdyby Polacy dla swego splawu, i przedaży rzeczy kraio wych, zaniedbawszy swoje rzeki, i uscia do morza, usilowali kopać koryta do Tagu Hiszpanskiugo, lub Sekwany Francuskiey, byłaby rzecz nie tylko bezrozumna, ale i szalona. Toż się samo ma rozumieć w prowadzeniu nauk do Polski przez język Francuski. To prawda że nauk wszelkich koryta są języki, bez nich nauki bydź nie mogą; ale czyliż nie szalona rzecz iest, swoje oyczyste koryta, rownie sposobne do znie sienia naywiększych umiętności skarbów, zaniedbywać, i owszem umyślnie ie zamulać: a rowy nowe, do wykonania niepodobne, z Francyi dla tego końca prowadzić?”

„Kto przez oyczysty język do umiętności dąży, ten idzie droga królewską, otwartą, bitą, i bezpieczną, kto przez Angielski, i Francuski do tego końca zmierza, idzie manowcami (iako się wyżey powie-

działo) i omylnemi scieszkami; pierwszego podróż iest człowieka rozumnego, drugiego zwierzętom głupim podobna; iako psy pospolicie zwykły czynić, że nigdy goscincem nie idą, ale tam, i sam po polach się wałęsają. Nauczyciel tedy powinien się trzymać tej drogi bitej, to iest w początkach samego uczenia, przez język Oczysty prowadzić uczniów do umiętności. I bardzo mylą się ci, którzy sądzą, że języka oczystego, wyszedłszy z dzieciennych lat, nie trzeba się daley uczyć, chcącemu zwłaszcza zostać albo Krasomowco, albo Dzieiopišem, albo Dzieiopišem, albo Rymotworco. I są niektórzy tak prosci Polacy, którzy gdyby słyszeli, że Polakowi samemu trzeba się uczyć długo, i owszem zawsze Polskiego języka, smieliby się na to; bo z tych każdy się doskonalem w języku sądzi, a nie rozumieją na czym umiętność, i doskonałość języka zawisła. Przeciwnie zaś wielu we Włoszech i Francyi ludzi, którzy drogą nauk idą, w swoim języku tego cwiczenia nie przestają, i nie śmieją nigdy mówić, że już w tym rodzaju umiętności mają dosyć, nie wstydzą się radzić w tej mierze biegłych, nie mają za przykrość wybornych Pisarzów swoich czytać, i w nich ułomność języka uważać, sobie ie dla pamięci zbierać, i często przepatrując przypominąć.”

str. 330 nast. *o czystości języka polskiego.*

str. 340 nast. mówiąc o słodyczy języka ojczystego, czyni rozbiór miejsca pięknego z trenów Kochanowskiego:

Nieszczęsne ochędństwo, żalósne ubiory
Mojej najmilszej cory i t. d.

str. 344 nast.: *O przyczynach zepsucia języka polskiego.*

Kończy autor dzieło swoje temi słowy: „Przy dokończeniu tej książki o naukach wyzwolonych spyta kto: Czyli Polska była kiedy krajem uczonych? i czyli był w Polsce kiedy wiek nauk? Odpowiadam: Polska nasza, iako ostatnia nie mał w Europie, brała na siebie barwę innych krajów Europy różnych wieków, i iako w innych krajach kwitnęły, lub upadały nauki, tak i Polska różnych skutków doznawała. Najbliższy Polsce naznaczaią wiek uczony w Europie, to iest za Leona X. Papieża, ale nie długo potrwał. W tym tedy wieku Polska się cieszyła synami swemi, wszelką nauką sławnemi, i po tym następami. Day Boże! żeby zawsze takie wieki kwitnęły, i takowych mężów wydawały, którzyby radą, wymową, i pismem, utrzymywali Wiarę, Kościół, i Ojczyznę, ku większej czci, i chwale Boskiej, na którą i ta praca niech idzie.”

W całym dziele widać w autorze człowieka wielce z naukami i traktowaniem ich obeznanego, wolnego od uprzedzeń, otwierającego sobie widoki własne i nieidącego ślepo za zdaniem i mniemaniem drugich. Dla niewielu znajomych exemplarzów książki tej, wyjątki powyższe przytoczyć za dobre uznaliśmy, zachowując nienaruszoną pisownią jej.

Wymieniają się tu niżej rzeczy w ważniejszych pismach perjodycznych polskich zawierające się. Sposób, jaki się w tém zachował, jest ten, że nie wszystko z nich wylicza się, ale to tylko, co albo oryginalne, a przynajmniej za takie podane, albo odnoszące się do rzeczy polskich; z poezji zaś, także oryginalne i po największej części takie, które przy sobie mają nazwiska autorów. Opuszczają się również artykuły, które albo oddzielnie drukowane później były, albo w zbiorach pism później wydanych, ile można było zapamiętać, znalazły miejsce, wyjąwszy wszakże z tego pisma przez towarzystwa uczone wydawane, z których wszystko się prawie wyliczyło.

2014. Zawiera się tu: Laurentii Mizleri Epistola ad Polonos literatos.—Anecdota quaedam singularia celsissimae de Prussis ducum ac S. R. I. principum Jablonoviorum domus.—Experimenta et dissertationes Societatis Gedanensis naturam scrutantis.—Enarrationes certae de Academia Cracoviensi, adiectis tabulis publicis. Continuatio prima (*). Vitae archiepiscoporum Gnesnensium, seu regni Poloniae primatum, ab xxxiii. usque ad xl. archiepiscopum.—Camuset de febribus malignis epidemicis, Varsoviae an. 1737 grassantibus.—Descriptio bovis singularis cum tribus cornibus.—Nova litteraria polonica.—David Braunius de comitiis regni Poloniae generalibus.—Vitae trium archiepiscoporum Gnesnensium, seu regni Poloniae Primatum, Andreae Rosae de Boryszewice, Joannis de Lasko, et Matthiae de Drzewica. *Polonia litterata nostri temporis*, auctore Jo. Dan. Janozki.—*Eiusdem Lexicon eruditorum nunc viventium* etc. (wiadomość o tych dwóch pismach)—Specimen physicum de animalculorum spermaticorum natura et ortu, auctore D. Ernesto Jerem. Neifeld medico Lesnensi.—Observationes Laurentii Mizleri de

(*) Początek tego wyliczania znajduje się w piśmie przez Mizlera wydawanem: *Warschauer Bibliothek* w T. IV. N. 1051. Są tu dokumenta następujące, tyjące się Akademji, już w całości, już w części: Inkorporacya do Akademji probóstwa S. Florjana, r. 1590 Apryla 12. Przywileje Królów: Alexandra, r. 1502, *feria quinta ante festum S. Georgii*, Stefana Batorego, r. 1576 Nowemboia 13, Zygmunta I. nadający szlachectwo dla doktorów Akademji Krakowskiej, r. 1535, *feria quinta in crastino S. Laurentii martyris*; Konstytucje: r. 1562, o *Skolach* r. 1590, r. 1613, r. 1633, r. 1635, r. 1655, r. 1658, r. 1662, r. 1669, r. 1676, r. 1678, (o zniesieniu *fundacji Theologiae Warszawskiej Jezuitów*): r. 1685, r. 1733; postanowienia Synodów: Piotrkowskiego r. 1542, gnieźnieńskiego, r. 1561, r. 1607, r. 1621, r. 1628; Krakowskiego, r. 1669. Wyliczone nakoniec *Kollegja Akademji, Bursy: jurisperitorum, pauperum, Jagellonianum, philosophorum, Hierusalem, seu bursa Olesniciana, Zisinianum, Staringilianum, Smiescovianum*, czternaście szkół parafialnych, kolonje akademickie, które wedle Geografji Formankowicza do czterdziestu dochodziły, z tych głównejsze: Poznańskie, Nowokorezyńskie, Widawskie, Bialskie (Albae ducalis), Chelmskie, Lwowskie. Dalszego od wydawcy zapowiedzianego ciągu tej historii, w następnym terejalach nie ma.

Kolof binae ex medicina practica selectae, altera de ulcere super vesicam puerperae curato, altera de morsu serpentis in se ipso intra viginti quatuor horas sanato. — De electionibus regum Poloniae ex collectaneis Davidis *Braunii*. — Vitae trium archiepiscoporum Gnesnensium, Andreae Cricii, Joannis Latalski et Petri Gamrati. — Catalogus comitiorum, sub Sigismundo et Vladislao celebratorum. — Descriptio novae machinae pro librandis aquis inter duo loca longissime a se in vicem remota etc. auctore Henrico *Kühn* J. U. D. Professore Matheseos Gedan. — L. *Mizleri* de Kolof, observatio ex medicina practica, selecta, de phthisi confirmata, in virgine quindecim annorum curata. — D. E. J. *Neifeldi*, observatio de efficacia moschi, cum antimonio diaphoretico mixti in febre catarrhali petechizante. — De iuribus maiestatis Regni Poloniae, ex collectaneis Davidis *Braunii*. — Vita archiepiscopi Gnesnensis Nicolai Dzierzgowski, auctore Stanislao *Buzenski*. — Catalogus comitiorum, sub Jo. Casimiro Michaele I. Poloniae regibus celebratorum. — L. *Mizleri* de Kolof, observationes binae ex medicina practica selectae, de ozoena et pernione, quorum morborum vera remedia proponuntur. — Na końcu dołączona tablica genealogiczna familii polskiej: de Ocieszyno Bruhl.

Rok 1756, taki ma tytuł:

Laurentii Mizleri de Kolof Philos. et Med. D. in Sereniss. Regis Polon. Aula Consilarii et Medici, Regni Poloniae Historiographi, Academicarum, Imperialis Franciscanae Augustae Vindelicor. Consilarii Electoralis Moguntinae Scientiarum util. nec non Societ. Scientiar. Musicae in Germania socii huiusque senioris Acta Litteraria etc. anni MDCCCLVI. Trimestre I—IV. *tam. 4. 303 str. Przypis. Xciu Józef. Alexand. Jabłonowskiemu.*

Rzeczy tu zawarte są następujące: Davidis *Braunii* Dissertatio de legis famosae *quamvis* etc. ratione poenae homicidii non capitalis, in regno Poloniae moderata exculpatione. — Stanislai *Karnkowski*, archiepiscopi Gnesnen. commentatio de primatu senatorio regni Poloniae. — Vita Joannis Przerembski archiepiscopi Gnesnensis XLVIII, auctore Nicolao *Busenscio*. — Catalogus Comitiorum, sub Joanne III. Poloniae rege celebratorum. Tentamen historiae de vita Andreae Dudithii, auctore Carolo Beni. *Stiefio* gymnasii Elisabeth. Vratislaviensis professore. — *Collectionis magnae omnium historiarum scriptorum Poloniae et magni ducatus Lithuaniae scriptores quatuor, e recensione Micleriana.* (wiadomość o tym zbiorze, przez samego *Mizlera*). — Catalogus professorum Viluensis et Zamoiscensis Academicarum. — Nova litteraria Polonica. — Simonis *Starovolscii* de claris oratoribus Sarmatiae libellus etc. Accedit brevis Simonis *Starovolscii* eiusque operum notitia ex J. A. comitis *Zaluscii* Bibliotheca scriptorum Polonorum deprompta. — Vita archiepiscopi Gnesnensis XLIX. Jacobi *Uchanii*. — De modo et ordine electionis regis apud Varsaviam anno 1572 habitae, rationeque eligendi

reges Poloniae, Stanislai Karnkoviï archiepiscopi Gnesn. — *Eiusdem panegyricus ad Henricum Valesium, Poloniae regem designatum.* — Catalogus Comitiorum Augusto Rege, cum continuatione usque ad comitia anni 1736. — Vita archiepiscopi Gnesnensis L. Stanislai Karnkoviï. — *Codex diplomaticus regni Poloniae. Antonii Mariae Gratiani de Joanne Heraclide despota Uallachorum principe, libri tres, et de Jacobo Didascalo Joannis fratre liber unus.* (wiadomość o tych dziełach). — Vita Joannis Tarnowski Archiepiscopi, Gnesnensis LI. — *Respublica Polonica Christophori Hartknoch.* —

2017. W exemplarzu będącym w Bibliotece Akademji Medyko-Chirurg. Wileńskiej znajduje się to pismo z roku 1762 i 1763. Materye w nich: R. 1762. O Ludności świata. — Mowa z powodu śmierci Biskupa Wileń. Michała Zieńkowicza. — Kontynuacya o wzroście ludzkim. — O Straszydłach. — Kontynuacya o Kolorach. — Mowy Marcina Matuszewicza Stolnika Wdztwa Brzeskiego, Marszałka Trybunału Gł. W. X. L. na pożegnanie tegoż trybunału Duchownego 27 Września r. 1762 i przy wjeździe Biskupa Wileńskiego Massalskiego. List X. Jana Jerzego le Franc de Pòmignan Biskupa Podyeńskiego (du Puy) w Landokiu pisany do Krola francuzkiego. — O Zorzy Północnej.

R. 1763. Wyjątki z dzieła *Rzeczyńskiego: Historia Naturalis Curiosa*, tłumaczone na polskie. — Mowa na pożegnanie Trybunału W. X. L. w roku 1763 Septembra 5 dnia miana przez Xcia Stanisława Radziwiłła.

2021. Wydawcą pisma tego był z początku X. Jan Albertrandi, a po jego oddaleniu się za granicę, Adam Naruszewicz. Zob. Sielanki Polskie, w Warszawie 1778 (Przedmowa), i Katalog Grela z r. 1771. Benthowski przeciwnie mówi, iż zaczął Naruszewicz, a kończył Albertrandi. Na końcu T. XVI. jest spis autorów tego pisma: *Albertrandi Jan, Apesuntski Odenil, Bagiński Franciszek, Baudouin Jan, Bielawski Józef, Bieńkowski Franciszek, Bogusławski Konstanty S. P., Bohomolec Franciszek, Borowski Franciszek, Choloniewski Ignacy, Choloniewski Xawier, Czaplic Celestyn, Czarnek Mateusz, Czyż Jan, Drużbacka Elżbieta, Dudziński Michał, Działyński Ignacy, Eysymont Marcin S. P., Gawdzicki Felix, Gurowski Alexander, Haraburda Jan, Henninkówna Anna, Jabłonowski Józef, Jakóbski Wojciech, Iżycki Jakub, Książnin Franciszek Dyonizy, Koblański Józef, Komorowski Józef, Kończal Michał, Korytyński Onufry, Kościalkowski Kajetan, Kossakowski Ant. Korwin, Kossakowski Jakub Korwin, Kralewski Felicjan, Krasicki Ignacy, Leśniewski Franciszek, Michniewski Antoni, Minasowicz Józef Epifani, Mniszech Michał, Nagłowski Antoni, Nagurezewski Ignacy, Naruszewicz Adam, Oraczewski Felix, Osoliński Józef, Piasecki Adam, Piramowicz Grzegorz, Rzewuski Adam, Sakowicz Fabian, Sapieha Kazim., Skaradkiewicz Petrycy, Skrzetuski Kajetan, Skrzetuski Wincenty, Sosiński Julian, Szostowicz*

Urban, *Szymanowski Józef*, *Świętorzecki Józef* Kazimierz, *Tomaszewski Dominik*, *Trembecki Stanisław*, *Urbanowski Krzysztof*, *Węgierski Kajetan*, *Wybicki W.*, *Zablocki Franciszek*, *Zaluski Józef* Jędrzej, *Zukowski Xawier*.

2023. Że to pismo zaczęło się w r. 1770, wnosić trzeba z *Avant Propos*: „Un ouvrage de la nature de celui-ci ne mérite pas l'honneur d'une préface; mais nous avons cru devoir au public un compte plus détaillé qu'on ne le trouve dans notre *Pamphlet*, d'un projet littéraire, qui du moins à ce que nous pensons, aura le mérite de n'avoir été ni suggéré ni précédé en ce pays par aucun autre qui soit précisément dans le même goût.”—Wyszło tego dziennika numerów 4. W ostatnim z miesiąca Kwietnia jest ostrzeżenie, iż wydawanie tego pisma zawiesza się do szczęśliwszych okoliczności. W Bibl. Ossol. są tylko numera: *Janvier*, *Fevrier* i *Avril*. Niewiadomo czyli to jest to samo pismo, którego wydawcą wedle Bentkowskiego (T. I. 127.) był *Dusert*, a które jakoby wychodziło w języku francuzkim od r. 1760, ale bardzo krótko; chybały pomyłka była o lat pełnych dziesięć. (L. S.)

2026. Pismo to wydawał Switkowski, a litery na tytule: A. P. H. P., które były niezrozumiane dla Bentk. (T. I. 120), nic innego nie znaczą, jak uważa Sobol. jak: p. *Autora Pamiętnika Historyczno-Politycznego*. We wstępie tego pisma mówi Switkowski: „Przekonany wielu dobrze myślących zdaniem, i większej części krajów Europejskich doświadczeniem, że nie masz krótszej i pewniejszej drogi, rozszerzenia między narodem jakim oświecenia, iak przez pisma peryodyczne; odważyłem się pomnożyć u nas ich zwyczaj przez wydawanie co miesiąc *Pamiętnika Historyczno-Politycznego*. *Publicum* łaskawe, pokrzepiając wspaniałe ów krok mój pierwszy, ośmieliło mię i obowiązało do uczynienia drugiego. Widząc bowiem, że pismo moje, choć tylko za cel mające same okoliczności *Historyczno-Polityczne*, a to ieszcze niniejsze, takie znajduie u dobrze myślących Polaków wsparcie, wniosłem, iżby go znalazło i inne, które nie miałyby tak ciasnych, iak tamto obrębów; było przystosowane do piękności, smaku, i pożytku większej części czytelników, zawierało w sobie iak najwięcej wiadomości, względem tego wszystkiego, co tylko może człowieka zdobić, bawić i interessować, a przeto zbliżało się iak najbardziej do końca istotnego wszystkich dobrych książek, którym iest *wydoskonalenie społeczności*.” Podług układu tuż obwieszczonego, pismo to zawierać było powinno wiadomości różne z fizyki, medycyny, gospodarstwa, technologii, geografji, podróży, wiadomości o nowo wychodzących dziełach w kraju, oraz krótkie poezye. Prenumerata roczna złch 18, z pocztą złch 24. Co kwartał wychodziła Część I. z tablicami mineralogicznymi na końcu. Na końcu 2giej części Tomu IV. te są słowa: „*Koniec Magazynu Warszawskiego*, na którego miejsce wychodzić będzie co miesiąc pismo peryodyczne pod tytułem:

Wybór Wiadomości Gospodarskich. Cena roczna iego, pocztą i bez poczty, będzie zł. 24. Układu zaś iego i zamiaru doczytać się można w Pamiętniku na miesiąc Marzec na końcu roku tego." (L. S.)

2036. Wydawcą był Franciszek *Dmochowski*.—Rok 1801: O *Chemii*, przez *J. O.*—O *Życiu i pismach Józefa Szymanowskiego*.—Rozbiór dzieciów narodu polskiego przez Marcina Galla i Wincentego Kadłubka, Tadeusza *Czackiego*.—Wiersz na śmierć Józefa Szymanowskiego, przez Józefa *Kochańskiego*.—*Początki Chemii Jędrzeia Sniadeckiego*, Recenzja p. A. D. P. F.—O *Litewskich i Polskich Prawach* przez *Tad. Czackiego*, Recenzja (dalszy ciąg r. 1801).—O *Życiu i pismach Ignacego Krasickiego*.—O *Klemencie Janickim*.—Wypis z podróży Pani de Guebriant Posłowej Nadzwyczajney do Polski za Władysława IV.—*Fizyka najnowszemi odkryciami pomnożona i t. d.* przez *X. J. Osińskiego*, Recenzja.—Opis po dwa razy odprawioney negocyacyi między Janem Zamoyskim Kanclerzem W. R. i P. Vanozzi posłanym do niego przez Kardynała Henryka Gaetana (*Gaetani*), Legata a latere Papieża Klemensa VIII. r. 1596; wypis z manuskrytu Xiążąt Albańskich w Rzymie (dalszy ciąg r. 1802).—O nazwisku Ukrainy i początku Kozaków, przez *Tad. Czackiego*.

Roku 1802. Opisanie wyjęte z dawnego rękopismu, wyjazdu Królowey Bony, Króla Zygmunta I. pozostałej wdowy, 1 Lutego r. 1556.—Satyra, Oddalenie się z Warszawy Literata, napisana przez F. Z. 1786 r.—Zatwierdzenie Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk przez reskrypt J. K. Mci.—Rzut oka na literaturę Polską od ostatniego podziału Polski aż do końca wieku XVIII., wypis z gazety: *Intelligenz Blatt der allgemeinen Literatur-Zeitung*, z uwagami przez *A. K. P.*

Rok 1803. O *życiu i pismach Teodora Wagi i Teodora Ostrowskiego*.—Pytania podane do rozwiązania przez Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Warszawie.—Rozprawa o dostrzeżeniach meteorologicznych przez Jacka *Krusińskiego*.—O *życiu i pismach Stanisława Konarskiego*.—O *życiu i pismach Karola Wyrwicza*.

Rok 1804. Oddawanie tryumfalne Wasilia Szuyskiego Cara Moskiewskiego i z bracią Jego Królewskiej Mości na seymie w Warszawie przez Hetmana Kor. P. Stanisława Żolkiewskiego, z rękopismu biblioteki X. A. C.—List do Barona de Zach i uwagi tego Astronoma nad stanem dawniejszym obserwatoryum astronomicznego we Lwowie.—Uwagi P. *Zach* nad listem pisanym przez P. Kodesz nauczyciela Matematyki w Akademji Lwowskiej.—O *życiu i pismach Ign. Zaborowskiego*.—O *życiu i pismach Mikołaja Wolskiego*.—Uwagi nad artykułem o Polsce w Geografii Williamsa Guthrie.—Dwie noce czyli rozmyślenia o sztuce gwiazdarskiej, wiersz Mikołaja *Wolskiego*.—Rys życia i pism Dawida Pilchowskiego przez Józefa *Kossakowskiego*.—Wiersz do Tadeusza *Czackiego*, przez Aloizego *Felińskiego*.—Wiersz o dobroczynności przez Ludwika *Osińskiego*.—Urządzenie Liceum War-

szawskiego.—Postanowienia i ofiary duchowieństwa diecezji Łuckiej na rzecz funduszu edukacyjnego.—W tymże celu postanowienia i ofiary duchowieństwa diecezji Kamienieckiej.—Uwagi nad dziełem P. Villers uwiecznionem przez Instytut Francuzki do miejsc ściągających się do interesów Polski, przez Jana *Sniadeckiego*.—Na ślub JP. Linde z P. Ludwiką Bürger.—Bunt w Kairze i wzmianka o śmierci Sulkowski-go; wypis z dzieła Denona.—Dwór Xięcia Lubomirskiego; wypis z rękopismu zamku Łancuckiego.—O owcach rzecz skrócona przez *Trebickiego*.—Opis podróży do Gdańska w roku 1803 odprawioney w liście do przyjaciela.—List M. *Poczobuta* Astronoma w Wilnie do J. C.

Rok 1805. Uwagi nad kamieniami meteorycznymi z opisem kamienia, który spaść miał na Ukrainie pod Białocerkwią w roku 1797.—Punkta do zebrania postrzeżeń i wiadomości w przedmiotach fizycznych w Wydziale Wileńskiego Uniwersytetu.—Nagrobek Jakubowi Jasińskiemu Jenerałowi (wiersz).—Swactwa, wesela i urodziny u ludu Ruskiego na Rusi Czerwonej.

2037. R. 1809. Synonimy polskie—Uwagi nad mową ludzką, a mianowicie polską przez X. *Wyszomirskiego*.—O sądach pokoju przez X. *Szaniawskiego*.—O obywatelstwie, przez tegoż. Obrady Seymu głównego r. 1809.—O wyprawie Jana III. Króla Polskiego na obronę Wiednia w roku 1683, przez Inżyniera Saskiego, z rękopismu Biblioteki Drezdeńskiej.—O początkach Warszawy, z rękopismów *Albertrandego*.—Duch Narodowy, p. X. *S. J.*—*Listy o Polsce, Austrii i t. d.* przez G. T. *Ukłańskiego*, w Norymberdze 1808, recenzja.—Faeton z niemieckiego *Zachariä*, przez Michała *Wyszowskiego*.—Wanda poema, wyjątek z *Pieśni I.*—O życiu i dziełach Franciszka Smuglewicza.—O życiu Ignac. Potockiego.—Wypis z rękopismu pod tytułem: *Historja oblężenia Wiednia przez Aloizego Orchowskiego*.—O włościanach przez M. R.—*Poprawa błędów w ustney i pisaney mowie polskiej* przez X. *Onufr. Kopczyńskiego*, Recenzja.—Mieszkańce w górach Szląskich nie są szczątkami starożytnych Germanów, przez J. S. *Bandtkie*.—Krótki zbiór dziejów narodu polskiego (dalszy ciąg r. 1810).—Okolice Krakowa przez F. *W.* (Wężyka).—Wiersz do Alexandra Chodkiewicza przez R. K.—Przepisy dla pospólstwa dotyczące się leczenia zimnic, zachowania się przy nich.—List Jana Zygmunta Marchiona Brandeburskiego do Macieja Białobłockiego pisarza Ziemskiego Chelmińskiego r. 1611.—Napis grobowy Ignac. Potockiemu.—O splawności i połączeniu niektórych rzek krajowych.

R. 1810. O Czerwcu, p. Karola *Kortuma* i przypisy wydawcy.—Obrona Półkownika Siemianowskiego, dowodzącego pułkowi 2mu piechoty Gallicyjsko-Francuzkiej, który dnia 3 Grudnia r. 1809, dowodząc z konia swemu pułkowi, śmiertelnie ugodził szpadą żołnierza z tegoż pułku, Pawła Orczykowskiego.—Uczniowie dawney szkoły Kadetów do twórcy i szefa teyże szkoły Xcia Adama Czartoryskiego,

wiersz *Koźmiana*.— List względem nauki Filozofii i Matematyki w Uniwersytecie Krakowskim, przez R. M.— Rzut oka na prowincye przyłączone do Xięstwa Warszawskiego.— List do Redaktora Pamiętnika, od Józefa *Łęskiego*— *Gliński*, *Tragedja*, recenzja. Rada dla JP. M. Nauczyciela Historii w G. W.— List H. K. do T. M. z Ołomuńca (o potrzebie wydania zbioru historyków polskich i t. d.)— List do Redaktora z powodu recenzji *Tragedyi: Gliński*, od Fr. *Wężyka*.— O życiu X. Marcina Odlanickiego Poczobuta, z rękopismów X. *J. Albertrandego*.

2038. R. 1805 (1806), O Postępie Edukacyi w prowincyach niegdys polskich, przez Tad. *Czackiego*.— Krótki wykład Systematu Galla z przyłączeniem niektórych uwag nad jego nauką, Jędrz. *Sniadeckiego*.— Jak należy pisać o przedmiotach mythologicznych, G. E. *Grodka*.— Uwagi nad pytaniem czyli iaskółki zimę w wodzie przepędzają, X. B. S. *Jundzilla*.— Rolnictwo p. Józ. *Rossakowskiego*, proza.— Uwagi nad niektórymi artykułami dzieła: *Nouveau Dictionnaire d'Histoire Naturelle, par une Société des Naturalistes, à Paris 1804.* przez X. *Jundzilla*.— Rzecz o dziełach elementarnych, a szczególniej o dziele Jana Sniadeckiego: *Jeografia Matematyczna*, przez Tadeusza *Czackiego*.— Wyciąg z doniesień tegoż o stanie oświecenia Gubernii Wołyńskiej, Podolskiej i Kiiowskiej, p. J. K.— Kamienie meteoryczne, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— O ogniu wszczynającym się w ciałach żyjących i o ich pogaszeniu, przez tegoż.— Uwagi nad zdaniem autora *Podróży Anacharsysa* o prawach ateńskich co do edukacyi, p. *Grodka*.— Wieśniak Poema rolnicze, przez Józ. *Rossakowskiego*.— Miłość malująca obraz Malwiny, p. Ludw. *Krupińskiego*.— Nowe postrzeżenia względem wosku, p. X. *Jundzilla*.— *Joh. Jos. Winter's Darstellung der vier Bestandtheile der anorganischen Natur*, Recenzja p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Wykład nowego mniemania względem poematów Iliady i Odyssei Homerowi przypisywanych, p. *Grodka*.— Niektóre uwagi o krowiej ospie, a mianowicie o szczepieniu iey owcóm, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Ospica owiec, p. X. *Jundzilla*.— Krótka wiadomość o Jedwabnikach Bengalskich, p. tegoż.— Zadania Uniwersytetu Wileńskiego do nagrody.— Uwagi o fizyczném wychowaniu dzieci, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— O celu i sposobie uczenia starożytnej klassycznej Literatury w szkołach i gimnazyach, p. *Grodka*.— Wiadomość o chorobie *Angina pectoris* zwanej, p. Józ. *Franka*.— Opisanie iadowitych roślin w Litwie, p. Józ. *Liboszytz*.— *Herder* o niesmiertelności duszy, wyciąg z dzieła jego.— Uwagi nad Filozofią dziejów ludzkości, przez X. Michała *Dłuskiego*.— O potrzebie układowej nomenklatury w przedmiotach Historii Naturalnej, przez X. *Jundzilla*.— O zapaleniu krtania (*sic*), *Croup* po angielsku zwanym, p. *Andrzeia Matusewicza*.— O piórach ptasich w handlowym i technicznym względzie, przez X. *Jundzilla*.— Mowa Tad. *Czackiego* dnia

1 Paździer. 1805 r. przy otwarciu Gimnazjum Wołyńskiego miana.— O włośniku, przez X. *Jundzillę*.— Mowa Anton. *Strzeleckiego* nauczyciela języka rosyjskiego przy rozpoczęciu nauk w Gimnazjum Wołyńskiem.— O przypadkach pozorney śmierci i sposobach przywracania osób obumarłych do życia, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— O dawnych i nowych oszczędzenia kawy sposobach, p. X. *Jundzillę*.— O drogości zboża i środkach używanych zwyczajnie do ich zmieyszenia; Uwagi iednego ucznia gimnazjum wołyńskiego. (*A. B.*).— Kilka słów o ospie wietrzney, p. D. *Heymana*.— O zabezpieczeniu drzew od mrozów, przez konduktory mrozowe, przez X. *Jundzillę*.— Ułamki nauki bydłeco-lekarskiej, p. X. *Jundzillę*.— O stopniowaniu natury w utwarzaniu człowieka, przez Onufr. *Markiewicza*.— O utrzymywaniu zdrowia w czasie zaraźliwych chorób, p. Jak. *Szymkiewicza*.— Nowe ostrzeżenia względem ryb elektrycznych, p. X. *Jundzillę*.— O niektórych pokoleniach owiec azyatyckich, p. *tegoż*.— Uwagi nad *Traktatem początkowej Fizyki B. J. Haüy*, tudzież nad jego tłómaczeniem przez X. Aloizego Korzeniewskiego, w Wilnie 1806, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.

R. 1806. Opisanie statystyczne Rossyi, przez J. K.—Rozbiór sposobu uczenia Pestalotzego, p. Józ. *Mostowskiego*.— Rys charakterystyczny, francuzkiego, austryackiego i rosyjskiego żołnierza, p. J. M.— O nowym sposobie prania za pomocą waporów, p. X. *M. D.*— Wody mineralne, p. P.— Początek i wzrost niektórych wynalazków i odkryciów, p. J. M.— Literatura Rossyjska, p. J. K.— O Literaturze polskiej, mianowicie czasów Zygmunrowskich, to jest złotego wieku pisarzy, p. Kaz. *Chromińskiego*.— List X. Onufrego *Kopczyńskiego* do J. S. Kaulfussa Dokt. i Naucz. Filozofii w Gimnaz. Poznań.— O stanie nauk w wieku średnim, p. S. K.— Do mowy oyczystey (wiersz) p. *Lipińskiego*.— O pożytkach publicznego i domowego wychowania, p. Tad. *Czackiego*.— *Myśli o sposobie zakładania ogrodów* przez J. C. (Izabellę Czartoryską); Rozbiór, p. J. K.— O dykeyonarzach i potrzebie słownika technicznego polskiego, p. J. M.— O gospodarstwie leśném, p. Ludw. *Platera*.— Oda do czasu p. Ludw. *Platera*.— O sposobach pożytecznego uczenia się nauk matematycznych, p. Jacka *Krusińskiego*.—

2039. Rok 1815: Wstęp z opisaniem położenia geograficznego i temperatury miasta Wilna.— Do przyjaźni wiersz Ant. *Goreckiego*.— Posiedzenia uniwersytetu wileńskiego.— Doświadczenie z ogniem X. *Maliszewskiego* Bazyliana.— *Architektura* X. *Sebast. Sierakowskiego*, Recenzja Jana *Sniadeckiego*.— Nekrolog Mat. *Butrymowicza*.— Kilka szczegółów o życiu i dziełach Stanisł. Trębeckiego, z listów Mich. *Konarskiego*.— Niesłowność, wiersz Ant. *Goreckiego*.— Bayka, *Plaszcz i frak*, *tegoż*.— O Rozprawie Kamińskiego o Przedawnieniu, przez *Malewskiego*.— O higienie wieku młodzieńczego z wyłożeniem rozdziału, o Edukacyi Panien na Pensyi p. Aug. *Becu*.— List damy urodzonej w ziemi Przemyskiej do Redaktora (z powodu pisma Jana *Sniadeckie-*

go o języku polskim).— O znakomitszych roślinach ogrodu botanicznego p. X. B. Stanisł. *Jundzilla*.— Bayka, Pączki i mąka, Ant. *Goreckiego*.— Zdrowie, p. J. *Szymkiewicza*.— O gospodarstwie w Szczerzach przez F. *Paszkiwicza* (dalszy ciąg w *Dzien. R.* 1819.).— Objasnienie niektórych punktów o ciepliku p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Konkurs do Katedry Fizyki w uniwersytecie wileńskim.— List do Redaktora (z powodu wyjątku w Dzienniku umieszczonego z dzieł P. Stael) p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Fraszka, Przemiana Motylka, przez Stan. *Zukowskiego*.— O przymiotach potrzebnych w sztuce ogrodniczej, p. X. B. Stan. *Jundzilla*.— *Bayki Fedra*, wyd. X. Stan. *Czerskiego*, recenzja p. G. E. *Grodka*.— Konkurs do Katedry Wymowy i Poezyi w uniwersyt. wileńskim.— Oda o stałości umysłu p. Xaw. *Chomińskiego*.— O robieniu serów, p. M. D.— O związku chirurgii z medycyną i o zdatności potrzebnej poświęcającemu się na chirurga, p. Fryder. *Niskowskiego*.— *Teorya przecięć ostrokągowych* p. Pasch. *Poullin*, Recenzja Jana *Sniadeckiego*.— Zapis meteorologiczny.— Listy Kromera i t. d. z rękopismów *Albertrandego*.— Oda na zepsucie świata, p. Xaw. *Chomińskiego*.— Dążenie nauki JEZUSA CHRYSZTUSA do dobra narodu ludzkiego, p. Jana Kant. *Chodaniego*.— O życiu i pismach Stefana Stubielewicza, p. Jak. *Szymkiewicza*.— O zwierzętach zaginionych, p. Józ. *Sniadeckiego*.— Samolub, Komedia J. U. Niemcewicza, Recenzja p. Leona *Borowskiego*.— Postrzeżenia nader wielkiego gradu z uwagami nad jego teoryą, p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Zaręczyny w Walencyi, rzecz wzięta z gazety warszawskiej, p. M. S. (Sniadecki w exemplarzu swoim nazwisko dopisał: *Stryin*).— O pokarmach, napoiach i sposobie życia w ogólności, we względzie lekarskim p. Ję. *Sniadeckiego*.— O plamach na słońcu p. Winc. *Karczewskiego*.— *Anthologia Grecka* p. Mich. *Jurkowskiego*; Recenzja Joach. *Lelewela*.— Do przyjaźni p. Ant. *Chrapowickiego*.— Wyrok Palmiry, Anakreontyk Stanisł. *Zukowskiego*.— Co było i jest na przeszkodzie do dźwignienia się rolnictwa w Litwie, p. F. *Paszkiwicza*.— Niektóre zasady nauki przyrodzenia.— Panowanie cnoty, wiersz Ant. *Chrapowickiego*.— Złodziej Bayka p. X. Faust. *Bernatowicza*.— Zagadka p. Józ. *Makarowskiego*.— O źródłach i zasadach prawa kanonicznego p. Aloiz. *Cappelli*, tłómacz. z francuzkiego.— Uwagi nad medalem, o który z Warszawy zapytano.— Szczęście i pokój Oda pisana w czasie wojny r. 1812, p. Ign. *Szydłowskiego*.— Ręce.— Zemsta Dyany, p. Ant. *Chrapowickiego*.— Do nadziei, p. Michała *Markianowicza*.— Rzut oka na naukę Galla p. Stanisł. *Dunina Borkowskiego*.— O waleczności p. Macieja *Barankiewicza*.— Nekrolog Michała Sołtyka.— Do Redaktora, Zacharyasz Krytykillo.— O życiu i dziełach Symona Czechowicza p. Józ. *Saundersa*, tłóm. z francuzkiego.— Umiarkowanie wydatków do przychodów, p. K. L.

R. 1816: Listy do Kromera.— Początek Fanfaronow (wiersz) Hipol. *Błotnickiego*.— Pożegnanie, Porównanie (wiersz) Teodozego *Sierociń-*

skiego.—Duma, Nagrobek młodemu Alfredowi (Saundersowi) p. Anton. Chrapowickiego.—Myśli o edukacji kobiet.—Meteorologia p. Jana Sniadeckiego.—*Nauka matematyki* p. *Alexandra Konkowskiego*, recenzja Mich. Polińskiego.—Podróż czasu (wiersz) Ant. Chrapowickiego.—Do spominki, (wiersz) Michała Kołpaczkiewicza.—Nagrobek młodemu Alfredowi, J. E. Lachnickiego.—Uwagi nad postrzeżeniem lekarsko-gospodarskim przez Makarego *Bogatkę*, ogłoszonym w Pamięt. Magnet.—Do Ant. Goreckiego, (wiersz) p. Ant. Chrapowickiego.—Antoni Gorecki do Ambrożego Grabowskiego (wiersz).—Do mego pudła (wiersz) p. tegoż.—O przemyśle lnianym w Litwie p. F. Paszkiewicza.—O gwiazdach i Konstellacyach p. Wincen. Karczewskiego.—Wiadomość historyczna o magnetyzmie zwierzęcym p. H.—Krótkie zbiory historii polskiej, Lengnicha, Szmita i Albertrandego, Teodora Wagi, Jerzego Sam. Bandtkie p. Joach. Lelewela.—Nekrolog Jana Potockiego, p. Winc. Hr. Tyszkiewicza.—Do Malwiny, Ant. Chrapowickiego.—Dziecie obląkane p. Ant. Goreckiego.—Kradzież Literacka (wiersz) p. Ant. Dziewiątkiewicza.—Rozstanie się z Lindorą, Do zwyczaju, do Korynny, p. Ant. Sozdanowskiego.—Cnota i występki, Bajka p. X. Patryc. Porębskiego S. P.—O wychowaniu młodzi, niektóre myśli, *K. i S.*—Ogłoszenie, (o kursie mającym się wyklądać o upięknieniu swojej osoby, pismo żartobliwe).—Kwesta wielkanocna (wiersz) p. Ant. Chrapowickiego.—Porter i Miód, Bayka Adama Platara.—Obraz Irydy, (wiersz) Jerzego Nestera.—Epigramma, Alex. Moniuszko.—O przemianie owsa i innych zbóż gatunków.—Krytyka i Pochwała, (wiersz) Janusza *Viriona*.—Przeestroga (wiersz) p. B. Holeniewicza.—Jak i kiedy Tatarowie u nas zaczęli mieć osady p. Tad. Czackiego.—Zmiana wieku złotego, (wiersz) p. Ant. Chrapowickiego.—Wieczność, (wiersz) J. E. Lachnickiego.—Uwagi z powodu rozbioru dzieła: *Nauka Matematyki*, p. Alex. Konkowskiego.—Do wielkiej kapituły zakonu Smorgońskiego (proza).—Konkursu do katedr w Uniwersytecie Wileńskim.—Hymn do Boga, p. J. E. Lachnickiego.—Wiersz na szkołę Niemirowską, p. Jana *Styczyńskiego*.—Malwina, (wiersz) Ludw. *Krópińskiego*.—Myśli o wymowie kaznodziejskiej p. X. Domin. *Łapińskiego*.—Konkurs do trzech wakujących plebanii w Dyecezyi Wileńskiej.—Posiedzenie uniwersytetu wileńskiego.—Poezye niedrukowane *Drużbackiey*.—à l'Amitié (wiersz) Ant. Goreckiego, tłómacz. na francuzki, p. B. Labbé.—Uwagi historyczne nad stanem farmacyi, p. Jana *Wolfganga*.—Nekrolog Jana *Niszowskiego*.—Poezye Pani *Modzelewskiej*.—Wiadomość o życiu Wawrz. Gucewicza.—Milon i Chloe, Pasterka, p. Janusza *Viriona*.—Nekrolog X. Hyacynta *Starzeńskiego*.—O exdywizyach, p. Włodzim. *Gadonaa*.—Prawidła dla amatorów kwiatów, p. Józefa *Strumillo*.

Rok 1817: Rok meteorologiczny 1816, w Wilnie.—Sen (wiersz) Hipol. *Blotnickiego*.—Żale Dafnisa po zgonie Malwiny, p. Ant. *Łęskiego*.—O Mikołaju Ferry karle Króla Stanisława Leszczyńskiego, tłóma-

czenie z włoskiego.— O zaradzeniu złym skutkom exdywizyi p. Józefa *Wawrzeckiego*.— Zastanowienie się nad teorią różney płodności gruntów, p. Franc. *Paszkiwicza*.— Jakobinizm literacki (o języku polskim) p. J. G. S.— Fortuna, Apolog p. Ign. *Szydłowskiego*.— Wilk, Bayka, p. J. S. *Styczyńskiego*.— Petrark uważany jako poeta, filolog i moralista, p. Al. Cappelli, (tłomacz. z francuzkiego).— Podział gadzin i charaktery do ich poznania służące, p. Klaud. *Mirskiego*.— O zakonie smorgońskim, list do Redaktora.— O recenzji *Tablic Chronologiczno-Historycznych X. Kotowskiego*, p. *niegoż*.— Uwagi nad *Pułtawą* poematem X. Muśnickiego, p. Jana *Styczyńskiego*.— Epigrammata Ign. *Szydłowskiego*.— O Exdywizyach p. A. *Wierzeyskiego*.— O sposobach zastąpienia niedostatku opałowego drzewa, p. M. D.— *Fizyka mechaniczna Fiszcera*, tłóm. X. E. Sieradzkiego, recenzja.— Nekrolog X. Mikoł. Zdanowicza.— Synonimy polskie.— Fraszki Ign. *Szydłowskiego*.— O exdywizyach p. Ign. *Domeykę*.— Odpowiedź na list *Wierzeyskiego*, p. Mich. *Römera*.— O użyciu kapitałów na fabryki, p. M. D.— Kalendarz Flory wileńskiej, p. Józ. *Jankowskiego*.— Leszek Biały i Goworek, śpiewek Leona *Borowskiego*.— Żal po Annie, śpiewek, Pamięć o Lucynie, p. Jan. *Wirryona*.— Wiersz do Dafny, Ant. *Łęskiego*.— Opisanie okolicy Talnego (prozą) p. F. *K...q*.— O sile magnezowey, p. Józ. *Sniadeckiego*.— O deszczu siarczystym w Wilnie.— Nekrolog Benedykta Hulewicza, p. J. S. *Styczyńskiego*.— Emrod, wiersz Ludw. *Krópińskiego*.— Pochwała wesołości pieśń X. Franc. *Bohomolca*, Odpis *Krasickiego* i *Bohomolca* (wiersze).— Pożegnania Petrarcha Wokluzy, przez Jan. *Wirryona*.— Zgon Emmy, (wiersz) Antoniego *Łęskiego*.— Nad uwagami Jana *Styczyńskiego* o Pułtawie, p. X. Winc. *Buczyńskiego*.— Pochwała tabaki, p. Hipol. *Blotnickiego*.— Wiosna, p. Jan. *Wirryona*.— O umiarkowaniu umysłu, śpiewek, Romana *Lachnickiego*.— O życiu i piśmach X. Mich. Koryckiego.— O łączeniu medycyny z chirurgią p. Aug. *Becu*.— O Filozofii p. Felixa Jarońskiego, rozbiór X. Anioła *Dowgirda*.— Jagellonida poemat D. B. Tomaszewskiego, rozbiór J. S. *Styczyńskiego*.— O obrazach Czechowicza w Połocku, p. J. E. *Lachnickiego*.— Wiadomości z Syberyi, p. Tad. *Hreczynę*.— Widmo nazywające się Exdywizya (prozą).— Chloe i Motyl, Apolog Ign. *Szydłowskiego*.— Uwaga nad artykułem: o obrazach Czechowicza, p. M. D. (Michał Dłuski).— O osobach wysyłanych z Uniwersytetu do cudzych krajów.— Instrukcyja dla Ludw. Sobolewskiego, udającego się za granicę, p. G. E. *Grodka*, tłóm. z francuzkiego.— Oświadczenie pzzeciw prospektowi dzieła, *Pijaństwo*, p. Jakóba Szymkiewicza (wiersz).— Bayki, Fraszki, Ign. *Szydłowskiego*.— Zabytki Mitologii słowiańskiej na Białey Rusi, p. Maryą *Czarnowską*.— Głos *Golańskiego* na pamiątkę Józ. Mickiewicza.— O temperaturze gruntów oromych, p. Fr. *Paszkiwicza*.— Opisanie fabryki papierni, p. Mich. *Kado*.— O życiu Stan. Balińskiego.— Odpowiedź *Niesiolowskiego* na list *Wierzeyskiego*.— Ne-

krolog, Raym. Korsaka.— O podróży Cerwantesa do Parnasu p. F. A. *Grzymałę* (proza).— Odpowiedź J. S. *Styczyńskiego*, X. Buczyńskiemu.— Medal Stanisł. Konarskiego, p. *Albertrandego*, tłóm. z francuzkiego.— Posiedzenia uniwersytetu wileńskiego.— Budowle i piece gospodarskie, p. X. Gabr. *Balczewskiego*.— Wyjątek z listu Franc. *Zablockiego*.— Nekrolog Maur. Franc. Karpia.

2040. Rok 1818: Rok meteorologiczny 1817, w Wilnie.— O potrzebie połączenia nauki stosunków chemicznych z teorią rozpuszczania p. Jędrz. *Sniadeckiego*.— Rys historyczno-statystyczny Cesarstwa Japońskiego, p. Franc. A. *Grzymałę*.— Do Xięcia Mich. Ogińskiego wiersz Raym. *Korsaka*.— Wzrost ogrodu botanicznego wileńskiego p. X. S. *Jundzilla*.— Śpiew historyczny p. Ant. *Goreckiego*.— Wiersze rozmaite Ign. *Szydłowskiego*.— Czy pożyteczniej jest dla właścicieli zarabiać grunta dworne pańszczyzną, czy najemnikiem? p. M. O.— Podróż do Rygi p. Fr. *Paszkiewicza*.— Oblężenie Głogowa, śpiew Ant. *Goreckiego*.— Dumki ze śpiewów ludu wiejskiego Czerwonej Rusi, p. Lacha *Szyrmę*.— Do Hanny p. Jan. *Wirjona*.— O potrzebie łączenia nauk teologicznych z innymi p. X. Woyc. *Szweykowskiego*.— Wyjątek z życia Zygmunta Augusta, charakter jego i życie prywatne zawierający, kończący opisanie panowania jego przez lat od śmierci ojca 23, z rękopismów *Albertrandego*.— Wiersz Michała *Grabowskiego*.— Osieł i Pasterz Bayka, p. Ant. *Goreckiego*.— O grze, przez *tegoż*.— O Pelagii p. J. *Wirjona*.— Do historii literatury polskiej dodatek Jana Gw. *Styczyńskiego* (dalszy ciąg r. 1819, 1821, 1822).— Uwagi nad Monachomachią Krasieckiego, p. Leona *Borowskiego*.— Bayki, p. Ant. *Goreckiego*.— Porównanie metody Pestalozego z metodą Bella i Lankastra. — O użyteczności sztuki lekarskiej w miarę stopnia powszechnego oświecenia, p. Mikoł. *Mianowskiego*.— Mineralogiczne opisanie okolicy Powola w powiecie Kamieńskim, p. Makar. *Bogatkę*.

Rok 1819: Rok meteorologiczny w Wilnie.— Wiedeń w roku 1818 p. Mich. *Balińskiego*.— Czeczotka i Kulik, powieść p. Ant. *Goreckiego*.— Wyjątki z raportów osób wysłanych przez Uniwersytet Wileński dla doskonalenia się w naukach (ciąg dalszy w r. 1820, 1822).— O wprowadzeniu i wielorakim użytku kartofli, p. C. L. G. L. K.— Dobroczynność, Projekt (proza).— O imaginacji p. N. O.— Do Redaktora Dziennika (o klasztorze Antokolskim XX. Trynitarzów w Wilnie).— Katalog dzieł do Historii Literatury Polskiej Bentkowskiej, p. Ludw. *Sobolewskiego*.— Wół i Słowik, Bayka Ant. *Goreckiego*.— O rolnictwie powiatu Kowieńskiego p. Szymona *Ławrynowicza*.— O osieciach murych nowego układu chat rolniczych p. X. Gabr. *Balczewskiego*.— List Raym. *Korsaka* do Biskupa Kossakowskiego (wiersz).— Wykład sztuki litograficznej p. Ludw. *Boianusa*.— Podróż przez część powiatu Wilkomierskiego, Kurlandi i Inflant.— Pamiątka życia Jakuba Briotet, p. Jana Andr. *Lobenweina*.— Do Pirry p. Józefa *Zaleskiego*.— Prawi-

dla dla Wydziału Farmaceutycznego Wileńskiego.—Dziennik podróży Józefa Sękowskiego z Wilna przez Odessę do Stambułu (ciąg dalszy r. 1820).—O kamieniu meteorycznym spadłym na Wołyniu nad brzegami Słuczy.—Roztrząśnienie niesłusznych zarzutów przeciwko nauce języków starożytnych, Prof. G. E. Grodka, (tłóm. p. Ludw. Sobolewskiego).—Programma Uniwersytetu Wileńskiego do napisania Grammatyki języka polskiego.

Rok 1820: *Wiadomości Historyczno-Krytyczne do dzieł literatury polskiej* i t. d., p. Józ. Maxym. Ossolińskiego, (treść p. Ludw. Sobolewskiego), (ciąg dalszy r. 1821, 1822).—Szwajcarka Saska p. Mich. Balińskiego.—Rok meteorologiczny 1819 w Wilnie.—Zbiór poezyi Chodży Hafyza z Szyrasu rymotworcy perskiego, p. Józ. Sękowskiego.—Posiedzenia literackie Uniwersytetu Wileńskiego.—List o obowiązkach karmienia dzieci własnymi piersiami, p. Mikoł. Wolskiego (wiersz).—Oda na pamiątkę urodzin Edwarda Jennera, p. Ign. Szydłowskiego.—Pierwsze wystawienie dzieł sztuk pięknych w Uniwersytecie Wileńskim.—Nekrolog Jacka Idz. Przybyłskiego.—Projekt utworzenia towarzystwa czyli kompanii rolniczo-handlowey w Pińczowie.—List *Molskiego* do posłów powracających z Grodna r. 1793. (wiersz).—Projekt Zor. Chodakowskiego podróży po Rossyi dla objaśnienia historyi słowiańskiej.—Projekt urządzenia Seminarium dla sposobienia nauczycieli szkół parafialnych.—*Geografia starożytna* p. Józ. Uldyńskiego, rozbiór J. Lelewela.—O kamieniach meteorycznych spadłych w powiecie dyneburskim.—*Horodnica*, Oda cieniem Ant. Tyzenhauza p. Ign. Szydłowskiego.—Korrespondencya z powodu rozmowy woiażera z żydem rossyjskim, o religii rozprawującego, p. X. M. H. (X. Mamert *Herburt*).—Do mego stolika, wiersz Felicji Joanny *Malikowskiej*.—Piosneczka o Korylu, *też*.—Nekrolog X. Andrzeja Pohla.

Rok 1821: Elmira i Alkar p. Fel. Joan. *Malikowską*.—Do Aliny,—Rada Elinie, p. A. *Pitschmanna*.—Kwasy co do natury swoiey iak w dzisiejszym stanie Chemii uważane być powinny (p. Ign. *Fonberga*).—Nekrolog Zachar. Niemezewskiego.—Mrówka i Motyl, bajka, p. F. *Ołędzkiego*.—Wiadomość o piśmie: *Feriac Varsavienses* Sebast. Ciampi, p. Ludw. *Sobolewskiego*.—Listy Szachów perskich do Królów polskich z rękopisów Kodexu dyplomat. X. *Dogiela*.—Uwagi nad piśmie: *Kwasy co do natury* i t. d., p. Jana *Dyrwiańskiego*.—O ekonomice polityczney p. Józ. *Skoczowskiego*.—O ogniach naturalnych p. A. *Dudina*.—Odpowiedź na uwagi P. A. *Dyrwiańskiego*, p. Ign. *Fonberga*.—O literaturze czeskiej, p. Lacha *Szymę*.—O naynowszych odkryciach w Chemii p. F.—Nekrolog X. Mich. *Dłuskiego*.—O tytule statutu Łaskiego i mniemaném tegoż statutu przedrukowaniu.—O nadzwyczajnych tegorocznych odmianach powietrza.—Meliton i Ewelina, p. A. *Januszkiewicza*.—Wiersz na zgon Stanisł. Potockiego, p. *Molskiego*.—Uwagi nad wnioskami z dostrzeżeń meteorologicznych Magiera, p. A.

Szahina. — O żelazie meteorycznym spadłym w dobrach Hr. Rokickiego, p. Stanisł. *Jundzilla.*

Rok 1822: Wiadomość o życiu i pracach uczonych Ignacego Oldakowskiego, p. Ignac. *Daniłowicza.* — Rok meteorologiczny w Wilnie, 1821. — Uwagi nad trybem właściwym wykładania Architektury po szkołach głównych. — Zima do W... — Akrostychon ze słowa miłość, p. T. *Baranieckiego.* — Wróbel i Kłos, Róża i Swierszcz, Bayki Anny *Czechórskiej.* — O zwierzętach wewnątrz ciał stałych żyjących p. W... — Sława albo Kamoens, Oda Ignac. *Szydłowskiego.* — Dekret W. X. L. Witolda względem sporów o lowy między Biskupem wileńskim i Wik-haylem. — Relacya wjazdu i koronacyi Nayaśn. Króla Jegomości Augusta III. z listu w archiwum pewnego obywatela w Litwie. — O żelazie meteorycznym Rzeczyckim p. Jędrzeia *Sniadeckiego.* — *Ostatnie lata panowania Zygmunta I.* p. Joach. *Lelewela,* Recenzja — Tęsknota Elegia Tom. *Zana.* — O porządkach architektonicznych p. H. *Rumbowicza.* — O Statucie Litewskim drugim zwanym p. X. Ant. *Sosnowskiego.* — Cyganka Ballada Tom. *Zana.* — Do Eweliny T. *Baranieckiego.* — O prawach Kazimierza W. przełożonych na język czerwono-ruski za czasów Władysława Jagielly, p. X. Ant. *Sosnowskiego.* — O pisarzach i dziełach polskich z dzieła Metropolity Kijowskiego Eugeniusza. — Gwiazda p. Leona *Rogalskiego* (wiersz). — Zoryana *Chodakowskiego* o śledzeniu granic Litwy. — Lucyna do Koryła, p. Ign. *Kozakowskiego.* — O duchu i pożytkach nauk matematycznych p. Zachar. *Niemczewskiego.* — Krótki rys postrzeżeń nad robotami sztuk pięknych wystawionemi w Wileńskim Uniwersytecie r. 1822, p. Mich. *Czarnowskiego.* — Sielanki G. *Kulakowskiego.* — Napis grobowy drukarza *Jana Teodorowa* we Lwowie. — O walcach drukarskich p. A. W.

Rok 1823: Rozpoczęcie kursu gospodarstwa wiejskiego, p. Mich. *Oczapowskiego.* — Sielanki Ignac. *Kulakowskiego.* — Karetka, Bajka Alex. *Karłowicza.* — Uwaga nad listem Prof. Milego do Pr. Skrodzkiego, p. Piotra *Sławińskiego.* — Jana *Łasickiego* o Bogach Żmudzinów i t. d., z łacińskiego. — Xiężyc, p. Leona *Rogalskiego.* — Fabryka kwasu siarczanego czyli oleju koperwasowego przez Ant. *Dudina.* — Opisanie dotąd znanych exemplarzy Statutu Litewskiego przez Ign. *Daniłowicza.* — O piękności w budowlach przez Jana *Sobolewskiego.* — Joach. *Lelewela Bibliograficznych ksiąg dwoje,* rozbiór J. D. — Groby na Żmudzi z rękopismu rosyjskiego, p. Jana *Łobojko.* — Spis zabytków starożytności w zbiorze Dion. *Paszkiwicza.* — Kociolek i Wilk i inne Bajki, p. Jana Gw. *Styczyńskiego.* — Lityn (Lithium) p. Kar. *Laskowicza.* — Uwagi nad sposobem wyrabiania kwasu siarczanego umieszczonym w Dzien. Wileń. — Nekrologi X. Atan. Pomorzkańta, Wojciecha Winc. Wielatki. — O rozmaitych układach ekonomii politycznej, wyjątek z rękopismu J. *W.* (Jan Waszkiewicz). — Wiadomość o rękopiśmie dawnej Kroniki dalmackiej, biblioteki watykańskiej, p. X. Mich. *Bobrowskiego.* — Zagaienie posiedzenia

Uniwersytetu Wileńskiego p. Józ. *Twardowskiego*. — Żywot Wawrz. *Gucewicza*. — O źródłach praw, które miały moc obowiązującą w Polsce i Litwie, z rękop. Tad. *Czackiego* (dalszy ciąg r. 1824). — Teorya Cywilizacyi p. Jana *Waszkiewicza*. — Spojrzenie Korynny p. Ad. *Rogalskiego*. — Dzielność wina p. *tegoż*. — Wiadomość o zaćmieniach w r. 1824. p. Ant. *Szahina*.

Rok 1824: Krótki opis historyczny piśmienney mowy i literatury arabskiej p. X. Mich. *Bobrowskiego*. — Do Edw. Odyńca, p. Ign. *Chodźkę*. — Do G. M. R. uczniów szkoły malarskiej wileńskiej, p. Alex. *Karłowicza*. — Zemsta, Powieść, p. Ludw. Wład. *Szpicznagla*. — Odpowiedź na uwagi Jana Milego nad recenzją jego teoryi pozornego powiększania się ciał niebieskich, p. Piotra *Sławińskiego*. — Wyiątek z dziennika podróży po Wyższej Luzacyi, p. X. Mich. *Bobrowskiego*. — Westchnienie p. Ad. *Rogalskiego*. — Do Lucyny p. Alex. *Karłowicza*. — Do Słowika p. Leona *Rogalskiego*. — O rurkach szklitych, tworzących się przez wystrzały piorunowe, p. Mich. *Ławickiego*. — Ważniejsze postrzeżenia i doświadczenia fizyczne w r. 1821, 1822, przez *tegoż*. — Zagaienie posiedzenia Uniwersytetu Wileńskiego, przez Józ. *Twardowskiego*. — Rzecz o rozprawie z rękopismu Aloizego *Felińskiego*. — Do Konstan. Rdułtowskiego, p. Ludw. *Szpicznagla*. — Nekrolog Aug. *Becu*. — Elegia, p. Alex. *Karłowicza*. — Sroka i Sowa, Bayka p. X. A. *Moszyńskiego*. — Dąb i Żołądz p. X. M. *Staniewicza*. — Do Lucyny, przez A. *Karłowicza*. — Tryolety, przez J. T. *Bogdaszewskiego*. — Człowiek i Pszczoły, przez Ant. *Goreckiego*. — Wykład fenomenów elektro-dynamicznych, p. M. *Ł.* — Sąd ostateczny, duma p. Adama *Słowikowskiego*. — Łza, Elegia, Burza, Jaś i Zosia, Krzewina, Lutnia, Sierota, Elegia, p. *tegoż*. — Mazurek, p. A. *Karłowicza*. — Epigramma p. *tegoż*.

Rok 1825. Bajki Jana Gwalb. *Styczyńskiego*. — Nekrolog Hilar. *Zaleskiego*. — Choroba i zdrowie, J. G. *Styczyńskiego*. — Do Historii Literatury Polskiej dodatek X. Ant. *Moszyńskiego*. — Rozmowa u Liszki, p. J. G. *Styczyńskiego*. — Zbawiony grzesznik do Boga, p. A. *Słowikowskiego*. — Oda cienióm Stan. Trembeckiego, O wiosnie, Mazurek, Piosneczki, p. *tegoż*. — Rolnik w projektach, Bayka, p. J. G. *Styczyńskiego*. — Wiadomość o dziełach polskich, p. Ign. *Legatowicza*. — Przypomnienie przy Fortepianie p. Aloiz. *Popławskiego*. — Sielanceczka, Jaś i Antek, p. *tegoż*. — Zdarzenie w ogrodzie sąsiada, p. L. *Skindera*. — Literat i Chłopek, p. Jana Gw. *Styczyńskiego*. — Wilezek i Niedźwiedź, Chłopcy z kotem, p. *tegoż*. — Góral, Powieść słowiańska, przez A. *Słowikowskiego*; Wieczny odpoczynek, Gołabek, p. *tegoż*. — Zagaienie posiedzenia Uniwersytetu, p. Wacł. *Pelikana*. — Żywot Aug. *Becu*, p. Konst. *Porcyankę*. — Żeglarz, Duma, p. A. *Słowikowskiego*. — O listach, z rękopisów Aloiz. *Felińskiego*. — O kamieniach meteorycznych, p. Fel. *Drzewińskiego*. — Do..... p. L. *Skindera*. — Do obywateli Wołynia odezwa (o księgach Cicerona *de Republica*). — Zadania do nagrody, Uniwersytetu Wileńskiego. — Panna

Kasztelanka, p. A. *Słowikowskiego*. — Sielanka Skotarze, p. Alex. Grotta *Spasowskiego*. — Nekrolog X. Szym. *Bielskiego*.

Rok 1826. *Historja i Literatura*. Wykład celniejszych różnic między krasomowstwem a rymotworstwem. — O słowniku rossyjsko-polskim X. Modesta Staniewicza. — Z rękopisów Dogiela wyjątki. — Uwagi nad nieumiejętnością języka słowiańskiego literalnego w Dalmacyi, p. Mateusza Sowich, przełożył i przypiskami objaśnił X. M. *Bobrowski*. — O wpływie obcych wzorów starożytnych i nowych na ukształcenie smaku. — *Umiejętności i sztuki*: Obserwacye meteorologiczne w Obserwatorium Wileńskim. — Opisanie nowo odkrytych mineralów, przez A. N. *Kumelskiego* (dalszy ciąg w lecjach następ.) — O nadzwyczajnem wychodzeniu ognia z pieców, p. X. Piotra *Bowblewicza*. — O wodociągu Kopernika we Frauenburgu. — *Literatura nadobna*: Trzy krzyże pod Brykowem, Ballada Jana Kazim. *Ordyńca*. — Myśli o kobietach. — Wiesław i Halina, Ballada Sew. Gust. *Tyszkiewicza*. — Michaś i Maryła, p. Aloiz. *Popławskiego*. — O zaręczynach u dawnych Polaków, z rękopismu. — Śpiewek do Zosi, przez Al. *Popławskiego*. — Pszczółka, przez A. *Karłowicza*. — Niż ciągle cierpieć, lepiej się nie rodzić, przez S. G. *Tyszkiewicza*. — Tak karze sumnienie, powieść, przez F. W. — Listy do Aliny o Grammatyce języka polskiego. — Do Lucyny, p. A. *Karłowicza*. — Do uśmiechu, p. Maur. *Gostłowskiego*. — Do Ptaszka, p. Al. *Popławskiego*. — Pasterka, p. tegoż.

Rok 1827. *Hist. i Liter.* Poselstwo Krzysztofa Xięcia Zbaraskiego do Turcyi w roku 1622. — O życiu i pismach Raguzanina Gondola, p. M. *Bobrowskiego*. — O wykładaniu nauki prawa rzymskiego, p. Prof. *Kappelli*. — *Umiejęt. i sztuki*: Obserwacye meteorologiczne w Obserwatoryum Wileńskim. — Dostrzeżenia meteorologiczne w Warszawie. — *Pomnożenie Dykcyonarza roślinnego X. Krzyszta. Kluka*, p. J. *Dziarkowskiego*, recenzja Dr. *Bessera*. — Nazwiska roślin starożytnym znanych na polskie przetłumaczone. — Rzut oka na Jeografią fizyczną Wołynia i Podola, p. tegoż. — *Liter. nadob.* Różnica pleci, p. Jul. *Korsaka* (wiersz). — Do Skowronka, p. Al. *Karłowicza*. — Do Serca, p. Maur. *Gostłowskiego*. — Z pism pozostałych Fran. *Karpińskiego*. — Hymn do Boga, p. Alex. Grotta *Spasowskiego*. — Fraszki, tegoż. — Oskar, przez Henr. *Cieszkowskiego*. — Westchnienie, przez tegoż. — Epigrammata Jgn. *Legatowicza*. — Wyjątki z poematu *Podole*, Maur. *Gostłowskiego*. — Janczar p. Tad. *Bulharyna* (prozą). — Do Jana Bogusza, p. Raym. *Korsaka*.

Rok 1828. *Hist. i Liter.* O klasycyzności i romantyczności, p. Tad. *Eliaszewicza*. — Podróż Jana Hr. *Potockiego* do Astrachanu. — O górze Owidyuszowey, p. Teod. *Narbuta*. — Zwierciadło magiczne Twardowskiego, p. tegoż. — Postrzeżenia w podróży, p. tegoż. — *Umiejęt. i sztuki*: Dostrzeżenia meteorologiczne we Lwowie. — Opisanie wód

mineralnych Szczawińskich w Karpatach, p. J. *Foberga*. — Spis celniejszych owadów w okolicach Chałkowa, p. Jana *Krynickiego*. — *Liter. nadob.* Wiersz Ludw. *Osińskiego*, w imionniku Maryi Szymanowskiej. — Do mojego płaszcza, przez Ant. *Goreckiego*. — Dwie rybki, *Bayka tegoż*. — Pielgrzymka myśli, p. Jul. *Korsaka*. — Kolumb, p. Ant. *Goreckiego*. — Śmieją się ze mnie, p. *tegoż*. — Poiedynek, p. Ant. *Chrapowickiego*. — Do kwiateczka, p. Mich. *Godlewskiego*. — Do Stan. *Maciańskiego*, p. Piotra *Medeksza*. — Pisma Stan. *Trembeckiego* niedrukowane. — Tęskność, p. Mich. *Godlewskiego*. — Tryolety Alex. *Grotta Spasowskiego*. — Rusalki, p. *tegoż*. — Pielgrzym, p. P. *Medeksza*. — Szpital, p. Al. Gr. *Spassowskiego*. — Do Lindory, p. M. *Godlewskiego*. — Mój śpiewek, *tegoż*. — Lza, p. Henr. *Cieszkowskiego*. — Spozrzenie, p. *tegoż*. — Wspomnienie na grobie, p. M. *Godlewskiego*. — Odsiecz dana Wiedniowi przez Jana III., wyjątek z romanu. — *Nowiny nauk.* Obchód 250 letni Uniwersytetu Wileńskiego. — Nekrolog Hr. *Pawła Xaw. Brzostowskiego*. — X. *Platona Sosnowskiego*. — Pomnik Hier. *Stroynowskiego*. — O monumencie dla *Władysława Jagiełły*. — Konkurs do Katedry Prawa Rosyjskiego w Uniwersytecie Wileńskim. — *Nauki stosow.* O wyrobach i cenie ich w fabryce *Evansa* w Warszawie. — Ocenienie wyrobów przemysłu na wystawie w Warszawie.

Rok 1829. *Hist. i Liter.* Sprawdzenie tekstu polskiego Rozdziału 14 Statutu Litewskiego, p. A. P. — Wiek *Sofoklesa*, w którym pisał *Tragedyą: Edyp w Kolonie*, p. T. *Eliaszewicza*. — Kurs poezyi, p. *Józ. Korzeniewskiego*. — O smaku, p. *Teod. Narbuta*. — O górze *Ararat*, p. *tegoż*. — O wyjątkach *Liwiusza* tłómaczonych p. *Ign. Jagiełłę*, p. X. *Ant. Moszyńskiego*. — O życiu i pismach X. *Gwil. Kalińskiego*, p. X. *Ant. Kornilowicza*. — O *Poezyi Perskiej*, p. *Wilh. Münnicha*. — *Anglia i Szkocya*, p. *Kr. L. Szymę*, recenzja. — *Wspomnienia zgonu zasłużonych Polaków*, p. *Marylskiego*, recenzja. — Rozbiór wymówek, któremi się zaslaniają duchowni w *Krakowie* od szperania nad starożytnościami kościoła polskiego z przyłączeniem domysłów o ważności archiwów *Klasztoru ś. Trójcy*, p. *S. P.* — *Wizerunek Łazienki Pińczowskiej*, (dawna książka polska). — O talencie poetyckim *Stanisława Trembeckiego*, p. *H. Klimaszewskiego*. — O *Sobieskim* (wyjątek z rękopismu *Karpińskiego*). — *Dobiesławski*, powieść z czasów *Jana III.* przez *Ant. Koźmińskiego*, recenzja. — *Umiejęt. i sztuki.* O przyrodzeniu *Sinnika*, p. *Szczęs. Rumbowicza*. — O kościach potworów znajdowanych w ziemi, p. *Teod. Narbutta*. — O roślinach *Żubrom* upodobanych, z rękopismu. — *Liter. nadob.* Człowiek, p. *Kamille Narbutównę*. — *Jalmużna*, p. *Ant. Goreckiego*. — *Petrark i Laura*, p. *tegoż*. — *Perła i Brylant*, *Bayka*, — *Syn i Oyciec*, — *Pieśń żniwiarzy*, — *Do.....*, — *Sluga dobry*, p. *tegoż*. — *Hymu poranny*, p. *Ant. Chrapowickiego*. — *Oktawia* czyli *Skutek zbyteczney tliwości*, powieść (prozą), p. *Kamil-*

łę *Narbuttównę*. — Strumyk, powieść p. Ant. *Goreckiego*. — Oddalenie, p. Mich. *Godlewskiego*. — Dumka, przez *tegoż*. — Burza, p. Kamilę *Narbuttównę*. — Poezye Ant. Edw. *Pohoskiego*. — Stefan Potocki, Ballada, p. *tegoż*. — Poezye Ignac. *Kulakowskiego*. — Melodje, p. Mich. *Godlewskiego*. — Sonety, p. A. E. *Pohoskiego*. — Potop, p. Ign. *Dworzeckiego*. — Dumanie śród nocy X. A. *Moszyńskiego*. — Do..., — Gołąb, — Baran, p. *tegoż*. — Z przyczyny zgonu siostry wiersz Józ. Szeligi *Mierzeiewskiego*. — Wspomnienia w altanie M., p. H. *Klimaszewskiego*. — Ignacemu i Ludwice, piosnka, *tegoż*. — Epigramma Ign. *Legatowicza*. — *Nauki stosow.* O składach zboża, p. Teod. *Narbutta*. — Osieć ulepszona, p. *tegoż*. — Sposób strychowania cegły, p. *tegoż*. — Boyka Meklemburska i o robieniu masła, p. *tegoż*. — O wpływie gospodarstwa narodowego na stan przemysłowy narodów, przez Stan. *Budnego*. — Pług ręczny angielski, p. Teod. *Narbutta*.

Rok 1830. *Histor. i Liter. Wykład przyrodzonych myślenia prawidel*, p. X. *An. Dowgirda*, recenzja. — Barbarzyńców rozmaite z krajowcami obejście się, p. Winc. *Ihnatowicza*. — Odpowiedź autora (X. *Dowgirda*) na receozją jego dzieła. — O uczeniu głuchoniemych przez Alex. *Wolfgang*, (wiadomość o tém piśmie). — *Poezye Jana Onoszki*, (recenzja). — *Szpieg, Romans Kupera*, tłumaczenie Warszawskie i Wileńskie. — Pamiętnik *Żolkiewskiego*. — O czytaniu rzecz krótka. — O architekturze Egipcyan, p. Florent. *Mikulskiego*. — Postrzeżenia geognostyczne w kraiu od morza Bałtyckiego do Czarnego morza p. J. *Jakowickiego*. — Celniejszy odkrycia w naukach przyrodzonych roku 1828—29. — *Literatura Nadobna, Żołnierz rossyjski i młoda Ormianka*. — Wiersze Franciszka *Rypińskiego*. — List do M. J. p. H. *Klimaszewskiego*. — Poideynek, zdarzenie z czasów trzydziestoletniej wojny. — Łuka Pietrowicz, Nowina historyczna, p. Teod. *Narbutta*. — Odpowiedź oycy, p. Franc. *Zatorskiego*. — Oda do Chrapowickiego, — Do Józefy Przecziszewskiej, Sonet, — Do Cesi, — Do Adolfiny. — Żal, — Powaby nas gubią, p. *tegoż*. — Wisk, p. Xaw. *Turskiego*. — Sonety, p. Fr. *Zatorskiego*. — Pożegnanie. — Poideynek rozbroiony, p. *tegoż*. — Agar na pustyni, Seena liryczna Ign. *Szydłowskiego*. — Zamyślona, p. Domin. *Zabielle*. — Sonet do E. — Elegia, p. *tegoż*. — Do młodzieży, p. X. *Moszyńskiego*. — Do Skowronka, — Epigrammata, Pożegnanie okolicy, Poeta i Mucha, p. *tegoż*. — *Nowiny Nauk.* Programma do Katedry Literatury starożytnej w Uniwersytecie Wileńskim. — Nekrolog Jana *Śniadeckiego*. — Reiestr xiąg polskich i łacińskich, przez Polaków pisanych w zbiorze Bieliczańskim E. T. *Masalskiego*.

2043. Tom I. (r. 1802). Odezwa Towarzystwa Przyj. Nauk z doniesieniem o reskrypcie J. K. Mci zatwierdzającym toż Towarzystwo. — Mowy przy otwarciu i posiedzeniach towarzystwa, przez X. Jana *Albertrandego*. — Pochwała Józefa Szymanowskiego przez Stanisława *Potockiego*. —

O wzroście nauk fizycznych w drugiej połowie wieku ósmnastego przez X. Józefa *Osińskiego* S. P. — O Muzach przez Jana *Albertrandego*. — Tablice stosunku nowych miar francuzkich z litewskimi przez Xięcia *Alexandra Sapieżę*. — Mowa na obchód pamiętki Ignacego *Krasickiego*, przez Franc. *Dmochowskiego*. — O dziesięcinach szczególniej w Polsce i Litwie, przez *Tadeusza Czackiego*. — O obserwacyach astronomicznych, przez Jana *Sniadeckiego*. — Obserwacye astronomiczne w Krakowie, przez *tegoż*. — O nowym Planecie między Marssem i Jowiszem, przez *tegoż*. — O nowey ruchomey gwiazdzie, nazwaney *Pallas*, przez *tegoż*.

Tom II. (r. 1803). Pochwała *Grzegorza Piramowicza* przez *Stanisława Potockiego*. — O *Koperniku*, przez Jana *Sniadeckiego*. — O znamienitych systemach moralnych starożytności, przez J. K. *Szaniawskiego*. — Mowy na posiedzeniach Towarzystwa, przez X. *Albertrandego*. — Mowa na obchód pamiętki Ignacego *Zaborowskiego*, przez *Piotra Maleszewskiego*. — O dostrzeżeniach meteorologicznych, przez Jana *Krusińskiego*. O niektórych łączeniach się światła i zdolności w różnych ciałach, przytrzymania go na swoiey powierzchni, przez *Karola Kortum*. — O sztuce u dawnych, przez *Stanisława Potockiego*. — Rozprawa o *Pieśniach Narodowych*, przez X. Jana *Woronicza*. — System *Chrystyanizmu*, przez J. K. *Szaniawskiego* — Duma o *Kniaziu Michale Glińskim*, przez *Juliana Niemcewicza*.

Tom III. (r. 1804). Mowa X. *Albertrandego* przy zagaieniu szóstego posiedzenia. — Rzut oka na literaturę czeską i związek języków słowiańskich, przez X. *Kossakowskiego* Biskupa *Wileńskiego*. — O niektórych szczegółach przy zakładaniu konduktorów na budowach mieszkalnych, przez *Karola Kortuma*. — Rzut oka na dzieje *Filozofii* od czasu upadku iey u *Greków* i *Rzymian* aż do *odrodzenia nauk*, przez J. K. *Szaniawskiego*. — O dawności *Zodyaku Egipskiego* w *Denderah*, przez X. *Marcina Poczobuta*. — Zabytki starożytności rzymskich w pieniądzach medalami zwanych, przez X. Jana *Albertrandego*.

Tom IV. (r. 1807.) Mowy X. *Albertrandego* przy zagaieniu posiedzeń Towarzystwa. — Mowa przez *Stanisława Soltyka*, na pamiętkę X. *Józefa Osińskiego*. — Rys życia i pism *Dawida Pilchowskiego*, przez *Józefa Kossakowskiego*. — O rolnictwie przez *Alexandra Potockiego*. — *Prawidła Etymologii* przystosowane do języka polskiego, przez *Samuela Linde*. — *Wiersz o Dobroczynności* przez *Ludwika Osińskiego*. — Mowa na obchód pamiętki *Andrzeja Reptowskiego* przez X. *Adama Prażmowskiego*. — *Uwagi Wiesiółowskiego* nad *Czerwcem polskim*. — O duchu języka polskiego, przez X. *Kopczyńskiego Piiara*. — O wpływie nauk do sztuki wojenney, przez *Jenerała Chlebowskiego*. — *Swiactwa historyi z medalów rzymskich*, przez X. Jana *Albertrandego* (dalszy ciąg i przydatek, zajmują Tom V.).

Tom VI. (r. 1810). O *Ziemiorodztwie gór dawnej Sarmacyi*, p. *Stanisława Staszica* (dalszy ciąg r. 1811 i 1812). — *Pamięć Michała Potulickiego*,

przez Felixa *Potockiego*. — O początkach narodu i języka Litewskiego, przez Xawiera *Bohusza*. — O monecie polskiej przez J. R. *Arnolda M. D.* — O pieśniach narodowych, przez Jana *Woronicza*.

Tom VII. (r. 1811). O sztukach wyzwolonych i naukach u dawnych Etrusków, przez X. Jana Nepom. *Kossakowskiego*. — O słońcu jako bożku pogąńskim, dla objaśnienia dwóch wklęsło-rysych starożytnych kamieni, przez X. *Albertraudego*. — Mowa na pochwałę Walentego Gagathiewiczą Doktora Medyc. przez Leopolda *de Lafontaine*. — O życiu i dziełach Jana Jonstona, przez Jerzego *Arnolda* — Pamiątka Bartłomieja Szuleckiego przez X. Xawego *Szaniawskiego*. — O hojności Królów i względach Panów polskich dla rzeczy lekarskiej i lekarzów do roku 1548, przez Jerzego Chrystyana *Arnolda*, (dalszy ciąg r. 1817, 1820, 1821). — Wstęp do słownika polskiego, przez Sam. Bog. *Linde*. — Ułamki z niewydanego Poema, *Czterech pór życia ludzkiego*, przez J. U. *Niemcewicza*. — O świątyniach u starożytnych i o słowiańskich, przez Piotra *Aignera*. — O przymiotach i usposobieniu się do stanu nauczycielskiego przez X. Edwarda *Czarneckiego*. — O pożytkach z wiadomości starożytnych numizmatów greckich i rzymskich, przez Krzysztofa *Wiesiołowskiego* (dalszy ciąg w T. IX). — Pamiątka Krzysztofa Wilhelma Chlebowskiego, przez X. *Szaniawskiego*.

Tom VIII. (r. 1812). Zgajenie posiedzenia r. 1809, pr. St. *Staszica*. — Pochwała walecznych Polaków w ostatniej wojnie poległych, przez Stanisława *Potockiego*. — Pochwała Cypr. Godebskiego, przez Jana *Szaniawskiego*. — Pochwała Ignac. Potockiego, przez Jul. *Niemcewicza*. — Wiersz na powrót zwyciężkiego wojska do stolicy, przez Ludwika *Osińskiego*. — Dostrzeżenia meteorologiczne w Warszawie od r. 1774 do końca r. 1812. — Wypis Członków Towarzystwa Przyjaciół Nauk. — Mowa Stanisława *Potockiego*, na obchod ustalenia Towarz. Przyjaciół Nauk. — Mowa Jul. *Niemcewicza* na pochwałę Jana Kochanowskiego. — Wiersz Ludwika *Osińskiego* na pochwałę Kopernika. — O sposobach dopelnienia historii Słowian, przez *Surowieckiego*. — O życiu i pismach Franc. Dmochowskiego, przez L. *Osińskiego*. — Mowa Konst. *Wolskiego* o ważności ustanowienia i wprowadzenia po szkołach książek elementarnych. — Myśli o dziele: *Statystyka krajów polskich*, przez Ignacego *Stawiarskiego*. — O Archiwach polskich, przez Walentego *Maiewskiego*.

Tom IX. (r. 1816). Zgajenie posiedzenia Tow. P. N. pr. S. *Staszica*. — Rys życia Karola Kortuma, przez X. Xawerego *Szaniawskiego*. — O pierworodnej górze w Karpatach, przez St. *Staszica*. — Rozprawa *Glotza* względem zarazy i pomorku na bydło w kraju naszym (dalszy ciąg w T. XIII.) — O budowie włościańskiej do kraiu naszego przystosowanej, przez Xawiera Michała *Bohusza*. — O krytyce, przez Stan. *Potockiego*. — Obraz wszczynania się pierwszych nezuć i wyobrażeń przez St. *Staszica*. — O naydawniejszych dzieciopisach polskich, przez

X. A. *Prażmowskiego*. — O fortyfikacyi, przez Woyc. *Gutkowskiego*. — O sztuce lekarskiej popularney, przez Augusta F. *Wolffa*. — O życiu i pismach X. Jgn. *Nagurczewskiego*, przez Raietana *Koźmiana*. — O probie nowego sposobu budowania, przez M. X. *Bohusza*. — O robieniu cegły surowki, przez Jana Kryst. *Szucha*. — O starożytnościach religijnych Słowian, mieszkańców Polski, przez Krzysztofa *Wiesiulowskiego*. — O języku polskim, przez St. *Potockiego*. — Życie literackie X. Marcina *Poczobuta*, przez M. X. *Bohusza*. — O guście w budownictwie, przez Piotra *Aignera*. — O życiu i pismach Franciszka *Scheidta*, przez Michała *Bergonzoniego*. — O życiu i pismach Konst. *Wolskiego*, przez Edw. *Czarneckiego*.

Tom X. (r. 1817). Zgajenia posiedzeń Tow. Przyj. Nauk, przez St. *Staszica*. — Pochwała Jana N. *Kossakowskiego* Biskupa Wileńskiego, przez X. Jana *Woronicza*. — O sztuce pisania, czyli o stylu, przez Stan. *Potockiego*. — Zdanie sprawy ze czteroletniej pracy Towarz. Prz. Nauk, przez St. *Staszica*. — Rzec o sztuce dyplomatycznej, przez Walent. *Maiewskiego*. — Podziękowanie Towarzystwu i życie Onufr. *Gorskiego*, przez X. Woyc. *Szweykowskiego*. — O życiu i zasługach Jana Liweta, przez Felixa *Bentkowskiego*. — O życiu Leopolda *Lafontena*, przez Mich. *Bergonzoniego*. — O arytmetyce politycznej, przez Domin. *Krysińskiego*. — O solach warzonkach w Polsce, przez St. *Staszica*. — O Bayce, przez Jul. *Niemcewicza*. — Rys życia Józefa *Filipeckiego*, przez X. *Szaniawskiego*. — Wnioski z uwag nad Ziemiopłodztwem, przez Stan. *Staszica*. — O poemacie sielskim, przez Józefa *Lipińskiego*. — Przemowa do Towarz. Prz. N., przez Stanisława *Węgrzeckiego*. — Pochwała *Joachima Chreptowicza*, przez X. *Xaw. Bohusza*. — O polepszeniu sztuki garbarskiej, przez Jana Krystyana *Hoffmana*. — O koltunie, przez Augusta *Wolffa*.

Tom XI. (r. 1817). Lista członków Towarzystwa. — Rozprawa o Morze, (Mór, powietrze) p. Jana *Lerneta*. — Zgajenia Pos. Tow. Prz. N., przez St. *Staszica*. — O piśmie Franciszka *Czaykowskiego* A. K. Z. pod tytułem: *Badania historyczno-geograficzne o Narodzie Scytyjskim*, przez X. Adama *Prażmowskiego*. — O górach Pomorskich, przez St. *Staszica*. — Uwagi nad sposobem dawania matematyki w szkołach publicznych, przez X. Antoniego *Dąbrowskiego*. — Mowa na obchod pogrzebu Xcia Józefa *Poniatowskiego*, przez Stan. *Potockiego*. — O języku samskrytym, przez Walent. *Maiewskiego*.

Tom XII. (r. 1818). Lista członków Tow. Prz. Nauk. — Zgajenia posiedzeń Tow. Prz. Nauk, przez Stan. *Staszica*. — Pochwała *Tadeusza Czackiego*, przez Stan. *Potockiego*. — Rozbiór wody *Nałęczowskiej*, przez Józefa *Celińskiego*. — Zdanie sprawy z czteroletnich prac Towarzystwa, przez St. *Staszica*. — Rys życia *Michała Hube*, przez Józefa *Łęskiego*. — O dzielności ziela *iaskółczego*, przez *Bogumila Freiera*. — O machinie arytmetycznej, przez *Abrahama Stern*. — O rzeczypospoli-

tey Babińskiej, przez X. Szaniawskiego.— Pochwała Jana Krystyana Schucha, przez W. S. Maiewskiego.— O wzroście nauk fizycznych w Polsce, przez X. Bystrzyckiego.— Przymówienie się Karola Skrodzkiego.— O duchu pism Machiawela, przez St. Potockiego.— Pochwała X. Onufrego Kopczyńskiego, przez Alojzego Osińskiego.— Postrzeżenie względem Czerwca Polskiego, przez A. M. Kitaiewskiego.— O ułach kłocowych, przez Karola Głotza.

Tom XIII. (r. 1820). Pochwała Jana Albertrandego, p. Felixa Łubieńskiego.— Zagaienia posiedzenia Towarzystwa, przez Prezesa Stanisława Staszica.— Rys historyczny początku i wzrostu Towarzystwa Przyjaciół Nauk, przez Edwarda Czarneckiego.— O trzech nowych machinach, to iest: młockarni, tartaku i do żęcia zboża, przez Abrahama Stern.— O życiu i pismach X. Przeczytańskiego, przez X. Jana Bystrzyckiego.— Rozprawa Karola Głotza, o przyczynach upadku bydła w Polsce.— Zdanie sprawy o dwóch dziełach X. Rhesy z Królewca, przez Sam. Bog. Linde (dalszy ciąg w T. XX).— Głos JX. Fiałkowskiego Rektora Instytutu Głuchoniemych.— Rozprawa Ignacego Fiałkowskiego, na zapytanie Towarzystwa Przyjaciół Nauk: „czego się mieszkańcy kraju strzedz i co czynić mają dla zapobieżenia uszkodzeniu zdrowia i życia.— Badania, jaki wpływ mieć mogły mniemania i literatura ludów wschodnich na ludy zachodnie i t. d., przez Jana Hr. Tarnowskiego.— Rys życia i zasług Michała Bergonzoniego Dokt. Med.— O zasługach Sokratesa w Filozofii, przez Adama Ignacego Zabellewicza.— Uwagi o Cechach, przez Wawrz. Surowieckiego.

Tom XIV. (r. 1821). Zagaienia posiedzeń Towarzystwa, p. Stanisława Staszica.— O stanie cywilnym dawnych Słowian, przez Benedykta Rakowieckiego.— O trąbie powietrzney, przez Karola Skrodzkiego.— Przymówienie się Michała Wyszkowskiego i wyimki z poczyi Felińskiego.— Wiersz Kaletana Koźmiana: Prośba Wieśniaka do Fortuny.— Monografia sosny pospolitey, przez Michała Szuberta.— Rapport o doświadczeniu z żelaznym łańcuchem do dźwigania mostu na Wiśle.— O denarach polskich, przez Ignacego Hr. Potockiego w roku 1804.— O trudniących się uczeniem głuchoniemych, od wieku XVI, przez X. Jak. Falkowskiego.— O Pedagogice starożytnych, przez Ignacego Zabellewicza.— Odkrycia Karthagów i Greków na Oceanie Atlanckim, przez Joachima Lelewela.— Naśladowanie pieśni Moyżesa po przeysciu suchą nogą morza czerwonego, przez Juliana Niemcewicza.

Tom XV. (r. 1822). Zdanie sprawy z czteroletnich prac Towarzystwa, p. Stanisława Staszica.— Głos Fryderyka Hr. Skarbka na posiedzeniu Towarzystwa.— Rapport o wózku topograficznym Abrahama Stern.— Rys życia X. Franciszka Czaykowskiego, przez Xiędza Szaniawskiego.— Wypadki rozbioru chemicznego wód mineralnych Gozdzińskich, przez Adama Kitaiewskiego.— Wyjątek z poematu pod tytułem:

Poezya, przez K. *Brodzińskiego*. — O języku dawnych Prusaków, rozbiór dzieła Professora Vatera, przez *Samuela Bogumiła Linde*. — Pobyt na górach Karpackich, przez *Razimierza Brodzińskiego*. — O składzie wewnętrznym roślin okazanych na bzie pospolitym, przez *Michała Szuberta*. — O budowie łańcuchów elektrycznych Wolty i o fenomenach elektromagnetycznych, przez *J. K. Skrodzkiego*. — Lista członków Towarzystwa.

Tom XVI. (r. 1823). Zagaienia Posiedzeń Towarz. p. St. *Staszica*. — Opis rozbioru wody mineralney w domu Szubertów przy ulicy Grzybowskiej i Ciepłej, przez *J. Celińskiego*. — O poprawie moralney winowayców w więzieniach, przez *Fr. Hr. Skarbka*. — O Elegii przez *Kaz. Brodzińskiego*. — O charakterach pisma runicznego w dawnych barbarzyńców Europejskich, przez *Szaniawskiego*. — Przymówienie się *Jana Milego* na posiedzeniu. — Rys życia *Marcella Bacciarellego*, przez *X. Szaniawskiego*. — O Satyrze, przez *Razim. Brodzińskiego*. — Opisanie nowej maszyny pneumatycznej bez stempla, kłap, kurków i czopków, przez *Jana Milego*. — Opisanie nowego aparatu do wydania wielkiego stopnia ciepła, przez *tegoż*.

Tom XVII. (r. 1824). Zagaienie posiedzenia publ. p. St. *Staszica*. — O kassach zasiłku i oszczędności, przez *Fryd. Hr. Skarbka*. — O przymiotach przodków naszych, przez *X. Edw. Czarneckiego*. — O farbierstwie i utwierdzeniu pigmentów na wełnie, przez *Adama Kitaiewskiego*. — Na zgon *Xcia Adama Czartoryskiego Gen. Z. Pod.* przez *Kaz. Brodzińskiego*. — Zegar, Bajka przez *Józefa Lipińskiego*. — Rys życia *Franciszka Xawerego Bohusza*, przez *Józefa Kossakowskiego*. — O zakładzie dla rolników w Królestwie polskim, przez *Fryd. Hr. Skarbka*. — Sledzenie początku narodów Słowiańskich, przez *Wawrzyńca Surowieckiego*. — Wiersz *Juliana Niemcewicza* z powodu sadzenia przez niego ziarenka Jabłoni. — Bajka: Orzeł i Żaba, przez *tegoż*. — O nowém urządzeniu barometru, przez *Jana Milego*. — Ulepszenie maszyny pneumatycznej, przez *tegoż*. — O składzie nasienia, początkowém rozrastaniu się zarodka i głównych różnicach składu wewnętrznego roślin, przez *Michała Szuberta*. — Tabella wykazująca różnicę co do wysokości między pozorną i prawdziwą linią horyzontalną, przez *Juliusza Colberg*.

Tom XVIII. (r. 1825.) Zagaienia posiedzeń Towarz., p. St. *Staszica*. — O turniejach i gonitwach, przez *Łukasza Gołębiowskiego*. — Zwrot myśli na przeszłe czasy w Polsce przez *X. Adama Prażmowskiego*. — Pochwała *Stanisława Potockiego*, przez *Stan. Staszica*. — Rys życia i prac uczonych ś. p. *Michała Kado*, przez *Kaetana Garbińskiego*. — Rys zasług naukowych *Xięcia Alexandra Sapiehy*, przez *X. Edwarda Czarneckiego*. — Zdanie sprawy o autentyku na pergaminie w Woiewodztwie Sandomierskiem znalezionym przez *Łukasza Gołębiowskiego*. — Dostrzeżenia meteorologiczne czynione w Warszawie od r. 1813

do 1824, przez Ant. *Magier*. — Nowe rozwiązanie kilku zadań z Geometrii, przez Juliusza *Colberga*. — Sposob kreślenia stycznych do spiralnej ostrokątowej, przez Kаетana *Garbińskiego* (dalszy ciąg w T. XIX). — Rys zasług naukowych Xięcia Adama Czartoryskiego, przez Fryd. Hr. *Skarbka*. — Rys życia Krz. Szydłowieckiego i Alberta Xięcia Pruskiego, tudzież braterstwa pomiędzy nimi zawartego, przez Łukasza *Golebiowskiego*.

Tom XIX. (r. 1827). Zdanie sprawy o pracach naukowych Tow. w latach 1821, 1822, 1823, 1824. — Krótki rys historyczny dotyczący się Astronomii, przez E. *Armińskiego*. — O przeobrażaniu się owadów, przez F. *Jarockiego*. — Rozbiór prac historycznych Naruszewicza i Czackiego, przez J. *Lelewela*. — Wiersz pisany na Alpach, przez K. *Brodzińskiego*. — Nowy sposób rozwiązania dwóch zagadnień iometrycznych, podanych w 15tym Tomie pisma: *Annales des Mathématiques*, przez Kаетana *Garbińskiego*. — Rozbiór prawodawstwa Polskiego cywilnego i kryminalnego do czasów Jagiellońskich, przez Joachima *Lelewela*. — Dyplomata z XII, XIII i początku XIV wieku, mogące udowodnić, co w rozbiórze historycznym prawodawstwa Polskiego do Jagiellońskich czasów powiedziano.

Tom XX. (r. 1828). Zagaenie posiedzenia Towarz., p. Juliana Ursyna *Niemcewicza*. — Zdanie sprawy o skutku zadania konkursowego z r. 1822. — Zadania konkursowe ogłoszone na posiedzeniu Towarzystwa Prz. N. w dniu 30 Kwiet. r. 1827. — Ofiary dla Towarzystwa w ciągu upłynionego roku. — Przymówienie się Klemensa *Urmowskiego*. — Obraz życia i czynów Stanisława Staszica, przez Jul. Urs. *Niemcewicza*. — O życiu i pismach Franciszka Karpińskiego, przez Kazim. *Brodzińskiego*. — Pochwała ludu pracowitego, przez Jana *Kruszyńskiego* (wiersz). — Rapport czytany na posiedzeniu działu umiejętności 21 Listopada r. 1827, przez Karola *Skrodzkiego*. — Doświadczenia z żelazem kutém Suchedniowskiém ciągniętém wzdłuż przez ciężary aż do rozerwania, przez Antoniego *Krauz*. — Zdanie sprawy o nowym udoskonalonym ulu W. Mikolajia Wytwickiego, przez F. P. *Jarockiego*. — Rys życia Zygmunta Vogla, przez Winc. Hr. *Krasińskiego*. — O wymowie u dawnych Polaków, przez Kazimierza *Brodzińskiego*. — Krytyczny rozbiór Statutów Wiślickich, przez Joachima *Lelewela*.

Tom XXI. (r. 1830). Zagaenia posiedzeń Towarz., p. Jul. Urs. *Niemcewicza*. — Przymówienie się Wilhelma *Maleza*, tudzież pochwała ś. p. Czekierskiego. — *Krysińskiego* Domin. Niektóre myśli o nauce gospodarstwa narodowego. — Wspomnienie o życiu i dziełach Józ. Hr. *Osolińskiego*, przez Jana *Tarnowskiego*. — Rys życia Antoniego Dąbrowskiego, przez X. Xaw. *Szaniawskiego*. — Wiadomość o życiu i pismach Wawrzyń. Surowieckiego, przez Felixa *Bentkowskiego* — Rapport o rozprawie Woyciecha Jastrzębowskiiego, pod tytułem: *O odmianach powietrza i o fizycznych porach roku w naszym klimacie*, przez

Kitaiewskiego i Skrodzkiego. — Rzut oka na operę, przez Karola *Kurpińskiego.* — O życiu i pismach Józefa Lipińskiego, przez *Brodzińskiego.* — Przymówienie się Krystyna Lacha *Szyrmy.* — Życie Michała Wyszkowskiego, przez Krystyna Lacha *Szyrmę.* — Rys topograficzny medyczny miasta Warszawy, przez Augusta de *Wolff.* — O Fabianie Birkowskim, przez Kazim. *Brodzińskiego.* — Władza Poezyi, Oda, przez Maxymil. Hr. *Fredro.* — Zagadnienie: Podróżny postępujący ciągle po równinie w kierunku swego cienia, z prędkością wynoszącą $\frac{1}{2}$ mili na godzinę, jaką w ciągu całego dnia przebieży drogę, przez *Jastrzębowskię.* — Niektóre uwagi względem linii prostej przecinającej cztery inne dane w przestrzeni, w ten sposób, iż każde dwie ze czterech danych nie leżą na iedney płaszczyźnie, przez *Garbińskiego.* — Lista członków Towarz. Prz. Nauk.

2047. Poszyt I. zawiera: De septem missalibus Cracoviensis Dioceseos ab anno 1487 ad a. 1532 editis, Schediasma bibliographicum auctore Geor. Sam. *Bandtkie.* — Observationes astronomicae biduae a Josepho *Łęski* Astron. Prof. 6. et 7. Octobris a. 1813 (dalszy ciąg w poszycie II.) Cracoviae factae. — De Michaele Vratislaviensi diatribę quam scripsit Felix *Jaroński* Philos. in Universitate Cracov. Prof. — De integratione functionum rationalium fractarum auctore Carolo *Hube*, Math. sub. P. O. in Acad. Crac. — De Sveboldo *Fiol* et Joanne Hallero duobus antiquis Cracoviae typographis succinata epitome, quam ex opere polonico G. S. *Bandtkie* de inventa Moguntiae typographia et typographis Cracoviensibus inscripto, collegit Wenc. Alex. *Maciejowski.* — Brevis Bibliorum Polonicorum per editionum familias conspectus e schedis Ill. Comitis Wenceslai Sierakowski et e relationibus Dobrowskii, Ringeltaubii, Lilienthalii et aliorum exhibitus per diatribę historicam auctore Ludovico *Kossicki.*

Poszyt II.: De Missali Norimbergensi quod e prelo Stuchsiano a. 1499 prodiit maiori Cracoviensi missali a. 1494 s. 1495 simillimum. — Historiae antiquae medicae polonae prodromus auctore Geor. Chr. *Arnold* M. D. — RR. PP. Josephi Fabronii, Justi Rabi et Petri Skargae S. J. vitae e necrologo domus ad S. Barbaram Cracoviae cum inscriptione quae in stanneo Petri Skargae loculo in Basilica ad S. Petrum et Paulum reperitur. Omnia edenda curavit Felix *Jaroński.* — Excerpta quaedam de honoribus academicis e codice MS. *Pauli de Praga* a. 1459. — Observationes in duo Herodoti loca auctore H. *Schugt.* — De duplici rusticorum in Polonia origine Dissertatio historica auctore Michaele *Skotnicki.* — De instaurata post Tataricam vastationem Cracovia a. 1257 e privilegio Boleslai Pudici V. et iure Teutonico Vratislaviensi dissertatio auctore Sylverio *Strzelecki.* — De studio philosophiae moralis in Polonia meletemata historica quaedam auctore Vito Modesto *Vatta Kosicki.* — De antiqua Polonorum poesi et de spurio L. Annaei Senecae libello de quatuor virtutibus cardinalibus, qui cura M. Francisci Mimeri Silesii

cum versione metrica germanice et polonice apud Hier. Vietorem a. 1541 prodiit, auctore Paulo *Czaykowski*.— Rev. Patrum Revisorum iudicium de Pauli Fran. Parisii S. J. operibus duobus quorum alterum Sarmatia, alterum vita S. Bonifacii Busclavini Camaldulensis inscriptum est, a 1666 latum idemque luculentius et magis authenticum, quam quod a. 1789 Daniel Janocius Jan. II. p. 212 evulgavit, nunc primo in lucem editum a Juliano Czerminski Histor. in Univ. Cracov. Prof.— De Alberto Advocato Cracoviensi in Ladislaum Locticum a. 1311. perfido, cantilena vetus edita cum prooemio historico et notis paucis a Joan. Caietano *Trojański*.— Nonnullae animadversiones nexum elementorum potissimum arithmeticonum concernentes auctore Paulo *Krzyżanowski*.— De linguae Bohemicae sive Czechicae in Polonia usu diplomatico et forensi, cum aliis quibusdam diplomaticis notitiis, symbolas aliquot collegit Joannes Olrych Szaniecki Jurę consultus Polonus.— Addenda.

2048. Rok 1815. Na czele jest Przemowa redaktora, F. B. (Felix Bentkowski), zawierająca wiadomość o zawiązaniu się tego pisma periodycznego, odezwe i zobowiązanie się do wydawania jego, Józefa *Zawadzkiego*, Typografa Uniwersytetu Wileńskiego, dat. 5 Września r. 1814, listę osób, które chęć oświadczyły mieć udział do niego.— O przyczynach wielu uprzedzeń i sarkani przeciwko prawnictwu, p. *F. S.*— Rys chronologii, religii, języka nauk i t. d. Chińczyków, p. Stan. *Potockiego*.— Wiadomość o życiu Xcia Józ. Poniatowskiego, p. *J. L. R. D. E.*— O nowej istocie odkrytej w roślinie zwanej *Vareck*, p. A. Hr. *Chodkiewicza*.— Uwagi nad językiem czeskim, polskim i rossyjskim, p. Jerz. Sam. *Bandtkie*.— Mieyska Wrona, Bayka, p. Ant. *Goreckiego*.— O stanie Akademii *Krakowskiej* p. *Soltkyowicza*, recenzja p. I. K.— Rozbior urzędzenia szkół w Xięstwie Warszawskim, z Gazety Liter. *Halskiej*, z przypiskami tłómacza.— Dwanaście prawdziwie złotych reguł dla ubogich, p. J. U. *Niemcewicza*.— Wypis z listu (o piśmie Emil. *Kosińskiego*: *Uwagi nad myślami do polepszenia bytu włościan polskich*.— Podlasie, p. *T. S.* (proza).— Wiadomość o Wincentym Reklewskim, przez K. *Brodzińskiego*.— Wiersz z powodu ukończonego Słownika Języka polskiego, p. S. B. *Lindego*.— Uwagi nad pismem: *Felix Slotwiński*, *Trisectionis cuiuscunque anguli resolutio*.— O żydach, p. X. *S.*— Przyjaźń prawdziwa (proza).— List do Redakcyi Amil. *Kosińskiego* i samo pismo (patrz wyżej).— Siedm prawideł srebrnych dla każdego włościanina, p. A. D.— Porównanie Homera z Wirgiliuszem.— O czwartym groszu siostróm z pozostałości oyczystej, p. Jana Winc. *Bandtkie*.— Marzenia platoniczne, p. Ant. *Gliszczyńskiego*.— Uwagi nad aktorami i widzami Warszawskimi.— Prawo natury rządowe, p. A. *Gliszczyńskiego*.— Rachunki Decyusza wydatków Króla Zygmunta Augusta.— O rogu i sposobach farbowania go, p. S. *Soczyńskiego*.— Wanda, Pienie Sławiańskiego Barda.— Postrzeżenia w dziele Tad. *Czackiego*: O litewskich i polskich Pra-

wach, p. Ign. *Potockiego*. — *O przedawnieniu*, p. Jana *Kamińskiego*, recenzja przez L. — Teatr Warszawski. — Uwagi o Reprezentacji Narodowej, p. S. *W.* i *D. D.* — Uwagi nad *Marzeniami Platonicznymi*, p. F. K. M. *Skórkowskiego*. — O sposobach ratowania rażonego od piorunu, p. Ad. *Rudnickiego*. — Bekas i Kuropatwa, Bajka, p. Ant. *Goreckiego*. — Płaszcz, p. Fel. *Gumińskiego*. — Wiadomość ogólnej moralności czy jest dostateczną do sądenia w rzeczach prawa, p. X. S. — O systemacie kredytowym, p. A. G. — O literaturze rosyjskiej, p. S. B. *Linde* (dalszy ciąg r. 1816.) — Szczur literat, p. Ant. *Goreckiego*. — *O przyczynach upowszechnienia i trwałey powagi prawodawstwa Justyniana*, recenzja. — O polskim bankieciu sławnym wypis z księgi: *Skład albo skarbiec rozmaitych sekretów*. — O poezyi w ogólności. — O potrzebie zaprowadzenia Instytutu Weterynaryi w Polsce, p. A. *Rudzińskiego*. — Zając i Niedźwiedz, Bajka, p. Franc. *Morawskiego*. — O kwadraturze koła. — O granatach w ubiorze używanych, p. M. D. *Soczyńskiego*. — O miastach, p. Fr. *Nakwaskiego*. — Żydzi uważani co do praw obywatelstwa. — *Pisma rozmaite Jana Sniadeckiego* (recenzja). — *Osteologia i Syndesmologia F. Brandta*, recenzja przez S..... — *Rzut myśli bezstronnego postrzegacza*, recenzja. — *Żebracy* przez J. T. (proza). — Myśl względem bankietu polskiego, p. Jana *Lempickiego*. — Medal z wizerunkiem Zygmunta I. — Uwagi nad ekonomią polityczną, p. Raym. *Rembielińskiego*. — O Notaryacie czyli pisarstwie, p. Jana Winc. *Bandtkie*. — Do Topoli, p. Fel. *Gumińskiego*. — *Architektura X. Seb. Sierakowskiego*, Rozbiór M. *Kado*. — Uwagi nad recenzją Pisma Jana Sniadeckiego, *O Metafizyce*. — *Dwaj panowie Sieciechowie p. J. U. N.* (uwagi). — O Szkole prawa i administracyjnych nauk w Warszawie, przez X. *Szaniawskiego*. — Na grobowce pod Powązkami, wiersz Ant. *Goreckiego*. — Odpowiedź na uwagi z powodu recenzji *pism Sniadeckiego*. — Uwagi nad myślą względem Bankietu polskiego. — List Moszko Jankiela do.... 1812 r.

Rok 1816. O magnetyzmie zwierzęcym, p. Ign. Em. *Lachnickiego*. — Co znaczą wyobrażenia liberalne. — O handlu futer, p. *Soczyńskiego*. — Pamiętce poległego przyjaciela, p. Ant. *Goreckiego*. — *Zasady prawodawstwa i instytucyi policyjnych* przez L. H. *Jakob*, tłum. przez Jana *Plichtę*, recenzja. — Wyrazy niektóre fizyczne, p. R. M. — O miastach, p. R. *Rembielińskiego*. — O Urzędnikach. — Uwagi nad Konstytucją Królestwa Polskiego. — Westchnienie do Emy w Alpach, p. Ant. *Goreckiego*. — Gust i dowcip, Powieść; p. F. *Grzymalę*, wiersz. — *O handlu zbożowym p. Smitha*, recenzja. — *Malwina czyli domysłność serca, Romans*, recenzja. — *De necessitate praescriptio-num*, p. *Felicem Slotwiński*, recenzja. — Podróż w Szląsku, p. J. M. — Listy Króla Kazimierza r. 1455 i Elżbiety Królowej Węgierskiej. — O monetach naydawniejszych polskich, p. J. S. *Bandtkiego*. — O cierpieniach i śmierci Tad. *Czackiego*, p. X. *Aloiz. Osińskiego*. — Roz-

myślenie (proza). — Nówsze odkrycia z Chemii, p. *Soczyńskiego*. — O obiegu słów i wyobrażeń, czyli projekt banku rozumowego. — *Życia sławnych Polaków*, p. *J. K. Bogusławskiego*, recenzja. — Uwagi nad niektórymi wyrazami fizycznymi R. M. p. F. S. — O przyczynach szkodliwości żydów, p. Stan. *Staszica*. — O polepszeniu stanu włościan, p. *M. Bronikowskiego*. — Teorya kolumny suchej Zamboniego, p. *R. Markiewicza*. — Uwagi nad powieścią: *Na co się zda rozum?* — Uwagi krytyczne, przez W. — O uczeniu Jeometrii początkowej sposobem starożytnych Jeometrów, p. *W. O.* — O kotłach gorzalczanych, p. *J. C. Hoffmana*. — Dopelnienia o kolumnie suchej galwanicznej, p. *Markiewicza*. — Wyimki z listu pisanego z Florencyi, p. *Ant. Goreckiego*. — *Nauka Anatomii*, p. *Jerzego Consbrucha*, recenzja. — Uwagi nad uwagami krytycznymi p. E. E. — Odpowiedź na uwagi krytyczne, p. A. — List z powodu rozbioru dzieła: *Życia sławnych Polaków*, p. *X. Józ. Bogusławskiego*. — Świstek krytyczny, p. *W.* (dalszy ciąg r. 1817). — Człowiek stanu, p. *R. Rembielińskiego*. — Uwagi nad Teatrami, p. *Jana F.* — Burza, p. *Ant. Goreckiego*. — Do Marcina o doświadczeniu, p. *tegoż.* — Obrona żydów. — Nekrolog *Józ. Rzewuskiego*. — O śmierci *Przemysława Króla Polskiego*, p. *M. Sokolnickiego*. — Żywot *Chr. Bog. Steinera*. — Oda *Ant. Goreckiego*. — Do S. R. — Cztery pory roku. — Do *Ronzi*, p. *tegoż.* — O trojkącie ABC, Bajka *Wikt. Lenkiewicza*. — Uwagi z powodu rozprawy: *Człowiek stanu*, *Fr. Hr. Skarbka*. — Odpowiedź na Świstek krytyczny. — *Mikołaja Kopernika* Rozprawa o Monecie. — O potrzebie zaprowadzenia kół o szerokich dzwonach, p. *M. Sokolnickiego*. — Na rocznicę ogłoszenia Królestwa Polskiego, p. *Ant. Felińskiego*. — Wiersz o *Wiklefie*. — *Uwagi nad Moratorium* (rozbiór). — Uwagi nad rozprawą: *O śmierci Przemysława*, p. *Alex. Kożuchowskiego*. — Co człowiek nazywa potrzebą, *Powieść wschodnia*. — Geograficzne położenie *Krakowa*, p. *Józ. Łęskiego*. — Obraz systematyczny literatury w *Rossyi* i uwagi nad Bibliografią polską, p. *B.* — Uwagi z powodu pisma *W. Hofmana* o parnych garcach. — Uwagi nad zdaniem o *Tragedyi Ludgardzie* — List do Redaktora, *Wawrz. Siekierzyńskiego*. — Listy obywatelskie do *Jana Węgleńskiego* (ciąg dal. r. 1817). — Spowiedź obłąkanego rodaka wyspy *Gawronów*. — Doświadczenia przemiany stanu skupienia ciał, p. *Markiewicza*. — *Gadający Niemowa* (dal. ciąg r. 1817). — O konferencyach nauczycielskich, p. *N...* — Odpowiedź na uwagi, z powodu uwag nad rozprawą *Ludgardy*, p. *A. Kożuchowskiego*. — *Obraz niniejszego Europy stanu*, p. *K. Brose*, przekł. *J. Bychowca*, recenzja. — Co stanowi prawnika, p. *J. W. Bandtkie*. — *Koniec świata*, Bajka, p. *Jana Mioszrowskiego*. — Akrostychon z imienia *Ludwika*, p. *Stan. Rogalskiego*. — *Pisownia Polska* czyli część grammatyki r. 1486, w Bibliotece *Krakowskiej*. — O lekarzu w powiecie *Nowogrodzkim*, p. *M. D.* — *Pan Nowina*, p. *J. U. Niemcewicza*, recenzja. — O drogach w *Gallicyi*, p. *Jüchel*. — O *Jędrzeju z Dobrzyna*

Galce. — O stopniach naukowych, p. X. Szaniawskiego. — Kupido Mobytem, p. A. Borzewskiego. — List do Redaktora o Ortografii polskiej. — Uwagi nad medalem z wyobrażeniem Króla Zygmunta I. (patrz wyżej). — Marcin Molski z powinszowaniem Stanisł. Potockiemu.

R. 1817. Anakreontyk Ant. Borzewskiego. — J. Lernet *Propositiones de Peste*, recenzja. — *O Moratorium*, recenzja p. N. N. — Do Redaktora (o języku polskim). — Ostatnie chwile Samuela Zborowskiego, z rękopismów Biblioteki Wilanowskiej. — Proces miłości (wiersz), p. J. Miroszewskiego. — O Sądzie pokoju, przez Hipol. Gawareckiego. — Uwagi P. Ł. nad recenzją pisma jego o *Moratorium*. — Wypis z testamentu Jacka Bzowskiego, 1808 r. — Opis Instytutu w Hofwyl, p. Ben. Flatt. — O starożytnym języku polskim, i szkołach w latach 1237 i 315. — Izora i Artur, Duma, p. S. Okraszewskiego. — Rozmowa w zaciszy. — Sufflerois, Poema, p. J. F. K. — Śliwki i Morele; Dąb i Chrust; Bajki X. Łancuckiego. — *Grammatyka francuzka* Józ. Zielińskiego, recenzja, p. K. S. — Odpowiedź na pismo w Dzienniku Wileńskim o Zakonie Smorgońskim. — Przeczucie, Historia prawdziwa. — Pogrzeb Nędzarza, wiersz Ant. Goreckiego. — Pług i Woły, Bajka X. Łancuckiego. — Róża i Fiołek, p. Stan. Regulskiego. — *O Statucie Litewskim*, p. S. B. Linde, recenzja. — Zabytki starej polszczyzny. — Synonimy. — O małżeństwie Zygmunta I. z Boną, p. Adama Naruszewicza. — Uwagi nad iednogłoskowym rymem, p. J. F. — Książka elementarna dla Ladaco. — Do samotności, p. Ant. Goreckiego. — Grad i Deszcz, p. Łancuckiego. — Wiadomość o narzędziu do otrzymania najwyższych stopni ciepła wynalezioném, p. Alex. Chodkiewicza. — O Franciszku Leczyckim malarzu, p. Ambr. Grab. — O stopniowaniu w służbie rosyjskiej cywilney. — List Jędrzeja Śniadeckiego o tworzeniu nowych wyrazów w Chemii. — Tryolety Józ. Dyon. Minasowicza. — O duszy i sumieniu. — Odpowiedź na uwagi Jędrz. Śniadeckiego, p. Alex. Chodkiewicza. — List Gorczyzewskiego na wiersz Chrzanowskiego. — Dwie Róże, Bajka, p. F. Gumińskiego. — Pieniądz fałszywy, p. A. Goreckiego. — O śpiewach polskich z muzyką, p. F. Królikowskiego (dalszy ciąg r. 1818). — Przepis P. Paulmy Posłowi do Króla Augusta III. r. 1759. — Własności magnetyczne promieni fioletowych, J. K. Skrodzkiego. — Śpiewy wojenne Ant. Goreckiego. — Do Redaktora (o wytłumaczeniu wyrazów niektórych). — *Geschichte des Hospitals und der Schule zum heil. Geiste etc. zu Breslau von M. Morgenbesser*, recenzja. — Uwagi moralne. — O podatkach, p. A. Gliszczyńskiego. — Na pismo: O łączeniu medycyny z chirurgią, p. Augusta Becu, odpowiedź Macieja Barankiewicza. — Mowa posła do Jana Kazimierza r. 1688. — O nowej wannie do kąpieli, p. Skrodzkiego. — Zdania moralne. — Uwagi nad zadaniem Akademii Erfurtskiej o wpływie wojny w latach 1813 do 1815. — Seym Wiślicki, poema. — Pieśń do Jesieni Ant. Borzewskiego. — Odpowiedź na odezwę bezimiennego w Dzienniku Wileńskim,

p. Bohusza. — *Trygonometrya kulista*, p. Jana Śniadeckiego, recenzja p. Józ. Twardowskiego.

Rok 1818. Myśli nad rozprawą F. Królikowskiego: *O zastosowaniu poezji do muzyki*. — Wspomnienie okolic Rzymu, *Elegia S. Okraszewskiego*. — *Kościuszko*, przez W. F. (proza). — *Synonimy*, p. K... — *Stau meteorologiczny Paryża, Londynu, Warszawy*. — *O władzy wykonawczej*, p. Fr. Hr. *Skarbka*. — *Uwagi nad recenzją Trygonometrii kulistej Jana Śniadeckiego*, p. niegoż. — *Poczet muzyków polskich z rękopismów Ignac. Potockiego*. — *Duma o śmierci*, p. Ant. *Goreckiego*. — *Do Macieja B. Med. Dok.*, Ant. *Gorecki*. — *Zdanie o myślach Ś. Okraszewskiego nad rozprawą J. F. Królikowskiego*, p. S. P. — *Parafianiu znad Bugu do P. St. Okraszewskiego z powodu myśli jego nad rozprawą F. Królikowskiego*. — *List Swistka do Redaktora Pamiętnika Warszawskiego*. — *Zdania moralne Maryi Leszczyńskiej Król. Fr.* — *Pożegnanie z Krzemieńcem* p. Kar. *Sieńkiewicza* (wiersz). — *Miłość zegarmistrzem, Człowiek i Motyl*, Ludw. *Krópińskiego*. — *O klasycyzności i romantyczności, tudzież o duchu poezji polskiej*, p. Kazim. *Brodzińskiego*. — *Postrzeżenia względem topienia ciał* p. A. *Chodkiewicza*. — *Do piszących wierszem miarowym*, p. F. *Kr.* — *O domie zarobkowym w Warszawie*. — *Emina i Żaba*, p. Ludw. *Krópińskiego*. — *Oset i Fiolek*, p. *Gaudzickiego*. — *Wyjątki z rękopismów Górskiego* (dalszy ciąg r. 1819). — *O Wrześniowskim poecie*. — *Prośba przyszłych żon mieszkańców Polski do prawodawców w Królestwie Polskiem*. — *Wykład Geometrii Rysunkowej przez M. Potier*, Recenzja, p. Józ. Twardowskiego. — *Do Juliana Niemcewicza p. Kochańskiego* (wiersz). — *Pieśń Felixa Oraczewskiego*. — *O rękopiśmie Jana Ostroroga, de Republica* (dalszy ciąg r. 1819). — *Nowa Żydów Apologia* p. X. J. — *O ustanowieniach dobroczynnych Paryża p. Soczyńskiego*. — *O księgarstwie w Polsce*. — *Handel powłok zwierzęcych nadewszystko z wolu domowego*, p. S. M. D. — *Lwiątko i Wilczek*, p. Ludw. *Krópińskiego*. — *O Pyroforach*, p. Alex. *Chodkiewicza*. — *Szczególna przyczyna do rozwodu*. — *Opisanie nowego narzędzia Diastimeter zwanego* p. *Colberga*. — *O rękopismach X. Stan. Górskiego*. — *Seym Królestwa Polskiego w Krakowie r. 1536*. — *List Pustelnika z Krakowskiego Przedmieścia do Redaktora*. — *Kinal Poema*, p. tegoż. — *Zdania moralne*. — *Uwagi z powodu młodej kobiety ślepej, która w odległości palcami czyta*, p. J. *Milego*. — *O Kronice Polskiej Wapowskiego*. — *O wyrazach do sztuki rymotwórczej należących*, p. J. F. P. — *Pierwszy Maia*, wiersz Ant. *Borzewskiego*. — *Do Sewer. Bukara przy posłaniu miniatury Kościuszki*, p. Szym. *Konopackiego*. — *Dla czego ięzyk i literatura niemiecka zdolniejszemi są do ukształcenia rozumu i serca niż ięzyk i literatura francuzka*, p. Jana Sam. *Kaulfusa*, Recenzja.

Rok 1819. *O potrzebie i zamiarach krytyki sztuk pięknych*. — *Oblężenie i obrona Saragossy w latach 1808 i 1809, ze względem na czynności korpusu polskiego*. — *Uwagi nad Jagiellonidą D. B. Tomaszewskie-*

go, p. A. N. *Mickiewicza*. — Statyka prawa. — Sejm Krakowski r. 1545. — Sejm Piotrkowski r. 1547. — O oziębłości męszczyzn dla płci pięknej, p. A. G. — O Statucie Mazowieckim. — Poema o miłości ojczyzny, p. Raym. *Korsaka*. — Obrona uczonych babulek. — Uwagi nad pismem: *O przyczynach oziębłości męszczyzn dla kobiet*. — O starożytnych popielnicach w Województwie Kaliskim. — Zdania moralne. — O Literaturze p. J. F. *Królikowskiego*. — O piśmie Z. D. *Chodakowskiego*: *O Słowiańszczyźnie przedchrześcijańskiej*, p. W. *Surowieckiego*. — O rękopiśmie X. Jak. *Górskiego* i o niektórych pismach jego drukowanych. — Dziennik Wyprawy Wołoskiej r. 1620. — O machinie Abr. Sterna p. A. *Chodkiewicza*. — List Jana *Długosza* do Kardyn. Zbigniewa *Oleśnickiego*. — Sejm Warszawski r. 1548. — O wieczystych dzierżawach dóbr rządowych, p. Szym. *Barankiewicza*. — Odpowiedź na uwagi nad *Jagiellonidą*, p. A. C. — *Pielgrzym w Dobromilu*, rozbiór p. J. *Lelewela*. — O wdzięku naturalności. — Rysy charakteru polskiego, p. S. O. — Zaświadczenie, że *Mikołaj Kopernik* z żoną i dziećmi przyjęci byli do uczestnictwa dobrodzieństw duchownych od Prowincyi Polskiej Zakonu Dominikańskiego, p. L. S. — *Sobudki, góra Sobótska*, p. J. S. B. (proza). — O przesądach. — Wyciąg z księgi rachunków Podskarb. Koron. Andr. *Kościeleckiego* (dalszy ciąg r. 1821). — Uwagi nad rozprawą Jana *Sniadeckiego*: *o pismach klasycznych i romantycznych*. — Wiersz na przybycie do Krakowa *Józ. Maxym. Hr. Ossolińskiego*, p. Ign. *Hunnickiego*. — O zwierzętach przez malarzy i poetów zmyślonych. — *Dzieje Panowania Zygmunta III.* p. J. U. *Niemcewicza*, Recenzja. — Testament *Króla Zygmunta Augusta*. — Akademia *Pacanowska*. — O Ziemi *Spiskiej*. — Uwagi nad myślami: *O wieczystych dzierżawach dóbr rządowych*, p. Jana *Drake*. — Uwagi nad *Myślami o wieczystych dzierżawach* i t. d., p. Fel. *Radwańskiego*. — Wyimek z listu w materji dzierżaw wieczystych. — O Wizerunku *Dymitra* w *Dziejach Zygmunta III.* — O Lewiatanie, *Behemacie* i *Szoroborze*. — Opisanie grobów *Krółów Polskich* p. Tad. *Czackiego*. — *Pamiętka po Dobrej Matce*, Wydanie drugie p. K. Br. — Uwagi nad pismem: *Myśli o wieczystych dzierżawach* p. Leonar. *Królikiewicza*. — Uwagi nad wyjątkami tłómaczenia *Liwiusza* p. A. *Zdźarskiego*. — O płodozmiennej uprawie roli. — O początkach i zności muzyki. — Przypisek do uwag o *Hipotece* p. X. *Szaniawskiego*. — O piśmie *Kromera* dotąd nieopisaném.

Rok 1820. O postępie i rewolucjach Filozofii w Rzymie, wyciąg z dzieła niewydanego. — Listy o Polskiej Literaturze, p. K. Br. — *Dzieje w Xięstwie Mazowieckim*. — Odpowiedź na uwagi nad myślami o wieczystych dzierżawach, p. Szym. *Barankiewicza*. — *Manuale Juris Canonici*, *Aloys. Cappelli*, recenzja X. *Szaniawskiego*. — Rzut oka na terażniejsze wychowanie Polek. — Odpowiedź na zarzut uwłaczający zasługom *Kopernika*, p. Romana *Markiewicza*. — Pytania prawnicze, p. X. *Szaniawskiego*. — Myśli z pism *Stanisł. Lubomirskiego*. — Uwagi nad od-

powiedzią P. Barankiewicza o piśmie Fel. Radwańskiego, p. *tegoż.* — Uwagi nad zdaniem: *Więcey wymagamy po drugich, niżeli sami na ich mieyscu czynilibyśmy.* — Zbiory Historii Polskiej Nougareta, Czerwińskiego, Faleńskiego i J. S. Bandtkiego, recenzja p. J. *Lelewela.* — List do Redakcyi z przyłączeniem pieśni: *Zabóy, Stawóy i Ludich.* — Do X. Aloiz. Osińskiego, p. J. *Korzeniowskiego.* — *Dzieie Europy na początku 19go wieku*, p. X. *Ign. Chodynieckiego*, recenzja p. L. — Tygodnik Muzyczny pod redakcyą K. Rurpińskiego. — Statut Piotrkowski Kazimierza W. — O stanie włościan Wolnego Miasta Krakowa. — Odpowiedź na uwagi nad *Historią Polską Józ. Faleńskiego*, p. *tegoż.* — Wykład wyrazów donacyi Królestwa stolicy Apostolskiej w X. wieku. — Jak duch czasu wpływa na prawodawstwo. — Uwagi nad Rozbiorem Dziejów Zygmunta III. w Pszczole Lwowskiej. — Kodex Polski, jaki był za Kazimierza Wielkiego, p. Stan. *Węgrzeckiego.* — Polak Powstający, (wiersz) p. *Andrz. Brodzińskiego.* — Wiersz *Mich. Mackiewicza* do Jana Maryańskiego Kowala. — O podróży *Józ. Sękowskiego* do krajów wschodnich. — Nad wypuszczaniem w wieczne dzierżawy dóbr narodowych, p. F. *Nakwaskiego.* — Jak niebezpieczne zdania gminowładne, Rozmowa Fabiusza z Katonem. — O dawnych Statutach Polskich dotąd niewydanych. — Wyimki z Tragedyi *Zolkiewski*, p. *Ign. Humańskiego.* — Uwagi nad recenzją *Dziejów Europy* p. X. *Ign. Chodynieckiego.* — Zwyczaje Mazowieckie (*consuetudines*). — Autorologia (proza). — O dążeniu polskiej Literatury — Recenzja *Podróży do Ciemnogrodu.* — Przybytek do sali Dąbrowskiego książki, która mu życie ocaliła. — Który sposób wychowania młodzieży jest lepszy, p. *Kalet. Jaxę Marcinkowskiego.* — Uwagi nad dziełem: *Podróż do Ciemnogrodu.* — Postrzeżenia o dziele: *Principia Juris Romani W. Al. Macieiewski*, p. X. *Szaniawskiego.*

Rok 1821. *Opisu starożytney Polski* p. *Tomasza Święckiego*, rozbiór p. *Joach. Lelewela.* — Która nauka naypotrzebniejsza byłaby dla ludzi myślących. — Odpowiedź na postrzeżenie o dziele: *Principia iuris Romani Venc. Alex. Macieiewski*, p. *niegoż.* — Prawdziwi patrioci, *Hermelin, Staszic.* — *Thorwaldson* (o pomniku dla Xięcia Józefa Poniatowskiego). — Rozbiór dzieła *Loudona: o Zakładaniu Folwarków.* — O wpływie Elektromotora Volty na igłę magnesową, p. J. K. *Skrodzkiego.* — Krótki rys Teoryi rolnictwa podług *Thaera*, p. *Jana Zienkowskiego.* — *Wieńce*, poema, p. *Winc. Reklewskiego.* — Wyiątki z listów *Józ. Sękowskiego.* — Kilka uwag nad tłómaczeniem ksiąg *Cycerona O Powinnościach*, p. P. *Chyliczkowskiego.* — *Ze Wschodu.* — O posiedzeniu agronomiczném w Marchwarczu pod Kaliszem, p. A. P. *Biernackiego.* — O *Barbarze Traiedyi Felińskiego.* — Co iest metoda *Lankastra?* — O polskim Białego Orła orderze, p. *Józ. Dyon. Minasowicza.* — Do Redaktora (o medalu bitym na założenie Uniwersytetu Warszawskiego), p. *Seb. Ciampi.* — *Młocarnia Polska.* — *Wozek topograficzny.* — Uwagi nad odpowiedzią pytania: *Co iest Metoda Lankstra.* — *Bezkrólewie*

po śmierci Zygmunta Augusta Króla Pol. — Poselstwo od zjazdu Osieckiego do Królowny Anny i posłów Cesarskich r. 1572, z rękopismów Biblioteki Willanowskiej. — List Polski r. 1450. — Opis twarzy Chrystusa Pana przez Lentula. — Wyiątek z poematu: *Poezya p. Kaz. Brodzińskiego*. — Sprawdzenie twierdzenia Tad. Czackiego o Pisarzach, p. Jana Winc. *Bandtkie*. — Podróż po Francyi w celu poznania zakładów Inżynierii. — Synonimy, p. Stef. *Witw. i L. L.* — O wodach Goździkowskich, p. A. M. *Kitaiewskiego* — Zjazd w Halham, wyiątek z roczników Thæra z wstępem i przypisami A. P. *Biernakiego*. — Wyimki z Tragedyi Bolesław Smiały, p. Ant. *Hoffmana*. — Statut *W. Xięstwa Litewskiego, w Włitnie 1319*, Recenzja. — Myśl nowey budowy Termo- i Hygrometrów p. Jana *Milego*. — List Jana *Milego* do J. K. Skrodzkiego o pozorney wielkości przedmiotów. — O pierwiarwiastkowych edycyach Statutów Polskich. — O księdze: *De Passione S. Stanisłai*. — Hommagium Xiążęcia Fryderyka Wilhelma Kurfirsza Brandeburskiego r. 1641, z rękopismu. — O naszym życiu, p. Stef. *Witwickiego* (wiersz). — O kobietach. — Instytuta naukowe w Cesarstwie Rossyjskiém i Królestwie Polskiém. — Statuta i Przywileie Xięstwa Mazowieckiego. — Do Wilibalda Bessera, p. Ant. *Andrzejowskiego*. — Uwagi nad myślą nowey budowy Termo- i Hygrometrów, p. *Matuszewskiego*. — Odpowiedź na te uwagi p. J. *Milego*. — O Fenomenach elektro-magnetycznych, p. J. K. *Skrodzkiego*. — O Andrzeiu Ciolku i braciach iego, z rękopismów Joach. *Lelwela*. — Wyiątek z listów Edukacyinych Kazim. *Krupskiego*. — O władzach publicznych w Monarchii Konstytucyiney, według B. C., przez W. N. — *Dykcyonarz Poetów Polskich X. Hier. Juszyńskiego*, Recenzja. — O drugiey edycyi *Kroniki Swiata* Marc. Bielskiego. — *Rochwist Szląski*, przez J. Sam. *Bandtkie*. — *Dawna pieczęć polska*, przez F. B. — Myśli różne.

2049. Rok 1822. Listy o Literaturze. — Chwila wesolości, Powieść, (proza). — Jakim sposobem gospodarstwa narodowego uczyć się i nauczać należy? — *Pan Jan ze Swistoczy*, Recenzja. — O dobrowolném spowietrzeniu się żywego srebra, p. J. K. S. — O elektryczności, iako środka lekarskim, p. Wilh. *Malcza*. — Sposób dawania pobiały (Badigeon), p. *Kado*. — Ludmiła, p. J. *Zaleskiego*. — O Twardowskim i Fauście. — Czy wielka ilość ubogich, może być przypisywana ludności przechodzącey możność utrzymywania iey, p. Fryd. Hr. *Skarbka*. — *Statystyczne, Topograficzne opisanie Gubernii Podolskiej, p. X. W. Marczyńskiego*, Recenzja (dalszy ciąg r. 1822). — *Dziennik podróży do Turcyi*, p. *Edw. Raczyńskiego*, Recenzja. — *Groby w dniu śmierci Tadeusza Kościuszki*, Recenzja. — *Monumenta Regum Poloniae Cracov*. Recenzja. — Nekrolog Jana Łuczyńskiego, p. J. P. — Doniesienie o *Słowniku Niemiecko-Polskim*. — Opisanie łowów w Sidrańskim boru, p. *Bukowskiego* (wiersze z rękopismu). — Plan nauki ięzyka i literatury polskiej, p. J. F. *Królikowskiego*. — O własnościach i początku Bazal-

tów, p. M. A. Pawłowicza. — Nieszczęśliwa rodzina, p. Józ. Zaleskiego (wiersz). — Poideynek Kazanowy z Branickim (tłómaczenie). — Wyiątki z rozprawy o Elegii. — Wyiątki z opisu podróży do Nubii, p. Józ. Sękowskiego. — O przyczynach ubóstwa klasy robotniczej w krajach bogatych, p. F. S. — Lubor, Ballada, p. Józ. Zaleskiego. — O poprawie moralnej winowajców w więzieniach — Nekrolog Sebastjana Porębińskiego. — Xenor i Zelina, p. Stef. Witwickiego. — O zamku Malborskim i o Żuławach. — O aliazach potassu. — O ięzyku polskim, p. Rakowieckiego. — Co głowa to rozum (proza). — Prosta droga najkrótszą (proza). — O teoryi Statystyki. — O kraioowych pokoleniach Ameryki północnej. — Nekrolog Adama Ant. Jacyny. — List Felixa Jarockiego o rybach z deszczem spadłych. — Pieśni z rękopismu Jana Gawińskiego. — Podług stawu grobla (proza). — Czém jest Grecya dla Europy pod względem handlowym, p. F. S. — O Kalabryi i iey mieszkańcach. — O marznieniu wody. — Czy sole metaliczne mogą się rozkładać za pomocą magnesu, p. J. Skrodzkiego. — Etymologia wyrazów: *Bóg, Król, Xiążę, Xiądz, Xiążka, Xiężyc, Polak*, Do S. M., p. Stan. Rosołowskiego. — O pozycyi ludu Litewskiego, p. Rheza (tłómaczenie). — O prawie przyrodzonym i filozofii Prawa, p. Ign. Oldakowskiego. — O stanie Warszawskiego Uniwersytetu r. 1821, p. X. Szaniawskiego. — O wychowaniu kobiet, p. Ł. — O poziomie wód morskich, p. J. K. S.

Rok 1823. Z Rozprawy o Satyrze, p. Kazim. Brodzińskiego. — Powrót z Egiptu, p. Józ. Sękowskiego. — Józ. Gołuchowskiego: *Die Philosophie in ihrem Verhältnisse zum Leben* etc. (wiadomość z Gazety Lipskiej). — O obrońcach sądowych, p. Dar. Torosiewicza. — O Wieliczce, p. M. A. P. — O miękkości i twardości języka polskiego, p. Br. — Wyiątek z Rapsodu rycerskiego, p. J. Zaleskiego. — O dziennych oscylacyach Barometru, p. J. K. S. — O Janie Teodorowiczu pierwszym drukarzu ruskim, p. P. Kalaydowicza (tłómaczenie). — *Jeometrya analityczna*, p. Adr. Krzyżanowskiego (recenzja). — O Polsce Listy podróżniacego (tłómaczenie). — O zabytkach mowy słowiańskiej, p. Adr. Krzyżanowskiego. — O obyczajach za czasów Augusta III. — O podłych monetach w Polsce, p. G. C. Arnolda. — O aliazach potassu. — Przypowiesci staropolskie. — Nekrolog Wilh. Wahlbourga. — Ballada Odsluga, p. Stef. Witw. — Noc, p. tegoż. — Wyimek z Dziennika podróży do Szwajcaryi Saskiej. — Summaryusz Okazyi Wiedeńskiej przez Króla Jana III. rękopism Mikoł. Dyakowskiego. — Listy Jana III. (wiadomość). — Podania statystyczne o Królestwie Galicyi i Lodomeryi. — O Wulkanach, p. M. A. P. — Zegar, Bajka, p. Józ. Lipińskiego. — Rękopism Dyakowskiego o wyprawie pod Wiedeń Króla Jana III. — Odpowiedź na uwagi Piotra Sławińskiego nad listem Jana Milego do J. K. Skrodzkiego o pozornej wielkości przedmiotów, p. Mile. — Wiersz do Fr. Morawskiego, p. J. Korzeniowskiego. — Przepisy dla Rassy Pożyczkowej Klucza Konińskowolskiego. — O użyciu igły magnesowej do doświadczenia elektry-

czności przez dotknięcie. — O wpływie ciepła na elektryzowanie się metali. — Rozmowa Plebana z Parafianinem o kassie oszczędności. — List z Megdeburga zawierający opis rozmaitych zakładów w tem mieście. — O utwierdzeniu farbników mineralnych na wełnie, p. A. *Kitaiewskiego*. — Wyjątek z rękopismu X. *Kopczyńskiego* (Dykejonarz polski). — Dumka Hetmana Kosińskiego, p. Józ. *Zaleskiego*. — Historia Władysława III. Króla Polskiego, p. Karola *Milewskiego*. — O kwasie iarszbinowym, p. Ant. *Hanna*. — O Idylli. — O osadach dla ubogich. — O stanie Warszawskiego Uniwersytetu, p. X. W. *Szweykowskiego*. — List Redakcyi do P. Hoffmanna, o obserwacjach meteorologicznych w Warszawie. — Opis buntów Ukraińskich, p. Natana *Moskowicza* z hebrajskiego. — Uwagi nad dziełem: *O wychowaniu młodzieży płci żeńskiej*, p. *Fenelona*, p. K. M. — Wystawa dzieł sztuk pięknych w r. 1823. — Rys zasad rachunku losów, p. Kajet. *Garbińskiego*. — Recenzja dzieła: *Gospodarstwa Narodowego*, p. *Fryder. Hr. Skarbka*.

2050. Pismo *Tygodnik* zaczęło wydawać Towarzystwo filomatyczne, około r. 1804, arkusz tygodniowo w formacie osemkowym. Redaktorem jego, za świadectwem Profesora P. Leona Borowskiego, wymieniliśmy (str. 325) Starzyńskiego; P. Ignacy Szydłowski wymienia Izbickiego. Numera tego pisma, które nigdy temu nie złożyły, zgola w samem Wilnie są nieznanne: jeden z nich widział P. Szydłowski w księgarni piarskiej, zawierający tłómaczenie z Georgików Wirgiliusza: *O fortunatos nimium sua si bona norint agricolas*. Od roku 1816 odnowił to pismo Lelewel, i kilka rzeczy własnych w przedmiocie historii krajowej pomieścił, a w roku następnym i dalszych wydawał je Ignacy Szydłowski, i ożywił tak pismami własnymi, jak i niektórych celniejszych uczniów swoich, jako to: Leona Rogalskiego, Alexandra Chodźki, Emeryka Staniewicza, Henryka Biesiekierskiego, Weysenhoffa i wielu innych. Temu to zachęceniu trafnego nauczyciela należy się zapewne, iż wielu z młodzieży biorących wówczas nauki w Gimnazjum wileńskim, ukształciło się na znajomych dzisiaj w literaturze pisarzy. Tenże, udzielał w piśmie tém, wiadomości o nowo wychodzących książkach, z krótkim ich wartości poszczególnieniem, co pismo to dotąd dla Bibliografii interessującym czyni. Otworzyło ono razem temu literatowi zawód i ciąg prac dalszych, dotąd z pożytkiem dla nauki i zaletą dla języka w Wilnie ogłaszanych. Zawiera to pismo w sobie:

Rok 1816. Postrzeżenia we względzie dziejów narodowych polskich, p. Joach. *Lelewela*. — Oświecenie i nauki w Polsce aż do czasu wprowadzenia do niej druku, p. *tegoż*. — Nieszczęśliwe posłuszeństwo (proza), p. Piotra *Ord*. — List do P. Podkomorzego D. X. — O Teatrze wileńskim. — Korusbal, (wierszem), p. K. *Piotrowskiego*. — Toasty, na które odpowiada echo, p. W. *Strawińskiego*. — Dwóch Braci, p. K. *Piotrowskiego*. — O znaczeniu, celu i osnowie Literatury w po-

wszechności, p. *Grodka*.—Aloizego *Orchowskiego*: *Discours sur l'origine de la Pologne, sur la langue et la littérature de cette nation* (wiadomość o tém piśmie).—Kupido zdrajca, p. K. *Piotrowskiego*.—Wróbel i Kanarek, Bajka, p. J. *Jastrzębskiego*.—Jana Winc. *Bandtkie*, *niektóre rozprawy w przedmiocie prawa polskiego*, recenzja.—Temira i Motyl Bajka, p. K. *Piotrowskiego*.—Nietoperz i Wąż, p. X. *Ślawińskiego*.—Grobowy napis Bolesława W. w Poznaniu.—O głosce j podłużném p. K. K.—O liczbie podwójnej w języku polskim.—Wiadomość o życiu Modrzewskiego, p. J. B. K. W.—Dwaj Braminowie, T. *Gutta*.—Kogut i Golańbek, p. Hipol. *Błotnickiego*.—Zdobycze Bolesława Wielkiego, p. Joach. *Lelewela*.—Teatr Wileński.—Pierwsze zasady życia poczciwego człowieka, p. J. *Ch.*....(wiersz).—Kukawka i Jaskółka, Bayka Bened. *Paszkwiewicza*.—Duma, p. Platona *Sosnowskiego*.—Do Boga, p. *tegoż*.—Wytrwałość, p. *tegoż*.—Satyra, Żona Modna, p. Jędrz. *Jastrzębskiego*.—Przemiana miłości (proza), p. M. L.—Instrukcyja podróży statystycznej p. Karola Hermana dana Ignacemu Lachnickiemu Doktorowi F. tłumaczona z francuz.—Dumanie Starca, p. Adama *Kozłowskiego*.—Satyra, p. *tegoż*.—Oda na rok 1815, Józefa *Korzeniowskiego*.—Ryna i Dzbanek, Bayka Dyon. *Jakutowicza*.—Powieść p. Platona *Sosnowskiego*.—Małpa i Kuglarz, Bajka Stanisława *Krzczkowskiego*.—Na posępne wioski, Jerz. *Nestera*.—Wilk przy Trzodzie, Bajka Dyon. *Jakutowicza*.—Wilk i Lis, Bajka X. Faust. *Bernatowicza*.—Głos Starca, p. Dyon. *Jakutowicza*.—Roskosz i Zmartwienie, A. *Gutta*.—Krzak cierni i róża, Bajka, Plat. *Sosnowskiego*.—Dziecię i Róża, Józefa *Truszkowskiego*.—Wierszopis i Sława, p. Daniela *Szymkajllo*.—Grzyb i Sosna, p. A. *Kaczkowskiego*.—*Historya powszechna J. M. Szreka*, p. X. P. *Kotowskiego*, recenzja.—*Krzyżacy czyli moc miłości* (rozbiór sztuki tej dramatycznej).—Tablice Chronologiczno-historyczne, p. Pawła *Kotowskiego*, recenzja.—Starzec, p. A. *Kaczkowskiego*.—Modlitwa do Boga, p. Platona *Sosnowskiego*.

Rok 1817. Lis oszukany, Bajka, p. Wr. *Sobolewskiego*.—O potrzebie gruntowney zności historyi, p. Joach. *Lelewela*.—Uwagi nad artykułem *Pamiętnika Magnetycznego*, O Algebromanji, p. J. P.—O Teatrze p. O.—Wieśniak, p. A. *Kaczkowskiego*.—O starożytnym Kościele Jowisza (?) w Wilnie, p. Teod. *Narbutta*.—Do Redaktora o Antośku, p. L. B.—Strumyk, Fiolek i Róża, p. Onuf. *Pietraszkiewicza*.—Do Redaktora (o Zamku Krewskim), p. W. F. K.—Bytność Boga (wiersz), p. Plat. *Sosnowskiego*.—Zaćmienie, p. *tegoż*.—Do Przyjaciela, p. Leonarda *Trojanowskiego*.—Odpowiedź na list P. L. K.—Dwie uwagi, p. K.—Żal Filona na Filidę, p. Plat. *Sosnowskiego*.—Pasterz moralny (proza), przez A. Kł.—Palec i pierścień, przez A. *Kaczkowskiego*.—O malarzu i architekcie Władysława IV., Dankerze, p. Teod. *Narbutta*.—Kościół Temidy, p. Józefa *Truszkowskiego*.—Badanie starożytności Litewskich, p. *tegoż*.—Proba nadzmysłowych wyra-

zeń (prozą).—Hilas i Kupido, Pasterka Józ. *Truszkowskiego*.—O uroczysku Russ, p. Teod. *Narbutta*.—List oycy do syna, który wyjechał pierwszy raz do miasta stołecznego, p. K. *K.*—Filon i Kloe, Sielanka Plat. *Sosnowskiego*.—Domniemanie o dawnych Litwinach, p. Teod. *Narbutta*.—Pochwała użytecznego człowieka (prozą), p. .... t. .... r.—Miłość prawdziwa, p. Adolfa *Dobrowolskiego*.—Cztery wieki człowieka, p. Plat. *Sosnowskiego*.—Świątynia Prawdy, Sen.—Anegdota p. Teod. *Narbutta*.—Hymn do Boga, p. Józ. *Słońskiego*.—Anakreontyki, p. *tegoż*.—Sowa, Bajka p. A. *Kaczkowskiego*.—Wyiątek z rękopismu kroniki niemieckiej, p. J. F. *B.*—Anakreontyk, p. Xaw. *Slawińskiego*.—O Listach, p. Ignac. Piotra *Legatowicza*.—Niesłuszna skarga, p. Onufr. *Pietraszkiewicza*.—Motylek, p. Alex. *Karłowicza*.—Dwa Osły, p. A. *Kaczkowskiego*.—List do Redaktora Tygodnika.—Oświadczenie Małgorzaty służącej w Komedyi: *Małżeństwo Pielgrzyma*.—Projekt literacki obywatelski.—Obserwacya.—O Jatwiczach, p. Teod. *Narbutta*.—Prącik i Dąb; Sosna i Jabłoń; Orzeł i Sosna, p. F. *Blotnickiego*.—Do Redakcyi (autora pisma: *Mixtum Chaos*).—Dąb i Róża, p. A. *Kaczkowskiego*.—Rys krótki obyczaiów narodu polskiego, p. Teod. *Narbutta*.—Kupido zwycięzca, p. A. *Kaczkowskiego*.—O Panieńskim w Litwie, p. T. *Narbutta*.—Xięga rozumu, przez *tegoż*.—O obyczaiach ludu (prozą).—List Antoniego *Goreckiego* do Alexandra Chodkiewicza (wiersz).—Wyżel i Woly, p. *tegoż*.—Jakże się wszystko zmieniło, zdarzenie prawdziwe (prozą).—*Zbiór krótki historyi Rzymskiej Goldsmity*, p. *Mich. Olszewskiego*, recenzja.—Mikołaj i Małgorzata, Duma Kar. *Sienkiewicza*.—Rękopism znaleziony w Zakrecie. (dalszy ciąg r. 1818).—Teatr.—Towarzystwo dobrego apetytu.

Rok 1818. Actum Commissiey w Wilnie odprawowaney przez PP. Commissarzów Króla JMci od dnia 19 Januاری do dnia 15 Februarii 1640 o strzelanie z luku od Zboru na Kościół S. Michała y o burzenie zboru.—Trzewik, Bót i Pantofel, p. *Karasia*.—List do Redaktora.—Wierzba płacząca i Brzoza, p. Józ. *Lipińskiego*.—Do J. Kopecia, p. *tegoż*.—Portret Kiopka Szpica, przez Joach. *Chreptowicza*.—Wyiątki z poematu Bibeidy Raym. Korsaka.—Wyiątek z listu P. Dion. *Paszkiewicza* do P. K. D. (o górze Biruty i t. d.)—Antoni *Gorecki* do Brunona Kicińskiego.—Rozwiązanie zadania dam w Grymprum.—Podróż na Parnas; Sen, p. Maur. *Buczyńskiego*.—Jakim być ma historyk, p. J. *Lelewela*.—Przysłowie: *Mądry po szkodzie*.—Bayka, p. M. *Buczyńskiego*.—O Tacycie, p. Teod. *Narbutta*.—Urywek Literatury.—Przysłowie: *Cudze widzimy za lasem a swego niewidzimy pod nosem*, p. J. *Ch.*—O Sarbiewskim, p. T. *Narbutta*.—Wiadomość o dawnych stroiach (polskich), p. T. *Narbutta*.—Obraz naszych Żydów.—O cudach historycznych, p. Teod. *Narbutta*.—O Literaturze Polskiej, wyiątek z Dziennika: *Syn Ojczyzny*.—Koło Fortuny, p. Józ. *Rejznera*.—O wiciach, p. T. *Narbutta*.—Rozmaryn, p. Kar. *Reinharda*.—Cmentarz, p. Józ. *Rejznera*.—O kurhanach, p. T. *Narbutta*.—Malowidło

P. Camucini: Śmierć Wirginii, przez Teod. *Narbutta*.—List do P. Jacka, p. *tegoż*.—Jaś, p. A. *Kaczkowskiego*.—Kmiotek w poddaństwie zestarzały, p. Włodzim. *Gadona* (wiersz).—Na dzień 8 Grudnia, p. Mich. *Markianowicza*.—Do Nadziei, p. J. *Reyznera*.—Derwisze, p. Teod. *Narbutta*.—*Leges sumptuariae*, albo Uniwersał poborowy (wyjątek z pisma: *Otia domestica*).—Zima miejska, p. A. N. *Mickiewicza* (wierszem).—O Mitologii Rozprawa Ignac. *Jagielly*.—Do Redakcyi o języku Sanskryckim. — Elegia na śmierć ojca, p. Stanisl. *Starzyńskiego*. — Parodya, Pieśń J. Kochanowskiego, p. Teod. *Narbutta*. — Swistkowi Tygodnika zdrowia dobrego, p. T. — Ogród w Krzemieńcu, (wiersz) p. Kar. *Sieńkiewicza*.

Rok 1819. Obrzędy weselne ludu wiejskiego w Gubernii Mińskiej. — Biret doktorski, p. Edw. *Machwica*. — Powieści Pilpaia. — *Dzieje Panowania Zygmunta III.*, p. J. U. *Niemcewicza*; *Dzieła poetyckie Ignac. Krasickiego*, recenzja. — Żywila, Powiastka z dziejów litewskich, wyjątek z dawnych rękopismów polskich. — List do przyjaciela, p. Xaw. *Turskiego*. — Poranek, p. *tegoż*. — Miłość chorobą, p. L. J. (proza). — Smutek nad grobem Elwiry, p. Narcyza *Olizara*. — Droga do szczęścia, Satyra, p. Tad. *Bulharyna*. — Cuda, p. *tegoż*. — Słowik, Apolog, p. Emeryka *Staniewicza*. — Nagrobek dziecięciu, p. X. *Ciampi*, po łacinie, włosku i polsku. — Przykład wspaniałego używania dostatków (proza). — Trzy przepaski, powieść wschodnia. — Mowa Szubrawca P. Gulbi (Ign. Szydłowski) (wiersz). — Emina Sielanka, p. Alex. *Chodźkę*. — O zabawach i śpiewach nowożytnych Greków, p. J. *Sękowskiego*. — Do Kaspra Kiełczewskiego, p. Tad. *Bulharyna*. — Uwagi nad zdolnościami człowieka, od których doskonalenie się w sztukach pięknych zawisło. — Korylla, Powieść litewska. — Uwagi nad przedmiotami nauk i sztuk pięknych. — Filozoficzny Próżniak Wileński Warszawskiemu Swistkowi zdrowia. — Sprzeczki, Poema żartobliwe, p. *Jasińskiego*. — Mixtum Chaos czyli Historja Szubrawstwa, przez Jeśpana Auszlawisa (Mich. Baliński). — Tym lepiej, tym gorzej, p. *tegoż*. — Dziecie wyspy Eldorada, p. P. Jacka Sobiesława. — Wiosna, p. Sewer. *Tyszkiewicza*. — Listy przyjacielskie. — Poezye Generała *Jasińskiego*. — O piękności w dziełach sztuk i nauk. — O Gracyi. — Protektor nauk. — Znikomość rzeczy ludzkich, p. R. *Korsaka*. — Walgers i Helgonda, powieść z dziejów polskich. — Piosnka pospólstwa litewskiego. — Mowa (wiersz) Jeśpana Auszlawisa (Mich. Baliński). — Zdarzenia i myśli Panfila ze Żmudzi. — O nowościach w dziełach nauk i sztuk pięknych. — Ciańcia Poema żartobliwe, p. Jak. *Jasińskiego*. — O naśladowaniu w dziełach sztuk i nauk pięknych. — Śpiewy ludu litewskiego, oryginał i przekład polski Emer. *Staniewicza*. (dalszy ciąg r. 1820 i 1821).

Rok 1820. Sąd Jowisza, p. Raym. *Korśaka*. — List *tegoż* do S. (Soltana) Marszałka Litewskiego w czasie wesela córki jego z K... (Kublickim). — Porównanie życia Szurlowskiego i Baki na wzór Plutarcha. — Do Korylla wiersz Jak. *Jasińskiego*. — *Poezye Stan. Trembeckiego*; *Andryanka Komedia Terencjusza*; *Pamiętnik Farmaceutyczny*

wileński, recenzja. — Wieśniak, p. Henr. Biesiekierskiego. — *Sąd Ostateczny*, Poema Edw. Junga; *Dzieje Królestwa Polskiego*, p. J. S. Bandtkie, recenzja. — Nalog (proza). — Nekrolog Aloiz. Felińskiego. — *Pieśni Nabożne* Fran. Karpińskiego, recenzja. — Biały i Czarny, Powieść wschodnia. — Mowa P. Gulbi (Ign. Szydłowski) (wiersz). — Tren od Łopaty X. Auszlawisa (Mich. Baliński) (wiersz). — *Miesięcznik Połocki*, recenzja. — Koń, wiersz Józ. Eman. Przectawskiego. — Starzec przez Henr. Biesiekierskiego. — Motyl i kwiat, p. A. Karłowicza. — Do snu, wiersz Józ. Reiznera. — Gaik sosnowy, p. Emer. Staniewicza. — Nekrolog Xaw. Bohusza. — O Antonim Tyzenhauzie p. Xaw. Bohusza. — Dwa konie i osiel, p. Em. Staniewicza. — Zagadka, p. Winc. Strawińskiego. — *Izys Polska*, recenzja. — Oświadczenie Tyzenhauza Podskarb. Nadw. Litew. do pretensorów czyli kredytorów jego uczynione. — Podróż; Konieczność Satyrka, p. Henr. Biesiekierskiego. — Historia moiego życia, p. W. Turtulenta *Poziewackiego*. — Piosnka Ukraińska o Bohdanie Chmielnickim, oryginał i przekład p. Leona Rogalskiego. — Kilka słów o śpiewaniu P. Catalani. — Myśl o wiosnie, przez T. E. Massalskiego. — Słowa i Rzecz (proza). — Odpowiedź na kilka słów o P. Catalani. — Do L. B., p. T. Massalskiego. — Raca, p. Emer. Staniewicza. — *Dzieciom dla ich rozrywki*, p. Fran. Karpińskiego, recenzja. — Bitwa pod Kulmem 20 sierp. r. 1813, Wyjątek z pamiętnika polskiego oficera Tadeusza B.... — Wniesienie do sądu prośby od Tyzenhauza. — Uwagi nad artykułem: *Pierwsze wystawienie dzieł sztuk pięknych w Uniwersytecie wileńskim*, umieszczonym w Dzienniku wileńskim. — Dumanie nocne Ateńczyka, p. Ludw. Szpienagla (wiersz). — Wiedeń wybawiony, p. tegoż. — Zastanowienie się nad uwagami w Tygod. wileń. o wystawianiu dzieł sztuk pięknych. — Stałość i nieszczęście młodej kobiety (proza). — Slachetny młodzieniec, Powieść (proza). — Uwagi nad dziełem: *Geschichte des Ursprungs und Fortgangs der deutschen Literatur von B. F. Haustein*, recenzja. — Zdarzenie prawdziwe, p. Andr. Towiańskiego. — Uwagi nad artykułem: *Odpowiedź na słów kilka o P. Catalani*. — Dzieła poetyckie Zablockiego i rozbiór ich przez Zyg. Bartoszewicza. — Powieść Bernard i Julia. — Do Niemcewicza radząc się iak pisać wiersze, p. M. Żylińskiego. — Oda Nędza życia ludzkiego, p. tegoż. — Piosnka weselna ludu litewskiego, oryginał i przekład p. Leona Rogalskiego.

Rok 1821. Bolesław i Julia, Powieść (proza). — Śmierć X. Sulkowskiego w Egipcie z Denona. — Rozbiór dzieła: *Pamiętka po dobrej Matce przez młodą Polkę*. — Wiadomość o dziele: *Okolice Krakowa*, p. F. Wężyka. — Wiadomość o dziełku: *Cztery Wieczory w Stolicy*, przez Mich. Wazgirda. — Piątek w Antokolu, przez T. Żebrowskiego (wiersz). — Ptasznik Opera ze zwierząt, p. Placydę Potańską. — W dzień pierwszego kwietnia do L. p. tegoż. — Niektóre rysy życia Tad. Kościuszki, z ross. — Mysz polna i mieyska, p. Jana Cywińskiego. — Dafnis

i Tyrsys, p. Domin. *Orlickiego*.— Hilary i Zofia, Powieść.— Noc, p. Tad. *Żebrowskiego*.— Skrzypce i smyk, Bayka, p. Stanisł. *Ejtmina*.— Mysz, p. Edw. *Machwitza*.— Lis i Gęsiar, p. J. *Cywińskiego*.— Idylla, Koryll i Halina, p. Domin. *Orlickiego*.— Szczęście, p. Walent. *Szacfajera*.— Do Julii, p. Placydę *Potańską*.— Turgiele (wiersz), p. Józ. *Kellera*.— Prostack wiejski do Argusa miejskiego (proza).— Tymon, Duma, p. T. *Baranieckiego*.— Podróż z Wiednia do Włoch, p. Wikt. *Lenkiewicza*.— Kuba, Sielanka, p. M. *Weyssenhoffa*.— Małżonek upiór, Powieść (proza).— Zima (wiersz), p. Piotra *Pucilowskiego*.— Dumania przez Józ. *Bychowca*.— Dumania z okoliczności wylewu wody 1813 roku w Wilnie, p. Xaw. *Stawińskiego*.— O potrzebie elementarnych dzieł historycznych. — Piosnka o miłości, p. Sewer. *Tyszkiewicza*.— Duma, Do Dafay; Na potwarców; Na rymy dane, p. *tegoż*.— Wiersz o poczty dydaktycznej, p. Ludw. *Szpicnagla*.— Dobry humor, Piosnka p. *Pierożyńskiego*.— Do Agaty, p. Ign. *Legatowicza*.

2054. Tom I. (r. 1817) Rozprawa o Towarzystwach uczonych, przez Walentego *Litwińskiego*.— Rzecz krótka o przymierzu handlowém Hansa wielka, czyli Hansa Tuntuńska albo niemiecka, z dodatkiem czy i Kraków kiedy do tego przymierza należał p. Jerz. Sam. *Bandtkie*.— O charakterze narodowym, p. Juliana *Czermińskiego* Prof. Hist.— Urządzenie Termometru ogólnego, p. Romana *Markiewicza* Prof. Fizyki.— O Dyamentach, Karola *Soczyńskiego* Med. Dokt. — O Politykach Polskich rzecz krótka Jacka *Mieroszewskiego*.— Oda na ustanowienie Towarzystwa, p. Pawła *Czaykowskiego*.— Rozprawa o piękności w sztukach, a szczególniej w malarstwie, p. Józ. *Łęskiego*.

Tom II. (r. 1817) Rozprawa o Dziesięcinach Ignacego *Miączyńskiego*, Kommissarza CESARZA Wszech Rosseyi i Króla Polskiego.

T. III. (r. 1818) Głos Walentego *Litwińskiego* o całorocznych czynnościach Towarzystwa. — Uwagi nad układaniem Kodexów, p. Ern. Wilh. Bar. de *Reibnitz*. — O wpływie oświaty ludów na ogrody i wpływie ogrodów na obyczaje i szczęście domowe, p. St. Hr. *Wodzickiego*. — O różnych dowodzeniach twierdzenia: że każde zrównanie algebraiczne na czynniki rzetelne pierwszego albo drugiego stopnia rozłożone być może i t. d. Karola *Hube*. — O potrzebie i użyteczności nauki weterynaryi i iey postępie, p. Sebastjana *Girtlera*. — Pochwała Józ. Raf. Czerwiakowskiego, p. Jak. Ignac. *Woźniakowskiego*. — O malarstwie, p. Ignac. *Mieroszewskiego*. — Nad przyczynami uwłaczających naukom mniemań i t. d. p. Józ. *Soltykowicza*. (dalszy ciąg w T. V, VIII, XII).

T. IV. (r. 1819) Głos *Litwińskiego* o całorocznych czynnościach Towarzystwa. — O zaćmieniach z ich zastosowaniami, przez Józ. *Łęskiego*. — Nekrolog Hug. Kollataia, p. Ignac. *Badniego*. — O naturze i wielkości siły odśrodkowej, p. Romana *Markiewicza*. — O gazetach polskich p. Jerz. Sam. *Bandtkie*. — O Klorze p. Józefa *Markowskiego*. — Majówka na Bielanych, p. Pawła *Czaykowskiego*, (wiersz). — O wzai-

mnych kościoła i rządu krajowego stosunkach, przez Ang. *Bodurzyńskiego*.

T. V. (r. 1820) O rocznych pracach towarzystwa, p. *Litwińskiego*. — O Terapii natury czyli o siłach natury leczących, p. Ant. *Szastera*. — O przestępstwach i karach, p. Józ. *Januszewicza*. — Rys historyczny wykładu Pisma S. u Hebrayczyków, p. X. Floryana *Rudrewicza*. — O teorii stereotomii czyli Jeometrii wykreślney, p. Franciszka *Sapalskiego*. — O Trygonometrii kulistej, p. Karola *Hube*. — Życie i zgon Tad. Kościuszki, Elegia, p. Pawła *Czaykowskiego*.

T. VI. (r. 1821) O rocznych czynnościach Towarzystwa, p. *Litwińskiego*. — O Edukacyi, p. Pawła *Czaykowskiego*. — O naturze i gatunkach sił odmiany fizyczne sprawujących, p. K. *Markiewicza*. — Pochwała Piotra Tomickiego Bisk. Krakow. p. Ludwika *Kosickiego*. — O stosunkach ducha religii z duchem praw kraju, p. Mikoł. *Janowskiego*. — O znakomitszych nieprzyjaciolach Filozofii, p. Józ. *Jankowskiego*. — Nekrolog X. Domin. *Markiewicza*, p. X. Mateusza *Kozłowskiego*. — Oda na wzniesienie mogiły Kościuszki, p. *Czaykowskiego*. — O wpływie machometryzmu na charakter iego zwolenników, p. Juliana *Czerwińskiego*.

T. VII. (r. 1822) O rocznych czynnościach Towarzystwa, p. W. *Litwińskiego*. — O postępie nauk lekarskich i wpływie teorii na praktykę leczenia, p. Seb. *Girtlera*. — O nadużyciu nauk przez sofistyczność, szolarstwo i pedantyzm, p. Jana *Nowickiego*. — Początki nauki moralney, p. X. Bonifacego *Garyckiego*. — Nekrolog Wincent. Barona *Gostkowskiego*, p. Józ. *Januszewicza*. — O potażu i sodzie, p. Józ. *Sawiczewskiego*. — O konstellacyach, p. Józ. *Lęskiego*.

T. VIII. (r. 1823) O rocznych czynnościach towarzystwa, p. Seb. *Girtlera*. — *Mattias Littauer Vorbek*, Germanis dictus Lettow, Wladislaw IV. Poloniae Regis Medicus Cubicularius, Vilmensis, Commentatio historico-litteraria Polona medica e codice Pulaviano concincta. — O wyznaczeniu bryłowatości klina ostrokregowego, p. Kar. *Hube*. — O znaczeniu ilości, p. Franc. *Szopowicza*. — Nekrolog Winc. *Szastera*, p. Franc. *Kosteckiego*. — O związku elektryczności, galwanizmu i magnetyzmu, p. Romana *Markiewicza*.

T. IX. (r. 1824) O rocznych czynnościach Towarzystwa, p. Seb. *Girtlera*. — O Trytwach publicznych tak starożytnych iak nowych, p. Fel. *Radwańskiego*. — O początkach Jeometrii analityczney, p. Kar. *Hube*. — (dalszy ciąg w T. XI.) — Pochwała Jacka Przybylskiego, p. Pawła *Czaykowskiego*. — Ustęp do historyi Jana Sobieskiego, zamykający dzieie iego młodości, p. Juliana *Czerwińskiego*. — O budownictwie M. Witruwiusza *Polliona*, p. Fel. *Radwańskiego*. — Mowa przy pogrzebie W. *Litwińskiego*, p. Pawła *Czaykowskiego*. — Wiadomość o Archiwum krajowém, p. Adama *Powstańskiego* (dalszy ciąg w T. X.)

T. X. (r. 1825) O czynnościach rocznych towarzystwa, p. S. *Girtlera*. —

De poesi persica scripsit Dr. Gwil. *Münnich*. — Nekrolog Sebast. Czochrona, p. X. Jana Mikolaia *Janowskiego*. — Mowa Bossueta na śmierć Henryki Anny Królowny Angielskiej, przekł. P. *Czaykowskiego*. — O wiadomościach do robienia dokładnych obserwacyi barometrycznych, p. Rom. *Markiewicza*. — O różnicach między starożytnych a późniejszych wieków Filozofią, p. Józ. *Jankowskiego*. — Historia Farmacyi, p. Józ. *Sawiczewskiego*.

T. XI. (r. 1826) O rocznych czynnościach Towarzystwa, p. Seb. *Girtlera*. — O życiu i zasługach X. Bonifacego Garyckiego, p. Józ. *Soltkowicza*. — O życiu i zasługach Stanisława Miosroszewskiego, p. Pawła *Czaykowskiego*. — O Woyciechu Stanisławie Chrościńskim, p. Jerz. Sam. *Bandtkie*. — O *Szachach* Jana Kochanowskiego, p. *tegoż*. — O sposobach czyli kształtach processu wegetacyi w przyrodzeniu zwierzęcem, p. Józ. *Kozłowskiego*. — O logice ięzyka greckiego, p. Herm. *Schugt*. — Rozprawa, iż Szląsk był częścią Polski, tudzież iż niemiecka poezja winna wykształcenie swoje geniuszowi na Wrocławiu panującego Piasta, p. Pawła *Czaykowskiego*. — O rozbiórce wody mineralney Śwoszowickiej, p. Józ. *Markowskiego*. — O skutkach i działaniu octanu morfiny w ekonomii zwierzęcej, p. Flor. *Sawiczewskiego* (ciąg dalszy w T. XII.)

T. XII. (r. 1827) O czynnościach rocznych Towarzystwa, p. S. *Girtlera*. — O najstarszym może Psalterzu polskim. — O Koltunie wiadomość literacka J. S. *Bandtkiego*. — Nekrolog dwóch braci ś. p. Walentego Bartscha Senatora W. M. Krakowa, p. *tegoż*. — Dowodzenia różnych podań z Trygonometrii płaskiej i Geometrii Elementarney, p. Aug. *Frączkiewicza*. — Pochwała życia i talentów Michała *Stachowicza*. — Sala Jagiellońska Obraz VI. (wiersz), p. Paw. *Czaykowskiego*. — O użytku i postępie nauk fizycznych w ostatnich latach wieku terażn., p. Rom. *Markiewicza*.

T. XIII. (r. 1829) O rocznych czynnościach Towarzystwa, p. S. *Girtlera*. — Nekrolog Józ. *Sawiczewskiego*, p. Syxta *Lewkowicza*. — O heraldyce, p. Ludw. *Kosickiego*. — O Fenomenach niektórych z ruchu wirowego ciał, z uwagami nad przerobieniem współrzędnych i twierdzeniami tyczącemi się momentów, p. Kar. *Hube*. — Świadectwa krajowych i postronnych o kwitnącym stanie nauk w Polsce w wiekach dawniejszych, p. K. *Mecherzyńskiego*. — O Toxykologii, p. Józ. *Markowskiego*. — O potrzebie poszukiwania historii początkowej przodków naszych, p. Juliana *Czerwińskiego*.

2055. Rok 1816. Opisanie miasta Lwowa, p. Jana *Alnpech*. — Żywot wiejski, Wyiątek z rękopismu znajduiącego się w Bibliotece Józefa Kr. Kuropatnickiego (wiersz). — List podróznego, który odwiedził Tatry. — O początkowych pismach peryodycznych w ięzyku polskim, Ad. Tom. *Chłędowskiego*. — Sposoby uprawiania zaspów piaskowych, p. P. Aloizego *Szwekę*, Naczelnego lasów dozorcę w Gallicyi. — O du-

chu języka polskiego, p. J. S. *Kaulfusa*. — Sabinka i motyl, p. Szymona *Konopackiego*. — Liszka i Orzeł, Bajka, przez Józefa *Brykczyńskiego*. — Anakreontyk, p. Ferdynanda *Chotomskiego*. — Epigrammata. — Sztuka węglenia drzewa, przez Alojzego *Szwekę*. — Skapstwo, Satyra, przez Ferdynanda *Chotomskiego*. — Chloe i Pszczola; Piiawka i Żmija; Bluszcz i Wrzos, Bayki Br. *Kicińskiego*. — Róża, p. Szymona *Konopackiego*. — Dostrzegacz w bibliotece (proza) p. K.... P.... O Budowli Włociańskiej, p. Xawiera *Bohusza* — Ubóstwo i Bogactwo, powieść alegoryczna, p. Stanisława Edmunda B. *Matkowskiego*. — Użycie świata (wiersz) p. *tegoż*. — Uwagi nad machinami i stowarzyszeniami się, wyiątki z Dziennika Jana *Markiewicza* Korzennika Krakow. w XVII wieku. — Do.... p. Antoniego *Goreckiego*. — O uprawie różnych nasion oleiowych, tudzież o pożytkach z oleiu.

Rok 1817. List do Redaktora Pamiętnika Lwow. p. A. B. — Przyczyny wyradzania się kartofli. Przydatek do różnych pism o tym owocu. — Do wyobrażeń (wiersz), p. Szymona *Konopackiego*. — Suche drzewo i oset; Iskry; Paięczyzna, Bayki B. *Kicińskiego*. — List Margrab. *de Bethune* Nadw. Posła Ludwika XIV przy Dworze polskim, do Kardynała *d'Etrées*. — List P. *de Tiel* Posła franc. w Polsce do Króla francuz. — Do Komina, p. F. *Chotomskiego*. — O edukacyi kobiet, p. An. *Kre....* — Życie mieyskie Turczyna, p. Konst. *Maieranowskiego*. — O piękności kobiecey, p. M. Z. J. — *Sielanki* Józefa *Paigerta*. w Lwowie 1817, recenzja p. A. T. *Ch.* — O środkach pomnażania pasieki i t. d. — Rzecz Króla Jmci Zygmunta Augusta do Posłow na dokończeniu Seymu Lubelskiego d. 12 Sierpnia r. 1569. — Krytyka dzieł polskich, z *Gazety* powsz. literackiey wydawaney w Wiedniu (dalszy ciąg r. 1818). — O sposobie pozyskania szacunku mężczyzn, p. An. *Kre....* — Rzut oka na rudnie i rudy żelazne w Galicyi przez obywatela mieszkającego w górach *Karpaackiob.* — O kukurudzy i użytkach z niej i t. d. — O uprawie szczawiu i t. d. — Wiadomość o Szarzyńskim wierszopisie wieku XVI. — O różnych chorobach zboża ozimego i t. d. — Oda do śmierci, p. Stan. Edw. B. *Matkowskiego*. — *Krótki zbiór Jeografi Królestwa Polsk. i W. Xięstwa Poznań. w Wroclawiu 1816*, recenzja. — Nowinki (proza) p. m.... z.... i.... — O piękności, p. M. M. — Jak należy dbać i chodzić koło chowu bydła i t. d. — Opisanie zamku romanowskiego w Rossyi, p. E. *Bro...* (proza). — O sposobie uprawy słonecznika i t. d. — O wolkach zbożu szkodliwych i t. d. — Uwagi nad zapomogami gromad, p. A. — Próbką szumnego stylu wieku XVII. — *Bogdan Lubieniecki* malarz wieku XVII. p. A. T. *Chłędowskiego*. — Obiaśnienia względem szkólek urządzonych podług metody *Bella* i *Lankastra*, p. W. Romana *Markiewicza*. — Wyiątki z roczników *Puławskiego*. — *Kalwarya* (proza), p. A. J. *Chłędowskiego*. — Pomnik bitwy pod *Hodowem*, p. A. J. *Ch.* — Stan artyleryi polskiej r. 1640 z rękopismu biblioteki Józefa Hr. *Kuropatnickiego*. — Opisanie towarzystwa *Pinonów*,

p. E. Bro...— W czém i iak stają się wróble w gospodarstwie wiejskiém szkodliwe, a w czém użyteczne.— Uwagi nad recenzją *Dziel Walentego Gurskiego*, p. a.... o....— Kilka słów o lekarstwach na wścieklicznę, p. m.... z.... i....— Staropolskie przysłowia, p. A. T. *Chłędowskiego*.

Rok 1818. Mowa przy kolebce ósmiodziennego dziecięcia, przez m.... z.... i....— O zapomogach gromad.— Chata Marszałka Münicha, p. E. Bro...— Wspomnienie JX. Józefa Jaryny Doktora Teologii, p. Józefa *Maussa*.— Odpis na recenzją *Dziel Walentego Gurskiego*, p. m.... z.... i....— List do Przyziaciolki, p. An. *Kre...*— Kilka słów na uwagi nad recenzją *Dziel Walentego Gurskiego*, p. a.... o....— Skąd to iest, że lud pospolity, osobliwie na wsiach pozwala gnieździć się bocianóm i t. d.— Michał Dzierżanowski z *Rulhiera*.— Czyli takie nasze przeznaczenie, p. W. *Rutowicza*.— Oddawanie tryumfalne Wasilia Szuyskiego Cara Moskiewskiego i z bracią Jego Król. Mości na seymie w Warszawie, z rękopismu biblioteki X. A. C.— Odezwa Stanisława Stadnickiego zwanego diabłem, z rękopismu Biblioteki Ant. Hr. Stadnickiego.— O początkowym panien wychowaniu, p. E. Bro...— Doświadczenie, Bajka prozą, p. E. *Broc...*— Pytania z dziejów i literatury polskiej, p. A. T. *Chłędowskiego*.— Rzut oka na terazniejsze wychowanie młodzi.— Ustanowienie Biblioteki Ossolińskich we Lwowie.— Teatr Lwowski.— Szkoła drzew, p. Leona *Szabel*.— Wiadomość o życiu Karola Łopuszańskiego, p. A. T. *Chłędowskiego*.— Zapytanie o szczątki starożytności znajdujące się koło Rawy.— Krytyka dzieła: *Wymowa i Poezja*, przez *Piramowicza*, p. L. S.— Przepaska (wiersz), p. D. R. *Tomaszewskiego*.— Śnieżek, wiersz do..., p. *Seweryna Rzewuskiego*.— Moia Teona, Tryolet Konst. *Maieranowskiego*.— Coś o gorzelniach, p. W. D.— Pieśń przeciw winu, St. *Jachowicza*.— O sposobach poskromienia nałogu pijaństwa w pospółstwie, p. A.— Obrona Trembowli przez Chrzanowską, Śpiew historyczny, p. Edm. *Matkowskiego*.— O Łabędziach, kiedy ten ptak zaczął bydź w Polsce znany i t. d.— Skutki magnetyzmu zwierzęcego, (zdarzenie które się przytrafiło w Wilnie r. 1817).— O naszej rozrzutności, p. A....— Rada dla autorów, p. m... z... i...— Gniew Poety, Powieść prawdziwa.— Uwagi nad kontraktami lwowskiemi, p. A.— Niektóre Numismata z dziejów polskich.— List z Warszawy do Redaktora Pamięt. Lwow.— Dąb i małe drzewka, Bayka, p. Leona *Szabel*.— Naygorszy zwierz, p. J. *Sygierta*.— List Jerzego *Radziwilla* do Zygmunta III pisany r. 1625, z rękopismu z biblioteki Ant. Hr. Stadnickiego.— O teatrze polskim we Lwowie, p. A. T. *Chłędowskiego*.— Uwagi czynione na zapytanie o starożytności znajdujące się koło Rawy, p. T.— Wiadomość o kontrybucyi włożoney przez Szwedów na duchowieństwo lwowskie.— Miłość, Elegiia, p. Szymona *Konopackiego*.— Wanda z rękopismu *Adama Naruszewicza*.— Zachęcenie do poszukiwania kamiennych węgli,

p. A...— Uwagi nad umieszczonym w Pam. Lwow. artykulem: «Czy pożyteczniey jest dla właścicieli zarabiać grunta dworne pańszczyzną, czy najmnikiem?» p. Konst. *Słotwińskiego*.— O Rytownictwie, przez A...

R. 1819. Do Ludmilli, wiersz miarowy, p. Jana Juliana *Szczepańskiego*.— Przydatek do Historii Botaniki z rękopismów podróży pewnego Polaka do Włoch r. 1815 i 1816.— O Karolu Lipińskim, p. A. T. *Chłędowskiego*.— Wykaz dzieł grauych na teatrze polskim we Lwowie.— O porównaniu miar i wag zagranicznych z krajowemi, końcem wyjaśnienia dzieł o gorzelnictwie, przez Ignacego *Lempickiego*.— Nagrobek w Wiedniu Stanisława Potockiego, przez A. T. *Chłędowskiego*.— Zdziesław i Halina, przez Jana Juliana *Szczepańskiego*.— Uwagi nad ubóstwem naszych rolników, przyczyny i zapobieżenia temu złemu, przez A.— Uwagi nad zbyt niską ceną zboża.— Skala, wiersz Stan. *Głogowskiego*.— O potrzebie robienia przez młodzież rozpraw naukowych na piśmie, p. A.— O Generale X... do Pani Z...— Ucinki: Budowniczy; Do Malwiny, p. Szymona *Konopackiego*.— Cbmura i Słońce, p. Józefa *Wesołowskiego* (wiersz).— Hymn do miłości, p. Jana Juliana *Szczepańskiego*.— Róża i szpak, p. Józefa *Wesołowskiego*.— O kobietach do kobiet, p. A. (proza).— Cztery pory roku, p. Józefa *Wesołowskiego* (wiersz).— Wiadomość o ryżu polowym, przez Ignacego *Lempickiego*.— Miłostki ptasząt, przez Józefa *Wesołowskiego*.— Wzajemna pociecha (proza), p. E. *Bro...*— Uwagi nad zamilowaniem dobra powszechnego, p. A.— Do Bożka miłości, p. Woyciecha *Lidla*.— Zima, Anakreontyk, p. Stanisl. *Janowskiego*.— O instynkcie zwierząt, E. *Brockiego*.— Uwagi nad pismem Jana Śniadeckiego o Filozofii, p. *Philopolskiego*.— Sen o szczęściu Szymona *Konopackiego*.— Do Boga p. Tadeusza *Kamińskiego*.— Uwagi w ustroniu wiejskiem, przez tegoż (proza).— Sąd w Pacanowie (wiersz), p. Konstantego *Maieranowskiego*.— Do fiołka, p. J. *Wesołowskiego*.

2067. (*) Krótka wiadomość o mieście Połocku.— Wiadomość o życiu i pismach X. Nikodema Muśnickiego T. J. z przyłączeniem treści i wyjątków tłómaczonych z jego poematu łacińskiego: *de Christi ab inferis reditu*, p. D... R...— Rozbior dzieła Stan. Sokolowskiego pod napisem: *Partitiones ecclesiasticae*.— Wiadomość o Janie Herbeście i jego Retoryce.— Wyiątek z listu X. Marcellego *Kamińskiego* T. J. r. 1816 z Tomska pisanego do J. M.— Uwiadomienie o popisach Akademików (Połockich).— Uwagi nad wychowaniem młodzieży, p. X. J. R.— Na zarzuty Jana Styczyńskiego przeciw obronie poematu X. Muśnickiego, pod tytułem: PULTAWA, odpowiedź X. Wincentego *Bu-*

(*) Dla dania pełniejszego wyobrażenia o duchu i dążeniu tego pisma, nie tylko rzeczy oryginalne ale i tłómaczenia niektóre w niem pomieszczone, tu wyliczyły się.

czyńskiego S. J. — Uwiadomienie o zaćmieniu księżyca i słońca w miesiącu Kwietniu roku bieżącego (1818). — O życiu i dziełach Filipa Padniewskiego Krakowskiego Biskupa. — O przyczynach prześladowania Chrześciana w Cesarstwie Japońskim. — Listy Filipa Padniewskiego Krakowskiego Biskupa pisane do Zygmunta Augusta Króla Polskiego, z rękopismu Biblioteki Połockiej. — O skutkach nadprzyrodzonych z powodu artykułu C. W. Hufelanda umieszczonym w Tygodniku Magnetycznym Wileńskim, pod pytaniami: *Co jest nadprzyrodzonego? Co jest przeciwne zdrowemu rozsądkowi?* p. P. R. S. — Na stary zarzut stara odpowiedź (o dniu obchodzenia święta wielkanocnego). — Ostrzeżenie czytelnika *Historji Powszechney J. M. Schrecka* w Wilnie wydanej, p. X. F. N. G. — O dwóch pierwszych wysokości (*sublime*) źródłach, p. Donata Żebrowskiego, Ucznia Akademii Połockiej. — Dąb i Grzyb, Bajka p. Kaletana *Oskierkę*. — Rozbiór Sztuki Rymotwórczey Horacyusza, p. B. T. J. — List X. Józefa Suryna T. J. opisujący podróż z Mozdoku ku miastu Tiflis. — Rozprawa o Samobójstwie, przez Karola *Wańkowicza* Ucznia Filozofii w Akademii Połockiej. — O wynajdowaniu wyrazów nowych w oyczystey mowie, p. Szczepana *Krassowskiego*, Ucznia nauk wyzwolonych. — O Konwikcie Połockim Jezuickim. — Rozporządzenie nauk w Akademii Połockiej i szkołach do niey należących. — Herodot i Diodor Sycyliyski, czy są godni wiary w tém co mówią o dawności Monarchii egipskiej i czy ich powaga większa iest od Moyżesza, p. J. R. S. z powodu artykułu: *Rzut oka na Egipt*, w Pamiętniku Lwowskim. — Traiedya Euripidesa *Orestes* z greckiego na polski język wierszem przelożona, p. X. Jana *Mihanowicza*, T. J. (i krótka wiadomość o Mihanowiczu). — Nowe rzemiosło, Bajka, p. Szczepana *Buiewicza*. — O potrzebie języka greckiego dla tych, którzy się naukami bawią, p. P. H. — Wyiątek z listu Tadeusza Maszewskiego T. J. opisującego podróż z Irkucka do Nerczyńska. — O słuszności wyroku, którym zakon Templaryuszów był zniesiony, z powodu artykułu o tey materji w Tygodniku Wileńskim, p. W. B. — O dziwnych zjawieniach, które miał Tomasz Ignacy Marcin, od Konstantego Żebrowskiego Ucznią Połockiej Akademii tłumaczone z dziełka: *Rélation concernant les événemens qui sont arrivés à un laboureur de la Beauce*. — Rozmowa między oycem i Guwernerem modnym z pisma: *Le Spectateur Français*. — O wściekliznie i o nowym sposobie ratowania zarażonych iadem tey choroby, p. K. B. — Zagażenie czytane na posiedzeniu od Rektora Akademii 16 Września r. 1818, o sposobie zatrzymania i rozszerzenia zdrowego smaku mowy i wymowy oyczystey. — O potrzebie umiętności prawa rzymskiego dla Praworadców, czytane na posiedzeniu akademiczném 1818 d. 16 Września od X. J. Z. — Pieśń do rolników, p. J. *Reyznera*. — O stanie szkół Romanowskich. — Uwagi nad uwagami o ludziach stuletnich w N. 123 Ruskiego Inwalida p. J. F. R. — Wiersz o Wołyniu, p. X. Józ.

Morelowskiego.— Odpowiedź na mowy dotyczące się Jezuitów w Kantonie Fryburskim, których treść i wyjątki w Ruskim Inwalidzie. — O przyczynach i skutkach niedowiarstwa, List NN. do przyjaciela. — Wiadomość o mieście Kosarzewie, Karola *Holdziewskiego.*— Opisanie rzadkiego kompasu zwanego *Павтадіхвов*, p. X. J. C. — Uwagi nad przywróceniem Jezuitów we Fryburgu, p. X. J. R. — Rozprawa, iż ludzie zepsutych obyczajów, we względzie nauk moralnych dobrymi pisarzami być nie mogą, p. J. J. — Niedowiarkowie przez własnychże oyców opisani, wyjątek z dziełka: *Etrennes religieuses pour l'an de grace 1806.*

2068. *Oddział Matematyczno-Fizyczny.* Podział Nauki Przyrodzenia. Podzielić kąt prosty na 5 części równych. — Definicja w Geometrii początkowej. — Teorya odmian stanu w ciałach. — O głosie pod względem muzycznym, p. J. Ł. — O Ciepłomierzach. — Wyobrażenie skutków kapillarnych, p. G. A. *Hreczynę.* — O próbach rud żelaznych. — Zasady Filozofii Newtona.

Oddział Literatury. O uczeniu się języków, p. Teodoz. *Sierocińskiego.* — Wyjątek z Poematu: *Poezja*, Kazim. *Brodzińskiego.* — O tłumaczeniu *Maxym i uwag X. de la Rochefoucault w Wilnie 1812.* — Wyjątki z *Maxym Maxymil. Fredro.* — Olszyna, Sielanka Galicyjska, p. Kazim. *Brodzińskiego.* — Oda do potomności, p. Raym. *Korsaka.* — Obraz rokoszy, p. *tegoż.* — O patetyczności, p. Józ. *Korzeniowskiego.* — O Słowianach. — List Polaka wędrującego po Włoszech. — Siedziby Słowian za czasów Germanii, p. *Antona*, i przypisy. — Teatr polski do czasów p. *Konarskiego G. H.* — O życiu Mauryc. *Jarmunda.* — Dumanie na górze zamkowej r. 1806, p. *tegoż.* — List do Redaktora i pieśń Moralna. — Pieśń żołnierza nad rzeką Moskwą, p. K. *Brodzińskiego.* — Oda do pióra, p. J. *Korzeniowskiego.* — O uczonych pracach Polek. — O idei i uczuciu nieskończoności, p. *Kł.* — O związkach Polski z Niemcami i tytule Królewskim aż do podziału synów Krzywostego, p. Joach. *Lelewela.* — O Naturalności, p. F. *Sierocińskiego.* — Na wprowadzenie zwłok Xcia Józefa Poniatowskiego, (wiersz) p. K. *Brodzińskiego.* — O życiu i pismach X. *Laterny.* — Ernestyna, p. Józ. *Kor.* — O podróżach Polaków do krajów zagranicznych (tłumaczenie). — Pieśń weselna Kl. *Janickiego.* — Cztery wieki życia (proza). — Rys życia *Maryanny Leszczyńskiej.* — Wyjątki z Tragedyi: *Bolesław II.* — O wolności poddanych w naszym kraju. — O dobroczynnym wpływie nauk na sztuki wojenne, p. Gen. *Chlebowskiego.*

2070. O życiu i pismach X. Stanisława *Konarskiego*, p. X. Józ. *Łopackiego.* — Eudoxya *Fedorowna Cesarzowa rossyjska*, p. E. *Brockiego.* — Ciekawość (proza), p. A. — Pasterz, Sielanka *Jana Gawińskiego.* — Do *Aloizego Felińskiego*, p. *Jana Jul. Szczepańskiego.* — Rozbiór Muzyki: *Zamek na Czorsztyńie Kar. Kurpińskiego*, p. *Karola Lipińskiego.* — Do *Pszczoly polskiej*, p. S. F. *Januszkiewicza* (wiersz). —

Uwagi nad wesolnością, p. A. — Teatr. — O Janie Dymitrze Solikowskim, p. X. Józ. *Lopackiego*. — Uwagi nad dziełem: *Dzieje Panowania Zygmunta III. J. U. Niemcewicza*, recenzja, p. F. S... i. — Pieśń z Helikonu Jana *Gawińskiego*. — Zachęcenie do sztuk pięknych, p. A. — Apollo niegrzeczny, p. S. F. *Januszkiewicza*. — Duch pism zagranicznych — O Mikołaju Trąbie, p. X. J. *Lopackiego*. — Lutnia, p. Stanisł. *Januszkiewicza*. — O więzieniach w Ziednocz. Stanach Ameryki Północney, p. E. *Brockiego*. — Dumanie w Chantilli, p. Leona *Szabla*. — Uwagi nad wierszem bohatyrskim, p. A. — List Lwowianina do przyjaciela (o Catalani). — Do X. Aloiz. Osieńskiego, p. Józ. *Korzeniowskiego*. — Mowa Jana *Sowińskiego*. przy zwłokach Aloizego *Felińskiego*. — Uwagi nad tkliwością, p. A. — O pisarstwie. — Deukalion i Pyrra, p. Stanisł. *Jaszowskiego*. — O Bardach i o Ossyanie, p. *tegoż*. — Proźba wieśniaka do Fortuny, p. *Koźmiana*. — O życiu Elżbiety Drużbackiej, p. St. *Jaszowskiego*. — Do Hrabiny Wielopolskiej, p. Ferd. *Chotomskiego*. — *Początki Mineralogii p. Fel. Drzewińskiego* (recenzja). — Drzewo i przędziwo, Bajka p. Fil. *Spendoskiego*. — Nagrobek kochance. — Młody kawaler i stara panna. — Stępek i Osieł, Bayka. — Sandomierka i Arnauta, p. *tegoż*. — Życie Piotra Kmity, (tłómaczenie z łaciń.) — Do Konstantego Po... p. Jana *Sowińskiego*. — Życzenie sobie, p. St. *Jachowicza*. — Nieco o insektach. — Do Ptaszka, p. St. *Jachowicza*. — Nauka języka francuzkiego p. X. W. — Do Haliny, p. St. *Jaszowskiego*. — O życiu i pismach Antoniny Niemierzycowej, p. *tegoż*. — O początkach i wroście Arcybiskupstwa Lwowskiego, p. Eugen. *Brockiego*. — Na nowy rok, wiersz Wikt. *Lenkiewicza*. — O Krasickim, p. S. J. — Wieczor, p. Stan. *Jaszowskiego*. — Życia Arcybiskupów Halickich obrządku łacińskiego, p. Eug. *Brockiego*. — O życiu i dziełach Urszuli Radziwillowej, p. Stan. *Jaszowskiego*. — List do przyjaciela z uwagami nad chęciami i czynami, p. A. — P. Campi we Lwowie. — Do Malarza, p. Stan. *Jaszowskiego*. — O ulach podwójnych, p. Waler. Hr. *Dzieduszyckiego*. — Teatr we Lwowie. — O Teressie Żaluskiej, p. S. J. — Zemsta miłości, p. Stan. *Jasz.* — Lykurg mowca. — Odezwa do Izraelitów, o napisaniu Historji zamieszkania ich w kraju polskim, p. A. — Mowa umierającej Jadwigi z Kolbuszowa, p. Jana *Gawińskiego* (wiersz). — Seneka p. L. M. — Władza śmierci, p. R. *Plohn*. — Uwagi nad sztydnością, p. A. — O Stanisławie Łubieńskim, p. X. J. *Lopackiego*. — Teatr we Lwowie. (Odezwa do Publiczności, p. Ant. *Benzę*, i t. d.

2072. Pochwała nauk i umiejętności podług Garwego i innych. — Pieśń do Boga, p. Józefa *Miniewskiego*. — Literatura dramatyczna polska (wyiątek z Tragedyi *Ludgarda p. Kropińskiego*). — Gluchoniemy w Magnetyzmie. — Marzenia, Powieść, p. F. — Uwagi nad dziełem: *Nauka dla włościan, z niemieckiego, p. K. Tr.* — Pochwała kotów. — Zdania moralne. — Na czém się zasadzała oświata Greków, p. R. i P. —

Nędzarz do słońca, p. A. *Zdżarskiego*.— Pieśń moja, p. Józ. *Miniewskiego*.— Babka i wnuczka, p. Lamberta *Raszewskiego*.— Kalkulacya (wiersz), p. A. *Zdżarskiego*.— Uwagi nad pismem w Tygodniku Polskim: *Wspomnienia Legionów polskich*, p. *Gen. Kosińskiego*.— Bajki Józ. *Łukaszewicza*.— O języku polskim w Szląsku i o polskich Szlązakach, p. J. S. *Bandtkie*.— O potwarzy szlachty polskiej, p. J. Z.— Odpowiedź Gazecie Halskiej na potwarz obywatelstwa polskiego, p. Adama *Morawskiego*.— Rozmaitości.— Porównanie tragedyi Alfierego, Szyllera i Woltera.— Oda do Losu, p. *Nepom. Kurcewskiego*.— Trąba i lutnia, p. *tegoż*.— Pielgrzym do Mekki, p. A. *Zdżarskiego*.— Syreniusza rzeczy, Z Akt miejskich Krakow., r. 1611.— Starożytności w okolicy Poznania.— O Łazarzu Baranowiczu Biskupie Ruskim.— List Krzysztofa *Arciszewskiego* do Króla.— Sąsiedzkie dzieci, Powieść.— Duma nad grobem, p. A. *Zdż.*— O Bitwie Byczyńskiej.— Starożytności kraiowe.— Oddawanie JP. Jadwigi Łuszkowskiej JP. Wypyskiemu Chorąż. Nürskiemu, r. 1637.— O wynalazku farbiarskim Foerstera w Lesznie i krótki rys życia iego.— Spokojność uczonego, p. A. *Zdżarskiego*.— Edda, p. J. S. *Bandtkiego*.— Niektóre rysy życia Ali Baszy Janiny.— Rysy charakterystyczne rozmaitych ludów ziemi.— Myśli i zdania moralne.— Rozprawa o klasycyzności i romantyczności, p. J. F. *Królikowskiego*.— Opis różnych rodzajów pszczół, p. S. *Ch.*— Do Adama, p. *Nep. Kurcewskiego*.— Pewność piaka, p. *tegoż*.— Uwagi o piśmie: *De vita et Constitutionibus C. L. Messii Traiani Decii. scr. Alex. Macieiwski*.— Rozprawa Stanisława Koniecpolskiego Woiewody Sandomirskiego z wojskiem Xiąż. Sudermańskiego Gustawa pod Amerstynem r. 1627.— Jadam i Jewa (proza).— Koza i Żółw, p. A. *Kurcewskiego*.— Życ czy umierać, p. *tegoż*.— Instrukcyja Jakóba *Sobieskiego*, Wojewody Ruskiego, synóm iadącym do Paryża.— Wyprawa Karola VIII. Króla Francuzkiego r. 1494.— Selena, Powieść włoska, p. F. J.— Niewdzięczność.— Wdzięczność.— Odpowiedź na uwagi o piśmie: *De vita et Constitutionibus etc.*— Domysły o pochodzeniu wyrazów.— Wyprawa Wiedeńska Jana III.— O ćwiczeniach rozumowanych w szkołach: p. *Stefazjusza*.— Mowa na pamiątkę Stanisł. Hr. Potockiego, p. X. J. *Willh. Kassysza*.— Uwagi nad odpowiedzią autora rozprawy: *De vita et constit. etc.*— Rozmowa *Dyogenesa* z przechodzącymi.— Dla czego młodzież polska języka greckiego szczególniey uczyć się powinna, przez J. S. *Kaulfussa*.— O udoskonaleniu grammatyczném języka polskiego, p. K. *Tr.*— Słódko na obronę *Bandtkiego*, p. *Tr.*— Nawiedziny na piśmie. p. Pana Wojciecha od Poznania.— Wskazówki, p. S.— Powieść wschodnia.— Rok 1822.— Uroczystość polska w Rzymie.— Porównanie *Orestesa* Alfierego, z *Elektrą* Woltera, p. A. *Zdżarskiego*.— Czy język polski dogodny jest Filozofii.— Nierostropność i szczęście, Powieść.— O zbytku.—....

2074. O początkach narodu sławiańskiego i t. d., p. X. J. *Lopackiego*. — Wspomnienia pięknych czynów. — O życiu Jadwigi Piotrkowczykówny. — Przypadki Miecznikiewicza Sanockiego. — Wyimek z listu Lwowianina do przyjaciela. — *Zabobon czyli Krakowiacy i Górale*, p. *Jana Nep. Kamińskiego*, (recenzja). — O wydoskonaleniu rolnictwa, p. E. B. — Wyjątek z *Mendoga Tragedyi Felińskiego*. — O życiu i pismach Tomasza Tretera. — Chęć ku grom. — Duch sztuk pięknych, p. S. J. — Nauka o owcach. — Karpaty, Poema, p. Stan. *Jaszowskiego*. — Rotmistrz Zierniewicz, zdarzenie r. 1579. — Podróż, poema heroiczno-komiczne, p. F. C. — Postrzeżenia o przemyśle różnych narodów. — Opis zamku Rakowieckiego. — Ułamki z trawestowanej *Encydy*. — Powieść przy kominku, p. E. B. — Rys historii galicyjskiej, p. E. B. — O życiu i pismach Katarzyny Kuropatnickiej. — O Teatrze, p. L. P. — O najulubieńszych autorach Anglii tego wieku, p. E. B. — O Słowianach w dolinie Rcsia. — Ułamki do historii ludu żydowskiego w Europie. — O sztukach i umiętnościach u Montenegrzynów, p. E. B. — Szlachetny czyn Lwowianów, p. E. B. — Wspomnienie Stanisława Hr. Potockiego. — List z Dubiecka, Alex. *Zawadzkiego*. — Polacy za granicą na naukach. — Uwiadomienie z Krzemieńca, p. Ant. *Andrzejowskiego*.

2080. Władysław i Aniela, Powieść, p. L. P. — Panna na wydaniu, Powieść, p. F. *Chot.* — Modni przyganiacze, p. L. P. — O maskach. — Spytak z Melsztyna. — Agatonika, Powieść, p. L. P. — To co mnie boli, (proza). — Korzyści podróżowania, p. Fr. Ry. — Przyjaciele, p. O. — O systematycznem gospodarstwie, p. X. *Wierchanowskiego*. — Posąg, (proza). — Jadwiga Brzozowska, p. St. *Jasz.* (proza). — Muzycy Polscy (Buchowski i Krzysztof Klaban). — Zydrum Maszkowski, p. St. *Jasz.* — Sztuka milczenia (proza). — O wynalazku sztuki drukarskiej i stanie dzisiejszym niektórych drukarni polskich, p. X. J. *Lopackiego*. — Ważne odkrycie (o iaskini podziemnej we wsi Bileża w Gallicji). — Ustęp z romansu Adama Kasperowskiego: *Cierpienia Albina*. — Głos boleści na skon Franc. Barona Hauera, p. J. N. *Kamińskiego*. — Stara wieś, Łańcut, Przeworsk, z dziennika podróży Alex. *Horodyskiego*.

2082. O Mitologii dawnych Słowian. — Kilka słów o uwagach P. Anastazewicza o dziele: *Monumenta Regum Poloniae Cracoviensia*. — O Grekach. — Głos Ignacego *Potockiego* o Starostwach, r. 1701. — O Włodzimierzu Wielkim. — O Muzyce dawnych Słowian. — *Nauki dające poznawać źródła historyczne*, krytyka. — O narodzie cygańskim. — Marynarka rosyjska pod Piotrem W. — Szczegóły z życia Stanisł. Leszczyńskiego. — Uwagi nad romansem: Smutne wspomnienia nieszczęśliwego Kazimierza. — Nagrobek Królowej Bony. — Rys charakteru Bonapartego. — Uwagi o tablicach genealogicznych panujących Monarchów Rosyjskich, a mianowicie nad tablicą Ludwika Mitona. — Uwagi nad romansem: *Powietrze w Barcelonie*. — Wyjątek

z Tragedyi, *Odysseusz pod Laryssą*, p. J. K. — Myśli z Filozofii moralnej. — O numizmacie srebrnym ostatniego z Piastów, p. Kr. *Wiesiołowskiego*. — Rozbiór romansu Goethego: *Cierpienia młodego Wvertera*. — Sprostowanie kilku wyrazów w Historji Marcina Galla. — Stan literatury Hiszpanów. — Do Redaktora (rozgraniczenie Polski i Szlązka r. 1531.) Założenie Marsylii (proza). — Gość w Ciążeniu, p. Marc. *Molskiego*. — Uwagi nad pismami Winc. Hipol. Gawareckiego. — Zwycięztwo pod Kircholmem, śpiew historyczny. — Uwagi nad *Wiadomością o pismach P. de Stael*, p. Ignac. Skarbka *Kielezевского*. — Poezma Dalmana. — O Xenokratesie. — Urywek. — O narodzie Kałmuckim.

2087. Do dzieci. — I. Wspomnienia Narodowe. — II. Powieści. — III. Anegdoty o dzieciach. — IV. Wyjątki do ukształcenia serca i stylu, (gdzie i Synonimy). — V. Wiadomości mogące być matkom przydatne. (Te pięć oddziałów idą przez cały ciąg tego pisma: dla skrócenia tego wypisu, wymieniają się tu prawie tylko rzeczy w pierwszym od dziale będące, jako bardziej historją obchodzące).

Rok 1824. Dobroczynność Xięcia Adama Czartoryskiego Jener. Ziem Podol. (z wizerunkiem). — Rymarz Warszawski. — Wychowanie Wacława Rzewuskiego W. Hetmana. — O życiu Maryi z Leszczyńskich Królowey Francuzkiej, (z wizerunkiem, ułamki z jej listów). — O Tadeuszu Czackim (z wizerunkiem), p. *L. G.* (Łukasz Gołębiowski). — Listy Elżbiety *Rzeczyckiej* za panowania Augusta III. (z wizerunkiem Stanisł. Konarskiego). — Zdania i przysłowia *Gornickiego* i *Fredry*. — O Xiędzu Onufrym Kopeczyńskim (z wizerunkiem).

Rok 1825. *Dworzanin Polski Łukasza Gornickiego* (wyjątki z tego dzieła). — Trzy chwile z życia Erazma Vitelliusa. — O Instytucie Głuchoniemych w Warszawie. — Jan Zamoyski na kazaniu Melchiora Mościckiego. — Boduena gorliwość i pokora, p. *K. B.* — *Żywot człowieka poczciwego* Mikoł. *Reia* (wyjątki). — Opis małej w kraju naszym przejadzki. — Chwile niektóre z życia Jana Karola Chodkiewicza. — Dziennik Franciszki *Krasińskiej* (z ryciną). — Myśli i wyjątki z dzieł Stanisława *Orzechowskiego*. — Stanisława *Lubomirskiego* Przysłowia Moralne.

Rok 1826. O Józefie Szymanowskim. — Opis podróży do części Pruss Polskich z listów K. L. S. (z wizerunkiem Mikoł. Kopernika). — Stanisł. *Lubomirskiego*, *Rozmowa Artaxesa i Ewandra* (wyjątki) — O Xiędzu Mikołaju Żubrze. — Przygoda Strykowskiego. — Rys życia Maryanny z Świdzińskich Lanckorońskiej (z wizerunkiem). — Wyjątki z dziennika drugiej w kraju naszym przejażdżki. — O *poprawie Rzeczypospolitej Modrzewskiego* (wyjątki). — List Józefa *Szumlańskiego* (o Xciu Adamie Czartoryskim Jen. Ziem Podol.) — Martyna Xiężniczka Czetwertyńska. — O Aloizym Felińskim (z wizerunkiem). — Paweł Koczmar, Powieść prawdziwa. — O Franciszku Karpieńskim (z wizerunkiem).

Rok 1817. Pielgrzymka do Sandomierza, Powieść historyczna.— Piorun w Krakowie, zdarzenie z r. 1212.— Wyjątki z Dziennika trzeciej w kraiu naszym przejażdżki.— O Adamie Naruszewiczu (z wizerunkiem).— O Józefie Strusiu.— O naukach wyzwolonych, p. X. Ignac. *Włodka* (wyjątki).— O Janie Gdańszczaninie.— O Franciszku Dyonizym Książninie.— O Janie Tarnowskim W. Hetmanie (z wizerunkiem).— Opis czwartej w kraiu naszym przejażdżki.

Rok 1828. O życiu i pismach X. Piotra Skargi (z wizerunkiem).— Flis Seb. *Klonowicza* (wyjątki).— Nocleg w Kromolowie, Powieść historyczna.— Wyjątki z dzieł Piotra *Skargi*: Razanie na pogrzebie Anny Jagiellonki.— O Grzegorzcu Piramowiczu.— Koleje życia, powieść historyczna.— O Mikołaju Dzieduszyckim.— Spis dzieł do czytania i nauki dla młodzieży płci żeńskiej.— O Stanisławie Małachowskim (z wizerunkiem).— O Ignacym Krasickim.— Obiad czwartkowy.— Opis piątej w kraiu naszym przejażdżki (z ryciną).— Dwaj Rycerze, Powieść z początków szesnastego wieku.— Wyjątki z Dziennika szóstej w kraiu naszym przejażdżki.— O życiu i pismach Ignacego Tańskiego, p. Mich. *Wysockiego* (z wizerunkiem).— Andrzeja *Maczuskiego*, O przyjaźniach i przyjaciółach (wyjątki).— Proba sposobu dawania nauki Religii w szkołach początkowych, wyjątek z pism Józ. *Lipińskiego*.— Gałązka, Przepowiedź, p. *tegoż*.

2088. Jest pismo to już z roku 1824:

Pamiętnik i t. d. Rok 1824. w Warszawie w Druk. Szkolney. 8.

- W nim: O skropleniu niektórych gazów, p. A. M. *Kitaiewskiego*.— O oporze ciał względem elektryczności, p. J. K. *Skrodzkiego*.— Dal-sze rozwinięcie przyczyny powiększania się pozornego ciał niebieskich, p. *Milego*.— O Zbiorze dyplomatów i traktatów, wydanych staraniem Hr. Rumiańcowa, p. Łuk. *Golebiowskiego*.— O pierwszym Tomie *Historyi Narodu Polskiego*, p. *Adama Naruszewicza*.— O *Spisie roślin ogrodu botanicznego Uniwersytetu Warszaw.* M. Szuberta, p. J. K. S.

R. 1825. O podziemnej drodze pod Tamizą, p. K. *Garbińskiego*.— O trudnościach w wykładzie Geometrii Elementarney, p. And. *Krzyżanowskiego*.— Porównanie dotąd znanych nielatających biegających ptaków, p. *Jarockiego*.— Nowy gatunek pszczołowego owadn, p. A. *Wagę*.— O przyczynie usposabiającej oko do wyraźnego widzenia przedmiotów różnie oddalonych, p. A. *Milego*.— Uwagi nad gatunkami drobnych krustaceów w kraiu naszym, p. A. *Wagę*. Doświadczenia P. Despretz wykazujące ciepło utaione niektórych gatunków pary z uwagami Prof. *Kitaiewskiego*.— Działa parowe, p. *tegoż*.

2091. Rok 1825. Uwagi nad stosunkami handlowemi Polski z obcemi mocarstwami, z rękopismu Tad. *Czackiego*.— O dyalektach sławiańskich i o języku sanskryckim, p. Andr. *Kuźarskiego*.— Spiew Poety, p. J. B. *Zaleskiego*.— Fantazja, Wiersz do P. R., p. *tegoż*.— O tłómaczeniu na język angielski, *Rozprawy Jana Sniadeckiego o Koperniku*,

uwagi nad nią *Doktora Brindley* i odpowiedź *Jana Sniadeckiego*.— *Materiały do dziejów oyczystych*.— *O Fizyce dla dzieci*, p. *Magiera* wydanej.— *O duchu i źródłach Poezyi w Polsce*.— *Historyczne Pomniki języka i uchwał Polskich i Mazowieckich z XV i XVI wieku*, p. *Joach. Lelewela*, recenzja.— *O Czerkiesach*, p. *Szym. Broniewskiego*.— *Rozbiór Dzieła: Początki Geometrii p. Winc. Karzewskiego*.— *Co o nas piszą cudzoziemcy*.— *Barbara Radziwiłłówna i Gliński Wężyka* (o tłumaczeniach sztuk tych na francuzkie); *Archiwum Rusi Białej* (Бѣлорусскій Архивъ древнихъ грамотъ).— *O dawnym stanie Polski* p. *Stanisł. Węgrzeckiego*, z rękopismu.— *O sposobie zainteresowania uczniów w szkołach publicznych*.— *O pierwszym Tomie Poezyi Odyńca*.— *O wpływie tłumaczeń na literaturę polską i wiersz*, *Enrod Kropińskiego* na francuzkie tłumaczony p. *Xiężnę C.*...— *Jaki wpływ prawodawstwo rzymskie na polskie i litewskie mieć mogło*, przez *Alex. Mickiewicza*.— *Julian do Gustawa*— *O Półkowniku Zakrzewskim*, p. *Ant. Goreckiego*.— *O wpływie Matematyki na wykształcenie człowieka*, p. *Józ. Gołuchowski*.— *List w przedmiocie Historii Literatury Polskiej*, *Józ. Max. Ossolińskiego*.— *Dodatek do Historii Hunów, Turków i Mogolów*, p. *Józ. Sękowskiego*, recenzja.— *Uwagi nad poezją romantyczną z powodu pisma Jana Sniadeckiego*.— *Nauki dające poznawać źródła historyczne*, p. *Joach. Lelewela*, recenzja.— *List Miklaszewskiego do Redakcyi* (O dziele, *Collectanea* p. *Sękowskiego*.).— *Do przyszłej kochanki*, przez *Łuk. Czarnockiego*.— *O Archipelagu Jana Potockiego*, p. *Jul. Kilaproth* (tłumaczenie).— *O wojnie Szwedzkiej w Polsce za Augusta II.* rękop. *Mateusza Nielubowicza* (dalszy ciąg z r. 1826).— *Praca nie jest powszechną i najdokładniejszą miarą wartości*, p. *Jana Dziekońskiego*.— *Wiadomości bibliograficzne polskie Jana Chylichzowskiego* (dalszy ciąg r. 1826, 1827).— *O dziele Kałaydowicza i Strojewa* p. *Ignac. Danilowicza* (dalszy ciąg r. 1826).— *Stuletnie wspomnienia na kończący się rok 1825*.— *Wiadomości bibliograficzne polskie*.

Rok 1826. *O Historii, jej rozgałęzieniu i naukach związek z nią mających* przez *Joachima Lelewela*.— *Wiadomość o dziele: Geografia wschodniej części Europy* przez *S. H. P. Wrocław 1825*.— *Duma z pieśni ludu ukraińskiego* przez *Józefa Bohd. Zaleskiego*.— *Dla czego uczymy się prawa rzymskiego*.— *Lunatyk* przez *Antoniego Edw. Odyńca*.— *O Rycerzach iaszczurkowych w Prussiech*.— *O Marcynie Teofilu Polaku*.— *O Stanisławie Itowskim i Franciszku Masłowskim*.— *Kronika stosunków dyplomatycznych Polski z Anglią*, napisana r. 1788.— *Kilka godzin pobytu w Tatrach* p. *Ambroż. Grabowskiego*.— *Elegie Jana Kochanowskiego*, tłumaczone p. *Kazim. Brodzińskiego*. *O zabytkach mowy polskiej w Wrocławiu 1825*, recenzja.— *Rys rozprawy Stanisława Rzewuskiego o Poezyi Lirycznej r. 1824 z uwagami Tyt. P.*— *Projekt wytłumaczenia w Warszawie Talmudu na francuzkie*.— *O Dębie nazwanym Baublis*, p. *Dyon. Paszkiewicza*.— *O wpływie prawo-*

dawstwa rzymskiego na polskie i litewskie, p. Franc. *Morze*. — O puszczy Białowieżskiej p. Jul. *Brinken*. — O pismach peryodycznych w Kurlandyi, Inflantach i Estonii. — List Króla *Jana III* do Władysława Łośia Woiew. Pomor. — Opisanie rzeki Narwi, p. *Wucke* (tłómaczenie z niemiec.). — List do Redaktora o pieśniach ludu i Pieśni same p. K. Br. — Damian Xiąże Wiśniowiecki, Poema J. B. *Zaleskiego*. — Listy Barbary Radziwiłłówny Królowej Polskiej (z Rękop.). — Notatki w przedmocie Statystyki Królestwa Polskiego. — Pierwsza miłość Elegia Szym. *Konopackiego*. — Pożegnanie; Staś obłąkany, p. *tegoż*. — Dwa listy Królowej Izabelli z rękopis. — Zagaenie lekyi kursu Chemii ziemiańskiej w Uniwersyt. Wileń. p. Mich. *Oczapowskiego*. — Ocalenie Polski za Króla Łokietka, p. Joach. *Lelewela*. — Ceremoniał wjazdu i wykonania Homagii Królewicza Polskiego na Xięstwo Kurlandzkie (z rękop.). — Votum X. Waleryana Biskupa Wileńskiego na Unię Korony z Litwą (z rękop.). — O Marszałkach Wielkich Nadwornych Królestwa Polskiego, p. W. *Suchockiego* S. P. — Ranek, p. Stef. *Witwickiego*. — List Spytka *Jordana* do Mikoł. Radziwiłła. — O ustanowieniu i rozwiązaniu Zakonu Braci Dobrzyńskich p. *Voigt*, (tłómaczenie). — Otwarcie kursu Historji Powszechnej w Uniwersyt. Wileńskim r. 1822, p. Joach. *Lelewela*. — List Izabelli *Starzyńskiej* do Klementyny Tańskiej. — Odpowiedź Kl. *Tańskiej*. — Ułomek z poematu Dobromir i Aniela Tymona *Zaborowskiego*. — Do L. B., p. Ignac. *Kulakowskiego*. — Dwa listy St. *Koszućkiego* do Mikoł. Radziwiłła, o zdrowiu Królowej Barbary. List Podłodowskiego do Mikoł. Radziwiłła o biskupstwo krakowskie (z rękop.). — O wpływie Religii Chrześciańskiej na cywilizacyą Słowian. — Listy Mikołaja z Sieniawy, do Króla Zygmunta Augusta. — List Franc. *Kraśińskiego* do Radziwiłła, *Chodkiewicza* do Mikoł. Radziwiłła. — Przysięga i krzywoprzysięstwo, Rozprawa Ignac. *Maciejowskiego* (ciąg dalszy r. 1827). — Dodatek do Rozprawy Danilowicza w N. 17 (18) umieszczonej o Dyplomacye Ruskiej, p. Joach. *Lelewela*. — O stosunkach politycznych Anglii z Indjami, p. Erazma *Rykaczewskiego*. — Wyjatek z poematu, *Leszek*, p. M. *Gostawskiego*. — List Jana III. Króla Szwedzkiego do Zygmunta Augusta (z rękop.).

Rok 1827. O kronice Wiganda z Marburga, przez Jana *Sienkiewicza*. — O słowniku Francuzko-polskim P. *Thibaut*. — Przysłowia narodowe, przez Kazimierza Wład. *Wojcickiego*. — Część IV Poematu Gostawskiego: *Podole*. — Do miłości, wiersz Stan. *Trembeckiego*. — Przypomnienie dawnej miłości, p. Fran. *Karpińskiego*. — Trzy listy Zygmunta Augusta do Królowej Barbary, do Stanisława Łaskiego i do Mikoł. Radziwiłła. — O Szmigielskim Staroście Gnieźn. p. Kaz. Wł. *Wojcickiego*. — O Stańczyku, p. *tegoż*. — Notatki bibliograficzne. — Zagaenie kursu historji w Uniwersytecie Wileńskim, p. Joach. *Lelewela*. — Dla czego tak mało dzieł wychodzi w polskim ięzyku, p. X. *Szaniawskiego*. — List *Goltza* z Włoch do X. Ad. Czartoryskiego Gen. Ziem

Podol.—Nyczay, Duma p. Maur. *Gostawskiego*.—Pożegnanie do..., p. Jul. *Korsaka*.—Trzy listy *Trzebuchowskiego* do Mikoł. Radziwiłła.—Jan Grudczyński (Grudziński) Starosta Rawski, p. Kazim. Wład. *Wojcickiego*.—Przywiązanie psa, p. *tegoż*.—Porównanie Homera z Ossyanem, p. *Schuchta*.—Tranzakcyja między Janem Chodkiewiczem a Mikoł. Radziwiłłem i jego synowcem Mikołaiem Krzysztofem.—Rzut oka na stan W. Brytanii r. 1826, p. N. P.—Do... p. Konstan. *Rodultowskiego*.—Pożegnanie do Szezary, *tegoż*.—Notatka Króla Zygmunta.—Wyjątek z listu pisanego z zagranicy, p. M. R.—Jezioro w iaskini p. M. P.—Kilka uwag nad historyczną nauką praw.—O nauce języków, p. T. *Sierocińskiego*.—O sztuce rymotwórczej Pieśń II. III. (Pieśń 1. w Pam. Warsz. r. 1822 T. II.).—Wyjątek z poematu *Tęsknota*, p. M. *Gostawskiego*.—List Konstant. *Ostrogskiego*, do Mikoł. z Milecza.—O ludziach w Polsce nadzwyczajną siłą obdarzonych, p. K. W. *Wojcickiego*.—Myśli z dzieł pośmiertnych Fr. *Karpińskiego*.—Życie żołnierza angielskiego, p. M. P.—Jan Rajnold Patkul, p. N. W. *Wojcickiego*.—Cześć pamiętce Stan. Leszczyńskiego, p. M. P.—O nowym słowniku francuzko-polskim, w Wilnie 1826, p. T. *Sierocińskiego*.—List Stanisława Warszewickiego do Mikoł. Krzyszł. Radziwiłła.—Warszawa pod panowaniem Jana Kazimierza, p. K. W. *Wojcickiego*.—Ile nauka chemii wpływa na ukształcenie umysłu i charakteru.—Uwagi o *Sonecie i o Sonetach Mickiewicza*, p. Teod. *Sierocińskiego*.—Do Jana Bogusza, Oda Rajm. *Korsaka*.—Odjazd, Fantazja, M. *Gostawskiego*.—List Zygmunta Augusta do rewizorów puszczy królewskich.—Kościół katedralny Ś. Jana, p. K. W. *Wojcickiego*.—Mowa Jana *Zamojskiego*, *Karnkowskiego* Arcybiskupa, *Kaie-tana* (Gaetani) Kardynała na sejmie r. 1597.—Jesień wieszczka p. Stan. Hr. *Starzyńskiego*.—Rajmund *Korsak* w ogrodach Przytuli.—Do E... Elegia *Starzyńskiego*. Teżże elegii tłómaczenie, p. *Tiedge*.—Do T. Z. Elegia, p. *Starzyńskiego*.—Memorjał od Radziwiłła do Króla.—Kościół XX. Bernardynów w Warszawie.—Uwagi z powodu ogłoszonej p. Ignac. Daniłowicza, najdawniejszej kroniki litewskiej p. M. P.—Naśladowanie po malorossyjsku ballady Mickiewicza, *Pani Twardowska*, p. Hulaka *Artemowskiego*.—O pszczelnictwie krajowem p. M. *Witwickiego*.—Sposób jakim dawane być mają lekye literatury polskiej w Krzemieńcu p. A. *Felińskiego*.—O kurpikach p. T. *Święcickiego*.—Uwagi nad dziełem: *Początki Arytmetyki*, p. Winc. *Karczewskiego*.—O pierwiastkowej uprawie cerkiewnego ruskiego języka, p. Jana *Alexandrowskiego* w Krzemieńcu (tłómaczenie).—O wierszowaniu p. Al. *Felińskiego*.—Respons Króla na wskazanie Radziwiłła, p. Sawickiego r. 1570.—Wyjątki z dytyrambu, o *Muzyce*, p. Franc. *Kowalskiego*.—Warszawa pod panowaniem Stanisława Augusta r. 1790.—Dzieje Bibliotek, p. Joach. *Lelewela*.—O dochodach z pasiek, p. Mikoł. *Witwickiego*.—Wyjątek z poematu *Zygmunt Kordysz*, czyli *Oblężenie Niemirowa*, p. M. *Gostawskiego*.—Zamek Warszawski, p. A. W. *Wojcickiego*.

Rok 1828. O związku sztuk pięknych a mianowicie muzyki i poezyi.— O dziełach Coopera, recenzja.— W dzień imienin *** Eufrozyny, p. Fr. *Kowalskiego*.— Inwalid, zdarzenie prawdziwe z 1794 roku, p. K. Wł. *W.*— Thomas Moore, p. E. P. — Narzeczeni, p. C. R. — O poezyi pasterskiej p. Józ. *Żukowskiego*.— Rukawka i Gile Bajka, p. *Szeptyckiego*.— Wilkolek czyli Wilkolak, p. K. W. *Wojcickiego*.— Erychton i Serwin.— Lady Hester Stanhope.— Humanista Glareanus. — Podróż w Podlasiu r. 1825 i 1826, p. K. W. *Wojcickiego*.— Oda do słońca, Ferd. *Chotomskiego*.— Wyjątki z Eneidy trawestowanej, p. *tegoż*.— Pochwała sztuki kucharskiej, p. *tegoż*.— *Die Geschichte Polens von Alex. Bronikowski*, recenzja.— Nieszczęśliwa miłość.— Diariusz negocjacji Posłów od Rzeczy p. do Fryderyka Augusta r. 1697.— O Literaturze polskiej p. Mich. *Grabowskiego*. — Kościół Ś. Krzyża na Lysey Górze, p. K. W. *Wojcickiego*. — Melodie ukraińskie Mich. *Grabowskiego*.— Wyjazd z Ukrainy, p. *tegoż*.— Wigilia do Ś. Andrzeja i Ś. Katarzyny, p. K. W. *Wojcickiego*. — Pies Konfederata polskiego. — Żal matki, p. W. *Smacznińskiego*. — Do M. p. *tegoż*.— Uwagi nad przekładem *Raju utraconego* Milтона, przez samegoż tłumacza. — Bałko ta Syn; Ryboczka; Dwi Ody Horacjia do Parchoma (maloross.) p. J. B. *Gnatowskiego*.— Kapota i Frak Bajka, p. *tegoż*. — Do Dniestru p. Stanisł. *Jaszowskiego*. — Żal za pierwszą miłością; Dzwony; Do J. Hr. H.; Do A. Hr. S. Nagrobie matki, p. *tegoż*. — Dobroczynność i próżność, powieść wschodnia. — Uwagi nad rozprawą: *O stanie nauki prawa w naszych czasach*.— Wschód słońca; Rospacz; Samotnik; Oczekiwanie; Poranek; Do Augusta Kretowicza, Elegia, p. Stanisł. *Jaszowskiego*.

2093. Rok 1825. Nowe dzieła wydane w r. 1824. — Ostatnie nauki matki córce swej udzielone. — Niektóre szczegóły o Tęczynskim. — Jan Tarło. — Dawne dzieła polskie: wiadomość o życiu i pismach Kaspra *Miaskowskiego*, oraz wyjątki z poezji jego; Pisma Stan. Ilowskiego i Tucholczyka Grammatyka; Peregrynacya Lądzińskiego; Gynlay historyk za Batorego, Skrzetuski Drukarz, Krzyszkowskiego i Budnego tłumaczenie Ś. Justyna, Nauka Lekarska wydana przez Siennika, Przepisy zdrowia pod koniec XV wieku, ułomek z przemian Owidyusza tłumacz. *Dębowskiego*.— Uwagi nad terażniejszym stanem, duchem i dążnością Poezji Polskiej. — Wiadomość o fabryce robot chemicznych założoney w Warszawie przy ulicy Solec w gmachach XX. Trynitarzy. — Tom pierwszy *Historji Narodu Polskiego Ad. Naruszewicza*, recenzja. — *Nieznaïoma* romans P. D'Arlinecourt, recenzja. — *Pan Antoni* i *Podróż bez celu*, recenzja. — *Pamiętnik umiejętności sztuk i nauk*, recenzja.. o Filozofii p. Kryst. Lacha *Szumę*. — Dumka Mazeppy Pazia Króla Jana Kazimierza, p. J. B. *Zaleskiego*. — Obrączka, p. J. U. N. — *Biblioteczka dla dobrych dzieci*, recenzja. — Edyp Tragedya, p. Ignac. *Humnickiego*, recenzja. — *Opiekun ubogich z francuzkiego J. M. Degerando*, recenzja. — *Collectanea z dzieiopisów polskich*, p. J. J. S. *Sękowskiego*, recenzja. — Szpieg ro-

mans P. Cooper, recenzja. — *Obrachowanie korzyści z zaprowadzenia rolnictwa przemiennego*, recenzja. — *Mały Post Massyliona*, recenzja. — *Księgi Ustaw Polskich i Mazowieckich*, p. J. Lelewela drukiem ogłoszone, recenzja. — *Teatr Polski*, Paryż 1823, recenzja. — *Wiadomość historyczna o Cyganach* p. Ign. Daniłowicza, recenzja. — *P. Gapiello i Grzegorz Fafuła* p. Franciszka Kowalskiego, recenzja. — *Pienia nabożne dla Rzymsko-Katolickiego Chrześcijaństwa* p. J. D. Minasowicza i Aloiz. Felińskiego, recenzja. — *Historja Księżąt i Królów Polskich Teodora Wagi*, recenzja. — *Sieroty*, Elegja I. D. Minasowicza. — *Odpoowiedź na zarzut wydawców Dziennika Warszawskiego*, p. Autora *Balady: Wieczor S. Andrzeja*. — *O Józefie Krogulskim siedmioletnim dziecięciu, dającym koncert na fortepianie*. — *Ryszard Lwie Serce w Palestynie*, p. Walter-Skotta, recenzja. — *Poezye Ant. Edw. Odyńca*, recenzja. — *Pomnożenie Dykcyonarza roślinnego* p. J. Dziarkowskiego, recenzja. — *Literatura* (o klasyczności, z powodu rozbioru poezji Edw. Odyńca.) — *Marya powieść Ukraińska* p. Ant. Malczewskiego, recenzja. — *O welnie i owcach*, p. Jana Zińkowskiego, recenzja. — *Listy Polaka zwiedzającego Szwaycaryą w r. 1824*. — *Przemiany Owidyusza* przekład. Brun. Kicińskiego, recenzja. — *O Romantyczności z powodu drugiego Numeru Dziennika Warszawskiego*. — *Pamiętka po dobrym oycu*, recenzja. — *Nauki przewrotne doświadczonego praktyka, dane synowi który w stopniu Doktora Medycyny z zagranicy wraca*, recenzja. — *O tłumaczeniu francuzkiem Emroda, wiersza Kropińskiego*. — *Kronika Polska przez Prokossa*, recenzja Joach. Lelewela (dalszy ciąg r. 1826.)

Rok 1826. — *Wyścięgi konne w Polsce*. — *Recenzja dzieła: Prope-
deutyka nauk Medycyny Szczuckiego*, p. T. K. — *Pieśń nabożna z wieku
XIV*. — *Pojata córka Lezdejki*, p. F. Bernatowicza, recenzja. — *Materyały
do dziejów oyczystych*. — *Wiersze na zgon Stanisława Staszica*, recen-
zja. — *Orządzeniu gospodarstw według zasad rozumowanego rolnictwa,
p. Nepom. Kurowskiego*, recenzja. — *Pan Starosta, przez Autora podróży
bez celu*, recenzja. — *Do Redakeyi, jakby należało przedrukować Dworza-
nina Gornickiego*, p. K. S. — *Mnich* dzieło Kromera. — *Sztuka rymotworcza
Boileau Despréaux, tłumacz. p. Maciuńskiego*, recenzja. — *Notatki Podol-
lanina*, recenzja. — *Kultura Waregów i Sławian*, p. Joach. Lelewela. —
Szczegóły dotyczące się historyi oyczystey (List Królowej Eleonory i Króla
Michała). — *Korrespondencya* (z powodu poezji A. Mickiewicza w Dzienniku
Warszawskim). — *Bajki Władysława Miniewskiego*. — *Uwagi nad
drugim Tomikiem Poezyi* p. Odyńca. — *Mniemany zamach na życie
Ludwika XVIII. w Warszawie*. — *Do Redaktora* (o pismach w Gallicji
wydawanych) p. Lubicza. — *Tarlo Powieść* p. Fryder. Hr. Skarbka,
recenzja. — *Kolenda P. Klement. Tańskiej*, (wiersz) p. Józ. Dyon. Mi-
nasowicza. — *Sonet* Adama Mickiewicza, recenzja. — *Prośba wieśniaka
do Fortuny*, p. Koźmiana.

2094. (Lipiec — Grudzień.) Wyjątek z Komedyi *Oryginały*. — Roz-

bior nowego przekładu Cyda L. *Osińskiego*.— Bibliografia. — O Teatrze w Plocku. — Małgorzata Zembocka, Powieść. — Rozbior Powieści: *Pan Antoni*. — Mowa przy wprowadzeniu zwłok Jana Sobieskiego z Wilanowa do grobów Królów Polskich w Krakowie. — *Bajki i powieści Stanisława Jachowicza*, recenzja. — *Rospacz i Ufność* Powieść. — *Szrama* (poema proza). — Jan Kochanowski w Czarnolesie, (proza). — O Mikołaju Sępie Szarzyńskim. — *Marya i Ludwik*, Powieść.

2101. Rok 1828. Obwieszczenie *Czasopisma*, p. S. (*Siarczyński*). — Wspomnienie zasług i dzieł Józefa Maxym. Hr. Ossolińskiego p. S. — Rozprawa czyli — *Stawianie* lub — *Słowianie* zwać się i mówić maia, p. *Fr. S.* (Francisz. *Siarczyński*). — O dawney siedzibie Radymiczanów i Wiatyczanów niegdyś nad rzeką Sanem zamieszkałych, p. *Fr. S.* — O Kronice Nakorsza Warmisza z rękop. Józ. *Ossolińskiego*. — Słowniczek wyrazów polskich znaczących narzędzia medyczne z rękop. Adama Xięcia *Czartoryskiego*. — O Wojciechu Jaksie Bobowskim, czyli Hali-Beiu Terdziumanie Paszy Machometa IV., p. *Fr. S.* — Rozprawa: Już czas żebyśmy się bez pożyczki obeszl, p. *Fr. S.* — O życiu malarza Szymona Czechowicza, z rękop. *Ossolińskiego*. — O Mikołaju Danielu Chodowieckim, z rękop. *tegoż*. — O stanie księgozbioru imienia Ossolińskich, p. *Fr. S.* (dalszy ciąg r. 1829, 1830.). — O śmierci Jacentego Fredro Strażnika Królestwa Galicyi. — O początku nowej Rusi i Rusinów, p. *Fr. S.* — Badanie względem listu Jana Smery do Włodzimierza W. Księżęcia Rusi p. *Fr. S.* — Postrzeżenie omyłki późniejszych dziejopisów polskich w policzeniu Piasta do Księżąt Polskich, z rękop. Józ. *Ossolińskiego*. — Domysł: Goście Piasta mogli być Cyryll i Metody Apostołowie Słowian, z rękop. *tegoż*. — Dzieie Księstwa niegdyś Przemyńskiego. — Słowniczek wyrazów przyjętych do mowy polskiej ze wschodnich języków, p. Adama Xięcia *Czartoryskiego*. — O dawnem używaniu łaźni w krajach sławiańskich a w szczególności w Polsce i Rusi, p. *Fr. S.* — Ślady wału Traiana w Galicyi i Rusi, p. *Fr. S.* — Wspomnienie cnot Anny z Hrabów Siemińskich Jabłonowskiej, p. Ant. Hr. *Stadnickiego*. — O darach dla księgozbioru imienia Ossolińskich. — Uroczystość i obrządki wesela Zygmunta Augusta Króla Polskiego z Katarzyną po Franciszku Księżęciu Mantuańskim wdową, z mowy *Orzechowskiego*. — O życiu i pismach Grzegorza Knapskiego, p. *Fr. S.* — Słowniczek niektórych wyrazów polskich mniej używanych z rękop. Adama Księż. *Czartoryskiego*. — Rozprawa, czyli Wanda do prawdziwych lub baiecznych dziejów należy? — O wodach kruszcowych w Galicyi ich dawnych opisach, a w szczególności o odkryciu, własnościach i używaniu wód siarczanych we wsi Szkoło pod Jaworem, przez Marcyana *Zakrzewskiego*. — O stanie piśmiennictwa polskiego w Galicyi. — Poselstwo od Fryderyka Cesarza do Iwana III. Wasylewicza, przez Mikołaja *Poppel* sprawiane r. 1486, z rękop. *Kossakowskiego*. — Wspomnienie życia Józefa Kalas. *Gorczyńskiego*, p. *Fr. S.* — Dziecie Biskupstwa Przemyńskiego, greckiego i łaciń-

skiego obrządku, p. Fr. S.— Rozmyślania ślepego, p. Józefa Maxymil. Hr. *Ossolińskiego*.— Pocięcha, p. *tegoż*.— O przekładach Biblii w języku polskim, p. Fr. S.— Słowniczek zdrowych i niezdrowych pokarmów, p. Stanisł. *Trembeckiego*.— Spotkanie się w Polsce Sygfydy i Gustawa dzieci Eryka XIV. Króla Szwedzkiego, z rękop. *Ossolińskiego*.— O pomnikach starożytności w Galicyi, p. Ada. *Rościszewskiego* (dalszy ciąg r. 1829).— O skalnym oleju czyli porkurze, płodzie galicyjskim, p. Fr. S.— Powieść niedalekiego miejscem i czasem zdarzenia, p. Fr. S.— Rzec o Szarańczy, p. Fr. S.— O śmierci Idz. Łódzia *Brodzkiego*.— O założeniu i stanie zbioru narodowego: *Museum Lubomirianum* (dalszy ciąg r. 1829.)

Rok 1829. O dawniejszym i późniejszym stanie miasta Przemysła, o dziejach jego, mieszkańcach, p. Fr. S.— O Twardowskim, p. Fr. S.— Imiona polskie, tudzież niektórych imion obcych polskie znaczenie.— O śpiewach litewskich przez L. J. Rhesę na język czeski przełożonych i wydanych, recenzja p. Fr. S.— O sztukach pięknych p. Stan. *Jaszowskiego*.— Rozbior książki: *Historia miasta Lwowa przez X. Ignac. Chodynieckiego*.— O rytownikach Polakach i cudzoziemcach u nas osiadłych, przez Gwałb. *Pawlikowskiego* (ciąg dalszy r. 1830.).— Rzadki długoletności przekład, przez Fr. S.— Wspomnienie bitwy z Turkami i poległego na niej Władysława III. Króla Polskiego r. 1444. przez Fr. S.— Słowniczek niektórych mnięć lub źle używanych wyrazów polskich, p. Fr. S.— Nieszczęśliwe zaloty Jana Tęczyńskiego z Cecylią Królowną Szwedzką z rękop. Józ. *Ossolińskiego*.— Opisanie miasta Sambornu i obwodu jego.— Dzieje dawne miasta tego i stan niniejszy, p. Fr. S.— Badanie czyli mieszkańcy Rusi Czerwonej mieli niegdyś prawa pisane, p. Fr. S.— Pomysł towarzystwa emulacyi ułożony r. 1812, p. Stanisł. Hr. *Dunina Borkowskiego*.— O zmianach na kuli ziemskiej, p. Mich. *Popiela* (dalszy ciąg r. 1830.).— O enotach i śmierci Ludwika z Dzieduszyckich Szeptyckiej, p. D. R.— Dzieje niegdyś Księstwa Belzkiego i miasta Belza, p. Fr. S.— O fizycznym wychowaniu młodzieży, p. Fr. S.— O Języku Ruskim, p. Jana *Mogilnickiego* Kanonika Przemyskiego, przekład z ruskiego.— Wykład właściwego znaczenia niektórych wyrazów polskich, p. Fr. S.— List do wydawcy Czasopisma, p. A. M. (o początku nazwania Słowian.).— Wspomnienie Anny z Potockich Krasińskiej, p. Fr. Kis. Hr. W.— O Antonim Lewickim dziedzicu wsi Lutkowa, p. A.— O niektórych dziełach rzadszych do historii literatury lub bibliografii polskiej, p. Adama *Kłodzińskiego*.— Dzieje Księstwa Trembowelskiego i Dzwiniogrodzkiego.— Wiadomości o Trembowli i Dzwiniogrodzie.— O początku nadwornych błaznów czyli trefnisiów w Polsce.— O świętej Piatnicy czyli Paraskewie, p. Fr. S.— O lasach Galicyi ich płodach i użytku p. Mich. *Stöger*. (dalszy ciąg r. 1830.).— Początki Katedralnego Kościoła obrządku łacińskiego we Lwowie, p. Franc. *Zacharyaszewicza*.— Głos przy wy-

prowadzeniu zwłok X. Franc. Siarczyńskiego. — O własnościach chlorkanu wapna i użyciu w gospodarstwie domowem. — O księgarniach i drukarniach w Galicyi tudzież dziełach wyszłych r. 1829.

Rok 1830. Z mowy Franciszka *Baldwina* do Jana Sariusza Zamojskiego. — List od Łukasza *Miastkowskiego* z obozu na Czczorze 25 Septembra 1620. — List od P. *Jarkowskiego* do P. Podkomorz. Belzkiego po rozgromieniu wojska naszego w Wołoszech za Dniestrem. — O Konradzie Celtis Akademiku Krakowskim, przez Fr. S. — O związkach Polaków z Erazmem Roterodamem. — Kromera poselstwo do Danii i Szwecyi. — Z rękopismu Wojciecha na Kunaszowie *Kunaszowskiego*, Rotmistrza w wyprawie pod Wiedeń r. 1683. — Nagrobek Wojc. Kunaszowskiego. — O życiu i pismach X. Franc. Siarczyńskiego. — O Józefie Dzierzkowskim, p. X. *Wiesiołowskiego*. — List Augusta II. Króla Polskiego do Dewlet Gereia Hana Tatarskiego. — Poselstwa ważniejsze za Zygmunta III: Krzyckiego do Węgier r. 1526; Krzysztofa Sztydlowieckiego do Cesarza Ferdynanda; Hieronima Łaskiego Wojewody Sieradzkiego do Rzymu. — Wspomnienie życia i pism Michała Bojma. — O zamęsciu i przygodach Katarzyny Królowej Szwedzkiej z domu Jagiellońskiego. — Dzieie krótkie teatrów polskich. — Dzieie postępów oświaty narodów od Chrystusa Pana, p. X. Fr. *Siarczyńskiego*. — O początku gazet i wywod ich nazwiska, nieco i o gazetach polskich, p. M. *Zakrzewskiego*. — Warsztat do rżnięcia drzewa na opał, wynalazek F. *Frankowskiego*. — O słowniku encyklopedycznym mającym wyjść z prass stereotypowych Hr. Walerjana Krasieńskiego. — O księgach Hetmańskich Stan. Sarnickiego, z rękop. J. M. *Ossolińskiego*. — Wyiątek z rękopisma: *Lutnia Andrzeia z Raciborska Morsztyna*, z przypiskami wydawcy Czasopisma. — Nagrobek w kościele Ś. Krzyża blisko Ostrowca i Opatowa w Polsce. — Wyrok sądu zjazdowego w Hawłowicach w ziemi Przemyślskiej, r. 1456. — O Marku Antonim Murecie. — Nekrolog Alexandry z Lubomirskich Hr. Potockiej. — Nekrolog Jana Hr. Krasieńskiego. — O stosunkach listowych Jana Zamojskiego Podkanclerz. z Ant. Franc. Muretem. — Podróż Władysława Królewica Polskiego do Niemiec i Włoch r. 1624 i 1625.

2104. Rok 1828. *Sonety Adama Mickiewicza i Sonety J. N. Kamińskiego*, recenzja. — Napis *Krasieckiego* w Skierniewicach. — Przyjęcie Stanisława Augusta Króla Pol. w Pińsku. — *Władysław Łokietek czyli Polska w wieku XIII*, recenzja. — O przyjaźni. — *Konrad Wallenrod, Ad. Mickiewicza*, recenzja. — Balet dany dla Stanisława Leszczyńskiego. — Kamień z napisem znaleziony, przez *Czackiego*. — Wystrzał (wiersz), p. *Morawskiego*. — O podróżach. — Porównanie opinii Felińskiego i Sniadeckiego względem j. — Miłość i Motyl, Bajka Wład. *Miniewskiego* — Rozmowa między Abbreviatorem i Kommentatorem. — Do dzieci, wiersz *Kniaznina*. — Okulary, Powieść. — Pamiętce poległego przyjaciela (wiersz) Ant. *Goreckiego* — Portret Sa-

mołuba (proza). — Róża i Motyl, Bajka Władysł. *Miniewskiego*. — Wiersz na śmierć Karpińskiego, p. F. *Morawskiego*. — Życie Pasibrzucha. — Traktat o śniadaniu, obiedzie, kawie. — Synonima wyrazów. — O klasyczności i romantyczności w kucharstwie. — Dwaj podróżni, Powieść. — Pierwsze podejrzenie. — O obiadających w mieście. — Wędrowka Geograficzno-gastronomiczna. — Zbytek uległości, Powieść. — O zabawach towarzyskich. — Dumka Mazepy pazia przy Królu Janie Kazimierzu, przed ujściem do Bohdana Chmielnickiego, p. J. B. *Zalewskiego*. — Małgorzata Zembocka, Powieść, p. A. *Zdżarskiego*. — Noc, p. Aug. *Kretowicza*. — Anegdota. — Sieroty, Elegia J. D. *Minasowicza*. — Podróż czterodniowa czyli Naprzeciwek. — Odpowiedź Panu Z. — Anegdota o Królu Stanisławie Augustcie. — Biały królik. — Gość w Ciężeniu (wiersz) p. *Molskiego*. — O Amfitryonach. — Do Biesiadników. — Jedna wina. — Cztery przygody obozowe w czasie bitwy pod Golyminem dnia 20 Grudnia 1807. — *Molski* Półkownik z powinszowaniem imienin d. 26 Grudnia 1811. — Anegdota o Xięciu Józefie Poniatowskim.

Rok 1829. O Pismach peryodycznych polskich. — Na Nowy Rok, p. Wiktora *Lenkiewicza*. — Przypadki P. Stanisława Czerwonki, z rękop. P. *Moraczewskiego* w drugiej połowie XVIII wieku. — O powolności, p. T. *Bauchy* Toruńczyka. — Powrót do domu, p. Paul. *Rydzewskiego*. — Do młodej Dziewicy, p. K. *Gaszyńskiego*. — Morze i rzeki, Bajka Ant. *Goreckiego*. — Aforyzmaty gastronomiczne. — Tryolety, J. A. *Stopczańskiego*. — Antek i motyl, Bajka *Rydzewskiego*. — Gdybym się ożenił, p. Alex. *T....s.* — Wiersz Wacł. *Rzewuskiego* o nędzach życia ludzkiego. — Zdarzenie szczególne. — Motyl, p. J. A. *Stopczańskiego*. — Uciniki, p. Ludw. *Widal*. — Anegdota. — Dziecie Bibliotek, Wyciąg z pisma J. *Lelewela*. — Kowal Poeta, wyjątek z listów o okolicach Ojcowa. — Ustronie, p. F. *Chmielińskiego*. — Zakonnica, p. S. *Ciesz....* — Tryolety, p. *Żabę*. — O trutniach polskich. — Exorta do Leniuchów, Grac. *Piotrowskiego*. — Dumanie, p. Faust. *Chmielińskiego*. — Prawdómowca, p. K. L. — Piosnka Braci kurkowych śpiewana za Augusta II. w Krakowie. — Pokuta, Ballada, p. H. *Abramowicza*. — Haleb, Powieść, p. *Parysa*. — Gdzie szukać prawdy. — Żal nad utratą kochanki, p. *tegoż*. — O Przędzalni mechanicznej w Królestwie Polskiem. — Listy do dzieci polskich. — Chomentowski. — Nauka o handlu, p. Stan. *Budnego*, recenzja. — Dąbrowski. — Ojciec do córki, p. *Molskiego*. — Do Julisi, p. *Bielawskiego*. — Jan Reinhold Forster, Adam Forster, Jerzy Forster. — Powinszowanie imienin Lucii D. p. Marc. *Molskiego*. — Do psa, p. Teod. *Parysa*. — Wspomnienie. — Pływak Warszawski. — Charakter dawnych Szwajcarów, p. *tegoż*. — Fidjasz i jego uczeń, p. Ant. *Goreckiego*. — Na przeproszenie do Malwiny i t. d. przez *Parysa*. — Do X. A. Adama C...., przez *Molskiego*.

ty tytułowej: Pisma Polskie i Łacińskie Andrzeja Maximiliana Fredra Kasztellana Lwowskiego przez F. Glinkę zebrane A. D. 1688. które przy tym Zwierzyńcu są położone. To jest:

1. Mowy Seymowe Poselskie.
2. Mowy albo vota, także listy w sprawach Rzeczypospolitey, gdy już Senatorem został.
- X 3. Discurs, iż tylko po śmierci Króla ma być obierany *Regnatorus*.
4. Uwagi o porządku Wojennym.
5. Sposób wyprawy Wojenney, pod tytułem pospolitego ruszenia małego.
6. Powtórne przysłowia, albo dokład do dawniejszych.

Pisma Łacińskie:

1. *Lydius Pseudopolitiae et obliquae virtutis*.
2. *Miscellanea Scripta*.
3. *Novem monita Reipublicae cautionum*.
4. *Litterae responsoriae ad Epistolam cujusdam N. N. pro vindicando gentis Poloniae honore*.

Appositae separatim binae litterae Joannis Zamoyskii excerptae ex Thuano lib. XXVII. Historiarum.

Wodezwie do czytelnika tak opisuje Glinka powód do swego dzieła: «Służąc w woysku w diwizyey Jego Mci Pana Stephana Czarnieckiego Wojewody na ten czas Ruskiego, a wychodząc z Daniey, trafiło się wielom nam wstąpić do iednego (na pograniczu) Wielkopolskiego Zamku; gdy ten ów czego inszego upatruie, ja dobrym trafunkiem przechadzając się napadłem na prochem przytrzęsioną Bibliotekę, gdzie mianowicie, znalazłem *Manu scripta antiquitatum*, o różnych w Krolestwie Polskim familiach. Między inszemi było, o tym starożytnym Zwierzyńcu przeznacznych Ich Mśc Panów Fredrów: Osobliwie jako w Wołoszech mężnie dokazował Fredro Wojewoda Ruski, y ranami na tey wojnie podjętemi zboleły umarł. Condolentią na pogrzebie iego Krzesława Kurozwęckiego Biskupa Wroclawskiego. Tegoż Jana Fredra mowa żarliwa do Króla Jana Olbrychta w Senacie, o krzywdę Kościoła Bożego y krzywdę Rzeczypospolitey. Potym Andrzej Fredro Wojewoda Podolski, jako brata mężnego z tych dzielności nie wydał, jako Tatarów gromił, jako Krolowi temusz występnemu prawdę mówił. Więc y poselstwo do Porty Ottomańskiej Wawrzeńca Fredra do Bajazeta, około roku Pańskiego 1500 wypisano było; któremu manuskryptowi, tym chętniey uwierzyłem, y ty czytelniku łatwo dać wiarę musisz, kiedy też imiona, y Senatorskie tego domu tytuły zgadzają się z Herbarzem Kleynotow familii polskich przez Bartł. Paprockiego przed stem i kilkunastu lat wydanym, pod tytułem kleynotu *Bończa*. Gdzie oraz wypisano, jako tegoż herbu człowiek natenczas wielki, na imie *Dobiesław*, będąc Marszałkiem u Króla Kazimierza W. w utarczce wygranej przeciwko mężnemu Kawalerowi Niemieckiemu, gdy się mu, *Frid her*,

Frid her (z niemiecka) prosił, nabył u Króla nazwiska *Fredro*, z wielką dzielnością swoiey sławą. Ale w tych skryptach odemnie znalezionych wyraźniey wszystko było, bo patrzył na niektóre rzeczy oczewiście, który to opisował. A żem ja zdawna chęć i myśl moię ochotnie stosował do przysługi Jaś. Wiel. JMci Pana Kasztellana Lwowskiego, dla tego, (porzuciwszy insze) o tey przezacney Familiey, miło mi było nietylko czytać, ale y staroświeckie pisma tłumacząc, prędko przepisać, co mi się teraz do tey lichey pracy przydało.» Zwierzyniec rozciąga się tu do str. 142. Daley następują bieżącą liczbą stron oznaczone Pisma Al. Max. Fredra aż do strony 320,— Powtórne Przysłowia oddzielną mają paginacyą. Pism łacińskich obiecanych na tytule nie wydał Glinka. Ostrzeżenie w tej mierze imieniem drukarza do czytelnika uczynione wyraża, iż taka była wola samego autora (Fredra). (L.S.)

2149. Pierwsze, ile wiadomo, uczone towarzystwo w Polsce było r. 1753: *Varsaviensis Bonarum Artium et Scientiarum Academia*. «Usiłowania w jej ustanowieniu były, Żaluskiego W. Referendarza Kor. a otwarcie jej w wigilią Niepokalanego Poczęcia N. Maryi Panny, w pałacu Żaluskiego Biskupa Krakowskiego. Na posiedzeniu tém d. 6 Grudnia o 2 godzinie po południu poczętem, nasamprzód przemówił Wiśniewski, potym czytali rozprawy swoje dwaj Żalusey, Referendarz W. Kor. i Sufragan Płocki, dalej losami, różni różne rzeczy, to prozą to wierszem czytali, ale czas nie wystarczył wszystkiemu i dla tego odłożono posiedzenie na niedzielę 8 Grudnia, na którym znajdowali się W. Marsz. Kor. Bieliński, wielki opiekun nauk, Biskup Inflantski, Hr. Ostrowski, a na pierwszemi posiedzeniu, z innemi damami, Xiężna Radziwillowa W. Chorążyna Litewska, znana ze znajomości kilku języków i upodobania w naukach pięknych. Między tymi, co prace swoje na to posiedzenie przynieśli, zasłużyli szczególnie na wspomnienie XX. Radingo i Torri Teatyni, Bohomolec, Jezuita, najwięcej zaś Wiśniewski dla wypracowania swojej mowy i pięknego wykładu. Między tymi co poezje polskie czytali powszechnie oklaski odniósł Kępski Sekretarz Żaluskiego Refer. Kor. któremu, zdaniem niektórych, do wysokich myśli tej poezji, i pięknych wyrażen, brakło tylko poważniejszej postawy ciała. Z pomiędzy innych licznych poezij, wiele było słabych i jałowych.» — Wiadomość ta wyjęta jest z pisma: *Critische Nachrichten* w Greifswald w Pomeranji wydawanego, przez Jana Karola Dähnerta, na rok 1754 p.73 nast. Dodano tam wkońcu: . . . *wir wollen hoffen, dass dieses so löbliche und rühmliche Unternehmen, so das Beste des Vaterlandes, und die Beförderung der Wissenschaften, zum Augenmerk hat, auch in Pohlen seinen erwünschten Nutzen schaffen werde, ja dass die edlen Geister des Vaterlandes dadurch ermuntert, und aus derjenigen Finsterniss und Dunkelheit, worinn sie zeithero nicht aus Mangel der natürlichen Fähigkeit, wie wohl einige ungegründet und einfältig fürgeben, sondern vielmehr aus unterlassener Prüfung und Anstrengung*

ihrer ihnen von Gott verliehenen Kräfte, als in einem tiefen Schlafe gelegen, aufwachen, und andern Völkern die Proben ihres Fleis nicht zur Durchhehlung, sondern, wie ehemals, zur Bewunderung darlegen werden. Niewiadomo czy to towarzystwo dalej czem zajmowało się i dopóki. Mowa wspomniana Wiśniewskiego była przedrukowana w piśmie: *Neue Zeitungen von Gelehrten Sachen* na rok 1754 str. 498 nast. i w *Nouvelle Bibliothèque Germanique* Tome XV. Cz. 1. p. 118. Janocki l. c.— Litwiński, Rektor Uniwersytetu Krakowskiego w rozprawie mianej r. 1816 o Towarzystwach uczonych (Rocz. Tow. Nauk. Krakow. 1817. p. 25), z *Gazety Halskiej* dowiedział się dopiero o mowie Wiśniewskiego i użala się gorzko, iż nikt z rodaków o niej nie wspomnia!!! Jakkolwiek użalenie się to jest niesłuszne, gdy i Bielski (*Vita et Ser.*) mowę tę między pismami Wiśniewskiego wymienia, to pewna, iż za granicą tylko wedle wartości swojej pismo to ocenione było, i kilkakrotnie przedrukowane, w kraju zgoła nieznanie.

2158. Szkoła ta założona była na gruncie zamku dawnego zakonu tentyńskiego, gdzie i dawniejsza szkoła stała, która r. 1536 za staraniem Jakóba von Alexwangen Burmistrza Burgrabiego Król. i Mikołaja Friedwalda była stanęła. W tej, pierwszym Rektorem był Wilhelm Gnapeus r. 1536, przedtym rektor w Hadze przez lat sześć. Po nim nastąpił Winnemann, który prawa szkolne ułożył, dalej Gudov, Jan Hoppe, pierwiej rektor w Chelmie (Culm) i t. d.

2188. Skład Gimnazium Toruńskiego w r. 1755 był następujący: M. Franc. Ch. Jetze, Rektor, Professor i Bibliotekarz. — Sam. Teod. Schoenwald z Torunia Prof. języków wschodnich i Matematyki. — Gotfr. Centner, z Torunia Prof. Filoz. i Hist. Jan Albin Kries z Goty Prof. języka greckiego i łacińskiego.

W Gimnazium są trzy klasy: Secunda, Prima i Suprema. od Klasy Tertia, nazywała się szkoła Starego miasta (Altstädtische Schule) w której następnii nauczyciele: Jan Jak. Dzwonkowski Collega I. Tertiae et Quarta Classis i Lektor języka polskiego w Gimnazium. — Christ. Contenius, Dyrektor Muz. i Collega II. Classis V i VI. — Maciej Matsko Collega III. Class. VII i VIII. — Kalligraf. Godfr. Ehlert, Collega IV. Class. IX i X i Candid. Rev. Minist. J. A. C.

W Szkole Nowego miasta (Neustädtische Schule) uczyli: Adam Elias Friese Collega, Kantor; Jan Prinz Kollega.

W Ewangelickiej Polskiej szkole był, Matth. Knef, Kantor Polski u Ś. Jerzego.

(Altes und Neu. 8. B. p. 332. nast.)

D o d a t k i.

Do str. LX. przyp. (*****) Szkoła ewangelicka założona była w Warszawie r. 1771 nakładem 600 czerw. zł. Fryderyka III. Xiążęcia Sasko-Koburskiego, staraniem zaś Pastora Scheidemantel w Warszawie. Szkółka ta na 18 dzieci zostawała pod dozorem Scheidemantela, sumę zaś samę przyjął Piotr Tepper Bankier Wawszawski. Zob. *Acta Hist. Eccl. nos. temp.* 2. Band p. 848 nast.

Do str. LXIII. wier. 14. Z pomiędzy innych nauk, najbardziej nauki przyrodzone i matematyczne uprawiane tam były, mianowicie w drugiej połowie wieku XV, i biegłych miały Professorów, jako to: Michał z *Wroclawia* (Michael Vratislaviensis), Albert z *Brudzewa* uczeń tamtego, Albert *Brutus*, Marcin z *Olkusza*, do których na naukę matematyki i astronomji z dalekich stron przybywano. Kalendarze też Krakowskie w wieku tym powszechną miały wziętość i wiarę mianowicie dla sławy astrologów tamecznych. Między tymi ostatnimi i jako lekarz słynął także *Ursus* i *Miechowita* (Mathias a Miechow) i t. d. Por. wyżej, p. 332, niżej, *Conradus Celtis*.

Do N. 992. W rozdziale II. porządkiem abecadlowym namienia autor o Callimachu, Choeńskim, Krzyckim, Dantyszku, Długoszu, Hozjuszu, Karnkowskim, Kriveziuszu, Lubrańskim, Janie Łaskim, Maciejowskim, Radziwillach i t. d. W Rozdziale znowu III. O Kollegium Jezuickim w Brunsbergu i Collegium *Rozrażevianum* na Szotlandzie pod Gdańskiem, o Akademjach Krakowskiej, Wileńskiej, Zamojskiej i o Jana Twardowskiego Prof. Krakow. podziemnej około Krakowa jaskini, w której czarnoxięstwem się bawił, o Szkołach Lwowskiej, Brzeskiej, Rakowskiej, Elbląskiej, Malborskiej, Gdańskiej, Toruńskiej, Poznańskiej, Kaliskiej, Chełmińskiej i t. d., o Bibliotece Krakowskiej, Wileńskiej i Elbląskiej, która posiada rękopis ruski o matematyce, z którego Piotr W. się uczył, nakoniec o Perlaskiego, Merkuryem Polskim. W rozdziale IV. mówi o Orzechowskim, Samuele Ugniewskim, o makaronizmach, poetach, filozofach i t. d.

(B. — Wiszn. Hist. Lit. Pol. p. 119.)

Do N. 993. Jest to krótka wiadomość o literaturze polskiej od Mieczysława I. do czasów Zbigniewa Oleśnickiego. Namienia tu Janocki o bibliotece, którą Chrystian Sendivogius zostawił, o Szkole Radzanowskiej założonej przez Güntera Biskupa Płockiego. Powtarza za Czerniewskim, że Stanisław Procopius, *Cracovienses literarum ludos renovavit, a Gerbiscus celeberrimum illud Kosciense Museum erexit.* str. xxiv.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 124.)

Do N. 1004. Wiszniewski (Hist. Lit. Pol. I. 133.) wymienia rok druku: 1780. Jest tu wytknięta pomyłka Miechowity, który zamiast Bogoryi Skotnickiego obecnego przy potwierdzeniu Akademji Krakowskiej, wymienił Jakóba Swinkę Arcybiskupa Gnieźn.

Do N. 1020. U Wiszniewskiego *Hist. Lit. Pol.* p. 118 przez pomyłkę wymieniony rok druku 1615. Tenże dodaje, iż w żywocie Jana Dantyszka tu umieszczonym, wiele jest rzeczy mylnych.

Do N. 1022. Są tu rozbiory dzieł niektórych do historii polskiej i historii literatury należących, jako to: Brauna, *De iurium regnandi fundamentalium in Regno Poloniae ratione et praxi moderna*, wyjątki z Lengnicha *Polnische Bibliothek*, z Listów Andr. Chryzost. Załuskiego, Brauna o mincy polskiej, tudzież pisarzach polskich i pruskich, o życiu i pismach Jana Ernesta Lindego Gdańszczanina, co pod nazwiskiem Lipińskiego pisał uwagi nad listami Andr. Chryzost. Załuskiego, Przywilej Urbana VI. wydany r. 1387 Krzyżakóm na założenie Akademji Chełmińskiej, żywoty Kopernika, Tiedemana, Gizego Biskupa Warmiń.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. p. 146.)

Po N. 1037. W piśmie: *Révue Encyclopédique* 1827, Octobre znajduje się wiadomość o ówczesnej literaturze polskiej.

(Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 146.)

Do N. 1039. Tłómacz X. Ferdynaud Serafinowicz S. P. w Wilnie w Druk. S. P. 193 i 209 str.

Do N. 1044. Zawiera się tu: *Gedancken vom Lecho. — Annalium Poloniae ab obitu Vladislai IV. scriptore Vesp. Kochowski*, recenzja. — *Leben Andr. Chryzost. Załuski. — Nachricht von Boleslao I. — Antwort-Schreiben an einen Preussischen Edelmann, worin untersucht wird, so Polen biss auf den Jagyelonischen Stamm erblich gewesen. — Vom rechten Gebrauch der einheimischen Geschichtschreiber; — Ankunfft der Creutz-Herren in Preussen. — Publicae Innocentiae Manifestum Deo, Mundo, Patriae per Ill. D. Geor. Sebast. Comitem Lubomirski porrectum 1666. — Immunitas Civitatum Prussiae a Jurisdictione Judiciorum Tribunalitorum Regni Poloniae et aliorum quorumvis praeterquam Regiorum, asserta 1718*, recenzja. — *Leben Andreae Olszowsky Ertz-Bischoffs zu Gnesen und Primatis Regni. — Abriss einer Polnischen Reichs-Historie. — Abfall der Preussen von den Creutz-Herrn. — Aufrichtige Vorstellung was es mit der in denen Ländereyen der Stadt Dantzig in diesem 1719 Jahr, von einigen Polnischen Kron-Völkern vorgenommenenen execution — von eine Bewandniss habe*, recenzja. — *Erläuterung des Preussischen Canonis: De nobis et in nos, nil sine nobis.*

Do N. 1051. Są tu żywoty Arcybiskupów Gnieźnieńskich od Wilbalda rodem Francuza do Mikołaja Tromby. (Wiszn. Hist. Lit. Pol. I. 127.)

Do N. 1067. Tytuł całkowity jest taki: *Petri Jaenichii Gymn. Thorun. Rect. P. P. et Bibliotecarii Notitia Bibliothecae Torunensis, qua de eius origine et incrementis, Codicibus Msstis, aliisque notatu dignis, nonnulla breviter et succincte exponuntur. Accessit ejusdem Oratio in laudem B. Godofredi Krivesii. Jenae Sumtu Joh. Philip. Haasii MDCCXXIII.* 4. przeszło 48 str. (L. S.) Bibliotekę tę założył Henryk Stroband. Znajduje się tu: *Legenda sive vita S. Stanislai Episco-*

pi *Cracovien.* rękopism (z rękopisma?) i O poczęciu Panny Mariey, rękopism (z rękopisma?) Wiszn. Hist. Lit. Pol. p. 118. 119.

Do N. 1141. Do dzieła tego wiele popraw i przydatków uczynił, Walenty Schlieff, Burmistrz Gdański. W Rozdziale I. jest wiadomość o najpierwszych drukach polskich. W Rozdz. II. o drukarniach wieku XVI. w Krakowie, Lublinie, Samborze, Zamościu, Brześciu, Luławicach, Pińczowie, Kozminie, Węgrowie, Zasławiu, Łosku, Poznaniu, Grodzisku, Nieświżu, Rakowie, Wilnie, Ostrogu, Lwowie, Lubegu, Łaszczowie. W Rozdz. III. o drukarniach wieku XVII. i XVIII. w Zejmach, Panjowcach, Kaliszu, Dobrowiku, Oszmianie, Jarosławiu, Baranowie, Warszawie, Leśnie, Kiowie, Częstochowie, Żółkwi i Supraślu. W Rozdz. IV. o drukarniach, których miejsce jest niepełne.

(Acta Hist. Eccl. A. 1743. p. 619 nast.)

Do N. 1148. Bilety akcyjne Towarzystwa na półarkuszach, mają taki napis: *Towarzystwo Typograficzne Wileńskie.*— Na nich podpisy członków: Michał Ogiński, August Becu, Adam Hr. Chreptowicz, Adam Graff Günter, Michał Dmochowski, Sekretarz Michał Baliński.

Do N. 1153. Xzc Czartoryski Kanclerz W. W. X. Lit. w mowie swojej mianej na Senatus Consilium w Warszawie dnia 25 8bra 1762 zaczęty, d. 30 ejusdem mianey. fol. ark. 1. przekładając Królowi różne potrzeby kraju, powiada pod końcem: „Aby Pan Mitzler pożytecznie *Publico* nowe edycye iuż rzadkich Authorów Polskich drukniący, iaki na to Supplement miał ze Skarbu Koronnego assygnowany, a Xięża Piarowie Opolsey na funduiącą się naukę Rzemieśników Nacyonalnych, a tegoż zakonu Xięża Collegium Wileńskiego ze Skarbu Litewskiego na kontynuacyą drukowania *Corporis Diplomatici*, supplikuie.” (L. S.)

Do N. 1166. Pismo to wyszło bezimiennie, ale autorem jego jest, Ant. Popławski S. P. (B. II. 75.)

Do N. 1217. Tytuł pełniejszy tego pisma taki: *Minerva Athenaea hoc est Dissertatio etc. Habita in Illustri Lesneo ab Andrea WĘGIERSCIO V. D. M. S. Q. R. (Verbi Div. Magistro Scholaeque Rectore) in inaugurationis suae die xxvii Julii Anno m.d.c.xxix. etc. 4. 20 str.*

Przypis. Rafał. Leszczyńskiemu, gdzie autor mówi o sobie, iż nauki odbywał pod Makowskim w Akademji Franekerskiej. Wiersze na pochwałę autora z podpisem T. W. (Tomasz Węgierski) i Alb. W. (Albert Węgierski).

(Lel. II. 220 n. — Ban. H. Dr. K. P. I. 35).

Do N. 1254. W *Acta Hist. Eccl. XV. Bd. p. 606*, gdzie jest wiadomość o szkole Elbląskiej, wspomniane pismo: *Joh. Mylius, De nova Schola Elbingensi*; może to jest jedna z mów wymienionych pod N. 1254, wyrażono bowiem l. c., iż była drukowana i miana 25 Nowembra r. 1599. — Jubileusz tej szkoły pięćdziesiątletni obchodzony był r. 1629 od syna Jana Michała Mylius, przyczem miał on mowę: *de praecipuis duobus civitatum ornamentis*. R. 1699 26 Nowembra zno-

wu był Jubileusz tej szkoły, podczas którego Rektor M. Jan Sartorius, w mowie mianej Konstantyna W. w Zygmuncie Augustie Królu odżywego wystawił. Trzeci Jubileusz był r. 1749. Zob. N. 2158.

Do N. 1266. Tytuł w Wiszn. Hist. Lit. Pol. (T. I. p. 118.) jest cokolwiek odmiennie wypisany, jak następuje: Ephr. Praetorii Athenae Gedanenses..... Dantiscani illustrans itemque recensione i t. d. Jest tu między innymi wiadomość o pismach Hartknocha, o Jerzym Pauli i Janie Chodowieckim.

Skład Gymnazjum Gdańskiego r. 1743 był następujący: Albrecht Meno Verpoorten, Rektor i Teologii Professor od 1732. Samuel Fryderyk Willenberg, Professor Prawa i Historji od r. 1701. Jan Adam Kulmus Med. i Fiz. Professor od r. 1725. Michał Krzysztof Hanov Prof. Filoz. i Bibliotekarz od r. 1727. D. Gotfryd Lengnich Professor Wy-mowy i Poet. od r. 1729. Jan Fidallee Prof. języka greckiego i języków wschodnich od r. 1732. Henryk Kühn Prof. Matematyki od r. 1733. Jan Duchna Lektor języka polskiego od r. 1737.

(Acta Hist. Eccl. A. 1743. p. 653.)

Do N. 1352. W dziele: *Archiv für Philologie und Pädagogik Im Vereine mit mehreren Gelehrten herausgegeben von Gottfried Seebode, Erster Jahrgang, Erstes Heft* (Helmstedt, 1824. 8.), na początku jest, Wilhelma Münnicha Prof. w Krak. Univer. *Ueber die Krakauer Universität und die Wichtigsten Lehranstalten in Polen*, gdzie autor i o uczonych w Polsce i o ich dziełach daje wiadomość. — Pismo to podobno i oddzielnie jest drukowane. (L. S.)

1695. nast. Rok $\frac{18}{18} \frac{13}{13}$. FAKULTET TEOLOGICZNY. *Teologja i Pismo S. (*)*, Rajmund Brzozowski, Dziekan Fakultetu. — *Teologja i Kanony (**)* Michał Leśniewski. — *Teologia moralna (***)*, Alojzy Ruscatti. — *Historja powszechna*, Dezyd. Richardot (****). FAKULTET FILOZOFICZNY: *Mate-*

(*) „ex *Theologia Patris Sardagna Polociae impressa.*—ex P. Laur. Veith.”

(**) „ex *Candidato P. Viti Pichler.*”

(***) „P. Voit S. J.”

(****) „..... Facta aliqua peculiaria a Pseudophilosophis in subversionem Chronologiae Moysis vel negata vel deturpata veritati restituet, hinc diluvium quale Moyses describit accidisse..... confirmabit. Commentitiam esse illam toties a pseudophilosophis decantatam Assyriorum, Chaldaeorum, Egyptiorum (*sic*) atque Sincensium antiquitatem. Immo Assyriorum, et Chaldaeorum Imperia regno Salomonis multo posteriora esse ostendet. Dynastias vero Egypti (*sic*) quales legimus apud Herodotum et Diodorum-Siculum a sacerdotibus Egyptiis confectas et ex sacris Hebraeorum codicibus, perperam explicatis decerptas fuisse docebit cum Doct. *Guerin de Roher* in opere *Histoire véritable des temps fabuleux*.... Quod Sincenses attinet, fictam et supposititiam esse illius populi historiam in eis omnibus quae superant annum 220 ante aeram Christianam etc. Facta comparatione legum Moysis, cum Lycurgi, Solonis et aliorum legislatorum institutis demonstrabit, quam stolidè Pseudophilosophi, leges Hebraeorum divina mente con-

matyka czysta i stosowana, Jakób Condrau. — *Fizyka teoretyczna i praktyczna i Matematyka elementarna*, Stanisław Piotrowicz. — *Chemja i Historia naturalna*, Józef Cytowicz. — *Architektura cywilna i wojskowa*, Jakób Pierling. — *Logika, Metafizyka, Etyka i Matematyka elementarna*, Stanisław Piotrowicz. — *Prawo cywilne*, Klemens Piotrowski. — *Wymowa*, Ignacy Chodykiewicz. — FAKULTET JEZYKOW: *Jezyk i literatura rossyjska*, Jan Zydwowicz. — *Jezyk i Literatura francuzka*, Dezyd. Richardot. — *Jezyk i Literatura niemiecka*, Jak. Pierling. — *Jezyk grecki*, Maurycy Poloński. (*)

Rok $\frac{1814}{1813}$, podział nauk jest następnym: **ODDZIAŁ TEOLOGICZNY**. 1. *Teologia Dogmatyczna*, Michał Leśniewski, Dziekan Fakultetu. — Franc. Dzierożyński; 2. *Prawo kościelne*, Dezyd. Richardot. — 3. *Teologia Moralna*, tenże co wyżej. — 4. *Pismo S.*, Mateusz Molinari. — 5. *Historja kościelna i Geografia hierarchiczna*, tenże. — **ODDZIAŁ NAUK WYZWOLONYCH I FILOZOFICZNYCH**: Klasa Czwarta; 1. *Poezja*: Klemens Piotrowski, Ignacy Iwicki (**). — 2. *Wymowa świecka*, tenże (**). — 3. *Wymowa kościelna*, tenże. — 4. *Prawo Cywilne i Dyplomatyka*, tenże. — *Historja powszechna*, Dezyd. Richardot (***). — Klasa trzecia: 1. *Matematyka stosowana*, Jak. Condrau. — 2. *Astronomja*, tenże. — 3. *Architektura cywilna i wojskowa*, tenże co w. — 4. *Przecięcia konieczne i Rachunek nieskończonych*, Jak. Condrau. — 5. *Botanika*, Piotr Lange. — Klasa Druga: 1. *Fizyka*, ten co w. — 2. *Fizyka experymentalna*, tenże. — 3. *Chemia*, tenże co wyżej. — 4. *Trygonometria płaska i kulista*, Stanisław Piotrowicz. — 5. *Mineralogia*, Józ. Cytowicz. — Klasa Pierwsza. 1. *Logika, Dialektyka, Metafizyka*, Kazimierz Hłasko. — 2. *Etyka*, Samuel Rahoza. — 3. *Polityka Ekonomja i Statystyka* tenże. — 4. *Geometria i Solidometria*, Kazim. Hłasko. — 5. *Zoologja*, Samuel Rahoza. — FAKULTET JEZYKOW. *Literatura Hebrajska*, Mateusz Molinari, — *Arabska i Syryjska*, Bonaventura Willaume. — *Grecka*, Piotr Hawryłowicz. — *Łacińska i Polska*, Ignacy Iwicki (****). — *Rossyjska*, Józafat Zaleski; *Francuzka*, *Niemiecka*,

ditas aspernentur, Instituta vero Paganorum, a recta ratione et honestate ut plurimum abhorrentia summis extollant laudibus."

- (*) „..... omnia per applicationem elucidabuntur in expositione faciliorem auctorum, novi scilicet Testamenti, Epistolarum S. Gregorii Nazianzeni, orationum aliquot S. Chrysostomi, ac Aesopi fabularum.”
- (**) „... Exempla suppedabunt aureae aetatis scriptores cum Latini.... tum vernaculi: Joan. Kochanowski, Szymonowicz, Krasicki, Naruszewicz et alii.”
- (***) „.... Praecepta.... confirmabit cum exercitationibus, tum exemplis examinando varias lucubrationes orationesque insignes eloquentia, tum vernaculas quorundam insignium oratorum Polonorum: Gornicki, Orzechowski etc. tum latinas etc.”
- (****) „... Historiam Oraculorum Dni Fontenelle in qua asserit daemones nullam partem in oraculis Paganorum habuisse; confutabit.... Fraudes quibus Millot, et aperta mendacia quibus *Voltaire* totam historiam corrumpere, redarguet.”
- (****) „De Litteratura vernacula agens, primo disseret, de dotibus linguae Polonicae,

ciż. co w. — Artibus amoenioribus, Musicae, Designationibus, Picturae, Militari arti et aliis eiusdem generis exercitationibus feriã tertiã et quintã horae pomeridianae designantur.

Rok $\frac{1}{8}\frac{8}{1}\frac{5}{6}$. *Teologia Dogmat.*, ciż co wyżej. *Pravo kościelne*, Antoni Kalebotta; *Teologia moralna* i t. d. ciż co wyżej; *Historja Powszechna*, Antoni Calebotta (*); *Matematyka stosowana* i t. d. ciż co wyżej; *Zoologia*, Piotr Lange. — *Literatura hebrajska* it. d. ciż co wyżej.

Rok $\frac{1}{8}\frac{8}{1}\frac{7}{8}$. *Teologia Dogmat.* Franc. Dzierzyński i Stanisław Piotrowicz. — *Pravo kościelne*, Antoni Calebotta. — *Teologia moralna* i *Pismo S.*, Jakób Jourdan. — *Historja kościelna*, Ant. Calebotta. — *Pozycja* i t. d., ten. co wyżej. — *Pravo cywilne* i *Historja powszechna*, Jozefat Zaleski. — *Matematyka stosow.*, ten. co wyżej. — *Astronomia*, *Architektura cyw.*, *Przecięcia koniczne*, Józef Cytowicz. — *Botanika*,

praecipue vero de proprietate et nitore, de copia, de libera verborum dispositione, quae quantum valeat ad vim, varietatem, elegantiamque orationis, ostendet; tum vitia contraria huic linguae exponet; imprimis vero inordinatum studium, aut obsoleta verba sine necessitate innovandi, aut nova sine debita auctoritate confingendi, aut ex aliis linguis in illam temere intrudendi, aut denique extraneas quidem voces, sed propter diuturnum et continuum usum, quasi civitate donatas, tollendi. Fontes deinde idoneos ad comparandam copiam, nitorem, proprietatem sermonis aperiens, evolvit quosque praestantissimos linguae Polonicae scriptores, nempe: Skarga, Wujek, Birkowski, Błażowski, Gornicki, Bielski, Joan. et Petrum Kochanowski, quibus etiam recentiores poetas, oratores et historicos addet; simul indicans, quae in prioribus aliquibus propter obsoletae vetustatis notam, in posterioribus autem nonnullis propter nimiae novitatis vitium fugienda sunt."

- (*) „ . . . . Początki i wzrost każdego Królestwa w Europie opisując, pokaże iż *Kronikii wszystkich narodów* skażone są baiecznemi powieściami aż do czasow przyjęcia *Reliqii Chrystusowej*. Wyprawy Europeyczyów do Indyi i Ameryki opowiadając, zastanowi się nad dziwnym zwłaszcza w Kanadzie, Parakwaryi, Chinach i Japonii, Ewanielii rozkrzewieniem za sprawą Missyonarzow Katolickich, których na próżno Kacerze w zakładaniu swych Missyi naśladować chcieli. Opisując zamieszania z powodu rozsiewania błędów kacerskich po różnych Państwach rozsiewane, dowiedzie, iż ciż sami, którzy posłuszeństwo Kościołowi wypowiedzieli, przeciw własnym też Panom swoimi powstali. W ciągu zaś opowiadania dziejów okaże za podaną zręcznością przeciw potwarzóm niektórych pisarzów, iż Biskupi Rzymscy, do powszechnego dobra Europy i do rozkrzewienia nauk i sztuk wyzwolonych znacznie się zawsze przykładali. Falszywe niektórych zdarzeń przez niedowiarków opisanie zbijając, dowiedzie iż woyny zwane Krucjaty, były równie *sprawiedliwe*, jak użyteczne, iż zakon Templaryuszów, którzy sami na się zbrodnie szkaradne urzędowie wyznali, *sprawiedliwie* był zniesiony; że Jan Hus od wiary odstępca, nie przez Zbór Konstancyjski, ale przez świecką władzę *na stos słusznie skazany został*; że Galileuszowi w Rzymie trzymać się układu Kopernika nie było zakazano. Zbijając wreszcie będzie wszystko to, cokolwiek dzisiejsi pisarze z powodu Inkwizycyi, z powodu rzezi w dzień Ś. Bartłomieja uczynionej; z powodu prochowego spisku w Anglii i t. d. zarzucać zwykli."

Jakób Condrau. — *Fizyka*. Rafał Markijanowicz. — *Fizyka doświadcz. Chemja i Mineralogia* Franciszech Schmitijan. — *Trygonometrya*, Rafał Markijanowicz. — *Logika, Dialektyka, Metafizyka*, Karol Balandret. — *Etyka, Ekonomja Polityczna, Geometrja i Solidometrja*, Samuel Rahoza. — *Zoologia*. Kar. Balandret. — *Literatura Hebr., Arabska, Syryjska* Bonaw. Willaume. — *Grecka, Łacińska, Polska, ciż co w.* — *Rossyjska*, Tomasz Sienkiewicz. — *Francuzka*, Franc. Gavot. — *Niemiecka*, ten. co w. *Włoska*, Ignacy Pietroboni.

1775 nast. Roku $\frac{1817}{1818}$. Skład Uniwersytetu był: Prezes Rady Uniw. Staszic. I. ODDZIAŁ TEOLOGICZNY. *Teologja Pasterska*, Wojciech Anzelm Szwejkowski; *Hermeneutyka biblijna*, Paweł Szymański Dziekan; *Teologja moralna*, Konstanty Tomasz Dembek; *Teologja Dogmatyczna*, Edward Metelski; *Historja Kościelna*, Jakób Szarkiewicz; *Wykład Pisma ś.*, Adam Chmielewski. — ODDZIAŁ PRAWNICZY. *Prawo Rzymskie*, Jan Winc. Bandtkie; *Kodex cywilny polski*, Xawery Szaniawski; *Prawo publiczne*, Alexander Engelke; *Prawo natury i narodów*, *Historja Prawa Rzymskiego*, *Prawo rzymskie*, *Encyklopedia prawa*, Damazy Dzierzynski; *Encyklopedia prawa i prawo rzymskie*, Klemens Urmowski; *Ekonomja polityczna*, Dominik Krysiński; *Agro-nomja*, *Technologja*, Jan Kryst. Hoffmann. — III. ODDZIAŁ LEKARSKI. *Materja medyczna*, *Patologja szczególna i ogólna*, Jan Freyer; *Farmacja*, Józef Celiński; *Oftalmologja*, Emil. Nowicki; *Fizjologja*, Jan Mile; *Chirurgja*, *Klinika Chirurgiczna*, Franc. Dybek; *Terapja szczególna*, Henr. Sander; *Anatomja*, Jan Stummer; *Medycyna sądowa*, Maur. Woyda. — IV. ODDZIAŁ FILOZOFICZNY. *Matematyka wyższa*, Ant. Dąbrowski; *Grammatyka Filozoficzna*, *Psychologja empiryczna*, Sam. Bog. Linde; *Astronomja*, *Rachunek integralny i różnicowy*, Franc. Armiński; *Fizyka experimentalna*, Karol Józ. Skrodzki; *Chemja*, Adam Kitaiewski; *Mineralogja*, C. A. S. Hoffmann; *Botanika*, Fryd. Mich. Szubert. — V. ODDZIAŁ NAUK I SZTUK WOLNYCH. Dziekan Marcelli Bacciarelli; *Filologja*, Seb. Ciampi; *Historja powszechna*, Felix Bentkowski; *Starożytności Rzymskie*, A. E. Zinserling; *Literatura grecka*, Aug. Jacob; *Malarstwo*, C. S. Varenne; *Rysunek*, Antoni Blank; *Rysunek wedle perspektywy i optyki*, Zygm. Vogel; *Sztycharstwo*, Paw. Maliński; *Architektura wyższa*, Piotr Aigner; *Architektura cywilna*, Piotr Szpilewski; *Architektura hydrauliczna*, P. Lange; *Geodezja*, Jul. Colberg.

Rok $\frac{1822}{1823}$. Rektor Woyc. Anz. Szwejkowski. ODDZIAŁ TEOLOGICZNY. *Teologja Pasterska*, *Starożytności biblijne*, ciż co wyżej; *Język hebrajski i Historja Kościelna*, Aloiz. Ludw. Chiarini; *Teologja moralna*, Felix Bened. Ustrzycki. — ODDZIAŁ PRAWNICZY. *Prawo polskie i historja jego*, Jan Winc. Bandtkie; *Prawo kanoniczne i handlowe*, Xawery Szaniawski; *Nauka i process sądowy*, Alexander Engelke; *Encyklopedia prawa*, ten co w.; *Historja i nauka prawa rzymskiego*,

Wacław Alexander Macieciowski. Nauki polityczne: *Ekonomja polityczna*, Fryderyk Hr. Skarbek. — **ODDZIAŁ MEDYCZNY.** *Chirurgja*, *Farmacja*, ciż co wyżej; *Terapja szczególna chorób chronicznych i Klinika*, Jan Godfr. Freyer; *Propedeutyka medyczna i Patologja ogólna*, Winc. Szezucki; *Sztuka położnicza*, Edw. Wilh. Wahlbourg; *Fizjologja*, ten co w.; *Anatomja teoretyczna*, Marcin Roliński; *Medycyna sądowa i nauka Chirurgji*, ciż co w.; *Terapja dla uczniów Medycyny podrzędnej (Medicinae inferioris)*, Jan Tomorowicz. — **ODDZIAŁ FILOZOFICZNY.** *Filozofja*, Adam Ignacy Zabellewicz; *Rachunek analityczny*, Ant. Dąbrowski; *Astronomja*, ten co w.; *Mechanika analityczna*, Adrjan Krzyżanowski; *Matematyka początkowa*, Kajetan Garbiński; *Fizyka*, *Chemja*, *Mineralogja*, *Botanika*, ciż co w.; *Zoologja*, Felix Jaroeki. — **ODDZIAŁ NAUK I SZTUK WOLNYCH.** *Historja*, *Encyklopedja filologiczna*, *Starożytności rzymskie*, ciż co wyż. *Wymowa i Poezja*, Ludw. Osiński; *Historja Literatury polskiej*, Kazim. Brodziński; *Literatura i język rossyjski*, Kazim. Werbusz; *Geodezja*, ten co wyż.; *Technika architektury*, Michał Kado; *Rysunek architektoniczny*, Hilar. Szpilewski; *Rysunek*, ten. co w.; *Malarstwo*, Ant. Brodowski; *Sztyczarstwo*, J. E. Krethlow; *Snycerstwo*, Paweł Maliński.

Roku $\frac{1829}{1828}$. Rektor i Professorowie, ciż co wyżej, z temi odmiannami: *Wstęp do ksiąg Nowego Testamentu i Hermeneutyka*, Paw. Szymański; *Wstęp do ksiąg Star. Testam. i język hebrajski*, A. L. Chiarrini; *Historja kościelna*, Jakób Szarkiewicz; *Teologja moralna*, Jan Onoszko; *Teologja dogmatyczna*, Wojciech Hr. Ossoliński; *Prawo polskie i Instytucje Justiniana*, Jan Winc. Bandtkie; *Prawo cywilne*, Xaw. Szaniawski; *Digesta*, W. A. Macieciowski; *Prawo kryminalne i kanoniczne*, Romuald Hube. — *Nauka skarbowa i polityczna*, Fr. Skarbek; *Statystyka*, Stanisław Kunatt; *Chemja polityczna i Farmacja*, Józef Celiński; *Materja Medyczna*, Jan Tomorowicz; *Chirurgja Teoretyczna*, Andrzej Janikowski; *Sztuka Położnicza*, Ignacy Fiiałkowski; *Terapja i Klinika Terapeutyczna*, wakuje; *Filozofja*, Chryst. Lach Szyrma; *Algebra wyższa*, Aug. Frączkiewicz; *Geometria deskrypcyjna*, Kajet. Garbiński; *Historja naturalna*, Fryd. Joh. Hoffmann; *Mineralogja*, Marek Ant. Pawłowicz; *Grammatyka Łacińska*, Aug. Ern. Zinserling; *Literatura grecka*, Fr. Ant. Woelke, *Architektura*, Wacław Ritschel; *Rysunek*, Andrzej Goleński; *Kompozycja muzyczna*, Józef Elsner.

Do N. 1823. Z *Wiadomości* tych wypisują się tu szczegóły, już dla wykazania stanu możności szkoły wileńskiej, już wspomnienia dat niektórych do jej dziejów, zwłaszcza że źródła poszukiwań o nich są dziś bardzo trudne, a te noty z protokołów urzędowych układane mało są znane. Nie można było w samem Wilnie, z większej liczby lat ich zebrać; dochodzą do roku 1823.

Roku 1805, miał Uniwersytet wileński przychodu rubli srebr.

140,837 k. 45 $\frac{1}{4}$, a mianowicie z pozostałości r. 1804, r. 35,837, z Izby Skarbowej Wil. podług etatu r. 105,000; rozchodu, r. sr. 113,549 k. 33 $\frac{3}{4}$. (*) Wydatki znaczniejsze: Pensje roczne, Rektora, r. 1200; czterem Dziekanóm, Oddziału Fizycznego, Józefowi Mickiewiczowi, Moralnego, Konst. Bogusławskiemu, Lekarskiego, Jan. Lobenweinowi, Literatury Gotf. Grodkowi, po rub. 300; jedenastu Professoróm, za dwa tercjały, w stosunku rub. 1000, za jeden w stosunku rub. 1500; dziewięciu professoróm, po rub. 1500 w rok, nadto Pawłowi Tarengi zaliczono pensją od daty uwolnienia jego w Państwie Papieżkiem w mieście Todi, od 19 9bra r. 1804; Langsdorfowi, w stosunku rub. 2000 w rok; Janowi Piotrowi Frankowi, do daty wyjazdu jego do Petersburga, za terejal Januarjowy i Majowy, w stosunku rub. 6,000 w rok; Józefowi Frankowi za 2 tercjały w stos. rub. 2,000, za jeden w stos. rub. 3,000; Hussarzewskiemu emerytowej w stos. rub. 1,000 (przeszał pobierać pensją professorską od 17bra r. 1805); Astronomowi Obserwatorowi Poczobotowi, w stosunku rub. 1800, pódług rezolucyi Kuratora 28 8bra r. 1803; dwónastu adjunktóm, po rub. 500; Cenzoróm xiąg, z Oddziału fizycznego. Ign. Reszce, po nim Józef. Mickiewiczowi, z Lekarskiego, Andr. Matuszewicowi, po nim Aug. Becu, z Moralnego, Konst. Bogusławskiemu, po nim Aug. Tomaszewskiemu, z Oddziału literatury, Filip. Golańskiemu, w stosunku po rub. 100; nauczycielóm, języka greckiego, Kazim. Rogowskiemu, a po nim Sebast. Żukowskiemu, w stosunku rub. 300, francuzkiego i niemieckiego, w stosunku po rub. 500; muzyki, sztycharstwa, w stosunku rub. 300; Kaznodziei Jan. Chodaniewemu od 17 Apryla, w stosunku rub. 600; Kapelanowi Konst. Bogusławskiemu, w stos. rub. 300; Ekonomowi i Kassyerowi Jan. Szostowickiemu, rub. 500; Buchalterowi Kaz. Kontrymowi, po nim Leon. Borowskiemu, w stos. r. 300; Bidelóm Józef. Poczobotowi, Marcin. Stępkowskiemu, Felix. Mierczewskiemu, w stos. rub. 150; Bibliotekarzowi Godfr. Grodeck, rub. 500; Pomocnikowi Bibliotekarza, Kazim. Kontrymowi, w stos. rub. 500, trzem, Alex. Bówarowi, Jan. de la Jumelière i Sebast. Żukowskiemu, w stos. rub. 300; Prozektorowi anatomicznemu Adam. Braunowi i Adjunktowi przy szkole klinicznej Sebast. Błaszczkiewiczowi od 30 Marca, daty wyjazdu z Wiednia, każdemu w stos. rub. 500; Chirurgowi Jan. Szlegielowi, w st. rub. 150; emerytóm, Strojnowskiemu, Langmajerowi, Pocolojewskiemu, Bogusławskiemu, Kundziczowi, Mickiewiczowi, Hussarzewskiemu w stos. po rub. 600; Mikoł. Tomaszewskiemu i Kazim. Rogowskiemu, w stosunku rub. 400: razem rub. 4,280; dwóm Wizytatoróm szkół, po rub. 1500 (Czacki odstąpił dla uczniów swoją pensją);

(*) Ten tylko numer rozchodu summaryjny, jest ze ścisłością w niniejszym wypisie naznaczony; w innych frakcje się opuściły, a zatem są one przybliżone tylko. Wszystkie summy przy których nieoznaczony gatunek pieniędzy, są moneta brzęcząca.

Prefektowi Seminarium nauczycielskiego Tad. Kundziczowi, rub. 300; na wojaż Aug. Becu, rub. 2,000; nagrody dwóm ucznióm, po rub. 100; na laboratorium chemiczne, rub. 1043; na ogród botaniczny, rub. 683; na szkołę mechaniki, rub. 460; na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 435; na szkołę kliniki, rub. 3,800; na Bibliotekę, rub. 1283; na wydatki gospodarskie i t. d., rub. 6646; na Kancellarją, rub. 1979; na Gazety i Żurnaly, rub. 449; na Seminarium nauczycielskie rub. 3,882; za inwentacją Beneficjów oddanych do prezenty Uniwersytetu, Janowi Bohowiczowi, r.600; na kupno materjałów zagranicznych do apteki akademickiej, rub. 2516; na transport z Warszawy kolekcji Historji naturalnej od Podstolego Walickiego, r.225; za najęte mieszkania dla Professorów, r.2,010: z tych za mieszkanie dla JPP. Franków w domu Ogińskiej od 23 Apr. do 27 7bra, r. 1805 rub. 593; Józefowi Zawadzkiemu za druk prospektów i zadań do nagrody, rub. 133; Boianusowi na koszt podróży z Lipska, rub. 618; Czerniawskiemu z Kazania, rub. 300, Chodaniemu z Krakowa, rub. 210; Symonowiczowi na kolekcją mineralów dla Gimnazjum Krzemienieckiego, rub. 340; za globy do gabinetu fizycznego kupione od Mostowskiej Kasztelanowej Raciążskiej, rub. 597; Paw. Tarenghi r. 15 dla dopełnienia 300 rub. na koszta podrózne z Rzymu do Wilna, od których Bankier Rzymski potrącił też ilość; August. Becu, na wojaż do cudzych krajów, rub. 500; na pomnożenie Biblioteki, rub. 831; na zrobienie sal na audytorja, r. 4,078; na przerobienie domu kupionego od Prozora, r. 3919; na reparacje w domu Klinicznym rub. 711; na dóm od successorów Xiążąt Radziwillów kupiony na klinikę, rub. 4318 (całkowita summa umówiona za ten dóm była 10000 czer. zł.; na intromissją domu Mikuliczowskiego i murów metropolitańskich, rub. 56; Aloizemu Wicini za repetycją lekcji Fizjologii rub. 200 w rok.

R. 1806. Przychod, r. sr. 139,569 kop. 99. Rozchod, rub. sr. 126,470 kop. 54. Z tych, Rektorowi Hieron. Strojnowskiemu, do 25 Julji, daty złożenia urzędu rektorskiego, rub. 683; Dziekanóm tym co wyż., rub. 1,200; dwóm Sekretarzóm Uniwersytetu, Symonowi Malewskiemu i Stanisławowi Odachowskiemu, rub. 950; dwódziestu Professoróm w stos. po rub. 1500, rub. 29,766; Professorowi Kliniki Józ. Frankowi, na rok r. 3,000; Karolowi Langsdorfowi za terejal Januarjowy i połowę terejału majowego, w stos. pensji rocznej r. sr. 2,000; Boianusowi od daty uwolnienia się jego od obowiązków w Darmstadt w Januarji, rub. 1,511; dwónastu Adjunktóm, z tych dziewięciu w stos. rub. 500, trzem, Zachar. Niemczewskiemu, Fryder. Nizzkowskiemu, i Bened. Borsukowi w stos. rub. 300, w jedno rub. 5,500; czterem Cenzoróm, rub. 400; Wizytatorowi szkół Gubernji Wileńskiej, Grodzieńskiej i Mińskiej Józef. Kossakowskiemu, rub. 1,500; Gubernji Wołyńskiej, Podolskiej i Kiowskiej Czackiemu, rub. 339 (reszta rub. 1,450 odstąpiona przezeń i oddana do rozrządzenia Uniwersytetu); na nagrody studentóm, rub. 600; z summy na szkołę Wiejskiego gospodarstwa, czterem ucznióm przybyłym z Peterz-

burga, Winc. Herberskiemu, Justyn. Samowiczowi, Michał. Zafatemu, Stanisł. Kłagiewiczowi, rub. 250; na gazety, rub. 214; Prof. Becu zwrot kosztów w czasie wojażu, rub. 1119; na gabinet fizyczny, rub. 315; na laboratorium chemiczne, rub. 1,289; na Gabinet Historji naturalnej, rub. 380; na ogród botaniczny, rub. 637; na obserwatorium astronomiczne rub. 402; na gabinet mechaniczny rub. 175; na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 565; na bibliotekę, rub. 1290; na Klinikę, rub. 4,521; na książki weterynaryjne, rub. 160; na wydatki gospodarskie i reparacje, rub. 9,827; na kościół akademicki, rub. 450; na Kancelarją, rub. 1,784, na Seminarium nauczycielskie, rub. 4,003; na budowę oranżerji, rub. 10,005; na fabrykę w domu Po-Kadeckim, rub. 7,329; na fabrykę w domu dla Kandydatów, rub. 5,266; za druk *Compendium Mechaniki* Langsdorfa, rub. 1331, nadto za rękopism zapłacono temuż Langsdorfowi r. 1805 i 1806, rub. 600 i za druk w Erlangen r. 1805, rub. 171; za transport tych ksiąg z Erlangen, rub. 40; sukcesoróm Mikulicza za dóm od niego kupiony, dopłacono rub. 11,770 (całkowite kupno tego domu wynosiło rub. srebr. 18,270); na wydatki teatru anatomicznego, rub. 145; na pomnożenie Biblioteki, r. 696; najęcie mieszkań dla Professorów, rub. 604 i t. d. i t. d.

Roku 1807. Przýchód, rub. sr. 120,023 kop. 31¼, Rozchód, rub. sr. 96,617 kop. 92¼. Z tych, na pensje zastępcy Rektora Józef. Mickiewicza do 19 Lutego, daty wejścia w obowiązek Jana Sniadeckiego i Sniadeckiemu, razem rub. 1,200; Dziekanóm tym co wyżej, a Oddziału Lekarskiego od 1 Września, Ferdyn. Szpitznagłowi, razem rub. 1,200; dwódziestu jeden Professoróm, rub. 30,320; Astronomowi Obserwatorowi Janowi Sniadeckiemu od daty potwierdzenia 27 Pazdziernika r. 1806, w stos. rub. 3,000 w rok; Professorowi Weterynaryi Ludwikowi Boianusowi rub. 2,000 w rok; Grodkowi za dawanie Literatury Łacińskiej, rub. 200; dwónastu Adjunktóm, rub. 5,872; metróm: tańców Jan. Dziewoniemu, fechtowania Józef. Hullett, w stosunku rub. 300 w rok; Buchalterowi Leon. Borowskiemu, a po nim Bazyl. Tuczkiwiczowi, w stos. rub. 300; Prozektorowi Jan. Braunowi do 1 Września, w stos. rub. 500, a po nim Gabryelowi Holtzowi w stos. rub. 300; temuż za korrepetycje lekcji Anatomji, w stos. rub. 200 w rok; emerytóm, rub. 4,651; Marcinowi Poczobutowi pensja emerytalna, w stos. rub. 2,000 w rok; Tomasz. Hussarzewskiemu do 1 Grudnia, daty śmierci jego w stos. pensji rocznej, r. 600; Jan. Bohowiczowi użytemu do zlustrowania beneficjów duchownych, r. 200; temuż jako stałemu lustratorowi, pensji rocznej rub. 500; Przełożonemu Seminarium nauczycielskiego Tadeuszowi Kundziczowi, a po nim Bonifacemu Jundzillowi, w stosunku rub. 300; Ludwikowi Wiazowskiemu Majorowi byłych wojsk Polskich, pensji dożywotniej za odstąpienie dożywocia na domie po-Kadeckim (dziś gimnazjalnym) w stos. rub. 300 w rok; Professor. Architektury Michał. Szulcowi, w stos. rub. 300 w rok; z summy na Wi-

zytatorów: pensja Wizytatora Szkół Gubernji Wołyńskiej, Podolskiej i Kiowskiej, Czackiego, na różne przedmioty szkolne, wedle żądania tegoż Czackiego, rub. 1810; z tejsze summy pensji Czackiego, przez niego Uniwersytetowi do rozrządzenia oddanej, na trzech uczniów Medycyny, rub. 450; z summy na Szkołę Wiejskiego Gospodarstwa: Ucznióm rolnictwa, Winc. Herberskiemu, Justyn. Samowiczowi i Stanisł. Kłagiewiczowi, rub. 187; na gazety i żurnaly rub. 297; na Gabinet Fizyczny, rub. 486; na Laboratorium Chemiczne, rub. 886; na Ogród Botaniczny, rub. 922; na Szkołę Architektury cywilnej, rub. 190; na Szkołę Malarstwa, rub. 1288; na Teatr i Gabinet Anatomiczny, rub. 327; na Szkołę Weterynarji, rub. 192; na Bibliotekę, rub. 788; na Klinikę, rub. 1,746; na wydatki ekonomiczne, rub. 7,511; na Kościół Akademicki (oprócz pensji Mansjonarów), rub. 450; na Kancelarją, rub. 1,561; na Seminarium nauczycielskie, rub. 2,809; Janowi Sniadeckiemu, zwrot kosztów podróży do Wilna na mocy umowy z nim zawartej, rub. 1,000; temuż na zaprowadzenie gospodarstwa na mocy tejsze umowy, rub. 1,000; na dokończenie budowy oranżerji, rub. 1429; na transport ksiąg Langsdorfa z Erlangen, rub. 12; na mieszkanie Prof. Grodkowi, r. 517; na wymurowanie kanału podziemnego ściekowego, rub. 1,555; Kazimierzowi Zygmunto wiczowi przełożonemu Kościoła Maryi Magdaleny za zrujnowanie zasiewów przy kopaniu kanału, rub. 45; na kupno dworku na Sorokiszkach przy ogrodzie botanicznym, z całkowitej summy rub. sr. 2,100, opłacono rub. 900; Pawł. Tarenghi na podróż z Wilna do Wiednia, rub. 327 i na rachunek pensji na raz jeden dla niego przeznaczonej, rub. 500; Józ. Zawadzkiemu, na rachunek należnych jemu od tegoż Tarenghi, a przez Uniwersytet przyjętych rub. 618 za wydrukowanie Kwinta Kalabra, rub. 309; temuż za wydrukowanie Arytmetyki Czecha exempl. 1000, z r. 331, zapłacono rub. 221; za wydrukowanie pierwszej części Jeometrii Euklidesa, exempl. 1,000, z rub. 1289, opłacono r. 1059; Stefanowi Zienowiczowi za zrobienie planu Klasztoru XX. Augustyanów, rub. 10, i t. d. i t. d.

R. 1808. Przychód rub. sr. 130,690 kop. $9\frac{1}{4}$, rozchód rub. sr. 102,489 kop. $84\frac{1}{2}$. Rektor. Janowi Sniadeckiemu, rub. 1,200; Dziekanóm tym co wyżej, rub. 1,200; ósmnastu professoróm rub. 28,706; Astronomowi Obserwator. Jan. Sniadeckiemu i Józef. Frankowi po rub. 3000; Bojanusowi rub. 2,000; jedenastu Adjunktóm rub. 5,833; Cenzoróm tym co wyżej, wyjąwszy z Oddz. Literatury, Godfr. Grodeck, Moralnego, Filip. Golańskiemu, rub. 400; Michałowi Polińskiemu za dawanie Matematyki początkowej dla Kandydatów, w stosunku rub. 300 w rok; Kaznodzieli X. Jan. Chodaniewemu, a po nim X. Atauaz. Ihnatowiczowi, w stos. rub. 200; Kazimierzowi Kontrymowi za pisanie Historji Uniwersytetu (?) od 1 Lutego daty poruczenia mu tego obowiązku w stos. rub. 200; Architektowi Uniwersytetu Michał. Szulcowi rub. 300; sukcesoróm Franciszka Smuglewicza dopłacono pensji do dnia 6 Wrze-

śnia daty śmierci jego, rub. 25; Wizytatoróm Szkół: Gubernji Wileńskiej Józ. Mickiewiczowi, Grodzieńskiej i Mińskiej Hyacynt. Krusińskiemu, Mohilewskiej i Witebskiej Piotr. Cejssowi, Gimnaz. Grodzień. Stanisł. Kundziezowi, ogółem rub. 2,600; na pensją dla Wizytatora Szkół Gubernji Wołyń., Podol. i Kiow. Czackiego, na różne przedmioty szkolne, wedle jego żądania, rub. 1635; na wojaż Jan. Znoskowi, rub. 2,000; na nagrody ucznióm, rub. 600; na Gabinet Fizyczny, rub. 1869; na Laboratorium Chemiczne, rub. 1120; na Gabinet Historji Natur., rub. 187; na Ogród Botaniczny, rub. 1799; na Obserwatorium Astronom., rub. 211; na Teatr i Gabinet Anatom., rub. 566; na Szkołę Weterynarji, rub. 390; na Bibliotekę, rub. 804; na Szkołę Klinikzną, rub. 4,552; na Kościół Akademicki, rub. 626; na wydatki gospodarskie i t. d. rub. 4,387; na Kancelarją, rub. 2,016; na Seminarium nauczycielskie, rub. 2,667, na dokończenie figarni w ogrodzie botanicznym, rub. 700; na pokrycie blachą oranżerji, rub. 1814; na reparacją Laboratorium farmaceutycznego, rub. 2,265; na reparacją domu przeznaczzonego tymczasowo na anatomją, rub. 1818; za transport apparatusu chirurgicznego Wolfsona przez CESARZA Uniwersytetowi darowanego, rub. 257; za książki kupione od Petit-Jean, rub. 725; za mieszkanie Prof. Grodeck rub. 750; Pawł. Tarengi na koszta podróży z Wiednia do Rzymu, rub. 240; na pierwsze zakłady Kommissyi Edukacyjnej Sądowej, rub. 273 i t. d. i t. d. Na końcu podpis: Bazyl. Tuczkiewicz.

R. 1810. Przychód, r. sr. 130,825 kop. 63 $\frac{1}{2}$, z tych, z Izby Skarbowej, r. 101,824, kop. 36 $\frac{1}{2}$, reszta z pozostałości, i z opłat do Kassy Uniwersytetu w roku 1809 i 1810, przez possessorów dóbr i kapitałów po-Jezuickich, za dekretemi Kommissyi Sądowej Edukacyjnej; rozchód, rub. sr. 108,379, kop. 93 $\frac{1}{2}$. Z tych Rektorowi, dwódziestu pięciu Professoróm, Astronom. Obserwatorowi, Dziekanóm tym co wyżej, Adjunktóm, pomocnikóm, prorektorowi, nauczycielóm języków i t. d., r. 54,961; z tych Józ. Saundersowi, rub. 2,000, Godfr. Grodeck (oprócz pensji Professora, rub. 1,500, Bibliotekarza, rub. 500), za dawanie literatury łacińskiej, na rok rub. 1,000; Jan. Lobenweinowi za dawanie Medycyny, i Aloiz. Cappelli za dawanie języka włoskiego, na rok po rub. 500; Jan. Abichtowi za dawanie kursu filozofji moralnej stosownie do rezolucji Ministra Oświecenia pod datą 12 Sierp. roku 1810, w stosunku rub. 500; Sekretarzóm, Uniwers., Sym. Malewskiemu, po nim Jan. Znoskowi, Rządu Uniw. Kazim. Kontrymowi, w jedno rub. 900; Cenzoróm, tym co wyżej, wyjąwszy Oddz. Lekarskiego, Andrż. Matuszewiczowi, Moralnego Aug. Tomaszewskiemu, Liter. Filip. Golańskiemu rub. 400; Emerytóm r. 4,465, z tych, Józef. Langmajerowi do 20 Listopada, daty jego śmierci, rub. 533; Jan. Sniadeckiemu, stosownie do umowy, od 24 Lutego r. 1810, daty skończonych lat trzech pracy jego w Uniwersytecie, za 6 miesięcy dni 7, rub. 682, kop. 21 $\frac{1}{2}$; successoróm X. Kazimierza Rogowskiego od 1 do 15 Stycznia, daty jego śmierci, rub. 7

kop. 95; Wizytatoróm Szkół: Wileńskiej i Mińskiej X. Andrzejowi Szpyrkowiczowi, Gubernji Białoruskich, Mohilewskiej i Witebskiej Marcin. Zaleskiemu, Gubernji Grodzieńskiej Józef. Kossakowskiemu, razem rub. 2,500; Gub. Wołyń., Podol. i Kiow. Czackiemu rub. 1716; na nagrody celującym ucznióm, rub. 400; za użycie kolekcyi Romana Symonowicza na dawanie lekcji Mineralogji, rub. 466; na Gabinet fizyczny, rub. 1333; na Laboratorium Chemiczne, rub. 767; na Gabinet Historji Natur., rub. 15; na Ogród Botaniczny, rub. 1265; na Obserwatorium Astronom., rub. 389; na Szkołę Architektury, rub. 100; na Szkołę Malarstwa, rub. 289; na Teatr i Gabinet Anatomyczny, rub. 1076; na Szkołę Weterynarji, rub. 661; na Bibliotekę (licząc książki kupione po Prof. Szeybelu we Wrocławiu rub. 100), rub. 1451; na Klinikę, rub. 4,472; na wydatki ekonomiczne, rub. 4,636; na Kościół Akademicki, rub. 537; na Kancelarją, rub. 2,105; na Seminarium nauczycielskie, rub. 3,804; na Szkołę Sztycharską rub. 698; na podróż Prof. Saundersa z Petersburga do Wilna, rub. 800; na oprawę manuskryptów nabytych po Biskupie Albertrandim, rub. 35; na najęcie mieszkań dla Professorów, rub. 2,024; na dokończenie Laboratorium Chemicznego, rub. 1,678; na budowę sal nowych dla rozszerzenia Kliniki Chirurgicznej, rub. 3,759; na reparacje domów Uniwersytetu, rub. 5,939; na wydatki Komitetu budowniczego, rub. 300; za księgę widoków własnoręcznych Prof. Smuglewicza, rub. 120; na przesłanie ośmiu uczniów do Instytutu Pedagogicznego Petersburskiego, rub. 161. i t. d. i t. d.

Rok 1812. Przychód, rub. sr. 93,054 kop. 44¼, z tych, z Izby Skarbowej za dwa tercjały r. 70,000, w których policzone r. 1,400, opłacone do Kassy Uniwersytetu w r. 1810 i 1811, przez possessorów dóbr i kapitałów pojezuickich; rozchód rub. sr. 89,051 kop. 22¼. Rektorowi, Dziekanóm, tym co wyżej, oprócz Oddziałów, Moralnego, Symon. Malewskiemu, Literatury i Sztuk, Aloiz. Cappelli; Sekretarzóm, Uniwersytetu, Jan. Znoskowi, Rządu, Kazim. Kontrymowi, Astronomowi, dwódziestu siedmiu Professoróm, ośmiu Adjunktóm, Prozektorowi anatomji, pomocnikóm, Nauczycielóm języków, Metróm, Adjunktowi przy szkole Klinicznej, i t. d. rub. srebr. 55,143; emerytóm, za rok cały, r. 4,268, między temi, wdowie Prof. Skulptury Andrzeja Le Brun, Małgorzacie Le Brun, i jej dziecióm za rok cały, r. 548; Cenzoróm, tym co wyżej, wyjąwszy Oddziału fizycznego, Ignac. Reszce, rocznie r. 400; Wizytatoróm szkół: Gub. Grodzieńskiej, Mińskiej i Obwodu Białostockiego, Ignac. Reszce, Gub. Białoruskich Marcin. Zaleskiemu, Gub. Wileń. Jan. Chodaniemu, Gub. Wołyń. Podol. i Kijowskiej, Czackiemu, rub. 2,711; na gabinet fizyczny, rub. 123; na Laboratorjum chemiczne, rub. 583; na ogród Botaniczny, rub. 1,277; na Obserwatorjum astron., rub. 223; na szkołę rysunków, rub. 232; na teatr i gabinet anatom., rub. 607; na szkołę weterynarji, rub. 265; na Bibliotekę, rub. 405; na wydatki ekonomiczne, rub. 7,394; na kościół, rub. 590;

na Kancelarją, rub. 2,074; na Semin. Nauczyciel., rub. 2,967; na zakład Kliniki akuszerskiej, rub. 1,093; za dwie karjatydy do sali chemicznej, rub. 158; na najęcie staucji dla profesorów, r. 853; i t. d. i t. d.

Rok 1813. Przychód rub. sr. 65,011 kop. 20 $\frac{1}{2}$, rub. assyg. 20,060 kop. 55 $\frac{1}{2}$, z tych z Izby Skarbowej wileńskiej, rub. sr. 40,087 kop. 95 $\frac{1}{2}$, rub. assygn. 20,060 kop. 55 $\frac{1}{2}$; rozchód rub. sr. 56,917 kop. 64, r. ass. 20,060 kop. 55 $\frac{1}{2}$. Pensje jednotercjalowe, Rektora, Dziekanów, roczne, Sekretarzów, tych co wyżej, dwódziestu Professorów, Astronoma, Józefowi Frankowi od daty powrotu jego z Wiednia 28 Lipca, ośmiu Adjunktów, pomocników, dającemu lekcją mineralogji Felix. Drzewińskiemu, Nauczycielóm języków, Metróm i t. d., rub. 40,453; Wizytatoróm szkół, tym co wyżej, oprócz Chodaniego i Czackiego, rub. 666; na Gabinet fizyczny rub. 209, na Laboratorjum chemiczne, rub. 331, na ogród botaniczny, rub. 64, na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 483, na gabinet zootomiczny, rub. 30, na Bibliotekę, rub. 234, na Klinikę, rub. 562, na wydatki ekonomiczne, rub. 3,848, na kościół, rub. 522, na kancelarją, rub. 1,292, na Seminarjum Nauczyciel., rub. 1,464. Wdowie Prof. Szulca do 11 Czerwca, daty jego śmierci, rub. 66; na opłatę długu od zmarłego Adjunkta Symonowicza Jakóbowi Mohr w Petersburgu przejętego przez Uniwersytet przez nabycie Kolekcji jego minerałów, rub. assyg. 3,535 i t. d. i t. d. Podpisy jak wyżej.

Rok 1814 (*). Przychód, rub. sr. 91,812 kop. 46 $\frac{1}{2}$, a mianowicie pozostałość z roku 1813, rub. 8,093, z Izby Skarbowej Wileńskiej, rub. 75,338, opłacone za dekretem Kommissji Sądowej Edukacyjnej, rub. 1,000, z Gimnazjum Mińskiego, na utrzymanie Kliniki w Uniwersytecie, rub. 3,000, i t. d. Rozchód, rub. sr. 86,711 kop. 47 $\frac{3}{4}$, a mianowicie, Rektorowi Janowi Sniadeckiemu za dwa terejały r. 1813, i dwa terejały r. 1814, rub. 1584; Dziekanóm, Sekretarzóm za 4 terejały, rub. 2,978; Professoróm dwódziestu jeden, Astronomowi Obserw., Adjunktóm ośmiu, pomocników dziewięciu, Nauczycielóm języków i Metróm, Prozektorowi Ant. Kiersnowskiemu i Weterynarzowi Grzeg. Seitz, razem rub. 42,552, z tych Stef. Stubielewiczowi, do 17 Kwietnia, August. Tomaszewskiemu do 17 Stycznia, Słowackiemu do 29 Października, daty ich śmierci; Cenзорóm tym co wyżej i ich następcóm, Zach. Niemczewskiemu, Fryder. Nizzkowskiemu, Jan. Chodanieniu; i Godfr. Groddeck, r. 561; Chirurgowi Alex. Biegulskiemu, w stos. r. 300 w rok; Mansjonarzóm r. 712; emerytóm, r. 6,797; Wizytatoróm szkół, Gubernii Wileńskiej i Obwodu Białostoc. Jan. Chodanieniu, Gubernii Białoruskich, Marcin. Zaleskiemu, Gub. Mińskiej, Adam. Chreptowiczowi, Guber. Wolyńskiej i Podolskiej, Filip. Platerowi od 8 Lutego r. 1813, daty śmierci Wizytatora Czackiego, Guber. Kijowskiej, Adam. Hr. Rzewuskiemu, razem r. 2,749; Kredytoróm Prof. Groddeck, r. 961,

(*) W wyliczeniu bibliograficzném opuszczony.

mianowicie kupcowi wileńskiemu Karolowi Szulcowi, r. 430, ryskiemu Hartmanowi, rub. 337, i t. d.; na gazety i żurnaly, rub. 188; na Gabinet fizyczny r. 123, na laborator. Chemiczne, rub. 514; na Gabinet historii naturalnej, rub. 11; na ogród botaniczny, rub. 300; na Obserwatorium astron., r. 321; na szkołę rysunków, r. 198; na szkołę sztycharstwa, rub. 235; na salę skulptury, rub. 143; na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 463; na gabinet patologiczny, rub. 25; na szkołę weteryn., r. 178; na szkołę kliniczną, rub. 3,326; na Bibliotekę, rub. 188; na wydatki ekonomiczne, rub. 8,068; na kościół, rub. 617; na pensje dla kancelarzy, rub. 879; wdowie Prof. Szulca i jej dzieciom, rub. 3,000; na dokończenie parkanu murowanego około ogrodu Botanicznego, rub. 1,387; na stancje dla profesorów, rub. 833; a mianowicie dla Prof. Grodeck i Bojanusa, każdemu w stosunku rub. 500 na rok; Karol. Podczaszyńskiemu, wyslanemu do Akademji Kunstów w S. Petersburgu na naukę Architektury, rub. 352, i t. d. i t. d. Podpis jak wyżej.

Roku 1816. Przychód rub. sr. 192,939 kop. 35 $\frac{1}{2}$, rub. assygn. 532 kop. 20; z tych, z Izby Skarbowej, rub. sr. 155,738 kop. 88 $\frac{1}{2}$, rub. assygn. 532 kop. 20, opłacone do Kassy Uniwersytetu, od possessorów dóbr i kapitałów pojezuickich, rub. 19,623 kop. $\frac{3}{4}$, reszta z pozostałości, z roku przeszłego; rozchód r. sr. 147,072 kop. 64, r. ass. 532 kop. 20, a mianowicie, pensje zastępcy Rektora Janowi Lobenwejnowi, Dziekanóm, tym co wyżej, oprócz Oddziału Lekarskiego, Jan. Lobenweinowi, Sekretarzóm, Rządu Felix. Mierzejewskiemu, Rady Uniwersytetu zastępcy Norbert. Jurgiewiczowi, dwódziestu trzem Professoróm, (z tych Fryder. Nizzkowski, zmarły 3 Września, Andrzej Matusiewicz 6 Kwietnia, Jan Abicht 16 Kwietnia), Astronomowi, siedmiu Adjunktóm, pomocnikóm, Prozektoróm, Anatomii Anton. Kiersnowskiemu, Zootomji Henr. Laupmanowi, Weterynaryuszowi Grzeg. Sejtzowi, Waler. Górskiemu za dozór Gabinetu mineralogicznego, Nauczycielóm języków i Metróm, razem r. 52,214; Cenzoróm: Oddziału Fizyczn. Zachar. Niemczewskiemu, Moralnego, Jan. Chodanemu, Liter. Godfr. Grodeck, Medycznego, Fryder. Nizzkowskiemu, razem r. 363; Kaznodzi X. Ihnatowiczowi, a po nim zastępcy X. Syxtus. Rakuskiemu, w stosunku r. 300; Bibliotekarzowi Godfr. Grodeck, po potrąceniu na opłatę jego kredytorów rub. 101, w stosunku r. 500; emerytóm rub. 5,989; wdowóm, Alexandrze Stubielewiczowej, pensji na raz jeden rub. sr. 3,000, pensji emeryt. w stosunku rub. sr. 750, Szałomei Słowackiej, Maryannie Abichtowej, tyleż, Annie Szulcowej i Małgorzacie Le Brun, razem rub. 11,510; Wizytatoróm szkół, Gub. Litewskich Ignac. Reszce, Białoruskich Jan. Czerniawskiemu, Gub. Wołyń. i Podol. Symon. Malewskiemu, bylemu Wizytatorowi tychże Gubernij Filip. Platerowi, razem rub. 2,733; kredytoróm Profesora Grodeck rub. 1,193; na gazety i dzienniki literackie rub. 462; przesłano do S. Petersburga Magistrowi

Karol. Podczaszyńskiemu wyslanemu do Akademji Kunsztów, dla doskonalenia się w nauce Architektury, i na powrot jego, rub. 364; nagrody dla uczniów, rub. 600; na gabinet fizyczny, rub. 195; na Laboratorjum chemiczne, rub. 691; na ogród botaniczny, rub. 594; na obserwatorjum astron., rub. 654; na szkołę rysunków, rub. 189; na szkołę sztycharską, rub. 166; na salę skulptury, rub. 120; na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 468; na szkołę weterynar., rub. 541; na Bibliotekę, rub. 1,806; na Klinikę, rub. 6,619; na wydatki ekonomiczne, rub. 7,937; na kościół, rub. 647; na kancelarją, rub. 3,086; na Seminarjum Nauczyciel., rub. 2,828; na nowy zakład Biblioteki, Gabinetów historii naturalnej i mineralogicznego, rub. 26,267; na reperacją domu Korpus Kadeci zwanego, po uwolnieniu jego od lazaretów wojennych, rub. 5,268; na prowadzenie budowy mieszkań professorskich, rub. 2,135; na szopę maceracji, rub. 1,655; na zakład gabinetu farmakologicznego, rub. 400; na najęcie mieszkań profesoróm, rub. 1,624; Prof. Mikoł. Mianowskiemu na podróż do Wiednia i czteromiesięczne tam bawienie, rub. 600; Adjunktowi Drzewińskiemu za wydanie i wydrukowanie własnym kosztem dzieła: *Początki Mineralogji*, r. sr. 300, i t. d. i t. d.

Rok 1817. Przychód rub. sr. 172,677 kop. 63 $\frac{1}{2}$, z tych z Izby Skarbowej, rub. 126,582 kop. 92 $\frac{1}{2}$, reszta z pozostałości z roku przeszłego; rozchód rub. sr. 112,730 kop. 79, a mianowicie, zastępcy Rektora, Dziekanóm, Józef. Mickiewiczowi do 5 Lipca daty jego śmierci, po nim Zachar. Niemczewskiemu, innym tym co wyżej, Sekretarzóm, dwódziestu i jeden Professoróm, Astronomowi, siedmiu Adjunktóm, pomocnikóm i zastępcóm, Prozektoróm i t. d. rub. 51,343, z tych Profess. Chirurgji Wacław. Pelikanowi od 5 Maja r. 1817, daty potwierdzenia jego przez Zastępcę Ministra Oświecenia; Cenzoróm tym co wyżej, wyjąwszy Oddziału medycznego, August. Becu, razem rub. 379; Wizytatoróm szkół, Gub. Wileńskiej i Mińskiej Tomasz. Życkiemu, Grodzieńsk. Filip. Golańskiemu, Mińskiej i Kijowskiej Jan. Rudominic, Wołyńskiej i Podolskiej Symon. Malewskiemu rub. 3,300; na gazety i dzienniki rub. 355; na nagrody uczniów rub. 200; wyslanym na wozą za granicę: Prof. Mikoł. Mianowskiemu w celu zwiedzenia szpitalów zagranicznych na siedm miesięcy, rub. sr. 1,000; Adjunktowi Winc. Herberskiemu dla doskonalenia się w nauce Ophtalmiki na rok cały, rub. 800; Adjunkt. Felix. Drzewińskiemu dla doskonalenia się w naukach fizycznych rub. 700; Michał. Polińskiemu w naukach matemat., rub. 700; Karolowi Podczaszyńskiemu w Architekturze, rub. 600; X. Michałowi Bobrowskiemu w przedmiotach Pisma S., rub. 600; Ludwikowi Sobolewskiemu w Literaturze starożytnej, rub. 600; Walerjanowi Gorskiemu w Mechanice, rub. 400; Józef. Jundziłłowi w przedmiotach historii naturalnej, rub. 300; Ignac. Daniłowiczowi w przedmiotach prawa cywilnego, rub. 300; uczniowi sztycharstwa Wincen. Sławeckiemu wyslanemu do Petersburga, rub. 226; na Gabinet fizyczny, rub. 134;

na Laboratorjum chemiczne, rub. 853; na ogród botaniczny, rub. 1,038; na Obserwatorium astronomiczne, rub. 351; na szkołę rysunków, r. 214; na szkołę sztycharską, rub. 256; na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 308; na szkołę weterynaryj, rub. 807; na Bibliotekę, rub. 2,017; na Klinikę, rub. 4,529; na wydatki ekonomiczne, rub. 6,317; na kościół, r. 800; na kancelaryj, rub. 3,390; na Seminarjum Nauczycielskie, r. 3,373; na dokończenie budów, na mieszkania i reperacją mieszkań professor-skich, rub. 4,001; na dokończenie budowy szopy maceracji, r. 4,952; na aptekę uniwersytecką, rub. 1,080; na mieszkania dla uczących, rub. 784; na koszta podróży dla delegowanych Prof. Becu i Adjunk. Krasowskiego na urządzenie gimnazjum w Mohilewie, rub. 155; przesłano za granicę Prof. Mikoł. Mianowskiemu na kupno narzędzi chirurgicznych, rub. 300; na podróż Professora Chirurgji Wacława Pelikana z Petersburga do Wilna, rub. 304; na wydawanie Dziennika Wileńskiego w sposobie wsparcia, rub. 500; Architektowi Józ. Poussier za pracę około reparacji domów uniwersyteckich, rub. 300; z wymiany monety zagranicznej na srebro rossyjskie, poniesiono straty rub. 299; i t. d. i t. d. Podpisy: Buhalter Bazyli Tuczkiewicz, Sekretarz Norbert Jur-giewicz.

Rok 1818 (*). Przychód, rub. sr. 183,587 kop. 7 $\frac{3}{4}$, a mianowicie, pozostałości z roku 1817, rub. 59,946, z Izby Skarbowej Wileńskiej, rub. 121,912, z dóbr pojezuickich, rub. 1,687; rozchód, rub. sr. 113,159 kop. 47 $\frac{1}{2}$, a mianowicie, Rektorowi Symonowi Malewskiemu, rub. 1,188, Dziekanóm tym co wyżej, r. 1,188, Professoróm ośmnastu, Astron. Obser., Adjunktóm sześciu, Pomocnikóm siedmnastu, Prozektorowi, Nauczycielóm języków, Metróm, w jedno r. 48,411, z tych Joach. Lelewelowi za dawanie lekcji Historji Powszechnej do 1go Września, a po nim Ignac. Onacewiczowi, zastępcy Adjunkta przy Klinikach Karolowi Mejerowi, a po nim Franc. Wróblewskiemu; Cenzoróm, tym co wyżej, wyjąwszy Oddziału Moral. Jan. Chodaniemu, Literatury Filipowi Golańskiemu, Fizycznego Zachar. Niemczewskiemu, a po nim Ignac. Reszce, rub. 396; emerytóm, rub. 7,474; Wizytatoróm Gub. Wołyńskiej, Podolskiej i Kijowskiej Janowi Wyleżyńskiemu, r. 1,500, Kaiet. Jaxie Marcinkowskiemu za pełniony obowiązek Wizytatora szkół Gub. Kijowskiej w zastępstwie Hr. Rzewuskiego, rub. 333, i t. d., w jedno, r. 2,333; na gazety i dzienniki, r. 486; na nagrody uczniów, r. 500; z summy na woiaże w rok po r. 3,000 przeznaczonej, a od roku 1809 do r. 1817 nieużywanej: Adjunkt. Winc. Herberskiemu r. 300, Adjunkt. Felix. Drzewińskiemu r. 900, X. Michał. Bobrowskiemu, r. 1,000, Waler. Gorskiemu, r. 1,300, Karol. Podczaszyńskiemu, r. 1,200, Ludw. Sobolewskiemu i Ignac. Ablamowiczowi, po r. 800, Ignac. Oldakowskiemu, r. 900, Ignac. Daniłowiczowi wyslanemu na

(*) W wylczeniu bibliograficzném opuszczony.

półroku do Petersburga dla doskonalenia się w Prawie krajowém, r. 300; na gabinety: fizyczny, r. 898, chemiczny, r. 567, historii naturalnej, r. 53, ogród botaniczny, r. 665, obserwatorjum astronomiczne, r. 376, szkołę architektury, r. 600, na szkołę rysunków i sztycharstwa, r. 253, na szkołę praktycznej Mechaniki, r. 209, na salę skulptury, r. 156, na teatr i gabinet anatom. r. 588, na szkołę weterynarji, r. 392; na Bibliotekę, r. 2,447; na szpital kliniczny, r. 7,719; na wydatki ekonomiczne, r. 6,156; na kościół, r. 677; na pensje dla kancelarji, r. 3,564; na seminarjum nauczycielskie, r. 3,806; na reparację domu na Sorokiszkach za Wileńką, r. 3,393; na reparacje mieszkań Proff. Mianowskiego i Saundersa, r. 2,014; na przerobienie frontu Collegium S. Jana od ulicy Biskupiej, r. 832; na różne reparacje, r. 2,633; na kupno narzędzi chirurgicznych w Petersburgu, r. 260; Architek. Józef. Poussier, r. 300; na stancje, r. 532. Podpisy: Buchalter Baz. Tuczkiwicz, Sekretarz Norbert Jurgiewicz.

Rok 1819 (*). Przychód, rub. sr. 176,593 kop. 16½, a mianowicie, z pozostałości z r. 1818, r. 70,427, z Izby Skarbowej Wileń., r. 106,165. Rozchód, Rektorowi, Dziekanóm, Sekretarzóm jak wyżej, Profesoróm dwódziesiąt jeden, Astron. Obserwatorowi, Adjunktóm dziewięciu, Pomocnikóm i Zastępcóm piętnastu, Prozektoróm, Nauczycielóm języków i Metróm, rub. 50,636, z tych Jędrz. Lewickiemu za dawanie Pedagogii, w stos. rub. 500 w rok; Cenzoróm, rub. 396; Zastępcy Kaznodzieli X. Syxtus. Rakuskiemu, w stos. rub. 200, a od 1 Września X. Ign. Borowskiemu w stos. rub. 300 na rok; Kassyerowi Stanisł. Rózdziejewowi, w stos. rub. 500; Emerytóm, rub. 6,586, z tych Jakób. Briotet do 25 Maja, daty jego śmierci; Wizytatoróm szkół, Guber. Wileńskiej Tomasz. Życkiemu, Guber. Wołyńskiej i Podolskiej Jan. Wyleżyńskiemu, Guber. Witebskiej i Mohilewskiej Jan. Budziłowiczowi, Guber. Mińskiej Józef. Twardowskiemu, Guber. Grodzieńskiej i Obwodu Białostockiego Stanisł. Bakowskiemu, rub. 3,000; ucznióm sztycharstwa, w sposobie wsparcia, rub. 383; na gazety i dzienniki, rub. 590; nagrody dla uczniów, rub. 500; z summy na wojaże: Winc. Herberskiemu, rub. 300; X. Michał. Bobrowskiemu i Waler. Gorskiemu na wojaż trzecieletni, oraz Piotr. Sławińskiemu na wojaż pierwszoletni, rub. 1,000; Ignac. Oldakowskiemu, rub. 700; Ludw. Sobolewskiemu na powrót jego, r. 200; Doktorowi Esquirol za kurację Sobolewskiego, r. 312; Ignac. Daniłowiczowi na podróż z Moskwy do Petersburga, rub. 76; w jedno, rub. 4,588; na gabinety: fizyczny, rub. 963, chemiczny rub. 661, historii naturalnej, rub. 301, na ogród botaniczny, rub. 1,072, na obserwatorjum astronomiczne, rub. 608, na szkołę architekt. rub. 335, rysunków, rub. 293, na sztycharską, rub. 77, na salę skulptury, rub. 90, na teatr i gabinet anatom., rub. 295,

(*) Rok ten i następujące opuszczone w wyliczeniu bibliograficzém.

na szkołę weteryn., rub. 698; na Bibliotekę, rub. 1,141; na szpital kliniczny, rub. 7,855; na wydatki ekonomiczne, rub. 6,605; na kościół, rub. 677; dla pracujących w Kancelarji, rub. 3,275; na Seminarjum Nauczyciel., rub. 3,414; przesłano do Florencji na zakupienie ksiąg w przedmiocie sztuk pięknych, Prof. Józef. Saundersowi, rub. 1,000; na wydrukowanie Słownika Łacińsko-Polskiego p. X. Bobrowskiemu, Józ. Zawadzkiemu sposobem pożyczki bez procentu przez lat dwa, rub. 1,500; na reperację i na wannę fumigacyjną w Klinie, rub. 1,240; na najęcie stacji, rub. 768. i t. d. i t. d. Podpisy jak wyżej.

Rok 1820. Przychód, rub. sr. 144,340 kop. 48; rozchód, rub. sr. 102,781 kop. 53 $\frac{1}{4}$. Rektorowi, jak wyżej, Dziekanóm, Chodaniewi, Golańskiemu, Niemczewskiemu, a po nim Tomasz. Żykiemu, Lobenweinowi, a po nim Ferdyn. Szpitznagłowi i Mikoł. Mianowskiemu, rub. 1,188, Sekretarzóm, jak wyżej, Professoróm dwódziesiętu jeden, Astron. Obserwatorowi, Adjunktóm ośmiu, pomocnikóm, zastępcóm czterem, Prozektoróm, nauczycielóm, metrom, rub. 50,405, z tych Prof. Anatomji Jan. Lobenweinowi, do 12 Stycznia, daty jego śmierci; Cenzoróm, jak wyżej; emerytóm, rub. 4,554; Wizytatoróm szkół, rub. 350; ucznióm sztycharstwa, rub. 241; na gazety i dzienniki, r. 340; na nagrody dla uczniów, rub. 600; z summy na wojaże: X. Mich. Bobrowskiemu i Waler. Gorskiemu na wojaż czwartoletni, po r. 1,000; Ludw. Sobolewskiemu na koszta podróży do Puław, rub. 150; na gabinety: fizyczny, r. 1,994, chemiczny, r. 605, Historji natur., r. 346, na ogród botaniczny, rub. 810, na obserwatorjum astronomiczne, rub. 1,987, na szkołę architekt., rub. 420, rysunków, rub. 273, skulptury, rub. 90, na teatr i gabinet anatomiczny, rub. 387, gabinet chirurgiczny, rub. 158, szkołę weteryn., rub. 268; na Bibliotekę, rub. 1,120; na szpital kliniczny, rub. 10,726 (w tém reparacja domu, rub. 7,580); wydatki ekonomiczne, rub. 6,209; kościół akadem., rub. 626; pensje oficjalistów i Kancelarja, rub. 3,138; Seminarjum naucz., rub. 3,308; za przybudowanie w mieszkaniu Prof. Anatomji Lobenweina, zwrócono jego żonie, rub. 1,517; Karol. Podczaszyńskiemu, za pracę około robót budowniczych w Uniwersytecie, rub. 300; na wymurowanie parkanu około domu chemicznego, rub. 1,307, i t. d. i t. d.

R. 1823. Przychód r. sr. 149,474, kop. 97 $\frac{1}{4}$ z tych z pozostałości z roku 1822, r. 44,474, z Izby Skarbowej Wileńskiej, r. 105,000; rozchód, r. 108,623, kop. 89 $\frac{1}{2}$. Rektorowi Uniwersyt. Józef. Twardowskiemu, od 15 Listopada jako zastępcy Rektora, od 1 Kwietnia, jako aktualnemu Rektorowi, za rok, miesiąc, i dni piętnaście, r. 1336; Dziekanóm, fizycznego, Tomasz. Żykiemu, medycznego, Mikoł. Mianowskiemu, literatury G. Grodeck, moralnego, Jan. Chodaniewi, razem r. 1055; Sekretarzóm dwóm, r. 891; Professoróm dwódziesiętu czterem, Astronomowi Obserwat. Adjunktóm dwódziesiętu, pomocni-

kóm czternastu, nauczycielóm, metróm, razem r. 52,514, z tych Prof. Chirurgii Waclaw. Pelikanowi, i za dowanie Anatomii ludzkiej, r. 2,475; Prof. Matem. wyższej Józef. Twardowskiemu, w stos. r. 1,500 na rok, Prof. Weterynaryi Ludwik. Boianusowi, i za dowanie Anatomii porównawczej, r. 2,475, Ludwik. Sobolewskiemu wyslanemu do Bibliotek polskich w Krakowie, Wiedniu i St. Petersburgu dla dopelnienia materjalów do Historji polskiej, r. 495, Zastępcy Adjunkta przy klinice medycznej Franc. Wróblewskiemu a po nim Adolf. Abichtowi, w stos. r. 300 i t. d. Prozektorowi Anatomii ludzkiej Adam. Bielkiewiczowi, Prozekt. Zootomii Henryk. Laupmanowi, każdemu w stos. r. 500; Weterynarzowi Grzegorz. Seitzowi, w stos. r. 300; Cenзорóm ksiąg, z Oddziału fizycznego. Ignac. Reszce, medycznego Aug. Becu, moralnego Joachimowi Lelewelowi a po nim Michał. Bobrowskiemu, literatury Filip. Golańskiemu, w stos. r. 100 na rok; Przełożonemu Seminarjum nauczycielskiego, Michał. Polińskiemu, w stos. r. 300; emerytóm, r. 6,504; Wizytatoróm Szkół Gubernii Wileńskiej, Michał. Chlewińskiemu, Witebskiej i Mohilewskiej, Jan. Chodźkowi, Obwodu Białostockiego, Dyrektorowi Lewickiemu, r. 1,644; na gazety i dziennik r. 425; na nagrody dla uczniów r. 400; z summy na wojaże: Ablamowiczowi do Paryża, r. 405, Franc. Malewskiemu w Berlinie, dla wydoskonalenia się w nauce prawa rzymskiego i t. d. na rok pierwszy, r. 800 i oddzielnie r. 313, Adj. Ludw. Sobolewskiemu w Wiedniu, dodatku do pensji adjunktowskiej, r. 750, Bogum. Kislingowi we Włoszech, dla doskonalenia się w sztycharstwie i rysunkach, rocznie r. 600, Winc. Smokowskiemu wyslanemu do Akademii Sztuk Pięk. w St. Petersburgu, na wojaż drugoletni, r. 300, Waler. Górskiemu wyslanemu z dwoma majstrami do St. Petersburga w przedmiocie mechaniki, r. 300, w jedno, r. 4,201, Anton. Andrzejowskiemu za prace botaniczne i odbyte podróże w przedmiotach Historji Naturalnej, r. 500; na gabinety: fizyczny, r. 180, laboratorjum chemiczne, r. 646, historji naturalnej, r. 1,260, na ogrod botaniczny, r. 878, na Obserwatorjum astronomiczne, r. 1,155; na zakupienie xiąg dla szkoły architektury, r. 385; na szkołę rysunków i malarstwa, r. 280; na szkołę sztycharstwa, i na utrzymanie sali Skulptury, r. 222; na gabinet mechaniczny, r. 437; na gabinet mineralogiczny, r. 85; na teatr i gabinet anatomiczny, r. 1,673; Prozekt. Adam. Bielkiewiczowi, bawiaćemu w St. Petersburgu w celu doskonalenia się w przedmiotach anatomii, r. 268; na gabinety, chirurgiczny, r. 80, zootomiczny, r. 393, na szkołę wiejskiego gospodarstwa, r. 283; na sprowadzenie narzędzi rolniczych z Mógelinu i Hochheimu, r. 207; na Bibliotekę, r. 1,315; na utrzymanie szpitala klinicznego, r. 7,376; na wydatki ekonomiczne, r. 5,908; na utrzymanie Kościoła Akad., r. 594; na pensje dla Oficjalistów i t. d. r. 3,754; na seminarjum nauczycielskie, r. 3,977; Prof. Archit. Kar. Podczaszynskiemu za prace jego około robot budowniczych w Uniwersyt. roku

1823, r. 297; na przejazd do Wilna Professora Logiki, Metafizyki i Moralnej Filozofii, Goluchowskiego, r. 300, i t. d. i t. d.

Przychód z dochodów Beneficjów duchownych, r. 38,526 kop. $\frac{1}{2}$, a mianowicie pozostało z roku 1822 w kassie Uniwersytetu, r. 7,211, weszło w ciąg r. 1823, z dóbr Infulacji Gieranońskiej, r. 4,644, z Probostwa Trockiego, r. 4,500, z Plebanii Oniksztyńskiej, r. 4,120, z Plebanii Niemeńczyńskiej, r. 2,363, z Plebanii Kowieńskiej, r. 941, z Plebanii Wołpiańskiej, r. 2,054, z Plebanii Oszmiańskiej, r. 1,388, z Probostwa Kaplicy Ś. Kazimierza, r. 8,020, z Plebanii Ś. Jana, r. 1,444, procentu summ funduszowych Plebanii Ś. Jana, r. 237, procentu od summy r. sr. 3,620, z funduszu na erekcyjne kościołów podług konkordatu, r. 217, Opieka Xieźniczki Zubowówny, opłaciła summę funduszową plebanii kowieńskiej, r. 1,349; rozchód na rzecz Uniwersytetu, r. 11,639 a mianowicie, na pensje Professoróm wysłużonym, r. 6,435, wdowóm po Professorach, rub. 3,020, Kassjerowi Uniwersytetu za rok, rub. 396, na utrzymanie ogrodu botanicznego, rub. 600; na przedmioty beneficjów, rub. 23,355.

Przychód z summy nie Etatowej czyli Ekonomicznej, rub. 3,397, a mianowicie, pozostało z roku 1822, rub. 1,201, za drukowanie Kalendarzów, Gospodarskiego, Politycznego i Sciennego rub. 400, i t. d. Rozchód, rub. 2,759.

Przychód od Possessorów dóbr i kapitałów Pojezuickich, r. 4,376, a mianowicie z pozostałości roku 1822, rub. 2,897, zaległego procentu, rub. 419, z dóbr Tryszek, rub. 700, procent, od summy rub. 3,532 lokowanej u Pusłowskiego, rub. 247, od summy rub. 2,800 z dochodów dóbr Tryszek, lokowanej u Gaspra Platerra, rub. 112; rozchód, rub. 4,352.

Przychód z summy na Gabinet Mineralogiczny i Historji Naturalnej przy Uniwersytecie, rub. 881; rozchód, rub. 669.

Przychód za książki elementarne, rub. 1,143, rozchód, r. 242.

Przychód od summy na pensje, dla wdów i dzieci Dyrektorów, Nauczycieli i t. d., rub. 8,899, rozchód, rub. 8,870.

Przychód od summy funduszowej Karpia na szpital i szkołę parafjalną w Johaniszkielach, rub. 8,335, rozchód, rub. 8,335, a mianowicie na utrzymanie szpitala i szkoły, rub. 2,773, reszta summy rozpóżyczona.

Przychód od summy funduszowej Hr. Walickiego na Konwikt ośmiu ubogich, rub. 1,932, a mianowicie z pozostałości roku 1822, rub. 132, Michał Hr. Walicki opłacił za rok 1823, rub. 1,800; rozchód, rub. 1,576.

Przychód od summy funduszowej na Instytut Głuchoniemych, rub. 278; rozchód, na pensją Karol. Mołochowcowi, przeznaczonemu na nauczyciela mającego się zaprowadzić przy Uniwersytecie Instytutu Głuchoniemych, rub. 74, w stos. r. 180 w rok.

Przychód od summy funduszowej dokt. Jak. Szymkiewicza na trzech ubogich uczniów, rub. 132, a mianowicie z pozostałości roku 1822, rub. 39, reszta, procenty od summ; rozchód, rub. 90.

Przychód od summy na Plenipotentą i Archiwum funduszu Edukacyjnego, rub. 7,978, a mianowicie pozostało z roku 1822, r. 3,728, reszta z Izby Skarbowej Wileńskiej; rozchód, rub. 7,777, a mianowicie, Plenipotentowi funduszu Edukacyjnego Tad. Kukiewiczowi i dla manualisty, za rok rub. 1,881.

Przychód od summy na Bibliotekę Uniwersytetu z pozostałych z roku 1822, rub. 931; rozchód, rub. 217.

Podpisy: Zastępca Buchaltera Jakób Kalenkiewicz, Norbert Juriewicz Sekretarz Rady Uniw.

Do N. 1964. W Dedykacji do Jana Zamojskiego, syna Tomasza, a wnuka sławnego Jana, założyciela Akademji Zamojskiej, podpisany: Joannes Baptista Czechowicz Phil. Dr. in Acad. Zamoscen. Professor, który wyraźnie panegyryk ten własnym plodem dowcipu swego nazywa. W Panegyryku p. C2, o Professorach tej Akademji i o Janie Zamojskim taka jest wzmianka: „Avus olim sapientissimus nomine Stephani Bathorei Regis, *Antonium Muretum*, virum de eloquentia et omnibus literis meritissimum, numerosissimo et honestissimo praemio e *Sapientia Romana* evocabat; ut viva eiusdem *Mureti* scripta contentantur. Idem ipse Avus Fr. *Dominicum Convalium Neapolitanum* Ord. S. Francisci Min. Convent. S. T. Doctorem in Academia per se erecta, *Ordinarium* Professorem ex Italia, ex Germania Clarissimos viros *Adrianum* et *Hermannum*, Jurisprudentiae et Matheseos laboriosissimos explanatores acciverat. Clarissimos *Simonidas*, *Bursios*, *Ursinos*, *Kislacios*, *Starnigelios*, *Stephanidas*, *Turscios*, *Sapelios*, ceterosque cultissimae Literaturae Praesides, filio erudiendo praeceptores et Directores praefecerat..... Quid Nepos Avum, quid Filius Patrem aemulari et imitari cupidus? Excellentissimus pro me *Joannes Leonicens*, Physicae, Medicinae et Chirurgiae Doctor, primus paucos ante menses Anatomiae et Bothanices *Ordinarius* Professor, eruditione et Industria Magnus, Patavio ad publicam, ad Academicam Zamoscensem Cathedram accersitus, agat velim. Quid memorem Excellentissimum aequae ac Doctissimum Virum, rarae eruditionis, *Adalbertum Griglicium* J. U. Doctorem, Literarum tum Hebraicarum, quam Arabicarum, tam Syriacarum, quam Graecarum cultorem eximium?

Na końcu są wiersze łacińskie z podpisami: Joannes a Mirow *Myszowski* Capitaneid. Tyssovien. Casimirus *Prusinowski* Succam. Bezen. filius. Christophorus *Bielecki*, Vice-Capitan. Kremecen. filius;— polskie z podpisem: Nicolaus *Abrek*, Stud. Poeseos. 4 wiersze greckie z podpisem: Joannes *Druzbic*. Będzie to zapewne ten sam, o którym Juszyński z Czackiego rękopismu wspomina.

Do N. 2078. Tytuł tego pisma: Dekada Polska, Pismo peryody-

czne.—Tom I. Styczeń, Luty, Marzec. w Warszawie w Druk. Łątkiewicza przy ulicy Senator. N. 467. 1821. 8.

Wyszło Numerów 9, to jest trzy numera na miesiąc, Na końcu numeru ostatniego jest ostrzeżenie, że dalej wychodzić nie będzie, i wskazana jest natomiast nadal *Sybilla Nadwiślańska*.

Rzeczy oryginalne tu będące są: Wstęp.—O trzech ostatnich rewolucjach.—O poetach i poezji.—Stan Uniwersytetu Wileńskiego.—O sędziach przysięgłych.—O prawach i edukacji ze względu na obyczaje.—O narodowości.—O zaludnieniu krajów.—Do Redaktora, p. Mikoł. *Bronikowskiego*.—O prawodawstwie i administracji finansowej, p. W. *Mireckiego*.—Francja.—Zdania polityczne Stanisł. *Leszczyńskiego*.—Uwaga nad zdaniem o wierszopisach, p. F. *Wigury*.—O równowadze politycznej, p. S. *K.*—Odpowiedź na uwagi *Wigury*.—Odezwa Deputacji do obmyślenia sposobów ożywienia cyrkulacji, przywrócenia kredytu i t. d.—O Sądach przysięgłych, p. O. W. *K.*—Uwagi nad 1 Księgą Kodexu Cywilnego Francuzkiego, p. Stanisł. *Węgrzeckiego*.—Korrespondencya Mikoł. *Bronikowskiego*.—*Expositio iurium cleri Latini super decimis* (recenzja).—Korrespondencya p. W. *N.* (z powodu odezwy Deputacji).—Charakter Polaków, z *Starowolskiego*.—O źródłach początkowania praw p. S. *K.*—Uwagi nad prawodawstwem u nas obowiązującym, p. Mik. *Bronikowskiego*.—O edukacji publicznej, p. Ant. Chrystofila *Kamińskiego*.—O procedurze kryminalnej.—O pismach *Syesa (Sieyes)*.—Odpowiedź na uwagi nad prawodawstwem u nas obowiązującym, p. Stanisł *Chruckiego*.

Conradus Celtis (*)

Sobolewski następujące rzadkie dziś wydania dzieł jego i poezje niektóre, uczonych polskich dotyczące się przytacza :

1. *Conradi Celtis* Protucii primi inter Germanos Imperatoriis manibus Poete Laureati Quatuor Libri Amorum secundum quatuor latera Germanie feliciter incipiunt. *In fine*: Absolute sunt haec C. C. opera in Vienna Domicilio Max. Aug. Caesa. Anno MD. novi seculi II. kal. Febru. Impressa autem Norimbergae ejusd. anni Nonis Aprilibus. Sub privilegio Sodalitatis Celticae nuper a senatu imperiali imperato ut nullus haec in decem annis in Imperii urbibus inprimat. *Fol. min.* z figurami.

David Clement, *Bibliothèque Curieuse historique et critique* T. VII. p. 16, w notach przytacza wyjątki z Eleg. XIII. Ks. I., z Eleg. VI. Ks. 2., gdzie Poeta mówi o swojej kochance, którą zowie *Hasa*,

---

(*) Zob. Przypisek do str. 318.

Hasilina, Elsula. Tamże są i inne wyjątki, które okazują z jaką wolnością pisał Celtes o obyczajach duchowieństwa Rzymskiego (*).

2. Conradi Celtis Protucij, primi in Germania poetę coronati, libri *Odorum Quatuor, cum Epodo, et saeculari carmine, diligenter et accurate impraessi, et hoc primum typo in studiosorum emolumentum editi. In fine: Argentorati, ex officina Schureriana, ductu Leonhardi et Lucę Alantsee fratrum, Ann. m.d.xiii. mense Majo. 4.*

Na przodzie jest: *Conradi Celtis per Sodalitatem litterariam Rhenanam Vita*, gdzie o podróżach jego powiedziano: „A Roma per Venetias, Illicum, et Pannonias, Sarmatas adiit, ibique astrorum studio vacavit, praeceptore Alberto Bruto usus. A peregrinatione Sarmatica rediens, Friderici Saxoniae ducis familiaritatem nactus, cuius suasu et ductu coronam poeticam a Cęsare meruit, aetatis suae anno tricesimo secundo, primusque ejus dignitatis titulum et insignia apud Germanos gessit.” Między przyjaciółmi jego położony *Andreas Pegasus Sarmata*, do którego jest Oda 5 Księgi I. (zob. niżej).

Conradus Celtis Protucius, familia Celtica honesta, et apud primores Francię honorata, ad Moenum fluvium, haud longe ab Herbipoli Francorum in Germania metropoli, Kal. Febr. natus fuit, Imperatoris Friderici III. imperii anno septimo.

V. Ad Andream Pegasus, de fato et foelicitate, Peripatetice.

*Vi dedit nomen volucer caballus
c Pegasus, fontis melioris author,
Turba quo vatam bibit ore dulces
Carminis haustus.
Quemque vos doctae colitis sorores,
Ora dum castis veneranda lymphis
Mergitis, lactis modulis sub undis
Plectra mouentes.*

(*) Jego nagrobek do dziś dnia widać na zewnętrznej ścianie z lewej strony Kościoła S. Szczepana w Wiedniu:

D. O. M. S.
Con. Celti Pro. Ostro
Franco Poetae ex
Testa. positum
V. J.
V. O.
O. Ann. Christi MDVIII.
II Non. Febru. Vixit
Ann. XLVIII. Dies tres.

O jego życiu obacz D. Clement l. c. i autorów tamże przytoczonych, *Czasopism Nauk. Rok 1830, Zeszyt 1.* Siarczyński tłómacząc z Klüpfela tę wiadomość, nazywa Celtesa *Akademikiem Krakowskim*, ale nie na poparcie tego nie przywoździ, chyba to, że się uczył Astronomji w tej Akademji. Należał też tam do jakiegoś towarzystwa uczonego z Rudolfem Agricolą i Janem Goschlingerem z Wrocławia.

*Huic precor diuq̄ resonare carmen,
Et suae laudis meritum canentes,
Dicite, ut virtus sibi sint, et alti
Pectore sensus.*

*Nobilis magnis proavis creatus,
Sarmatum regis meritis favorem,
Qui domus clarae titulos beavit
Stemmata multo.*

*Natus Arctoo celesber sub axe,
Fistulae longos ubi Serra flexus
Excepit, latis rubicunda spargens
Gramina pratis.*

*Perfluus puris ubi campus undis
Fontis aeterni scaturit liquore,
Diceres fossum pede, cuius ille
Nomina gestat.*

*Paruulus primis ibi lusit annis,
Post patris ductu studium sequutus
Dulce musarum, properans ad alta
Castra Minervae.*

*Sic ubi doctis adoleuit annis.
Fortior firmis validisque membris,
Orbis ignoti voluit videre et
Cernere cultus.*

*Et citus poscit Venetos superbos,
Cautus addiscens ibi mercis artes,
In quibus multas locupletet oras
Aequus in omnes.*

*Adriae vastas penetrauit undas,
Te petens Romam caput orbis olim,
Inde Cumanæ thalamum Sybillae,
Parthenopenque.*

*Hic ubi classem Boreas per altum
Euocat curvas Ligurum per oras,
Prospero cursu venit, et gelatas
Transuolat alpes.*

*Inde Germanos adiit potentes.
Hic ubi pulchras rapitur per urbes
Rhenus, et salsas ubi triuix ore
Spumat in undas.*

*Patrias tandem rediens sub oras,
Pertulit multos variosque casus,
Sortis agnoscens utriusque vultus
Pectore forti.*

*Hinc mihi fati memorat potentis
Lubricos nexus variosque casus
Orbis, et certam statuisse legem
Numina dicit.*

*Quam vel astrorum superumque rector
Et parens mundi voluit latere,
Pectus humanum sua ne futura
Nosceret posset.*

*Iret in praeceps animus, future
Praescius sortis, bona ni retinet
Spes, movent vultus subito priores
    Posse reuerti.*

*Et timor lactis nisi rebus esset,
Quis ferat torui faciem tyranni?
Laeta sic celso residens olympo
    Miscuit atris.*

*Solus is nostras sapiens gubernat
Temporum causas, dedit et negavit
Nostra quae cecis nequeant videre
    Corda tenebris.*

*Ille vel fatum statuit superbum,
Ut daret cunctis sua certa rebus
Dona, quae clausis veniant fenestris
    Tempore fixo.*

*Nuper excelsam tumidus per aulam
Astitit regi socius tremendus,
Et tulit tristem subito ruinam
    Praecipitatus.*

*Quique sub tecto genitus misello,
Et patris durum fodientis aruum
Filius, celsos rapiens honores
    Sorte levatur.*

*Alter Eeos statuit per Indos
Mercibus multis avidus beari,
Naufragus tandem Borea furente
    Concidit undis.*

*Ille spe ductus sobolis creandae,
Duxit uxorem (ut voluit) pudicam,
Sed sibi dulcem Genius negavit
    Surgere prolem.*

*Laetus hic multo grege filiorum,
Sed gemit laesum tacitus pudorem
Coniugis, gestans aliena falsi
    Nomina patris.*

*Caelibem exosus fuit ille vitam,
Cogitur sacras famulari ad aras,
Et gerit nudi capitis coronam
    Vertice rasmus.*

*Ille privatam sibi forte vitam
Legerat, curas odiens edaces,
Cogitur fasces dominus verendus
    Ferre per orbem.*

*Alter in tectis residens auitis,
Patrio condi statuit sepulchro,
Exul obscuris sepelitur oris
    Sorte tremenda.*

*Nubilem servant tumidi puellam,
Et procos claros fugiunt parentes,
Illa fatali thalamo relicta
    Foedera iungit.*

*Illius cervix gladio revulsa est,
Hunc rogos viuum trepidus cremavit.
Illius corpus crucibus pependit,*

Hunc rota torsit.

*Sic vago ludit temulenta passu
Sors, movens curas, animos prementes,
Spesque nunc laetas iterum timores*

Turgida versat.

*Quae nisi solus sapiens fugavit,
Ille contempsit triviale murmur,
Et sui pollens animi vigore,*

Perstitit equus.

*Sit mihi victus tenuis sub arcta
Veste, qua corpus socium tegatur,
Et domus saltem Boream coercens*

Cespite parvo.

*Charus ac aequis veniat sodalis,
Cui loquar laetis tacitisque verbis,
Is meae cursum seriemque vitae*

Carpat et ornet.

*Et procul ludum trepidum relinquens,
Audiam reges proceresque dura
Sorte luctantes, dubioque nunquam*

Pectore laetos.

*Ast ego coeli videam beatus
Lucidos ignes maris atque terrae,
Et sciam venti, nebulae, niuisque*

Reddere causas.

*Teque cunctorum inueniam parentem,
Quo duce immensus stabilitur orbis,
Quoque confusum capient volente*

Omnia vultum.

*Ille diffusus volitat per orbem
Spiritus, cunctas animando partes,
Quem nisi purae poterint videre et*

Prendere mentes.

*Nube post tergum volitans relicta,
Pendulo puncto varijs nocium
Rideam curis homines petentes*

Turpiter aurum.

*Lauriger curas tetricas fugabo,
Temperans chordas, cithramque Phoebi,
Dum mihi musae faeant, sub omni*

Tempore lactus.

*Ruperint moeste mihi dum sorores
Fila, nolentem superabo mortem,
Dum canet nostras gelidus camenas*

Rhenus et Albis.

*Vistula, et longo sinuatus orbe
Ister, et late Eridanus superbus,
Arrogans Tybris, Tagus, et Britanno*

Proxima tellus.

*Illu deuota cecinit canena
Celtis, Andrea, tibi notus alta
Mente, quem semper facias fidei
Pectore serues.*

*Inter Eoos fuerat sodales
Charior semper, tua multa virtus
Me tibi vinxit, ruitura nullo
Temporis acuo.*

VII. Ad Philippum Callimachum.

*Jam nostras tibi mittimus Philippe
Nugas horridulas et impolitas,
Et quae nec Latiis pares Camoenis,
Nec quae de mediis fluant Achiuis;
Sed quales mihi frigido sub axe
Dietarunt calamo rudi sorores.
Hanc curam tibi linguimus minores,
Qui princeps latias mouere chordas,
Reges et proceres referre doctus,
Et lusus melior canens procaces.
Hinc te non facile eximet vetustas,
Sed te posteritas amans revolvat,
Dum plaustro glatialis ursa torpet,
Et servant solitos vel astra motus
Germano satis est mihi poetae,
Si me Rhenus amet, legatque Menus,
Menus vitiferis opacus agris,
Olim nobilibus viris decorus,
Graio sanguine quos ferunt ereatos.
Quis nemo melior librare taclum
Et spumantis equi dedisse gyrum.
Qui Graios, Italos, Seythas, Hyberos,
Atque Asiae populos inhospitales
Euxini validis tulere in armis.
Haec est patria Celtici poetae,
Quam nunc oecupat imperita turba,
Quae gestat capitis rudes corollas,
Et tantum Veneris dicata sacris,
Talos cum Bromio magis colentes.
Quamque sacra canit sophia libris.
Forsan ista tamen tibi placebunt,
Aequue mihi consodalis olim.*

VIII. Ad Vrsum Medicum et Astronomum, de situ Cracoviae.

*Vrse doctorum specimen virorum,
Hic ubi servat rigidus Bootes
Plaustra, quae nunquam subeunt tepentes
Aequoris undas.
Quamquam per vastas Aquilo procellas,
Sistit Arctos glacialis undas,
Et tegit late nives gelatos
Vellere campos.*

*Sed iuvat blandis fidibus molestas
Anxiae mentis relevare curas,
Cynthius laetis tibi docta ludit*

Carmina nervis

*Sed tibi rerum placuit latentes
Mente sublimi reperire causas,
Mox tibi Graie veniunt Mineruae*

Pectus et ora.

*Et super nubes volucer levatus,
Candidos coelos specularis, altos,
Syderum cursus, Hecates labores*

Mente revolvens.

*Temperas succos tumidis medentes
Corporum morbis: relevas calores,
Corpus in sanam revocas quietem*

Arte Melampii.

*Noxius languor, duce te, fugatur,
Linguit et coecas sanies medullas,
Dum suum nutrit genitalis humor*

Rite calorem.

*Regia nobis venerandus urbe es,
Quam duae cingunt aliae potentem,
Quamque diducto secat inquietus*

Vistula flexu.

*Te colunt cives generosi, et alta
Regis Arctoi veneratur aula,
Dum suae tractas alimenta vitae.*

Pectore docto.

*Fac tibi prisei redeat vigoris
Pectus, et curis vacuum severis
Vendicia, carpens tacite fluentis*

Gaudia vitae.

*Cernis ut soles properant citati,
Ceum fluit lichno tremulum caduco
Lumen, et succo pereunte flamma*

Deserit ora.

*Nec vides quorsum moribunda pergat,
Quae prius caecae repulit tenebras,
An petat coelum subito per altum*

Aera lapsa.

*Sive confusum subitura acervum,
Quo latent rerum species sepultae,
Donec attritu siliicis renata*

Semina quaeras.

*Sic fugit corpus tenuis gravatum
Spiritus, subter Phlegetontis undas,
Tertiae sortis truculenta abhorrens*

Ora tyranni.

*Quem stupet circum pavidus trisaucem
Cerberum, et tortis furias colubris,
Dum rogat moesta scelus expiari*

Aeacus urna.

*Aut volat purum nitidus sub axem,
Ut bibat nectar liquidum decorum,
Hic ubi candet niveo colore*

Lacteus orbis.

*Mitte fallacem dubiis vagari
Passibus sortem, fueris beatus,
Si potes cunctis animum quietum*

Addere rebus.

*Scripserat certas moderator orbis
Omnibus leges statuens ferendas,
Quas tulit solus sapiens, sine ullo*

Pectoris aestu.

*Nec stetit semper piccis gravatum
Nubibus coelum, Zephyrus minacem
Expulit tandem Boream, reducens*

Sydera laeta.

*Tunc micat pulchro radiosus orbe
Phoebus, attollens nitido calentem
Lampadem curru, tenebris fugatis*

Gratior exstans.

*Sit tibi splendor patrij decoris,
Et decens victus: nihil arrogabis,
Cum tibi pleno veniet futuro*

Copia cornu.

*Sit tibi castus sociae thoralis
Lectus, et curas relevet voraces,
Dum tuo pendet gemebunda amore*

Pectora circum.

*Haec tibi proles generosa surgat,
Quae patri claros numeret nepotes,
Utque te moestae rapiant sorores*

Lumina claudat.

XVII. Ad Albertum Brutum Astronomum. (*)

*Rute celestum relegis beatus
Syderum cursus volitantis orbis,
Intuens doctis oculis renata*

Lumina mundi.

*Noscis Arcturum pater, et cauendas
Pleiades nautis, hyadasque tristes,
Haec suos condit tibi clarus ore*

Perseus ignes.

(*) O jednym Albercie matematyku znajduie się wzmianka w dziele: *Modus epistolandi magistri Joannis Esticampiani alias Sumerfeldt. Impr. Cracoviae ab Flor. Unglerio et Wol. Lern. A. 1315. 4.* Między listami tam będącemi, za wzory służącemi, jest następujący p. C. 2. verso:

„Exponat Calimachus Jeronimo Aretino conditionem Universitatis Cracovien. et praesertim cuiusdam viri Alberti Mathematici optimi, quam ipse cupit scire.

Quaesisti saepenumero per litteras tuas foecundissimas ex me quo in statu nostrae Achademiae respublica foret, quave in arte magis floreret; pro nostra certe necessitudine nihil unquam a me petas quod (etsi etiam arduum fuerit) non fecerim dum meas non effugerit vires. habet nostrum gymnasium hac tempestate in omni

*Nota quae duro religata saxo est,
Et decus Phoebi, Stygiique monstri
Victor, et Cephei radiosa coniunx
Cassiopeia.*

*Inde quadrigis volitans superbis,
Et Jouis nutrix, et amata Baccho,
Serta non doctum fugiunt, nec ulla
Furta deorum.*

*Coruus et crater, quibus implicatur
Lubricus serpens, tibi notus ales
Fulminis, candens olor, et remotis
Ignibus argo.*

*Coetus, Orion, Procion sub Ydro,
Chyron, et Pistrix fluvius, calensque
Syrius, piscis, Jepus, et corusca
Luce Canopus.*

*Noscis ut vasti per inane coeli
Unde crinitus rutilet Cometes,
Curque subductus fugiat decoro
Lumine Phoebus.*

*Noscis aestivos spaciosiores
Circulos Phoebi, tibi nota causa est,
Cur vel Hyberni brevioribus currant
Limite soles.*

*Noscis obliqui pater alta coeli
Signa, quae rerum variant figuras,
Et suis donis geneses leuato
Sydere seruant.*

*Aries et taurus, geminique cancer,
Et leo, virgo, libra, scorpiusque,
Tela cum capro, liquido et natantes
Flumine pisces.*

*Omnis in coelo tibi notus ordo est,
Quo vagi currant rapidis retorti
Circulis septem minimis rotantes
Orbibus orbes.*

*Quis ferunt causis animata terrae
Orbitis certis sua fata ferre,
Omne venturum quibus ora produnt
Candida votum.*

---

facultate clarissimos viros, praecipue in naturalium rerum cognitionibus perspicacissimos, et in coeliferis astrorum motibus indagandis, non minus etiam eruditissimos, inter caeteros habet quendam virum Albertum vigellum (w edycji r. 1519 wydrukowano: Albertum Vigellum) hominem mathematicae adeo a multis annis studiosum ut nihil eum fugiat, quod vel Euclides vel Ptolomeus clariusque suo ingenio perlustravit: quaeque oculum nostrum fagiant ita discentibus suis demonstrationibus in medium affert, ut luce clarius tanquam visa intelligant. Haec sunt vir dignissime quae de nostrae reipublicae fortuna scire voluisti. etc."—Lubo ten list zapewne przez samegoż Sommerfelda, pod imieniem Kallimacha iest pisany, wszelako za świadectwo o wziętości Alberta służyć może. Sobolewski przytaczając to, domysła się, że ten Albert *Figellus* jest ta sama osoba, co *Albert de Brudzewo* albo Brudzewski, o czém wątpić jednak można, również wątpliwa czyli u którego z nich Celtes do Astronomji sposobił się, ten Albert Brutus bowiem może być odmienną od obódwu osobą.

*Quae fuit praeceps hominum furentum
Cura, quae diuis proprios labores
Tollit, et quisquis deus esse poscit*

Non bene sanus.

*Tu vide cautis oculis latentis
Ordinem fati, fuge suspicari,
Quo deos ludas, mea vel futura*

Tempora fallas.

*Hinc mihi nostram caueas puellam
Vultibus coeli facias proteruam,
Te nisi charum fugiens monente*

Vendere cunnum.

**XVIII. Ad Andream Pegasus, hortatur ad peregrinationem trans-
marinam.**

Vem concha nostri cantet Apollinis

q *Quaeris, poetae non minimum decus,*

Et Pegaseae quem sorores

Nos subeant celebrare plectris.

Non nostra magnis principibus vacat

Camena, trita sed graditur via,

Et te iubet charum sodalem

Pindaricis fidibus reponi.

Nos aequa stringunt astra favoribus,

Quae nostra iungunt pectora mutua.

Seu libra nobis, aut benigno

Erigone fuit orta vultu,

Sive igne fulgens Jupiter aureo,

Vel sydus arctans foedera amantium,

Aut igneus Phoebus, vagantes

Qui medius volat inter orbis.

Non te maligni lumina Chronij,

Nec Martis vrens stella nocentius

Aspexit, aut vaser doloso

Mercurius gradiens galero.

Sive aestuosi torrida circuli

Mezona aduret non habitabilis.

Aut pigra mundo congelato

Sydera Sauromatum videbunt.

Vitutus altae semper ero memor,

Et Pegasei nominis inclyti,

Cui frontis in confusa fraude

Stat probitasque fidesque tota.

Quando alta salsi et scandimus aequoris,

Longo videntes ordine Cycladas,

Et insulam Saturnianam,

Inde Rodon, Cypriamque terram.

Hinc regna regis, quae Mareotica

Tellus honorat, quando videbimus,

Et monstra Nili fabulosis

Sicanijs memorata chartis.

Hinc thure odoro quo sit Arabs suo,

Et terra rubro littore nobilis,

*Et Iudeorum gens vetusta,
 Setigeris inimica porcis.
 Phoebi calentem cernere verticem
 Juuabit, umbras corporibus negans,
 Quando leuatus stat sub axe
 Igniuomo radiatus ore,
 Aestum feremus syderis ardui,
 Et nulla vitae crede pericula,
 Dum cura sit Phoebos sacris de
 Vatibus, atque animis benignis.*

Są i w innych Odach wzmianki o Polsce i Krakowie, osobliwie o kochance poety Hasilinie, którą w tém mieście poznał, *np.* Libr. I. Ode XIII., *Ad Hasilinam*, gdzie swoje podróże opisując, tak dalej mówi:

*Vistulam recto pede deinde poscens
 Sarmatis latos ubi terra campos
 Pandit, et celsis ubi Croca tectis
 Regia surgit.
 Hic suis flammis Hasilina fulgens
 Coepit ardentem laqueare mentem
 Lusibus blandis relevans gravata
 Membra labore.
 O ter ac ultra fueram beatus
 Fata quem tali statuere amore
 Serpere incertae reditura nunquam
 Tempora vitae.
 Non ego magni Iouis et deorum
 Sorte mutarem imperiosus ignes,
 Tam decens vultus nitet, et venusto
 Corpore cultus.
 Splendidus divo micat ore fulgor
 Candet infuso facies rubore,
 Fronte lucentes oculi corusant
 Sydera bina.
 Cynthiae qualem cocunte cornu
 Cerninus vultum, vaga dum repellit
 Orbe iam toto rutilante picti
 Lumina mundi.
 Qualis aut Phoebus reparat fugatum
 Nube per sudum iubar, et stupentes
 Excitat pulsus tenebris renato
 Lumine terras.
 Talis effusus Hasilina pergit
 Candidam fuluis faciem capillis
 Effrens, toto niueo colore
 Corpore fulgens.
 Haud ego tales charites sub aruis,
 Montium divas, nemorumque nymphas
 Credo, nec tales vitreo latentes
 Fonte camenas.*

*Albicat mollis velut anserina
Pluma, vel cygni tegimen canori,
Se deam passu veniens superbo*

Prodit et ore.

*Mitior tandem venias precamur,
Consere amplexus, tacito medullas
Igne marcentes releuato venis*

Exime flammās.

*Et meus iunctis fugiet labellis
Spiritus, vita meliore raptus,
In tuo pendens resupinus ore*

Morte beata.

*Hausit ut fessis alimenta membris
Reppetet priscos rediuius artus,
In vicem blando tua dum retorques*

Oscula morsu.

*Hoc feres tanti precium fauoris
Virgo, si nostros releuas dolores,
Sarmatas inter tua clara nunquam*

Nomina perdes.

*Te canent Rhenum et Nectarum bibentes,
Ister, et cornu Rodanus recuruo,
Codanus claro et Tamesis Britanno*

Littore notus.

Siarczyński przytacza następujące 4 wiersze z Ody jego do jakiegoś Wiliska Rusina, który był poety tłumaczem u Hasiliny; widać, że dla miłości jej nauczył się Celtes w Krakowie języka polskiego:

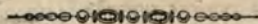
*Candidus interpres Hasilinae saepe fuisse
Germanam linguam spreuit ut illa meam,
Tum ego condidici te praeceptore puella
Sarmaticae linguae barbara verba loqui.*

Wreście kto była i jakiego rodu ta Laura północnego Petrarka, niewiadomo. Siarczyński nazywa ją *Halszką*, zapewne z podobieństwa nazwisk *Hasa*, *Hasilina*, i dodaje, że ojczyzna jej była *Rzytonice* i *Kepstein*, z kąd domyśla się, że nie była rodem Polką, ale Czeszką; wszakże z przytoczonych wierszów widać, iż polski język jej był zwyczajny. Można by równie, a nawet więcej, Mało-Polskę, pogranicze szląskie lub morawskie za ojczyznę jej naznaczać, gdzie mowa ta w pospolitem użyciu ludu była, a nazwiska miejsc słowiańsko-niemieckie.

3. *Conradi Celtis Panegyris ad duces bauarie. b. m. i r. 4. 12 kart nieliczb. typ gocki. (*)*

(*) Panegyrim wierszem pisał, gdy w Ingolstadsie został nauczycielem. Jest tu mowa jego prozą, miana z teje okoliczności.—O innych pismach Celtisa zob. w Czasop. 1. c.—Jego *Carmen ad Fistulam* i *Salinaria ad Joan. Terinum*, gdzie opisuje bawienie swoje w Wieliczce, zob. w Pistoriusza, *Corpus Hist. Pol.* p. 168 nast.

Jakkolwiek mało o szkołach polskich wiadomości i źródeł napotkać można, to ito, prócz tego, że całości żadnej nie wystawia, traktowane było dotąd bez krytyki żadnej i sposobem najmniej celowi odpowiednim, gdy tam, miasto o działaniu, charakterze i wypadkach ich ważniejszych, sposobem jakby kalendarza o osobach raczej do nich należących prawiono. Każdy łatwo się dorozumie, że tu mamy szczególnie na oku, starodawną Akademię Krakowską, która i najdłużej jedyną była szkołą w Państwie i najwięcej życia w sobie rozwinęła. Z drugiej strony, przeczyć nie można, iż ona sposobem różnym od niektórych Akademij francuzkich i angielskich, nigdy nie była samodzielną, stan jej i byt był zawsze zawisły od wielu przyczyna wcale jej obcych i na które zgoła nie wpływała; nigdy, chyba aż w XVIII. wieku, widok dobra jej i pomysłności nie stanowił rzeczy Stanu, a trwanie jej po największej części uczuciom zacności i miłości krajowej w osobach szczególnych, przypisać można; Królowie sami tyle dla niej tylko prawie świadczyli, iż bądź prawem spadku, bądź elekcji tron osiadali, sankcją praw jej i swobod utrzymywali, pomimo tego jednak niejednokroć poniewieranych. Co bądź, z tém wszystkiém niewątpliwa jest, że Szkoła ta miała w całym swym bycie charakter i barwę własną, pewną i trwałą, miała pewien okres działania i wpływ stateczny z pokolenia na pokolenie narodowe, była zawsze środkiem-kształcenia ich umysłowego, Żywicielką-Rodzicą (Alma Mater), na którą zawsze się oglądali ludzie publiczni i prywatni, pamiętni tego co jej byli winni, doradczynią i mistrzynią cnót i zalet tyłu wśród ludu polskiego rozwiniętych. Z tych punktów widzenia, zasługuje zda mi się Akademia Krakowska na szczególny wzgląd i uwagę każdego ceniącego wspomnienia ubiegłych czasów i ich zasług, odnoszącego rzeczy do pewnych przyczyn i źródeł. I rzeczywiście niczemu innemu, jak wpływowi szkoły tej, zasadóm które ją rządziły, przykładowi ludzi którzy w niej przewodniczyli, przyznać godzi się, cnoty domowe i publiczne ludzi wszech stanów, co tam nauki brali, i w ogólności zlagodzenie i słodycz obyczajów, pewien stopień ukształcenia, zamilowanie nauki, skromność, pomiarkowanie, rządność domową mieszkańców, a nadewszystko poświęcenie się dla kraju i miłość dobra pospolitego w tyłu zdarzeniach objawioną. Jeśli Akademia późniejszemu złemu i zepsuciu nie zapobiegła i tamy nie położyła, w tem ją obwiniać nie można, ani działanie jej tak daleko dosięż mogło. Oczekiwać należy, iż uczeni polscy w dzisiejszem obudzonem działaniu do poszukiwań na drodze filozofji i historji, ważny ten przedmiot wpływu całkowitego Akademji Krakowskiej długo nie zostawią nietkniętym, i wedle wartości sprawiedliwość jej oddadzą. Nie jest to rzeczą pisma tego, ani dostateczne do

tego sposoby są pod ręką: kilka względów tylko i pytań co do szkoły tej, podać tu do uwagi osób sąd dać o niej zdolnych umyśliłem, których rozwiązanie, do objaśnienia jej dziejów przyczynić się może. Względy te zdołają nas może choć ubocznie usprawiedliwić i odbić przewidywane zarzuty w tem co się wyżej o szkołach polskich, a mianowicie Krakowskiej i Wileńskiej powiedziało, mianowicie że tam tak mało baczenia się dało na ludzi i znakomitych nawet, którzy bądź do jednej bądź do drugiej należeli. Tak bowiem rozumieliśmy, że imię ich, wprawdzie świetności przydać im mogło, ale treści ich, istoty i charakteru nie stauowilo. Tamto do nich samych należy, albo raczej do składu ogólnego umysłowego życia narodu, te objawiają dążenie tego życia niezależne prawie od osób; tamto jest indywidualne, przypadkowe, dowolne, te zawisłe od usposobień lub przyczyn ogólnych, albo i szczególnych, ale pewnych, historycznych. Nie myślimy jednak przez to, aby historia ludzi, z historją szkół ściśle się nie łączyła, i aby ich ze sceny usuwać na chwilę wypadalo, ale w naszym ogólnym rzucie oka, miejsca to mieć nie mogło. Względy wyżej namienione są:

1. Akademia Krakowska i jej byt, czyli wypłynął ze stanu jakiego poprzedniego szkolnego, kolegjalnego w Polsce, czyli był skutkiem rozwinięcia już jakiego umysłowego, naukowego życia w narodzie, czyli raczej powstała ona jakby przypadkowo, wolą jednej osoby, a w tym razie, co mianowicie powodować mogło Kazimierza W. i Władysława Jagiełłę do jej podniesienia?

2. Pomijając pierwsze jej zawiązki dla dziejów prawie niedoścignione i stan konieczny jej dzieciństwa, jaki był jej postęp w wieku XIV? Na czem zależało jej działanie, w zatargach religijnych w czasach Wiklefa i Husa?

3. Jakie były przyczyny dla których Akademia Krakowska, jedyna szkoła w kraju, w stolicy rządów Królestwa, przy swobodach obszernej i niezależności przez czas długi od władzy duchownej i świeckiej, tak mały wpływ wywarła na stan polityczny kraju, mianowicie w XV i XVI wieku; i nawzajem, czyli działanie polityczne kraju mało rozwinięte, małego wpływu na kraje obce, tej obojętności Szkoły Krakowskiej nie było przyczyną?

4. Czemu się należy wprowadzenie, i niejaki czas kwitnienia nauk matematycznych i przyrodzonych w Akademji Krakowskiej, zwłaszcza w drugiej połowie XVgo i XVIym wieku, niemniej jak ich zaniedbanie w czasach dalszych?

5. Jak się zachowała Szkoła Krakowska podczas reformy Lutra, i ile ta wpłynęła na zmianę stosunków i w ogólności na stan Akademji, również zapobiegania ze strony rządu, wciskaniu się nowości w rzeczach religji, za Króla Zygmunta I., stałość Akademji i wytrwanie, za sprzyjającego reformie Zygmunta Augusta, toż tolerancja Króla Stefana, prozelityzm i duch propagandy religijnej czasów Zygmunta III.?

6. Uważając Akademię jako korporację uczoną, ile charakter jej moralno-religijny, pelen rezygnacji, bezinteresowności i wyrzeczenia się, na zaletę zasługuje i czemu go przypisać się godzi? czyli od rozwinięcia jego, nie należy datować szeregu ludzi miernych usposobień i upadku zupełnego reszty samodzielnosci tej szkoły, mianowicie pod koniec XVI. i w XVII. wieku?

7. Ile Akademia Krakowska wpłynęła na stan obyczajowy i naukowy ludu, na jego życie narodowe, na sposób uczenia w kraju, na charakter uczonych polskich i t. d.?

8. Jaka była konstytucja organiczna tej szkoły, więcej zbliżona do kształtu rządu monarchicznego? i czyli zmiany stosunków Władzy Najwyższej w samym rządzie krajowym, wpływały na tę konstytucję i ile, czyli też stale jedna i ta sama pozostawała?

Wszystkie te względy tracą zupełnie na wadze i znaczeniu, jeśli je do Szkoły Wileńskiej za czasów zawiadownstwa Jezuitów zastosować zechcemy i zbijają się całkiem o jednostronność widoków, stronnictwo i ultramontanizm tego zgromadzenia, charakteryzujące jego działanie, i zacierające wszelką cechę wyższego życia naukowego. To samo przebija i później w szkolnym tegoż zgromadzenia działaniu w krajach dawnej Polski, a mianowicie w nowej Akademji Połockiej w wieku XIX. (Zob. przypiski do str. 436, nast.). Ani czas, ani postępy wieków nie zdołały zagładzić tego pierwotnego piętna, ani inaczej być mogło, dopóki walny cel oświecenia i instrukcji, był poddany przemagającym względóm szczególnym, albo ciasnym, albo całem niebem od jej wymagań i potrzeb różnym. Uniwersytet Wileński w tymże wieku, całkiem przeciwne jał dążenie, dążenie postępowe i ulepszeń na drodze poszukiwań, nabywań i rozszerzeń pożytecznych wiadomości, do czego środki w moc jego podane były wielkie, a pomocy wieku przybywały same; czas dopiero mógł być sprawić, co mu jeszcze dokonać lub naprawić pozostawało. To samo powiedzieć można o szkole Krzemienieckiej, w mniejszym rozmiarze i z mniej rozpostartem działaniem, ale z wyższą chęcią popisu i charakterem więcej miejscowym, załóżyciela jej przypominającym. Ale te rzeczy są zbyt bliskie, by ich rozwinięcie dalszemu nie zostawić czasowi i osobnym staranióm. Tąż drogą postępował Uniwersytet Warszawski i odnowiony Krakowski, z rozmaitem dla krótkiego czasu i środków różnych wyrobieniem i dokonaniem. Uniwersytet Lwowski za rządu już austriackiego w przeszłym wieku podniesiony, jak od nastania swego nie miał miejscowej fizjognomji, tak nie otrzymał nigdy należytego rozwinięcia zgodnego z postępowaniem dzisiejszej naukowej kultury.

Koniec Tomu pierwszego.

SPROSTOWANIA.

CZEŚĆ HISTORYCZNO-KRITYCZNA.

- str. ix wiersz 20: — komentatura — komentatora
 — — w przypisku: — ed. tegoż uczonego Mostowskiego, — tegoż uczonego, ed. Mostowskiego,
 — x wiersz ostatni: — Wiele jest innych któreby — Wielu jest innych którzyby
 — xv w przypisku: — Wilno 1830 — Wilno 1836
 — xix wiersz 15: — ('). — (").
 — — — — — (") — *odsyłacz zbyteczny.*
 — — w przyp. drug.: — (') — (")
 — xxi wiersz 13: — cztery Komedje — Komedje
 — xxvi w przyp. ('): — Sommersburg — Sommersberg.
 — xxx wiersz 18: — drugiego — pierwszego
 — xxxi wier. 9, 10: — Jan — Józef.
 — xxxvii — 4: — (883 nast.) — *zbyteczne.*
 — xxxviii — 23: — na dwa dzieląc lat — na dwa dzieląc lata,
 — xxxvii — 4: — (1442) — (1042)
 — lxx — 24: — na Zaliborzu — na Zoliborzu.
 — lx — 4: — od roku 1827 — od roku 1819
 — lxiv w przypisku: — (257) — (237 nast.)
 — lxxix wiersz 6: — w ich biegu — oraz ich biegu
 — — — 27: — czeze, naśladowania — czeze naśladowania
 — lxxxiv — 27: — w wyższym stopniu niedostatki wspólne i wielu — niedostatki wspólne i w wyższym stopniu wielu

BIBLIOGRAFJA.

- N. 23: — MDCCCLXXXVI — MDCCCLXXXVI
 — 66 w przypisku: — (*ex* — (*ex officina Halleriana*) Harles,
 — 83 a): — wezłowatych — wezłowatych
 — 87: — Fabula — Tabula... et textus — et exitus
 — 149: — *Falimiena* — *Falimierza*
 — 154: — MDXXXII. — MDXXXVII.
 — 162 w przypisku: — Herdecasyllabon, wydawcy Jana Benedykta — Hendecasyllabon wydawcy Jana Benedicta
 — 173: — wezmi dzieci — wezmi dzień
 — 179 w przypisku: — MDCXIX. — MDXIX.
 — 210 — — — dzieł *Galena* pomieścił w T. VIII. — dzieł *Galena* ed. r. 1625, pomieścił w T. VIII. str. 48 — 58.
 — 211: — w Wenecyi r. 1525 — w Wenecyi r. 1625.
 — 216: — de plenitudine — de putredine
 — 235 c): — 527 str. — 327 str.
 — 280: — *Kromayerus* — *Kromayerus.*
 — 321 w przypisku: — Bibl. Ks. Dw. 1. 86 — Bibl. Ks. Dw. I. 186
 — 356: — *caly zbyteczny.*
 — 398: — M. Tullii Ciceronis, — M. Tullii Ciceronis *Orationes*,
 — 528 e): — ap. Jacob. Tauner — ap. Jacob. Tanner
 — 532 a): — *caly zbyteczny.*
 — — b): — (L. S. — Ban. 1. c.) — (L. S. — Ban. H. D. R. P. 11. 328)
 — 534: — Anno dni m. d. xxv — Anno dni m. d. xxv.
 — 649: — Exercitium secundi partis — Exercitium secunde partis
 — 652 a) b): — 1519 — 1521 — 1519. 4. — 1529. 4.
 — 655 d): — (Janoc. V. 125) — (Janoc. Nach. V. 125.)
 — 668 w przypisku: — do Krakowa — do Rakowa
 — 724 b): — delincandi — declinandi
 — 728: — Varsaviae 1722. — Varsaviae 1770.
 — 761: — Gabr. Raczynski — Gabr. Rzączyński
 — 855: — przez A. Kurzańskigo — przez A. Kuszańskigo
 — 966: — drukiem Fr. Świerczewskiego 12. 285 str. — drukiem Fr. Świerczewskiego 1823, vi i 285 str.
 — 987: — *Pros* — *Prospekt.*
 — 1075 w przypisku: — Pierwsze wydanie — Pierwsze wydanie r. 1796.
 — 1217: — deinde vero — deinde vera
 — 1236: — (1626) — (1625)
 — 1321: — publicae institutionis — publicae institutionis.

- N. 1329 w przypisku: — 1744 — 1774
 — 1615: — w Grodnie — w Grudniu
 — 1657: — *b. m. — b. m. i r.*
 — 2066: — *caly zbyteczny.*
 — 2069: — Tom II. — Tom I. II.
 — 2089 wiersz 4, 6, 7: — *zbyteczne.*
 — 2104: — od N. 1 do N. 13 — od N. 1. do N. 18
 — 2158: — *Athenai — Athenaci.*

NOTY.

- str. 107 wiersz 12 — *Gabryela — Gabryasza*
 — 109 w. przedost. — *nec hebraicis parcat litteris — nec hebraicis parcat litteris*
 — 110 wiersz 5: — *in confessu — in consessu*
 — — 16: — *65 a, b, etc. — 64, a, b, etc.*
 — 112 — 3: — *quum prununciare — quam prununciare*
 — 114 — 11: — *hac ipa — hac ipsa*
 — 118 — 9: — *in quibas castris — in quibus castris*
 — — 32: — *disertis castris — desertis castris*
 — 122 — 37: — *Reverendissimisque — Reverendissimique*
 — — 42: — *interrogatibus — interrogantibus*
 — 123 — 16: — *et date — ei date*
 — 125 — 6: — *tuo nomino — tuo nomine*
 — 126 — 16: — *Numine peopicio — Numine propicio*
 — — 21: — *de varies, — de variis*
 — — 22: — *maribus — manibus*
 — — 36: — *In antoriori — In anteriori*
 — 130 — 8: — *reiconsentientia — rei consentientia*
 — 135 — 11: — *quid potius — quin potius*
 — 136 — 22: — *serie qua... poetas — sine qua... poetas*
 — 137 — 42: — *hic nominis — tui nominis*
 — 139 — 44: — *utilitatem — utilitate*
 — 140 — 11: — *Exiguum — Exiguam*
 — 155 — 9: — *eam saepe — iam saepe*
 — 173 — 17: — *declamationibus — declinationibus*
 — — 24: — *laudem — tandem*
 — 174 — 21: — *tenantque — teneantque*
 — — 30: — *Accipite — Accipito*
 — — 33: — *utque — atque*
 — 176 — 16: — *mathematicorum — mathematicarum*
 — 177 — 17: — *palmarum — palmarium*
 — 178 — 41: — *collecta — collectam*
 — 181 — 14: — *non fit — non sit*
 — 183 — 20: — *Dei mater Deipara virgo Sancta Trinitas — Dei Mater, Dei-
 para Virgo, Sancta Trinitas*
 — 185 — 23: — *non praeterquam — nam praeterquam*
 — 194 w przypisku: — *stadium — studium... quae — quae*
 — 315 wiersz 26: — *variarum — variorum*
 — 324 — 17: — *(Avis) — (Pro Memoria)*
 — 334 — 10: — *de Brun — de Bnin*
 — 367 — 9: — *wyjawszy wszakże z tego pisma — wyjawszy wszakże z te-
 go, pisma*
 — 467 — 37: *Malo-Polskę, — Wielko-Polskę,*

8
132
F-6/38.

INSTYTUT
 BADAŃ LITERACKICH PAN
 BIBLIOTEKA
 00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72
 Tel. 26-68-63

5138

1